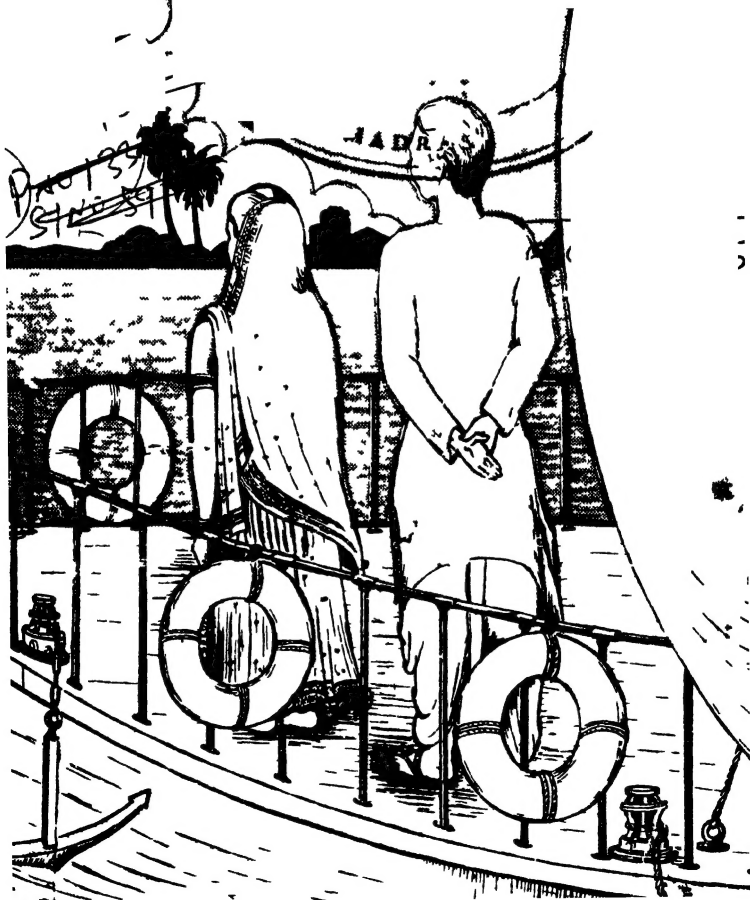

10. పరిశ్రమ వీరులు

చ రి త్ర హీ ను లు

శ ర ా దా మి
రచన

బొందలపాటి శివరామకృష్ణ
అనువాదం

దేశి కవి తా మం డలి
విజయవాడ, 2

దేశీ ప్రచురణ

పేరి: ఇదురూపాయలు

ప్రథమముద్రణ '45

ద్వితీయముద్రణ '50

స్వతంత్ర అర్థ ప్రబంధము.

విజయవాడ. 2

సంపాదకులు :

చౌదరిపాటి శకుంతలాదేవి

శివరామకృష్ణ

ప్రింగునగ పడమర ఒక పెద్దపట్టణంలోని సంగతి. చనికాలం ప్రారంభమైంది. రామకృష్ణ పరమహంసగారి శిష్యుడొకాయన ఏవో ఒకమహత్కార్యానికై చందాల వసూళ్ళుకని వచ్చాడు. దానికై ఒకసభ ఏర్పాటు చెయ్యాలనీ, ఆ సభకు ఉపేంద్రబాబుగారిని అధ్యక్షులుగా వుంచాలనే తలంపుతో, ఒకనాడు వ్రదయ్యనే కాలేజీ విద్యార్థులు కొందరు ఆతిథ్యగృహకు వచ్చి కూర్చున్నారు.

“అయితే ఆ మహత్కార్యం ఏవో కొంచెం చెబుదురా!” అన్నాడు ఉపేంద్రుడు.

“అదే ఇంకా ఏమీ తెలియలేదు. అందుకే ఈ సభ యేర్పాటు చేసేది. సభలో స్వామిగారే విషయమంతా వివరించగా ముచ్చటిస్తారట” అన్నాడు విద్యార్థులు.

ఉపేంద్రుడు ఇంకేం ఎదురుప్రశ్న చెయ్యకుండా వప్పుకున్నాడు. ఇలా వప్పుకోటం ఆతనికి ఆలవాటపోయింది. విశ్వవిద్యాలయ పరీక్షలన్నీ గుసతగా పాసయిన తాను, విద్యార్థి ప్రపంచంలో మాన మున్నవలకు పాత్రుడైనసంగతి ఆతనికి తెలుసు అందుకనే వారికి ఏ అవసరం వచ్చినా ఉపేంద్రుడు మాటతో సెయ్యలేడు. విశ్వవిద్యాలయ సరస్వతికి కృపాపాత్రుడైన తర్వాత, న్యాయాలయ లక్ష్మిని సేవినూన్నా పిల్లల జమినాసిక్ దగ్గరనుండి ఫుట్ బాల్, క్రికెట్, డిబేటింగు కబ్బులలోని వున్నతస్థానాలన్నీ ఆతనికి ప్రాప్తిస్తుంటాయి. కాని ఇవ్వాగ వీరు అధ్యక్షత వహించమంటూ వచ్చిన సభలో వాటిలో లాగ వూరికినే కూర్చుంటే కుదరదు. ఏదైనా కొంత మాట్లాడటం అవసరం. ఒకవిద్యార్థి నుద్దేసింది “సభకు వచ్చి తర్వాత ఏదైనా మాట్లాడవలసి వస్తుంది. సభ వుదేశమేమిటో తెలియకుండా అధ్యక్షత వహించటం ఎలాగో నాకేం బాధపడటంలేదు” అన్నాడు.

ఆతిథ్యప్రశ్న చాల సమంజసమైనదన్న సంగతి ఎవరికీ అంతుపట్టలేదు. బెటవాకిట్లో విద్యార్థి బృందం ప్రపంచంలోని గొప్పగొప్ప సత్కార్యాలన్నీ తయారుచెయ్యటంలో ముగిసివుంది. ఇంతలో ఏవరో ఒకవ్యక్తి దివాకరుని గది

లోంచి వారిందరినీ మాచనట్టు తప్పించుకుని మెదలకుండా తలవంచుకు పోతున్నాడు.

దివారూడు ఉత్తేగ్రుని సెలవుతోడుకు. తలదగ్గరలు చిన్నతనంలోనే పోవటంవల పె తల్లి గాఢయింటిపదనే పెరిగాడు. బైటనెప్పు గదిలో వుంటూ వుంటాడు. వయసు పదహార్నిదేమింటాయి. ఎఫ్. ఎ. ప్యాసులు, బి. ఎ. చదువుతున్నాడు.

తలవంచుకు తప్పుకుపోతున్న ప్లక్కిమీద ఉత్తేగ్రునికన్ను పడుగానే ప్లక్కి “అక్, సత్! అలా తప్పుకు పోవోతావే ఇటురా!” అన్నాడు.

పట్టుపడ్డ తిర్నాత సతీశుడు సిగ్గుతో దగ్గరకువచ్చి నుంచున్నాడు. “ఇంత కాలం ఎక్కడున్నావురా?” అన్నాడు ఉత్తేగ్రుని

కొంచెం సిమితపడి సతీశుడు నవ్వుతూ— “అలహాబాదు బాబాయి గా లింగికి వెళ్ళాను” అన్నాడు. ఇంకేవో అనబోతొందేప్పటికీ ఫ్రాంచీజ్ మీసాల కర్చిపోడు యువకుడు—కన్నుగొట్టి “ఎందుకు? హ్యాం యూని ఇప్పుడు బాధకిరిగిందా?” అన్నాడు ఇకిలించుతూ.

ఆతర్ని ఈ సంవత్సరంకూడా యెంత్రున్న పక్షికు పంపలేదన్న సంగతి అందరికీ తెలుసు. ఈమాట అనేటప్పటికీ అందరికీ అనన్యాయ, కష్టము కలిగింది. మొహాలు చిన్నబోయినాయి. అందరూ తలొంగిమకున్నారు. ఈ పరిహాసం ఎవరికీ నచ్చలేదు. నెనకి పతాను చొక్కావోనుటప్పటికీ పరిహాసకుడే నోరుమానుకోవలసి వచ్చింది. కాని ఆతనికి సమాధానంగా సతీశుడు చిరు నవ్వుతో “హృదయమున్నవాడికే బాధా వుంటుంది. తెలుస్తుంది. భూపతి బాబూ! పాసయే ఆశ అంది, లాలన అంది, అనాడే—నాకు తెలిసి వచ్చినానోనే వదలిపెట్టాడు. కాని మా నాన్నగారు మాత్రం ఇంకా వదలి పెట్టలేకుండా వున్నారు. దీనికి చింతపడుతున్న వారున్నాడనుకుంటే వారొక్కరే! కాని వారుకూడా కలసాగానే కూర్చుని స్టీడీ చేసుకుంటున్నారు. ఏమైనా అను భూపతిబాబూ! ఈనాటికి వారుకూడా కలిసే చారు” అన్నాడు.

దానిమీదట అంతా ఘక్కున నవ్వారు. దానిలో నవ్వలసిన విశేష మేమీలేదు. కాని భూపతిబాబూ పరిహాసం సతీశుని మనస్సును కట్టపెట్ట లేనందుకు అందరికీ సంతోషం కలిగింది.

“అయితే ఇంతటితో నువ్వు నువ్వు పంథలు పూర్తిగా వదలి పెట్టలేవా?” అన్నాడు వువ్వేంద్రుడు.

“నేను పట్టుకు పాకులాడింది మాత్రం ఎప్పుడూ, ఇవ్వాలి వదలిపెట్టటానికి? నిజం చెబుతున్నాను వువ్వేంద్రబాబూ!—ఆ దినువుపీడ నే నెన్నమా కొనితెచ్చుకొనాలేను. ఎదైనావుంటే ఆరికాస్తా ఇవ్వాలి తో పూర్తిగా వదలిపోయింది. ఇక కాలేబీలా, స్కూల్కు ఆసే కేరూ, ప్రాయా లేని చోటికెళ్ళి హాయిగా బ్రతుకుతాను.”

“కాని ఎవో ఒకటి చెయ్యకతప్పకుగా మానవజన్మ ఎత్తు తర్వాత! మానవుడు వుదేశహితంగా వ్రతకలేడు. అది అంత మంచికూడా కాదు” అన్నాడు ఉప్పేంద్రుడు.

ఉదేశహితంగా ఉండను. అలసాబాసుమండి ఒక కొత్త “ఉదేశం”తోనే వచ్చాను. ఒకసారి బాగా ప్రవృత్తించి చూస్తాను, ఎంతవరకు సఫలమవుతుందో?”

ఆ కొత్త వుదేశ మేమిటో విందానుని అందరూ అతని మొహంకిసి చూడసాగారు. ఇది చూచి అతను సిగ్గుతో తలవంచుకొని “మా పూర్వో యురే రియాలగా కలరాకూడా భీభత్సంగా తాండవమాడతూ వుంటుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు ఆ అయిదారు పూల్కల్లగాలిందినా ఎక్కడా ఒక్క డాక్టరు కూడా దొరకడు. నేను మా పూరు వెళ్ళి హోమియోపతి వైద్యం మొదలు పెడతాను. మా అమ్మ చనిపోయేముందు నాకు కొంత డబ్బు యిచ్చిపోయింది. దానితో మా యింటివద్ద ఒక డిస్పెన్సరీ పెడతాను. సవ్యసాధికారు అన్నియ్యా! మీరు చూస్తూ వుండండి. నేను తప్పకుండా చేసితిితాను. నాన్నగారు కూడా ఒప్పుకున్నారు. వారిలో ఒకటి రెండు నెలలు వుండి కలకత్తా హోమియోపథీ పాఠశాలలో చేతానని చెప్పాను” అన్నాడు.

“ఒకటి రెన్సెల్ల తర్వాతే విందుకరి?” అన్నాడు ఉప్పేంద్రుడు.

“ఈలోగా కొంచెం పనివుంది. దక్షిణాది సాహిత్యమండలం ఒక కొంత మంది విడిపోయి ప్రత్యేకంగా ఒక నాటకసమాజాన్ని స్థాపించుకున్నారు. దానికి మన విశిషాబాచే ముఖ్యుడు. అతనే నాకు తంజివూరు తిరియిచ్చి ఇక్కడికి పిప్పించాడు. వారి కన్వెన్ట్ పాల్ ఏర్పాటు చేసిగాని నే నింకేపనిలోను ప్రమేయం పెట్టుకోనని మాట యిచ్చాను” అన్నాడు సతీశుడు.

ఈ మాటల ధీశిమాంబి అంతా స్క్రూసె ఇవ్వారు. సత్యునికికూడా సత్సంపత్తిగది కొంచెం సశాంతంగావున్న తర్వాత “ముఠి వాయింఛవారెవరూ లేరు. అంగుళి దివాంగునిపదకు పచ్చాను. ఈ రాత్రికి ఇయేటకు యుర్వాటుకేస్తే నేనింకెక్కువగా గానించే ఆపహం వుండను” అన్నాడు సతీశుడు.

“అతిను ఎనున్నాడు?” అని అడిగాడు ఉషేంద్రుడు.

“ఎమంటాడు? పక్షిల యేకపు యేకస్తున్నాడు. రెండుసంవత్సరాలు కట్టపడి చెరువుకున్న చదవు ఒక్కరాత్రి చదవకపోయినంత మాత్రాన ఎం చెడిపోతుందో నా కగం కావడంలేదు. నిజంగా ఒకరాత్రితోనే చెడిపోయే చెగునేఅయితే, దానిని పదో పెట్టటమే మంచిది. ఇంకా చెదివి పాసపటం లోకులకు ఘనతగా వుండవచ్చునుగాని, నేను మాత్రం అలాఅనుకోను. నీకేం కోపం రానుగా వుండ్రబాబూ! నేను మిమ్ముల నెరుగున్నట్లు క్షేపకరూ ఎగరు. జమినాస్టిక్ దగ్గరినుంచి, ఫుట్ బాల్, క్రికెట్, గ్రౌండులవరకు చాలాకాలం నేను మీ కివ్యత్తిమే చేసాను. మీ వెంట తిరిగి అనేకవిధాల మీరు కాలాన్ని ఎలా వినియోగపర్చుతున్నదీ చూచాను. అనేకపక్షివ్యవహారాడా ఎరుగునును. కాని ఏ పక్షిలోనూ రెండవసారి కూర్చుపట్ట కలపడదు” అన్నాడు సతీశుడు.

ఉషేంద్రుడు ఆ విషయాన్ని అంతటితో మగించాలనే వుద్దేశంతో “కాని సతీ, నాకు మునిగివాయింఛించు చిత్రగానుగా!” అన్నాడు.

“నేనుకూడా మీరీకళ్ళలో ఎందుకు వెనకబడివున్నారా అని తరచు అనుకుంటూవుంటాను. చాల ఆశ్చర్యంకూడా కలుగుతుంది. సరేగాని, ఈ నిట్టమధ్యాహ్నపు మీ సమావేశానికి కాణం?” అన్నాడు సతీశుడు.

చలి కాలపు ఎండకు వీవులు మాడుతున్నా, పై పంచలు నె తివనేనుకుని గుమిగూడి కూర్చున్నాను. ఎంత పొడెక్కిందీ ఎవరికీ అంతుపట్టలేదు. సతీశుని మాటతో అందరూ చికిత్సలై లేచి నుంచున్నారు. భూపతి వెళ్ళబోతూ “అయితే ఎనుంటారు వుండ్రబాబుగారూ!” అన్నాడు.

“నాదేం అభ్యంతరం లేదు. కాని స్వామిగారి ఉద్దేశం ముందుగా తెలిసి వుంటే బాగుండేది. ఏమీ తెలుసుకోకుండా వెంగళాయిలా రావడానికి నాకు కొంచెం నువ్వలలో పీకుతూనేవుంది” అన్నాడు ఉషేంద్రుడు.

“అలానా విషయమని వాని మాకేమీ చెప్పలేను. కీ ఘోరికీష్ట విషయాలను విశదంగా బోధించే సమయం రానంతవరకు మెదలకుండా వుంటేనే మంచిది. లేకపోతే నీటి పర్యవసానం తోచు చెడుగా పరిణమిస్తూ వుంటుంది” అన్నాడు భూపతి.

అంతా మాట్లాడుకుంటూ బయటకువచ్చి దాకిపక్కగా నుంచున్నారు.

“అసలు సంగతి ఏమిటి బాబూ?” అన్నాడు సతీశుడు.

భూపతి ఉపేంద్రుని ఆసి “సతీశ్ బాబూ! చందాకిష్టాలో మీరేమి కూడా జేగూలీ. మీ ప్రశ్నకు మేమిప్పుడు సరైన సమాధానమివ్వలేము. ఎలుండి సానుభూతి కాలేజీహాలుకు దయచేయండి. అక్కడ స్వామిగానే స్వయంగా విషయమంతా చెబుతారు” అన్నాడు.

“ఎలుండి నేను రావటం ఆసంభవ భూపతిబాబూ! ఆలోచన మాకు ఫుల్ టోహార్సలు. నే లేకపోతే ఒక్కరిమిషుకూడా సాగును” అన్నాడు సతీశుడు.

భూపతి ఆశ్చర్యపడుతూ “ఏమిటి? ఢియోటరులో ఏవో సామాన్యమైన టోహార్సలు పని, నష్టమాతుందని ఆ మహత్కార్యానికి చేయూతి నివ్వకపోతానా? ఎవరివ్యాధికినే మేమంటారు?” అన్నాడు.

“తెలుసుకోకుండా, ఆలోచించకుండాకూడా బాకులు అనేకమనుకుంటూవుంటారు. అంతదాకా ఎందుకు? ఇప్పుడు మీసంగతి కూడండి! ఏమీ తెలుసుకోకుండానే మీోపనికి ఇంతఘనత ఇస్తున్నారు. నేనంతిఘనత యివ్వలేకపోతే దోషిని రిరూపిస్తున్నారు. బాగోగులు తెలిసినపని వదలి, ఏవో గాని కల్పవలతోసం పరుగులెత్తటం నాకు చేరగారు” అన్నాడు సతీశుడు.

అక్కడవున్న విద్యార్థిబృందంలో మును, చదువు దృష్టిలో భూపతి అందరికీన్న మిచ్చ. అతనే మాట్లాడుతున్నాడు. సతీశునిమాటకు స్వీ “సతీశ్ బాబూ! స్వామిగారిలాంటి మహానుభావులు వుండివిషయాన్నే చెబుతారు. వారి ఆశయంకూడా మంచిదే అయివుంటుందని నిశ్చయించి కష్టమేమీ కాదు” అన్నాడు.

“ఒప్పుకుంటాను కష్టమేమికాదని. కాని చూడండి — ఎంబ్రెస్సు పాపవటం కష్టమేమికాదు. అయినా పాపవటం అనేది ప్రత్యేకంగానే వుంటూనేవుంటుంది. మూడు నాలుగుసంవత్సరాలనుండి ప్రయత్నించినా నేను

నాని నడికికూడా చాలా చీకటిగాయను. అయితే చూశానుంటే కళ్ళు డ్రైనా స్వామి
గానీ చూచావా? నాటినుండి ఏప్పుడైనా ఏమైనా వినారా చెప్పండి?”
అన్నాడు సతీశుడు.

అదగూ తమకేంతో యానీ ఒప్పుకున్నారు. “కామయవస్థా”లు తప్ప అతనిపద ఇంకేదేమైన పట్టికట్టాలేవు. అయినా మీరు అతనివెంటికి వెళ్లి వెదకటానికి మీరుగతున్నారే” నానని చెబుతున్నాను నే తనని వ్రుపన్యాసం వివరాలకి గొప్పదే మీకు నావినా కోపంపచ్చిందే!” అన్నాడు సతీశుడు.

“ఉరికి వెళ్లి వెలిశాముగాని తిరుగుతున్నామమకున్నానా సతీత
బాబూ! ఈ కామమహిమలే ప్రపంచానికి ఎంతో మేలు చేశాయి. మీరు దీనికి
చేయూతున్నది కనుక నాకేం కోరవలెనుగాని, చాలచింతగా వున్నది. ప్రపంచ
దండో ప్రభువమ్మనూ, పరిపాలకానూ, నిర్వాహవర్తమానకంకానూ వుండరు. అందు
కని మనం నాటికి ఒకరికొకడిలే చాలమన్నపులకు మూలంగా వుండవలసివస్తుంది.
మీకే చెప్పండి—సగతంలా సరిగ్గా మలు అనినన్నప్పుడు ఏమిట దానిలో
ఎంతవఱకు ఆనందం కలుగుతూవుంటుంది? దానిలోని మంచిచెడ్డలు ఎంతవఱకు
తెలుసుకుంటూ వుంటారు?” అన్నాడు భూపతి.

“అదే నేనా అనేది—నాకు సంగీతంలో వున్న తాదర్భమేమీ కనపడకపోయి, వాధు-సాస్పాదన చేడకనువ్విత్తోక్కే తేకపోతే, ఇంతకన్నపడి సుల-లి-మ-ల సంగీతం నేర్చుకునేవాణ్ణి కాదు. వీవోలో మీకింత ధనసమగంధం కనపడకపోతే, మొదటిసారి తప్పటంతోనే మీరాప్రయత్నాన్ని వదిలిపెట్టేవారు. ప్రతినాడే ఇలా ప్రాణాలు పోగొట్టుకుంటూ ‘లా’ పుస్తకాలు వర్తించేవాణ్ణి కాదు. ఇకనే ద్రబాలుకూడా ఈవొటికి ఎక్కువమాటలుగానో వుండి తృప్తి పడివుండేవాడు” అన్నాడు సునీలు.

“శేంగ్రుడు పప్పుపాగాడు. కాని భూమి మొహం ఎరుపడింది. రాత్రికి సమాధానం మిక్సర్ లో వచ్చిపంపితి ఆక్రమ శుష్కవాంఛరూ గ్రహించారు. తోపాల్చి ఆర్థిక “మిత్ర” వారించుట అవసరం. మీకు ఏ వస్తువు గుణగణాలు ఎలా విధియించాలోకూడా “జే” రుదనుకుంటాను” అన్నాడు భూపతి.

మాటల ధోరణిలో అంతా మెల్లగా వాటికిపాటుకును మళ్ళా సరికిల
బడ్డారు. సరేశుడు నిలబడి "క్షమించు చూపలిచాలూ, వట్టి ప్రమాదాలు,

ముప్పైఅరు నిద్రానాలను గురించి ఈ తిక్కమన నుంచులో చెప్పించలేము. దీనికిష్ట మీరు నానులెత్తరి బాబుగారి కిచ్చేకదముచేస్తే మంచిది. అక్కడ ప్రాచుర్యమేవకూ వాదవివాదాలు చేసుకుంటూ కూర్చోవచ్చు. అక్కడ ప్రాధానం నెలనబాబూ, సదర్ ఆలొగోవింద్, హొగోముతులూ కూర్చుని వాదవివాదాలు చేసుకుంటూవుంటారు. నేను వారిపక్కగదిలోనే వుంటాను. వారి తిలకభింస వింటూంటే నాచెవులు దిబ్బులేకుపోతున్నాయి. ఆవభావం శరీరంమీదకూడా పడుతువుంది. ఇలా రోల్లొర్ని ఆయాసపెట్టి ఆకాల మణానికి పాల్పడి నీక్కులు నీక్కులకాహోంకామట నాకు ఇష్టలేదు. కనుక ఈవిషయం పరిష్కరించి ఇంకేమైనా చెప్పదలచుకుంటే చెప్పండి. లేకపోతే శేలవుయ్యుండి నేను వెళ్ళిపోతాను" అన్నాడు.

సతీశుడు చేతులుజోడించి శేలవుతనమనేపదతిమంచి అంతా సక్కువ నవ్వారు. భూపతిబాబు అసలే మండిపడుతున్నాడు. దానిమీదట పీరినపుడు అతినికి గాయంమీద కాంచిన పట్టుంది. కోధంబా నాలుక స్వాగతం తెచ్చి నోటికిపచ్చినట్లు మాటాడాడు. "అయితే మీరు శేలవునేకూడా బట్టకోసట్టు కనపడుతుంది."

కోపంతో నిద్రపడిన భూపతి ముహూరతం తీరవచ్చునో చూచి, మళ్ళీ ఉపేంద్రుని ముహూరతం సీమాసి సతీశుడు పకపక నవ్వాడు. ఈసారి భూపతి బాబు సంగీతాన్ని నిశ్చితస్థానానికి చేరకున్నాయి. "ఇక నాలంటి కుక్కులు పదిపన్నెండయినా అతినిగ్గోకు రాలేవు." భూపతివంటిచూచి "శబాష్ భూపతిబాబూ! శబాష్! దాగుడుమూత అటలో పరుగెత్తలేకపోతే 'తూ నా అట' అనడమే మంచిది" అన్నాడు.

ఈతీక్షణ్య శ్రంగ్య బాణాఘాతంలో భూపతి మండిపడి లేచుచున్నాడు. ఉపేంద్రుడు అతని చెయ్యిపట్టుకుని "కొంచెం ఆగు భూపతిబాబూ! నీవీక్కడేలేలేస్తాను. ఏరాసతీ! 'తూ నాయాట,' 'నాబొడ్డు' అంటాయి' ఈమాటల ఆర్థమేమిటిరా? ఆనలు నీస్వభావం చూస్తేనే నువ్వు భగవంతుణ్ణి నమ్మవలకూడా సంశయం కలుగుతుంది" అన్నాడు.

సతీశుడు ఆశ్చర్యాన్నిభింసయిస్తూ "అరే! నేను భగవంతుణ్ణి నమ్మును? తప్పకుండా నమ్ముతాను. నాటకరీహర్సులు అయిపోయినతర్వాత అర్ధరాత్రివేళ

స్వకాశంమీదుగా ఇంటికి రావలసివస్తుంది. ఎక్కడా ఒక్క పురుగుకూడా వుండరు. ఆ స్వకాశంవెంటే వసుంజీ భయంతో హృదయంలో రక్తం గడ్డ కట్టుకుపోయేది. మీకు ఆదేం తెలుసు! నవ్వుతావేం బాబూ? భూతప్రేతలను నమ్మినప్పుడు భగవంతుణ్ణి నమ్మకుండా వుండటం సంభవమేనా?!” అన్నాడు.

ఆతనిమీద కోపంతో నువ్వు భూపతికూడా ఈ మాటకు నవ్వాడు. “భూతాలకి భయపడటమంటే ఆగం భగవంతుణ్ణి నమ్మటమనా సతీ? బాబూ! తమదృష్టిలో అవి రెండూ ఒక్కటే ననేగా?” అన్నాడు.

“అవును, పూరిగా ఒక్కటే. రెంటినీ దగ్గరగా వుంచితే ఎది దేవమో, ఎది దయ్యమో గుర్తించలేముకూడా. నేనొక్కణ్ణేకాదు, మీరూ అంతే, ఉపేంద్రబాబుకూడా, శాస్త్రకారులుకూడా అంతే. వాటిద్దరిలో ఏ ఒక్కరినీ నమ్మనివారినిగురించి ఇంకా చెప్పేదేమున్నది? ఒకసారి నమ్మితేసరి పీడ వదిలించుకోవటం కష్టం! ఇక నమ్మినతిర్వాత ప్రాణాలు మీదకొచ్చిపడుతుంది. దుఃఖంలో, సంతకంలో, విపత్తులో... అనేకవిధాలలలోంచిచివ్చాచాను. వాద వివాదాలుకూడా చాలా విన్నాను. కాని పూర్వమున్న అంధకారమే ఇప్పుడూ వుంది. నిరాకార బ్రహ్మను నమ్మినా, కార్యకేతులున్న ముప్పైమూడుకోట్ల దేవతలను నమ్మినా, ఏమిచేసినా ఒకరినీ నమ్మగానే రెండవవారుకూడా వచ్చి కూర్చుంటారు. అంతా ఒక్క గొలుసులో గొల్లేలులాగ కనపడతారు. ఒక గొల్పోన్ని లాగగానే తక్కిన గొల్లేలుకూడా లాక్కువస్తాయి. స్వర్గసరకాలు వస్తాయి, ఇహపరాలు వస్తాయి, అమర ఆత్మకూడా వస్తుంది. ఇంకా నువ్వు సమాధులలో నున్న పునదేవతలను ఏమో మోసగించగలవు? కాలికారేవులో ఏదేవతకనా చాటుగా కాస్త పిండువేసి వదిలించుకోగలవా? ఊరింలో లెక్కలేనన్ని దేవతలొచ్చి ముట్టడిస్తాయి. అంటుప్పుడు దయ్యాలకు భయపడి, దైవాన్ని నమ్మకుండా వుండటం ఎక్కడైనా సంభవమేనా భూపతి బాబూ?” అన్నాడు సతీశుడు.

మాటాడుతున్నప్పుడు ఆతని ముఖలక్షణాలుచూచి అంతా విరగబడి నవ్వారు. కొంచెంమాత్రంగా నుంచున్న చిన్నపిల్లలు యిద్దరూ కూడా బిగరగా నవ్వారు. ఆదివారపు వ్రదాసీసత మలిసపు మధ్యాహ్నం ఈ నవ్వుతో మారు మోగింది.

శాశ్వతమని భావించిన ముఖాల పంపిన నాకగుకూడా ఇంతనేపటినుండి మాంసగాను మని సహస్కుంటూ వెళ్ళిపోతానని నవ్వుకున్నాడు.

కమ్ముకువచ్చిన కలహమేమోననుకూడా ఈ నవ్వుకుమానినో అంతలేకుండా ఎగిరిపోయాయి.

అందరూ కమ్ములో పడిపోయారు. చుట్టూన్న మైన సాగిలో ఎవరికీ అంతలేదు. అటు ఇక్కడో నాగిని చాలనేమోపాకు ఆకిని వప్పులతో తన తహలాడి కేటలు మొదలుపెట్టారు. మాటనుచున్నారు ఇటువంటి నాకని ఇప్పుడే వదలుకుపోతామని బహిష్కరించా చాటు తున్నారు.

ఎప్పుడూ మూతల తర్వాత సంగతి. సలకతాలో ఒక ఇంట్లో పెరి నాడు ప్రాద్దున్నే మెలకువ వచ్చిన తర్వాత : ఏమీకు పక్కమీద గోరుతూ ఇవ్వాలి నక్కలుకు వెళ్ళవద్దు తలచితిలంబుగా నిశ్చయించుకున్నాడు. అతను హోమియోపథీ మూల్యంలో నరువుతున్నాడు. ఇవ్వాలి అటపడుపు నను వించాలన్న యాసంకల్పం అతని మనసులో అప్పుతపం కురిసి చి న్ని. కొణంలో అతని శిథిల శరీరంలో శక్తిపోసింది. న తోషణలో లేనినాన్నని నిష్ఠ తీసుకు : మ్మని గల్లంతు చేయసాగాడు.

సావిత్రి ఇంట్లోకివచ్చి కొంచెం మారంగా నాకట్ల పూర్చింది. “య్య గారికి మెలకువ వచ్చిందా?” అన్నది నవ్వుతూ.

సావిత్రి ఈ మెప్పులో పనికై. మెప్పు ఎక్కణ్ణి కుక పెట్టినట్లే కూడాను. ఆమెలో చేయి ఆడింపులేను. అందుకని ఛిచ్చుకు కాటని పెట్టుకొచ్చి యాగానీ ఆమె చేతిలోనే వుంటుంది. గుండ్రని ముసామూ, పచ్చగొండనూ, ప్రతి అవయవమూ తీర్చిదిద్దినట్లుంటుంది. వయసు ఇంప్రెంజి, ఇంప్రెమూడే స్థిరంగా ఉంటాయి. కాని చూడటానికి అంతకంటే కూడా తక్కువ వయసులో కనపడు తుంది. పరిశుద్ధమైన నీరులు కడుతుంది. ఆమె పెనవులు తమలపాకునసంతో రాత్రిపగళ్ళు గంగించి వుంటాయి. నవ్వుతూ మాట్లాడటమే గానీ, నవ్వు విలువకూడా తెలుసు ఆమెకు.

కాటింది కావడానికి నోచుకోని ఆ మెప్పునారందరూమీదా ఆమెకు ఒక విధమైన అంతరింగికక్రేమ, మమతావుంది. అయినా ఆమె పనులనేవర్తనా

వాగ్దేతే “పనులు చెయ్యటానికి కాకినోలే మీరు నన్ను పెట్టుకున్నది ఎందుకు? నేను ఇంటికివెళ్ళి భార్యలకగ్గి మెప్పుకు ఒట్టి ముదపట్టపు పనిగ త్రోవోరికింది. రెండు పూటలూ కిశపురిండా కూడుకూడా పెట్టింది కాదు! అని తిట్టటానికా! అలా మాటలపాలయ్యకంటే ఇలా కష్టపడటమే మంచిది” అని నవ్వుతూ తన పనిలోకి వెళ్ళిపోయేది. కె.స్వయ్య సతీశుడు కృష్ణదే ఆమెను పేరుపెలుస్తాడు. నవ్వుడైనా ఆమెతో పరిహాసమాకుతుచ్చు పుకు బుద్ధివుడిలే ఏదైనా బహుమతి కూడా ఇస్తుంటాడు. ఆమెకుకూడా సరిసుడంటే అతి మక్కువ. అందు కిశ మెప్పుపనులతో ఎని తేలిలేక వాయిదపట్టి మెప్పునూ ఒకకన్నూ, ఒక చవి ఈతగదమైన యువకునిమీదే వుండేది. మెప్పునాగందటి ఈ సంగతి తెలుసు కొందరు మొగతాళికూడా చెప్తావుండేవారు. సావిత్రి సమాధాన మేమీ ఇచ్చేది కాదు, నవ్వుకుంటూ పనిచేసుకుపోయేది.

“ఆ మెలకువ వచ్చింది” అంటూ సతీశుడు నిండుకిందనుంచి ఒక రూపాయతీసి ఆమెముందు విసికేశాడు. సావిత్రి రూపాయతీసుకుని, “ప్రార్థన న్నె ఎం తీసుకురావా?” అన్నది.

“మితాను! కాని నాకు కాదు. దామకుని రాత్రుక ఇంటికివెళ్ళేప్పుడు మీనారికి కొనుక్కుచెళ్ళు” అన్నాడు సతీశుడు.

సావిత్రి కోపంతో రూపాయ సతీశుని పక్కమీదికి విసిరివేసి “దామ కోరిడి, మీనూవాయి మీరు! మానారు మితాయికేమీ మొహమాచిపోలేదు” అన్నది.

సతీశుడు రూపాయ మళ్ళీ ఆమెముందుకు విసిరివేసి బ్రతిమాలుతూ “నాతోడు సావిత్రి! ఈరూపాయ నువ్వు నాకు మళ్ళీ తిరిగియివ్వ నవసరం లేదు. నువ్వుతీసుకో. నిజంగా మీనారికి మితాయికని ఇచ్చావు” అన్నాడు.

సావిత్రి ముహూ చిట్టించుకుని “అడవాళ్ళలాగ మీరు ఇలా పట్టు వేసుకోటం అంతిమంచినీ కాదు. నానారూ, గీరూ ఎవరూలేరు. మావారయినా ఇంకవరై నా అంతా మీరేమీయూ...” అన్నది.

“అయితే రూపాయి ఇటులే! నిజంచెప్పుసావిత్రి! నేను కాక మీవారు ఇంకవరాలేరూ! వుంటేచెప్పు- నేను వాణి ముప్పతిప్పలుపెట్టి మూడుచెరువులు నీళ్ళు తాగిస్తాను” అన్నాడు సతీశుడు నవ్వుతూ.

“మావారిమీద మీరు పగా ఎమిటి ముప్పుతిప్పలు పెట్టటానికి?” అన్నది సావిత్రి నవ్వి.

“నేనే అతన్ని ముప్పుతిప్పలు పెడతానో, అతనే నన్ను ముప్పుతిప్పలు పెడతాడో? కాని నేను అతనికి ఈనాడు మిఠాయిలొనిపెడుతున్నాను” అన్నాడు సతీశుడు.

సావిత్రి మొహంతిప్పకుని నవ్వు ఆళుకున్నది. “నాకర్లవో ఇలా మాట్లాడుతూవుంటే నెత్తినయెక్కి కూర్చుంటారు. భయము, భక్తివిమోచితుండగు. మళ్ళీ యజమానిమాట వినుగు. మాటాడేది కొంచెం ఆలోచించి మాటాడాలి. లేకపోతే లోకులు నిందిస్తారు” గంభీరంగా అని గూహయితీసుకుని ఇంటికించి దైతుకు వెళ్ళిపోయింది. కాని మళ్ళీ వెంటనే తిరిగవచ్చి “ఈపూట యేమి చెయ్యమంటారుబాబూ!” అన్నది. భోజనపదార్థాలను నిర్బంధించుటలో అతినికి నేర్పువున్నదని సావిత్రికి బాగా తెలియదు. అందుకని రోజూ ప్రానున్నే పని సువిపదకువచ్చి అతని ఆజ్ఞప్రకారం స్వయంగా పంటవాని భగ్గరవుండి పనులన్నీ చేయిస్తూ వుంటుంది. ఇంతలో నాకరు నిప్పుతీసుకువచ్చి యెచ్చిపోయాడు. సతీశుడు మళ్ళీ పక్కమీద వత్తిలి “నీయివ్వు మెచ్చిందిచెయ్యో” అన్నాడు.

“ఇప్పుడు మీకుకోపంకూడా ఎక్కువై నట్లువుంది. ఏమాట అన్నా కోపమే?” అన్నది సావిత్రి.

సతీశుడు మొహం గోడవైపుకు తిప్పుకుని పొగపదులుతూ “నుగవాణి కోపంకూడా చేతకాకపోలేదేమో? ఇవ్వాళ నేను అసలు భోజనమేచెయ్యను” అన్నాడు.

“ఎక్కడో విందులేగిలివట్టువుంది. ఏమైనాకానీ సతీశ్ బాబూ! మీకు ఇదేచెపుతున్నాను— ఇవ్వాళ మూలకు వెళ్ళికరిప్పను” అన్నదిసావిత్రి.

ఈకానీపటోనేతప్పనిసరిగా స్కూలుకువెళ్ళేపని మళ్ళీ భారమనిపించ సాగింది. అతడు అనేక కారణాలుచూపించి, మూలకు ఎగోటటానికి ప్రయత్నిస్తున్నది సావిత్రి ధ్యానంలో చూస్తూనేవుంది. ఇవ్వాళ సతీశుడుపక్కచలకపోవడం చూడగానే విషయమంతా గ్రహించింది.

సతీశుడు ఆత్రపడుతూ లేచికుర్చుని కప్పుముకున్న శ్రోధస్వరంతో “ఇదే చెబుతున్నాను—ఈ పాదకార్యాంధంలోనే గల్లంతుచేసి విఘ్నం కలిగించకు” అన్నాడు.

“నామహిమ పున్నాను. ఎక్కడను పానయ్యేప్పటికీ ఇంజనెరింగు వేరే
కాదునా. ఇక ఈ డాక్టర్ పానయ్యేప్పటికీ అవైయ్యే నిండేట్లు కని
పడవురా.”

సతీశుడు కోపంతో “అసపసరంగా అబద్ధం అడమాకు సావిత్రి! నేను
ఎక్కడనుకూడా పానవలేదు.” అన్నాడు.

సావిత్రి నవ్వి “నీకే, అదీలేదా?” అన్నది.

సతీశుడు తలతిన్నడూ “లేదు. పానవటానికి ఆ చుప్పనాతి మాషరు
న్న పక్షిక్షుకూడా వెళ్ళిస్తేగా, ఇంకా నేనేలేస్తాను?” అన్నాడు.

ఈనూట విని సావిత్రినోటో గుడ్డపెట్టుకుని నవ్విసాగింది. “అయితే
వీరికిగూడా అదేగతి పడుతుందా?” అన్నది మళ్ళా.

“దేనికి?”

“డాక్టరు పక్షిక్షుక?”

కోపంతోనేవు మెదలకుండావుండి సతీశుడు “అయితే సావిత్రి! లోకులు
గాడిదల్లాగ కట్టపడి పక్షిక్షుకుపానము దివళి చేసేదివినిటి?” అన్నాడు.

సావిత్రి నవ్వుతనకుని “నాకు గాడిదలాంటినారుగాని గాడిదలు కాదు
అలాంటి గాడిదలు పక్షిక్షుకుపానము పానవలేదు” అన్నది.

సతీశుడు వెంటనే దీనికి తోంగిచూచాడు... ఎవరూలేరు. తర్వాత
కాంతించి కూర్చుని “ఎవరైనావంటే ఎమనుకుంటారు. నాముఖమెదట నన్ను
గాడిదఅంటున్నావా? నీకు స్వభావం మంచిదికాదు సావిత్రి!” అన్నాడు
కొంచెం గంభీరంగా.

కాలమహిమవల ఇవ్వాలే సావిత్రి ఒక మెన్ను పనికై. ఆ దుకానే
ఆమె ఈవ్వు గోల్తాని సహించి ‘సరే’ అని మెల్లగా దీనికి వెళ్ళిపోయింది.

సతీశుడు అలసిపోయినట్టు మళ్ళా ఒకసారి మంచం మీద వదిలిలాడు.
పగలలా పులేకుండా వుండాలన్న ఆశఃసంకల్పం చాలభాగం సావిత్రి మాట
తో ఎగిరిపోయింది. మనోవ్యధతో వెళ్ళినసావిత్రి సెలవుపెట్టాలన్న ఆశని
వుత్సాహపూర్వకంగా మనోవివేసినది. ఇవ్వాలే ఇంట్లో కూర్చున్నదంపటి ఏమీ
లాభంలేదని ఆశను మనసులో అనుకున్నా ఆటవికఃపునరుద్ధిచాలన్న లాల
ననుకూడా పూర్తిగా వదలలేకపోయాడు. అలసిన శరీరంతో వుదాసీన వృద్ధ

యారో పక్కమీనో పడివున్నాడు. నే చెప్పినట్లే స్నానానికి మళ్ళీ నిలుపు వచ్చింది. కాని సతీశుడు మాత్రం లేవలేదు. తొందరేమున్నది? ఇవ్వాలే నేను ఇంటిదగ్గరే వుంటానుగా" అన్నాడు.

సావిత్రి ఇంటోకివచ్చి— “ఉహూ! అదేమీ కదాదు. మీరు స్కూలుకు వెళ్ళా. వెళ్ళి స్నానం చేసి భోంచెయ్యండి” అన్నది.

“నామీద పెత్తనగత్తెవయ్యా నా నిమిత్తి, ఇలా ఆ ఆవులా పెడుతున్నావు? ఇవ్వాలే నేను ‘పాదమేకిం పెచ్చామి’” అన్నాడు సతీశుడు.

సావిత్రి చివరవైపునవి “వెళ్ళిపోలే మానిలే, స్నానం చేసి భోమైనా చెయ్యండి. మీయీ సోమరితనమేమిటా నోరొక్కాడా పిసుక్కింటున్నారు, చూట్టంలేమా?” అన్నది.

“అ మిగ్గిరికాకముందే తిండిక తాగటాడేవారు ఒక నాకానా? ఈ మెస్సును వదిలిపెట్టిపోలే నాప్రాణాలువుండేట్టు లేవు” అన్నాడు సతీశుడు.

సావిత్రి నవ్వి “అయితే నేనూమానవలసి వస్తుంది” అన్నది.

అసలానికి అనివేసింది, కాని వెంటనే లేవమాటను అణచుకొని “మీరు ఇక్కడ వున్నంతవరకూ మెస్సు నియమాలను చాటించక తప్పదు. స్కూలుకు కూడా వెళ్ళాలి. లేక పనికి, అలస్యమవుతున్నది” అని అగ్రవస్త్రము, సతీశుని ధోవతీ తీసుకుని స్నానాలగదిలో పెట్టిరావటానికి నొందగా బైటికి వెళ్ళిపోయింది.

సతీశుడు నిత్యం నియమంగా సంధ్యావందనం చేస్తూవుంటాడు. ఇవ్వాలే స్నానంచేసి వచ్చి పూజా వేడిమిద కూర్చుని ఆలస్యం చేయనాగాడు. సావిత్రి రెండు మూడుసారు వెళ్ళిచూచింది. కాని ఎంతసేపటికీ కదలకపోయే పుటికీ తిలుపుదగ్గర నుంచునే కేకని “ఇంతసేపు ఎనిచేస్తున్నారు? వడించిన అన్నం చలాకికూడా పోతున్నది. స్కూలుకు వెళ్ళిపోలే మానిలే. దయ చేసి రెండు మెతుకులన్నా తినండి, మాప్రాణాలు తెరిపిన పడతాయి” అన్నది.

సతీశుడు విను నిమిషాలు మెదలకుండావుండి. మళ్ళీ లేచి “పూజా సమయంలో గలలు చేస్తే ఏమాతందో తెలుసా?” అన్నాడు.

“గంగాజలమూ, పంచపాత్రా ముందు పెట్టుకొని బాటకీ మాడుతూంటే ఏమాతందో తెలుసా?” అన్నది సావిత్రి.

సతీశుడు మొహం చిటికిమిసిని “నీవు బూటకం మానుకున్నావా? ఎప్పుటికీ కాదు” అన్నాడు.

సావిత్రి ఎవో చెప్పబోయి మెదలకుండా దిగమింగింది. “ఎవో అదీ మీకో తెలుసు, కాని నోజూమాత్రం ఇంత అలస్యమయ్యేది కాదు. సరే రండి, అన్నం వడ్డించివుంది” అని వెళ్ళిపోయింది.

సుఖ పదమైన చలికాలపు సుధ్యాన్నపుటండ. మెస్సంతా జనశూన్యంగా, ప్రకారంతంగావుంది. మెస్సులో వుండేవారంతా తగచు వుద్యోగాలు చేసేవారు. అంతా అగ్గీసులకు వెళ్ళిపోయారు. వంటమనిషి ఎక్కడికో వెళ్ళాడు. బిహార్ సామాను కొనుక్కురావటానికిని వెళ్ళాడు. సావిత్రి అగికిడికూడా తగలలేదు. సతీశుడు మొదట కొంచెంసేపు మంచంమీద పండుకొని పగటి నిద్రకోసం ప్రయత్నించాడు. మళ్ళా లేచి కూర్చుని ఎవో ఆలోచించసాగాడు. తలవైపు కిటికీ తలుపుతీసి, ఎదుట మిదెవైపుమంచి మళ్ళా వెంటనే వేశాడు. మిదెవక్క మంచండాలో సావిత్రి తల ఆబోమకు కూర్చుని, తలవంచుకొని ఎవో వు సరిగ్గా చదువుకుంటూ వుంది. కిటికీతలుపు తీసి చప్పుడువిని ఆమె నెవక్కీ తిరిగి చూచింది. పయట సరళిని లేచినుంచుని మళ్ళా చూచేప్పుటికి కిటికీతలుపు వేసివుంది. లోపలికివెళ్ళి “నన్ను పిల్చారా బాబుగామా?” అన్నది.

“పిలవలేక” అన్నాడు సతీశుడు.

“మంచిదీళ్ళు తీసుకురావా.....తమలపాకులు?”

తలతూగించి “తీసుకురా” అన్నాడు.

సావిత్రి మంచిదీళ్ళు తీసుకువచ్చి మంచందగ్గర పెట్టింది. కిటికీతలుపులూ వాకిటితలుపులూ అన్నీతీసి వెళ్ళి గడపమీద కూర్చుని “వెళ్ళి సిగరెట్టు తీసుకురానా?” అన్నది.

“బిహార్ ఎక్కడికివెళ్ళాడు?” అన్నాడు సతీశుడు.

“బజారుకు వెళ్ళాడు” అని సావిత్రి బైటికి వెళ్ళిపోయింది. కొంచెం సేపటా సిగరెట్టు తీసుకువచ్చి యిచ్చి వాకిటికి ఎదురుగా కూర్చుని నవ్వుతూ “మీరు ఇవ్వాలి అనవసరంగా ఇంట్లో కూర్చున్నార” అన్నది.

“అవును నాతత్వమే ఒకవిధంగా ఏకాంతం. అందుచేత అప్పుడప్పుడూ అలావుండకపోతే ఆరోగ్యం చెడుతూ ఉంటుంది. దాన్ని కాపాడుకోకుండా

చదివి నాకు దాకిరు కావాలనికూడా లేను. కొద్దొగావ్వు నేర్పుకున్న తర్వాత ఇంటికివెళ్ళి ఒక ధర్మ ఆస్తుతి పెడతాను. చికిత్సలేక లోకంలో ఎంతోమంది దరిద్రులు, అనాధలు కలరా మహమ్మారి కావాలి అవుతున్నారు. వారికి చికిత్స చేయడమే నావుద్దేశ్యం.” అన్నాడు సతీశుడు.

“భయంగా చేసే చికిత్సకు వైద్యం బాగా నేర్చుకునే అవకాశం లేనివైతూ! మంచిదాకారు భవవంతులకేనా ఏమిటి? పేదవాటికి అవసరంలేనూ? కాని మీరు ఇక్కడినుంచి ఎలావెళ్ళిగలను? మీరు లేకపోతే వివేచనబాబు చాల ఇబ్బంది పడిపోతాడు” అన్నది సావిత్రి.

వివేచనబాబు పేరువిని, సతీశుడు చాల సిగ్గుపడాడు. “వారెందుకు ఇబ్బంది పడిపోతారు? నాలాంటివారు ఆతనికి అనేకమంది స్నేహితులున్నారు. ఇప్పుడు అది గాక నేను అక్కడికి వెళ్ళడంకూడాలేను” అన్నాడు.

“వెళ్ళకపోతే వివేచనబాబుగారి అవిడకు సంగీతం చెప్పే దెవరు?” సావిత్రి ఆశ్చర్యంతో అడిగింది.

సతీశుడు కోపంతో మోహం చిటింపుకొని “ఆమెకు సంగీతం నేను నేర్పుతున్నానా?” అన్నాడు.

“నాకేం తెలుసుబాబూ! లోకులు అలాగే అనుకుంటూ వుంటారు” అన్నది సావిత్రి.

“ఎవరూ అనుకోరు. ఇవన్నీ నువ్వు కల్పించిన బూటకాలు.”

“మిమ్ములను వివేచనబాబుగారి సహచరు డంటారు. అదికూడా నేను కల్పించిన బూటకమేనా?”

ఈమాట విని సతీశుడు మండిపడాడు. దానికీ కారణమున్నది, వివేచనంతో మిత్రత్వమున్నదని లోకులకు తెలిస్తే, అందరి దృష్టిలోనూ తను నీచంగా చూడబడతానని ఆతనికి తెలుసు. కలకతానివాసి వివేచను, వివోదవిలా సాలిలో ప్రవాసి సతీశుని స్థానం లోకులదృష్టిలో క్రిందకు దిగజారిపోతుంది. సతీశుని ఈ సంకయోత్పన్నత సావిత్రి తీవ్రాపూరితంతో ఒక్కసారి భీకర రూపం ధరించింది. కళ్ళెర్రజేసి “వన్ను ఆతని సహచరు డన్నది ఎవరు? నేను కూడా తెలుసుకుంటాను అతనిపేరు చెప్పు!” అని గర్జించాడు.

సావిత్రి బోలోలెడ నెవ్వకుం “ఎవరి పేరే తిచ్చెప్పును బాబూ! రాఘవ బాబుగారి పగువు ఎండలో వేసి ఇప్పుడే పస్తాను” అన్నది.

“పగువు ఆటువుంచి, ముందు పేరు చెప్పు!”

సావిత్రి నవ్వి. “కుముదిని” అన్నది.

సతీశుడు ఆశ్చర్యపడి “ఆమె నిన్ను ఎలా ఎరుగున్నది?” అన్నాడు.

“ఆమె నన్ను పుట్టానికి నమ్మని కలుగుచుంది.”

“నిన్నా? ఇది ఆసంభవం! అయితే నువ్వేమన్నావు?”

“ఇంకేమాటా చెప్పలేదు. అదే ఆలోచిస్తున్నాను. జీత మెక్కువ, పని తక్కువ. అందుకని ఆశ కలుగుతూ వుంది.”

సతీశుడు ముడిపడ్డాడు. “తెలిసింది. ఇదంతా విసినుని పన్నాగము. అతను తగుచుగా నీ పేరు తెలుస్తూవుంటాడు” అన్నాడు.

సావిత్రి నవ్వు ఆపుకొని “తలుస్తూవుండవచ్చు అతనికి నామీద మనస్సందేహా!” అన్నది.

సతీశుడు సావిత్రి ముహూంకేసి కళ్ళిప్పులించుకు చూచి “సరే, మనస్సందేహంకు ఫలితం అనుభవిస్తాడు. వందగూపాయలు జరిమానా యిచ్చుకున్న తర్వాత మళ్ళా ఈనాటికీ ఎవరిమీదా కొంచెం విత్తలేదు. మళ్ళా ఇప్పుడు కొంచెం ముట్టజెప్పుకునేట్టు కనబడుతున్నాడు. సరే నువ్వువెళ్ళు” అన్నాడు.

సావిత్రి రాఘవబాబు పగువు ఎండలో వేసి వెంటనే తిరిగివచ్చి కిటికీ సంగులొంచి చూచింది—సతీశుడు గుమ్ము వేసుకొని పెట్టెలొంచి గుప్పెడు నోటుతీసి జేబులో వేసుకుంటున్నాడు. సావిత్రి దర్వాజామీద చేతులు వేసి వాకిటికి ఆర్పింగానుంచు “ఎక్కడికి వెళుతున్నావు?” అన్నది.

“పనివున్నది, వెళ్ళివచ్చి.”

“ఆ పనేమిటో నా చెవిని పూడా వేదురూ!”

సతీశుడు కృద్ధుడై “తప్పకొ వెళ్ళావ్” అన్నాడు.

సావిత్రి తప్పకొలేదు. నవ్వుతూ “భగవంతుడు మీకు ఎగుణమూకొరత చెయ్యలేదు. ఇంతకుముందు జరిమానాకూడా వేళారే?” అన్నది.

సతీశుడు మొహం చిటిచుకొని మాటాడలేదు.

“ఇది చాల అన్యాయం! నేను మొక్కడైనా పనిచెయ్యటం చెయ్యకపోవటం నా ఇష్టం. మధ్య మీరు కట్టించుకొని ఎవరితోనో పోట్లాడతానంటారెందుకు? అన్నది సావిత్రి.

పోట్లాడడం, పోట్లాడకపోవడం అది నాయుత్తరం. ఆపటానికి మధ్య నవ్వెవరవు?” అన్నాడు సతీశుడు.

సావిత్రి చేతులు జోడించి “ఓం చెం నిప్పులంచండి, నేను వచ్చితి ర్వాణి వెళుదురుగాని” అన్నది.

సతీశుడు తిరిగివచ్చి మంచంమీద కూర్చోగానే సావిత్రి పైటకు వెళ్ళి టక్కిన గొళ్ళెం పెట్టింది. సిమితుడవనంతవారు గొళ్ళెం తీయ్యమని కిడుగు వేసి, తున్నాను అని కిటికీకేసి చూస్తూ నిజంగానే కింగుతుదిగి వచ్చిపోయింది. మరో వుపాయం లేక సతీశుడు ఓం చెం నేపటివంటి మెదలకుండా కూర్చుని మౌనంగా విప్పి కిందపారేసి మంచంమీదకెళ్ళి వెల్లికిలా పడుకున్నాడు.

అతనికి ప్రయాగలో మొదట విసినుతో పరిచయం కలిగింది. కలకత్తా వచ్చిన తర్వాత ఈ పరిచయం స్నేహంగా పరిణమించింది. అతను ఇక్కడిను తరచుగా వస్తూపోతూ వుండేవాడు. అతను ఎవరూ మమ్మన్నటి సరికొనికూడా తెలుసు. ఇవ్వాలి సావిత్రి అన్న మాటతో అతని సంతోషం స్థిరమైపోయింది. సతీశుని మిత్రుడనీ, పెదమనిషి అనీ విసినునికి ఇంట్లో రోజూ తి గొప్ప మున్నెది. సతీశుడు ఇంటివద్ద లేచి పువ్వులకూడా అతని గొప్ప ముర్యాదలకేమీ లోటు వుండేది కాదు. సతీశుడు స్వయంగా ఈ బాధ్యత సావిత్రి కిప్పగించాడు. ఆ ఆదర-సత్కారాలను విసిను బాబు వుష్టిగా పొందుతున్న సంగతి సతీశునికి కూడా తెలుసు. తన వుదారస్వభావమందు విసినుని నీచప్రవృత్తి గాధ వేసి కృతఘ్నతాయాపంలో ఇవ్వాలి అతని వ్యవహారాన్ని భేదించింది. కింగులు, ఆహ్వానాలూ, స్నేహాలూ అన్నీ అతనికి కాలకూటవిషం అయిపోయాయి. మెదలకుండా పడివున్నా, అతని అంతిరేంద్రన బోసులోనన్న కష్టాజంతువు లాగ, మాటిమాటికీ అతని లోలోన గంతులేయసాగింది.

గంటనేపటికి సావిత్రి తిరిగివచ్చి కిటికీపైటనుంచి మెల్లగా “స్థిమితం కలిగిందా బాబూ?” అన్నది. సతీశుడు సూర్యాధిపతిమేరగా మువ్వలేసు. తిలుపుతేసి సావిత్రి ఇంట్లోకవచ్చినందుని “ఇదేం అన్యాయం చెప్పుండీ?” అన్నది.

సతీశుడు అటువైపు చూడకుండానే “ఎం అన్యాయం?” అన్నాడు. “తామ అభివృద్ధికి రావాలని ప్రతివాడికీ వుంటుంది. నాకు ఎక్కువో ఎదో మంచివనిదొడిగితే దాన్ని మీరు చెడగొడతారెంచుకు?” అన్నది సావిత్రి. “నేనెందుకు చెడగొడతాను? నీ ఇల్లుమైతే వెళ్ళకుండా నేను ఆపితేమాత్రం అగుతావా?” అన్నాడు సతీశుడు వుదాసీపభావంతో.

“అయితే, మావొత్తి యజమానిగాది తప్పుతాను, ఎక్కువైనట్టుగా తైలుదొలగారెంచుకు?” అన్నది సావిత్రి.

ఒక వేళ ఎవరినా నీవుమీరు పట్టుకుపోతుంటే నువ్వేమి చెస్తావునప్పుడావిల్ల?” అన్నాడు సతీశుడు నేచిహుగ్గుని.

“నేను మీవస్తువునా ఎటుటి?” అన్నది సావిత్రి వెడవులమీద చిరు నవ్వు కళ్ళు పడుగులేతాయి.

సతీశుడు సగ్గుపడి “గా! నావు? అది కాదు. కాని.....” అన్నాడు.

“ఇక కాని.....గోరి ఎమీలేరు. నేను చెప్పిటలేదు” అన్నది సావిత్రి. కందపడివున్న సతీశుని చొక్కాతీసి చేబులోంచి నోటు తీసుకున్నది. నోటు పెట్టలో పెట్టి తాళంకేసి తాళపుచెవి తనకింగుకు తగిలెస్తూ “దీన్ని నాదొంగ వుంచుకుంటాను. ఇప్పుడు అవసరమైతే తీసుకుందురుగాని” అన్నది. “దొంగిలిస్తే?” అన్నాడు సతీశుడు. సావిత్రి చిరునవ్వునవ్వి పయటచెంగుకు కట్టిన తాళపు చెవులగుత్తి భుజాన వేసుకుంటూ “నాదొంగతనం మీకేం కష్టం కలిగించదు” అన్నది.

సతీశుడు ఒకక్షణం సేపువరకు సావిత్రి మొహంకేసి చూస్తూ వున్నాడు. ఆక్షణం సేపటి చూపుతోనే ఆరి ఆంతర్యంలో ఎలాంటి చిత్రం అంకితమైందో ఎవరూ ఒకసారి వులికిపడి “సావిత్రి, మీ వూరు ఎవె?” అన్నాడు.

“చెంగాలులా!”

“ఇంతకన్న ఎక్కువ చెప్పకూడదా?”

“చెప్పు”

“ఊరు చెప్పకపోతే మాని కులం చెబుతావా?”

సావిత్రి నవ్వి “తెలుసుకుని ఎమిచెస్తారు? నేను పండిన అన్నం మీరు తినరుగా??”

సతీశుడు కొంచెం నీళ్లు ఆలోచించి “సంభవం కాదు. అయినా గట్టిగా కాదనికూడా అవలెను” అన్నాడు. సావిత్రి తన వికారాల్ని జ్వల సేత్ర వ్యయంతో సతీశుని ముహూర్తేసి చూస్తూ, నిమిషం నేలన్న తర్వాతి పక్కన నవ్వింది. పిలలాగా తలతూగిస్తూ కంఠస్వరంలో ఆగాధనీయమైన స్నేహము, ప్రేమనింది “కాదనలేనూ—ఎందుకని?—కొంతెం చెబుదురూ” అన్నది. హఠాత్తుగా సతీశుని నెత్తమీద భూతం ఎగులెత్తింది. హృదయంలోని నీకం పొంగుతోంది. అతను వెంటనే గాఢస్వరంలో “ఎందుకనో తెలియదు సావిత్రి! కాని నీచేత్తో వంటచేస్తే మాత్రం ‘నేను తినను’ అని అనడం కష్టం” అన్నాడు.

“కష్టమా? సరే, చుట్టొకప్పుడైనా నయము మొచ్చినప్పుడు చూస్తాను! ఆ అన్నట్టు రానుపబాలుగానిండు ఎవడో వేచుకుంటే నా బిగోనాను.” అంటూ ఆమె గదిలోంచి దైతుకు వెళ్ళిపోయింది.

“ఒక చూట పింపా సానిటీ!” అని సతీశుడు హఠాత్తుగా ముంగిట పంగి, చెయిజూపి ఆమె పయటించెగు పట్టుకున్నాడు. సావిత్రి కళ్ళలో పెరుపులు కురిసిస్తూ “రాను! రాను! ఇచ్చేమిటి?” నేను ఇప్పుడే వస్తాను అంటూ పయటించెగు పదిలించుకొని మాయమైంది.

తలపని తలంపుగా ఒక అగ్గురకాండలా జరిగింది. సావిత్రి భయపడి అకస్మాత్తుగా ఆ వారపాదము, అణచుకున్న గొంతుతో ‘పస్తున్నాను’ అనడము, కళ్ళలో ఆ మెరుపులు కురిపించడము అన్న ఏకమై ప్రజాగ్నిలాగా సతీశుని దుర్బుద్ధింతటిసీ త్తణంలో మాడ్చి మనిచేసివేసినాయి! సిగ్గుతో అతని శరీరమంతా బరిక పోటు తిన్న సర్వలూగ మెలికలు తిరిగిపోసాగింది. అశను ఈ జీవితంలో ఇంకెప్పుడు సావిత్రి ముఖం చూడలేననుకున్నాడు. పనిమీదనయినా ఆమె మళ్ళీ వస్తుందనే నయంకో, ఆ నిమిషానే ప్రేమని భుజావేసుకుని సుడిగాలిని బయటపడెను. మూడూ నాలుగు మెట్లు మిగిలి వుండగా సతీశుకి మళ్ళీ సావిత్రి పిలుపు వినిపించింది. ఆమె వంటికోంచి పరుగెత్తుకువచ్చి—“భోజనం చేసివెళ్ళు బాబూ! లెంపావే మీరు తిరిగి పచ్చెప్పటికి ఆలస్యమాతుంది, అంతా ఆరుమూడేపోతుం” అని బిగ్గా పిలుస్తూ వుంది. కాని సతీశుకు చివ్వివెట్టు, తొప్పుతూ గోతుతూ ప్పటికి వెళ్ళిపోయాడు.

“అదే బృందావనం కాదు?” అని ఆమె చివ్వున ప్రతికే చెప్పిపోయింది. ఆర్థిక
తాత్పర్యంతో సరేకు గమనించబోతున్నాడు. సావిత్రీ తన్ను ఈ విధంగా గాయ
పర్చుతుందని ఆతన్నెవరూ ఆశపడలేదు. కొంతసేపు ఆలోచించుకుని చివ్వున
లేచి, స్నానభోజనాలనుండి నివృత్తమై, బడికిని పంకితో ప్రతికే వెళ్ళి
పోయాడు. ఆలోచన అవమానంతో తీగిపడుతున్న ఆతని వ్యతిరేకవృత్తయం
ఆతని ప్రవృత్తిని శాసించుతూ వున్నది. తను తలచుకుంటున్నా, “నాలోచితం
గా చేసి ముక్కాంయొక్క పురోగము వెతికిపట్టుకోన తమకూ ఆ ఘట్ట
మొక్కటే ఆతని కిచ్చిలో ప్రతిబింబిస్తున్నది. ఆతను ఆమె పయటచే గు
నిదుకుపట్టుకున్నాడు? ఆమెతో కెళ్ళేదినిమిటి? సావిత్రీ ఆవిధంగా పాట
పోకుండావుంటే మిమెచేప్పేవాడు? మిమెచేనేనా? కలువైన ఈ ప్రశ్నలతో
నిరంతరంగా ఆతని అంతర్యామి సావిత్రీకింటి కూడా ఆతన్ని కనిపించా
పెట్టసాగింది. ఈవిధంగా ఆతను తన శస్త్రాలతోనే తను గాయపడి సాయం
త్రానికి గంగానది వడ్డుకు చేరుకుని నిగ్గిరిలో రాలిమీద కూర్చున్నాడు.

నిన్న హఠాత్తుగా సావిత్రీ ఎవట వృద్ధయ దౌర్బల్యం ప్రకటించి
తర్వాత ఆతను అర్ధశయిపడి సిగ్గుతో పాటపోయిన దానిలోకూడా కొంత
మాధుర్యమున్నది. పకోతలలోపురి? దాని ఎవరో ఆస్వాదించారుకూడా.
కాని ఆనాటి సావిత్రీ వ్యంగ్యాన్నితో ఆరసంయొక్క అంతిమ బిందువుకూడా
శుష్కించిపోయింది. అభిమానం హఠాత్తుగా శుష్కించి ఆతనివృద్ధయంలో
గడ్డికలుకుపోయింది. ఆలోచన ఆతని అర్థశయిని కేవలం తలబాగ్గింది, కాని
యీనాడు దానిగంటే తెగిపోయింది.

ఇంతకాలంనుండి ఈ స్త్రీతో చేసిన పరిహాసాల ప్రభుత్వం చెడుగా పడిన
మిమ్మ దేహాన్ని దుఃఖం, ఆతని వృద్ధయాన్ని అడ్డంకింటే ఎక్కువగా
బాధించసాగింది. నిజంగా నిన్న పొన్నటిపాకు ఆతని పరిహాసంతో విరోధంతప్ప
మరోభావంలేదు. ఆలోచన మధ్యాహ్నం, ఒంటికిగా వున్నప్పుడు చేసిన
దుష్కృత్యం తర్వాత ఇక ఆమాట నోటతీసుకురా తగ్గకుండాపోయింది. ఇంతకు
ముందు తనగా ఈశ్వర్వ లేదన్నమాట సావిత్రీ ఏమిటా ఎప్పుడు. ఆతని మన
సులో ఆలేవు ద టుంది. కాని ఆతని మనసులో ఎలాంటి దున్నుదీలేదన్న
సత్యాన్ని తెలియజేసే సరవకాళం ఎప్పుడు కలుగుతుంది? సత్యవేరకుడు
కాదన్నందువల్ల ఆతనికెక్కువ చింతలేదుగాని, మోసగాటాన్ని అపనాదును

అతిశయమహిమగలది? నిజంగా తను దొంగమేలే దొంగలాగ కన్నంవేసే పనిముట్లతో ఎదుగుతు పట్టుపడలేడు? అనుకున్నాడు మనసులో. అతను జడలు, కుండలము ధరించిన కపటసన్యాసి త్రికూలంతో కన్నంవేస్తూ పట్టుపడ్డాడని లోలోనే నవ్వుకుంటుంది సావిత్రి. ఈలేనిపోని అపనాడు జ్వాలలాగ అతన్ని వ్యభిచరిస్తున్నాంది. ఈ ఆలోచనలతో ఎంతప్రాచు పోయిందోకూడా అతనికి ఆ శుభలేకపోయింది. పాటులేని పోటునీరు కాళ్ళకిందకు విష్ణుడువచ్చింది, కల కన్నా వీధులోని గ్యాసులెట్టు విప్పుకు వెళ్ళిందీ, నెత్తికి ఆకాశం నెలబడి నత్త త్రోలు విష్ణుడు వచ్చిందీ ఏమీ అతనికి అంతులేవు. శీతాకాలపు గంగా పవనాలు అతనికి చీకట్ల గంగంవేపుటికి, అవతలివడుగు గుడి గంటలు పన్నెండు కొట్టేవుటికి సరికుండు త్రుళ్ళిపడిలేచి నుంచుని ఇంటివైపుకు సాగాడు. కొంత నేపు, తను పూహించుకున్న సంశయాలను ముగిసోయాడు. కాని ఇటు దాపుకు విస్తరించిన అతనిపను చిప్పుడైపోసాగింది. నొంది చివకు వచ్చేప్పుటికి ఆగుకు రిన ఆడుగు వెయ్యరేక పోయాడు. మెలగా ఎదోవిధంగా మెప్పనాకిటి దగ్గకు చేరుకుని మెదలకుండా నుంచున్నాడు. లోపల నిశ్శబ్దంగావుంది. ఎవడూ మేలుకొని వున్నట్టులేదు. ఇంతప్రాచుపోయేవకు సావిత్రి ఇంటికి వెళ్ళకుండా వుండడన్న సంగతి తెలిసివున్నా, తలుపుకొట్టటానికి గాని కెలవటానికిగానీ, అతనికి ధైర్యం లేకపోయింది. మళ్ళీ ఆమెవచ్చి తలుపుతీస్తుంటేమోనని గుండె దడదడ లాడసాగింది. సరేగా ఆసమయానికి ఎవరో తలుపుతీశారు. తుణంగేపటి వకు సరికుండు మాట్లాడలేక పోయాడు—“ఎవరు—చిహ్నీ?” అన్నాడు మళ్ళీ.

“అవును బాబుగారూ!”

“అంతా భోంచేశారా?”

“అదరూ భోంచేశారు?”

“సావిత్రి వెళ్ళిపోయిందా?”

“అవునుబాబూ! నన్ను కూర్చోమనిపెప్పి ఇప్పుడే వెళ్ళింది.”

ఈమాటవిని సరికునికి ప్రాణాలు లేచివచ్చినట్లయింది. నవ్వుమోహంతో తలుపువెయ్యకునిచేర్చి పైకి వెళ్ళిపోయాడు. దిశారీ తలుపువేసివచ్చి, “మీ భోజనం బాబుగారు...” అన్నాడు.

“నేను భోంచేసివచ్చాను”

“నుంచినీర్వు టేబులుమీద పెట్టాను” అన్నాడు బిహారి.

“సరే, నువ్వువెళ్ళి పండుకో” బిహారి వెళ్ళిపోయాడు. సతీశుడు పక్క-
మీద పండుకున్నాడు. వెంటనే నిద్రపట్టింది.

ఈఘంటా జరిగిన తర్వాత సావిత్రి మనసుకూడా సంతోషంగాలేదు. సుఖానికి ఇంతకంటేవుగా సమాధానమివ్వటం బాగాలేదన్న పశ్చాత్తాపంతో ఆమె మధ్యాహ్నంవరకు వ్యధపడింది. పగలెప్పుడోవా బంటరిగా వున్నప్పుడు వెళ్ళే టేబులపక్కోరుకుందా మనుకుంది. ఆ ఆశతోనే ఎదురుమాస్తా కూర్చున్నది. ఆమె ఆశ సందేహంగా పరిణమించింది. సతీశుడు విసిరుని దగ్గరకుతప్పు మరో చోటికి వెళ్ళడం ఆమెకుతెలుసు ప్రాదుహతావుంది. కాని సతీశుడు అందులేదు. విసిరునిదగ్గరకు కాక అతను ఇంకొక్కడికైనా వెళ్ళగలడన్నభావం ఆమె మనసుకు కలగలేదు. సంతయ్య దృఢమై నమ్మకంగా పరిణమించెటప్పటికి క్రమంగా సావిత్రికి అతన్ని ఎదురుమాస్తా కూర్చోటం కష్టమనిపించింది. అలాంటి ముసిరి టేబులపక్కోరుకోటానికి ఎదురుమాస్తా కూర్చోటం యథా గంగా ఆమెకు అసహ్యమనిపించింది! బిహారి కూర్చోమనిచెప్పి చాల ప్రాదుహతయిన తర్వాత సావిత్రి ఇంటికివెళ్ళి పక్కమీద పండుకుంది. కాని కంటికి కునుకుపట్టలేదు. వళ్ళంతా అదో విధమైన ఆరాటంతో ఎప్పుడు తెల్లవారు తుందా అని కొట్టుకులాడుతూవుంది. గదిలో-తైంపీసు గంటతర్వాత గంటకొడు తూవుంది. సావిత్రి తెల్లవారూ వాటిమోతవంటూ కూర్చుంది. మరకవుండగానే పక్కవదలి మొహం కొడుక్కిని తైటకుపచ్చింది. దారిలో మర్యాదీ స్త్రీలు భజనచేస్తూ గుంపులు గుంపులుగా గంగాన్నానానికి వెళ్ళుతున్నారు. వారివంక చూచి సావిత్రి ‘వారు కుశలంగావుండేట్టుచెయ్యి గంగామతల్లీ!’ అనుకున్నది మనసులో. వెంటనే ఆమె అధరాలు కింపించినై. వేడికన్నీటితో కళ్ళు రెండు నిండినై. ఈ కల్విత సందేహంతో మనసును మంచుకొని మాటిమాటికి సతీశుని టేబులన్నాకాంక్షస్తూ త్వరగా ఉడవసాగింది. “వారి ఇట్టమొచ్చిపట్టు చేసు కున్నా, టేమంగా వుండుగాక!” అని మనసులో అనుకోసాగింది. మెప్పు నాకిటిదగ్గరకువచ్చి పిల్వితర్వాత బిహారి తలుపురీతూనే “సతీశబాబు రాత్రి ఎక్కడో భోంచేసి చాల ప్రాదుహతయిన తర్వాత వచ్చాడు” అనిచెప్పాడు. ఈ కబురు అన్నిటికంటే ముందు చెప్పాలన్నమాట బిహారికి జ్ఞాపకమున్నది.

సావిత్రి పెకివెళ్ళుతూ హఠాత్తుగా ఆగి మొహం చిట్టించుకొని “అయితే భోజనం చెయ్యలేదన్నమాటేగా” అన్నది.

“వారిభోజనం మూతపెట్టి ఆలాగేవుంది.”

“ఊ!” అని సావిత్రి పెకివెళ్ళిపోయింది. భయంపోగానే ఆమె చింతాగ్రస్త హృదయం మళ్ళా ఈడ్చుకో ముడిపోయింది. మర్నాడు కొంచెం ప్రాదేశికన తర్వాత సతీశునికి మెలకువరాగానే సావిత్రి జ్ఞాపకమొచ్చింది. సగ్గో ఆ స్త్రీకానే సావిత్రికూడా ఆతని ఎదుటకువచ్చి నుంచున్నది. ఆమె మొహంమీద దుఃఖం, క్షోభ, వ్రదానీల మేఘాలు కమ్మిపట్టున్నది. సతీశుడు ఆమె మొహం పక్క బక్కసారిచూత్రం చూచి తల వంచుకున్నాడు. కొంచెంసేపు వున్న తర్వాత “ఏం చెయ్యనుంటాలో అడగటానికి వచ్చాను” అన్నది సావిత్రి.

సతీశుడు ఆమెపక్కం చూడకుండానే “ఊహా ఏమిచేస్తున్నావో అదే చెయ్యి” అన్నాడు. “సరే” అని సావిత్రి వెళ్ళబోయి మళ్ళా ఆగింది. “ఏం బాబూ! చదువు సంస్థలు లాగానే ఇప్పుడు తిండితిప్పలుమీద కూడా ఇష్టం తప్పిందా?” అన్నది.

“నేను తిండివచ్చాను” అన్నాడు సతీశుడు మెలగా. భయంతో అబద్ధం. అడేశాడుగాని ‘ఎక్కడ’ అన్న ప్రశ్న సావిత్రి వెయ్యలేదు. కొంచెంసేపు మాట్లాడుకుండావుండి “రెండుకోజీలనుండి మీరుకూ పొంచి పొంచి తిరుగు తున్నారెందుకు? ఏవరి భయంనో? కొంచెం చెబుదురూ! నావల్ల మీకేమైనా కష్టం కలుగుతున్నావుంటే వెంటనే సెలవుయిప్పించండి” అన్నది.

సతీశుడు తలమెత్తి “నువ్వు మాకో చెరువు చేకావని? అడిగాక నిన్ను పంపటానికి పంపకపోవటానికి నాపెత్తం మేము? మెప్పు నా ఒక్కడిదా!” అన్నాడు.

“ఒక్కడిదే అయితే సంపివేశేనారేనా? సరే, అయితే నాఅంతట నేనే వెళ్ళిపోతానులే” అన్నది సావిత్రి సతీశుడు మాట్లాడలేదు. ఆతను మెదలకుండా వుండటం చూచి, సావిత్రి లోలోపల ముడిపడి “నేనువెళ్ళి పోయినతర్వాతయినా మీరు సంగోషంగా వుంటారా? మీకాళ్ళమీద పడతాను సతీశబాబూ! ఆవునో, కానో ఏనో ఒకసూట చెప్పండి” అన్నది ఈసారికూడా సతీశుడు ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఇక్కడ సావిత్రికొక విశేషసాధన

అప్పుడు అతనికి తేలుచు. నాశాదుగా ఆమెను దప్పించగా
నాగను. అట్లంతే వెలుగులోనూ చుడుతుంది. ఆ అతను నిమిత్తము ఆమె
దిండుకొని అతను గయించినట్లుగా తానుగలవేమి వ్రాసి వ్రాసెగా—“చమ్మ
శ్రీమందు నాగి! కని. నే కన్నా వ్రాసిన కాలమున నీవక్కడకి వెళ్ళిపో”
అన్నాడు.

నాగికిప్పుడు అతని అమ్మతల్లియే శ్రీమందు. కాని అతని పని
మంలలో ఆమె తన మనసులో ఒక నిరాశాభావమును నిరంతరము నానమిచ్చింది.
అందుచేత మధురమైన అతని మాటలు కపటముగో మోగుచున్నవనుకూ, నిజము
రాజ్ ఆతనికి తెలుసుకున్నా “మీరంతి కనిమందుగా శ్రీమాం. అదే నా
ప్రభుత్వతో నీది ఆవురామనుగలవేమి కాదు? ఇలా నాగారో నీమారుల
మయటించులు పడుకున్నాడు. మీకిప్పుడు కొత్త పనికి తెలుపలేక నీ
నాగికి? ఇంతిన్న మీరు ఇంటికెళ్ళి పని చేసుకోవలె ముచ్చి. కలకత్తాలో
వ్రాడి ఆనవలెగా ఎందుకు చేసినాను? నీకువు చుట్టలు మీరొక మిగిల
నిగియాలు” అన్నది.

ఎవని లేక? చమ్మనలుమంది అవస్థభావల
చరిత్రోనా మాటమహివాడు, ఇవార్త ఇంతి ఆనవలెనకి మేల మాట. మీరూ
నాగా మదలకుండా వ్రాసుకున్నాడు. నేరం చేసి అతని మనసు బిగువు కాని
నీ బండి ఎదుగా తిన్నుకులాడి పడిపోయింది. అందుచే మాటికాంటి
సావిత్రివేస్తున్న కిరీబుజాలను సహిస్తూ వ్రాసుకోటంతప్పు అతనిపద్ద ముగో
నిక్షణోపాయం లేకపోయింది. అతను తలకూడా ఎత్తలేకపోయాడు. అది
సుస్సాహసం క్రోధాన్నికూడా అతిక్రిమించిన సంగతి సావిత్రికి అప్పటికి తెలిసి
వచ్చింది. ఆమె చెవులకు ఆమె అన్నమాటలే కటువుగా నోచినాయి. చాల
సేపటివరకు మెదలకుండానుంచి మెల్లగా బైటికి వెళ్ళిపోయింది.

ద్రివ్యాల సావిత్రి పనిమాటలన్ని చేస్తూవుంది, కాని పగలంతా
ఆమె మనస్సులో ఒక వ్రత్రంతి పుట్టింది. సత్యమేమి నిన్నలాగ
ఇవ్వాలికూడా కోపించుకునిగానీ, ఒక్క మాటకైనా సమాధానమిచ్చి
గానీ వుంటే బాగుండేది. కాని అతనిమా మాటలలేదు. గంభీరంగా

సయ్యుట చెంగుతో కుడిచి “ఇక మీరు వెళ్ళి కాళ్ళు చేతులు కడుక్కోండి పలక పాత్రతనో ఏం పీట మీద పెట్టవచ్చును” అన్నది సతీశునితో. తియ్యనిమాటలతో సతీశుని హృదయభారాన్ని ఒక్కసారి సేకపరచి విడుదలి వెంట తీసుకుని మెల్లగా బైటికి వెళ్ళిపోయింది సావిత్రి.

సతీశుడు నిర్మలచి తంతో సంధ్యావందనం ను గించి లేచి చూచేటప్పటికి ఎదురుగా అన్నప్పట్నం కనపడింది. ఈమధ్య ఎవరో పీట వేసి పశం పెట్టిపోయారు. కనపడకపోయిన గదిలో ఇంకవరో ఒకమనిషి వున్నానని గ్రహించాడు. పీట మీద కూర్చుని ఆతడు మెల్లగా “ఇప్పుడు ఇంత మెక్కువగా తింటే ఇంకా పాయం త్రం తినలేను” అన్నాడు.

“నీ ఆవిడనుగూడా వుంటుంది. విసికబాటుగా ఇంటిదగ్గరనుండి విడుదలింపువచ్చింది.” బైటనుండి సమాధానం వచ్చింది.

సతీశుడు నవ్వి “వేధించక పో నే నింకెక్కడికి వెళ్ళను!” అన్నాడు. సావిత్రి చాటునవుండి “అలా చేయవచ్చా? పాపం పిల్చిపోయారు, ఎక్కడికైనా వెళ్ళాలి కామాను—మీకు తెలుసా? మీరు వెళ్ళకపోతే అంతా ఆగుతూ ఉండి పోతుంది” అన్నది.

“పోతేనా” అని సతీశుడు ఆవిషయాన్ని ఇంకెక్కువ చర్చించకుండానే భోజనం చెయ్యసాగాడు. భోజించేసి, చెయి కడుక్కుని, చీపందగ్గర పెట్టుకుని, మంచం మీద పండుకొని శ్రద్ధగలవిద్యార్థిలాగ కాను పుస్తక మొకటి తీసి పుటలు తిరుగజేయసాగాడు. కాని సమయంలో ఆతనిన నమ్మలగ్నం కాలేదు. ఆతని చి తం కళ్ళందరినీ గుర్తొంగి వున్నా హితంగా ఇష్టపెట్టినట్లు సరగు లేకపోగింది.

అప్పుడు పంటనుండి వంటింటో పొయ్యిమీద నెనరు పెట్టి దివారితర గించాయి నడిచిస్తోన్నాడు. రాధువబాబు గదిలో చివర గందగ్గర గలంతు నెలకేగింది. సతీశుడు “సావిత్రి!” అని పిలిచాడు. సావిత్రి బైటనుండి “ఎవరితో? అన్నది.

“విడికబాబు ఇంటికి విందుకు వెళ్ళటం మహాపాపం. తెలియక చేసిన పాపం చెయ్యనేలేసాను. వెలిసివుండి ఇక ఆటువంటి పాపం ఎవరూ చెయ్యను” అన్నాడు సతీశుడు.

“పాప మేముంది?” సావిత్రి బైటనుంచి అడిగింది.

“పాటకచోరీ అతను ఎక్కడ ఎప్పుడుచేసేదీ నాకు తెలుసు. అటువంటి చోటుకు వెళ్ళటమే మహాపాపం” అన్నాడు సతీశుడు.

“అయితే అటువంటి చోటికి వెళ్ళమొకటి?”

“సరే వెళ్ళును. కాని అతను మాటలతో వదలిపెట్టేటటులేదు. అందుకని నీకు ముందుగా చెబుతున్నాను, ఎవరైనా వావనే — నేను ఇంటికగిరినను, రాత్రికికూడా రాననిచెప్పు తోసిందా?” అన్నాడు సతీశుడు వుత్తేజుతో.

“తోసింది” అన్నది సావిత్రి.

సతీశుడు ఒక ఆపసరక ద్రవ్యాన్ని స్వీకరించి నిశ్చింతగా నిటూర్పు విడిచి తుణుకునెపు మెదలకుండా పూరుకున్నాడు. తర్వాత “చలిగాలివస్తోంది. కొంచెం కిటికీ తలుపులు వేసిరా సావిత్రి” అన్నాడు. సావిత్రి గదిలోకివచ్చి కిటికీ తలుపులు వేస్తూవుంది. సతీశుడు ధ్యానంతో ఆ మెదంకిచూచాడు. చూస్తూ చూస్తూనే కృత్జ్ఞతతో అతనిహృదయం నిండిపోయింది.

“అయితే సావిత్రి! నిన్ను హీనజాతి స్త్రీననుకుంటావు ఎందుకు?” అన్నాడు అపర్యాయంగా.

సావిత్రి తిరిగి నుంచుని “వున్నమాట ఎందుకుఅనుకోగూడదు?” అన్నది.

“అదెప్పుడో నిజం కాదు. నువ్వు — గంగనాది సమక్షాన చెప్పినా నే నమ్మును” అన్నాడు సతీశుడు.

సావిత్రి చిరునవ్వునవ్వి “ఎందుకు నమ్మును?” అన్నది.

“అదినాకు తెలియదు. నిజం కానందువల్ల మో! నీస్వభావం హీనజాతులందరికీ కాదు. మాటతీరు, యాభురేఖలుకూడా కావు. అయితే, నువ్వు ఇంక ఏమవునంధ్యులు ఎక్కడనేర్చుకున్నావు?”

సావిత్రి దూరంగాకూర్చుని నవ్వుతూ “ఎంత? కొంచెం చెబుచున్నా?” అన్నది.

సతీశుడు దానిని వ్యాఖ్యానం చెయ్యడానికి తయారై వెళ్ళివచ్చి సరే ఒక పక్కను పెట్టాడు. కాని ఎందుచోటో మళ్ళీ ఆసీసాయి చెవులు నిక్కపొడుచుకొని వివేచించున్నాడు. దగ్గరలో అడుగులనప్పుడు వినిపించింది. తుణుకునెవటికి అతని గదికి దగ్గరగా తొంగుబాటు కంకంనో గంభీరంగా ‘సతీన కాబా’ అన్న పిలుపువచ్చింది.

తన్ను తీసుకువెళ్ళటానికి విసినుని కగ్గరినుండి ఎంటులువచ్చారని తెలుసుకున్నాడు సతీశుడు, వెళకా ముందు ఎమీఆలోచించకుండా చప్పున దీపం పూది నిండా మునుగుపెట్టుకొని పండుకున్నాడు. కొంచెంకూడంగా కూర్చుని వున్న సావిత్రి వ్యాకులపడి “అలే, మీరు ఈచేసేదేమిటి?” అన్నది.

మరుక్షణం కెండు ఆకారాలు వాకిటోకివచ్చి నిలబడ్డాయి. “ఇదేసతీశ్ బాబుగది అన్నాచోకదా.

“బాబుగారు గదిలోనే వున్నాడని చెప్పాడుగా నాకరు” అన్నాడు కెండవ వ్యక్తి.

మొదటివ్యక్తి విమర్శించి “అయితేగినిచీకటిగా వుండే? పెద్దమనుషులెవరైనా ఈసాయం చీకటిలో గదిలో కూర్చునివుంటారా? నువ్వుకూడ...” అన్నాడు.

కెండవవ్యక్తి సమాధానంగా ఆతినిచెవిలో ఎదోచెప్పి, జేబులో నిప్పుల పెట్టె తవిడితీసుకుని—గస్తున్నాడు.

మంచంమీద సతీశుని * కిమంతా గడ్డకట్టుకపోయింది. పట్టెగతా ముంజెమట్లు పట్టినై, సావిత్రి సిగ్గుతో—కలగా అయిపోయింది, నిప్పులపుల్లవెలిగింది “అలే, ఈ కూర్చున్న వెవరు?”

మొదటివ్యక్తి గదిలోకివచ్చి మనోనిప్పులపుల్ల గస్తున్నాడు. సావిత్రి లేచి నుంచున్నది.

కెండవవ్యక్తి హావంతో “సతీశురాయి ఎక్కడవున్నాడు?”

సావిత్రి మెదలకుండా మంచంకేసి చూసింది, బైటికి వెళ్ళిపోయింది. ఆమె వెళ్ళిపోగానే ఇద్దరూ విగళపడి నవ్వుసాగారు. ఆ నవ్వుధ్వని లోనిఅంత రాల్లం, సావిత్రి చెవులబడి బాధించసాగింది. నిగ్గులోపల సతీశుడు పుష్కలమును ఆహ్వానించ సాగాడు.

వారు నిగ్గుతీసి ముంకంగాపాచేసి సతీశురాయినుపట్టి బలవంతంగా తీసి కెళ్ళారు.

వారి వికటహాస్య ధ్వని ఇంటిబైటకుపోయి వాయుమండలంలో నీడ ముచ్చేంతవరకు—నెలిన నిడిగుపడినట్టు తల కోడ కానించి చీకట్లో ఒకమూల నుంచున్నది సావిత్రి.

కాని ఈ సంగతి హెమ్మలో ఎవరికి తెలియదు. పంటమనిషి అప్పుడే గంబాయి కమ్మముగించి—అదిముక్తదాయకుమని నేదాని ఎంకా ఘోషించిందీ బిహారికి చెబుతున్నాడు. రాఘవచోరు గదిలోనిమిత్రా చురంగంవగల కూర్చుని చంకలపావులు మానవుల మొగ ఆలకిస్తాయా లేదా అని చర్చిస్తున్నాడు.

లోడుమీదకువచ్చి ముగ్గురూ ఒకబండ్లలో కూర్చున్నారు. వాళ్లెవ్వరూ—అస్యూ మనిషించి సతీశుడు “మీరు పెదలకుండా కూర్చుంటే కూర్చోండి, లేకపోతే నేను దిగివెళ్ళిపోతాను” అన్నాడు తీవ్రస్వరంతో.

అతని మాటమీద ఒకడు “సరే” అని వికటస్వరంతో పక పక నవ్వాడు. నంపవవాడు మొదటివానితో “హరుకోరా!” అని అతిమకూడా విరగబడి నవ్వాడు. ఈతాగ్గు బోతులకు చెప్పిన వర్ణధమమకు సతీశుడు పెదవులుమీది కోర్కెతో కిటికీలోంచి మొహం బయటికిపెట్టి బాటవంకి మాస్తూ కూర్చున్నాడు.

నీకేవలండాలో సామగ్రి పెదలకుండాకూర్చుని వుంది. సాయంత్రం తలమీద తలంపుగా ఆసెగుమాలిన పనికి ఆమెమనసు ఇంకా బాధపడుతున్నేవుంది. బిహారివచ్చి నుంచుని “అంతా భోజనాలుచేశారు. పంటమనిషి నిన్నుపిలుస్తున్నాడు” అన్నాడు.

సావిత్రి తలయెత్తి ఖన్నపదనముతో “నేనుఇవ్వబట్టి భోజనం చెయ్యను. బిహారీ” అన్నది. బిహారిసావిత్రిని వాత్సల్యగామాస్తూ వుంటాడు. విచారపడి “ఎందుకుతీసవు? పంటబాగాలేదా?” అన్నాడు.

“పంట బాగానేవుంది కాని తినబుద్ధికావటంలేదు. వెళ్ళమీను భోం చెయ్యండి.”

“అయితేపద నిన్ను పంపించివస్తాను” అన్నాడు బిహారీ.

“సరే, పద. కాని బిహారీ ఒకమాట—సతీకోబాబు వచ్చేవరకు నువ్వు మేలుకొని వుండగలవా?” అన్నది సావిత్రి.

బిహారి కొంచెంపులికిపడి “నేనా? ఇవ్వబట్టకూడా నానడు. పూరిక నవులుకూవుంది” అన్నాడు.

“అయితే ఎంచెయ్యమంటావు బిహారీ?”

బిహారి కొంచెం ఆలోచించి “ఇవాళ పంటమనిషిని పిలిచిచదితే...” అన్నాడు.

“పదులే. పాపం ముసలివాణ్ణి చలిలో బాధపెట్టటం మొందుకు” అన్నది సావిత్రి.

కొంచెం నేవుగుంజాటపడి “పోనీ నేనేవుంటానులే పద నిన్ను పంపించి వస్తాను” అన్నాడు బిహార్ ఇష్టంలేకపోయినా.

సావిత్రి లేచిబిడిరెండు ఆడుగులువేసి అగ్గి “బిహార్ పోనీ నువ్వు వెళ్ళి భోంచెయ్యి, తర్వాత వెళతారే” అన్నది.

బిహార్ వెళ్ళిపోయిన తర్వాత - సావిత్రి తిరిగివచ్చి మళ్ళా అక్కడే కూర్చుని మెదలకుండా అంధకారంలో ఆకాశంకేసి చూడసాగింది. ఇవ్వాళ సతీశుని విషముంలో ఆమెకు చాలా సందేహం కలిగింది. అతను తాగుబోతుల చేతులోపడటం కళ్ళూరిచూచింది. అందుకని ఆమెకు ఇంటికి వెళ్ళటానికి మనసావులేదు.

సతీశుని దున్నడతలవల్ల ఇంత అవమానము, అపవాదుకలతో అభాసు పొంది, నువ్వెవరో ఇవ్వాళ వుదయానే ఈ హాస్తిరప్పకుండా పగిలిపెడదామనుకున్న సావిత్రి, మళ్ళా అతను దున్నడపాతాతాడేమోనని పగ్గాతాపపడసాగింది. సతీశుడు చేసినపనులన్నీ జ్ఞాపకమున్నా భవిష్యత్తులో అతనికివచ్చే విషతులకు ఏదో చూపించకుండా ఆమె ఇంటికి వెళ్ళటానికి సునిదపడలేకపోయింది. బిహార్ భోంచేసి వచ్చినతర్వాత “బిహార్ నువ్వు వెళ్ళిపడుకో, నేను ఇక్కడేవుంటానులే” అన్నది.

బిహార్ అశ్చర్యంతో “ఇంటికి వెళ్ళావా?” అన్నాడు.

“బాబుగారిని తిరిగిరానీ” నువ్వు నన్ను ఇంటికి పంపించిరాగలవా?”

“ఎందుకు పంపించలేను, తప్పకుండా పంపిస్తాను.”

“అయితే, నేను కూర్చునివుంటాను. నువ్వు వెళ్ళిపడుకో.”

బిహార్ సంతోషంతో వెళ్ళిపోయాడు, సావిత్రి ఒకడుపుటి కప్పుకు కూర్చుంది. అత్రాగుబోతులు ఈమాచిపోయినసంగతి నలుగురీముందూ వాగుతూ తిరుగుతారు, లోకులు ఈదృశ్యాన్ని మోహంతో చూస్తారనటంలో అనుమానంలేదు. విషిమని సంగతి ఆమెకు తెలుసు. ఈసంగతి తప్పకుండా అతని

చెవి పడుతుంది. అతను ఇక్కడికి వస్తూపోతూ వుండటంలో ఇక్కడవాళ్ళకు కూడా తెలియకుండా వుండదు. తర్వాత ఎముఖం పెట్టుకుని సతీశుడు ఇక్కడ ఒక్కక్షణం వుండగలుగుతాడు! ఈ ఆపవాదును అతను ఎలా సహిస్తాడు? దురదృష్టవశాత్తు జరిగిందేదో జరిగిపోయింది. తన విషయంలో ఆమె ఇంతవరకే అలా చించి అగిపోయింది. కాని సతీశుని విషయంలో అలా చించటానికి ఆమె మనసు ఎవరూ పుచ్చేయలేదు.

ఎంత ప్రాదుర్భావంగా సతీశుడు అంటులేడు. పొరుగింటి గడియారం టంగ్-టంగ్ మనిరెండు కొట్టింది. మిదెమీ దెనుండి వస్తున్న చలిగాలి విసురుతో పాటు నిద్రపడదోసుకువస్తూంది. కలి మూతలు పడుతున్నాయి. అయినా ఆమె వాకిటిదగ్గర కూర్చుంటు పడుతూ కూర్చున్నది..... ఇంతలో ఎగ్ బండి చప్పుడు విని త్వరితగతినైంది. బండి వాకిటిదగ్గరే అగిసట్టుతున్నది, సావిత్రి మెడలకుండా కిందకు దిగివెళ్ళి జాగ్రత్తగా వాకిటిదగ్గర నుంచున్నది. ఇంకెవరైనా నేమోనన్న భయంతో వెంటనే తలుపు తియ్యటానికి ధైర్యం లేకపోయింది. ఎంతసేపున్నా ఎవరో తలుపు తలులేదు. ఎచ్చిన బండికూడా తిరిగివెళ్ళిపోయింది. సావిత్రి కొంచెం అనుమానంతో వెంటనే తలుపు తీసింది. సతీశుడు వాకిటి నానుకుని కూర్చోట మేసిటి—పడివున్నాడు! మొహం సలబడివున్నది. కళ్ళు మూసుకుపోయినాయి. అతిగుండలబురద, నోసట కంచాటిలు గానురెట్టవెలుగున కంపకగానే సావిత్రి బావురుమున్నది. వెంటనే దగ్గరకు వెళ్ళి రెండు చేతులతో సతీశుని మొహం పైకెత్తి “పైకివెళ్ళ దాంపద బాబూ!” అన్నది.

సతీశుడు తలకాయతిప్పుతూ “రాను. మాంది మజాలో వున్నాను” అన్నాడు.

సావిత్రి కళ్ళు తుడుచుకుని “ఎక్కడైనా దెబ్బ తగిలించా?” అన్నది.

“లేదు మజాలో వున్నాను. నన్ను వదిలిపెట్టు”

“ఇది దారి, ఇంట్లోకి పడ”

సతీశుడు మళ్ళీ తలకాయతిప్పి “రాను! మజాలో వున్నాను” అన్నాడు.

సావిత్రి కొంచెం కఠినస్వరంతో “వినబడటం లేదా? లేదా ఇంట్లోకి పడలేం” అన్నది. ఈ అడలింపుతో సతీశుడు—ఎర్రటి కళ్ళతో కొంచెం సేపు సావిత్రి మొహం తీసి చూచి చేతులు జాపి “పడ” అన్నాడు. ఆమె భుజాన్నాధారం చేసి సతీశుడు చాలకన్నంతో లేచి నుంచుని. చీకట్లో తూలుతూ—పైకి దిగిపో

వెళ్ళిపండుకున్నాడు. “నీరుగారు ఈ జన్మలో తీర్పుకోలేను సావిత్రి!” అన్నాడు తలవడుతున్న స్వరంతో.

“సరే, ఇకనిద్రపాండి” అన్నదిసావిత్రి,

సతీశుడు వెంటనే లేచివీచుని“ఎమిటి? నిద్రపానా? ఎప్పుడో పోను” అన్నాడు.

సావిత్రి మళ్ళీ బెడకుచుతూ “మళ్ళీ ఆడేమాట!”అన్నది.

సతీశుడు పరుగుకొన్నాడు. క్షణంసేపు మెడలకుందావుండి “కాని నీ నులం...”అన్నాడు.

“సరే” అని సావిత్రి లేచివెళ్ళి లాంతరుదగ్గకు తీసుకువచ్చిగాయార్చి తుడిచి“ఎక్కడపడ్డాను?”అన్నది.

సతీశుడు తలకాయతిప్పి“ఎవరేదు”అన్నాడు.

సావిత్రి రుగ్గకంతుతో “ఇంకెప్పుడైనా తాగిపట్టువుంటే మీపాదాల ముందు తలవడులగొట్టుకు చస్తాను”అన్నది.

“ఇంకెప్పుడూ తాగను”అన్నాడు సతీశుడు.

“నాచేతిలో చెయ్యిని పట్టు వేసుకోండి” అనిసావిత్రి తనకుడిచెయ్యి జూపింది.

సతీశుడు తనకెందుచేతులతో ఆపా తడిచేతినిపట్టుకొని “ఇదిగోపట్టు వేసుకుంటున్నాను. ఇంకెప్పుడూతాగను అన్నాడు.

సావిత్రి చెయ్యితినుకొని “జూపకముంటుందా?”అన్నది.

“లేకపోలే నీవుజూపకంచేద్దువుగానిలే”

“సరే, ఇకనేను వెళుతున్నాను. మీరునిద్రపాండి” అని సావిత్రిమెడల నుండా తలుపువేసి పట్టుకువచ్చి నుంచున్నది. ఎదురుగాఆ కాళంలోచ్చవనత్రత్రం మినుకు మినుకునుంటూవుంది. దానికేసి సావిత్రి కెందుచేతులుకోడించి “నువ్వు సాక్ష్యముండు దైవమా!” అన్నది ఎదుస్తూ.

చీకటి పల్లవడిపోతూవుంది. దారిలో ఎవరిళ్ళో చెప్పుడు, మడిమిలు కూరిలు వినిపిస్తున్నాయి. సావిత్రి వెంటనే కిందకుదిగివెళ్ళి ఎంటింటోబడిమూల చుప్పటికప్పుకుని పడుకున్నది. వెంటనే ఆమె నిద్రాకురితశ్శత్రాలు మూతలు పడ్డాయి.

౪

పదిగంటలంతా దివ్యశరణుల స్వానందాభ్యాసముగింపుకొనివంటింటి వాళ్ళూ నుంచుని తేల్చగా అన్నింటిలోనూ వడ్డించవయ్యా, ఇప్పుటికే చాలాఅలస్యమైంది" అన్నాడు.

ఎవరుగా నామానుగదిప్రశ్నించింది. అతనిమాటలని అతని పేరే తోకూతుడు మహేశ్వరి బయటకువచ్చి "నేను నీకునామే ఎవరుమామన్నాను గేవం! ఒకసారి పెళ్ళివెళ్ళి దేవుడిపూజచేసిరా బాబూ! అలా నీవొచ్చేసివచ్చాను, అలస్యమేమిగాకాలేదులే, పో" అన్నది.

మహేశ్వరి ఈ ఇంటికి పేరేనామమని, పేరేనామమేమిటాను. వైద్యుని ప్రాసించి నాలుకెత్తడాని అప్పటినుంచే తగ్గిది ఇంటివారేవుంటూవుంది. దివ్యశరణుల సంగీతంబోయి తనంసేపు మెదలకుండావుండి "కాదు అక్కా! పూజచేసికొన్నప్పుడే ఇవాళికికూడా కాలేజీ ఫస్ట్ ఫీజుకు చెడిపోతుంది" అన్నాడు.

మహేశ్వరివిన్నవించింది "అరే, నీఫస్ట్ ఫీజుకు చెడిపోతుందని, పూజచేయకుండా వుండకుంటావా?" అన్నది.

పూజాని ఎక్కడకు వెళ్ళాను? ఇవాళ అయినా ఏ మెచ్చిందీ?" అన్నాడు దివ్యశరణుడు.

"అయినా బాబుగారితో చదవగలగలతున్నాడు. ఎప్పుటికీ లేస్తా" అని విన్నవించింది మహేశ్వరి.

"అయితే కేంద్రో అన్నతో చెప్పి అక్కా? ఇవాళ వాటి అక్కసుకూడా లేదు."

"నిన్నటినుంచి కీరేంద్రుని వంటా బాగాలేదు ఇవాళ అతను స్నానం చేయకుండా, పూజ ఎలా చేసాడు?"

"అయితే చిన్న అన్నతో చెప్పి, అయినా అక్కసుకు పన్నెండుగంటలకు గాని వెళ్ళాను, ఇంకా చాలావుంది."

మహేశ్వరి వినుకున్నది "నీవితంజుమేమీ నాకు అక్కం కావటంలేదు నివ్వకపోయింది నాకు అక్కం కావటంలేదు, ఇంకా అక్కసుకు పన్నెండుగంటలకు గాని వెళ్ళాను, ఇంకా చాలావుంది. కాకగా లేదు. రాత్రింతా మేలుకొనివుంటే

అతనివంటా ఏమి బాగుంటుంది. వాడెప్పుడైనా పూజచేశాడా ఇవ్వాళ చెయ్యటానికి? అన్నది.

ఒక దైవుని పంటమనిషి పళ్ళెంలో అన్నంవడించి కేకలేడుతున్నాడు “ఓహో ఏదో ఒక అడంకుతో నా పప్పు పిరియడు చెడిపోతున్నేవుంది. ఇంకా పరీక్షకు వెళ్లే దేలా?” అన్నాడు దివాకరుడు.

మహేశ్వరికి క్రోధం పెరిగిపోతూంది “పరీక్షయినా మానుదుగాని దేవుడికి పూజమాత్రం మానటానికి ఏలులేదు. నీతో విరంధనాదానికి నాకు తీరిక లేదు, ఇంకా చాలా పనులున్నాయి” అన్నది.

పంటమనిషి మళ్ళా పిలిచి “వచ్చి కూర్చోండి దివంబాబూ! అన్నం వడ్డించాను” అన్నాడు.

మహేశ్వరి పంటవాణ్ణి కనరుకుని “నీకేంబుది లేదనుకుంటా! నేను ఒక పక్కన పూజచెయ్యటానికి పంపుతున్నాను. నువ్వేమీ భోజనానికీరమ్మని కేకలేడుతున్నావు. పళ్ళెం తీసుకొని, పూజచేసి వచ్చిన తర్వాత పెడుదువుగాని” అని అమెనామాను గదిలోకి వెళ్ళింది. దివాకరుడు కొంచెం తుబకతో సుంచుని తర్వాత మెల్లగా పైకి వెళ్ళాడు. అక్కడ పూజాసామాగ్రంతో సిద్ధంచేసివుంది. ఇంట్లో చలువరాతి ప్రతిమ పోలిపించియున్నది. దానికొసం ఒక పూజారిని ఎర్పాటు చేశారు. అతను వుండేది కూడా ఈ ఇంట్లోనే. కివప్రసాదు బాబులాగానే అతనికి కూడా చదరంగమంటే అతిమక్కువ. కివప్రసాదు బాబు ఉద్యోగంలోంచి సింఘను వుమ్మకుని, కొంత కాలం నుండి బీహారులో ఇంటిదగ్గరే వుంటున్నాడు. బ్రాహ్మణ్ణి కాఫీతాగగానే పూజారికి పిలుపువస్తుంది. “భాను! పూజారిని కొంచెం పిలుపు, ఒక్క ఆట నాసాగుతుంది” అంటాడు. తర్వాత ఒకటిరెండు అటలతో కాలం గడిచిపోతుంది—పూజారికి పూజచెయ్యటానికి తీరికవుండదు. అందుకని మహేశ్వరి ముందుగా జ్ఞాపకంచెయ్యటానికి మనిషిని పంపేది. కాని అతను “అయిపోవచ్చింది, వస్తున్నాను—ఈ ఒక్క ఆటే” ఇలా అంటూ కాలం గడిచేవాడు. దీనివల పూజచేళిమించిపోతూవుందని ఎవరికీ అంతుపట్టి దాడు. పస్త్రుతం తండ్రివంటా బాగుండటంలేదనీ, ఇలా అటలతో పడిపోతేనేనా అతని మనసు కొంచెం తేలిగా వుంటుందనీ మహేశ్వరి పూజారిని పిలిచేది కాదు. నిత్యం దివాకరుని ఇంటికి పూజచేయించేది.

దివాకరునికి పొద్దున్నే కాఫీ తాగే అలవాటుగానీ, అవకాశంగానీ వుండేది కాదు. నిద్రలేపగానే నాకరుతోపాటు అతనుబజారుకువెళ్ళాలి. ఇవ్వాలి బజారునుండి తిరిగివచ్చి నిత్యకృత్యాలు తీర్చుకుని భోజనానికి పోబోతున్నాడు.

దివాకరుడు పూజచెయ్యటానికివెళ్ళి ఆనందమీదకూర్చుని పరాయి ఇంటి వద్దవుంటేనుఖి మిచే అనుకోసాగాడు. అతనికిపూజ వచ్చినవగ్గరనుంచీ ఈ పరాయి ఇంటానేవుంటూ, కష్టాలుసహించటం అలవాటైపోయినా, ఎన్ని దుఃఖాలకైనా నాశంకానిమనుష్యునిలోని వస్తువేదో భవిష్యత్ బ్రాహ్మణ్యానికి ఆళ రేక తించి, ఇవ్వాలి అతనిహృదయంలోంచి బైటికివచ్చి తలతి నిలబడింది. క్రొధంతో అతనిపళ్ళ మండుకుపోతూంది. అతనువిగ్రహాన్ని పీతంనుంచి, తవుక్కున ఇతడిపళ్ళలో పెట్టాడు. మంత్రంలేకుండానే నీకుపోసి, తడిమూర్తి నే మళ్ళా పీతంమీద వుంచాడు. వుప్పలు, అర్ఘ్యంఅర్పించటం, గంటవాయింపటం మొదలైన పనులు అలవాటుచొప్పున అతనిచేయ్యే చేసుకుపోయింది. కాని విద్యేహగ్నిలోపడి అతనిజివ్వ ఒక్కమంత్రంకూడా ఉచ్చరించలేకపోయింది.

ఈవిధంగా పూజానాటకం ముగించి లేచినతర్వాత ఇవ్వాలి పూజ సరిగా జరగలేదు, మళ్ళా కూర్చోనా అనితటపటాయింపు పడ్డాడు. కాని ఘట్ట పిరియదు అయిపోతుండేమానని వెంటనేజాపక మొచ్చింది—ఎటూచూడకుండానే కిందకు దిగివచ్చి—తిన్నగా బైటికి వెళుతున్నాడు. మహేశ్వరిసామాను గదిలోంచి చూచి భోంచేశావటరా?" అన్నది.

“లేదు, ఇకటేం లేదు.”

“అయితే కాలేజీనుంచి పెందలాడేరా.” పంటమనిషినిపిలిచి “దివాకరుని భోజనం బాగర్తగా మూతవేసివుంచు”అన్నది మహేశ్వరి.

దివాకరుడు సమాధానమియ్యకుండానే వెలిపోయాడు. బైటగదిలోకి వచ్చి—బట్టలు కట్టుకుంటూవుండగా అతనికళ్ళలో నీళ్ళిరిగినాయి.

ఎసురుగా కచేరీలో ఇంకా చదరంగంఅట సాగుతూనేవుంది. హతాత్తుగా తలుపుతట్టిన చప్పుడు విని దివాకరుడు వెళ్ళితిరిగి చూచాడు—దానీది నుంచువుంది. అతను వెంటనేచొక్కాచెంగుతో కన్నీళ్ళుతుడుచుకుని “ఏమిటి?” అన్నాడు. “చిన్నఅమ్మగారు పిలుస్తున్నారు” అన్నదిదానీది.

“వస్తున్నాను, నువ్వూపది”

నానీది వెళ్ళిపోయినతర్వాత దివాకరుడు ఒంటిను వంకచూచాడు. కొంచెసేపు తచ్చట్లాడి పుస్తకాలు తేబులమీదపెట్టి, చొక్కాతో మళ్ళా ఒకసారి కళ్ళుబాగాతుడుచుకుని లోపలికివెళ్ళాడు.

దివాకరుని పిలువవలసి సురబాల తేవగది ముందునుంచుని ఎగుగుచూస్తూ వుంది. దివాకరుడువచ్చి “ఏమిటి వదిలా?” అన్నాడు,

సురబాల పయటసురుకుని “లోపలికిరా” అని చేతితో చూపించింది—పీట వేసివుంది. ఒకపక్కెండాలో నాలుగైదు రసగుల్లలు, ఒకగిన్నెలో పాలువున్నాయి. “ఇవితిని కాలేజీకివెళ్ళు” అన్నది.

దివాకరుడు మెడలకుండా తూర్పున్నాడు.

దగ్గరగా వుండనంమీద పుకేంద్రనాథుడు ఇంకా నిద్రొక్కబోవడమని వున్నాడు. దివాకరుడు తినివెళ్ళగానే తన తిభావ్యనునించి “ఏమిటి చేస్తున్నావు? అన్నాడు.

సురబాల ఎంగిలిపక్కెం తీస్తువుంది. తృల్లిపడి “మీరు మేలుకునే వున్నారా?” అన్నది.

“రెండుగంటలనుండి మేలుకునేవున్నాను. పదకొండంటిదాకా నిద్ర పోతారా ఏమిటి?

సురబాలవచ్చి “మీరునిద్రపోతారు? లేకపోలే ఎవరైనా ఇంతనేవంటి నుండి మేలుకువతోపడుకొని వుండగలరా ఏమిటి?” అన్నది.

“అందరూ వుండలేరు, కాని నేనువుండగలను. దానికి కారణంవుంది. ప్రపంచంలో నిద్రతో సమానమైన సుఖమైన వస్తువుమరొకటిలేదు. దివాకరుడు .....” అన్నాడు ఉపేందుడు.

“అతను భోంచేయడాకుండా కాలేజీకి వెళుతున్నాడు. అందుకని క్షిప్రాను”

“కారణం?”

“నాపం వ్రదయం చదవటానికి వీలుండదు—బజారునకు వెళ్ళనూ, ఏమిటి... పూజ చెయ్యటంతో సరిపోతుంది. ఒక్కొక్క రోజున పద కొండు, పన్నెండుగంటలేవుంది. ఇంకా కాలతనుబడికివెళ్ళేది ఎప్పుడు వదిలేది ఎప్పుడు చెప్పండి?” అన్నది ముగాల.

“నిష్ఠుమేమిటో సరిగా బోధపడలేదు. ఖాళీలేవంటలేదామిటి?”

“లేవకేం! మామగాటితో చదరింగం అనుతూవుంటాడు. అతనికళ్ళేముంది? బాబుగారు పిల్లసేవలేతాడు?” అన్నది ముసలాల.

“అయితే ముదల నోకరువెంట కొన్నాళ్ళు బాబుకువెళ్లివాడుగా!” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

“వెళ్లివాడే, ఇప్పుడు వెళ్ళటలేదు” అన్నది ముసలాల. “సరే” అని ఈ పేంద్రుడు మళ్ళా పక్కమీదికి వచ్చిలాడు. ముసలాలకొంచెం భయంతో మళ్ళా పడుకుంటారా ఏమిటి?” అన్నది.

ఉపేంద్రుడు వినుమిహలపాలు మెదలకొన్నా పడుకొనివుండి... తర్వాతలేచి బట్టి వెళ్ళిపోయాడు.

ఇవ్వాళ పూజసరిగా జరిగలేదు, అనుకుంటూ కాదాసేనవృద్ధయంతో కాలేజీకి వెళుతున్నాడు దివ్యుడు. ఇంటుజరిగిన ఘటనకంటే ఇవ్వాళ దేవునికి సరిగా పూజచేయలేదన్న విచారే అతని ఎక్కువగా బాధించసాగింది. ఎన్ని కోటలు ఎన్ని ప్రతిబంధకాలువచ్చినా, ఈ భగవత్పూజను అతిడప్పునూ నిరాదరణచేయలేదు.

ఈ పవిత్రకార్యక్షేత్రం అతిడప్పునూ తప్పుకుపోలేదు. పోవటాని కప్పునూ పోయిందేలేదుకూడా. ఎప్పుడూ ఆ పృథ్వీమే లీనుకరాలేదు. అందుకని ఈసంగతి తలుచుకుని విచారపడసాగాడు. భగవంతుడు సర్వార్థకామికచా, ఒకచోట కాకపోతే ఒకచోటైనా తృప్తికొందియుండడా—అని మనస్సుకు సచ్చకప్పుకున్నాడు. ఎంతసచ్చకప్పుకున్నా గృహక్షాంతి సరిగా పూజ జాపపండుకు తప్పుకుండా కొద్దిగా జేరివుంటాడన్న సంశయం అతని మనసు నొడలేదు.

కాలేజీకివెళ్ళి ప్రాధురంగులకి సుస్తీగా పూజించిన ఘట్టాన్ని గుర్తుకుంటూ సలపి విని చాల సంతోషించాడు. పక్షులు దగ్గరకొస్తే అతని కళ్ళు విద్యార్థులు కాలేజీకర్కులను వేధిస్తున్నారు. ఈ పక్షులు కీసే విద్యార్థులుకొందరు ఆఫీసు రూముకేసి వెళ్ళుతుండేప్పటికి దివ్యుడు పూజాద్రవ్యం చేరాడు. కాని ఆఫీసుముందుకురాగానే ఇవ్వాళ దేవునికిపూజ సరిగా జరిగలేదన్న సంగతి జాపకమొచ్చి అగిపోయాడు.

“అగావేం?” ఒకవిద్యార్థి అడిగాడు.

“ఇవ్వాలే రానులే” దివ్వారుడు క్లుప్తంగా సమాధానమిచ్చాడు.

“ఎందుకని? పద ఇవ్వాలేమనివద్దాం”

“రానులే” అని అతను తిరిగి వెళ్ళిపోయాడు. తక్కువ వాడు అనుమానమున్నా అట్టేండెప్పుడు గురించి శ్రద్ధవహించటానికి ఇవ్వాలే అతనికి ధైర్యం లేకపోయింది.

తిండికోసం అతను ఇంటికి తిరిగివేళే తొందరపాలైతేడు. అనేక కారణాల వల ఇవ్వాలే అతనికి ఆకలిగా కూడా లేదు. కారణం వదిలిపెట్టిన తర్వాత బ్రతుకొచ్చి చూచాడు: అతని సహాధ్యాయి ఒకతను ఎవరితోనో, దేనిమీదో వాదించుచున్నాడు. దివ్వారుడు తలవంచుకుని తిన్నగా గంగానదికేసి బ్రతుకేరాడు. పడిపోయిన రేపు మెట్టు కిందిమైన అస్తిపంజరంలా పడివున్నాయి. ఒక రోజున వీటికి కాయమున్నది, రూపమున్నది, ప్రాణమున్నది. ఇప్పుడు వాటిని ఇటుకముక్కల గుట్టలంటున్నారు. ఎప్పుడు ఎవరు కట్టించారో, ఎవరు వచ్చి కూర్చునేవారో, ఎవరున్నానో చెప్పేవేళ్ళవారో, కూడా ఏమీ అనవాలు లేకుండాపోయింది. గంగానది ఆరేవుమీదనుండి సముద్రంకేసి అవిరామగతితో ప్రవహిస్తూ వుంది. గట్టమీద గోధుమపైరులు తలలెత్తి ఎండవేడిమిని, గంగావనశాలనూ సేవిస్తున్నాయి. దివ్వారుడు వాటిమధ్యనుండి రేపుదగ్గరకువచ్చి నుంచున్నాడు. చెప్పులు విడిచి రాలిగుట్టమీద ఒక పక్కగా పెట్టాడు. చొక్కా విప్పి పుస్తకాలబొత్తి కిందవుంచాడు. తర్వాత నదిలోదిగి కాళ్ళు చేతులు కడుక్కొని, శరీరమున గంగాజలంచలుకుని కుంభిరదైవాన్ని తలుచుకున్నాడు. అక్షయం మంత్రాలన్నీ జాగ్రత్తగా చదివిన అంజలినిచ్చింది, నమస్కారంచేసి లేచి నుంచున్న తర్వాత అతని వ్యవధయభారం కొంచెం తగ్గినట్లయింది, మళ్ళీ చొక్కా తొడుక్కుని, పుస్తకాలు చేత పట్టుకుని బ్రతుకేరాడు. ఇంకా పొద్దువున్నది. రేపుకు నీళ్ళకవచ్చిన తరుణాలు ఇంకా కలుగలేనే మునిగివున్నారు.

౨౩

సూరకాల తండ్రికంట్రాక్టువ్యాపారంలో చాలడబ్బుగడించి, ప్రస్తుతం బ్యూర్లో, ఇంటిదగ్గరే వుంటున్నాడు, అతనికి ఇద్దరు కుమార్తెలు. పెద్దది సూరకాల. చిన్నది శశి. ఇంకా శశి పెళ్ళికాలేదు. తండ్రిదగ్గరే వుంటోంది.

పుట్టింటిపది సుబాలను 'పసురాజు' అని పిలుస్తుంటారు. అది ఆమె తాత పెట్టిప ముదు పేరు. ఆ ప్రాంతాలలోని కుక్కలు పిలులు మొదలుగాగల జీవజంతువు లన్నీ ఆమె ఆశ్రమంలోవుండి, ఆమెదయాదాక్షిణ్యాలమీద బ్రతికేవి. ఆమె ఎప్పుడూ చేరినీ, నిరాశ్రయంగా చెయ్యలేదు, ఇప్పుడేవి శంపావృత్తికి అను వంగా బ్రతుకుతున్నాయి. సుబాల పేరుగుట్టు మహేశ్వరికి తెలుసు. ఇక్కడ కూడా బాగావాడుకయిపోయింది. పెదవారుకు పంగా 'పశూ' అంటారు. నాకరగా కొందరు 'పశుఅమ్మగారు' అనీ, కొందరు 'చిన్నమ్మగారు' అనీ పిలుస్తూవుంటారు.

ఇంటి పరిపాటలన్నీ ముగించుకొని రాత్రికి పడకటింటోకి వచ్చింది సుబాల. "శశికి ఎదైనా సంబంధంవుంటే చూడమని మీనాన్నగారు వుత్తరం రాసారు. అయితే, శశి నీకంట ఎంతచిన్నదో తెలుసా పశూ?" అన్నాడు ఉపేంద్రుడు.

"ఎమిమాటలండీ! ఆమాత్రం తెలియదూ? నాతిర్వాతమాఅమ్మకు ఒక మగపిలవాడుపుట్టి ఎడారిలోపలే పోయాడు. వాడితిర్వాతి కడుపున పడిన బిడ్డ శశి. నాకంటే అయిదారేళ్ళు చిన్న" అన్నది సుబాల.

"అయితే ఈ తిక్కప్రకారం ఆమెకు పదమాడేంట్లో వుంటాయన్న మాట!"

"వుంటాయి నాదారిది కాబట్టి ఇంతవరకు పెళ్ళికాకపోయినా అదే మరిపించలేదు. నాలాంటివల్లుగలదైతే పెద్దచిక్కవచ్చేది."

"చిక్కేమున్నది. మీనాన్నదగ్గర డబ్బుకేమైనా కొనగా ఎమిటి? డబ్బుంటేచాలు కొండమీది కొలిలితీసుకురావచ్చు, నాలాగి వల్లోపడేనాళ్ళకి ప్రపంచంలో తక్కువా?" ఉపేంద్రుడు సత్యశూ.

"అయితే, మీరు మానాన్న గారిడబ్బుచూచి వల్లోపడ్డారా?" అన్నది సుబాల.

"అబద్ధంఎలాఅడను, ప్రతివ్వకూడా నీమెదటచెప్పుకోవటం లోనేవుంది."

ధి "కాని, ఆమాట శుద్ధఅబద్ధం"

ధి "ఎందుకనీ?"

"ఎందుకని ఎమిటి? అబద్ధానికీకూడా ఏమైనా ఆనాటంటుందా? నాన్నగారిడబ్బుచూచి రాలేదంటారుగాని, నాన్నగారిదగ్గరడబ్బున్నా లేక

బోయినా రాతలుంటే రాతప్పుడు. నే నేయింట్లోజన్మిస్తే అయింటికిరావలసివచ్చేది. తెలిసిందా?”

“అఁ కొంతవరకు, ఈ నేనీ నీవుకూమల యింటవుడితే—?” అన్నాడు ఉపేంద్రుడు గంభీరంగా.

సుబాల పకి పకి నవ్వి “ఏమిమాటలండీ! బ్రాహ్మణ అడపడుమనిక్కిడైనా క్షాత్రులయింటి వుండేతుందా? ఓ తెలివి లేకుంటే నేనా ప్రేమరచేసేది?” అన్నది.

ఉపేంద్రుడు సుబాల గంభీరతతో “నువ్వన్నమాటనిజమే, ఈ తెలివి లేకుంటే దేయబట్టే నాప్రేమ ఇంతలక్షణంగా వుండిఅన్నాడు.

సుబాల తనఅన్న మాటకు తనెన్నొచ్చుకొని—విముగ్ధంగా “ఎందుకు సాగిదు, ముగ్ధమునబాగానేసాగుతుంది. కొంతకాలంపాటుమందంగావుంటుంది. అదీగాక మీకు ప్రేమోపరిగానాగితేం సాగికిపోతే?” అని వ్యవ్రథిగా “పన్నెండగంటలనుండి అయిదింటివరకు నాముందు హాజరైవుండండి. నెలకు అయిదువందల రూపాయల భుక్తివ్వించుతాను. ఎలాగో మానాన్న రెండు పండులయాభైరూపాయలు పంపుతున్నారు. ఈనెలకువందల యాభై అడిగి తెప్పించుకుంటాను” అన్నది.

“ఉద్యోగాన్ని స్వీకరిస్తే నేను చేసేవనేమిటి? పన్నెండుదగ్గరినుండి అయిదింటివరకు నీయెదురుగా నుంచోవాలా?” అన్నాడు ఉపేంద్రుడు.

“కాకివాడే యేమిటి! నుంచు నుంచునిఅలసిపోయినతర్వాత కూర్చోటానికి అనుమతిదొరుకుంది” అన్నది సుబాల.

“కూర్చుని కూర్చుని అలసిపోయినతర్వాత పండుకోటానికి దొరకదు?”

“లేదు, లేదు. పండుకోటానికి వీలులేదు. కూర్చుని అలసిపోయినతర్వాత మళ్ళీనుంచోవాలి. అధికారి ముందుభయభీతులైకుండా మెలగాపంటే, ఫయసు కూడాపడుతుంది” అన్నది సుబాల చిరునవ్వుతో.

“ఫయసు యిచ్చుకోలేకపోతే?”

“భైదుపడుతుంది. నాలుగింటి తర్వాతకూడా కదలకూడదు తెలిసిందా!”

ఉపేంద్రుడు తలవ్రాగించి “తెలిసింది. అధికారి కొంచెం కఠినస్వభావంగా కనపడుతూవుంది. వుద్యోగంవుంటే నెచాలు!” అన్నాడు.

మరలాల కొంఠలమైన బాహువులను ధిర్విచారము చేసినట్లు “అధికారిని అంత కఠినస్వభావం కాదా?!” త్రవ్వగంఘరించుచుంటున్నా. నమ్మకంలేకపోతే ఒకరోజున చెసిచూడండి. నవ్వుమేముంది” ఒకక్షణంసేపు త్రవ్వకర్వారత భర్తకాగిరినుండి బైటమవచ్చి “నాన్నగారి పుత్రురాయికి ఏమిసమాధానమిస్తారు? అన్నది.

“వెళ్ళికి అవసుమేమిలేను. మిమ్మల్నిచూచి సంబంధాలు నాటకంలావే వస్తాయి! అనిరానాయు” అన్నాడు ఉత్తేగముడు.

“నానెండి! వానిలో పరిహాసాలేమిటి?”

“ఇంతకేపటినుండి మత్స్యస్వర్పు చెప్పేది పరిహాసం కాదు?”

మరలాల సిగ్గుపడి “పరిహాసమేమి కాదు. నాన్నగారికి ఈ విషయం రాయవసపాండ్రును. శిశుకి సంబంధంకుడిచేవుండనీ, అంతకుతప్ప దానికి మరోదారి లేదనినాకు తెలుసు. కాని ఆచూకీమీనోటివెంటి వస్తేనానికి చాలాకోపంవస్తుంది” అన్నది.

ఉత్తేగముడు నవ్వి “శిశుకి వగుడుసిదగగావున్నాడని నాకు తెలుసు; అతన్ని నువ్వుచూడాలి ఎరుగున్నావు” అన్నాడు.

మరలాల త్రవ్వకర్వారత “ఎవరేమిటి అతను?” అన్నది.

“ఇప్పుడప్పుడే బైటపెట్టారు? మాట ఖరారైనతర్వాతగాని చెప్పను” అన్నాడు ఉత్తేగముడు.

మరలాల కొంతసేపు మాటాడుకుంటుంటుంది “అయితే మీతో ఒక మాట చెబుతున్నాను. శిశుకి ఒకరోజువచ్చింది. దానిని కప్పిపెట్టి సంబంధం భాయప్పటం ముడిదికాదు. దాని పక్కపసాని సుభాగావుండను” అన్నది.

ఉత్తేగముడు విచారపడి—“ఏమిటి అది?” అన్నాడు.

“చెబుతాను. దానిని కప్పిపెట్టి పురచాలన్న పురేశ్వరంబుట్టున్నది నాన్నగారికి. లేకపోతే నాకే స్వయంగా మీతో చెప్పేవారుగా! శిశు మాట్లాడికి బాగానే కనపడుతుంది. అందచందాలతో బాటులేమిలేవు. చిరువు సంధ్య అంతా చూడాలి గట్టిచే. నాన్నగారి దగ్గర వెళ్ళుకూడా తప్పకమాట యథాధిక్యం అయితే మీరెప్పుడూ శిశుకి బాగా చూడలేదా?” అన్నది మరలాల.

“చూచాను కాని బాగా చూడగలిగింది...” అన్నాడు ఉత్తేగముడు.

“మీ కాళ్ళమీదపడతాను. ముందు నామాట విండి. తర్వాత మీరు చెప్పేదేదో చెప్పవచ్చుగాని, ఈ చిన్నప్పుటినుండి నానాటి ముఖం మీకు తెలిసే

వుండెడి. చూడే కెండుమాడుసాగు చావుబతుకులమీద ఎంతగానే బలికింది. ఒక సారి నయమైన తర్వాత కాలకొంచెం వుబ్బరించి బరువుచేసింది. దాక్టరు ఆప శ్రమచేసి ప్రాణాలు దక్కించాడు కాని, కాలుమాత్రం సరిగా నయంచెయ్య లేకపోయాడు. అప్పటినుండి కాలకొంచెం పట్టేనూ నడుస్తుంది. పెరిగినకొద్దీ ఆకాశ అవుహానాదా పోతుందని చెప్పాడు దాక్టరు. కాని ఆ సమ్యక్తంలో చేసుకునేదెవరు? తగినవాడికి తగినవిలే దొరుకుతుంది. తెలిసివుండి బుద్ధివూర్వ కంగా ఎవనూ శరీరాంటి పిలను చేసుకోటానికివ్వపడలేదు. ఒక వేళ డబ్బు ఆసచేత ఇవ్వపడినవాడు తగినవాడు కాడని చెప్పవచ్చు.”

ఈ మాటలు చాల ధ్యాసంతో విన్న తర్వాత ఉషేంద్రుడు—“నేను శరీర చాలసాగు చూచాను, కాని ఎప్పుడూ పట్టేనూ నడిచినట్లు కనపడలేదే!” అన్నాడు.

సురబాల మృదువుగావచ్చి “మగవాళ్ళకు ఏమీ కనపడదు. కాని అడ వాళ్ళ కన్నుకప్పటం కప్పం! నిమిషంలో లోటులన్నీ గ్రహిస్తారు” అన్నది.

“కాని ఆమెను అడవాళ్ళకిచ్చి చెయ్యమూ! అడవాళ్లు చూస్తాగని భయపడటానికి?” అన్నాడు ఉషేంద్రుడు.

“అదేమన్నమాట! కప్పివుచ్చి గుడ్డిపిలకూ, కుంటిపిలకూడా వినాహం చెయ్యవచ్చు! కాని ఆతర్వాత...?”

ఉషేంద్రుడు మెదలకుండా ఎదో ఆలోచిస్తున్నాడు.

“కిందకి దుర్గాపూజలప్పుడు మా బక్కర్ లో సర్కిగా అలాంటి ఘటనే జరిగింది. పెళ్ళిముందు ఈచర్చలన్నీ ఎచుకు, తర్వాత అల్లుడికి చెప్పగూడదా అనుకున్నారు అత్రామేనరాను” అన్నది సురబాల.

“అంతేగా!”

“అంతేనా? అత్రా అడవిడల విషయం ఆలోచించకుండా శేవలం అల్లుణ్ణి లక్ష్మ్యంనందుంచుకోవటం చాలదంటాను నేను. శరీర చేసుకున్నవాడు ఆమెను తప్పకుండా గ్రహిస్తాడు. కాని కాస్తలోటుకే అత్రా అడవిడలమనస్సు నొచ్చుకునేట్లు చేస్తే— ఆమె జీవితంలో ఎప్పుడూ సుఖంగా కాపుడం చెయ్య లేను.”

ఉషేంద్రుడు కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి “అయితే, శరీర అత్తలు, అడవిడలా లేని కుటుంబంలో యివ్వాలని వుందానీకు?” అన్నాడు.

సురబాల సిగ్గుపడతూ “అయ్యోరామ! నేనుమాత్రం ఎలా అనుకుంటాను! అది ఎంత అశుభం!” అన్నది.

ఉపేంద్రుడు వినుక్కుని “అయితే, ఇంకా నువ్వు అనుకునేది ఏమిటి? ఆర్తలు, అడవిదొంగలువుండి బుద్ధిపూర్వకంగా కుంటిపిలను చేసుకుని ప్రేమిస్తే బాగానేవుంటుంది! కాని అంతమూర్ఖులు ఎవరుంటారు చెప్ప, తమబిడ్డలకు కుంటివాళ్ళనీ, గుడ్డివాళ్ళనీ కట్టటానికి? అన్నాడు.

సురబాల కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి—“అయితే సరబంధం కుదిరేవుండంటున్నారు మీరు?” అన్నది.

“అవును కుదిరేవుంది.”

“ఈవిషయం అతనితోచెప్పరా?”

“చెప్పకపోయినా పువారేదు.”

“వివేకి గందరగోళమేలే?” అన్నది సురబాల పుత్రులతో.

“గందరగోళం ఏమీకాదు. దివాకరుడు మీచెల్లెలి లోటు—పాటను ఎమీలెక్క చెయ్యడు. నీకూ అక్కకూకూడా ఏమీ పరనాలేదనుకుంటాను.”

ఈమాటవిని సురబాలసంభించిపోయింది. కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి “అతనికా?” అన్నది ఆశ్చర్యంతో.

“అవును”

“కాని నాన్న గారు వప్పుకోరు.”

“ఎందుకని?”

“అతనికి ఆ సి పానులులేవు. ఇలావాకీలేదు. వెనకదిక్కులేదు.

“నేనుంటే అన్నీ వున్నట్లే” అన్నాడుఉపేంద్రుడుకుసుంగా.

“అయినా నాన్న గారు ఒప్పుకోరు.”

“మాండునీకు ఇవ్వలేనట్లువుంది. అసలురహస్య మజేనేమో!”

సురబాలమాటలేదు.

ఉపేంద్రుడు కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి “సరే, చాలప్రార్థన పోయింది, ఇకపండుకో” అన్నాడు.

ఆరాత్రి సురబాలకు చాలప్రార్థనపోయేవనుకొనిద్రవట్టలేదు. హఠాత్తుగా భర్త నిశ్చింతగా నిద్రపోతున్నాడన్న భావం ఆమెహృదయంలో కలుగగానే కళ్ళు రెండూ నడికిన్నీటితో నిండుకొచ్చాయి. భర్త శరీరమయంను ఆమెకు

ఇనుమంతైనా అనుమానించలేదు. కాని ఏదోమిదేళ్ళనుండి కాపురంచేస్తున్నా ఆపురపురిలోకు—పాతులు ఎంగుకు తెలుసుకో లేకపోయానా అని చింతించి సాగింది. తన భర్తకు ఏమాటకు కోపంవస్తుందో, ఏమాటకురాదోకూడా తెలియదు. కాని ఆఖిరికి వాణి ఆగం చేసుకునే శక్తి ఏనాడైనా వున్నా, బలమంతమాత్రం శుష్కించి పోయిందని గ్రహించింది. వారు చేసే పనులు చందలచిట్టలు చేసే పని లాంటిది కాదని తెలుసుకున్నది. ఈ భావం హృదయంలో కలిగినప్పుడు కిసయంగా “భగవంతుడా! ఇంతభాగ్యంయిచ్చినా, వారికి దాని ననుసరించినట్టిచెట్టి మొగుడుయ్యవ్వలెను!” అని ప్రార్థించుకునేది. ఇవ్వాళ కూడా మనసులో ఎంతో ఆలోచించినా కాంతమేమీ దొరిక్క పోయేప్పటికీ నిరాశపడసాగింది. చెల్లెలి విషయంలో ఆక్కకు ఈ అనుమానాలు ఎంగుకు వుండకూడదో ఆమెకు అర్థం కాలేదు.

బైట దీనమైన శీతల రాత్రివ్యాపించివుంది. దానిని సమానమైన ముక్కలు చెయ్యటానికాయన్నట్లు మారంగా సర్కారు కచేరీ గడియారం తిరిగు ముంగు మని గంటకొడుతూవుంది.

మర్నాడు రెండురూములకు మహేశ్వరి భోజనందగ్గర కూర్చుని వుండగా ఉపేంద్రనాథుడువచ్చి చెంతకూర్చున్నాడు. మహేశ్వరి తమ్ముడి రాకచూచి “ఉపేంద్రునికి ఒక పీటతీసుకొచ్చినెయ్యి చిన్నదానా!” అన్నది.

“పీటమొందుకుగాని నిన్ను ఒక విషయం అడగటానికివచ్చాను. అక్కా!” అన్నాడు ఉపేంద్రుడు.

మహేశ్వరి ఆతని మొహంపంకి చూస్తూవుండిపోయింది.

“శశికి సంబంధం కుదర్చుమంటూ మొన్న మామగారు వుత్తరంరాశారు. వారింటినింగతులు నీకుతెలిసినట్టు ఇంకెవరికి తెలియవలకుంటాను, శశి అవిటిదని వింటాను. ఏమిటి?” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

మహేశ్వరి భర్తవంటో జబ్బువిన్నవినతర్వాత, చివరి నాలుగైదేళ్ళ బక్సర్ లోనే ప్రాక్టీసుచేస్తూ మరలాల తండ్రి ఇంట్లోనే ఆడెకువుంటూ వుండేవాడు, అకుటుంబాలు రెండూ కలసిమెలసి వుంటూవుండేవి. క్రమంగా వారి

అన్యోన్యత అభివృద్ధిజేసింది. ముఠాల సంబంధం కుదిర్చిందికూడా మహేశ్వరే కొంచెంసేపు తమ్ముడి మొహంవంక చూచి “పశు విమన్షిది?” అన్నది.

“శని కాలు ఒకటిఅవును అంటావుంది.”

మహేశ్వరి కొంచెంనవ్వి “అవుడేమికాదు. కానిచిన్నప్పడేదో జబ్బులో కాలువుబ్బరించేటప్పటికి ఆపరేషను చేయించారు, అందుకని ఆ కాలు కొంచెంపట్టేస్తావుంటుంది. చాలకాలమైంది. ఈపాటికి నయమవకుండా వుంటుందా?,, అన్నది,

“అయితే, ఇంకం లోటులేవుగా?”

“లేవు”

“మామగారదగ్గర డబ్బువుందనివంటాను. నీకుఏమైనా తెలుసా అక్కా?”

“నేనూ అటాగే అనుకుంటాను”

ఉపేంద్రనాథుడు మరొకొంచెం దగ్గరగాజరిగి “నిన్న ఒక సలహా అడుగు తాను అక్కా! ముందు—ఈ అప్పచెల్లెడరే మామగారి ఆస్తికి వారసులు. అలాంటప్పుడు అటువంటి సదపకాకాన్ని జూచివడవచ్చా?” అన్నాడు.

మహేశ్వరినవ్వి “ఆసంగతి నిజమే! కానిదానికివుపాయం?” అన్నది.

ఉపేంద్రుడుకూడానవ్వి “నవ్వులాట కాదు అక్కా! పశును ఎత్తిపాడవడానికి అంటున్నమాటలు కూడా కాదు. నేనుదివంసంగతి ఆలోచిస్తున్నాను.” అన్నాడు.

ఈమాటవినిగానే మహేశ్వరి మొహం ఒక్కిసారి తెలబోయింది. దినాకిరడు ఆమెకు కంట్రోములులాగ కనపడతాడు. మహేశ్వరి మొహంలో కలిగినభావపరివర్తన చూచికూడా “నీవుదేశమేమిటిచెప్ప?” అన్నాడు. వుపేంద్రుడు.

మహేశ్వరి అన్నంలో పప్పుకిలుపుకుంటూ తలవంచుకు ఆలోచించుతూ కూర్చుంది. కొంచెంసేపటికి తల్లిత్తిమొహంమీదికి నవ్వుతెచ్చిపెట్టుకుని “మంచి దేగా!” అన్నది.

“ఊరికే మంచిదంటే కుదరదు. నువ్వుతలపెట్టుకుంటేగాని ఈపని సాను కూలంకాదు అక్కా! పశుపెర్చిచెసిందికూడానువ్వే. ఆమెతనలాగ అందరూ అదృష్టవంతులవ్వాలంటుంది. నువ్వు పట్టింది బంగారమవుతుందని నాకు బాగా నమ్మకముంది” అన్నాడు ఉపేంద్రుడు.

మహేశ్వరి విచారపదసంతో “కాని శిశిలోవున్న లోటు?” అన్నది.

“అందుకనేగా నిన్ను సాయంచెయ్యమనేది. నీవుద్యుప్రతాపంతో లోటు పాటన్నీ ఎగిరిపోతాయి” అన్నాడు వువ్వేంద్రుడు.

ఉప్పేంద్రుని మాటలకు మహేశ్వరి మనసు మెత్తబడుతూవుంది. “కాని దివాకరుని స్వభావం నాకేంతర్థం కాదు ఉప్పేంద్ర! ఆయినవాడైనా పరాయి వాడిలాగ వుంటాడు. అందుకని ఈకాస్తూపానికే చివరికి ఏదైనా గండర గోళం తీసుకొచ్చి పెట్టడుగదా అని సందేహంగా వుంది. ఆయినాదివాకరుడు ఈ పెళ్ళికివచ్చుకుంటాడా?” అన్నది.

“వచ్చుకోపోటానికి కారణం? ఈ ప్రపంచంలో చేతులమీద బతకటం తిప్ప మరోఆధారం లేనప్పుడు యిటువంటి సదవకాశాన్ని జారవిడపటం పిచ్చి తనమే కాదు, పాపంకూడాను.”

మహేశ్వరివత్సతూ “ఉప్పేంద్ర! ఇది ప్రిడర్ కాదు. కయింటుల డబ్బు మీద దృష్టివుంచుకుని ఏమిబడితే అలామాట్లాడటానికి? నచ్చటం, నచ్చకపోవటం మనేది ఒకటి వుంటుందిగా?” అన్నది.

“వుండనీ, ఆవిషయమే ప్రధానంగా తీసుకుని తిరిగేవాళ్ళను గురించి నే నాలోచించటంలేదు. మనకునచ్చటం, నచ్చకపోవటంతో ఏమిసంబంధం? శిశిలాంటిపిల్ల నచ్చునివాడికి పెళ్ళికావటమేకష్టం?” అన్నాడు ఉప్పేంద్రుడు.

ఉప్పేంద్రుని వ్యగ్రత మహేశ్వరికి కుతూహలమనిపించింది. “ఇచ్చాళ కాలేజీకి వెళ్లనట్లున్నది. ఒకసారిపిల్చి అడిగిచూడు—నాదివుద్దేశమేమిట?” అన్నది.

“అరే, ఎవర్రా? అక్కడ? అక్క పిలుస్తూవుందని దివంతో చెప్పు”

దివాకరుడు వచ్చి రావటంలోనే “దివం! నీపెళ్ళిఖాయమైంది. నీపరీక్ష రైపోగానే మంచిరోజుమాచి లగ్నంపెట్టుకుంటాం. అక్కా! పోలోహితుణ్ణి పిలిపించి పంచాంగంచూపించు నాన్నగారికి చెప్పు. శిశి సంబంధంమాటవిని చాలా సంతోషిస్తారు. అలాతెల మొహంవేసుకు చూస్తావేమిటి? నీదిన్నవది నే గారి చెల్లెలు శిశిని ఎప్పుడైనా చూచావా? చూడేఅవసరంకూడా లేదు— ఇప్పుడేఅంటున్నాను—అటువంటిపిల్ల నచ్చునివాడికి పెళ్ళికావటమే కష్టమని. అయితే ఒక్కసంగతి—చిన్నతనంలో ఆమెకుడికాలిమీద ఎదోలేస్తే అపరేక్షను

చేయించారు. అందుకని కొంచెంపట్టినకుమారుంటుంది. ఇటువంటి చిన్న చిన్న లోటుపాట్లు మనవాడైన దివాకరుడే పట్టించుకుంటే, పొరుగువాళ్ళెందుకువూరుకుంటూంటుంది అక్క. అదీగాక ఇటువంటి చిన్న చిన్న లోటుపాట్లు లక్షల చెయ్యటం ఉన్నతనాగరికుల లక్షణం కాదు. నీచత్వం. ప్రపంచంలో ప్రాక్తిగా నిగోషంగానూ, నిష్కలంకింగానూ వున్న వస్తువేదీనోకిను. అటువంటి వస్తువు కోసం ఆశించికుళ్ళోటం సచ్చితవం. మనదివం బాగా గిరిహింపుకలవాడు అక్కా! దివం - భో పెంట్టిసంగతి విని సురబాల వుప్పొంగిపోతుంది. నీవుం వేళ్ళవటంలేమా దివం? సరే, ఇకనువ్వువెళ్ళు. నేను మామగారికి ఒక వుత్తరం రాసి పడేస్తాను" అని ఉపేందుడు అక్క మొహంవంకిచూచి నవ్వుతూ వెళ్ళిపోయాడు.

మహేశ్వరి తలవంచుకుని భోజనం చేస్తూవుంది. దివాకరుడు మెదలకుండా నుంచున్నాడు. చాల సేపటివరకు ఏ ప్రసంగం మూరాలేదు. కొంచెం సేపుండి దివాకరుడు "ఈసంగ తేమిటి అక్కా?" అన్నాడు.

మహేశ్వరి తలవంచుకొని భోజనం చేస్తూనే "అంతా విన్నావుగా!" అన్నది.

"ఇంత తొందరమున్నది?"

"శశికి పెంట్టికువచ్చింది. ముందునాటికి మంచిలగ్నాలుకూడాలేవట!"

తర్వాత దివాకరునికి ఏమి మాట్లాడటానికి తోచలేదు. కాని యిప్పుడు ఉపేందుడు వుత్తరం రాస్తూవుంటాడు. కొంచెం సేపున్నతర్వాత ఎనాకరో దాన్ని తీసుకుని పోస్టాఫీసుకు పరుగెత్తుతాడని అతనికివెంటనే జాపక మొచ్చింది. జీవితపర్యంతం పెట్టిచేసుకోవద్దన్న తనసూచిల్పం ఒక్కసారి ఆలోచించగా కాల ప్రవాహంలో కొటుకుపోతుందా? అని తలమెత్తగానే అతనిహృదయం ఆరాట పడింది. ఉపేందుని గదికినే వెళ్ళాడు. గదిలోకి వెళ్ళగానే సురబాల భీను చాటుకు వెళ్లి తనవిచారవదనాన్ని కన్నీ పెట్టుకుంది. ఉపేంద్రుడు కూడా కాలితం తీసుకుంటే ముందుగా కూర్చున్నాడు. "ఏమిటి?" అని అడిగింది.

దివాకరుడు తన చెప్పవచ్చిన విషయాన్ని గురించి మాత్రం ఆలోచించు కోటూకికూడా అవకాశం చిక్కలేదు. ఒకవైపున బీరునా చాటునుండి పలుకు చెందుకూడా కనపడుతూవుంది. మెదలడా నుంచున్నాడు.

"ఏమిటి దివం?" అన్నాడు ఉపేందుడు.

దివాకరుడు ఏమిమాటాడలేదు. జీరువాళిని చూచాడు. ఉపేందుడు ఈ సగిను చూచి కూడా చూడనట్లు నటించి “దివం, నచ్చేదేమిటో స్వరగా చెప్ప?” అన్నాడు.

దివాకరుడు దగ్గరకువచ్చి “ఇంతతొందరేమున్నది?” అన్నాడు మృదువుగా.

“తొందరేముంది? ఏమీలేదు. ఇంకాకానె నెల ప్యవధివుంది. నీపక్షిత్తులైన తర్వాతే...” అన్నాడు ఉపేందుడు.

“అయితే, వృత్తం ఇన్నాలో నాసేఅవసరమేముంది? తర్వాత రాయ కూడదా?”

“రాయవద్దు. ముందు నాకిదిచెప్ప—తర్వాత రాస్తేకి గలగిమేటో?”

“ఏవనైనా కొంచెం ఆలోచించిచేయటంమంచిది—” అన్నాడు దివాకరుడు మెలగా.

“ఇంకా దీనిలో ఆలోచించేదేమున్నది! పెళ్ళినిగురించి నువ్వు ఆలోచిస్తావుండు. నీపక్షిత్తునుగురించి నే నాలోచిస్తావుంటాను!” అన్నాడు ఉపేందుడు.

“కాని ఇంతబాధ్యత నెత్తమీద వేసుకునేముందు...”

“బుద్ధిమంతుడిలాగ ఏమైనాచెప్పటం అవసరమనుకుంటావా—ఆ కుట్ట మీద కూర్చుని ఏమి ఆలోచించుకోవాలనుకుంటున్నావో చెప్ప?”

దివాకరునికి సమాధానమేమీ తోచలేదు.

“ఇటు చూడు దివం! ఏవస్తువును గురించయినా పూర్తిగా తెలుసుకోవడం మానవశక్తికి అతీతమైనదంత. ఎంతజాడంకలవాడికైనా చివరికి ముక్తి కలిగించేది భగవంతుడే. అలాగంటులో ఎన్నిసంగతులైనా ఆలోచించవచ్చు. కొంత కాలం ఆగటమెందుకు?”

దివాకరుడుతలెత్తి “అందడూ అంతతొందరగాఆలోచించుకోగలరా?” అన్నాడు.

“ఆలోచించుకోగలరు? కాని, తలాతోకాలేని ఆలోచనలకు అంతు వుండదు. కొంతకాలం కాదు, కొన్నిసంవత్సరాలు ఆలోచించినా గానికి దగ్గరదాపూ వుండదు. ఎవరెన్ని ఆలోచించుకున్నా—నిర్వహించగలమా లేదా అన్నసమస్యను గురించేగా! కాని ఇది చెనుకున్నతర్వాత నువ్వు దాన్నిగురించి

నేనే ఆలోచించే అవసరముండదు. ఇక నెండవది. నచ్చిందా, నచ్చలేదా అన్న విషయం. అదేనా నువ్వు ఆలోచించుకోవాలనేది?”

శకి సౌందర్య చర్చ వచ్చేటప్పటికి దినాకరుడు చాల సిగ్గుపడ్డాడు “కాదు! అదేమీ కాదు” అన్నాడు.

“అయితే మంచిదే! లోకులు దానిని ఆగంలేని పరిస్థితిలో పోనివ్వరు. ముందుగానే అందం విషయంలో మునుపైనా, దాని శల్యపరీక్ష చేయటమే ముఖ్య కర్తవ్యంగా భావిస్తారు. కాని యధార్థం అది కాదు. గగన కుసుమంకోసం ఎంత నిలపించినా పూజించటం దుర్భం. దానికోసం పరుగులెత్తి నచ్చిన పనులు కూడా చెయ్యబోయినారెక్కోనీ నిరాశ అవుతున్నారు. అందుకని ఎవరైనా ఆలోచించకుండా, భగవంతునివూడ భాగం వేసి స్వీకరించటం మంచిది. నాలుగుకోసం లోలో నాశనమయ్యే విలువలేని పనులుగురించి ఇంత ఆలోచించటం అనవసరం కనుక. పదిహేనవారల వైపు భ్యాసముంచకుండా, ఒక్కజాకోసం ఇంత పట్టు పట్టి పెద్దవాణ్ణి ఎదిరించవచ్చు. నీ విషయం సులక్షణంగా వుంటుందని ఆశ్చర్యపడుతున్నాను. కాని చూడండి బాహ్య సౌందర్యమే సర్వమూ కాదన్న సంగతి మాత్రం జ్ఞానకమంచుకో. కేవలం సౌందర్య పరీక్షే వివాహోద్దేశము కూడా కాదు.”

దినాకరుడు తలవంచుకుని మెదలకుండా వింటున్నాడు. ఉపేంద్రుడు కొంచెం నేపు మెదలకుండా పూరుకుని “ఇక, నువ్వు వెళ్ళు” అన్నాడు.

“నామనసాపుటంలేదు! క్షమించు అన్నయ్యా! ఆమె కలిగిన కుటుంబంలో పుట్టినది” అన్నాడు దినాకరుడు వంచినతలను త్రిండుతూనే.

హఠాత్తుగా ఈ సమాధానం విని ఉపేంద్రుడు కొంచెం నేపు మాటాడ లేకపోయాడు. మితభాషి దినాకరుని మాటలలోని పట్టుదలను గ్రహించాడు. అతను తలపెట్టిన పని ఏదీ సానుకూలం కాకుండా వుండలేదు. చెతిలో కలం కాగితం ఒక పక్కనపెట్టి “నువ్వన్నప్పుకపోతే పోయిందిలే. కలిగిన కుటుంబంలో పుట్టినదిలే చేసిన సామెమిటో చెప్పు?” అన్నాడు.

“ఎవరీ లేరు. కాని నాకు దీక్ష ఉంది. పక్కమొస్తావుంది.”

“అంతే, కలిగిన కుటుంబంలో పిల్ల నిన్ను గౌరవంగా చూడక నానీ అభిప్రాయం! అసలు నువ్వు స్త్రీల గౌరవమర్హుడలందు ఎంత ఆసక్తి పెట్టుకు కూర్చున్నావో చెప్పు? ఆ ఒక నేనే నువ్వు పెళ్ళిచేసుకోనని పంతులపడితే అది తర్వాత

సంగతి. ఏకాగ్రదాన్ని గుజువుపట్టుటతోనూ బాగా ఆనందపడ్డంగా భ్రమింపబడిన నేరాలు ఆలోచించటం చూచింది కాదు. ఈ వురాజాలలోనూ, చరిత్రలోనూ చూడలేమా! నీతా, సావిత్రి మొదలైన రాజకన్యలందరూ భర్తలగౌరవమర్యాదలకు ఏమైనా లోటుచూపిచ్చారా? నాటిలో సుగుణాలేమైనా తక్కువా? నీవు కలిగిన కుటుంబాలలోని పిల్లలమీద ఆశోపించిన నేరం నాకు సమంజసంగా కనపడటంలేదు. ఎప్పుటూకి సరైన కారణంకూడా కాదు.”

చాటుచున్న సుగుణాలకూడా ఈ మాటలన్నీ చాలా ధ్యానంతో వింటోంది. శాశ్వేతుడు దీనివాచాటయింది కనపడుతున్న ఆమె పయలుదెండు చూచి “ఇక్కడకూడా ఒక కలిగిన కుటుంబంలోంచి ఎచ్చివచ్చివుంది. శశికి నీసం- ఆమెలోనూగం హిమగుణాలతో వచ్చినా- తన భాగ్యమనుకుంటాడుభరి” అన్నాడు. కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి “మనసాప్పటాలేదంటావు! నీకు మనసాప్పేదిమట్టుకు ఎముంటుంది? చిన్నప్పుడు బడికి పోవటానికికూడా మన సాప్పేది కాదు. కొందరికి ధన్యకార్యాలంటే ఇష్టముండదు. కొందరికి మాత్రే దేశమంటే ఎవగింపు! మనం ఈ ఇష్టాఇష్టాలకు దాసులైతే అడుక్కుతిన్నా సింధే” అన్నాడు మళ్ళా.

దీనివాచాటయింది గాజులచప్పుడు వినిపించేప్పటికి దివాకరుడ- త్రుళ్ళి పడి లేచినందున్నాడు. కొంచెంసేపు ఏదో ఆలోచిస్తూ నుంచున్నాడు. తర్వాత సుగుణాల దగ్గరకువెళ్ళి “నీకు యిష్టమైతే అన్నయ్యగో వుత్తరంరామ మని చెబుతాను పదీనా” అన్నాడు.

ఆమె పయలుదెండుతో కలిసి నుంచుచున్న “వారు అవిదమాడేనారు కాదు. నీ వివాహమైతే నేను చాలా సంతోషిస్తాను” అన్నది.

దివాకరుడు వుశేంద్రుని మొహంకేసి చూచాడు. కీకీలోంచి ఎండ పొడవచ్చి ఆతని మొహంమీద పడుతున్నది. ఆ మొహంమీద ఆకురతగానీ, చింతగానీ ఏమీలేక నిర్మలంగావుంది.

“మీకు ఎలా న్యాయమనితోస్తే అలా చెయ్యండి. నాకు తెలియ పోతున్నది. నెలకున్నాను” అని మెలగా బెటికివెళ్ళిపోయాడు. ఆతరువాత పోయిన తర్వాత సుగుణాలవచ్చి కుర్చీలో కూలబడింది. కన్నీళ్ళ కళ్ళతో భర్త మొహంకేసిచూస్తూ “నేను తప్పుచేశాను. నన్నుకూడా మన్నించండి. శశి వివాహం మీ యిష్ట మొచ్చినట్లు చెయ్యండి. దివాన్ని మన్నించినట్లు నన్ను

క్షయించండి" అన్నది. ప్రజ్వలించుచు వుత్తరం రాముని పూర్తియింది. "సో" అన్నాడు తలెత్తి.

ప్రస్తుతం దివాకరునికి ఎప్పుడూ తన వివాహాన్ని గురించే ఆలోచనయి పోయినది. శశి ఎలావుంటుందో, ఎమిచేనూవుంటుందో, ఎమి ఆలోచిస్తూ వుంటుందో, ఎమి చదువుతూవుంటుందో, చేసుకున్నతర్వాత ఎలా వ్యవహరిస్తుందో ఇవే ఆతని ఆలోచనా విషయాలు. రాత్రిబువ్వకు ఈ ఆలోచనతో ఆతనికి చదువేమీ సాగిటలేదు. ఆలోచన పెక్కువైన ఆతని మనసుకూడా చంచలంగా గగనకుహరాలతో చాలలలుకుంటూ తిగుతూంది.

పక్షిలభయం కొరడాలు పెట్టికొట్టి ఆతని మనసును ఎన్నిసార్లు చదువులో నుగ్గురించేస్తామనుకున్నా ఎదురుతిరిగి గాలి కల్పనలతో కాయాపన చేయసాగింది. విద్రోహానికి పూనుకున్న ఆత మనసు ఎంత ప్రయత్నించినా దానికి రాకపోయేప్పటికీ కాలం వ్యర్థంగా గడచిపోతోంటే అని పశ్చాత్తాప పడసాగాడు ఇది ఎంత విచిత్రమైనయా? దేనివల్ల అను ఈవిధంగా పీడ్చి నాడయ్యాడు? ఇతరగానె దానికి కారణంకూడా ఆతని మనసుకతటింది. ఆ కారణాన్నికూడా విమర్శిస్తూ 'నాకేంఇట్టలేదు. అదంటేనే నాకు చాల అసహ్యం. కాని పెద్దవాళ్ళ గౌరవం కావావటానికి నోరు మూసుకుని పూరకొవాలి. అది ఆగ్రహానితో గబగబా చెగుచునాగాడు. ఇవ్వారే ఆతనిమనసును ఆగ్రహం పెట్టటం మోకట్టతమై పోయింది. అది ఎంతసేపూ పుస్తకం అవతల పెట్టి ముక్కుతో పోయేట్టిపెట్టిన నాటకాన్ని పూర్తిచెయ్యటాకీ, నగల ఆర్జించిన గగనకుహరాలను చుట్టూ గుచ్చటాకీ పశ్చాత్తాప పడసాగింది. ఇంత పాకు...కట్టనా వసాతమనా ఆతని దేహాన్ని మార్చివేస్తా స్వర్ణాచివాలు. అన్నోకూడా ఎంతమాధుర్యముంది! రోజూ కనపడకున్న పరిస్థితే ఇవాళ్ళు ఆతని:ళ్ళకు సరోనుతన నోడనో కనపడసాగింది. ఎంత అనంతతోడ! దివకరుని వైపుకు తిరిగి కిక్కిరముచుకున్నా — తప్పక జానపచ్చి చెవులమీద గీసింకలు పెట్టినట్టు — పుస్తకంముందు పెట్టుకుని పాఠం నడవాలని ఎంతపట్టుదతోవున్నా — అనంత మాధుర్యానుభూతి ఏదో ఆతనిహృదయాన్ని స్పృశించసాగింది.

కంఠస్వరం మందగించింది. దృష్టిక్షీణించింది. తలనీ తలంపుగా అతను ఒక్కసారి ఈ కొత్తకల్పనలో మగ్నమైపోయాడు. అతనికళ్ళలో నేలకొలదీ దివిటీల వెలుగులు మెలుగాడుతున్నాయి. చెవులలో మంగళ వాయిద్యాలధ్వనులు మారుమోగుతున్నాయి, మనసులో వినాహ సమారోహణ దృశ్యం పరీత్యక్షమాతూవుంది. ఆ సమారోహణలో—వినాహ వేదికమీద తనే—పెండికొడుక్క, కూర్చున్నట్టు చూచి కంపించిపోయాడు. ఇదివరకు జరిగిన ఘటనలన్నీ అతని కల్లముందు ఒక్కొక్కటే తెలియని బొమ్మలాగ రాసాగినై. అతని మనసు మహాస్వప్న స్థలంలో మునిగి లేలుతూవుంది. సేవికంగా ఏమీ నిశ్చయించలేక నిశ్చలభావంతో కూర్చున్నాడు. గోడమీద కిరణనాయిలు దీపం జ్యోతిలాగ వెలిగుతువుంది. గూట్టాగడియారం టిక్కు టిక్కు మంటూ అతని బాహ్యత పట్టుకొని వ్యర్థప్రయత్నాలు చేస్తూవుంది. ఈవ్యర్థత అతను చాలసేపటివరకు మెదలకుండా నిశ్చలతతో నిరాశగా కూర్చున్నాడు. తర్వాత కొంచెం సేపటికి చైతన్యం కలగగానే—పుత్తేజంతో “ఇప్పుడు నేను చేయగలిగి నేమిటి? నేను లోకంలోగానే—మనుషులతో సంసారం చెయ్యాలి. దానిలో విజయమేముంది? సుకతిమంటుంది? వుకేన్ ఆన్న నాస్యాతంత్ర్య స్తుతా మట్టిపాలుచేసాడు. ఆమువంటి జీవితాన్ని సూరకేనేపొలిస్తానా!” అని గొనుక్కుంటూ పువేందుగిరికి వ్యతిరేకంగా విద్రోహం చెయ్యాలనుకున్నాడు. కాని నోటమాటరాలేదు. అలాచినావాహిని ఒక్కసారి ఆగిపోయింది. అతనికి వెంటనే సుబాల జ్ఞాపకమొచ్చింది. దండకారణ్యంలో—రావణుని కథం మీదనున్న సౌందర్యరాసి సీతాదేవిచూచి రథాన్నేమింగాలని వచ్చినజటాయువు తన సంకల్పాన్నివదిలి మృత్యు ముఖాన్నపక్షం—అతను సుబాల సుందరవదనం, అశీర్వాదానికి ఆసించి ఉపేంద్రునిముందు తలపంచాల్సినవచ్చింది. అతనిలోని విషవభావం—దిగబారిపోయింది. చాల ప్రాచీనపాఠ్యేవరకు ఈ సంగతి అలాగేమీ కూర్చున్నాడు. కాని ఏ పుషాయమూ దొరక్కపాఠ్యే పుటికి, తనకల్పనాస్యాతంత్ర్య సమస్యను వదిలి, ఒక నిట్టూర్పునిడిచి కళ్ళ నులుపుకుంటూ లేచినుంచు ‘ఇవాళకు ఈ చదివిందిచాలు’ అని పుస్తకం అవశింపెట్టి వదిలిగించి పండుకున్నాడు. అతని స్వతంత్రజీవిత సమస్య ఎంత చిక్కుల్లో పడిపోయింది! మాటిమాటికీ సురబాలమొహం. అశీర్వాదం జ్ఞాపకం రానాగినై. ఇంతకుముందు అనేకసార్లు అతను ఆమెమొహంచూచాడు, ఆమె

కంటెస్టంట్ పన్నాడు. కాని ఎందుచేతో ఇవ్వాలి ఒక కొత్తగా కనిపించ సాగినై. భర్తయందు ఆమెకుగల భక్తివిశ్వాసాలు, దైవాదేశంలాగ, ఆమె మతినీ, జీవితగతినీ మంచిదారికి తీసుకువచ్చాయని అతని గ్రహించాడు. తన ఇల్లాలూకూడా ఇలా లక్ష్మీలావుంటుంది, ఇంత భక్తివిశ్వాసాలు కోగిల్లుటూది. ఇలాగేమాటాడుతుందని అతనికి ఆశకలిగింది. ఆయితే మాటాడుతున్నప్పుడు సుఖాల ఆధారాలు ఎందుకు కంపించాయి? కళ్ళలో నీరు ఎందుకుతీరిగింది? మొహంమీద కాంతి ఎందుకు పరుగులేస్తుంది? అలాచించినకొద్దీ అతనికి ఈ విషయాలన్నీ స్పష్టపడసాగినై. ఇంతకుముందు అతను ఈవిషయాలే ఇంగీషు - సంస్కృత కావ్యాలలో వ్రాసిన వలసినట్లే. చాలవరకు అస్పష్టంగా వుండేవి. అప్పుడేమయ్యేవికావు. ఆసంగతులన్నీ ఇప్పుడు ఒక్కొక్కటే జూపకం రాసాగినై. దానిలో కల్పనామాధుర్యం అతన్ని మోహింపజేసింది. ఈ విధంగాఅతను తన స్వతంత్ర జీవిత సమన్వయవదనా కావ్యాలలో నాయకీ, నాయకుల దుఃఖముఖాలలో నిమగ్నమై ఆలోచిస్తూ నిద్రపోయాడు.

౮

మర్నాడు సతీశుడు పక్కనుండిలేచేటప్పటికిపదిగంటల పొడైక్కింది. గదితలుపు యింకా వేసేవుంది. పొద్దుపాడుపుటెండకి కిటికీలూ, తలుపులూ కాలిపోతున్నాయి. ఇగి సతీశునికి అంతుపట్టకపోయినా, అతని శరీరోష్ణత చెబుతూనేవుంది. పక్కంతా చెమటతో తడిసిపోయింది. ఆరాటంతోసతీశుడు లేచి కూర్చుని కిటికీ తలుపు తీసేప్పటికి మహాదేవుని తృతీయ శత్రుల తప్త కిరణాలు అతని మోహంమీది కొచ్చిపడ్డాయి.

పొడైక్కి పోయిందనే ఆతురతతో సతీశుడు “బిహా! బిహా!” అని కేకలెయ్యసాగాడు. బిహారిపరుగెత్తుకువచ్చి “ఎమిటిబాబూ?” అన్నాడు. “త్వరగాపోయి ఒక గ్లాసుడు మంచినీళ్ళు తీసుకురా!” అన్నాడు సతీశుడు.

“సిగరెటువదా?”

“వదు. మంచినీళ్ళు తీసుకురా?”

“స్నానం చెయ్యరా?”

“ఇప్పుడు కాదులే, నువ్వు ముందుమంచినీళ్ళుతీసుకురా.”

బిహారి ఈ సారికూడా కదలకుండా “సంధ్యావందనం.....?” అన్నాడు. సంధ్యావందనమనేప్పటికీ సతీశుడు మండిపడి— “నీకా సుగతు లిన్ని ఎందుకు? వెళ్ళిమంచినీళ్ళు తీసుకురా” అన్నాడు. ఈ విదిల్చింపుతో బిహారి మెదలకుండా మంచినీళ్ళు తీసుకురావటానికి వెళ్ళాడు. సావిత్రి వంటింటో పోక చెక్కలు కత్తిరించుతూవుంది. బిహారినిచూచి నవ్వుతూ “ఏమిటి? బాబు గారు సిగరెట్టు తీసుకొచ్చుంటున్నారా?” అన్నది.

బిహారి మొహం చిట్టించుకుని “కాదు, మంచినీళ్ళు తీసుకుగమ్మన్నార” అన్నాడు.

“ఒకన్నానంలేదు, సంధ్యలేదు. మంచినీళ్ళు ఎందుకు?”

“నాకేం తెలుసు తీసుకురమ్మని శెలవిచ్చాగు. రీసుకు వెళ్తున్నాను” అన్నాడు బిహారి వినుక్కుంటూ.

సావిత్రి వక్కలకితైర ఆక్కడపడేసి లేచినుంచుని “ఇటులే నేతీసుక వెళ్తాను ఈ లోగా నువ్వుకొంచెం ఐస్ కొనుక్కురా” అన్నది.

బిహారీ డబ్బులు తీసుకుని ఐస్ కొనుక్కురావటానికి వెళ్ళాడు.

సావిత్రి పైకివెళ్లి “మీరున్నాం చేసిరండి. ఇంతలో నేను సంధ్యా వందన సామగ్రులు ఆమర్చి వుంచుతాను” అన్నది.

సతీశుడు లోపల్లోపల వినుక్కుని “బిహారి ఎక్కడికి వెళ్ళాడు?” అన్నాడు.

సావిత్రి నవ్వుకొని “ఐస్ తీసుకురావటానికి వెళ్ళాడు. అపరాధం చేసి ప తర్వాత శిక్ష అనుభవించక తప్పరుబాబూ! ప్రాయశ్చిత్తం జరుగుతూ వుంది. మీరు ఎన్నడైనా సంభ్యవార్చకుండా మంచినీళ్ళు త్రాగారా, ఇవ్వాలి అల్లంతు చేస్తున్నారు? త్వరితగా వెళ్ళండి. ఆలస్యంమెయ్యక” అన్నది.

ఇకసావిత్రి ఎదిరించినందువల్ల లాభిలేకనుకుని సతీశుడులేచి అంగ వస్త్రం భుజాన వేసుకుని స్నానానికి వెళ్ళాడు భోజనమైన తిర్వాక పండుకొ బోతూండగా సావిత్రివచ్చింది. సతీశుడు ఆమెను మాడపట్టి గోడవైపుకు మొహంపెట్టు పండుకున్నాడు. సావిత్రి లోలో నవ్వుకొంటూ “మీకు రాత్రివిషయమేమైన జ్ఞాపకమందా అని అడగటానికి వచ్చాను” అన్నది.

సతీశుడు మాటాడలేదు.

“అయితే, లేచినతర్వాత దియయింది బహారి పిలవండి, జూపకం చేస్తాను” అని తలుపుచేసి వెళ్ళిపోయింది.

సతీకునికి నివసనబాబు పనిచేసుకుంటే ఎప్పుడువచ్చింది. ఎలావచ్చిందీ, ఎవరి వెంట పచ్చి రీ, వచ్చి నిమిషానికి ఈవంగతులన్నీ జూపకంలేవు. జూపకంచేసు కోటానికి అతనికి యిద్దరే కాదు ఒకవిధమైన అభిమానం అతని మనసును ఆవేపుకు ములవివ్వలేదు. గత సాయం కాలపుగంటన ఆతనింతవరకు ముచిపోలేక పోయాడు. అదే ఇంతవరకు అతనిహృదయంలో అస్పృశ్యులలా, మనకమబ్బులలో సృష్టతొలలా మెరుస్తూవుంది. కాని అంతకుంటేనూడా గొప్పకవిగ్రహాలు మబ్బులమాటు దాగివున్నాయని సావిత్రిపేట్ట చూపిచిత్రాత్మ ఎడారిలో కొలనులా, అతనుకంటికునుకు మాయమైపోయింది. నిన్న సాయంత్రం మహా పుషాయంతోచక వెంటనే దీపంపూదాడు. కాని దానిపర్యవసానమేకాకుండా, లోకులు దాన్ని ఎలాఅర్థంచేసుకుంటాలో గ్రహించలేదు. అయినాతనమనసులో దురుదేశ మేమీలేదు గాఅనుకుని సంతృప్తిపడెను. తనచేసి నేగమీరలేదన్న ధైర్యమే ఇంతనేపటినుంచీ అతనివ్యాకుల చిత్రానికి ఆశ్రయమిస్తూవచ్చింది. కాని సావిత్రి ఇప్పుడనిపాయన మాటతో గాడాంధకారంలో దొరికినదారిలో ప్రవేశించటానికి కూడా అతనికి ధైర్యంచాలిపోయింది. ఆరాటాంతో లేచివచ్చి జీవితంలో మళ్ళా ఇంకెప్పుడూ త్రోగనను ప్రతిష్టతో ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకున్నాడు. కిటికీ తలుపుతీసి “బహారీ!” అని పిలిచాడు.

బహారి రాఘవబాబు పరుపు ఎండ్లో వేసున్నాడు. సతీకునికి విని పరుగెత్తుకువచ్చాడు. “సావిత్రి గ్లాసుతో మంచినీళ్లు తీసుకువచ్చుచేప్పి, నువ్వెళ్ళి నీ పనిచూచుకో” అన్నాడు.

“ఆమె పూజచేసుకుంటూవుంది. వెళ్ళి నేను తీసుకురానా?” అన్నాడు బహారి.

“పూజా!” సతీకుడు ఆశ్చర్యంతో అడిగాడు.

“అవును ఆమెరోజూచేస్తుంది. ఏకాదశిరోజున పుషకాంతు కూడా వుంటుంది. ఇంతవరకు రాత్రిపూట భోజనంచేసిఎరుగదు. నీమిమయాత్రంకూడా దగ్గరకురానియ్యదు. ఎలాగైనా కులంగల కుటుంబంలో పుట్టిపడ్డగా.....”

సతీకుడు ఆశ్చర్యంతో - “కులంగల కుటుంబంలో పుట్టిందా?” అన్నాడు,

“అవునుబాబూ! కులంగల కుటుంబంలోవిడే!” అని బిహారి మంచినీళ్ళు తీసుకురావటానికి చెళ్ళబోతూండేప్పటికి సతీశుడు పిలిచి “సావిత్రి రాత్రివూట భోజనం చెయ్యడకదా మరి ఎమితినివుంటుంది?” అని అడిగాడు.

“ఎం తింటుంది! మిగిలితే ఫలహారంతింటుంది. లేకపోతే మంచినీళ్ళు తాగి హడుకుంటుంది.”

“ఈసంగతి మెస్సులో ఇంకవరకే నా తెలుసా?”

“వంటమనిషికి నాకూతప్ప ఇంకవరకే తెలియదు. ఎవరితోనూ చెప్ప వద్దన్నది.”

“సరే, వెళ్ళి మంచినీళ్ళు తీసుకురా” అన్నాడు సతీశుడు. బిహారి ఒకటి రెండడుగులు సాగివెళ్ళిన తర్వాత సతీశుడు మళ్ళాపిలిచాడు. బిహారి తిరిగివచ్చి “ఎమిటబాబూ?” అన్నాడు.

“అమె కులంగల కుటుంబంలోని బిహరి నీ కలాతెలుసు?”

“ఎలా తెలుసేమిటిబాబూ! నాకు బాగా తెలుసు. అమె మంచి కులంలో వుట్టినబిడ్డ కాలం అలావచ్చి...”

బిహారి వెళ్లిపోయినతర్వాత సతీశుడు మళ్ళీ మంచమీద ఒడ్డిగిలాడు. సావిత్రిని సామాన్య దాసీలలో చేర్చటానికి అతనికి మనస్కరించలేదు. నిమ్మ జాతి స్త్రీ అని బిష్ణుకోటానికి అతని హృదయం బాధపడింది. కాని ఎందుకని? ఆ సంగతి సతీశునికి నేటివరకు తెలియదు. ఇవ్వాలి బిహారివల కలిగిన కొది పరిచయానికే - అతని హృదయం విస్మయానందాలతో వుప్పొంగిపోయింది. బిహారి మాటలు పదహారకాల యదార్థమని సమ్మతానికి అట్టసమయం పట్టలేదు.

ఎంతసేపున్నా మంచినీళ్ళకేస బిహారి అంటులేడు. సతీశుని గొంతెండి పోతూవుంది. పిలవటానికి లేచివచ్చి నేప్పటికీ, గానుతో మంచినీళ్ళు తీసుకు వస్తున్న సావిత్రి కనపడింది. ఇవ్వాలి అమె అతని దృష్టికి - మరోవిధంగా కనపడింది. దానితో అతనిహృదయం శ్రద్ధాభక్తులతో నిండిపోయింది. అమె చేతిలో గానుతీసుకుని నీళ్ళన్నీ గిడగిడ త్రాగి నీ గ్లాసు కిందపెట్టాడు. ఇదివరకు మాటాడటానికి వెనుకాడిన మాటలు కూడా అతని నాలుకమీద కొచ్చాయి. “ఇవ్వాలి నీతో చాలా సంగతులు మాట్లాడాలి సావిత్రి!” అన్నాడు.

సావిత్రి మెదలకుండా అతని మొహంవంక చూస్తూ నుంచుంది.

“ముందుసంగతి - నన్ను క్షమించాలి” అన్నాడు సతీశుడు.

“చెండోసంగతి?” అన్నది సావిత్రి శాంతస్వరంతో.

“నేను నిన్న రాత్రి ఎప్పుడు - ఎలావచ్చానో చెప్పాలి?”

“రాత్రి మాడు ఝాములకు బండిమీద వచ్చాడు.”

“కర్వాత?”

“వాకిటోపడి నిద్రపోతున్నారు.”

“నిద్రపోయానా? ఎవరులేసి తీసుకొచ్చారు?”

“నేనే.”

“ఇంకెవరెవరున్నారు? ఇంక జడపదారాన్ని నువ్వు ఒక్కదానివే పెకి ఎలా తీసుకురాగలిగావు?” అన్నాడు ఆతురంతో.

సావిత్రి సవ్య “శయపడ సమయంలేదు. మెస్సలో ఇంకెవరికీ తెలియదులే” అన్నది.

సతీశుడు ఒకనిట్టొచ్చుచున్నది “అబ్బా! ప్రాణాలు కురుటపడ్డాయి. నీ ముందేమీ చెకుగా ప్రవర్తించలేకుండా!” అన్నాడు.

“లేదు.”

సతీశుడు చాలా సంతోషంతో, “అయితే ఇందాక లేచిన కర్వాత ఒకసారి పిలవనున్నావు ఎందుకు?” అన్నాడు.

“అయితే ఇంకెప్పుడూ తాగనని మీరు వట్టు వేసుకున్నారు”

“నేను వట్టువేసుకున్నానా?—అలాంటి దుర్ఘృణ నా కలావుట్టింది?”

“నే నడకబట్టి వుట్టింది కామాను”

“అ నాకు ఇప్పుడు జాపక మొచ్చింది సావిత్రి! నీచేతిలో చెయ్యిని వట్టువేసుకున్నాను కదూ?” అన్నాడు సతీశుడు విషయంగా.

సావిత్రి మాటాడలేదు.

“ఇంకెప్పుడూ తాగను. అయితే, సావిత్రి నీకు నిన్న సాయంత్రం సంగతి జాపకమందా?” అన్నాడు సతీశుడు మళ్ళా.

ఈసారి సావిత్రికి సవ్యోచ్చింది. “జాపకమంది” అన్నది కలతపూర్వకం.

“ఒక వేళ లోకులు యీ సంగతినింటే - ఎం చేస్తాం?”

సావిత్రి ఒక్కసారి గంభీరరాలై “మీరు ఈ మెస్స వదలి మరో మెస్సలోకన్నా వెళ్ళండి, లేకపోతే ఇంటికన్నా వెళ్ళండి” అన్నది.

“మరి నువ్వు?” సతీశుడు ఆమె మొహంకేసిచూస్తూ అన్నాడు.

సావిత్రి ఎవరూ ఆశ్చర్యంలేకుండా సహజంగా, శాంతభావంతో “మీరు నా కోసం విచారించవద్దు. ఈ మెప్పులూ వుంచితే సరేనో, లేకపోతే, ఇంకేమిటైనా పరిచయమవుతుంది. ఈ కష్టం చేస్తే పని మొగ్గుచేడితే అక్కడే దొరుకుతుంది. చెప్పేది ఇంకేమైనావురా?” అన్నది.

సతీసునికి ఒక్కసారి ఆశాభిరంమీదనుండి కిందకు దొరికిపోయింది. సావిత్రి మెప్పుపరిలో వుంచినా లేకపోయినా ఒకటేట! ఆమె తన ఒక్కడి మీదే, తన మెప్పుమీదే ఆధారపడలేదు. ఎక్కడ రెక్కలకన్న చెస్తే అక్కడే పట్టకూడు దొరుకుతుందట — సావిత్రి ఈ మాటలన్నతర్వాత ఇంకేం అడగటానికి అతనికి నోరొడలేదు. ఎన్నో సంగతులు అడగాలని పిల్చాడు... సావిత్రి గానంతోను నెలలెప్పుంది. సతీసుడు మెదలకుండా కూర్చున్నాడు.

“ఓ మానవహృదయమా! నువ్వు నేనితో ఎప్పుడుతానో, నేనితో నాశనమవుతానో ఎవరికీ తెలియదు. నువ్వు - చిన్ని తెబ్బకేతన్నకు లాడతానో, పునందాచార్యులూ కూడా నువ్వుతూ సహిస్తానో వూహించలేము. ఈ హృదయాన్ని పెట్టుకునేగా మానవుడు ఇంత గర్వపడేది! నిరాకారమైన నిన్ను తనదని ఎలాచెప్పేది! నిన్ను నమ్ముకుని భూహాసాధాలు నిర్మించేదో?”

సావిత్రి వెళ్ళిపోయినతర్వాతకూడా సతీసుడు చాలాసేపటివరకు అలాగే కూర్చుని వుండిపోయాడు. అతని మనసు సరిగ్గాలేదు. దుఃఖంతో, ఆవేదనతో, కాదు ఒక నిభమైన క్రోధంతో జ్వాల రెత్తుతూవుంది. ప్రేమించిన వ్యక్తిని ఎవరించుకుంటే సహించ వచ్చును. కాని ప్రేమించానని నమ్మించి వివేకి ఇలా నిరాశపెడితే సహించడం కష్టం. మొదటిదానివల బాధికిలే కలుగుతుంది. రెండవదానివల బాధా కలుగుతుంది, అవమానమూ కలుగుతుంది. ఆ బాధకు ప్రతీకారంలేదు. ఈ అవమానానికి ఫిర్యాదుకూడలేదు. అయితేచేసేదేమున్నది?

సావిత్రి చేసుకున్న నిర్భీత కర్తవ్య నిరారణతో ఆమె మానసిక చిత్రి మొక్కటే కాక, సతీసుని హృదయ చిత్రికూడా చైటపడింది. ఆ చిత్రాలకు ఎదురుగా నుంచుని అతను సావిత్రిని ప్రేమించటంలేదనీ అనుకుంటూ వుండేవాడు. కాని కథ అడ్డంతిగిందని అతను ఇవ్వాలే తెలుసుకున్నాడు. — అంటే అతను సావిత్రిని ప్రేమిస్తున్నాడు గానీ, సావిత్రి అతన్ని ప్రేమించడంలేదు.

ఈ విషయాన్ని కట్టిపెట్టా అతను స్నిగ్ధతో తలవంచుకున్నాడు. తనవ్యవహారం చేసిన ఈ నీచ కార్యకర్తలమీదకూడా ఎవరికైనా కలిగింది.

ఇక ఈ మెన్సులో ఒక్కనిమీదం వుండటం కష్టమవుతున్నాడు. ఇక్కడ వుండటమూ, వుండకపోవటమూ అన్నవిషయంలో ఆమె పూర్తిగా మానం ఎపించింది. ఆనందనాథానిలో వ్యవహారం తుత్తునియైనానానో ఈనీచత్వాన్ని ఇంకెక్కువ పెరిగినిద్యవని ప్రతిఘటించుకున్నాడు.

పాదు తిరుగబోతూవుంది. గదిలో కూర్చునివున్న సతీశునికి ఈ అంతే లేదు. మెన్సులో వుండేవారు అక్కసునుండి తిరిగివస్తూ చప్పుడు విని తృప్తిపడి లేచి కిటికీలోంచి బైటికి పొంగిపోతాడు. వెంటనే చొక్కావేసుకుని బైటకు వచ్చాడు. ఇప్పుడు సావిత్రిలేచి మొహం కనక్కోమంటూ వస్తుంది. భోజనానికి లేవమని హెచ్చరించి ఇన్చార్జ్ అతనికి ఆకలిగాలేదు. ఆకలిగా లేదంటే సావిత్రి ఎలాగూ వూరుకోను. బతిమాలుతుంది, బలవంతపెడతూంది, చివరికి విచారంతో వెళ్ళిపోతుంది ఇటువంటి ప్రేమాడంబరాలను అతను తనజీవితంలో ఇన్చార్జ్ మొదటగా ఎవరికెప్పుడో చూసినా చూడగలగా వుండగలగాడు.

బైటకువచ్చి బజారువెంట వెళుతున్నాడు. వెనుకనుండి పరిచితకర్తలతో “చిన్న బాబుగారూ!” అన్న పిలుపు వినిపించింది.

సతీశుడు వెనక్కి తిరిగిచూచి “ఎవరు? మోక్షదా?” అన్నాడు.

మోక్షదా కొంతకాలం సతీశుని ఇంటి వనిగత్తెగావుంది. నెలపు తీసుకుని కలకత్తావచ్చి మళ్ళా వెళ్ళలేదు. “నేనే బాబూ! నాకు ఒక వుత్తం వచ్చింది. చదివి వినిపిస్తారేమోనని పిల్చాను” అన్నది.

సతీశుడు నవ్వి “ఇంతమహాపట్టణంలో నీకు వుత్తం నదివి పెట్టేవాళ్ళే వరూ దొరికలేదు! ఏది వుత్తం? అన్నాడు.

ఇంటిదగ్గరవుంది బాబూ! ఏమేమి రాకాలో... ఎవరనివాళ్ళచేత చదివించటానికి ఇష్టలేకపోయింది. మా ఇంట్లో ఒకచదువుకన్నా శిల్పవుంది కాని రెండూ శిల్పమండి అది కనపడటంలేదు. —”

“మీ ఇల్లు ఎంతదూరంలో వుంది?” అని అడిగాడు సతీశుడు.

“ఇదే, ఇక్కడే - ఆ గొండిలో మీరు ఎక్కడ వుంటున్నారో చెప్పండి - లేవు తీసుకొచ్చి చదివించుకుంటాను” అన్నది మోక్షదా.

సతీశుడు ‘సరే’ అని నడుస్తూ తను ఎక్కడ వుండేనో, ఎటురావలసిందో అంతాచెప్పాడు. కొంతమూతం వెళ్ళినతర్వాత మోక్షదా ఒకచోట మాతాత్తుగా అగి “ఇక్కడే బాబు మాయిల్లు, ఒక్కసారి దయచేస్తే...” అన్నది.

ఇన్వాలిడ్ ఆతనికి మెస్సుకు పెందలాడే వెళ్ళటానికి బుద్ధివుటటంలేదు. పొడుపొయ్యేవరకు ఏదోవిధంగా గడిసి, సావిత్రి ఇంటికివెళ్ళిపోయిన తర్వాత వెళ్ళదామనుకుని జైలుచేరాడు.

సతీశుడు ఒకనిమిషంసేపు నుంచుని ఆలోచించి “సరేపద” అన్నాడు.

రెండు మూడు సందులుదాటి ఇద్దరూ ఒక ఇంటిముందుకు వచ్చారు. మోక్షదా అగి “కొంచెం నుంచోండిబాబు !” అని లోపలకు వెళ్ళింది. కొంచెం సేపటికి ఒకదీపం చేతపట్టుకువచ్చి, సతీశునికి దారిమాపిస్తూ తనవెంట పైకి తీసుకువెళ్ళింది. పైన గదిలో దీపం వెలుగుతూవుంది. ఆగది చూసింది “వినయంగా మీ రాగదిలో కూర్చుని వుండండి, నేనువెళ్ళి తాంబూలం తీసుకువస్తాను” అని వెళ్ళిపోయింది. సతీశుడు గదిలోకివెళ్ళి గది పొందికా, అందమూ, చూచి ముగ్ధుడయ్యాడు. ఒకవైపున బలమీద ఇతడిసామానులు తగ్గితగ్గ మెరుస్తున్నాయి. దాని పక్కగా దణ్ణంమీద పొండికగా గుడ్డలు వేసివున్నాయి. దర్బాజా పెగూటో—ఎనిమిది అంకమీదవున్న చిన్నములుతో ఒక చిన్న ట్రంప్సీను టిక్ టిక్ మంటూవుంది. మజ్జెపూలలా మంచంమీదవేసివున్న పక్కమీదకూర్చుని గదిలో ఇంకేమేమి సామానువుందో పరికించసాగాడు. అన్నిటి కంటే ముందుగా చక్కగా సర్దియున్న చిన్నపుస్తకాల బీరువామీద పడింది ఆతరిదృష్టి. లేచివెళ్ళి దానిలోంచి ఒక పుస్తకంతీసి పేజీలిప్పాడు. దానిమీద ‘భువనచంద్రముఖోపాధ్యాయ’ అని వ్రాసివుంది. ఆ పుస్తకం యధాసానంలోపెట్టి ఇంకా రెండుమూడు పుస్తకాలు తీశాడు. వాటిమీద ఆ పేరేవుంది ‘మల్లా మంచమీదకొచ్చి కూర్చున్నాడు.

ఇంతలో మోక్షదా తాంబూలం తీసుకువచ్చింది. సతీశుడు ఆమె చేతులోంచి తాంబూలం తీసుకుని “ఈగది చాల పొండికగా వుంది. వదిలి పెట్టి వెళ్ళబుద్ధి కావటంలేదు” అన్నాడు.

మోక్షదా చిరునవ్వునవ్వి “తొందరేమున్నది. కూర్చోండి. ఇది నా గది కాదు బాబు ;ఇంకో అమ్మాయిది” అన్నది.

“అమె ఎక్కడికి వెళ్ళింది?”

“అమె ఎక్కడో మెస్సులో పనిచేస్తూవుంటుంది. చాల ప్రాద్దుపోయి గాని ఇంటికిరాదు. అందుకని తాళం నా చేతి కిచ్చిపోతుంది” అన్నది మోక్షదా.

“అయితే, భువనబాబు ఎప్పుడు వస్తాడు.

“భువనబాబు ఎవరు?” మోక్షదా ఆశ్చర్యంతో అడిగింది.

“భువనచంద్ర ముఖోపాధ్యాయ; నువ్వెరగవూ?”

“మోక్షదా మొహం చిటిచుకుని “ఇంకెందుకు వస్తాడు?” అన్నది.

విరక్తగా.

“చనిపోయాడా?”

“పోలేదు. పోయినా బాగుండేది. బ్రాహ్మణులు, భగవత్తులు వారి మీద ద్వేషం పెట్టుకుని కోపభాజనం కావటమెందుకని వూరుకున్నానుగాని, లేకపోలే ఈ సారి కనపడినప్పుడు మొహం కల్లాపి చల్లుదును” అన్నది మోక్షదా సగర్వంగా.

“భక్తితో అంతపని చేస్తే పరవాలేదు కాని, కోపంతో బ్రాహ్మణ్ణి అంత పని చెయ్యకు. అసలు అతను ఎవరు?” అన్నాడు సతీశుడు నవ్వుతూ.

మోక్షదా మండిపడి, “బ్రాహ్మణుడు కాదు, మాడిపోయినవాడు! పాపం ఈ పిలను ఎందుకూ కాని దాన్ని చేసిపోయాడు. ఇదేనా మానవుడు చేసేపని?” అన్నది.

“అతను ఎవరేమిటి? ఎమిచేశాడు?” అన్నాడు సతీశుడు చాలవుత్సుకతతో.

“అతన్ని మీరు ఎరుగరులెండి, తెలుసుకుని మాత్రం ఎమిచేస్తారు?” బ్రతుకుండి సమాధానం వచ్చింది.

సతీశుడు తృప్తిపడ్డాడు.

మోక్షదా వెనక్కి తిరిగిచూచి—“వచ్చి ఎంతసేపయింది సావిత్రి?” అన్నది.

సావిత్రి గదిలో ప్రవేశిస్తూ “ఇప్పుడే వస్తున్నాను పిన్నీ! నీకు ఈ దొంగారు ఎక్కడ దొరికారు?” అన్నది.

“మా చిన్నబాబుగారు వీరే సావిత్రి! ఇంటిదగ్గరనుండి వుత్తరం వచ్చింది, చదివిదామని తీసుకువచ్చాను?”

“అయితే నీగదివుండగా నా గదిలోకి తీసుకువచ్చావెందుకు?”

మోక్షదా భిన్నురాలై “అలా కోపగించుకుంటూ వెండుకే సావిత్రి ! నా గది పెద్దమనుష్యులు కూర్చోటానికి ఏమైనా తగినదా? మర్యాదగలవారు, కలిగిన మార్గాలు వస్తే సంహరించాలా, ఇలా కోపగించుకోవాలా?” అన్నది.

సావిత్రి నవ్వుతూ “కోపమేముంది సిన్నీ ? ఎమిలేను. అయితే, బాబు గారికి నోరు ఎమీ తీసిచెయ్యవూ ? ఎమీ కావాలి బ్రాహ్మణ లేవతా ?” అన్నది.

సతీశుడు చాలా సిగ్గుతో తలవంచుకు కూర్చున్నాడు. తలతిప్పుతూ “ఎమీ ఆపనంలేదు.” అన్నాడు.

సావిత్రి మాటులుచూచి మోక్షదా ఆశ్చర్యంతో “ఎమీ మాటలే ఆవి సావిత్రి ! పెద్దమనుష్యులతో ఇట్లాగే నా మాట్లాడేసి ?” అన్నది.

సావిత్రి ప్రయత్నపూర్వకంగా నవ్వుతూ “నేనేమి అమర్యాదగా మాట్లాడారు సిన్నీ ! పోనీ ఇక ఆలా మాట్లాడరులే. ఇప్పుడైనా వెళ్లి దుకాణంనుంచి ఏమైనా తీసుకురా. ఇంకలో నేను తక్కిన పనులన్నీ సిద్ధం చేస్తాను” అన్నది.

మోక్షదా నోట్లో ఏదో గొనుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది. ఆమె వెళ్ళిన తర్వాత “నిన్న సాయంత్రంనుండి తిండితిప్పలు లేకుండా ఎక్కడ తిరుగుతున్నారు ? లేవండి, స్నానంచేసి కొద్దిగా భోంచేయరుగాని” అన్నది,

సతీశుడు తలకాయ తిప్పుతూ “నాకు ఆకలిగాలేదు.” అన్నాడు.

“లేకపోయినా సరే తినక తప్పదు. ఒకటి: మీకు ఆకలిగా లేదంటే నమ్మను, ఇక రెండవది...”

“నువ్వు ప్రతిదానికి పట్టుపట్టి కూర్చుంటావు రెండోవాళ్ళమాట చొర నియ్యవు” అన్నాడు సతీశుడు గంభీరంగా.

సావిత్రి అతని మొహంవంకచూచి చిరునవ్వుతో “ఇంకా జాగరమెందుకు ? త్వరగా లేచి పదంకి” అన్నది.

సతీశుడు మరింత గంభీరుడై “జాగరమేమిలేదు—ఇందాక రెండవది అన్నావేమిటి ? అది చెప్పవంతవరకు కదలను” అన్నాడు.

సతీశుని పట్టుచూచి సావిత్రి లోలోన నవ్వుకుంది. కొంచెం నేవు మెదలకుండావుండి “ఇవ్వాళ మీరు ఇక్కడకు రావటం నా అదృష్టం. మీ పాద ధూళితో మాయిల్లు పాపమైంది. ఇవ్వాళ నేను వుట్టిపోజా ఎమీ తిన

కుండా ఎలా వెళ్ళిస్తాను!" అని కొంచెం నేపు ఆగి, "ధిగవంతుడు నా అదృష్టం కొందీ. మిమ్ముల్ని మా అతిథిగా పంపించారు. ఏమైనా విషయం చెప్పును. దక్షిణకూడా స్వీకరించాలి. ఇవ్వాలి. కొంచెం మీ కులగోత్రాన్ని మర్చిపోవాలి" అన్నది చిరునవ్వుతో.

సతీశుడు ఒక నిట్టూర్పు విడచి "నిజంగా ఇవ్వాలి నువ్వుపుట్టిన నోబా సావిత్రి!" అన్నాడు.

"అవును బాబూ!"

"అయితే ఇవ్వాలి బహు మిత్రాలు, చిదివ్రాలు ఎట్లా తీస్తాను? అదిగాక ఎన్నడైనా తిన్నానా?"

సావిత్రికి ఈసంగతి తెలుసు. కొంచెం సిగ్గుపడి "వాడు చాలా పోయింది" అన్నది.

"నాలేమాత్రం మేం? ఇవ్వాలి నాకు మెన్నకుతిరిగి వెళ్ళిన తర్వాత కనుక కొనేవారు, విసురుకునేవారు కూడా ఎవరూ లేరు. నువ్వు ఏమైనా చెప్పు సావిత్రి! ఇవ్వాలి నేను బహు ఎదురులు మాత్రం నోట్లో పెట్టుకు." అన్నది.

"అయితే నేనేలాంగిపోయానులే" అని సావిత్రి లేచి వెళ్ళిపోయింది.

ఆమె వెళ్ళిపోయిన తర్వాత మెలగా పక్కమీదికి పడిగిలాడు. అదిగో ఈ గదినీ, ఈ వంసతూలి కా తల్పాన్ని వదిలిపెట్టి వెళ్ళటానికి బుద్ధివుట్టలేదు. కానీ ఒక వైపున ఆత్మాభిమానం పట్టుకుబాధిస్తూవుంది. మరొక పుస్తానం గోచరిస్తుంది. దిండుమీద తలపెట్టుకు పండుకుం కిటికీకేసి చూస్తున్నాడు. సావిత్రి వెళ్ళి పోయినట్లు గొప్పగా నొక్కిపెట్టి వెళ్ళింది గ్రహించాడు. అదిగాక ఇవ్వాలి సంభాషణలో తనచుగా "నువ్వు" ప్రయోగించిందని కూడా తెలుసుకున్నాడు. ఏకాంతంలోనున్న అతని మనసులో ఈ కొత్త విశేషాలు రెండూ గాఢీ వారిగా మాయమంతావులు చేయసాగినై. ఇవ్వాలి మధ్యాహ్నం మే అతని వృద్ధయం లోంచి ప్రవాహంలా కొట్టుకుపోయిన ప్రేమమనసుంతా మధ్యాహ్నం చేరుకో సాగింది. ఆత్మాభిమానం అతని మనసుయొక్క నీచపుట్టి వేలెట్టి చూపించి వ్యధ పెట్టింది.... ఈ ఆలోచనలతో అతడు కన్నుమూశాడు కొంచెం కూరుకు పట్టింది. ఇంతలో హఠాత్తుగా తలుపుతీసి చప్పుడై కన్ను తెరిచి చూచాడు. సావిత్రివెనక మోక్షదా వుత్తరం చేత పట్టుకొన్నది. వుత్తరం సతీశుని చేతికిచ్చి. "చూడుబాబూ అమ్మగారు ఎవరు రాకలో?" అన్నది మోక్షదా.

సతీశుడు—పుత్తగఁచూచి ఆవలించుతూ “ఇంకా రెడ్లెళ్ళకి గాని రావట” అన్నాడు.

“ఇంకెవరూ సంగతులు లేవు?”

సతీశుడు పుత్తరిం మోక్షదాచేతికి తిరిగిస్తూ “విశేషాలేమీలేవు” అన్నాడు.

“నాజీతం సంగతి.....”

“ఏమీలేదు”

జీతంసంగతి లేక నేటప్పటికి మోక్షదా రుస రుస నాడుతూ “అసంగతి ఏమిట రాసారు, అవసరమైన సావిత్రి రాసారుగాని?” అని సతీశుని చేతి లోంచి పుత్తం తీసుకుని “సావిత్రి దీనికి రేపు జవాబు రాయాలి. ఆ బాబు గారికి భోంచేయ్యి బెట్టిది ఎప్పుడో? పొద్దు పోవటంలేమా!” అన్నది.

“బ్రాహ్మణుడు సంక్లష్టవాగుంటే దాని భోంచేస్తాడామిటి?” అన్నది సావిత్రి.

మోక్షదా అసలే రుస రుస నాడుతూవుంది. మరింత మండిపడి— “నీతెలివి తెల్ల! వీరేమైనా పురోహితులూ, పూజారులూ సంఘ్య వాచ్చటా నికి?” అన్నది.

సతీశుడు నవ్వి “మట్టిపోయావా ఏమిటి మోక్షదా! నేను మాయంటి దగ్గరికూడా నిత్యా సంఘ్యవందనల చేస్తూవుండేవాణ్ణికదూ!” అన్నాడు.

మోక్షదా కొంచెం సిగ్గుపడి “అవును అవును! నామరుపు మండిపోను” సావిత్రివంక మాని “చూడుఅమ్మా! లే ఆలస్యంచెయ్యకి” అని వెళ్ళిపోయింది.

ఒక గంట సేపటికర్వాత.....సతీశుడు వంటటగా కూర్చుని భోంచేస్తున్నాడు. గదిలో ఎవరూలేరు. మోక్షదా వందలాలోంచి యిది చూచి మండి పడుతూ వంటంటికి వెళ్ళింది. సావిత్రి మెదలకుండా కూర్చుని వుంది.

“ఎమే సావిత్రి! ఇవ్వాళ నీతెలివి లేటలన్నీ ఏమైనాయే? ఏ ముష్టి వాడితో పెట్టినట్టు పశ్చింలూ కాస్తకూడేసి నువ్వు ఇక్కడికివచ్చి కూర్చున్నావు?” అన్నది మోక్షదా.

సావిత్రి ఎవో అలోచించు కంటూవుంది. తృల్లిపడి “ఏమైనా అవసరమైతే వారేపిలుస్తారు” అన్నది.

“నీది ఎంతవరకు పాడునాది కాకపోతే ఇలా ఎంగుకుంటావు? ఇలా పారిగింటి చాకీరీ చేసుకుని పాటబోసుకునే అవసరమెందుకు వస్తుంది? నువ్వే సలుగురు నాకడను పెటుకుని జకారుగా వుండేదానివి”

సావిత్రి సవ్వ “కెక్కడకక్కడ చేసుకుని పాటబోసుకుంటే ఎంతప్పు పిన్నీ! ఇదేమయినా చేయగూడని పనా ఎమిటి?” అన్నది.

“అంతప్పుకుండాను, నా పయనులో కాకపోయినా, నీ పయనులో ఇది చెయ్యగూడని పనే!”

“అక్కడ బాబుగారికి భోజనం పెట్టి ఇక్కడ కూర్చున్నావుగాని వెళ్ళి కగ్గన కూర్చో. అదప్పు కలగటానికి ఎంతో సేపు పట్టదు” అన్నది సూక్ష్మాదా.

సావిత్రి వెళ్ళబోతూ ఈమాట విని స్తబ్ధింపబోయి—“అ వాగుడు ఎమిటి? వారు వింటారు!” అన్నది.

“వినుదులే, ముందు నువ్వు వెళ్ళి. ఇదిగో ఇంకొక సంగతి—భగవంతుడు నీకు కన్పించింది మానుకుని వుండటానికి కాదు—టాంబెం పెంచుకోని వుండు—ముందుగానే, బంగారు గొలుసు, వుంగరంబూడికి ద్వై పోని మృగం చూసి తత్సంగంబూడు” అన్నది సూక్ష్మాదా కొంచెం లాంటివైతూ.

“హే” అని సావిత్రి సవ్వతూ కెండనుగులు వేసేటప్పటికి మెల్లదా మళ్ళాపిల్చి “ఇటురా సావిత్రి! ఈ మాట వినిపో” అన్నది.

సావిత్రి వెక్కు పరిగివచ్చి “ఎమిటి?” అన్నది,

“ఒక కంచినీర తీసియసాను, కట్టుకువెళ్ళు”

సావిత్రి సవ్వ అవుతున్నా “నువ్వుతీసి వుండు. నేను ఇప్పుడే వస్తాను.”

అని వెళ్ళిపోయింది.

సతీకుని భోజనమెప్పోయింది.

సావిత్రి గదిలోకివచ్చి “కూర్చుంటు పకతగా భోజిం చేస్తున్నారా ఎమిటి?”

సతీకుడు తలెత్తి “లేను” అన్నాడు.

“కాని నిద్ర తీయనాడు కళ్ళివూడకివచ్చి కూర్చుంటున్నాడు.”

నిన్నరాత్రి తెలవారూ నిద్రలేకపోవుటవల — నిజంగా అతనికి నిద్ర పడదోనుకు వస్తోంది. దీన్ని చూపుకుంటూ “అది నిద్రపడకనే వుంది” అన్నాడు.

“ఇంకో పూరి రీసుకొండి” అన్నది సావిత్రి.

సతీశుడు గాబరాతో “వద్దు, వద్దు, చాలు, ఏమీ అప్రసంగంలేదు. ఇక తినలేను” అన్నాడు,

దైట చప్పుడువిని మోక్షదా వచ్చి నుంచున్నదని తెలుసుకుంది సావిత్రి. ఆమెకు విసిపించేట్టు “నాకొక మంచి కంచినీర కొనిపెట్టరు బాబూ!” అన్నది.

ఆమె ఏనాడూ ఏమీ అడిగి ఎరుగదు. ఈమాట విని సతీశుడు చాల అశ్చర్యపడ్డాడు. మోక్షదా వచ్చి చాటున నుంచున్న సంగతి అతనికి తెలియదు. ఆమె మొహంకేసి చూచి “నిజంగానా?” అన్నాడు.

“నిజం కాక అబద్ధమా ఏమిటి?”

“కట్టుకునేది ఎప్పుడు?”

“భగవంతుడు కట్టుకునే అవకాశం ఇవ్వాలి కలిగించకపోతే, ఇంకేనాడు కలిగించడమా? అదేమీ అడంకుకాదు. నేను చాకీరీచేయకు బ్రతుకుతున్నానని మార్సిక్కి నామీద చాలకొపంగావుంది. అందుకని చాకీరీ చెయ్యకుండా కాలు మీద కాలువేయకుని తినే అవకాశం ఎప్పుడు కలుగుతుందా అని ఆలోచిస్తున్నాను.”

“మంచిదేగా!”

“అది చాలదు. ఒక దాసీదాన్నికూడా పెట్టుకోవాలి. మీకే...” అని మాట ముగియకముందే నోటా గుడ్డపెట్టుకుని నవ్వు ఆపుకొవలసి వచ్చింది.

మోక్షదా తెలివితక్కువదేమీ కాదు. తక్షణమే సంగతంతా గ్రహించి లోపలకువచ్చి, “బాబుగారు సావిత్రిని ఎరిగినట్లున్నారు.” మళ్ళా సావిత్రి వంక చూచి “ఈ ముసలిదానితో ఈ వేళాకోళోమేమిటే! ముందుగాచెబితే నీ బంగారమేమి పూడిపోయేది! ఏమైనా చాలా సంతోషమైన విషయం” అని మెలగా దైటికి వెళ్ళిపోయింది.

ఘోషనమైన తర్వాత సతీశుడు మళ్ళా మంచంమీదకొచ్చి కూర్చున్నాడు. సావిత్రి తాంబూలం తీసుకువచ్చింది, నవ్వుకుంటూవెళ్ళి ఎదురుగా పీటమీద కూర్చుంది.

సతీశుడు హృదయంలో తలవలితలంపుగా ఒక్కసారి తుపాక్ చీలరేగింది. ఒకమంతా పరుగులెత్తుతూ వుంది. శరీరం కోమాంచితమైంది. సిగరెట్టుపీల్చుటానికికూడా శక్తిలేకపోయింది. కొంచెంసేపున్న తర్వాత, సావిత్రి మాతాత్మగా “చాలా ప్రాధుపోయింది, ఇక యింటికివెళ్ళరూ?” అన్నది తలమైతి.

“వెళ్ళికి ఎక్కడ వుంటాను?” అన్నాడు సతీశుడు సత్కన్యలతో.

“ఇక్కడ వుండకూడదా? వెళ్ళిచేసేది మాత్రం ఎందుకని? సిర్సి ఇంకా మేలుకొనే వుంటుంది, నేను వెళ్ళి ఆ మోగడిలో పడుకుంటాను. మీరు ఇక్కడ పడుకోవచ్చు” అని సావిత్రి సతీశుని మోహకేసి చూడసాగింది.

సతీశుడు ఒక తుణుంసేపు మెదలకుండా కూర్చుని “కాదు, వెళ్ళతానులే” అన్నాడు.

“వెళ్ళదురుగానిలే కొంచెంసేపు కూర్చోండి” అని సావిత్రి తలుపు నారాకులవేసివచ్చి ఎదురుగా కూర్చుని “ఒక వేళ ఈసంగతి మెస్సలో తెలిస్తే?” అన్నది.

“ఎలా తెలుసుంది?”

“నేను చెబితే?”

“ఏమని చెబుతావు? అసలు ఏమైనావుంటేగా చెప్పటానికి!”

సావిత్రి చిరునవ్వుతో “ఏమిలేమా? నిజంగానా?” అన్నది.

సతీశుడు మాటాడలేదు.

సావిత్రి మృదుస్వంతో - “చెప్పేది ఏమీ లేకపోతే సరే, మెదలకుండా ఇంటికి వెళ్ళిపో. ఇంకా ఆ దుర్మనస్థి కనుక లోపలపెట్టుకు వున్నావంటే అంతా పట్టపగలు చేసాను. తెలుసా!” అన్నది.

సతీశునికి ఈ మాటలేమీ అర్థంకాలేదు. కొంచెంసేపు మెదలకుండా వుండి “చేసే నాకు కలిగే నష్టమేముంది? మెస్సలో నాకు విరోధులెవరూ లేరు” అన్నాడు.

“ఆ సంగతి నాకూ తెలుసు. కాని ఈ బాధ్యత సహజంగా మాసిగ్ని తీసుకుంటూ వుంటుంది. ఆమె నాలుకను కట్టుకోనే దా?!”

మోక్షదా “జేరుమీ లోపలాపల కొంచెం భయపడ్డాడు. కొంచెంసేపు వుండి “నాలుగు రూపాయలు చేతులో పెడితే సరి” అన్నాడు.

“నాలుగు రూపాయలు చేతులో పెడితే సరిపోతుందా? అవసరంగా ఉప్పు వ్యయం చేయటమేగా, దాని నాలుకను కట్టివెయ్యటంకంటే. ఆమెను నమ్ముతో వశంచేసుకోగలవు, కాని నన్ను?”

“ప్రేమతో” సతీశుడు ఒక్కసారి అనేకాడు.

సావిత్రి నవ్వుతీసి “మీరు నాలుగోవారు” అన్నది.

“అంతే?”

“అంటే, ఇంతకుముందు మరి ముగ్గురు మహాశయులు కూడా నాకు యీవస్తునే - బహుశా రిదామను కున్నారు.”

“నువ్వు తీసుకోలే?”

“లేదు. ఆ మహాశయి పోగుచేసుకు దాచుకోటానికి నాదగ్గర చోటులేదు.”

సతీశుడు హాసంగా కూర్చున్నాడు. అతనికి మధ్యాహ్నం జరిగిన సంగతులన్నీ జాపక మొచ్చాయి. దానితో పాటు - అతని హృదయంలో ప్రేమనగుల ఆటపాటలు కూడా ప్రారంభమైనాయి. అతను సావిత్రి మాటలు - వేళాకోళమని గ్రహించలేదు, చాతాశుగా—“నాన్నో వట్టి వెర్రి బాగులవాడ్య. ఏమీ కిస్టం లేకుండా మడతపెట్టి పెట్టెలో పెట్టుకునే వస్తువును యిస్తామనవలసింది. నేను వాళ్ళికిన్న తక్కిన వాళ్ళేమీకాదు. మీ దృష్టిలో ప్రేమ చాలనిందనీయమైనది, ఘృణితమైనదిగా కనపడు తుందని మంచిపోయాను. ఈ వయస్సులో ఇంత సుగంధ వృండకూవను. సరే, వెళ్ళుకున్నాను” అన్నాడు.

ఈ మాటలు సావిత్రి హృదయంలో హలంలా గుచ్చుకున్నాయి.

“మీకు” అని సతీశుడు ఆమెను ఎక్రేజీలో చేర్చాడో—సావిత్రి గ్రహించలేకపోలేదు. పరిహాసం పోటాటలోకి మారటంచూచి ఆమె మెదలకుండా పూరుకుంది. కానిసతీశుడు - పూరుకోలేదు. గేలంలో పడినచేప కొట్టుకుంటూవుంటే వడునుండి తమాషా చూచినట్టు—నాహృదయాన్ని గేలంలో వేసి—తన్నుకు లొడుతూవుంటే తమాషా చూస్తున్నావా?” అన్నాడు.

సావిత్రి ఈ సారి సహించలేక పోయింది. చివ్వనలేది నుంచుని “నువ్వు గేలంలోపడినా తప్పుకు పోతావు. ఇంకా తన్నుకుంటూవుంటే తమాషా ఏమి చూస్తాను?” అన్నది.

సతీశుడు ఎగతాళిగా “అలాగా!” అన్నాడు. “కాకపోతే?” అని అతని మొహంకేసి మిగిలినచూచి—“చరిత్రహీనుడా? భోగందాని ప్రేమ చూపించి నాముందు ప్రేమ ఉంటాలు కొడుతున్నావా? నాయింట్లో కూర్చుని నన్ను అవమాన పర్చక పోటనే ఇక్కడినుంచి పో—” అన్నది.

ఈ మాటకు సతీశుడు ఎత్తి పాడుపుగా “చరిత్రహీనుడు? సావిత్రి! మీతల్లి దండ్రులు నీ పేరు చాలాబాగా అబ్బించింది పెట్టారు” అన్నాడు.

సావిత్రి హృదయం వుక్రోషంతో మండిపోతూ వూచి. “వెళ్ళిపో” అని అరిచింది.

సతీశుడు, క్రోధాపమానాలతో ఆమెపంకి కన్నెత్తి చూడకుండానే “కాని వెళ్ళబోయేముందు, పయట చెంగుతో మళ్ళా ఒకసారి పాదాలు తుడవచ్చా? లేకపోతే ఇంకా దేనా పంకవుంటే చూడు—!” అన్నాడు.

తలవని తలంపుగా ఒకరి మొహంకేసి ఒకరు చూచుకున్నారు.

సావిత్రి కొంచెం దగ్గరకువచ్చి—“నువ్వు కనాయికంటే కఠినుడవు. వెళ్ళు. ఇక్కడనుంచి వెళ్ళిపో. లేకపోతే నీసాగాలముందు తలబద్దలుగొట్టుకు చస్తాను—” అన్నది బిగ్గరగా.

ప్రవహాతున్న సావిత్రి కంఠస్వరంచూచి సతీశుడు భయపడి పెదల కుండా వండిపోకవచ్చి అగిపోయాడు. అంతా చీకటిమయంగావుంది. దారి కనపడటంలేదు. జేబులో చెయ్యిపెట్టి చూచాడు. నిప్పుపెట్టలేదు. ఏమీ తోచక అయిదునిమిషాలు మెదలకుండా నుంచుని, మళ్ళా సావిత్రి గదివెళ్ళుకు ట్టుదేరాడు. వాకిట్లోకివచ్చి చూచాడు. సావిత్రి చాపమీద పడివుంది. “సావిత్రి” అని మెల్లగా పిలిచాడు. పలక లేదు. మళ్ళా పిల్చాడు. పలక లేదు. మొహం దగ్గరకువెళ్ళి పంగిచూశాడు. కళ్ళుమూసుకు నున్నాయి. కొంచెం అను మానంతో నొసటమీదచెయ్యేసి చూచి, స్పృశితప్పి పడిపోయిందని గ్రహిం చాడు. కొంచెంభయంతో చైతన్య శూన్యమైన సావిత్రి శరీరాన్ని మెలగా మంచంమీద పండుకోబెట్టి, గుడ్డతడిపి మొహమంతా తుడిచాడు. విసనకర్రతో విసిరాడు. రెండు మూడు నిమిషాలకు సావిత్రి కళ్ళుతెరిచి తొలిగిపోయిన పయట స్థలకుని వత్తిగిలుతో “ఇంకానువ్వు వెళ్ళలేమా?” అన్నది.

సతీశుడు విసనకర్రతో విసురుతున్నాడు.

సావిత్రి మంచంమీదనుంచిలేచి, దీపంతీసుకు వండిపోకవచ్చి “దారి చూపిస్తాను. దిగి వెళ్ళిపో” అని దీపంపట్టుకుని వాకిటిపక్కగా నుంచున్నది.

సతీశుడు బైటికివచ్చి, తలఎత్తి ఏదోచెప్పబోతుండేప్పుటికి, “చాలు. ఇం శించెప్పుడవసరంలేదు. నీ శరీరాన్ని ఇదివరకే మునినపర్చావు. అది ఏనాడైనా ముస్సపోయేదేగా! కాని ఒక ఆస్పృశ్యురాలైన కులటను క్రేమించి భగవంతు

డిచ్చిన ఆత్మనుకూడా మరణపర్చుకు, రేపే మెస్సును వదిలిపెట్టి నువ్వన్నా వెళ్ళు. రేకపోతే నేనన్నా వెళతాను" అని సావిత్రి సమాధానానికి ఎదురుచూడకుండానే టక్కిన - తలుపు వేసుకుంది.

సతీశుని హృదయం హైరానపడుతూవుంది. సావిత్రి ఆతన్ని ఎందుకు ఆకర్షిస్తూ వుందో దగ్గరకు వెళ్ళింతగానూ నిశ్చయంగా ఇలా గాయపర్చి ఎందుకు మరంగా లో లగిపోతూవుందో, రాత్రి తెల్లవారూ ఆలోచించినా ఆతనికి ఆశం కాలేదు. నిన్నటిరాత్రి మాటలు ఇంతవఱకు ఆతని హృదయాన్ని స్పృశిస్తున్నాయి. ఆ ఆరాటంతో ప్రాద్దున్నే లేచివెళ్ళి ఇల్లు కుదుర్చుకువచ్చి సామానంతా మాట కట్టసాగాడు. ఇదిమూచి మెస్సువారందరికీ ఆశ్చర్యమేసింది. ఆఖరికి బిహారీ కూడా ఆశ్చర్యంతో “ఇంటికి వెళతారా బాబుగారూ?” అని అడిగాడు మెల్లగా,

సతీశుడు విడుదాపాయలనోటు చేతతీసుకుని “ఇంటికి వెళ్ళటంలేదు బిహారీ! స్కూలుకు దగ్గరగా ఒక ఇల్లుదొరికింది, అక్కడికి వెళుతున్నాను” అన్నాడు.

బిహారీ ఒక నిమిషం సేపు వుండి—“సావిత్రి ఇంకా కాలేదు” అన్నాడు.

సతీశుడు తల విత్తకుండానే “రాలేదా? సరే, సామాను సర్దివంచు” నేను ఇంతలో రాఘవబాబుగారి దగ్గరకు వెళ్ళి లెక్కలు చూచుకువస్తాను” అని తిన్నగా ఆతనిగదిలోకి పోయాడు. ఆతను వెళ్ళగానే అందరూ గుట్టుచిప్పుడుగా వుండటం చూచి, తన్నుగురించే ఎవో చర్చజరుగుతూవుందనుకున్నాడు సతీశుడు. రాఘవబాబు సవ్యమొహంతో “ఇవ్వాలి? హతాత్తుగా పోయాణ్ణ కట్టారెక్కడికి?” అన్నాడు.

సతీశుడు చేతిలో నోటు పేబులుమీద పెడుతూ, “హతాత్తుగానే వచ్చాను, హతాత్తుగానే వెళుతున్నాను. లెక్కచూచి, మునిదురుపాపాలు చాలకపోతే కబురంపించండి. లెక్కంది పంపిస్తాను” అన్నాడు.

“ఎక్కడికి కబురంపించమంటావు?” అని అడిగాడు రాఘవబాబు.

“మా మూలు అక్కడనుంచి ఒక కారు రాసి పని ముగిసింది. నాకు చెరుతుంది.” అని అక్కడనుంచోకుడానే బైటికి వెళ్ళిపోయాడు. అతని గది లోంచి పక పక నవ్వు వినిపించింది.

అతను వెళ్ళిపోగానే బిహారి చేతులు వ్రున్న మూట తెలుపుచూచుకుంటే “అక్క చూచి, నా పని సేనుగోడల చితిం యి వచ్చిందా బాబూ! నేను కూడా అతని బాబుగారివంట వేస్తాను” అన్నాడు రాఘవ బాబూగో.

రాఘవ బాబు అశ్చర్యంతోనూ, ప్రశ్నంతోనూ “వెళ్ళే ఇక్కడే పని ఎవరు చేశారు? నీ చితి మొద్దివచ్చాడు వెళ్ళటానికేనా. ఎవరిని పిల్చి వెళ్ళుతున్నాడు?” అన్నాడు.

“నేను వెళ్ళికి తెలుసు బాబూ!” అన్నాడు బిహారి.

రాఘవబాబు కళ్ళిజేసి “అయితే ముందుగా నీ గుడు పెట్టలేదు? చెప్పా చెప్పుకుండా చుక్కలో ఒక్కసారి నోరెత్తించి మాట్లాడే ఇక్కడే పని పాటలవీ?” అన్నాడు.

“నాకేం తెలుసు బాబూ! ముందు నా జీతం ముప్పై ఇచ్చినామాను నువ్వోవారి” అన్నాడు బిహారి.

రాఘవబాబు ఎవీ మాట్లాడుకుండా భావంతో గబగబ సతీశుని గదిలోకి వచ్చి, “మీరు ఎప్పుడు నాకేం చెయ్యలచుకున్నారా నీవో బాబూ!” అన్నాడు.

సతీశుడు తలవంచికొని బెడ్డు దుడుకున్నవాడలా తల వంచి, “ఎంచెప్పాను?” అన్నాడు.

రాఘవబాబు వుద్దండి భావంతో “పనిమరిపి రాలెను. అది అసలే ఎక్కువ టిఫటు కనపడుతూవుంది. ఇప్పుడు బిహారిగూడా మీరెంటు అనుకుంటూంటే మెన్ను ఎమోతుంది? నేరంచేసేది ఒకరు ఉన్న అనుభవించేసి ముగించానా?” అన్నాడు.

సతీశుడు అశ్చర్యంతో “మీమాటలు నాకేం అర్థం కావటంలేదు” అన్నాడు.

“ఎవీ అసహాయం! అగం కాకుండా వుంటేనే నుజా! మీఅంతట మీరే మర్నాడగా వెళ్ళిపోతున్నారు. లేకపోతే మేమే పాపాన్నివచ్చేది. మానవుని కొంచెం పరోపకార బాదికూడా వుండటంమంచిది అన్నారు.

సతీశుడు మండిపడి దగ్గరికివచ్చి “మీరు అసేమాటలు ఏమిటి?” అన్నాడు.

“మామూలుమాటలే మీకు అలంకారమంటారేమీ? మీరుచేసే పనులూ, మీసడతా మాకు తెలియకపోలేదు సతీశ్ బాబూ! పెండ్లాడే దయచేసున్నారు, మంచిది. ఇంతకాలంనుండి పాముకు పాలుపోసి పెంచిన ప్రతిఫలం ఇదంతా!” అన్నాడు రాఘవబాబు ఈశ్వర్.

సతీశుడు రాఘవ బా . చెయ్యిపట్టుకొని “మీరు చూట్లాడేమాటలన్నీ ఏమిటి?”

రాఘవబాబు ఎదిరించి చెయ్యివేసి “ఇదియెన్నట్లు నశించక త్వరగా పోయిచెయ్యి.” అన్నాడు.

ఇంతలో విహార్ వచ్చి “వారి మాటలకెంతగానీ పోనియ్యి బాబూ! వారికి ఎందుకు మంటగావుంటే నాకు పాలును. తర్వాత చెబుతారే. ముందు సామాను సరుకుందాం పంపి” అన్నాడు. రాఘవబాబు పుక్రొవ్వంతో మండి పడుతూ వెళ్ళిపోయాడు. సతీశుడు బల్లమీద కూర్చుని “అసలు సంగతి ఏమిటి?” అన్నాడు.

“నేనుకూడా మీ నెంటు వస్తాను చాబూ! ఇక్కడ వుండను” అన్నాడు విహార్.

సతీశుడు ఆశ్చర్యంతో “నా నెంటా? వస్తే ఇక్కడ పనులు ఎవరు చేస్తారు?” అన్నాడు. విహార్ తొణుకుతొణుకు లేకుండా, “ఏమో నాకు తెలియదు బాబూ! నేనుకూడా మీనెంటు వస్తాను. మీకు నాకరు లేకుండా ఎలా జరుగుతుందీ?” అన్నాడు.

అసలుసంగతి సతీశుడు ఇప్పుడు తెలుసుకున్నాడు. కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి “విహార్! నవ్వు ఈసంగతి మొదటే చెబితే?” అన్నాడు.

విహార్ మాటాడలేదు. మెదలకుండా సామానంతా మూటకట్టి నెత్తిన ఎత్తుకు బెలుడేరాడు.

కొత్తయింటోక వచ్చి సతీశుడు తను ఇలా ఎందుకు వచ్చానా? (పతి నాడూ తన్ను ఎందుకు అవమానం చేస్తుంటే? తన శక్తి అవగించుకోకుండా తగ్గకపోయినా ఎందుకు సహించి వ్రాసుకుంటున్నావా? అని ఆలోచించ సాగాడు. అతనికి తన వృద్ధుడౌతున్నాడని అనుమానం కలిగింది.

ఎదులు తీర్చుకునే సామర్థ్యం ఈనాడు ఆతనిలో ఏమైంది? రాఘవబాబు అనిపోయిన మాటలు ఆ రాత్రి ఘటననే సంకేతిస్తున్నాయి. విపినుని మంటలు గనులొంచి బైటికి లాగి తన్నెలా తీసుకు వెళ్లింది, బైటిలో మెటమీడ ఎలా పడివున్నదీ, శబ్దారాలంకారాలతో నవ్వుకుంటూ చర్చించుకొని వుంటారని తలుచుకోగానే ఆతని హృదయం కంపించిపోయింది. వాళ్ళందరిమందూ రాఘవుడు తన్నపమానపర్చి పంపాడూ. ఈ మాట విని సావిత్రి ఏమనుకుంటుంది? ఎమీ అనుకోదు. మెదలకుండా నిస్సృతితో విని వూరుకుంటుంది. సమాధాన మేమీ యివ్వదు.

ఇంతలో బిహారి వచ్చి “స్నానం వేళయింది లేవండి” అన్నాడు. ఇవ్వాలో ఆతని కంఠంలో విశేషార్థమెచ్చే ధ్వని ఎదో కనపడుతూవుంది.

సతీశుడు వెంటనే లేచి నుంచుని అంగవస్త్రం పైస వేసుకుని స్నానానికి వెళ్లిపోయాడు.

హృదయం తుత్తునియలై పోతున్నప్పుడుకూడా ప్రపంచంలోని ఏ చిన్న పనినీ వుపేక్షించలేము. ఆతను స్కూలుకుని వున్నకాలు పట్టుకుని బెలుగేరాడు కాని కానుక వేళలేదు. బైటే అటూ ఇటూ తిరిగి వచ్చేప్పటికి ఒక్కసారి ఆతని హృదయమంతా నిరాశతో నిండిపోయింది. సామాను చక్కగా పొందికగా సరటూనికి బిహారి ఆనేక ప్రయత్నాలు చేశాడు. కాని అదిచూడగానే బిహారికి ఇది ప్రథమ ప్రయత్నమని సతీశుడు గ్రహించాడు. ఆతని అంగరంగంలో బాధ కలిగింది. బిహారి షర్ట్ కు చేసుకువచ్చాడు. తాంబూలం సిగరెట్టు తీసుకొచ్చి యిచ్చాడు. అలవాటులేని ఈ వృద్ధునిపనులు చూచి సతీశునికి నవ్వుకుబడులు ఏడుపు వచ్చింది రాత్రి పక్కమీద పోయిపోయింది. ఇంకా ఆ ప్రమేయమే మనసులోకి రానివ్వగూడదనుకున్నాడు. ఆతను కలకత్తా చదువుకోసమై వచ్చాడు. దానికోసమే వున్నాడు. వుండలేకపోతే తిరిగివెళ్తాడు. ఇంత ఆవమానం చేసినా ఎంతసేపూ ఆతని మనసు ఆమె ధ్యానంలోనే వుంటుంది. బిహారి ఇదంతా తెలిసివున్నాకూడా సానుభూతి చూపించటానికి ధ్యేయం చాలక తలపంచుకుని మెదలకుండా మండిగంమీద కూర్చున్నాడు. కొంచెంసేపుండి “దీపా పెద్దచెయ్యనా బాబూ?” అన్నాడు.

“పెద్దచెయ్యి, అయితే నువ్వు ఎక్కడ పడుకుంటావు?”

“ఇక్కడే, వాకిటిదగ్గర చాపేసుకున్నాను.”

“ఈ పెంట్లో నాకరు పండుకోటానికి చేక సలపేమిటానో?”

“కిందవుండి బాబూ! కాని హత్తిపూట మీకే మేనా అవసరమేలే?”

“ఏమీ అవసరమండగులే. కిందకు వెళ్లి పడుకో, పెంట్లో మంచులు ఎం పడుకుంటావు?”

“మంచు ఎక్కడ బాబూగారూ!” అని బిహారి మునుకు పెట్టుకుని పడుకున్నాడు.

కొంచెంసేపుండి “ఎంత పొద్దుపోయింది బిహారీ!” అన్నాడు సతీశుడు.

“అట్టే పొద్దుపోలేదు. పదిగంటలు కొట్టివుంటారు.”

సతీశుడు మళ్ళా కొంచెంసేపు మెదలకుండా వూరుకుని, “అయితే బిహారీ! నీకు సావిత్రియిలు తెలుసా?” అన్నాడు.

బిహారి దిగువలేచిపోయి “ఎందుకు వెతియదు! ఎన్నిసార్లు ఆమెను ఇంకా తీసుకున్నా పంపించివచ్చాను!”

సతీశుడు తర్వాత ఇంకెం అడగ లేకపోయాడు. ఒక సారివెళ్లి చూచిరానా బాబూ?” అన్నాడు బిహారి.

సతీశుడు అశుభతనో “నువ్వు ఎక్కడి కేళావు. చాలాసార్లు వుండి” అన్నాడు.

“లేదుబాబూ! ఎక్కడో!”

సతీశుడు మాట్లాడలేదు. ఏదో ఆలోచిస్తున్నాడు.

“శైలివిస్తే చూచి ఒక గంటసేపట్లో తిరిగివస్తాను బాబూ! ప్రాచుర కూడా మెన్సులో పనికి రాలేదు. లేవలేదేనా!” అన్నాడు బిహారి.

“పదులే” అన్నాడు సతీశుడు.

బిహారి మెన్సులో చాలా వ్యాకులపడ్డాడు. సోజాలాగ ఇవ్వాలి అతినికి మాట్లాడే సామగ్రి తగినంత వున్నాకూడా, మాట్లాటానికి అవకాశం లేకపోయింది. కొంచెంసేపుండి “కొత్తచోట నిద్ర పట్టకుండా. లేచి సిగరెట్టు తీసుకురానా బాబూ!” అన్నాడు.

సతీశుడు ఏదో ధ్యాసలోవుండి ఈమాట వివలేదు. ఏదైనా సమాధానం వస్తుందని తలెత్తి మాన్సున్న బిహారి వినికి నిండా మునుకు పెట్టుకుని పండుకున్నాడు.

మర్నాడు సతీకుడు హక్కులును వెలిపాడు. బిహారీ పని పాటలన్నీ ముగించుకుని, ఇలు కొంతవంటునిషికి ఆప్పించి, పదిహేనురోజులు జీతం వసూలుచేసుకోవలసి వంతతో పాత సొమ్ముకు చెల్లుదేరివెళ్ళాడు. అక్కడ రాఘవ బాబు ఆఫీసుకు వెలిపాయాడని విని వంటింటి ముందుకువచ్చి “నమస్కారం పంతులుగారూ!” అన్నాడు. ఓగ్గరగా.

వంటబ్రాహ్మణుడు గంజాయి చిలుముగొట్టం చేతపట్టుకుని, దర్వాజా నానుకుని కళియూసుకొని ఏదో ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు. తృల్లిపడి లేచి “నమస్కారం! బిహారీ! రా రా! కూర్చో!” అన్నాడు.

బిహారీ దగ్గరకువచ్చి కూర్చున్నాడు. బ్రాహ్మణుడు అంగవస్త్రం మూట విప్పి కొంచెం గంజాయి బిహారీ చేతులోవేస్తూ “ఏమిటి సంగతులు? అక్కడ వంట ఎవరు చేస్తున్నారు?” అన్నాడు.

బిహారీ లేచి రెండు మూడు నీటిబాటలు అరచేతులో వేసుకువచ్చి “ఒక దక్షిణాది బ్రాహ్మణుడు దొరికాడు. ఒట్టిపడుపు!” అన్నాడు.

బ్రాహ్మణి కులాసాపడి తలకాయ వూగిస్తూ “బ్రహ్మదేవుడు పిళ్ళకి తోకలు ఎందుకు పెట్టలేదో, అదే ఆశ్చర్యం! ఇక్కడికికూడా నిన్న ఒక అడవిమరిషిని తీసుకువచ్చాడు. నాడి తెలివితేటలను గుడిచి నీకేంచెప్పును బిహారీ! నాడి సత్తా కనుక్కుందామని చేతిలో కాస గంజాయివేసి నలపరా అన్నా. చెబితే నమ్మవుగాని బిహారీ! ఎందుకూ పనికిరాకుండా చేశాడనుకో. కాని మీకు అక్కడ అంత కష్టముండదనుకుంటాను. సావిత్రి చాల తెలివైనది. ఎంత మూనుకైనా రెండురోజులలో పనిపాటలన్నీ నేర్చుతుంది,” అన్నాడు.

అతనుకూడా పనిపాటలన్నీ ఆమెదగ్గర నేర్చుకునే ఇంత నిపుణుడగువాడు. వెంటనే - “పండిటం, దింపటం, పండించడంకో ప్రాజ్ఞలు పోతాయి. ఈ బాబున్నీ సంకృతిపరచటం సామాన్యమైనవిగాదు ఎవరుబడితే వాళ్ళు చేసామంటూ చెల్లుదేరటానికే! నేను ఇక ఇక్కడ పిళ్ళతో యాగలేను బిహారీ! సావిత్రికే నేనుచెప్పానని చెప్పు. ఆమె వాసంగతి చెప్పగానే ‘వెంటనే వెళ్లి ఆ బ్రాహ్మణ దేవతను తీసుకురా బిహారీ! నెలకు రెండురూపాయలు ఎక్కువైతే మాత్రమే’ అంటుంది. నేనువస్తానంటే సతీశ బాబుకూడా కాదనాడు. నేను వారిస్వభావం బాగా ఎరుగుదును. అన్నిటికంటే గొప్పవిషయం

“బ్రాహ్మణస్య బ్రాహ్మణో గతిః” నాకు చెందునూపాయలు ఎక్కువినే నారికి తక్కువయ్యేది ఏమిలేదు” అన్నాడు.

బిహారి ఆతనిమాటలు విన్నతర్వాత “సావిత్రి, అక్కడలేదు పంతులు గారూ!” అన్నాడు.

బ్రాహ్మణుడికి ఈమాటయందు నమ్మకంలేక నవ్వి “నేను చెప్పానని చెప్పు. అఖిరికి ఏమాటయిందో చూద్దాం” అన్నాడు.

బిహారి తలవంచుకుని గంజాయి నలుపుతున్నాడలా తల పైకెత్తి “నిజంగా పంతులుగారూ! సావిత్రి అక్కడలేదు” అన్నాడు గంభీరంగా.

ఇంత గంభీరంగా అన్నమాటలు బ్రాహ్మణుడు నమ్మక తప్పలేదు. ఆళ్ళ ర్యంతో “ఇక్కడికికూడా రావటంలేదు. ఇంకా మరి ఇవ్వేవాలుగు గంటలూ రాకుండా సతీశునిగురించి అలా అంటూ తిరుగుతాడెందుకు? నువ్వు ఒకసారి ఆమెయింటికివెళ్ళి చూచిరా” అన్నాడు.

బిహారికి ఆ బ్రాహ్మణుడు అతి శ్రద్ధాభిక్షులు. గంజాయి పొడుము ఆతని చేతిలోవేసి “అయితే సతీశుని ఇక్కడనుండి వెళ్ళిపోయింది ఎందుకని అనుకుంటున్నారు నాకు? స్కూలుకు చూరమమెపోయిందనా? కాని ఆసలు మగ్గం ఇంకా వేరే ఏదో వుందనుకుంటున్నాను నేను” అన్నాడు.

బ్రాహ్మణుడు చిలుము వెలిగించుతూ “అవును ఏదో కుంభకోణమున్నట్టుంది” అన్నాడు. తర్వాత బిహారి రెండు గంజాయి దమ్ములులాగి సావిత్రి ఇంటికి బైలుచేరాడు, సావిత్రికి జబ్బుచేసిందేమోనన్న సందేహంతో.

సావిత్రి ఇంటికివెళ్ళాడు. తనవుతీసేవుంది. తిన్నగా లోపలకువెళ్ళి చూచి స్థిించిపోయాడు! విసినుడు తప్పతాగినిపాత్రో బలమీద పడివున్నాడు. సావిత్రి దగ్గరనే కిందకుకొచ్చివుంది. బిహారి చూడగానే ఆమె మొహం ఒక్కసారి వెలవెలపోయింది కాని వెంటనే తమాయించుకుని బైటకువచ్చి “రా బిహారీ” అని అతని పంటయిం? వసారాలోకి తీసుకువెళ్ళి చాపవేసి కూర్చోబెట్టింది. తనదగ్గరగా బలమీదకున్నాని అంతా బాగున్నారా బిహారీ! అన్నది. బిహారి తలతిప్పి అంతా బాగున్నారని చెప్పాడు. తర్వాత సావిత్రికి ఇంకా మాట్లాడటానికి తోచలేదు. కొంచెంసేపున్న తర్వాత బిహారి వాతాత్మగా లేచినుంచు “ఇక వెళతాను, చాలా పనివుంది” అన్నాడు.

సావిత్రి శుష్కస్వరంతో “ఇప్పుడుప్పుడేవెళ్ళి విమిచేస్తావు, కూర్చో” అన్నది.

“కాదు వెళ్ళతాను” అని బిహారి సాగివెళుతున్నాడు. సావిత్రి అతని వసకనే వాకిటివరకు వచ్చి “మెన్నువారందరికీ - నామీద చాలాకోపం వచ్చిందనుకుంటాను బిహారీ!” అన్నది.

బిహారీ నడుస్తూనే “నాకేం తెలుసు? ఇప్పుడు అక్కడ వుండటంలేదు” అన్నాడు.

“వుండటం లేదా? మెన్ను తీసేకారా విమిటి?” అన్నది సావిత్రి పృగ్భావంతో.

“తీసెయ్యలేదు. సర్వోబాలు ఒక్కడే మెన్ను వదిలిపెట్టి మరోచోటికి వెళ్ళిపోయాడు. నేనుకూడా పొరితోపాటు వెళ్ళాను” అన్నాడు బిహారి.

“అయితే, సర్వోబాలు అక్కడనుంచి ఎందుకు వెళ్ళిపోయాడు బిహారీ?”

“చాలా గందరగోళం వుంది” అని బిహారి వెళ్ళబోతూండేప్పుటికి సావిత్రి అతని పాదాలు కెండ్లా పట్టుకుని “శాంతం చేసేవు కూర్చో బిహారీ!” అన్నది విషయంగా.

బిహారి తలతిప్పుతూ “నాకు చాలా పనివున్నది” అన్నాడు.

“అయితే మళ్ళా రేపు ఒకసారి వచ్చివెళ్ళతావ్?”

“రాను” అన్నాడు బిహారి కిక్కిరిస్తూ.

ఒకక్షణంసేపు అతని మొహంకేపిచూచి సావిత్రి అతనిపాదాలు వదిలి పెట్టింది. హృదయంలోంచి దుఃఖం పారుతోచ్చింది. అయినా గంభీరంగా “సరే, వెళ్ళిపో, వెళ్ళి ఇక్కడ సంగతులన్నీ వారికి చెప్పతావునూ!” అన్నది.

ఈమాట బిహారి మునుకు చివుక్కు మనిపించింది “వారు నీసంగతులు ఏమీ వినదలచుకోలేదు.” అన్నాడు.

“వినదలచుకోలేదా?”

“లేదు”

“సరే, ఎప్పుడైనా వినదలచుకుంటే చెప్పు” అన్నది సావిత్రి శుష్కస్వరంతో.

“నాది మీ ఆడవాళ్ళలాంటి రాలిగుండె కాదు. నాకు దయా దాక్షిణ్యాలు వున్నాయి. అతనితో చెప్పటానికి నాకేంపని?” అని గబగబ జైతుకు వచ్చాడు.

సావిత్రి ని బలవంతో అక్కడే చతికిల పడిపోయింది.

ఇవ్వారో ప్రాద్దున్నే సావిత్రి పూజచేసి రావటానికి కాళికారేవుకు వెళ్ళింది. ఈలోగా విసినుడు త్రాగి తూలుతూ ఎక్కడినుంచో ఇద్దరు స్నేహితులను వెంటడివేసుకు వచ్చి రెండు రూపాయలు మోక్షదా చేతిలో పెట్టి సావిత్రి గదితాళం తీసుకుని లోపల ప్రవేశించాడు. అంతా తప్ప త్రాగి నిషాతో పడి వున్నారు. సావిత్రికి ఈ సంగతులేమీ తెలియవు. రెండుగూములైన తర్వాత ఇంటికివచ్చి చూచింది. ఆ ఇంట్లో అద్దకువుంటున్న ఆడనాళిగూ కూడా తప్ప త్రాగి నిషాతో తెగతిబుకుంటున్నారు. మోక్షదా వసారాలో కింద వెలికిలీ పండుకొని వికృతస్వరముతో పాటలు పాడుతూవుంది. ఇల్లంతా కోడిగొమ్మూ చేపల ముళ్ళుతోనిండి అడుగుపెట్టటానికి వీలులేకుండావుంది. మోక్షదా సావిత్రిని చూడగానే చెదరిపోయినచీ సుగురు పరుగెత్తుకువచ్చి కాగలించుకొని కూసరాగంతో “ఇటువంటి మంచి మారాజులుండగా ఇంకా నాగీ చేసుకోటం ఎందుకు అమ్మాయ? నేనేవో బీదముండని...” అన్నది.

ఆమె నోటివెంట సారాయికంపు కొడుతోంది. ఎవరికంపుతో సావిత్రి ఆమెను దూరంగా నెట్టి “నువ్వుకూడా తాగుతావేమే? ఈనిషా ఎమిటి?” అన్నది.

మోక్షదా కందపడి దొరుతూ “నిషా? ఆఁ నిషాయే! ఈషిలో ఎవరి నడుగుతానో అడుగు. మోక్షదా తాగుతుందా లేదా అని. ఏమి చెబుతారో? బాగా తాగుతుందంటారు. నేనుకూడా రాత్రింపగళ్ళు సారాయిలో మునిగి తేలిక రోజులున్నాయే! నిన్నగాక మొన్నటిపిల్లవు నీకేం తెలుసు!” అన్నది అరుస్తూ.

ఆమె అరుపులు పెడబోబ్బలతో చెప్పిపోవటంచూచి నెక్కుది పరచాలని వుద్దేశంతో “నువ్వు ఎప్పుడూ తాగేదానివి కాదుగానీన్నీ. నీకు ఇవ్వారో ఈ బుద్ధి ఎందుకు వుట్టింది?” అన్నది సావిత్రి విషయంగా.

మోక్షదా కృష్ణురాలై “ఎమిటి? నేను తాగనూ? ఎవరన్నారు తాగ నని? ఆరెక్కొస్తే నాతో ఎవరైనా తాగగలరా? ఎంతతాగినా నాకు

తాగినట్లు వుంటుందనుకున్నావా? కాస్త తూలయకూడా తూలను. నేను పూరికే దేవురించుకు తాగాననుకున్నావా? ఇంకావెళ్ళి బాబుగారివద్దకు. ఇవిగో రెండురూపాయలు, చేతిలో పెడిలేగాని గ్లాసు ముట్టుకోలేను” అని సగర్వంగా పడుటచెందుమాట చూపించింది.

సావిత్రి ఆశ్చర్యంతో “బాబుగారు వచ్చారా ఎమిటి?” అన్నది.

“రాకపోలే ఈ చిందు ఎవరుచేయారు? వారు తాగనునగానే త్రాగా ననుకున్నావా? నాకు సిగ్గు అభిమానాలున్నాయి!” అన్నది సగర్వంగా.

ఆమె మాటలువిని దూరంగా నుంచు తిట్టుకుంటున్న స్త్రీలు ఇద్దరూ కూడా దగ్గరకువచ్చి “మాశీనా సిగ్గు, అభిమానాలులేవి! మేముమాత్రం దేవురించుకు తాగామా...” అన్నారు.

వాళ్ళమాట పూర్తికాకిముంచే “మా సావిత్రికిం, మహారాజు లున్నారు. ఆమెచేతిలో రెండునోట్లు పెడిలేగాని గ్లాసు ముట్టు” అన్నది.

ఈ మాటలు విని సావిత్రి క్రోధాభిమానాలతో “అటే వాగక నోరు మూసుకో” అన్నది.

“నోరు ఎందుకు మూసుకుంటాను. అసవలసిందంతా కుండ బద్దలుకొట్టి నట్టు అనేస్తాను.” అన్నది మోక్షదా.

ఈసారి బిందు అందుకొని “కుండ బద్దలుకొట్టినట్టు అనటం నీకేకాదు మాకూ చేతనవును. రెండురూపాయలు చేతిలో పెట్టిపట్టికే గ్లాసు చేతపట్టుకు న్నావు. ఇంకాయీస్తే...” అన్నది.

మోక్షదా నుండివడి “చిన్ననోటికి పెదమాట!.....” ఇంకాదో అన బోయేప్పటికీ సావిత్రి ఆమెను తీసుకుపోయి గదిలోపెట్టి గొళ్ళెం వేసింది. లోపలనుండి నోటికివచ్చిన తిటన్నీ పరించసాగింది.

సావిత్రి మళ్ళీ తిరిగివచ్చి “మీరుకూడా వెళ్ళిపొండి బిందు! తప్పంతా నాది” అని బతిమాలి పంపివేసింది.

సావిత్రికి క్రోధం, క్షోభలతో ఆత్మహత్య చెనుకోవాలనిపించింది. సతీ శుకు సిగ్గులేకుండా పట్టపగలు ఇలా తాగి తనదనా లాడతాడని ఆమె ఎప్పుడూ పూహించుకున్నా లేదు. పుత్రోషంతో ఆమెకువయూ జ్వాల రెక్తుతూవుంది. రెండుకోజలకు పూర్వం నానా మాటలుపడి, అవమానంతో

వెళ్ళిపోయినవాడు ఆత్మగౌరవాన్నంతా చంపుకుని, సిగ్గువిడచి వచ్చి వాడులు తప్పి ఇంత సీచంగా ప్రవర్తనాడని ఆమె ఎప్పుడూ అనుకోలేదు. ఏమీ తోచక సావిత్రి శిలంగ నిలబడిపోయింది. గదివెళ్ళుకు వెళ్ళటానికి కాళ్ళాడలేదు. ఆలోచన చేతిలో చెయ్యివేసి ఇంకెప్పుడూ త్రాగని పట్టువేసుకున్నవాడు, తప్పు తాగి నిహలో వున్నవాని ముహూ ఎలా చూడనా అని ఆలోచించ సాగింది.

ఇంతలో ఇంటి యజమానురాలి పిలుపు వినిపించింది. ప్రయాగలో వెంట్రుకలు తీయించుకున్నప్పుడు తర్వాత ఆమె ఆచారాలకు అతువుండటం లేదు. ఆమె ఎక్కడినుంచోవచ్చి బొమికలు, చెవముళ్ళతో ఇల్లంతా విరజిమ్మి వుండటం చూచి మండిపడతూ “నిన్ను మంచిదానవనుకున్నాను. ఈ అనాచారమంతా ఏమిటే సావిత్రి?” అన్నది.

“నేను ప్రాచురినుండి ఇంటిదగ్గరేను” సంక్షిప్తంగా సమాధాన మిచ్చింది సావిత్రి.

“ఇప్పుడున్నావుగా! ఈ బొమికలు, ఈ ముళ్ళలో కాలుపెట్టటానికి సందులేకుండా, ఈ అనాచారమంతా ఏమిటి? ఇంతలా ఎవరు బాగుచేస్తారు? నాయింటో ఇవేమీ సాగవు” అని గోడపక్కనుండి అంగలు వేసుకుంటూ పోయింది. సావిత్రి ఇల్లంతా బాగుచేసి స్నానంచేసి తడిగుడలతో వచ్చింది. చీరకోసం గదిలోకి వెళ్ళిక తప్పలేదు. వాకిట్లోకి వెళ్ళి తప్పేతాగి పడివున్న వివసబాబును చూచిన తర్వాత స్తంభించిపోయింది. శరీరమంతా కంపించింది. తల తిరిగింది. తల వాకిటికానించి నిడ్రీలొగ చతికిల బడిపోయింది.

కొంచెం సేపటికి తిప్పుతగినా తలెత్తలేకపోయింది. ఇంతకుముందు ఆమె దుఃఖి తో, ఊభితో ఇంత సిగ్గులేనివాడేయ్యాడు, నీతిమాలినవాడేయ్యాడని నిందించిన సతీశుడుగాడు. ఇతను మరోవ్యక్తి. ఇది కళ్ళారా చూచినా కూడా ఆమె హృదయభారం తగ్గలేదు. ఆమె కళ్ళల్లో నీరు తిరిగిన్న.

ఇంత దుఃఖంలో సతీశుని ఎప్పుడు క్షమించిందో, అతన్ని చూడాలనీ మాట్లాడాలనీ, తృప్తి ఎప్పుడు కలిగిందో, నేనె చెయ్యాలని సుఖిపెట్టాలని కోర్కె ఎప్పుడు కలిగిందో బహుశా ఆమె అంతరాత్మకుకూడా తెలిసివుండదు.

సతీశునికి రాత్రింబగళ్ళు ఆలోచనలలో విశ్రాంతికూడా వుండటం లేదని ఆతని మనసుకు కూడా తెలుసు. ఈ ఆలోచనలతో కాయబంటి ఆతని శరీరంకూడా కృశించసాగింది. ఒకనాడు బిహారీని పిలిచి “మళ్ళా ఒకసారి మూటా ములై కట్టవలసినచ్చేట్లున్నది. ఇవ్వాలే సాయుక్తం బండకి ఇంటికి వెళదామనుకుంటున్నా” అన్నాడు.

“మీవూరు వెళతారా? రేకపోతే పడమటకా?” అన్నాడు బిహారి.

“పడమటికి వెళ్ళాలని వుంది” అని సతీశుడు కావలసిన వస్తువులు తీసుకు రమ్మని అతిచెతికి డబ్బు యిచ్చి బండకి వెళ్ళిపోయాడు.

ఈమాట విన్నప్పటికి బిహారీ సంతోషానికి అంతులేదు. అతనిది కూడా పడమట మేదినీపూరు జిల్లాలో ఎన్ పల్లెటూరు, ఇవ్వాలే వెళ్ళేది కూడా ఆ ప్రాంతాలకే. చాల వుత్సాహంతో మూటాములే కడుతున్నాడు. ఇంతలో వంటబ్రాహ్మణుడు వచ్చి భోజనానికి పిలిచాడు. బిహారి నవ్వుతూ—“నా భోజనం మూతపెట్టి వుంది నువ్వువెళ్ళి భోంచెయ్యి పంతులూ! ఇప్పుడు నాకు చాపటానికికూడా తీరిక లేదు” అన్నాడు.

పనిపాటలన్నీ ముగించుకుని ఆతను బజారుకు బయలుదేరి వెళ్ళాడు. ఇవ్వాలే ఆతను పాతమెమ్మలో పంతులునుకూడా కలుసుకురావాలి. సావిత్రితో సంబంధం ఆలోచిస్తోనే వదలిపెట్టాడు.

ఇవ్వాలే ప్రొద్దుటినుంచీ సతీశునికి తలనొప్పిగావుంది పన్నెండు గంటలకు ఆతను మంట జ్వరంతో స్కూలునుంచి వచ్చి పంతులుకున్నాడు. బిహారి పదిగంటలకే సామానుతా సర్ది బజారుకు వెళ్ళాడు. చుట్టుపటా స్నేహితులకు వుందని విని భయపడాడు. మర్నాడు జ్వరం ఎక్కువైంది. వళ్ళింతో నొప్పులుగా వున్నాయి. సతీశుడు చింతాపరనంతో “జ్వరం తొందరగా తగ్గేట్లులేదు. నువ్వొక్కడివే వుండగలవా బిహారీ!” అన్నాడు.

బిహారీ కళ్ళెల్లో నీళ్ళు తిరిగిస్తే “భయమేమిలేదుబాబూ! రెణ్ణాళ్ళలో తగ్గిపోయా?” అని ధైర్యం చెప్పాడు.

సతీశుడు ఒక్కక్షణంసేపు మెదలకుండా వుండి “సావిత్రిసంగతి తెలిస్తే వస్తుంది. డాక్టరునుకూడా పిలువవలసి వచ్చేట్టున్నది” అన్నాడు.

బిహారి ఈసంగతి సావిత్రికి తెలియజేయటం యిష్టంలేదు కాని అతను ఆ భావాన్ని కప్పిపెట్టుకుని “నరే, సావిత్రితోసం వెళ్ళివస్తానురే” అన్నాడు విషయంగా.

సతీశుడు సావిత్రితోసం ఏడురుచూస్తున్నాడు. కొంచెంసేపటికి, జ్వరం, పంటినొప్పులుకూడా తగ్గాయి. రెండుగంటానికి బిహారి తిరిగివచ్చి “ఆమె ఇంటి దగ్గరలేదు బాబూ!” అన్నాడు.

“ఇంటిదగ్గర లేకపోలే మెచ్చులోవుండేమా చూచి రాకపోయానా?”

“ఇప్పుడు ఆమె అక్కడ పని మానుకుంది బాబూ! రెండురోజుల నుంచి ఇంటికికూడా రావటంలేదట. ఏక్కడికి వెళ్ళిందోకూడా తెలియదట” అన్నాడు.

“మోక్షదాకు కూడా తెలియదా?”

“లేను. ఆమెకుకూడా ఏమీ చెప్పలేదట.”

సతీశుడు మాటాడలేదు. బిహారి కళ్ళు తుడుచుకుంటూ బైటికివచ్చి నుంచున్నాడు. సావిత్రి చరిత్ర అంతా అతను మోక్షదా ద్వారా విన్నాడు. కాని సతీశునిముందు బైటపెట్టి చెప్పలేకపోయాడు.

మర్నాడు డాక్టరువచ్చి మందు యిచ్చిపోయాడు. అతను వెళ్ళి పోయిన తర్వాత సతీశుడు మందు కిటికీలోంచి బైటికి పారెయ్యటం చూచి, కంటనీరు పెట్టుకొని సావిత్రితోసం బెలులేరాడు బిహారి. మోక్షదా చూచి చీస్తోంది. “ఇవ్వాలే కూడా రాలేదా?” అడిగాడు బిహారి.

రాలేదు నాయనా! నీకు ఎన్నిసార్లు చెప్పాను, అది ఇక ఇక్కడికి రాదని! కష్టాలొచ్చినప్పుడు పన్నీ జాపక మొచ్చిందిగాని, ఇప్పుడెందుకు వస్తుంది దాని అదృష్టం పండింది.” అన్నది మోక్షదా.

బిహారి తిరిగివెళ్ళి “సావిత్రి ఇవ్వాలేకూడా ఇంటికి రాలేదట” అని చెప్పాడు సతీశునికి.

రెండురోజులలో సతీశుని జ్వరం తగ్గింది. బిహారిని పిలిచి “ఇవ్వాలే బెలులేరి వెళదాం” అన్నాడు. ఆసాయంత్రం బండికే కలకత్తానుండి ఇంటికి ప్రయాణమై వెళ్ళిపోయాడు.

సతీశుని శుక్లవదనంకేసి చూచి “నువ్వు డాక్టర్ చదువుతున్నట్టు నీ మొహమే చెబుతున్నది” అన్నాడు వుశేంద్రుడు.

సతీశుడు నవ్వుతూ “ఇక నా వలకాదు బాబూ.” అన్నాడు.

“ఏమికాదు నీవల?” వుశేంద్రుడు ఆశ్చర్యంతో అడిగాడు.

సతీశుడు సిగ్గుపడతూ “ఈ డాక్టర్ చదువు నా వలకాదు” అన్నాడు.

వుశేంద్రుడు స్నిగ్ధదృష్టితో క్షణంసేపు దృఢమైన సతీశుని శరీరంకేసి చూసి “మంచిపనిచేశావు. లేకపోతే పడటాల్సివు వెళ్ళి ఈ తెలిసీ తెలియని వైద్యంతో ఎంతమంది ప్రాణాలు తీశేవాడినో? భగవంతుడు ఆ పాపం తగలకుండా నిన్ను రక్షించాడు” అన్నాడు.

నెలరోజుల తర్వాతసంగతి. ఒకనాడు ప్రాదున్నే సతీశుని పిలిచి “కలకత్తా వెళ్ళదాం వస్తావా సతీష్?” అన్నాడు వుశేంద్రుడు.

సతీశుడు చేతులు బోడించి “నమస్కారం చేస్తాను. ఆమాట అనువదు అన్నయ్యా!” అన్నాడు. సతీశుడు పైకి గంభీరంగా అన్నా, అతని కంటే స్వరం అంత్యంతలాని ఆ వ్యధకు మాత్రం దాచలేకపోయింది. తెచ్చిపెట్టుకున్న అతని నవ్వు ఆవేదన రూపంలో పరిణమించింది. వుశేంద్రుడు అతని మొహంకేసి ఆశ్చర్యంతో చూడసాగాడు. సతీశుడు అక్కడ ఏదో కుంభంకోణం చేసి వచ్చాడని అనుమానంకలిగింది. “నీకే రావద్దులే. నీలతోగొంతుకూడా బాగున్నట్టు లేదు” అన్నాడు.

వుశేంద్రుని మనసులో భావాన్ని గ్రహించి “ఎప్పుడు వెళ్ళతారు?” అన్నాడు.

ఇవ్వాళే”

“ఇవ్వాళేనా? అయితే నేనూ వస్తాను” అని సతీశుడు. ఇంటికి వెళ్ళి పోయాడు. ఇంటికివెళ్ళగానే “బిహార్ మల్ల ఒకసారి చెడ్డబిగిండు, కలకత్తా వెళ్ళాల్సి” అన్నాడు.

“ఎప్పుడు బాబూ?” బిహార్ కొంచెం విచారంతో అడిగాడు.

సతీశుడు నవ్వి “ఎప్పుడేమిటి? ఇన్స్టాల్లా తిరిబండికి” అన్నాడు.

“సరే” అని విహారి ఒకనిటూర్పు విడచివెళ్ళి పోయాడు.

సతీశుడు అతని మొహంకేసిచూచి ఇక్కడను వచ్చిన తర్వాత పనిపాటలు తక్కువ, ముఖపడిపోయాడు. మళ్ళీ అక్కడికి వెళ్ళితే బండచాకిరి చెయ్యబడు తుందని అయిష్టంగా వుండనుకున్నాడు మనసులో. ‘నువ్వు వృద్ధు’ వృద్ధ యాన్ని బాగా అగ్రంచేసుకోలేక పోయావ్ సరీక్’ అన్నది అతని అంతరాత్మ.

అక్కడికి వచ్చిన తర్వాత సతీశుడు ఒకరోజున మాటల సందగ్ధంలో “సావిత్రి ఇప్పుటికిపచ్చి వుంటుంది. అప్పుడు ఎక్కడికి వెళ్ళిందో నీకు తెలుసా?” అన్నాడు విహారితో.

“తెలియదు బాబూ!”

చెప్పుదలచుకుంటే అతనికి ఈవిషయం తెలియకపోలేదు. కాని ఒక రోజున సావిత్రి ఎదుట తన మగతనాన్ని గురించి సగర్వంగా చెప్పుకున్న అతను ఈవిషయం బైట పెట్టలేక పోయాడు.

కూతవేసి రైలు బైలుదేరిన తర్వాత వుపేంద్రనాథుడు బెడ్డుపరచి పండుకొని నిద్రపోయాడు. కాని సతీశుడు కిటికీలోంచి బైటికిచూస్తూ కూర్చున్నాడు.

ఎక్స్ప్రెస్ ప్రతిస్తేషనులోనూ ఆగదు. వాయువుతో పంపించేసి పరుగెత్తుతూవుంది. దాని వేగాన్ని అంచనా వెయ్యటానికి కామాను పక్కనున్న చెట్లూ చేమలూ వెనక్కి పరుగెత్తుకుపోతున్నాయి. దూరంగా, దిగంతంలో చెట్లు, పొదలు, చీకటి వర్షరేఖలూ గీచివుంచాయి. వాటికిందనుండి ప్రవహిస్తున్న నెలయేళ్ళు వెన్నలవెలుగులూ వుట్టలోకిపోతున్న నాగుపాములూ మెరుస్తున్నాయి. ఇలాచూచి సతీశుని కళ్ళలో నీళ్ళు తీగిస్తే. ఈదారిపై అతను ఎన్నో సార్లు ప్రయాణించేకాదు. ఈ నిష్ఠుశాంతి ప్రకృతిని ఇలా మనక వెన్నలలో పావితమవటంకూడా అనేక సాగుచూచాడు. కాని ఎవరోజునా అది ఈ విధంగా అతని వృద్ధయంలో నాటుకుపోలేదు. పెట్టే అంతా నిశ్శబ్దంగా వుంది. కళ్ళు తుడుచుకొని పండుకున్నాడు. నిద్రపట్టలేదు. పెట్టేలోంచి మురళి తీసి వాయిం చడు మొదలు పెట్టాడు.

ఉపేంద్రుడు మెదలకుండా నిద్రపోతున్నాడు. భగవంతుడు సతీశునికి పొదటానికి గొంతూ, వాయిం చటానికి చేతులూ యిచ్చాడు. ఈవిషయంలో అతను కృపణత వహించలేదు. ఇంతవరకు సతీశుడు సంపూర్ణంగా నేర్చుకున్నా

విద్య ఈ ఒక్కటే. పక్కమీద కూర్చుని వాయిస్తూన్నాడు. కాని అతని పాండిత్యాన్ని పరీక్షించేదెవరు? ఆకాశంలో చంద్రుడు దానికి ముగ్ధుడై కామానువేంట పరుగుత్తుకువస్తున్నాడు. నేలమీద నిద్రపోతున్న వెన్నెలకు మెలకువ వచ్చింది. బండివేగం మందగించింది. స్టేషను దగ్గరకు వచ్చిందని గ్రహించి అతని మరలి తీసి పెట్టెలో పెట్టాడు.

ఉపేంద్రుడు లేచి కూర్చుని ఆవలించుతూ “నేనేదైనా నేర్చుకోదలచు కంటే తప్పకుండా ముంచి నేర్చుకుంటాను. ఆరోజున నువ్వు సితార్ వాయిం చటంచూచి, డబ్బు తగలేసి నేనుకూడా ఒక సితారు కొన్నాను” అన్నాడు.

సతీశుడు నవ్వి “ఇంటికివెళ్ళిన తర్వాత డబ్బు తగలేసి మరలి కూడా కొనేవ్! మీరు మరలి వాయిం చటం మొదలుపెడితే చుట్టూపక్కలవాళ్ళు కాపలాలు పీక్కుపోతారు.” అన్నాడు. ఉపేంద్రుడు దానికేమీ నొచ్చుకో కుండా “సరే, నేర్చుకుంటే మీయింటిదగ్గరకొచ్చే నేర్చుకుంటాను” అన్నాడు. ఇద్దరూ పకపక నవ్వుకున్నారు.

మర్నాడు గెండుగంటలకు స్టేషను దగ్గరకు వస్తుండగా—“నువ్వు ఎక్కడకు వెళతావ్ సతీష్?” అన్నాడు ఉపేంద్రుడు.

సతీశుడు ఆశ్చర్యంతో “ఇదేమిటి? రమ్మని తీసుకువచ్చి ఎక్కడికి వెళతావని అడుగుతారు?” అన్నాడు.

అప్పటి సంభాషణ అంతటితోనే ఆగిపోయింది.

స్టేషనులో దిగగానే నూటుతోనున్న ఒక బెంగాలీబాబు వచ్చి, వున్నేంద్రునికి షేక్ హేండ్ యిచ్చాడు. అతను ఉపేంద్రనాథుని మిత్రుడు బారిష్టర్ జ్యోతిషరామ్. ఉపేంద్రుని తింతిచూచి తీసుకువెళ్ళటానికి స్టేష నుకు వచ్చాడు. బైట నుంచునివున్న బండిమీద ముగ్గురూ ఎక్కారు. చిహరి బండివాడిపక్కన కూర్చున్నాడు. కొంచెం నేపటికి బండి ఒక వికాల భవనం ముందుకొచ్చి ఆగింది.

*

*

*

ఇంకెక్కువ ప్రాద్దులేదు. సాయంకాలం కాస్తోంది. సతీశుడు, వున్నేంద్రుడు ఒక గొంది మలుపుకువచ్చి నిలబడ్డారు.

“తప్పకుండా ఈ గొండ్ ఆయివుంటుంది” అన్నాడు వున్నేంద్రుడు.

సతీశుడు అనుమానంతో “ఈ గొందిలో నాకెన్నటికి వుండరు. ఇది సరళానికి దారిలాగ కనపడుతున్నది” అన్నాడు.

వుపేంద్రుడు నవ్వుతూ “అయితే నువ్వు ఇక్కడనుంచీ నేనువెళ్ళి చూచివస్తాను” అన్నాడు.

సతీశుడు మొదట అడ్డుతగులబోయి మళ్ళా వుపేంద్రుని వెనక నడుస్తూ “నాలంటి బ్రహ్మచారికూడా ఇలాంటి చోటికి రావటానికి సాహసించలేదు” మీరు నిర్భయంగా వెళ్ళుతున్నారు” అన్నాడు.

ఉపేంద్రుడు నవ్వి “బ్రహ్మచారులకు సంసారులకింటే ఎక్కువ భయముంటుందా!” అన్నాడు.

సతీశుడు దీనికేమీ సమాధానం చెప్పకుండా అడుగులో అడుగువేసి నడుస్తున్నాడు. కండ గొంది అంతా మురుగుతో దుర్భాసన కొడుతూ వుంది. తాళ్ళు బారుతూ వున్నాయి. సతీశుడు వుపేంద్రుని చొక్కా చెంగు పట్టుకొని “ఈ చేనే పనేమిటి? అసవసరంగా ప్రాణాలెందుకు పోగొడతావు?” అన్నాడు.

“ఇప్పుడు నాకు బాగా గురువచ్చింది. ఇక్కడే, ఆకాశపడేయిలు దాటిన తర్వాత పదమూడోయిల్లు. ఎనిమిదేళ్ళక్రితం ఒకసారి మాత్రం వచ్చాను. అందుకని మొదట తికమకపడ్డాను. ఇప్పుడు గురువచ్చింది ఇదే దారి” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

సతీశుడు ఈమాట నమ్మలేదు. “దాకే! కాని ఇప్పుడు వెళ్లేం. ఇంటికి తిరిగి వెళ్దాంపద” అన్నాడు వినుగుతో.

వుపేంద్రుడు మాటాడకుండా సతీశుని చెయ్యిపట్టుకుని లొక్కొళ్ళి ఒక యింటిముందు ఆగాడు. “నీ జేబులో నిప్పు పెట్టవుంటే వెలిగించిచూడు ఎన్నో నెంబరు ఇల్లా!” అన్నాడు.

సతీశుడు నిప్పులవుల గీచిచూచి “ఆ ఇదే! తలుపుమీద తారుతో పదమూడు వేసివుంది. పదమూడువున్నా, పద్నాలుగున్నా మీకు ఇక్కడేమి పని?” అన్నాడు.

వుపేంద్రుడు దానికేమీ సమాధానమివ్వకుండా తలుపుకొట్టి “హరన్. హరన్!” అని శోకవెయ్యసాగాడు. అంతా అంధకారమయంగావుంది.

ఎక్కడా చదీ చప్పుడు లేదు. సరీసుగుండె దడదడ లాడుతూవుంది. వుపేంద్రుడు మళ్ళా శీతవేయ్యసాగాడు.

కొంతసేపటికి పై కిటికీనుండి స్త్రీకంఠం తో “ఎవరు?” అన్న పలుకు వినిపించింది.

“హరన్ బాబుగారు బాగున్నారా? కొంచెం తలుపు తీయండి” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

“వస్తున్నాను నుంచోండి”

తలుపు తెరచిన శబ్దంతో పాలు చిన్న వెలుగు ఒకటి వచ్చి వాకిటోపడింది. వుపేంద్రుడు వాకిటో కాలుపెట్టి చూడగానే స్థంభించిపోయాడు. తలుపు తీసిన స్త్రీ దీపంపట్టుకుని ఒక పక్కగా నుంచునివుంది. తల నున్నగా దువ్వుకొనివుంది. అందమైన మొహంమీద చందనపు తిలకం దీపం వెలుగున మెరుసూవుంది. ఆమె చంచల సేత్రాలలో జీవజ్యోతులు పరుగులెడుతున్నాయి. పెదవుల మీద స్నిగ్ధరేఖలు నాట్యమాడుతున్నాయి. సతీసుడు మెలగా వుపేంద్రుని వీపు తట్టాడు. వుపేంద్రుడు తృల్లిపడి “హరన్ బాబుగారు ఏమి చేస్తున్నారు?” అన్నాడు.

“పెన పండుకొనివున్నారు. కదలలేకుండా వున్నారు. వాకితలికాడా ఎడెరిమిడినోజాలనుంది లేపటంలేదు. ఏజబ్బూలేకుండా తిరుగుతున్నదాన్ని నేనొక్కదాన్నే! తమరేనా వుపేంద్రబాబుగారు! ప్రాదుకూకిపోయింది. రేపు వసారేమోననుకున్నాం. ఎంటింటోవుంటే కింద శేకే వింపడమ. పెకివెళ్దాం పదండి?” అని దీపం చూపెడుతూ “చూచి జాగ్రత్తగా నడవండి మెట్రరాళ్ళు చూడకపోయినాయి” అని కుసుంగు పొట్లతో చూస్తూ కిందకు తూవుంది.

కిదిలమెపోతున్న రెడతమల భవకం. పై అంతస్తులో ఆరు గదులన్నాయి. వాటిలో రెండు పడిపోయినాయి. ఒకటి ప్రాసుంతున్నది. తక్కువ మూడింటిలో గుంటున్నాయి. మిగిలిన రెళ్ళుగానే ఎవరినోగా వళ్ళ గాని వళ్ళ నోగి యింటికివచ్చి బాబు పెట్టామే అ నొచ్చుకున్నాం గదిలో ఎంకిలు వాతపూవులు. మూడో కంటకము. చెల్లాటూతు ప గెతుతున్నాయి. మునుపటి అ కిటి, వెంగు కంపడ ప్రిటి ఎక్కడిమిక్కడ నక్కినాయి. గమనించా పగిలిపోయిన బల్లలూ, విరిగిపోయిన కుళ్ళు, కాళీనీసాలు

చెబాచెదురుగా వున్నాయి. ఒక బలమీద చిరిగిపోయిన పాతపరుషా దిండ్లా వున్నాయి. పక్కనే చాపపరచివుంది. ఇది అతిథులకు విడిదిసలం.

శ్రీ దీపం దీనుడు మీదపెట్టి “శాంచెంలగండి. నేను చెబుతాను” అని అమె బ్రతుకువెళ్ళగానే సతీశుడు ఒక్కసారి ఎగిరిదూక చెప్పల కాళ్ళతోనే ఆ బలమీద నుంచున్నాడు.

ఉపేంద్రుడు అనుమానంతో “అరే! అరే! ఇదేమిటిరా?” అన్నాడు.

సతీశుడు తడవకుతూ “ప్రాలుం దక్కించుకోనా, శిషాచారం చూడనా అరే బాబూ! కనపడటంలేనూ, వెలుగురాగానే పాములూ, లేళ్ళు మొదలైన జీవరాసులన్నీ పరుగులెత్తుతున్నదీ?” అన్నాడు.

అక్కడవున్న పరిస్థితి, సతీశుని మాటలూ విని వుపేంద్రుడుకూడా భయంతో ఒక్కసారి ఎగిరి బలమీద చూశాడు.

ఆ బల ఇదర మనుషులు నిలబడటానికికూడా చోటు లేకపోవటంవల జడతామని భయంతో ఒకటిసొకరు వాటేసుకున్నారు. ఇంతలో ఆ శ్రీ వచ్చి నాకిటానుంచుని పకపక నవ్వింది. ఏరెందుకు యిలా భయపడుతున్నదీ ఆమె గ్రహించి “మామగారు కూర్చునే కచ్చేరిగదిని ఇంకా ఆవమానపర్చకండి” అన్నది.

వుపేంద్రుడు సిగ్గుపడి వెంటనే బలమీదనుంచి దిగి “ఏడు భయ పెట్టాడు...” అన్నాడు సతీశునిమీదకోపంతో.

కాని సతీశుడు బలమీదనుండి దిగకుండానే విషయంగా “నేను వూరికి అనుమానంతో భయపెట్టలేదు. నావిద్య చాటుకల్ల శోకాలు వంచటం ఎరకే నేనా అత్తగారు సర్వప్రభువు కిర్తనముని, ముఖ్యమైన ధర్మమునిమాత్రం గ్రహించాను” ఆ శ్రీవైపువూచి “అయితే మీరేచెప్పండి అత్తగారుకోసం నురక్షితమైన సలం చూచుకోటం వుచితమాకాదా? మీమానుగారి కచ్చేరిని ఆవమానపర్చటానికి మాకక్కడ ధర్మముందీ? అతిథులకు సన్మానంచేసే ఆశ్రిత జనుల స్వేచ్ఛావిహారంకోసం రక్షితచోటంతా వదలి ఈ కాస్తచోటులోనే నుంచున్నాను” అన్నాడు.

“ఏమీ పరవాలేదు” అని సతీశుని మొహంకేసిచూచి కిలకిలా నవ్వింది. “మీరు నిష్భయంగా రాజదర్శనానికి రావచ్చు. ప్రజలు అంత అత్యాచారులు కారు” అన్నది.

ఈచిన్న పరిహాసం ఈ ఆపరిచిత స్త్రీతో చనువు వుండి అవకాశం కలిగించింది. ముగ్గురూ నవ్వుకుంటూ బ్రతికివచ్చారు. ఈపేదయిలాలు ఈచిన్న పరిహాసానికేమీ బాధపడలేదనీ, దానిలో సరసత గ్రహించిందనీ ఆమె స్నేహ వననాన్నిబట్టి తెలుసుకున్నాడు సతీశుడు. వ్రువేంద్రుడు ఆమెమోహంకేసి చూచి “మీప్రజలు మీముగల్గే అతనిమీదేమీ అత్యాచారానికి పూనుకోను కుంటాను. ఇక కిందకుదిగి పచ్చినా ఏమీపరవాలేదుగా?” అన్నాడు.

మరొకగదిలోకివచ్చి చూడగానే వ్రువేంద్రుడు, సతీశుడూ ఇదగూ ఒక్కసారి సంభించిపోయారు. కులాసాతోనున్న కుర్రవాడిని మాజ్జరు లింప కాయకొట్టినప్పుడు వాడిమోహంలో కలిగేమాన్యే వీరిద్దరిలోనూ కనపడింది.

అలాగేచూస్తూ వుండిపోయి కొంచెంసేపటికి వ్రువేంద్రుడు మంచం దగ్గరకువెళ్ళి “హర్నోభాబూ!” అన్నాడు.

హాన్ ములులాగ మంచాన్ని అంటువున్నాడు. కంపితస్వరంతో “రా బాబూ! రా! లేచి కూర్చోలేకుండా వున్నాను. నిన్నుచాల కష్ట పెట్టాను” అని గొప్పసాగాడు.

వ్రువేంద్రుడు అతని మంచంమీద ఒక పక్కగా కూర్చున్నాడు. అతని కళ్ళలో నీరు తిరిగింది. హృదయాన్నికూడా కంపింపజేసే నిలూర్పు ఒకటి గొంతువరకువచ్చి ఆగిపోయింది. ఇకతర్వాత మాట్లాడించటానికి నోరాడలేదు. పశ్చిదిగువున హృదయంలోంచి పొంగుకొస్తున్న దుఃఖాన్ని ఆవుకుని కూర్చున్నాడు. సతీశుడు దగ్గరగా ఒక పెట్టెమీద కూర్చున్నాడు.

మురికితో వలినమైయున్న మంచం. మంచంకలవై పునఃమినుకు మినుకు చుంటున్న తిణితోటి. మంచంమీద మృత్యాసన్నమైయున్న హాన్. సూర్య రిక్కిలి గాలికి మోహమాచిన ఈగది నలువైపులా ఆధికార బంధురంగావుంది. రాత్రింబగళ్ళు బంధించబడియున్న చలనలేని మనఃపువననం ముక్కులు బడలు గొట్టివేస్తూవుంది. యమదూతలువచ్చి గుమ్మంవద్ద నుంచున్నారా అనిపిస్తూవుంది. ఈదృశ్యంచూచి సతీశుడు కంపించసాగాడు. ఒక్క పెడబొబ్బపెట్టి బ్రతికి పారిపోలే అతని ప్రాణంకూడా దక్కదనిపించింది. ఈగదిలో మనుషులు వుండేదెలా? దగ్గరగా ఇలాంటిమంచునివుంది. ఆమె మోహంకేసిచూడగానే సతీశునికళ్ళకు ఆమెహాసినీరూపం, ఆ కిలకిలనవ్వు, ఆమె క్రేతలొకపు పికాచిని లా కనిపించింది. కంపించిపోయాడు. భిక్షుచావు బతుకులమీదవుంటే నవ్వుకూ

పేలుతూ మాట్లాడుతుంటెందుకు? తలగువ్వుకుంటుంటే? బొట్టుకూడ పేలుతుంటుంది, అలా అలాచించసాగాడు. కొంతసేపు ఆతని హృదయంలో ఈ స్త్రీ జాతి అంతటిమీదా ఈర్ష్య కలిగింది.

“కిరణ్, వుపేంద్రునాథుడు వచ్చాడని ఆమ్మకు తెలుసా?” అన్నాడు హరన్ అలసటతో.

భార్యదగ్గరకువచ్చి “నిద్రపోతూవుంది. నిద్రలో ఎప్పుడూ లేపవద్దని చెప్పాడు డాక్టరు” అన్నది.

హరన్ కోపంతో అరుస్తూ “కూలబడ్డాడులే డాక్టరు. నువ్వువెళ్ళి ఆమ్మతో చెప్పు” అన్నాడు.

వుపేంద్రుడు దగ్గరేనుంచుని వింటున్నాడు. కొంచెం వినుగుతో “ఇప్పుడు లేపటమెందుకు హరన్ బాబు? రేపుప్రార్థన చెప్పగూడదూ?” అన్నాడు.

చాలకాలంనుండి జబ్బుతో వుండటంవల హరన్ కి మతిపోయిందనుకున్నాడు వుపేంద్రుడు. ఆ నిరపరాధ నేవాపరాయిణిని ఆనవసరంగా కనురుకున్నాడే అని బాధపడుతూ సానుభూతి చూపాలనే తలంపుతో ఆమెమొహం కేసిచూచాడు. కాని కిసిడలలోనున్న ఆమెమొహం కనపడలేదు. కొంచెం సేపు అలాగే నిలబడివుండి చివ్వున ఇంటించి దైటికెళ్ళిపోయింది. వుపేంద్రుడు వుదాసీపతతో కూర్చునివున్నాడు. హరన్ బాబు గొప్పతూ పండుకున్నాడు. సతీశుడు ఈగృహం కేసిచూచి భీతిపడుతున్నాడు. కొంచెంసేపున్న తర్వాత హరన్ బాబు వుపేంద్రుని వీపుతట్టి ఏడెనిమిదేళ్ళకు మళ్ళా ఇప్పుడు కలుసుకున్నాం! ఎప్పుడూ ఈవైపుకురాలేదా?” అన్నాడు క్షీణస్వరంతో.

ఈ ఏడెనిమిదేళ్ళలో వుపేంద్రుడు కలకత్తాకు చాలాసార్లు వచ్చాడు. ఆ సత్యాన్ని దాచాలనే తలంపుతో మరోప్రసంగం తీసుకువచ్చి “ఎం జబ్బు హరన్ బాబూ?” అన్నాడు.

“ఏమనిచెప్పను. దగ్గు, సాళి. ఇంకా నాటినిగురించి ఎందుకులే కాలం దగ్గరకు వచ్చిందిగా” అన్నాడు హరన్.

పేటెమీద కూర్చునివున్న సతీశుడు తలకాయ వంచుకున్నాడు.

“మొదటే నీసంగతి జాపక మొచ్చినట్లయితే ఇంతవరకు వచ్చేదికాదు.” కొంచెంసేపు మెదతకుండావుండి “సరే, అయిపోయిందేమో అయిపోయింది,

ఇప్పుడెందుకు ఆ సంగతులన్నీను? ఆం వువేండ్రి! నువ్వు పీడణి కనుక ఒక పనిచెయ్యి. నాపేర రెండువేల రూపాయలకు జీవితభీమా, ఇల్లా వుంది. ఇవన్నీ నీ ఆధీనంలోవుండేట్లు వ్రాయించు. అప్పువుంటే నీదగ్గరే వుంటుంది.” అన్నాడు హరన్ మళ్ళా.

“మరి మీభార్య?” అన్నాడు వువేండ్రి.

“నాభార్య కిరణ్! అవును ఆమె వున్నది. తలికొండులు కూడాలేదు. సరే, ఆమెనుకూడా కనిపెట్టుకువుండు” అన్నాడు హరన్.

వువేండ్రిడు ధ్యానంలో ఆతని మొహంకేసిచూస్తూ ఏదో ఆలోచిస్తున్నాడు.

సతీశుడు జేబులోంచి గడియారంతీసి చూచి “పదిగంటలైంది. వారు ఆక్కడ మనకోసం ఆతురత పడుతూవుంటారు” అన్నాడు లేచిపోయి.

హరన్ ఆతనివంక చూచి “ఈయనెవరు వువేండ్రి?” అన్నాడు.

“మా స్నేహితుడు. నావెంట వచ్చాడు. సరే, వెళుతున్నాను. రేపు ప్రాద్దున మళ్ళా వస్తాను”

“రేపు వద్దుగాని, కాగితం రాయించి ఎల్లుండి రా. అయితే ఎక్కడ ఆగావు?”

“ఒక స్నేహితుని ఇంటివద్ద”

వారు వెళ్ళిన తూ వుండేప్పటికి ‘కిరణ్ దీపం!’ అని కేకేశాడు హరన్.

అవసరంలేదు బాబూ! సతీశునివద్ద నిప్పులపెట్టె వుంది. ఆమె పనిమీద వుండివుంటుంది.” అన్నాడు వువేండ్రిడు మధ్యలోనే ఆపి.

తర్వాత వువేండ్రినికి హరన్ ఏమి చెప్పాడో ఎవరికీ తెలియదు. తలుపు తెవగానే బైట కంటు చీకటి చూచి సతీశుకు కొంచెం వెక్కిరిగాడు.

“ఏమిటి సతీశ్?” వువేండ్రిడు అడిగాడు.

“ఏమీలేదు నువ్వు ముందుపద” అని వువేండ్రిని చెయ్యి పట్టుకున్నాడు. ఇద్దరూ బైటపసారాలోకి వచ్చారు. చీకటిరాత్రి. మబ్బు బాగా పట్టివుంది. చుట్టూపట్టవున్న ఎత్తయిన మేడలు చీకటిని ఇరుకు గొండులోకి, పసారాలోకి పంపినాయి. ఇద్దరూ మెట్లగగ్గరకు రాగానే క్రింద సన్నని నెలుగు కన్నపడింది. కిరణ్ అయి దీపం పట్టుకుని కూర్చునివుంది వీరి చూడగానే

లేచినుంచుని “దీపం చూపిస్తాను, కొంచెం అగ్గండి. మీకోసమే నేర్పకొన ఎగురుచూస్తూ కూర్చున్నాను” అన్నది.

తమకోసం ఎగురుచూస్తూ చీకట్లో కూర్చున్న ఇల్లాని భవిష్యత్తు తల చుకోగానే వుపేంద్రుని కళ్ళలో నీరు తిరిగివై.

కింద తలుపు ఇంకా తీసేవుంది. సతీశుడు మెట్లుదిగి సరాసరి గొండ్రిలో కెళ్ళి నుంచున్నాడు.

“మీరు మా కేహతారు వుపేంద్రబాబుగారా?” కిణ్ణయి వెనక నుండి అడిగింది.

ఈ ప్రశ్నకు ఏం సమాధాన మివ్వటానికి వుపేంద్రునికి లోచలేదు. “మీరు మావాటికి బంధుగులా ఏమిటి? నేను కాపరానికివచ్చి ఇంతకాల మెండ్రి. ఎప్పుడూ మిమ్మల్నిగురించి వారూ చెప్పలేదు. అత్తగారూ చెప్ప లేదు. మొన్న ఉత్తరంరాసిన రోజునమాత్రం విన్నాను. అందుకని అడుగుతున్నాను” అన్నది సుల్ఫీ.

“త్వరగా రా వుపేంద్రబాబూ!” బైటనుండి సతీశుడు పిలుస్తున్నాడు.

“బంధువులమేమీ కాదు. ప్రాణస్నేహితులం మా నాన్నగారు నవ ఖిలీలో వుంటూవుండేప్పుడు హరన్ బాబుగారి తండ్రికూడా అక్కడే గవర్న మెంటు స్కూలులో మాష్టరుగా వుంటూవుండేవారు. నాకు ఇంటిదగ్గర ప్రయవేటుకూడా చెబుతూవుండేవారు. మేమిదోమూ చాలాకాలం ఒకచోటే కలసి చదువుకున్నాం” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

కిణ్ణయి నవ్వి “ఉహూ! అదా సంగతి! అందుకనేనా రాతకోతలు! అయితే వుపేంద్రబాబూ! అంతా మీపేరే రాసివేస్తామన్నారా?” అన్నది.

ఎంతసేపువున్నా వుపేంద్రుడు రాకపోయేప్పటికీ సతీశుడు మళ్ళా వాకిటిదగ్గరకు తిరిగివచ్చి “అవును అలాగే నిశ్చయించుకున్నారు” అన్నాడు.

కిణ్ణయి సతీశునికేసిచూచి “సరే, మీరుకూడా వున్నారా? అయితే నుంచికే. ఇంతకాలంనుంచీ కొద్దోగొప్పో వుంటేనే కడుపు నిండేది కాదు. ఇక అడుక్కు తిండం తప్ప మరొకదాలేదు. సరే, అలాగే కానీయండి, అంతా మీరే రాయించుకోండి” అన్నది.

వుపేంద్రుడు సంభించిపోయాడు.

“నారి అస్తిని నారి యిష్టం వచ్చినవాటికి రాసినట్లుంటే కాదంటానికి మధ్య మీకేం అధికారముంది? సతీశుడు సమాధానమిచ్చాడు.

కిరణ్ణయి మండిపడి “నాకు అధికారముంది. జబ్బుతో నాభిరక్తు ముతించేడింది. ఆ సీతిలో రాయించుకోటానికి మీ చెమరు?” అన్నది.

సతీశుడు ఏమీ వెరుపులేకుండా “కాని హరన్ బాబుకు ఇంకా మతి వుంది. నా అంతరాల్నే గానికీ సాక్ష్యం” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి మరింత మండి “ఏమి సాక్ష్యం బాబూ! ఏమి చెబుతూ వుంది! ఇంకా ఆనటం స్వభావికమైపోయింది లోకులకు” మళ్ళా వుపేంద్రుని వంక చూచి “మీరు నన్ను అడుక్కు తినకుండా చెయ్యని నమ్మకం ఏమిటి? అన్యాయం చెయ్యరని ఎలా?” అన్నది.

ఇంత పెద్ద అఘాతం తగిలేప్పటికీ వుపేంద్రుడు మాట్లాడలేక పోయాడు.

కాని సతీశుడు మృదుస్వరంతో “పదినా! ఈ సంగతుల్ని మీకు ఇప్పుడు చెప్పే అవకాశంకూడా లేదు” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి స్తంభించిపోయింది. ఈ వ్యంగ్యభరిత సంభోధన ఆమెకు ఆశ్చర్యం గొలిపించింది. కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి “అవసరం ఎందుకు లేదు?” అన్నది.

“లేదు, మీ అధికారాన్ని మీరు పోగొట్టుకోబట్టే హరన్ బాబు ఈ పనికి తలపెట్టాడు. ఈ అరరాత్రివేళ జగదాన్ని ఇంకెక్కువ పెంచకండి. కొంచెం ఆలోచించుకు చూడండి” అన్నాడు సతీశుడు.

కార్యాలక్ నానన తగిలేప్పటికీ పడగవిప్పి కాటువేయ వచ్చిన పాము, ప్రాణం దక్కించుకోటానికి పారిపోయినట్లు, ఈ లీలా కుశల నిరుపమ వనిత కొంచెం వెక్కిరి తగింది. కొంచెం విషయంగా “నన్నుగురించి ఏమిచెప్పాలో కొంచెం చెబుమరు సేతుకూడా వింటాను” అన్నది.

ఉపేంద్రుడు ఇక సహించలేకపోయాడు. కొంచెం విషయంగా “మీరు సతీశుని పిచ్చివాగుడును లక్ష్యపెట్టి అనవరతగా గాబరా పడతారెందుకు? భర్తసాత్తు భార్యకు కాకుండా చెయ్యగల అధికారం ఎవరికీ లేదు. మీకెందుకు మీరు నిశ్చితంగా వుండండి. హరన్ ఏమీ తెలివితక్కువవాడు

కాదు. వారేది చెప్పినా మిమ్ముల్ని ఆలోచించే చేసారు? మీయిష్టంలేకుండా ఏమీ కాదు. చాల పొడుసోయింది తలుపువేసుకోండి. సర సతీష్ వెళ్ళదాం” అని సతీశుని చెయ్యి పట్టుకుని బైలుదేరాడు. సతీశుడు చిరునవ్వుతో “ననుస్కారం వదినా! మళ్ళా రేపా ఎల్లండో వస్తాం” అన్నాడు.

౧౨

ద్విదూర ఆ సీకటిగొండి దాటి బజారులోకివచ్చి బాడి మాటాడుకుని ఎక్కి మెదకకుండా కూర్చున్నారు. మాటాడాలనే తలంపు ఎవరి మనసు లోనూ లేదు. మంచిగాని, చెడుగాని తనవిషయంలో కచ్చిందుకోటం న్యాయం కాదు. వెళ్ళబోయే ముందు పూరికే హరన్ బాబును మళ్ళా ఒకసారి చూచి వెళతాను. ఏమిచేళ్ళనుండీ లేనిబాధ్యతలు ఇప్పుడెందుకు? అని అతని మనసులోని బాధను గొంగళి పురుగుని నల్లిపేనేసికట్టు నల్లిపివేసి నిశ్చింతగా బండిలో కూర్చున్నాడు. సతీశుని వంక చూచాడు. అతను బజారుపక్కనున్న భవంతులకేసి చూస్తున్నాడు. “ఒక సిగరెట్టు ఇటులే సతీష్! చాలా చలిగా వుంది” అన్నాడు ఉక్కేంద్రుడు.

సతీశుడు జేబులోంచి సిగరెట్టు, నిప్పులపెట్టె తీసియిచ్చి మళ్ళా అలాగే చూస్తున్నాడు.

ప్రశేంద్రుడు సిగరెట్టు వెలిగించి పొగ వదులుతూ, “లోపలి అంధ కారం పొగలాగానే ఎగిరిపోతుంది” అన్నాడు.

వతీశుడు మాటాడకుండా అలాగే కూర్చున్నాడు.

బండి గతుకుళ్ళతో ఇళ్ళూ, బజార్లూ దాటిపోతూవున్నాయి. సిగరెట్ కాలి మసైపోయింది, దాని పొగ కూర్మంలో లీనమైపోయింది. ఇద్దరూ బండిలో అలాగే మానంగా కూర్చున్నారు. సతీశుడు తప్పకుండా ఈ సంగతులే ఆలోచిస్తూవుంటాడు. ఎదైనా ఒక నిశ్చయానికికూడా వచ్చివుంటాడు. లేకపోతే అతను ఇతనినే ప్రమాదంగా కూర్చోగలిగే జీవకాలు అనుకున్నాడు ప్రశేంద్రుడు. అతనికి మొదటినుండి చివరివరకు సంగతులన్నీ బాపక మొచ్చాయి. హాకిపోయాడు. వాపం అతని సంసారం ఇటువంటి దీపనీతిలో

వుంది అనుకున్నాడు. అతను అక్కడ చూచినదానికి విన్నదానికి ప్రతిదానికి కారణాలేకుండా వుండకని నిశ్చయించుకున్నాడు. కాని సతీశుడు పాపమా అబలతో నడుం కట్టుకు పోట్లాడినదానికేమీ కారణం కనపడలేదు. సతీశుడు గొప్ప చదువుసంధ్యలు చదువుకోకపోయినా బోధిగా తెలియనివాడేమీ కాదు. ఎరస్వతీదేవి అతన్ని మోసంచేసినా చామక్యహమాతం నిరాదరణ చెయ్యలేదు. ఈవిషయం తెలియకపోతే వుపేంద్రబాబు హరన్ బాబు గారింటివద్ద చేసిన గలంతునిగురించి అట్టే ఆలోచించేవాడు కాదు. ఈ కాసేపట్టానే వుపేంద్రబాబు అనేక కల్పనలు చేసుకున్నాడు. మరణశయ్యమీద వున్న మిత్రునివద్ద కూర్చుని ఈ అనాధ కుడదీసి ఆజ్ఞాపకంలతో పెట్టి పోషిద్దామనుకున్నాడు. ఎక్కడైనా తీగసానంగా ఒక కుటీరం వేద్దాం. దాని చుట్టూ లతలూ, చెట్లూ, కిష్కజులు వుంటారు. ఈ స్త్రీకడనూ గోవులూ చేసుకుంటూ, అతిథి అభ్యాగతుల నాదలనూ వ్రతాలు, వ్రతవాసాలతో ఆ కుటీరంలో సుఖంగా శాంతజీవనం చేస్తారు అని మనసులో ఒక మధుర కల్పనా చిత్రాన్ని చిత్రించుకున్నాడు. కాని ఇప్పుడు కిరణ్ణయి ఆరోపించిన మిథ్యాభియోగం, తప్పనిశ్చాసాలూ, ఒక్కసారి ఆ కల్పనా చిత్రాన్ని భగ్గు మరిపించాయి. ఉపేంద్రుడు మానంగా వుండలేపోయాడు. “ఎమిటి ఆలోచిస్తున్నావ్ సతీ?” అన్నాడు.

సతీశుడు వుపేంద్రునివంక చూచి “ఎమి ఆలోచిస్తున్నానో తెలుసా వుపేంద్రబాబూ! చిన్నప్పుడు ఒక నవలచదివాను. ఇప్పుడా కథ జాపక మొస్తోంది” అన్నాడు.

“ఎమిటానవల?”

“దానిపేరు గురులేదు. రచయిత పేరుకూడా జాపకంలేదు. ఎవరో ప్రఖ్యాత రచయిత అనుకుంటాను. దానిలో ఒక ఘట్టం చాల అందమైన ఘట్టం, చాల విచిత్రమైంది కూడాను.”

వివటానికి కుతూహలంతో వుపేంద్రబాబు అతని ముహూర్తేసి చూడ సాగాడు.

“ఉపేంద్రబాబూ! మీరు ఎప్పుడూ ఇ గీ ఘృష్టకాలం కష్ట మన వ్రుష్టకాల కేసి కన్నెత్తయినా చూడరుగదా! కాని దేశభాషల్లోగూడా

మంచివిజ్ఞానంగల పుస్తకాలున్నాయని తెలుసుకో” అని ఒక నిట్టూర్పునిడిచి మెదలకుండా కూర్చున్నాడు సతీశుడు.

“అయితే ముందుదానిలోని కథ చెప్పు, తర్వాత చూద్దాం విన్న తర్వాత ఎంతజ్ఞానం కలుగుతుందో?”

సతీశుడు నవ్వుతూ “వీరు ఏమికోపం రాదుకదా!” అన్నాడు.
“రాదులే. చెప్పు”

“చాల చక్కని కథ ఒకరాజు నాకాయానం చేస్తూవుంటాడు. ఒకనాటి సాయంకాలం మేఘాలు భయంకరంగా కమ్ముకు వచ్చాయి. గాలికూడా ప్రారంభమైంది. రాజు భయంతో నావను ఒడ్డుకు తోయించుకువచ్చాడు. వర్షం బాగావచ్చేలాగా వుంది. దగ్గరలో ఒక మినుకు మినుకు మంటున్న వెలుగు కనిపించింది. రాజు నావ దిగి అక్కడికి వెళ్తాడు. అది ఒక పాడుబడయిలు. ఒకగదిలో మరణాసన్న మైన వ్యక్తి మంచంమీద పడివుంటాడు. అతని నూత్న పథువు కిందపడి విలపిస్తూ వుంటుంది. ఆరాత్రి ఆమెకు ఒకస్వప్నం వస్తుంది. అయితే వుపేంద్రబాబూ మీకు స్వప్నాలయందు నవ్వుకముందా?” అన్నాడు.

“లేదు, తర్వాత?” అన్నాడు సతీశుడు కుపంగా.

“తర్వాత అవ్యక్తి ఆ రాత్రి చనిపోతాడు. రాజు ఆ తరుణిని ఇంటికి తీసుకువచ్చి బలవంతంగా పెళ్ళాడుతాడు. దేశమంతా అతనిమీద నిండఅవరం కురిపిస్తుంది. ఈ దుఃఖంతో అతని మొదటిభార్య విషంతాగి ఆత్మహత్య చేసుకుంటుంది.” అన్నాడు సతీశుడు.

పుపేంద్రుడు ఈకథమంచి ‘విషవృక్షం’ లోని కథని గ్రహించాడు. మరోప్పడయితే సతీశుని జాపకకథమంచి ఘక్కుముని నవ్వేవాడే కాని ఈసమయంలో అతనికి నవ్వురాలేదు. దానిలోని కథావస్తువు అతని హృదయాన్ని బాణంలాగ బేధించింది. ఇది సతీశుని జాపకకథకాదు. అనుమాన మనుకున్నాడు. అనుమానమేమిటి? దేనికోసం అతను ‘విషవృక్షం’ లోని కొమ్మలు ఆకులు త్రుంచి కొంత తనకల్పనలు చేర్చివడి తెలుసుకుని సిగుపడాడు.

వెలవెలపోయిన పుపేంద్రుని మొహం నీకట్టా సతీశునికి కనపడలేదు. నిప్పుమీద పువ్వువేసినట్లు “దీన్ని రంధ్రాన్వేషణ చేయ్యవద్దు బాబూ” అన్నాడు.

వుపేంద్రుడు కొంచెంసేపు మాట్లాడకుండావుండి “అది ఆలావుంచి, ముందు ఈష్యం లో నీసలహా యేమిటో చెప్పు?” అన్నాడు.

సతీశుడువచ్చి “నేను మీకు సలహా యివ్వటంలేదు వుపేంద్రబాబూ! కాళ్ళపట్టుకుని ప్రార్థించుకుంటున్నాను. ఇక మీరు అక్కడికి వెళ్ళవద్దు. వారు నాకు మంచివారుగా ఫోచటంలేదు” అన్నాడు.

“ఎవరు?”

“కోపగించుకోకు బాబూ! బహువచనం కేవలం శిష్యాచారంకోసం వుపయోగించాను. హరీష్ బాబును గురించి నాకేం సందేహంలేదు. వాణికి బాగోగులతో సంబంధమేమీలేదు. వాణికి కంటిలోకూడా చూడలేదు. నాలక్ష్యం ఆ మూడవ్యక్తినిగురించే...” అన్నాడు సతీశుడు.

“మూడవవ్యక్తిచేసిన ఆపరాధ మేమిటి? అయితే సతీష్! మీ ఆస్తి సంతటిసీ మీనాన్న ఎవరికైనా పరాయివాడికి రాసియిస్తావుంటే సుత్ర్య చూస్తూ వూరుకుంటావా?”

“వారలా ఎప్పటికీ చెయ్యరు ఉపేంద్రబాబూ! వారు నన్ను బుద్ధివంతుడననీ, గుణవంతుడననీ అనుకోకపోయినా, కనీసం వారికి కొడుకునుగా! వారెప్పుడూ ఆలా చెయ్యరు. భర్త చావుబ్రతుకులమీద వుంటే నున్న గారెల్దువ్వ కొని, కళ్ళకు కాటుకదిడుకుని, మొహానబోతుతో, నీటుగా గోటుగా ఎవరు తిరుగ కలుగుతారు చెప్పండి! నేను మితిమీరి మాట్లాడున్నా నేమో త్నమించండి. మీరు ఒక్కసారి బాగా ఆలోచించి చూస్తే అది హరీష్ బాబు మతిమరపుకాదు, నా అనుమానమూ కాదు. అది వారి దీర్ఘజీవితంలోని చింతల ఫలితమని మీకే తెలిసి వస్తుంది.”

ఉపేంద్రుడు మాట్లాడలేదు. హరీష్ బాబు ఎప్పుడూ మాటకు సంకోచపడ్డాడా అని ఆలోచించసాగాడు. “ఉపేంద్రబాబూ! హరీష్ బాబు ఆస్తి పాములన్నీ మీకు రాసియిస్తానన్నపుడు భార్యమాలే మర్చిపోయాడనుకోవద్దు. సంకోచంతో చెప్పలేకపోయివుంటాడు. ఈలోగా మీరు అందించకుండా వుంటే వారే స్వయంగా మీకా సంగతి చెప్పేవారని నా నమ్మకం” అన్నాడు సతీశుడు.

ఉపేంద్రుడు లోపల చాల కోపంతో వున్నప్పటికీ అణచుకుని అతని మాటలన్నీ మెదలకుండా వింటున్నాడు. కాని పరిస్థితి విషయంలో సతీశుని

ఈ అనుమానాలూ, అపోహలు విని ఇక సహించలేకపోయాడు. “సతీక్ ! నువ్వుంత దిగజారిపోతావని నే నెప్పుడూ అనుకోలేదు నీకు వివిషయం ఎలా అర్థం చేసుకోవాలోకూడా తెలియదను కుంటాను” అన్నాడు కఠినస్వరంతో.

సతీశుడు సవ్వి “ఎలా దిగజారిపోయాను ? చెడును చెడ్డనీ, మంచిని మంచనీ అంటున్నానా ?” అన్నాడు.

“మంచో, చెడ్డో, దానినిగురించి విమర్శించటానికి నీకేం అధికారముంది ?” అన్నాడు.

“అసలు అధికారమంటే ఏమిటి ? అది విదేశీయుల ఆచారం. మనకు అదేమీలేదు. ఆరంభేది. మనసంఘంలో అధికారము, అసాధికారమునుగురించి ఇంత నూత్నంగా ఆలోచించదు. దొంగతనం చేసి జైలుకు వెళ్ళిన దొంగకూడా ‘నువ్వుదొంగవు’ అంటే పూరుకోడు.”

“అది తర్వాత విషయం చేసిన దొంగతనం రుజువు అయిన తర్వాతేగా దొంగ అనేది, జైలుకు వెళ్ళేదీ. కాని దీనిలో నీకు రుజువు ఎమి దొరికింది ?”

“రుజువు దొరక్కపోయినాకూడా చాలమందికి న్యాయాధికారికపతల జైలుముఖం చూడవలసి వస్తుంది. మనం పూహించని సంగతి ఆతను గ్రహిస్తాడు. కాని ఒక్కొక్కప్పుడు మనకు నీరులాగ నిర్మలంగా కనపడుతున్న వస్తువుకూడా ఆతనికి అయోమయంగా వుంటుంది. నేను కోరితలు కోస్తున్నా ననుకోవద్దు. చాలమంది ఇతర సహజగతులు కళ్ళముందు పెట్టుకుని భగవంతుడు వున్నాడో లేదో అని సందేహపడుతూ వుంటారు. నే నీమాటలంటూవుంటే నీకు కోపం రావటంకూడా సహజమే. ఎందుచేసేంటే నువ్వువుండేది మంచివారి సహచర్యంలోనే, చూటాడేది మంచివారితోనే. అదీగాక స్వయంగా మంచి వాడివికూడాను చూడేది మంచివారినే. కాని నాలాగ మంచి - చెడ్డూ, రెండూ చూచివట్టుతే మీరే గ్రహించేవారు. నేనింతగా చెప్పే అవసరము వుండేది కాదు.”

పువేంద్రుడు కొంచెంసేపు మాటాడకుండావుండి “నీలాగ నేను ప్రతి వస్తువును అంతనూత్నంగా చూచేఅవసరంకూడలేదు. సరే, ఈ ప్రసంగాన్ని ఇంతటితో ముగించు, బండిగేటులోపటికి వచ్చింది. కాని ఒకమాట జాపకం పెట్టుకో సతీక్ ! పచ్చిదాని విలువ పండితర్వాతిగాని తెలియదు” అన్నాడు.

మర్నాడు వుపేంద్రుడు నిద్రనుండి లేచేప్పటికి చాల ప్రాచ్యేకంగా ఉన్న పక్షిని కిటికీలోంచి వచ్చి అతని మొహంమీద పడేప్పటికి దిగునలేచి కూర్చుని నలువైపులా చూచాడు. సతీశుడు కనపడలేదు. వాకిట్లో నుంచుని వున్న నాకర్ని పిలిచి “సతీష్ ఎక్కడికి వెళ్ళాడు?” అని అడిగాడు. నాకరు దగ్గరకువచ్చి “ఓ! బాబో! కుస్తీపడుతున్నాడు బాబూ! కాఫీ తయారైంది. బాబుగారు మీ కోసం ఎదురుచూస్తున్నారు” అన్నాడు.

ఉపేంద్రుడు వెంటనే కిందకు దిగివెళ్ళాడు. జ్యోతిష్, అతని చెల్లెలు సరోజినీ అతనితోసాగి ఎదురుచూస్తూ కూర్చున్నారు. ఉపేంద్రుని చూడగానే ఆమె నవ్వుతూ “రాత్రి ఎంతపాడుపోయి వచ్చావు బాబూ! హృదయంలోని మిశ్మదేవరైనా దానిలో కనపడి తీసుకువెళ్ళాడేమో ననుకున్నాం నేనూ అన్నయ్యాను” అన్నది.

“మిమ్మున్నీ చాల బాధపెట్టాను. ఎవో అవసరమైన పనిమీద పడతాం డింటివరకు వుండవలసి వచ్చింది” అన్నాడు సతీశుడు.

“అది మాకూ తెలుసు. పనిలేకుండా వీధుల్లో తిరుగుతున్నారనుకోలేదు. అయితే సతీష్ బాబు ఎక్కడ?,, అన్నాడు జ్యోతిష్.

“ఓ! బాబో! కుస్తీపడుతున్నాడని చెప్పాడు నాకరు” అన్నాడు వుపేంద్రుడు. అతన్ని పిలుచుకుమ్మరి నాకర్ని పంపారు.

నాకరు వెళ్ళినతర్వాత జ్యోతిష్ వుపేంద్రుని మొహంపంపి చూచి “కుస్తీ ఎవరితో? అక్కడ ఇంకెవరైనా వున్నారా? అన్నాడు.

“తెలియదు. కనరతు చేస్తున్నాడేమో, చిన్నప్పటినుండి అతనికి కనరతు చేసే ఆలవాటుంది” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

నిన్న సాయంత్రం సరోజినీ మ్యూజియమ్ దగ్గరనుండి వచ్చేప్పటికి వుపేంద్రుడు సతీశుడూ పథరియా బజారుకు వెళ్ళారు. ఆమె సతీశుని చూడలేదు. “సతీష్ ఎవరు వుపేంద్రబాబూ! నేను చూడలేదు” అన్నది.

“మా స్నేహితుడు, వయసులో చిన్నవాడైనా... అదే వస్తున్నాడు” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

సతీశుడు దగ్గరకు వచ్చాడు. అతని శరీరంచూచి అంతా ముగులెపోయారు. సరోజినీ ఒక ట్రాంసేవటివకు అతనివలక ఒకే ధ్యానంతో చూచి దృష్టి మరల్చుకుంది.

“మీరు కుస్తీపడుతున్నారని చెప్పాడే నాకరు? ఏమైనాకాని సతీశ్ బాబూ! మీ శరీరంచూచి మాకు ఈర్ష్యకలుగుతూవుంది. నాలంటి బక్క ప్రాణాలు నాలుగుకలసి నా మీకు సరిగారు” అన్నాడు జ్యోతిష్.

సతీశుడు చిరునవ్వునవ్వి “పరీక్ష, పత్రం లేకుండానే ఇంత పెద సరి ఫీకట్టా! అయినా కాణీకళక్తికి విలువేమివుంటుంది! నాకు ఇంకేళ్లక్తి లేదుగా!” అన్నాడు.

చిరరిమాటలో కొంచెం విచారంకూడా కనపడింది. ఆరిక దుసితిలో వున్నాడేమో ననుకున్నది సరోజిని. కాని జ్యోతిష్ బాబు వుప్పేందునిద్వారా సంగతి సడర్బాలన్నీ విన్నాడు. కాణీకప్పులు నిండాయి. సతీశుడు గోడ మీదవున్న చిత్రంకేసి చూస్తున్నాడు.

“వచ్చి కాఫీ తీసుకోండి సతీశ్ బాబుగారూ!” అన్నాడు జ్యోతిష్.

సతీశుడు దగ్గరకువచ్చి చిరునవ్వుతో “మీరు కానీయండి. నేను స్నానం చేయండే ఏమీతీసుకోను” అన్నాడు.

“ఆరే! నాకీసంగతి తెలియదే. అయితే త్వరగా చేసిరండి. ఎవర్రా ఆక్కడ...” అన్నాడు జ్యోతిష్ ఆతురతతో.

“మీరుగాబరా పడవసరంలేదు. నావేళకు నేను ఎలగూ స్నానం చేస్తాను. అదిగాక నాకుపాడు ఏమీ తీసుకునే అలవాటుకూడలేదు. ఆ భోజనంలో మాత్రం ఇతరులకంటే కొంచెం ఎక్కువ తీసుకుంటాను. ఏమైనా కాని జ్యోతిష్ బాబు, ఈ కాఫీలు, టీలు తీసుకుని ఆకలి చంపుకోవటం నాకు ఇష్టంలేదు. మీరు తీసుకుంటూ వుండండి, నేనింతలోనే హాస్టోనియమ్మీద రెండుక్లర్లను వాయిస్తాను” అన్నాడు సతీశుడు.

పాడితాననగానే సరోజిని వ్రతాహంతో “ఆరే తప్పకుండా పాడండి?” అని సిగ్గుతో మళ్ళా అడిగింది. ఆమె మాటలు ఆమెకే అసంగత మనిపించాయి. జ్యోతిష్ నవ్వుతూ “మా అమ్మాయికి సంగీతం వుంటే చాలు ఇంకేం అవసరంలేదు. కాదులే, సతీశ్ బాబు కొంచెం.....” అన్నాడు.

ఉప్పేందుడు సతీశునిమీద లోపల్లోపల విసుక్కుంటున్నాడు. “కాదు రండి. ఆతను స్నానం చెయ్యకుండా ఏమీతీసుకోడు. మనం వాడిని బలవంతం పెట్టటం ఇటు కాఫీ చల్లారిపోవడం నాకు యిష్టంలేదు. సతీశ్! నీ సంగీతం

కాస్త కట్టిపెట్టి స్నానంచేసిరా. చాలాపనులున్నాయి” అని కాఫీ కప్పు నోటి కందించాడు.

జ్యోతీష్ కి సతీశునిమాట నచ్చింది. మనసులో సంకోచించాడు.

సతీశుడు మెదలకుండా ఒక కుక్చిన్ కొని కూర్చున్నాడు. అతనికి పాడాలని వుత్సాహం తగ్గిపోయింది. సరోజిని నిరాశతో కాఫీ కప్పులో పోయిపోగింది.

“ఎక్కడికి వెలి నా నాకు వీడిమూలాల విక్రంలే దొంగడు. ఎప్పుడూ ఎదో ఒక గొడవ తీసుకువచ్చి పెడతాడు. ఇంకానయం మునిగి వాయించుతా ననలేదు” అన్నాడు వుచేంద్రుడు కాఫీ తాగుతూ.

సాయంత్రం “పొడువ మీరు పాట విషమీయకుండా చాలా ఆన్యాయం చేశారు” అన్నది సరోజిని వుచేంద్రనాగునితో.

“సతీశుడు రానీ. ఈపూట ఆకొరతకూడా తీరిపోతుంది” అన్నాడు వుచేంద్రుడు.

“అవును ఈపూట చలిలో ఎక్కడికి వెళ్ళటానికీ బుద్ధివుట్టలేదు. ఇలాగైనా కాలం గడుసుంది. అయితే సతీశబాబు ఎక్కడికీ వెళ్ళారు? కొంపతీసి ఎక్కడికీ వైద్యం చెయ్యటానికి వెళ్ళలేదుగదా!” అన్నాడు జ్యోతీష్.

“న్నేహితున్నీ కలుసురావటానికి వెళ్ళి నట్టున్నది”

సరోజిని అశ్చర్యంతో “సతీశబాబు డాక్టర్లా ఏమిటి?” అన్నది.

వుచేంద్రుడు నవ్వుతూ “అవును” అన్నాడు.

శేవలం స్కూలులో చదివినంతమాత్రాన చాలదు వుచేంద్ర! కొంత కాలం ఏ డాక్టరుగరైనా ప్రాక్టీసు చెయ్యాలి. లేకపోతే వీరు లోకుల ప్రాణాలు తీస్తారు. నేను ఒక మంచి డాక్టరును చూపిస్తాను. అయినా ఇద్దరికీ లతకలుస్తుందో లేదో...” అన్నాడు జ్యోతీష్.

“అతను తెలివిగలవాడయితే తప్పుకూడా కలిసిపోతాడు. లేకపోతే తలకాయలు బద్దలు కొట్టుకునేంతవరకు వస్తుంది” అన్నాడు వుచేంద్రుడు.

“కాదు ఆయన చాలా తెలివిగలవాడు” అన్నాడు జ్యోతీష్.

“అయితే మంచిదే. అతిన్ని ఆరంచేసుకుని, అతనిలోని గుణ దోషాలన్నిటినీ గ్రహించి అతనివృద్ధయాన్ని పశ్చాత్తాపపూరితంగా వాడు ప్రాణాలు

కూడా యిస్తాడు. కానీ ముగిదు వాడి హృదయాన్ని వశంచేసుకోవడమే చాల కష్టం. దుష్టుడు, దుర్మార్గుడూ ఏమీకాదు. చాలా సుస్వభావం కలవాడు. ఆతని భోభాతనమే లోకులకు పనికిరాదు. నేను ఆతన్ని చిన్నప్పటి నుండి ఎరుగున్నాను. కాని ఎప్పుడూ లోపల ఒకటి పెట్టుకుని బైటకు ఒకటి మాట్లాడి ఎరుగడు. అందుకనే ఆతనింటే నాకింత ప్రేమ.”

జ్యోతిష్ నవ్వుతూ “అందుకనేనా ఆతన్ని వెంటబెట్టుకుని నలుగురిలోకి వెళ్ళితే పిల్లని చంకపెట్టుకుని పెళ్ళికివెళ్ళినట్టే అన్నారు” అన్నాడు.

ఇంతలో సతీశబాబు రావటంచూచి “అడుగో సతీశబాబు వస్తున్నాడు” అన్నది వ్రతాహంతో సోజిని.

సతీశుడు మెదలకుండా అందరికీనీ ఒకదృష్టి ప్రసారించి నవ్వుతో “నావిషయమే చెప్పకుంటునట్లున్నారు. నన్ను బైట తలెత్తి తిరుగుకుండా చేసావనుకుంటూ వుండేదబాబు” అని కుట్టలాక్కుని కూర్చోబోతుండేప్పుటికి వ్రతేంద్రుడు హాగోస్కరియం చూపించి “ఇక్కడేల కూర్చుంటావు. కొంచెం అక్కడికివెళ్ళి కూర్చో. ఇప్పుడే సోజిని పొద్దున పొడకుండాచేశానని నామీద నేరం వేస్తావుంది” అన్నాడు.

సతీశుడు హాగోస్కరియంపద్దకూర్చుని “ఇది మురలివాయిచేనేలే వ్రతేంద్రబాబూ” అన్నాడు.

ఆరాత్రి సోజిని పొడుకుంటూ ఒక నిటూర్పువిడుస్తూ “వారు మాకు ఏమైనా బంధుగులు కాకూడదూ? సంగీతం వారిదగ్గరే నేర్చుకుంటాను” అనుకొని తను నేర్చుకునే సంగీతం మాస్టరును మాన్పించి సతీశుని దగ్గర నేర్చుకోటానికి అనేక వ్రతాయాలు ఆలోచిస్తూ నిద్రపోయింది.

౧౩

వ్రతేంద్రుడు, సతీశుడు వెళ్ళిపోయినతర్వాత కిరణ్ణయి తలుపు వేసుకొని చాలనేపు అక్కడే నుంచున్నది. ఆమె కళ్ళు రెండు నిప్పులా మండిపోతున్నాయి. హృదయం ఆరాటంలో కొట్టుకుంటూవుంది. ఏవరిహృదయమైనా చీల్చితేనైనా కాంతి కలుగుతుందేమో ననుకున్నది. దీపం అర్పి “ఈ కొంపకి నిప్పుంటించి నాదారిని నేను పోతాను. ఈ ముసలిది లోపల మాడి ఉన్నది.

ఇక నాతో పోటాడేవారు, సరిగేవారూ ఎవరూ వుండరు.” అని వెలిదారిలా అంది, ఆ చర్చిగాలిలోకూడా ఆమె చెక్కినవిద చెమటపోసింది. చేస్తూ తుడుచుకొని ‘అడగటానికి ఎందుకువెళ్ళాను. గొప్పపెట్టి నాకాళ్ళమీద నేను వేసుకున్నట్టు ఇదంతా ఆముసలిముండ్ చేసిపని. కొడుకుతో చెప్పి ఈ పన్నాగం పన్నించంది’ అనుకున్నది.

సతీశుడు అనిపొయిన మాటలు ఇంతవఱకు ఆమెహృదయంలో శూలాలాగా చేదించసాగిస్తే. వీరిద్దరూ విశోపి ప్రాచటంగా సందేహాలే అనుకున్నది. ఎమివిన్నది నిశ్చయించలేక ఆమె హృదయం మంతి ఆరాటపడసాగింది. వుండేద్రబాటు చాలనుంచినా, ఆతను ఎన్నిసార్లూ అంతా చక్కపరుస్తాడు. ఇంకే కష్టాలు వుండవు” అని చెప్పారు తం. కొడుకు లిడరూను. తను ఎందుకు నమ్మింది? ఎందుకు వుత్తరం రాసింది! ఆ ఫీట్ చిత్తడి నేలమీద ఒక మూలనుంచొ—గుర్నారులని నువ్వులని ఎన్ని తిట్టినా ఆమెకు సంతృప్తి కలుగలేదు. క్రోధవిద్వేషంతో వుండే ఆమె హృదయం మౌనాస్పన్నమై మంచంమీద వున్న వ్యక్త మృత్యువు నాకొచ్చింది సాగింది. “యమదూతలు ఇప్పుడే వచ్చి...” అనేప్పటికి ఆమెగొంతు వణకిపోయింది. తనన్నమాటలు తన హృదయాన్నే వ్యభిషిటాయి ఆ భీతి నీలవ నిశా సమయాన ఎదురుగా కనపడుతున్న మిదైకేసి చూసింది. మిదైమీద ఆకులులేని రావిమొక్క కొమ్మలు యమరాజు బాహువులాగ కనపడినాయి. భయంతో కంపించి గబగబా అత్తగదిలోకివచ్చి తలుపువేసుకుని దుప్పటి ముసుకు పెట్టుకు పడుకుంది.

అత్తకు ఇన్వార్త కొంచెం స్వస్తత చిక్కింది. అకో దిహించుకు పోతోంది. నిద్రపట్టలేదు. ఎప్పుడు తెలనాడుతుంగా అని ఎదురు చూస్తూ వుంది, త్రుళ్ళిపడి “ఎవరు? కిణ్ణి! ఇప్పుడు ఎచ్చావెందుకు? హాన్ బాగా వున్నాడా?” అన్నది.

కిరణ్ ముసుకు తియ్యకుండానే “బాగానే వున్నారేమో తెలియదు” అన్నది.

“తెలియదేమిటే? వెళ్ళి చూడలేమా?” అన్నది దుగ్గకంఠంతో.

ఆమె ఎదురుప్రస్థం చూచి “బాగానే వున్నారు. ఎందుకనో భయంగా వుంది” అన్నది కిరణ్ణయి.

అత్త కొంచెం భయంతో మంచంమీదనుండి లేచి “అయితే నువ్వు ఇక్కడికి ఎందుకు వచ్చావు, వాణ్ణి ఒంటరిగా వదలిపెట్టి?” అన్నది.

కిరణ్ణయి అత్తపైట చెంగుపట్టుకొని “నాగుండె చెడగిపోయింది. ఎమిటో నలగా...” అన్నది.

అత్తకు పూరిగా వినటానికికూడా ధైర్యంలేకపోయింది. పయటచెంగు లాక్కొని రోగంతో పడివున్న కొడుకుని చూడటానికి వెళ్ళింది. కిరణ్ణయి మళ్ళీ ముసుగుపెట్టుకు నిద్రపోయింది.

మర్నాడు ప్రాదున్నే కిరణ్ణయి వంటింటో కూరలు తరుగుతూవుంది. దానీదివచ్చి “డాక్టరుగారు వచ్చారు అమ్మగారూ! అని చెప్పింది.

కిరణ్ణయి పంచినతల ఎత్తుకుండానే “వెళ్ళి, అత్తగారికి ఇవ్వారో వంటో బాగానే వుందని చెప్పు” అన్నది.

దానీది ఆశ్చర్యంతో కొంచెంసేపు ఆమె మొహంకేసి చూచి “వారు గదిలో కూర్చున్నారన్నారు” అన్నది. ఆమె దీనికేమీ అతురత కనపర్చు కుండానే స్వాభావికంగా “ఎవరికీ జబ్బులేదు, ఎవరూ వారి దగ్గరమందు తీసుకునేవారు లేరు. ఇంకా ఎందుకు వస్తున్నారో తెలియటంలేదు. నీకెందుకు నీపని చూచుకో, కూర్చుని కూర్చుని వారే వెళ్ళిపోతారలే” అన్నది. ఈ డాక్టరుమందు పని చెయ్యదన్న సంగతి దానీకి తెలియకపోలేదు. దీనిలో కొత్తే ఏమీలేదు. కాని ‘ఎందుకు వస్తున్నారో?’ అన్న ప్రశ్న ఆమెకు కొత్తగా తోచింది. నిన్న సాయంత్రం ఇంటికి వెళ్ళిన తర్వాత డాక్టరు ఇంటికి కూడా రానవసరంలేని మార్పు ఎమి కలిగిందా అని అలోచించి సాగింది. కొంచెంసేపు మెదలకుండా నుంచుని “కూరగాయలు కేను తరుగుతానలే, నువ్వు ఒకసారి వెళ్ళి చెప్పి రాకూడదు?” అన్నది.

కిరణ్ణయి ఒక్కసారి కనుగుకొని “నీకెందుకు నువ్వువెళ్ళి నీపని చూచుకో. ఇంకా వండిపెడతాననలేదు నయం” అన్నది. ఈ విదిలింపుతో దానీది మొహం ముసముసలాడించుకుంటూ బైటికివచ్చి “అమ్మగారు పని మీదవున్నారు. మీరు వెళ్ళిపోండి” అన్నది.

డాక్టరు డేగ్ దగ్గర పెట్టుకొని ఎదురుమాస్తూ కూర్చున్నాడు. ఈమాట విచకితుడై “పనిలేంది ఎవరికి, నాకూవుంది” అన్నాడు.

“వుంటే, మిమ్మల్ని కూర్చోమన్నది ఎవరు?” అన్నది దానీ.

డాక్టరు కొంచెం సిగుపడి “చాలా ఆవసరమైన పని వుంది, వెళ్ళాలి అని మళ్ళా ఒకసారి వెళ్ళి చెప్పిరా” అన్నాడు విషయంగా.

“నేను చాలా చెప్పాను డాక్టరుగారూ! ఇక చెప్పలేను ఇవ్వాలి వెళ్ళిపోండి” అన్నది దానీ.

ఈ ఆవమానమూ, నిరక్షమూమంచి డాక్టరుకి మొదట చాలాకష్టం కలిగింది. కాని మళ్ళా ఏమైనా దురదృష్ట జరిగిందేమోనని విచార పడాడు. కొంచెంసేపు అలాగే కూర్చుని లేచి హేండ్ బేగ్ పట్టుకు బైలుదేరబోయే పుటికి ఎదురుగా వాకిట్లో కిరణ్ణయి కనపడింది. డాక్టరు “తప్పుకో, వెళ్ళాలి. రోగులు ఎదురు చూస్తువుంటారు, ఇవ్వాళి ఆర్తగారికి కులాసాగా వుందా?” అన్నాడు.

“కులాసాగానే వుంది” అని కిరణ్ణయి ఒకపక్కకు తప్పుకుంది.

కాని డాక్టరు వెళ్ళకుండా అలాగే నుంచొని వున్నాడు. పలకరించటానికికూడా ఏమీ పంక దొరకలేను. ఇదిచూచి కిరణ్ణయి నవ్వుతూ “వెళ్ళరే?” అన్నది.

డాక్టరు మొహం చిట్టించుకుని “వెళ్ళక ఇక్కడే కూర్చుంటా ననుకున్నావా?” అన్నాడు.

“నేను అలా అనుకునేంత పిచ్చిదాన్ని కాదు. మీకోసం ఎంతమంది రోగులు ఎదురుచూస్తువుంటారో చెప్పండి?” అని మొహం చాటుకు తిప్పుకుని నవ్వుసాగింది.

డాక్టరుకి క్రోధంతో ఆమె చెంపమీద ఒక చిన్న దెబ్బవేసి నోరు మూయించాలనిపించింది. కాని వెనకాడి “వెళ్ళిపో” అన్నాడు.

“నే నెక్కడికి వెడతాను? ఇల్లు నాది నే నెక్కడే వుంటాను. వెళ్ళి పోయేది మీరు.”

సరే, వెళ్ళుతున్నానని డాక్టరు బైలుదేరేపుటికి కిరణ్ణయి వెళ్ళి వాకిటికి అడ్డంగా చేతులుపెట్టి నుంచొని “వెళ్ళుతున్నావుగాని, ఇదే అంతిమరాక అని తెలుసుకో” అన్నది.

ఆమె ముఖమూ కంఠస్వరమూ, చూచి డాక్టరుకి మనసులో కొంచెం విచారం కలిగింది. “ఆ అవును అంతిమరాకే” అన్నాడు పైకి.

‘నిజంగా ఆంతిమరాకే తీరావచ్చును. అంతా విని పో సంత
సందర్భాలన్నీ చెబుతాను” అని కిరణ్ణయి డాక్టరు చేతిలో బేగ్ తీసుకొని
బలమీద పెట్టి “నాకు చేతిలో పనివుంది కుప్పంగా చెబుతాను విను” అన్నది.

ఇంతలో దానీది వచ్చి ఎవరో ఇదను బాబులు వస్తున్నారని చెప్పింది.
కింద చెప్పల చప్పుడుకూడా విని కిరణ్ణయి ఆతుఃకర్తతో బెదరిన రేడింగ
దానీదాన్ని తోసుకొని ఒక్కసారి వంటింట్లోకి పరుగుతుకుపోయింది. డాక్టరూ,
దానీ ఆశ్చర్యంతో ఒకరి మొఖాలు ఒకరు చూచుకున్నారు.

కొంచెం సేపటికి చెప్పల చప్పుడు దగ్గరకు వచ్చింది. వచ్చిన వ్యక్తు
లదరూ డాక్టరుకి అసహనాలుగా కనపడారు. కాని కోటుజేబులోంచి తల
పైటికిపెట్టి తోలిచూస్తున్న పోస్కోపు ఆతన్ని నాటికి పరిచయం చేసింది.
పుషేంద్రుడు డాక్టరు మొహం నాడిపోయి వుండటం చూచి ప్రమాదస్థితిలో
ఏమైనా వున్నదేమో అని అనుమానంతో “ఎలావుంది డాక్టరుగారూ?”
అన్నాడు.

డాక్టరు మాటాడలేదు. ఆతని మొహం మరింత నెలవెల పోయింది.
పుషేంద్రుడు మరింత అనుమానంతో “హాన్ బాబుకు ఎలావుంది డాక్టరు
గారూ!” అన్నాడు.

డాక్టరు మాటాడకుండా వెర్రిమాపులు చూస్తూ నుంచున్నాడు.

“ఇంకా నుంచున్నారెందుకు? వెళ్ళరాదు డాక్టరుగారూ!” అన్నది
దానీ.

డాక్టరు బేగ్ తీసుకొని మెదలకుండా ఇదరి మధ్యనుంచి దూసుకు
పోయాడు. దానీది మాయమైంది. పుషేంద్రుడూ, సతీశుడు ఒకరి మొహాలు
ఒకరు చూచుకుంటూ నిలబడిపోయారు.

“అయితే, ఈ డాక్టరు ఇలా ఎందుకు పోయాడో నాకు అర్థం కావటం
లేదు” అన్నాడు పుషేంద్రుడు.

“అవును—దొంగలాగ చూసుకుపోయాడు” అన్నాడు సతీశుడు.

“ఎవరూ కనపడడం లేదు. హాన్ బాబుకు ఎలావుందో?”

“పద, వెళ్ళి చూడాలి”

“ఇంట్లోకి వెళ్ళటానికి నాకు భీతిగావుంది. అవిష్టమేమైనా జరిగిందేమో!”

“జరిగితే ఇలా నిశ్శబ్దంగా ఎందుకు వుంటుంది?”

ఇంతలో వంటింట్లోంచి కొద్దియి కనపడింది. కళ్ళు తుడుచుకుంటూ వస్తోంది. రాత్రిదీపం వెలుగులో స్పష్టంగా కనపడిన సోంపాకం ఆమెలో ఇన్నాళ్ళ స్పష్టంగా కనపడింది. చిత్రాలలోమాడ అటువంటిరూపం వుండి వుండదు.

“చేపు పస్తారేమో ననుకున్నాను” సతీశునివైపు చూచి నవ్వుతూ చిన్నబాబుగారు కూడా వచ్చారా!” అన్నది. సతీశుడు మాట్లాడలేదు.

“హాన్ బాబుగారికి ఎలావుంది?” వుపేంద్రుడు అడిగిగాడు.

“అలాగే వుంది. పదండి లోపలికి.”

హాన్ తలి కొడుకు మంచందగ్గర కూర్చో వుంది. వుపేంద్రుని చూడ గానే గావురు మన్నది.

హాన్ తీ.ణస్వరంతో “వూరులో ఆమ్మా” అన్నాడు.

వుపేంద్రుడు చుట్టూ చూచితో ఒక పక్కని చితికిలపడాడు. సతీశుడు మొహంమీదికి గాంభీర్యం తెచ్చుకోటానికి ప్రయత్నించి కొయ్యపెట్టిమీది కెళ్ళి కూర్చున్నాడు. కొద్దియి కొంచెం సేపు నిలబడిచూచి—కళ్ళలో నీర్లు కురిపిస్తూ పోయింది.

౧౪

ప్రతిపది తలంపుగా సతీశుడు మహా డాక్టర్ చదవాలని నిశ్చయించు కున్నాడు. మర్నాడు సాయంత్రం ఎవరితోనూ చెప్పకుండా బిహారి తీసుకు వెళ్ళి ఇదివరకు తను పదవిపైటి వచ్చిన ఇంట్లో ప్రవేశించాడు. “మనం చేపే తైలుదేరి వద్దాం” అన్నాడు బిహారికి. బిహారి సరే అన్నాడు. కొంచెం సేపుండి సతీశుడు “మనం చేసిన పని మంచిదికాదు. ఆమె నాకెంతో సేవ చేసింది. మెప్పునాకేకూడా పోయింది. అంతు తెలుసుకోకుండా వుండటం భావ్యంగాదు. బిహారీ!” అన్నాడు.

బిహారి సతీశుడు ఎవరి నుద్దేశించి మాట్లాడుతున్నదీ గ్రహించి మెదల కుండా వూరుకున్నాడు

“అఖిరికి ముష్టివాడు కష్టాలోవున్నా ఆదరించటం మానవభగ్నం బిహారీ! ఆమె తప్పుకుండా ఏదో ఆపదల్లో వుండి వుంటుంది. ఒకసారి వెళ్ళి చూచిరా” అన్నాడు సతీశుడు. బిహారి మెదలకుండా అతనివెనుక నడుచు

న్నాడు. ఆమె నీముంగ ఏమీ చెప్పదు. నాముందు మాత్రం ఏమీదాచదు! అన్నాడు సతీశుడు మళ్ళా. ఇంతలో ఇదరూ సావిత్రీ ఇంటి గొంధి మలుపుకు వచ్చాడు. సతీశుడు ఆగి “నేను ఇక్కడ నుంచుంటాను. నువ్వు వెళ్ళి త్వరగా చూచిరా” అన్నాడు.

బిహారి సావిత్రీ ఇంటికి వెళ్ళాడు. సతీశుడు బజారులో పచారు చేస్తూ నుంచున్నాడు, పది నిమిషాలైన తర్వాత బిహారి తిరిగివచ్చి ఆమె ఇంటిదగ్గర లేడు” అన్నాడు.

“ఎప్పుడు వస్తుంది?” సతీశుడు ఘట్టుకత్తో అడిగాడు.

“వెళ్ళి రెణెలయిందట, ఎక్కడికి వెళ్ళిందో, ఎప్పుడువస్తుందో?”

“ఆమె సామానది?”

“ఇంటోనేవుంది. వదలిపెట్టలేనంత విలువగల సామానుమాత్రం ఏముంది?”

సతీశుడు కోపంతో “ఆమె సిరికి ఆసామాను చాల! నువ్వు ఒట్టి తెలివితక్కువ దడవ్వువు. దానిలో ఏవను చెబితెనో వినివచ్చి వుంటావు. ఆమె అంతులేకుండా ఎక్కడికి పోతుంది? అంతులేకుండాపోతే నేను నూరు కంటానా? ఇప్పుడే స్టేషనుకు వెళ్ళి రిపోర్టు చెప్తాను” అన్నాడు.

బిహారి మాటాడలేదు.

“మోక్షదా ఏమన్నది. ఆమె తెలియదంటే నేను నమ్మను. ఆమెకు తప్పకుండా తెలిసి వుంటుంది. నేను వెళ్ళి కనుక్కు వస్తాను వుండు” అన్నాడు సతీశుడు.

బిహారి విసుగుతో “మీరు వెళ్ళినవసరం లేదు బాబుగారూ?” అన్నాడు.

“ఎందుకు అవసరం లేదు! తప్పకుండా ఆమె అంతు కనుక్కు తీరతాను.

“ఆమె ఏవతోనూ చెప్పా చెయ్యకుండా వెళ్ళిపోయింది బాబుగారూ! ఎక్కడికి వెళ్ళిందో ఎవరికి అంతు?” అన్నాడు బిహారి.

సతీశుడు కనురుకుని “మళ్ళా అడేమాట! ఎక్కడికి వెళుతుంది. ఈ భూమిని తెగించుకు పోతుందా?” అని లేచాడు.

ఈసారి బిహారి కొంచెం భయపడి “చెప్పివెళ్ళలేదు. కాని ఆమె ఎక్కడ వున్నదీ నాకు తెలుసు? ఈ పట్నంలోనే వుంది” అన్నాడు,

“ఎక్కడ?... దేభ్యంగా ఇందాకితుంచి చెప్పవేం. ఎక్కడవుందో చెప్ప?”

బిహారి కొంచెం నేపు మెదలకుండా వుండి “అంతా తెలుసు బాబు గారు. చెబితే మీ మనసుకు కష్టంగా వుంటుంది దేమాని చెప్పలేదు”

సతీశుడు కొంచెం ఆతురతతో “ఎమి జరిగిందేమిటి?” అన్నాడు.

బిహారి మెదలకుండా నుంచున్నాడు. ఆతురతతో అతని మొహంవంక చూస్తున్న సతీశుడు కొంచెం నేపుండి “నీ పాదాలు పట్టుకుంటాను త్వరగా చెప్పు బిహారీ!” అన్నాడు.

బిహారి అతని కాళ్ళమీదపడి యేడుస్తూ “సన్నిం కెక్కువ నీ కుమారి లోకి తొక్కుకుండి బాబూ! కొంచెం చాటుకుపడండి చెబుతాను” అని ఒక కీనడకువెళ్ళి నుంచున్నాడు. సతీశుడు దగ్గరికు వెళ్ళి “ఎమిటి” అన్నాడు.

బిహారి గొంతు తడిచేసుకుని “సాన్నిధి మీపడ వుందనుకుంటావుండి మోక్షదా! కాని ఆసలు ఆవిడి ఎక్కడ వుందీ నాకు తెలుసు” అన్నాడు.

“నువ్వు తెలుసుకుంటావని నాకూ తెలుసు. అయితే ఎక్కడవుంది?” అన్నాడు సతీశుడు ఆతురతతో.

“కొంచెం శాంతిందండి బాబుగారూ!” అని బిహారి గొంతు మల్ల తడిచేసుకుని “నాకు గట్టి నమ్మకం కలిగింది.....” అన్నాడు.

“నమ్మకం కలిగింది ఎమిటి?”

“ఆమె వివేకబాబుగారి దగ్గర.....” అని అగిహారాడు బిహారి.

“ఎక్కడ? వివేకబాబుగారి దగ్గరా?” అని సతీశుడు అక్కడ చరికిల బడబోయాడు.

“అవును బాబూ! అతని దగ్గరే.. అక్కడ ఊళ్ళోవద్దు. మల్లా స్నానం చేయ్యవలసి వస్తుంది. అడ్డమైనవాళ్ళు...”

సతీశుడు అతని చివరిమాట వినివినట్టుగా గోడనానుకు నుంచుని శుష్కకంఠంతో “అయితే ఆమె నాదగ్గర వుందని ఎలా అనుకుంది మోక్షదా?” అన్నాడు.

“అరోజున—సావిత్రి విసివబాబును అవమానపర్చి పంపిన రోజున—
తను సతీశ్ బాబుగారి వద్ద తప్పు ఇంకెక్కడా వుండని వాగింది. అది మోక్షదా
కూడా విన్నది”

సతీశుడు కొంచెం స్తమితపడి “అమె విసివబాబువద్ద వున్నదని నీకలా
తెలుసు?” అన్నాడు.

బిహారి మాటాడలేదు.

“చెప్పు” అన్నాడు సతీశు.

బిహారి మెదలకుండా నుంచున్నాడు. అతనికి తన పూసత్వాన్ని గురించి
సగర్వంగా చెప్పుకొన్న ప్రతిజ్ఞ కూడా జూపక మొచ్చింది. అఖిరికి గుటకలు
మింగుతూ “నేను నాకళ్ళారచూచాను” అన్నాడు. సతీశుడు మెదలకుండా
వింటున్నాడు. మనం పాతమెస్సునుండి వచ్చిన మర్నాడు—నేను సావిత్రి
ఇంటికి వెళ్ళాను అక్కడ విసివబాబు సావిత్రిగదిలో పండుకొని ఉండగా
చూచాను” అన్నాడు బిహారి.

సతీశుడు ఒక్కసారి కనురుకొని “శుద్ధఅబద్ధం “అది ఎప్పుటికీ కాదు”
అన్నాడు బిగ్గరగా.

బిహారి తృప్తిపడి “లేదు బాబుగారు ! నిజంచెబుతున్నాను” అన్నాడు.

సతీశుడు కొంచెం నేపు అతని మొహంకేసి తీవ్రదృష్టితో చూచి
“అప్పుడు సావిత్రి ఏమిచేస్తావుంది?” అన్నాడు.

“అగదిలోనే వుండి బాబు! నన్ను చూడగానే తృప్తిపడి పంటిట్లో
కూర్చుబెట్టి పనిలోకి రావటం లేదని బాబుగారికి కోపం వచ్చిందా? మీరు
మెస్సులోంచి విందుకు వెళ్ళిపోయారు ఈ సంగతులన్నీ అడిగింది బాబూ!”

“తర్వాత”

“నేను ఇక అక్కడ వుండలేక వచ్చేశాను. అరోజునే అతనివెంట
వెళ్ళిపోయింది.

“ఇంత కాలంనుండి విందుకు చెప్పలేదు?”

బిహారి మాటాడ లేదు.

“నీ కళ్ళారా చూచావా? ఎవరై నా చెబితే విన్నానా—” అని అడి
గాడు సతీశుడు మళ్ళా.

“లేదు బాబుగారు! నేను కళ్ళారా చూచాను.”

“కర్ణారా మాచానని నాపాదాలంటి చెప్పు. ఇదిగో బ్రాహ్మణి పాదాలంటున్నానని ప్రాసం పెట్టుకో.”

బిహారి వెంటనే వెంటి పాదాలంటి “నాకర్ణారా మాచానని బాబూ!” అన్నాడు.

సతీశుడు కొంచెంసేపు మెదలకుండా వూడి “సరిగ్గా, ఇన్వార్ట్ రాత్రి నేను భివానీపురం వెళుతున్నాను. రాని వుండే బాబుగారితో చెప్పు” అన్నాడు.

బిహారి నమ్మలేదు, విచిత్రంగా.

ఇది చూచి సతీశుడు అశ్చర్యంతో “ఎక్కడా వెళుకు?” అన్నాడు.

బిహారి కళ్ళు తుడుచుకుంటూ “నేను మీ బిడ్డలంటివాణ్ణి బాబూ! నేను నూడా మీ వెంటవస్తాను. నావద ఎమీ దాదావు” అన్నాడు.

“ఎందుకు?”

“ముసలివాణ్ణిలే మాత్రమేం బాబూ! కర్రచేతికి ఇప్పుడు కూడా నలుగురికి జవాబు చెప్పగలను. అవసరమేస్తే...”

అయితే.

“నేను తగ్గూకు వెళ్తున్నాననా ఎమిటి?” అన్నాడు సతీశ్ శాంత భావంతో.

“అయితే, నేను తిరిగి వెళిపోనా?” అన్నాడు బిహారి

“వెళిపో” అని సతీశుడు వెళిపోయాడు. బిహారి అక్కడ కొంచెం సేపు నుంచు మెదలకుండా కళ్ళు తుడుచుకుంటూ బైలుదేరి వెళ్ళాడు.

సతీశుడు నిరసమైదాసంలో ఒక చెట్టుకిందకు పచ్చి నుంచున్నాడు. అక్కడి నిశ్శబ్దత అతని మనసుకు కొంతకొంతి నిచ్చింది. అక్కడ కూర్చుని అతని హృదయంమీద వున్న భారాన్ని ఎలా తొలగించాలా అని ఆలోచించ సాగాడు. ఈ ప్రశ్న అర్థంలేని ప్రలాపంలాగ అతని చెవుల్లో గింగురుమన సాగింది. ఎమీ చెయ్యలేమని చివరికి సమాధానం వచ్చింది.

‘నావిత్రి అలాంటి పని ఎందుకు చేసింది?’ అడిగాడు.

‘అమెమీద నేరం ఆరోపించటాని! ఆమె చేసిందేమన్నది?’ సమాధానం వచ్చింది.

‘అమెచేసినపని నమ్మకద్రోహంకాదా!’

‘ముందు ఈసంగతిచెప్పు—అమె నమ్మించింది మాత్రం ఎప్పుడు నమ్మక ద్రోహం చెయ్యటానికి!’ సమాధానం వచ్చింది.

సతీశుడు మళ్ళా మాటాడలేక పోయాడు. నిజంగా అమె ఎప్పుడూ అతన్ని ఆశ పెట్టి మోసగించలేదు. ఇంకా పైగా అతని హితవుగోరి - అనేక విధాల మేలుచేసింది. సోదరికింట మిన్నగా ప్రేమతో చూచింది. అతనికి ఆరాత్రి సంగతిజాపకం మొచ్చింది. అగోచరమైన నైద్యునికి దయాదాక్షిణ్య లున్నప్పటికీ తన కఠినకర్మను వదలనట్లు — సావిత్రి అతన్ని హృదయ పూర్వకంగా ప్రేమిస్తున్నప్పటికీ కఠిమరాలై వెళ్ళగొట్టింది. అలా ఎవరు చెయ్యగలరు? వజ్రాయుధానికి హృదయాన్ని అడముపెట్టి తుత్తునియలు కాకుండా ఎవ్వరు చెయ్యగలరు? సతీశుని కళ్ళలో నీరు తిరిగివై. ఈప్రశ్నలూ సమాధానాలలో తనెక్కడో తప్పకుండా పొప్పడి వుంటానన్న సంశయం మాత్రం అతన్ని వదలకుండా వుంది.

‘అయితే నే నామెమీద ప్రేమద్యుష్టలు వేశానా?’ అని మళ్ళా అతని ప్రశ్న.

‘వేశావు! బండ అని తెలిసి వుండికూడా ఎందుకు దిగబడ్డావు వూబిలో?’ సమాధానం వచ్చింది.

‘అసంగతి తెలియదు. కమలాన్ని తెచ్చుకోటానికివెళితే బురద కాదా?’ అని ప్రశ్న వేశాడు.

‘అవన్నీ పూర్వకాలపుసంగతులు. ఇప్పుడు దాకిలాలేమీ పనికిరావు. కమలాన్ని చేతపట్టుకుని ఇంటికి మరలివచ్చేప్పుడు బాచికికూడా వదలించుకొని వస్తాడు - మానవుడు. అయితే నీకు కమలమనేది ఏది, బాడి అమలానికి?’

‘ఇంటికి వెళ్ళకుండావుంటే?’

‘రామ! రామ! అటువంటి మాటలు నోటివెంటరానియ్యకు’ సమాధానం వచ్చింది.

తర్వాత అతడు నిస్సహాయతతో నక్షత్రాలతో నిండియున్న నీలాకాశం కేసి చూస్తూ కూర్చున్నాడు. కాని హఠాత్తుగా ‘నాకు అమెయందు ఆశ లేదు. అమెకూడా నన్ను ఏనాడూ, ఎమీ యాచించి ఎరుగదు. ఎలా? పంపల్ల అమె ఈ పనిచేసింది? ధనలోభంవల్లా? ఎమీ అర్థంకావడం లేదు.

విషినునిలాంటి అనాచారజి, త్రాగుబోతును సావిత్రి చునసార ప్రేమిస్తోందని వప్పుకోటానికి అతని హృదయం అంగీకరించ లేదు.

గంగానది మీదనుండి వచ్చే నీరపవనాలు సతీశునికి కొంచెం చలి కలిగించాయి. పైనున్న చిద్దరు కప్పుకొని కళ్ళుమూసుకు బెంచీమీద పండు కున్నాడు. కన్ను మూయగానే సావిత్రి వుజ్వల వదనం అతని ముందు మెలగ సాగింది. ఆమె మొహంమీద పతితలక్షణా లెక్కడా కనపడటం లేదే, విశేషంతో, శాంతిగా స్నేహస్మిగ్గమె దీపించుతూ వుండిగానీ? పరిపూర్ణ యౌవన భావంతోనున్న ఆ వదనమూ, ఆ స్వేదతేభాలూ, ఆ చంచలదృష్టులూ, ఆ మందహాసమూ గంభీరమై పోయినాయి. వాటివన్నిటిని ఒక్కసారిగా అత నెప్పుడూ మాడలేదు. ఆమె అంటించిన నిప్పు గగిళ, మండి జ్వాల లెత్తింది. ఆ జ్వాలలనుండి పారిపోయి ప్రాణాలు దక్కించుకొనే దెలా? ప్రాణం దక్కించుకుని మాత్రం ఏమి చేస్తాడు? అతని కళ్ళవెంట నీరు ధాళులుగా ప్రవహించ పోగివై. అతని కన్నీరును ఆవుకో దలచుకోలేదు. చేయొత్తి తుడుచుకోటానికి కూడా అతనికి యిష్టం లేకపోయింది. కన్నీళ్ళలో ఇంత తియ్యదనమూ, ఇంత సరసతా వుంటుందని ఇవ్వాళే అతను మొదటిసారిగా తెలుసుకుని శాంతించాడు. తన జీవితంలో ఇంత సుఖం అన్వాదించె అవకాశం కలిగి నందుకు చేతులు రెండూ జోడించి సలజసేత్రాలతో నత్తరథభూషితమై, దిగంతవ్యాపితమైన ఆ కాళంకేసి చూస్తూ మాటిమాటికి నమస్కరించసాగాడు.

ఏది ఎలావున్నా భగవంతుడు ఒకడు వున్నాడనీ, ఎవరూ అతని కన్ను కప్పలేరనీ, చిన్నలకూ, పెద్దలకూ, అందరికీ ఒకనాడు అతని ముందు సమాధానం చెప్పక తప్పదనీ సతీశునికి పూర్వజన్మక ముంది. లేచి కూర్చుని, కన్నీళ్ళు తుడుచుకొని 'భగవంతుడా! నువ్వు ఎవరిచేత ఏమినాటక మాడినానో కూడా ఎవరికీ తెలియదుగదా! నీకృపవలే ఇవ్వాళ సావిత్రి దాతా, నీను యాచకుడనయ్యాను. మంచో, చెడ్డో దానిని పరిష్కరించే బాధ్యత ఎవరి మీదనైనా పెడుదువుగాని ఈ యాచకుని మీద మాత్రం పెట్టకు. ఈ హృదయంలోని విద్యేపాన్ని మారం చెయ్యి. ఎక్కడో కనుమరుగునై వున్న వ్యక్తియందు నేను కృతఃకుడు కాజాలను' అని ప్రార్థించుకో సాగాడు.

సతీశుడు మళ్ళా బెంచీమీద పడిగిలాడు. గుడిగంట రెండు కొట్టింది. అలసిపోయిన అతని నేత్రాలు మూతలు పడ్డాయి. కునికిపాటు పడుతూ

‘అమెచేసినపని నమ్మకద్రోహంకాదా!’

‘ముందు ఈసంగతిచెప్పు—అమె నమ్మించింది మాత్రం ఎప్పుడు నమ్మక ద్రోహం చెయ్యటానికి!’ సమాధానం వచ్చింది.

సతీశుడు మళ్ళా మాటాడలేక పోయాడు. నిజంగా అమె ఎప్పుడూ అతన్ని ఆశ పెట్టి మోసగించలేదు. ఇంకా పైగా అతని హితవుగోరి - ఆనేక విధాల మేలుచేసింది. సోదరికింట మిన్నగా ప్రేమతో చూచింది. అతనికి ఆరాత్రి సంగతిజ్ఞాపకం మొచ్చింది. కోరియందు నైద్యునికి దయాదాక్షిణ్యాలున్నప్పటికీ తన కఠినకష్టము వదలనట్లు — నావిత్రి అతన్ని హృదయ పూర్వకంగా ప్రేమిస్తున్నప్పటికీ కఠినురాలై వెళ్ళగొట్టింది. అలా ఎవరు చెయ్యగలరు? వజ్రాయుధానికి హృదయాన్ని అడముపెట్టి తుతునియలు కాకుండా ఎప్పుడు చెయ్యగలరు? సతీశుని కళ్ళల్లో నీరు తిరిగివై. ఈప్రశ్నలూ సమాధానాలలో తనెక్కడో తప్పకుండా చొప్పడి వుంటానన్న సంశయం మాత్రం అతన్ని వదలకుండా వుంది.

‘అయితే నే నామెమీద ప్రేమద్యుష్టులు వేశానా?’ అని మళ్ళా అతని ప్రశ్న.

‘వేళాపు! బండ అని తెలిసి వుండికూడా ఎందుకు దిగబడ్డావు వూచిలో?’ సమాధానం వచ్చింది.

‘అసంగతి తెలియదు. కమలాన్ని తెచ్చుకోటానికివెళితే బురద కాదా?’ అని ప్రశ్న వేశాడు.

‘అవన్నీ పూర్వకాలపుసంగతులు. ఇప్పుడు డాక్టరాలేమీ పనికిరావు. కమలాన్ని చేతపట్టుకుని ఇంటికి మరలివచ్చేప్పుడు బాడికికూడా వదలించుకొని వస్తాడు - మానవుడు. అయితే నీకు కమలమనేది ఏది, బాడి అవటానికి?’

‘ఇంటికి వెళ్ళకుండావుంటే?’

‘రామ! రామ! అటువంటి మాటలు నోటివెంటరానియ్యకు’ సమాధానం వచ్చింది.

తర్వాత అతడు నిస్సహితో సత్కృతాలతో నిండియున్న నీలాకాశం కేసి చూస్తూ కూర్చున్నాడు. కాని హఠాత్తుగా ‘నాకు అమెయందు ఆశ లేదు. అమెకూడా నన్ను ఏనాడూ, ఏమీ యాచించి ఎరుగదు. ఎలోపంవల్ల అమె ఈ పనిచేసింది? ధనలోభంవల్లా? ఏమీ అర్థంకావడం లేదు.

విషినునిలాంటి అనాచారజ్ఞి, త్రాగుబోతును సావిత్రి మనసార ప్రేమిస్తోందని వప్పుకోటానికి ఆతని హృదయం అంగీకరించ లేదు.

గంగానది మీదనుండి వచ్చే నీరపవనాలు సతీశునికి కొంచెం చలి కలిగించాయి. పైనున్న చిద్దరు కప్పుకొని కళ్ళుమూసుకు బెంచీమీద పండు కున్నాడు. కన్ను మూయగానే సావిత్రి వుజ్వల వదనం ఆతని ముందు మెలగ సాగింది. ఆమె మొహంమీద పతిలక్షణా లెక్కడా కనపడటం లేదే, వివేకంతో, శాంతిగా స్నేహస్థిగమై దీప్తిచుతూ వుండిగానీ? పరిపూర్ణ యౌవన భారంతోనున్న ఆ వదనమూ, ఆ స్నేహకేళిలూ, ఆ చంచలదృష్టులూ, ఆ మందహాసమూ గంభీరమై పోయినాయి. వాటినిన్నిటినీ ఒక్కసారిగా ఆత నెప్పుడూ మాడలేదు. ఆమె అంటించిన నిప్పు రగిలి, మండి జ్వాల లెత్తింది. ఆ జ్వాలలనుండి పారిపోయి ప్రాణాలు దక్కించుకొనే డెలా? ప్రాణం దక్కించుకుని మాత్రం ఏమి చేస్తాడు? ఆతని కళ్ళవెంట నీరు ధోలుగా ప్రవహించ పోగినై. ఆతనా కన్నీరును అవుకో దలచుకొలేదు. చేతులి తుడుచుకోటానికి కూడా ఆతనికి యిట్టం లేకపోయింది. కన్నీళ్ళలో ఇంత తియ్యదనమూ, ఇంత సరసతా వుంటుందని ఇవ్వాలే ఆతను మొదటిసారిగా తెలుసుకుని శాంతించాడు. తన జీవితంగా ఇంత సుఖం అన్యాయించే అవకాశం కలిగి నందుకు చేతులు రెండూ నోడించి చలజనేత్రాలతో నత్తరథభూషితమై, దిగంతవ్యాపితమై ఆ కాళంకేసి మాగూ మాటిమాటికి ననుస్కరించసాగాడు.

ఏది ఎలావున్నా భగవంతుడు ఒకడు వున్నాడనీ, ఎవరూ ఆతని కన్ను కప్పలేరనీ, చిన్నలకూ, పెద్దలకూ, అందరికీ ఒకనాడు ఆతని ముందు సమాధానం చెప్పక తప్పదనీ సతీశునికి పూర్తిసమ్మత ముంది. లేచి కూర్చుని, కన్నీళ్ళు తుడుచుకొని 'భగవంతుడా! నువ్వు ఎవరిచేత ఏమి నాటక మాడిస్తావో కూడా ఎవరికీ తెలియదుగదా! నీకృపవలే ఇవ్వాలే సావిత్రి దాతా, నీను యాచకుడనయ్యాను. మంచో, చెడ్డో దానిని పరిష్కరించే బాధ్యత ఎవరి మీదనైనా పెడుదువుగాని ఈ యాచకుని మీద మాత్రం పెట్టకు. ఈ హృదయంలోని విశ్వేషాన్ని మారం చెయ్యి. ఎక్కడో కనుమరుగున వున్న వ్యక్తియందు నేను కృతఘ్నుడ కాబాలను' అని ప్రార్థించుకో సాగాడు.

సతీశుడు మళ్ళా బెంచీమీద పడిగిలాడు. గుడిగంట రెండు కొట్టింది. అలసిపోయిన ఆతని నేత్రాలు మూర్తలు పడ్డాయి. కునికిపాట్లు పడుతూ

ఎప్పుడో కాదు. నిన్న గురించి నాకేమీ చింతలేదు. ఎక్కడవున్నా కేవలం సుఖంగా మాత్రం వుండమని వేడుకుంటున్నాను' అనుకుని నిద్రపోయాడు.

*

*

*

*

నాయులత్రమైంది. బాటివురుగా రింట్లో సరోజినీ, జ్యోతిష్, వుపేంద్రుడూ మరొక యువకుడూ కూర్చుని యున్నారు. దృఢకాయుడైన అనూతన యువకునివేరు శాశాంకమోహన్. విదేశాలలో చదువుకు వచ్చాడు. అందుచేత అతనివేషంలోకూడా ఆ ప్రభావం బాగా కనపడుతున్నది. కొంతకాలంనుండి సరోజినియగ్గుడు వ్యామోహంతో వున్నాడు. తనకోక్కెల్లా స్వవిధాలా సాఫల్యం కావాలని శాయశక్తులా ప్రయత్నిస్తున్నాడు. ఎంత పగటు నెగుసుకో బ్రహ్మకే తెలుసు. సతీశునిగురించి చచ్చవచ్చింది. వుపేంద్రుడు—అతని ఆసాధారణ శారీరకశక్తిని, భౌతికసాహసాలూ పరిచయం చేసి—అతని ఆశ్చర్య సంగీత ప్రావీణ్యాలను గురించి వ్యాఖ్యానం ప్రారంభించాడు. దగ్గంగా సోపామీద కూర్చునివున్న సరోజిని చాల తల్లియత్వముతో ఇదంతా వింటోంది. ఇంతలో బిహారివచ్చి సతీశుడు భవానీపురం వెళ్ళాడని చెప్పాడు.

వుపేంద్రుడు కొంచెం ఆశ్చర్యంతో “అక్కడ ఎవరున్నారు?” అన్నాడు.

“తెలియదు” క్లుప్తంగా అని బిహారీ వెళ్ళిపోయాడు. ఇంతసేపటినుండి అతనికోసం ఎవరుచూస్తావున్న వారందరికీ నిరాశకలిగింది. ఇంతసేపటినుంచీ గడంమీద వేలేసుకుని తస్మయత్వంతో కూర్చున్న సరోజిని చకితురాలై “అయితే ఇప్పుడెంచేద్దాం?” అన్నది. ఒకదీర మొన నిట్టూర్పువెచ్చింది.

జ్యోతిష్ చెల్లెలి మోహంకేసిచూచి లోలోన నవ్వుకున్నాడు.

శాశాంకమోహనునిమాత్రం నిరాశ కలుగలేదు చుక్కాని సరోజిని చేతికివ్వాలని తీర్మానించాడు. సంగీతమంటే అతను చెవికోసుకుంటాడు. ఈ తీర్మానమునందు సరోజిని అయివ్వుత కనబరిచగానే “మగవారిని పాడమనటం న్యాయం కాదు. స్వాభావికంగానే వాటిగొంతు మెరలుగానూ, కలుపుగానూ వుంటుంది. అందుచేతవారు ఎంతవిద్య నేర్చినా, ఎన్నిప్రయత్నాలు చేసినా స్త్రీలకంకంలానున్న లాలిత్వం, మాధుర్యం వాటికంతంలో వుండదుఅన్నాడు.

ఈ విషయాన్ని ఎవరూ కాదనలేక పోయారు. కాని సరోజిని మాత్రం మెదలకుండా పూరుకోలేక పోయింది. “పురుషుల కంటలో మాధుర్యం లేక పోయినా మొట్టగా ఉండటం నాకివ్వకాదుగా! సియాన్ హోగ్స్ నియం ధ్యనులు కీటవుగా వున్నా లోకులేమీ కాదనటంలేదే?” అన్నది.

శశాంక మోహనునికి నీనికిసమాధానమేమీ కనపడలేదు. అయినా ఏదో అంగుకోబోతుండేప్పటికి సరోజిని హాహుళ్యంగా లేచి నుంచు “అయితే అమ్మతో చెప్పివస్తాను. ఆమె నాకోసం పట్టెలో అన్నం పెట్టుకుని కూర్చుంటుంది.” అన్నది.

“ఇంకా నీతిండి తిప్పలు అమ్మపాకవలసిందేనా ఎమిటి?” అన్నాడు వుషేంద్రుడు ఆశ్చర్యంతో.

ఉషేంద్రుని మాటలలో ఆతంకికి ప్రేమతిప్ప ఇంకేమీలేదు. అన్న సంగతి సరోజినికి కూడా తెలుసు, నవ్వుతూ “అదే, అమ్మతో చెప్పివస్తాను” అని తురుస పైటికి పోయింది.

ఆమె వెళ్ళిపోగానే శశాంక మోహన్ వుషేంద్రునివంక చూచి “మీ మిత్రుడు పూరిగా సనాతనడనుకుంటాను” అన్నాడు.

ఉషేంద్రనాథుడు చిరునవ్వు నవ్వి — “అవును! సనాతిమడే. పూజా పుస్తకాలకుకూడ చేస్తాడు అన్నాడు.

సతీశుడు చాలుచాలుగా తాగుతూవుంటాడని వారెవరికీ తెలియదు. బహుశా వాటివిషయం స్వప్నంలోకూడా పూరించి వుండగు.

“నారు ఎమిచేస్తావుంటారు?” అడిగాడు శశాంక మోహనుడు.

“ఎమీలేదు. ఎనాడైనా ఎదైనా చేస్తాడేకూడా ఎవరికీ ఆశలేదు.” అన్నాడు వుషేంద్రుడు.

ఈ మాటతో శశాంక మోహనుని హృదయంలోంచి ఒక భాం లోలకి పోయినట్లయింది. ఒక్కనవ్వునవ్వి “అలాగా!” అన్నాడు.

జ్యోతిష్ ఇంతవరకు మెదలకుండా పుట్టున్నాడు. “అయితే వుషేంద్ర! నాకు తెలియక అనుగుతాను. శాస్త్రశాస్త్రానికి విలువలేమా? అడిగాక అతిని సంగీతాన్ని చూచి నేను ఒక్కసారి ముగ్ధుణ్ణిపోయాను. అతని సంగీత విద్యా పాండిత్యానికి తగిన గౌరవ మర్యాదలు యివ్వకపోవటం చాల విచారించతగ్గ విషయం. ఆలోచింపునడే కాని అతినిది కాదు” అన్నాడు.

“న్యాయసాక్షులతో సంబంధంలేని మనబోటి యువకులుకూడా వీటి యందు శ్రద్ధవహించకపోతే ప్రపంచం బొత్తిగా గ్రహీతమైపోతుంది. మీ స్నేహితుణ్ణి చూస్తే నాకు చాల జాణి కలుగుతుంది. అయితే అతని తండ్రిగారు బాగా ఆస్తి పాస్తులున్న వాడేనా?”

ఇతలో సోజిని వచ్చి మెదలకుండా అన్న కుట్టివెనుక నుంచుని “ఎవరికి అన్నయ్యా?” అన్నది.

“సతిసుని తండ్రికి”

“సరిగా చెప్పలేనుగాని, సువత్సరానికి ఘమారు కెండులక్షల అదాయం వస్తుందని వినికిడి” అన్నాడు వుప్పేండుకు.

కోర్కె తిమ్మ తుళ్ళిపడి “కెండు లక్షలా! పెద్దజమీందారులాగా వున్నాడే!” అన్నాడు.

“అవును జమీందార్ కుడా వున్నది. తర్వాతి చాలసంపాదించాడు.”

కోర్కె తిమ్మ ఒక దీర్ఘమైన నిట్టూర్పువెచ్చించి—“సాభాగ్య చేవత ప్రేమ వుత్తు ఉన్నమాట, ఆరోగ్యం, విశిష్టత, రూపం, యావ్వం శక్తి అన్నీ వున్నాయి. ఏం కొనుగ?” అన్నాడు.

ఉప్పేండుకు సవ్వతూ “దానితోపాటు ఒక దుర్గుణంకూడా వున్నది. లేనిపోని విషయాల నన్నిటిని నెత్తిపై తెచ్చిపెట్టుకుంటాడు. అందుకని నాకు కొంచెం భయంగా వుంటుంది, ఎప్పుడు ఏం జరుగుతుందో నని. అ.తకు తప్పితే నువ్వు చెప్పినవన్నీ యదార్థమే” అన్నాడు.

“నెత్తిమీదకు తెచ్చిపెట్టుకుంటూ ఉంటుంటే మీ వుదేశం?”

“మీరు సందేహపడే నవనగం లేదు. అటువంటివి ఇదివరకు ఎన్నో తెచ్చిపెట్టుకున్నాడు. అతనిలో త్రోవమున్నంతగా ప్రాణాలమీద ఆశలేదు. ఈ కలియుగంలోకూడా సత్తయుగంలో — ప్రపంచించినట్టు ప్రపంచ బోతాడు. కోపంవస్తే ఇది మంచి, ఇది చెడా అనికూడా తెలియదు. అటు వంటివాడు లోకంలో చివరివరకు ఎలా నిర్వహించ గలడా యని నాకు సందేహంగా వుంటుంది. సహసం గొప్పదేయెవ్వరికి ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రతిదానికి సాయం చెయ్యాలన్న లోభాన్ని అణచుకోవటంకూడా అవసరం. ఈ సంగతులేవి అతనికి అర్థంకావు. అతను పూర్వజన్మ పాశ్చాత్యదేశ

లలో “నాయిట్” యై పుట్టి -- ఇప్పుడు బెంగాలులో అవతరించాడా అనిపిస్తూ వుంటుంది.

జ్యోతిష్ కొంచెం సేపు మెదలకుండా వుండి “ఏ దుర్గుణమున్నా అతనియందు శ్రద్ధ కలుగుతుంది” అన్నాడు.

“కలుగదు కూడాను. ప్రపంచంలోని చాలవస్తువులను చూచి చూడ నట్టుగా వుండవలసి వస్తుంది. ఇంతవఱకు అతనా విషయం నేర్చుకోలేదు. ఇక ముందు నేర్చుకుంటాడని నమ్మకం కూడా లేదు. నేర్చుకోకపోలే అత నొక్కడికే గాక, మిత్రులకూ, కుటుంబానికీ కూడా కొంచెం ప్రమాదమే” అన్నాడు వుపేంద్రుడు !

“అయితే, స్నేహితుడవై యుండి నువ్వెందుకు చెప్పకూడదు?” అన్నాడు జ్యోతిష్.

వుపేంద్రుడు నవ్వి “అవును! మిత్రుణ్ణి! ముఖ్య మిత్రుణ్ణి! కాని అటు పంటి వుపదేశభావం నామీద లేదు” అన్నాడు.

మెదలకుండా కూర్చుని వింటున్న సహోజని మొహం తిప్పుకుని లోలోన నవ్వుకుంది.

ఉపేంద్రనాథుడు వినుగుతో “సతీశుని చర్చ ఇంతటితో ముగించి రేదాం. చాలా పని వుంది. రెండు మాడు వుత్తరాలు రాయాలి” అన్నాడు.

జ్యోతిష్కూడా కోరుకాగితాలు చూచుకోవాలి. ఇంకెక్కువసేపు కూర్చునే అవకాశం లేదు. కాని ముందుగా సహోజని లేచి నుంచుని వుపేంద్ర నాథునితో ఏదో చెప్పాలనుకున్నది. కాని చెప్పలేక అన్యమనస్కుడై మెదల కుండా వెళ్ళిపోయింది. వుపేంద్రనాథునికి ఈసంగతు లేమీ తెలియవు.

౧౫

సూక్ష్మబుద్ధిగల కిరణ్ణయి భర్త మంచం మీద వుండగా కలిగిన పరిచయంకొద్దీ వుపేంద్రుని బాగా అర్థం చేసుకుంది. దానితో అంతకు ముందున్న అతను స్వార్థపరుడనే సంశయం నివారణ మగుటయేగాక, అతని యందు ఒకవిధమైన శ్రద్ధాభావం నిండిన తటాకంలాగ ఆమె హృదయంలో ఎగ్గుడిపోయింది ఆమె అటువంటి మనిషి ఎప్పుడూ చూచియెరుగదు. అలాంటి వ్యక్తితో పరిచయం కలుగుతుందని కూడా ఆమె నెప్పుడూ వూహించ

లేదు. అందువలన ఈ కొదిపరిచయంతోనే ఆమె భవిష్యత్ జీవితాన్నంతటినీ ఆతనిమీద పెట్టి, పరులమీద ఆధారపడి వున్నందువల్ల ఏం కష్టాలు సంభవిస్తాయోనని ప్రాణాలు బిగబట్టుకొని వున్న ఆమె తెప్పట్లుకొని ఒక అపూర్వ జ్యోతిని చూడ గలిగింది.

ఉపేంద్రుడు వుదయించుండి సాయంత్రంవరకు మృత్యుముఖముననున్న మిత్రుని సేవాశుశ్రూషలలోనే మగ్నమైయున్నాడు. ఈ సేవకు విలువలేదు. కారణం హాన్ జీవించే ఆశ పూర్తిగా పోయింది. కాని ఈ సేవ కిరణ్యులు హృదయాన్ని మాత్రం ఆ ఎముకల గూడుయందు ఆసక్తి కలిగించేట్లు చేసింది. ఆ మగజానన్నుడైన భర్తయందు ఆమె ముగ్ధురాలై పోయింది. తలవని తలంపుగా భార్యలో కలిగిన యీమారుపును హర్షబాబు కూడా గ్రహించాడు. బాల్యంలో కిణ్ణులు పరాయి యింటి పంచను పెరిగింది. బాల్యంలోనే పరాయివానికి భార్యయై వచ్చింది. ఆత్మ అఘోరమయి ఆమెను ఎప్పుడూ ప్రేమించిన పాపాన పోలేదు. అవకాశ మున్నంత వరకు బాధలు పెడుతూ వుండేది. భర్త ప్రేమనుకూడా ఆమె పొందలేదు. భర్త పగలలా బళ్లో పిలలతో నాగి, రాత్రి ఇంటిపద్ద చదువుకుంటూ వుండేవాడు. భార్యకుకూడా చదువు చెబుతూ వుండేవాడు. పిదప ఆరించాలనే ఆకాంక్ష వాణ్ణి మధ్య గురు కష్టాల కఠోరసంబంధాన్ని బిగించి సతీ పతుల మధుర సంబంధాన్ని తలెత్తకుండా చేసింది. ఈ విధంగా ఆ సౌందర్యరాశి బాల్మీకదయాన్ని గడపి యాష్టవమధ్యాహ్నానికి వచ్చింది. కాని అప్పుడు కూడా ఆమె శృంగార ప్రపంచం నుంచి ప్రవాసిమై ప్రగాఢ ప్రేమ ప్రణయాలకు పంచిత రాలై సర్వశ్రేష్టమైన స్త్రీ ధర్మాన్ని కూడా పదలుకొంటూనే సంసారాలైంది. అఘోరమయి యిదంతా తెలుసు. కాని బిడ్డ మరణశయ్యమీద పడియున్నాడు. గుఱిదినాలు దావుకు వస్తున్నాయి. అందుచేత ఆమె కోడలి విపరీత ప్రవర్తనయందు మూఁటిభావం పోసింది వూరుకుంది. డాక్టరు ఏ ఆశతో డబ్బా యాగానీ లేకుండా హాన్ కి చికిత్స చేసేదీ, ఏ ఆశతో సగం యింటి ఖర్చులకూడా భరించేదీ ఆమెకు తెలియక పోలేదు. కాని ముందు కొడుకుకు చికిత్స అవసరం. దాని ముందు ఈవిషయాల నన్నిటిని ఇంత శ్రద్ధతో చూచే అవకాశం లేకపోయింది ఆమెకు. వుపేంద్రుడు కూడా కోడలిపలలో పడిపోతున్నాడని ఆమెకు అనుమానం కలిగింది. వుపేంద్రుడు

ధారావాహినిగా డబ్బు పెట్టటం, అతని నిగంతర సేవాశుశ్రూషలూ చూచి వుపేంద్రుని మనస్సు బాల్యస్నేహపు టద్దులనుదాటి మరో వక్రమార్గం పట్టిందని ఆమె గ్రహించింది. దీనివల ఆమెకు కలిగే నష్టం కూడా ఎమీలేదు. కాని నిన్నటినుండి వుపేంద్రుడు ఎందుకు రాలేదా అని ఆలోచిస్తూ గది నాకిట్లో ఒక మైల దుప్పటి కప్పుకుని పండుకున్నది ఆఘోరమయి.

శీతకాలపు సూర్యుడు అప్పటికింకా ఆసమించలేదు. అప్పుడే ఈ ఇంట్లో చీకటిచాయలు ఆవరించాయి. మామూలు రోజులలోకూడా సూర్యుడయ్యే సూర్యాస్తమయాలలో ఈ యింటివారికి ఎక్కువ పరనయ ముండేది కాదు. కాని ఇప్పుడు—ఈ దుఃఖినినాల్లో దానితో సంబంధమే వూర్తిగా తొలగి పోయింది.

“దీపం పెట్టి ఒక్కసారి ఇక్కడికిరా అమ్మా మాట్లాడాలి” అన్నది ఆఘోరమయి.

కిరణ్ణయి ఎవో పనిలో వుంది “నీకు పక్కవేస్తున్నాను. ఇంకా పాడుగూకలేదు అత్తా!” అన్నది.

“ఎమిటి? నా పక్కేస్తున్నావా? పండుకో బోయేప్పుడు కేనే వేసుకునే దాన్నిగా! వెళ్ళి దీపంపెట్టి విశ్రాంతి తీసుకో. రాత్రిం పగలు చాకిరితో సగమైపోయావు. కొంచెం శ్రద్ధతీసుకోవాలి. అని ఒక దీప మైన నిట్టూర్పువిడచి మెదలకుండా కూర్చున్నది ఆఘోరమయి. కొంచెం సేపయిన తర్వాత కిరణ్ణయి పనిపాటలు ముగించుకొని అత్త దగ్గకు వచ్చి కూర్చో బోయేప్పుటికి “ముందు దీపం వెలిగించి...” అన్నది.

కోడలు కొంచెం విసుగుతో “అంత ఆతురత ఎందుకు? ఇంకా చాలా పాడు వున్నది” అన్నది.

“వుంటే వుందలే మెటదగ్గర చీకటిగావుంది. దీపంవెలిగించి పెట్టిరా! బహుశా వుపేంద్రుడు వసాడేమో. నిన్నకూడా రాలేదు. ఇంకపాకు పాచి ముఖంకూడా కడగలేదలేకండి అమ్మా! తల దువ్వుకోలేదు. మాసివీర మాసివట్టుగానే వుంది. ఇప్పటిదాకా ఎమి చేస్తున్నావు?” అన్నది ఆఘోరమయి.

ఆమె కంఠంలో ఎప్పుడూలేని మమతా మమకారాలు చూచి కిరణ్ణయి నవ్వుతూ “అవును. కొన్నాళ్ళనుండి సరిగా వేళ్ళకు మొహమా కడగటం లేదు. నీరా మార్చటంలేదు. ఇంకా వంటపనే కాలేదు...” అన్నది.

అత్త వినుక్కుని “అవసులన్నీ తర్వాత చూచుకోవచ్చునులే. ముందు నామాట విని...” అన్నది.

కోడలు లేచి నుంచుని “వెళ్ళి దీపం వెలిగించుకు వస్తాను. మళ్లా వచ్చి కూర్చుంటానులే” అన్నది.

అఘోరమయి కోపంతో “అనవసరంగా ఇప్పుడు నాదగ్గర కూర్చోట మెందుకు? గోజా రోజాకీ నువ్వు ఇలా అయిపోతున్న దెందుకో నాకు అర్థం కావటంలేదు” అన్నది.

ఆమె లాలింపులు తిరస్కార రూపంలోకి పరిణమించగానే ఆ ఖాటలు కఠినములై కిరణ్ణయి హృదయాన్ని నొచ్చుకునేట్లు చేసినై. “మీ మూలానే వేసిలా ఆయాస్య అత్తా! నువ్వనే పెడరపు మాటలు చెవులకు కట్టువుగా వుండటం ఆటించి సరిగా అరంకూడా కావు. నీ మనసులో వుంది సరిగా విప్పి ఎందుకు చెప్పవు?” అని క్రోధంతో సమాధానానికి ఎదురు చూడ కుండానే గబగబా వెళ్ళిపోయింది కిరణ్ణయి. ఆమె ఇలా క్రోధంతో మండిపడుతూ వెళ్ళటానికి కారణం ఈ ఇంట్లో అందరికీ తెలుసు, అఘోర మయికీకూడా తెలుసు.

కిరణ్ణయి దీపం వెలిగించి వచ్చేటప్పటికి అత్త కన్నీరు కారుస్తూవుంది. ఇది చూచి కిరణ్ణయి కొయ్యలాగ నిలబడిపోయి “తులసిమాల తీసుకురానా అత్తా!” అన్నది.

అఘోరమయి దుప్పటితో కళ్ళు తుడుచుకొని నిండుగొంతుతో “తీసుకు రా” అన్నది.

కిరణ్ణయి తులసిమాల తీసుకొనివెళ్ళి యివ్వబోయేప్పటికి అఘోర మయి ఆమె చెయ్యిపట్టుకుని చెంత కూర్చోబెట్టుకుని తలనిమురుతూ చాలనేపటి వరకు మానంగా కూర్చొని కన్నీరు కార్చసాగింది. కిరణ్ణయి తొణక బెణక కుండా కూర్చుని ఈ ప్రేమాభివయాన్ని తిలకించసాగింది.

అఘోరమయి కొంతసేపున్న తర్వాత మళ్లా కన్నీళ్ళు తుడుచుకొని “దుఃఖితాపంతో నేను పిచ్చిదాసనైపోయాను. మతిపోయింది. నా ప్రతి చిన్న మాటకు నువ్వెలా కోపగించుకుంటే ఎలా అమ్మా!” అన్నది.

“దుఃఖితాపాలు నీకే కాదు నాకూ ఉన్నాయి. నేనూ మానవజన్మ మెత్తానన్న సంగతి మర్చిపోతున్నావు. లేకపోలే ఎన్ని అన్నా ఎందుకు కోపం వస్తుంది?” అన్నది కిరణ్ణయి సిగభావంతో.

అఘోరమయి కళ్ళుతుడుచుకుంటూ “అంతమాత్రం నాకు తెలుసు అమ్మా! నాఅండ అంతా కూలిపోయింది. నాకు నువ్వొక్కదానివే గుడినాని లాంటిరులాగ వున్నావు. కొడుకువై నా, కూతురువై నా నీవే. నా స్వస్థ్యం, నా ఆధారం నీవే. నీ మొహం చూచి హాన్ యందు గల దుఃఖం దిగమింగు తాను, నిన్ను చూచుకునే గుండె రాయి చెనుకు వుండగలనా?” అని పయ్యు చెంగు మొహాన పెట్టుకుని మళ్లా విడ్డూరింది. కాని కిరణ్ణయి ఈయుక్తిని మరచిపోలేదు. ఆమె లోలోన మండిపడి బైటికి తోణక బెణకకుండా “నవ్వప్పుడే ఈ విషయాలన్నీ ఆలోచించుకు కూర్చున్నావు. దానికి సేవీ చింతపడ నవసరంలేదు. ఇప్పుడప్పుడే ఆసంగతులన్నీ ఎందుకు? నిజంగానే— చెనుగడియలు ఎస్తే గుండె రాయి చెనుకోటానికి కూడా తీరిక దొరకదూ? ఇప్పటినుంచి ఆలా అనుకోటం శుభమేనా?” అన్నది.

కోడలిమాటల్లో వ్యంగ్యాన్ని గ్రహించలేకపోయింది అఘోరమయి! “ఆ ఘడియలు ఇంకెంతో మారానలేవు అమ్మా! దావుకేవచ్చాయి! ఆకోజాన వుపేంద్రనాథుడు తీసుకువచ్చిన దాక్టరు కూడా కొంచెం నిరాశగానే మాట్లాడిపోయాడు. ఈ ఆపదసమయంలో వుపేంద్రుడే గనుక రాకపోయి నట్లుంటే మన మెంత దుర్దశలో వుండేకూర్చుమో?” అన్నది.

కోడలు మెదలకుండా వింటూవుండటం చూచి ఆమె మరింత వుత్సాహంతో “వాణ్ణి నేను చిన్నప్పట్నుంచి ఎరుగునును. నాఖాలిలో ఘోరనూ, ఉపేంద్రుడూ అన్న దమ్ములులాగ వుంటూవుండేవారు. అప్పటినుంచీ నన్ను పిన్నీ అని పిలుస్తూ వుండేవాడు. తండ్రిలాగ నామూ చాలా వుదార స్వభావము కలవాడు. ఆకోజాన నేను విడవబంచూచిపిన్నీ నన్ను హాన్ తమ్ముణ్ణ నుకో ఆంతకంటే నీకు ఏక్కువగా చెప్పేదిలేదు—అన్నాడు. “నాయనా! నన్ను విప్రుణ్యతీరానికో తీసికెళ్లివదిలిపెట్టు. బ్రతికినంతకాలం గంగామతల్లి పంచనీ

ఆమె కంఠంలో ఎప్పుడూలేని మమతా మమకారాలు చూచి కిరణ్ణయి నవ్వుతూ “అవును. కొన్నాళ్ళనుండి సరిగా వేళ్ళకు మొహమా కడగటం లేదు. నీరా మార్చటంలేదు. ఇంకా వంటపనే కాలేదు...” అన్నది.

అత్త వినుక్కుని “అవసులన్నీ తర్వాత చూచుకోవచ్చునులే. ముందు నామాట విని...” అన్నది.

కోడలు లేచి నుంచని “వెళ్ళి దీపం వెలిగించుకు వస్తాను. మళ్ళా వచ్చి కూర్చుంటానులే” అన్నది.

అఘోరమయి కోపంతో “అనవసరంగా ఇప్పుడు నాదగ్గర కూర్చోట మెందుకు? గోజా గోజాకీ నువ్వు ఇలా అయిపోతున్న దెందుకో నాకు అర్థం కావటంలేదు” అన్నది.

ఆమె లాలింపులు తిరస్కార రూపంలోకి పరిణమించగానే ఆ జ్ఞాటలు కఠినములై కిరణ్ణయి వృనయాన్ని నొచ్చుకునేట్టు చేసికై. “మీ జ్ఞాటలానే నేనిలా అయ్యావు అత్తా! నువ్వనే పెడరపు మాటలు చెవులకు కట్టువుగా వుండటం ఆటించి సరిగా అరంకూడా కావు. నీ మనసులో వుంది సరిగా విప్పి ఎందుకు చెప్పవు?” అని క్రోధంతో సమాధానానికి ఎదురు చూడ కుండానే గబగబా వెళ్ళిపోయింది కిరణ్ణయి. ఆమె ఇలా క్రోధంతో మండిపడుతూ వెళ్ళటానికి కారణం ఈ ఇంట్లో అందరికీ లేలును, అఘోర మయికూడా లేలును.

కిరణ్ణయి దీపం వెలిగించి వచ్చేటప్పటికి అత్త కన్నీరు కారుస్తూవుంది. ఇది చూచి కిరణ్ణయి కొయ్యలాగ నిలబడిపోయి “తులసిమాల తీసుకురానా అత్తా!” అన్నది.

అఘోరమయి దుప్పటితో కళ్ళు తుడుచుకొని నిండుగొంతుతో “తీసుకు రా” అన్నది.

కిరణ్ణయి తులసిమాల తీసుకొనివెళ్ళి యివ్వబోయేప్పటికి అఘోర మయి ఆమె చెయ్యిపట్టుకుని చెంత కూర్చోబెట్టుకుని తలనిమురుతూ చాలసేపటి వరకు మానంగా కూర్చోని కన్నీరు కార్చసాగింది. కిరణ్ణయి తొణక బెణక కుండా కూర్చుని ఈ ప్రేమాభివయాన్ని తిలకించసాగింది.

అఘోరమయి కొంతసేపున్న తర్వాత మళ్లా కన్నీళ్ళు తుడుచుకొని “దుఃఖితాపంతో నేను పిచ్చిదాననైపోయాను. మతిపోయింది. నా ప్రతి చిన్న మాటకు నువ్వీలా కోపగించుకుంటే ఎలా అమ్మా!” అన్నది.

“దుఃఖితాపాలు నీకే కాదు నాకూ ఉన్నాయి. నేనూ మానవజన్మ మెత్తానన్న సంగతి మర్చిపోతున్నావు. లేకపోలే ఎన్ని అన్నా ఎందుకు కోపం వస్తుంది?” అన్నది కిరణ్ణయి సిగ్గుభావంతో.

అఘోరమయి కళ్ళుతుడుచుకుంటూ “అంతమాత్రం నాకు తెలుసు అమ్మా! నాఅండ అంతా కూరిపోయింది. నాకు నువ్వొక్కదానివే గుడినాని లాంతరులాగ వున్నావు. కొడుకువైనా, కూతురువైనా నీవే. నా స్వస్థ్యం, నా ఆధారం నీవే. నీ మొహం చూచి హాన్ యందు గల దుఃఖం దిగమింగు తాను, నిన్ను చూచుకునే గుండె రాయి చెనుకు వుండగలనా?” అని పయట చెంగు మొహాన పెట్టుకుని మళ్లా విద్వంసాగింది. కాని కిరణ్ణయి ఈయు క్రిని మరచిపోలేదు. ఆమె లోలోన మండిపడి బైటికి లోణక బెణకకుండా “శుభ్రమే! ఈ విషయాలన్నీ ఆలోచించుకు కూర్చున్నావు. దానికి సేవేమీ చింతపడ నవసరంలేదు. ఇప్పుడప్పుడే అసంగతులన్నీ ఎందుకు? నిజంగానే— చెడుగడియలు వస్తే గుండె రాయి చెనుకోటానికి కూడా తీరిక దొరకదూ? ఇప్పటినుంచి అలా అనుకోటం శుభ్రమేనా?” అన్నది.

కోడలిమాటల్లో వ్యంగ్యాన్ని గ్రహించలేకపోయింది అఘోరమయి! “అ ఘడియలు ఇంకెంతో మారానలేవు అమ్మా! దావుకేవచ్చాయి! ఆకోజాన వుపేంద్రనాథుడు తీసుకువచ్చిన డాక్టరు కూడా కొంచెం నిరాశగానే మాటాడిపోయాడు. ఈ ఆపదసమయంలో వుపేంద్రుడే గనుక రాకపోయి నట్లయితే మన మెంత దురదృష్టం వుండేకాళ్ళమో?” అన్నది.

కోడలు మెదలకుండా వింటూవుండటం చూచి ఆమె మరింత వుత్సాహంతో “వాణ్ణి నేను చిన్నప్పట్నుంచి ఎరుగునును. నాఖాళిలో ఘోరనూ, ఉపేంద్రుడూ అన్న దమ్ములులాగ వుంటూవుండేవారు. అప్పటినుంచీ నన్ను పిన్నీ అని పిలుస్తూ వుండేవాడు. తండ్రిలాగ నామూ చాలా వుదార స్వభావము కలవాడు. ఆకోజాన నేను విడవబంచాచిపిన్నీ నన్ను హాన్ తమ్ముణ్ణు నుకో అంతకంటే నీకు ఏక్కువగా చెప్పేదిలేదు—అన్నాడు. “నాయనా! నన్ను విప్రుణ్యతీరానికో తీసికెళ్ళినదిలిపెట్టు. బయటివంతకాలం గంగామతలి పంచనీ

వుండ్ల హార్న్ చెారతను చేరాను. అనిచెబుతూ..." ఇంకొక్కవ చెప్పలేక వ్యాకుల పాటుతో ఎడ్వైసాగింది. కాని కోడలుమాత్రం మెదలకుండా అలాగే కూర్చుని వుండిపోయింది. ఆమె కొంచెంసేపు విడ్డూర్లు వ్యాదయభారాన్ని తగ్గించుకొని చివరికి కళ్ళు తుడుచుకుంటూ వుపేంద్రుడురాకపోలే ఎమయ్యేవాళ్ళోమో... ఎప్పుడూ ఈ సంగలే తలుపుకువస్తుంది అమ్మా! కింద ఎవరన్నా పిలుస్తున్నారా" అన్నది గంభీరంగా.

"పనిమీసికింద అంటు లోమతూ వుంది. ఎవరె నావస్తే తలుపు తీస్తుందిలే" అన్నది కోడలు. "కాదు అమ్మా నువ్వు వెళ్ళు పనిలోవుంటే అది ఎవరి మాటా వినుపించుకోనుకూడా వినుపించుకోదు" అన్నది అత్తవినుకుంటూ.

కిరణ్ణయి ఆతురత పైకి కనపర్చకుండానే "నాకూ పనివుంది అత్తా పంటచెయ్యాలి..." అన్నది.

అఘోరమయి ఒక్కసారి మండిపడి "పంట ఎక్కడికిపోదు! నీకేమీ తెలియదు. అతనులేదే..." అన్నది.

కిరణ్ణయి లేచినుంచుని "నాకు తెలుసుకునే అవసరమేమీలేదు. అందరూ కాదన్నప్పుడే మనకు జరిగిపోలే, వుపేంద్రబాబు రాకపోయినంత మాత్రాన జరగండేవీలేదు." అని ఆమె పంటింటివైపుకు వెళ్ళింది.

అఘోరమయి క్రోధంతో ఏమీ మాటాడలేక కోడలు కనపడుతున్నంతసేపూ నిప్పులు కురిపిస్తూ కూర్చుంది. తర్వాత కోపంతో పనిమీసికోసం కేకలుపెట్టాగింది. ఆమెజాడ కూడాలేదు. ఆమె చలికి జడిసి ప్రాదుగుంకక ముందే తగ్గోతగ్గరగా అంటు లోమతూ వుంది. అఘోరమయి క్రోధస్వరము ఆమెకు వినిపించలేదు. అఘోరమయి మండిపడుతూ లేచి నుంచుని గదిలో దీపం చేతిపట్టుకుని వసారాలోకి వచ్చి "చెవుల్లో నీసగ కరగించి పోకారా ఏమే! వుపేంద్రబాబు బైటనుంచుని గంట సేపటినుంచి అరుస్తూవుంటే విన పడటంలేదూ!" అన్నది బిగ్గరగా.

ఈ కేక, వుపేంద్రునిపేరు విని పనిమీసి పడుతూలేస్తూ పరుగెత్తుకు వెళ్ళి తలుపుతీసింది. ఎవరూలేరు. బైటకువచ్చి నీకట్లో నలువైపులా తేలిపార జూచింది. ఎవరూవచ్చిన జాడలేకపోయేటప్పటికి తిరిగి వెళ్ళి- "ఎవరూలేరు అమ్మగారూ!" అన్నది.

అఘోరమయి చేసో దీపం పట్టుకొని ఆతుఃకతో ఎదురు చూస్తూ వుంది. పనిమనిషి మాటమీద నమ్మకంతో “లేకపోవటమేమిటే నాచెవులతో అతనికే మిటేను. ఒకసారి గొందిలోకివెళ్ళి చూడకపోయావు?” అన్నది.

“చూచాను అమ్మగారూ! ఎవరూ కనపడలేదు.” అన్నది పనిమనిషి.

నమ్మకగ మాటకాదు. వుపేంద్రుడు నిన్నకూడారాలేదు. ఇవ్వాలి కూడా రాదా? అంగుచేత అఘోరమయి గుంజాటనపడి “వెళ్ళిమళ్ళా ఒక సారిబాగా చూచిరా ఎవరైనా వున్నారో లేదో?” అన్నది.

దైట ఘోటిమయంగావున్నా గొందిలోనికి వెళ్ళటానికి కొంచెం భయం గావుంది. వినుక్కుని “మీ కూడా అలామాటాడతావేం అమ్మగారూ! వారు దాగుడుమూత లాడుతున్నారా ఏమిటి ఘోటిగదిలోకివెళ్ళి వెతుక్కు రావటానికి?” అని తన పనిమీద పోయింది.

అఘోరమయికి గదిలోకివెళ్ళి మంచంమీద పడివున్న కొడుకును పలక రించటానికికూడా అంత వుత్సాహం లేకపోయింది. ఆమె మననన ఎంతసేపూ వుపేంద్రుడు నిన్నారాలేదు, ఇవ్వాలిరాలేదనే విషయమే బాధిస్తూవుంది. సంభవాసంభములైన అనేక కాణాలను వెతుక్కుంటూ కూర్చుంది. కాని అతను కలకత్తా నివాసికాదనీ, అతని ఇల్లావాకిలి సిల్వాజెలా మరోచోట వున్నారనీ, ఇంటికి వెళ్ళిపోయి వుంటాడన్న సంగతి ఆమెకు ఒక్కసారి కూడా జాపకం రాలేదు. ఇలా ఆలోచిస్తూవుండగా తలవని తలంపుగా కోపము వచ్చిందేమో ననుకుంది. ఆమె అంత్యం సంశయంతో నిడిపోయింది. కోడలి ప్రవర్తనకు ఈ సంశయాన్ని జోడించి “అదే! అదే అయివుంటుంది. ఆమె ఇప్పుడు.....” అనుకుంటూ లేచి పంటయింటికేసి వెళ్ళింది.

కిరణ్ణయి మందుతున్న పొయ్యికినే మెదలకుండా చూస్తూ కూర్చుంది. మందుతున్న కట్టల వెలుగునీడలు ఆమె మేహంమీద పడుతున్నాయి. నెత్తిమీద మునుగు లేదు. తలకూడా దువ్వుకోలేదు. రేగినజాటును అలాగే ముడిచేసుకుంది. పయలుచెంగు జారిపోయింది.

అఘోరమయి మెదలకుండా వాకిటికి ఎదురుగా నుంచునివుంది. నేడు ఆమెకిల్లముందు కనపడుతున్న పస్తువును పూర్తిగా హృదయంలో కప్పిపెట్టి వుంచుకోటానికి ఆమెకు శక్తిలేకపోయింది. అశాంతపదనంమీద వెలుగు నీడలు విచిత్ర తరంగాలలాగ దీప్తించుతూవున్నాయి. అదే ఆమె సంపూర్ణజ్ఞానానికి

బాహ్యరూపం. ఈ మొహం దోషపూరితమైందా కాదా అని చెప్పలేము. ఎవరైతే నా నిష్కలంకం, నిర్దోషం అన్నంతమాత్రాన ఆమె మొహానికీ వర్ణ కాదు. ఆ మొహం చాల అందమైనది, అన్నానంటున్నట్టులుగదు, అది ఆశ్చర్యపరిరూపము. దానిని ఇంతకుముందెప్పుడూ చూడలేదు. అపూర్వము! చాలసేపు చూచిన తర్వాత ఒక నిట్టూర్పువిడిచి “అహ! ఇది మానవపదనమేనా!” అనుకొన్నది లోలోన.

ఆత్ర అలికిడివిని కోడలు తృప్తిపడి చూచింది. ఆత్ర నిలబడివుంది. మెల్లగా మెటపరుకుని “నువ్వు ఇక్కడికి వచ్చావు ఎందుకు ఆత్ర?” అన్నది. కంఠస్వం విని ఆమె మరింత ఆశ్చర్యచకితురాలైపోయింది. తన కోడలి నోటినుండి అటువంటి శాంత, కరుణస్వం ఆమె విష్ణుమా వినలేదు. “నీవొక్కదానివే వంటచేస్తున్నావు ఒకసారి చూచిపోదామని వచ్చాను అమ్మా!” అన్నది వెంటనే.

కోడలు ఆమెకు ఒక పీటవేసి మెదలకుండా పొయ్యివంక చూస్తూ కూర్చుంది. ఆమె మనసులో మరోపీకులాట తలపెట్టింది. నువానన పవన సాయ తో బైటికివచ్చి, పవనపువసరంతోనే ఎగిరికూడాపోయినట్టు కిరణ్ణయి మనోభావం కూడా ఆత్ర అగమనంతో క్షణంసేపట్లా బైటికివచ్చి పట్టకైచునే నుడిగాలిలో ఎగిరిపోయింది. దీనిలో యదార్థంలేదు. వంచన ఆపటంలో సందేహమేమీలేదు. అనవసరమైన సంభాషణ పెంచుకుని తగూపెట్టుకోటం ఆమెకుయిష్టంలేదు. దీనితో ఆమె విసిగిపోయింది.

కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి “పనిమనిషిని ఇక్కడికి పంపనా?” అన్నది అఘోరమయి.

కిరణ్ణయి తన ఆంతర్యంలో చెలరేగిన విద్రోహాన్నణచుకొని “ఎందు కత్తా! రోజూ ఒక్కదాన్నే వుండటంలేదు. వాకేంభయంలేదు. అక్కడ వారు ఒంటరిగానున్నారు. ఎవరైతే నా వారి దగ్గరకువెళ్ళి కూర్చుంటే బాగుంటుంది” అన్నది శాంతంగా.

రోగంతో పడివున్న కొడుకు చచ్చరాగానే అఘోమయి మనసులో నొచ్చుకొని “అవునమ్మా నే వెళుతున్నాను, నువ్వుకూడా త్వరగా పని ముగించుకునిరా” అన్నది.

ఈ మధ్యలో వుపేంద్రుడు కలకతానుండి ఇంటికి వెళ్ళిపోయాడు. సతీశుడు ఒకరోజున హార్న్ ను చూటానికి వుపేంద్రునివెంటే వచ్చాడు. కాని మళ్ళారా లేదు. అతను తన ఆవేదనతోనే ప్రత్యేకంగా ఆరాట పడుతున్నాడు. వుపేంద్రుడు కూడా అతని మనసులో ఈ ఇంటికి రావటానికి అయిష్టత భావం చూచి మళ్ళా ఎప్పుడూ రమ్మని పిలువలేదు. అతడొక్కడే మందూమాకులు ఇంకా ఇతర ఎర్పాటు చేసివచ్చాడు. చివరికి కలకతానుండి ఇంటికి వెళ్ళేరోజున “అవకాశం చూచుకొని వెళ్ళి అప్పుడప్పుడూ హార్న్ బాబును చూచి స్థితిగతులన్ని రాసువుండ” మని చెప్పాడు. సతీశుడు ఇవ్వాలి స్కూలునుండి రాగానే వుపేంద్రుని వుత్తరం అందింది. “నీ చదువు సులభంగా సాగుతువుందని తలుస్తాను. కాని నేను వచ్చినతర్వాత హార్న్ బాబుగారి సంగతులేమీ తెలియలేదు. చాల విచారంగా వుంది. విశేషాలేమీ లేకపోయి రాయలేదనుకుంటున్నాను. ఇకనైనా వైద్యమది ఎలా సాగుతున్నదీ వెంటనే తెలుపగోరాను.” అని రాశాడు.

సతీశుని వీపుమీద కొరడాదెబ్బ వచ్చిపడినట్లంది. అతను ఒక్కనాడు కూడా వెళ్ళి హార్న్ స్థితిగతులు తెలుసుకోలేదు. ఈ మధ్యకాలంలో అక్కడ వివిజిగిందోకూడా అంటులేదు. తన ఆశ్రద్ధకు తనే నొచ్చుకొన్నాడు. గబగబా కిందికిదిగివెళ్ళాడు. చివరి కాఫీ చేతబట్టుకొని ఎదురుపడ్డాడు. సతీశుని విషయం అతనిచేతిలో కాఫీ కప్పు సాచరూ జారి కిందపడ్డా వెనక్కి తిరిగి చూడకుండా బైటికివచ్చి ఒక బండిలోయెక్కి త్వరగా పోనియ్యమన్నాడు. గొంధి మరచిపోయానేమోనని అతురత పడ్డాడు. కాని బండి పోయినకొద్దీ స్ఫురిచిహ్నులులా జ్ఞాపక మొచ్చాయి. బండి దిగి గొంధిలోకి ప్రవేశించేప్పటికి కొంచెం ప్రాద్దు వున్నది. త్వరత్వరగా మరుగుకాలాలు దాటి ఆ ఇంటి ముందుకు చేరుకున్నాడు. తలుపు తీసేవుంది, అతనితోసమే ఎదురుచూస్తున్నారా అన్నట్లు వాకిట్లో ఎవరో నిలబడి వున్నారు. అతని హృదయం కంపించింది. సరాసరి లోపలికి వెళ్ళటానికి ధైర్యం చాలకపోయింది.

తలుపు చాటున నుంచునివున్న కిల్లాయి చిరునవ్వు మొహంతో లోపలికి రా చిన్నబాబూ! అలా నిలబడిపోయావే?” అన్నది అదరంగా.

మళ్ళా ఆ మరది వరనే! సిగ్గుతో సతీశుని మొహము ఎర్రబడిపోయింది. కాని తమాయించుకొని విషయంగా “మీగు నన్నింట వరకు త్నమించనట్లు న్నది” అన్నాడు.

“లేదు! నీకు త్నమాపణకూడా అవునరం లేదు. అడగా పెటకుండా బలవంతంగా నీమెళ్ళో త్నమాహారము వేస్తానా ఏమిటి? దీనిపల నీకు అప్రదిష్ట కలుగటానికి నువ్వంత లేలిక వ్యక్తివికూడా కాదుగా, నేనంత సునాయాసంగా నిన్ను అప్రదిష్ట పాలుచెయ్యటానికి!” అన్నది.

ఈనుధుర పరిహాసంలో ఒకవిధమైన దుఃఖిఘాయలుకూడా వున్నాయి. సతీశుడు వెంటనే లొంగిపోయాడు “నాకు విలువేమీ లేదు వదిలా! నన్ను త్నమించు ఏఅప్రదిష్టా కలుగదు” అన్నాడు అతివిషయంతో.

కిరణ్ణయి చిరునవ్వువచ్చి “త్నమాపణతోనే రూపులేకుండాపోయే విషయాలు చాలా వున్నాయి ముదీ! ఇన్వ్యాళ నిన్ను త్నమించిన తర్వాత మళ్ళా ‘సతీశ్ బాబూ!’, అని పిలవవలసివస్తే? అటువంటి త్నమాపణ నీకెప్పుడూ దొరుకదు. నిన్ను బంధించి వుంచే గొలుసు నువ్వే స్వయంగా నాచేతికిచ్చావు. తియ్యని మాటలు చెప్పి దానిని వదలించుకొంటానికి మానదిన అంత తెలివి తక్కువది మాత్రం కాదని తెలుసుకో” అమె వయ్యారంగా తలవ్రాగించింది. సతీశుడు తృప్తిపడ్డాడు. గొలుసులతో బంధించినా నన్నమాట అతనికి వెగటుగా నోచింది. “నిజంగా ఈ యువతి గొలుసుల్లో బంధించుతుం దేమో జాగ్రత్త!” అన్నది అతని అంతరాత్మ. సతీశుడు నిజంగా స్వీయరక్షణకోసం తన శక్తుల నన్నిటిని కేంద్రీకరించి సిద్ధంగా వున్నాడు. కాని ఈ ఇంట్లో అడుగు పెట్టగానే అతని దృష్టి కర్తవ్య విముఖురాలై సిగ్గుతో నిల వొంచు కుంది. కాని హఠాత్తుగా ఈ గాయం తగిలేప్పటికి ఈ సందేహం ఎక్కువై పోయింది. అతని వేదన చూచి కిరణ్ణయి ఆశ్చర్యంతో “ఏమి జరిగింది? నీ మొహం ఇలా వాడిపోయిందేం ఇంకా భోజనం చెయ్యలేదా ఏమిటి? పైకిరా, కోంచెం కాఫీ తీసుకుందువుగాని” అన్నది.

సతీశుడు ఎదురు మాటాడకుండానే విందు నారగించటానికి వుమ్మక్కు డయ్యాడు. ఈ నవ్వు కేవలం పరిహాసం మాత్రం కాదనుకుంటూ ఈ రహస్య మయనారి వెంట నడిచివెళ్ళాడు.

పైకి వెళ్ళి అటూఇటూ చూచి “ఇవ్వాళ అత్తగారు దాసీదార్ని తీసుకుని కాళివూడచేసి రావటానికి వెళ్ళింది. ఎంటింట్లో కూర్చుని నువ్వు పూజలు చేయి, నేను చేస్తాను. చేసినవునా?” అని ఆమె శుక్కున ఎప్పింది. “చేత నవుంటున్నది, నీ మేహమే చెబుతూ వుంది, రా” అన్నది.

సతీశుడు హృదయంలో చెలరేగుతున్న తక్కువ తర్కాలను కొంచెం సేపు కట్టిపెట్టి “మనా, నాకు పూజలు పండటం చేతనవుతో కానో, నా మొహంమీద రాసివుందా ఎమిటి?” అన్నాడు.

“అస్సందేహంగా! కాని ఆకాతమ చదవటానికి తెలివి వుండాలి ఆ రాత్రి నా మొహాపై ఎమైనా రాసివుందా ఏమిటి—నువ్వు సునాయాసంగా చదువ గలిగావు?” అన్నది కిరణ్ణయి.

సతీశుడు మళ్ళా తలవంచుకున్నాడు. వాటిల్లోకి వెళ్ళిన తర్వాత ఈ విధమైన హాసపరిహాసాలు జరిగాయి. ఇద్దరూ వంటలో మగ్నమైపోయారు. ఈ సంఘర్షణ తాపం కొంచెం చలబడిపోయింది. “మీ సంస్కృతులు చాలా వుపేంద్రబాబుగారద్వారా విన్నాను అయితే వారిక్కడ లేరా ఏమిటి? ఇంటికి వెళ్ళారా?” అన్నది కిరణ్ణయి. సతీశుడు ‘అవును’ అన్నతర్వాత “వారిక్కడలేని సేవనుకున్నాను. కాని అత్తకు చూత్రం నమ్మకం లేదు గోచద రగా వెళ్ళవలసి వచ్చిందనుకుంటాను,” అన్నది కిరణ్ణయి.

సతీశునికి వివరాలు సరిగా తెలియవు. అతనికి అసలేమీ తెలియదు. మీ మూలానే మాయుడమిదానా నాద వివాదాలు జరిగినాయని చెప్పటానికి కూడా అతనికి యిష్టంలేదు. అందుకని వుపేంద్రుడు చెప్పా చెయ్యకుండా వెళ్ళిన కాణంకూడా అతనికి తెలియదు. అందుచేత అతను పెదవలకుండా పూరుకున్నాడు. కాని కిరణ్ణయి అవసరంగా అంతిమిగో సమసిగోనవ్వలేదు.

“వుపేంద్రబాబు చేసినపని మంచిది కాదు చింతాబాబా! చెప్పి వెళ్ళినట్టి యితే వారికి కలిగే నష్టమేముంది. అత్తా ఇత మైరాసీపడి చచ్చేది కాదు. ఆమెకు నేను లక్షసార్లు చెప్పాను: వుపేంద్రబాబుగారు ఎప్పుడూ ఇక్కడ ఎందుకు వుంటారు. వారికి ఇల్లూ వాకిలీ స్థితిగిల్లి వున్నాను. సుపాటలు వుండివుంటాయి. పరాయిచోట ఎంత కాలమని వుంటారు—కాని అత్తకు నామాట మీద నమ్మకం వుంటేగా! అట్లే కాదు పెదతపం వచ్చిన తర్వాత ప్రతివారూ ఇంటే తమ సొంతపప్పు ఇంకేమీ వారికి నచ్చదు.” అన్నది కిరణ్ణయి.

సతీశుడు దీనికి సరైన సమాధానం చెప్పకుండానే “వువేంద్రబాబు ఇన్ని రోజులు ఇక్కడే వుండటమే చాలా ఆశ్చర్యం. ఎక్కడికీ వెళ్ళినా అతనికి ఎక్కువ కాలం వుండే అలవాటులేదు. పెండ్లయివర ర్యాట్ ఒక్క రాత్రి కూడా ఎక్కడా మొదట వుండలేదు. ఏపని వచ్చినా మామందు వూడేవాడు ఇప్పుడు అవి అన్నీ వదిలిపెట్టాడు ఇటు కదలటం లేదు. వీరులేకగానీ లేక పోలే కోరుకున్నా మానివేసేవాడేమో!” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి అడుగుతూ “లే నిన్న బాబూ! పీటవేసి అన్నం వడిసాను. భోంచేస్తూ మాటాడుకోవచ్చు?” అని పీటవేసి పళ్ళెంలా అన్నం వడ్డించి దగ్గరగా కూర్చుని అత్యంత ఆతురతతో “ఇంకా ఏమిటి?” అన్నది.

సతీశుడు ఒక ఎరుద నోట్ పెట్టుకుని “ఆ ఒక విందుసంగతి చెబుతా విషండ్లి. మా వువేంద్రబాబు సంబంధాలు కుదర్చటంలో మంచిదిట. అతను చేసిన పెళ్ళిళ్ళకి అంతలేదు. మా స్నేహితుడొకనికి పెండి ఏర్పాట్లన్నీ చేసి లగ్నంనాటి రాత్రికి అంతులేకుండా పోయాడు. ఇంట్లో వారికి వంటో బాగుండలేదని వంకపెట్టి అతను ఇంట్లోనుంచి కదలకపోయాడు. మేనుంటే కలసి ఎంత బలవంత పెట్టామను కున్నావు వడినా! అంత వ్యర్థమైంది. రాతి విగ్రహమైనా కరిగేదిగాని వువేంద్రుడు కుంగలేదు. చివరికి భార్య ‘నావంటో బాగానే వుంది, మీరు వెళ్ళండి’ అన్నా ‘నీ బాగోగులు ఆలోచించే బాధ్యత నామీద వున్నది. నీకెందుకు నువ్వువూరుకో’ అన్నాడు.

కిరణ్ణయి మెదలకుండా వింటూ కూర్చుంది. ఆమె గత జీవితస్మృతి ఆమె హృదయాంతరాళంలో చేరి ఎంత వ్యభిషేకుతూవుందో సతీశుని కేమి ఎరుక? ఏమాట ఎక్కడ గాయపర్చుతుందో అతని కేమి అంతు? అతని సాదలో అతనువున్నాడు. చాటున వువేంద్రుని ఎవరు ఏమన్నది, ఎవరు ఎలా ఎగతాళిచేసిందీ, అందరి ప్రయత్నాలు ఎలా విఫలమైందీ, అందరి కోర్కెలూ ఎలా నిష్ఫలమైందీ మొదలైన సంగతులన్నీ చెబుతున్నాడు. కాని అతని మాటలు విన్నది ఎవరు? కిరణ్ణయి అప్పుడు అగాధకు చాల దూరంగా వెళ్ళి పోయింది.

హఠాత్తుగా చెయ్యిఆపి మాటల భోరణినికూడా ఆపి “నువ్వు వింటున్నావా ఏదైనా ఆలోచిస్తున్నావా?” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి తృల్లిపడి నవ్వుతూ “అఁ అఁ వింటున్నాను. కాని రోగంలో నున్నవారికి నేనె చెయ్యటంతప్పేమీకాదని నావుద్దేశం. న్యాయంకూడాను” అన్నది.

“నేనె చెయ్యటం న్యాయమే. కాని దానికీకూడా అతి పనికిరాదు. అత్తగారు పోయినప్పుడు వారం రోజులవరకు ఆమె దగ్గరనుంచి కదలలేదు. ఇంట్లో ఇంత మంచి వుండగా తిండి తిప్పలు మానేసి అతనే వుండే అవసరమే మొచ్చింది. చెప్పండి?” అన్నాడు సతీశుడు ఆవేశంతో.

కిరణ్ణయి కొంతసేపు మెదలకుండా అతని మొకంకేసి చూసి “అయితే చిన్నబాబూ! వుండేదబాబు భాగ్యం బాగా ప్రేమిస్తాడా?” అన్నది.

“మాదుమించి!” అన్నాడు సతీశుడు.

కిరణ్ణయి మళ్ళా కొంచెంసేపు మెదలకుండా పూగకొని “ఎలా వుంటుంది? అందంగా వుంటుందా?” అన్నది.

“అఁ చాలా అందంగా వుంటుంది. కిరణ్ణయి చిరునవ్వు నవ్వి “నాలాగా?” అన్నది.

సతీశుడు తల వంచుకున్నాడు. కొంచెంసేపు ఆలోచించుకున్న తర్వాత తల ఎత్తి “నిజంగా మీకీసంగతి తెలుసుకోవాలని వుందా?” అన్నాడు.

“లేకపోతే ఏమిటి?”

“ఇటు చూడు—నా మాటలకు వింటేమీ లేదు. విలువలేది వుంటే—ఈ పుణిదిలో నీలాంటి అందకి తైను భగవంతుడు ఇంకెక్కడా సృష్టించలేదని నావుద్దేశం.”

కిరణ్ణయి ఎదో సమాధానం చెప్పబోతూ అత్త శోకించి లేచి వెళ్ళింది. అత్త కాళికాలయం నుండి తిరిగి వచ్చింది.

సతీశుడు చేయికడుక్కుని బైటికి వచ్చేటప్పటికి ఆఘోరమయి ఎదురుగా తమ్ముడు కాదు అమ్మా! అత నెక్కడ?” అన్నది

“ఇంటికి వెళ్ళిపోయారట” అన్నది కిరణ్ణయి.

ఆఘోరమయి “సరే” అని చందనశోభిత పదనాన్ని మునిం చేసుకొని విచారంతో కొడుకు గదిలోనికి వెళ్ళిపోయింది.

“ఇక నేను వెళ్ళనా పదినా?” అన్నాడు సతీశుడు.

కిరణ్ణయి పగధ్యానంలో “మంచిది” అన్నది.

సతీశుడు రెండవగుట సాగి తిరిగివచ్చి “పురేంద్రబాబుగారి దగ్గర నుండి పుత్రులం వచ్చింది. హరివంశబాబుగారికి చికిత్స బాగా జరుగుచున్నదో లేదో వ్రాయుచున్నాడు.” అన్నాడు.

“ప్రస్తుత మేమీ జూగటం లేదు. ఇదివరకు మంచుయిస్తున్న డాక్టరు చేత చికిత్స చేయించటానికి యిష్టం లేకపోయింది. మళ్ళా ఫలూనినారి దగ్గర తీసుకోమని చెప్పకుండానే వాగు వెళ్ళిపోయారు.” అన్నది కీర్ణాయి.

“ఇదేమిటి పడినా! ఒక్కసారి మంచూ మాకులూ పదిలిపెట్టి వూరుకున్నావా? ఇదేం పని? ఇదేమి లోకము?” అన్నాడు సతీశుడు ఆశ్చర్యంతో.

“మరో ఎర్పాటు ఏమీ చెయ్యకుండానే వెళ్ళిపోయారు. అం సతీశుడు ఇక్కడే వున్నాడు. అతనే ఎర్పాటున్నీ చేస్తాడని చెప్పినట్లు జాపకం కాని నీవుకూడ ఇటు తిరిగి చూడలేదు నేనొక్కదాన్నే ఎమిచేసేది?”

సతీశుడు కొంచెంసేపు మెదలకుండా కూర్చుని “లేవు ప్రాద్దున్నే వస్తాను” అని గబగబా బైటికి వెళ్ళిపోయాడు.

సతీశుడు వెళ్ళిపోయిన తర్వాత కీరణ్ణయి భర్త గదితలుపుతీసి చూసింది. అతను నిండుమీద తలపెట్టుకుపండుకొని తల్లితో మెల్లగా మాట్లాడుతున్నాడు. ఇవ్వాలి నాయత్తం కూడా అతినికి జ్వరం రాలేదని తెలుసుకొని తిరిగివచ్చి బైట చీకట్లో మెదలకుండా కూర్చుంది. ఇవ్వాలి సతీశుని కోటిరెట్ట ‘పురేంద్రుని పతిని చరిత్ర’నువని ఆమె మృదయం వుప్పొంగి పోయింది. రసస్పృహ.

౧౯

అర్ధరాత్రి సతీశుడు వెళ్ళిపోయిన తర్వాత కీరణ్ణయి చాలసేపటి వరకు ఆ చీకటి వరండాలో మానంగా కూర్చుని చివరికి లేచి కంటిట్లోకి వెళ్ళి వెనకు పొయ్యిమీద పెట్టి పూదయానేగానైనాచుకుని కూర్చుంది.

ఇవ్వాలి సతీశుడు పురేంద్రుడు, సురబాల మొదలైన స్త్రీ పురుషులను తీసుకుని వచ్చి ఒక మహాచ్ఛత్ర ఆస్పత్రి ఆశ్రయి మాడిపోయిన దృశ్యాన్ని సుష్టంగా చూడాలనే లాలసతో గదిలో ఎకాంతంగా కూర్చుని వుంది కీరణ్ణయి.

కాని ఆమె కొంతగా, నిమిత్తంతో ఆ దృశ్యాలను స్పష్టంగా చూడలేకపోయింది. వాటినుండి కన్ను మూసి లేకపోయింది. ప్రత్యక్షంగా అనందానుభూతి పొందలేకపోయింది. ఇది తన దుఃఖిత హృదయానికి అనధికార ప్రయత్నమని పూహించ సాగింది. అందుచేత దొంగలాగా మాటున దాగివుండితమే ఆమె మేలను వున్నది.

కొంగసలంమిదికి వచ్చి పోయేవారి అడుగుల చెప్పుడు ఆమె హృదయాన్ని ఎప్పుడో వేసినట్లయింది. ఆమె కళ్ళురెండూ మండిపోసాగినై. ఆమె వేడి చూపున ఎక్కడదేన్నీ కాల్చి మసిచేస్తాయన్న భయంతో కామాను ఆమె దృష్టిని మూడుతున్న పోయ్యినుండి మంల్పరేను.

ఇవ్వాళ ఆమె ఏమైనాసరే తనచిత్తవృత్తున్న విచ్చిన్నం కానీయకుండా కొంతగా వుంచటానికి శాయశక్తులా ప్రయత్నిస్తూవుంది. ఇంతలో చెప్పుల చెప్పుడువి తల్చిపడి తలెత్తి చూచించింది. వాకిట బైట డాక్టరు అనంగ మోహనుడుగిలబడి వున్నాడు.

కొర్రెయి పయలు సరుకులేచి నుంచున్నది. ఇది చూచి డాక్టరు మోహం చిటించు కున్నాడు.

ఇంతకుముందు ఎన్నిసార్లు ఈ డాక్టరు ఇక్కడికి వచ్చినుంచున్నాడు. ఆమె కిరకమలాలతో పెసిన ధిక్క్యాలను భుజించాలని ఎన్నిసార్లు ప్రలోభ పడ్డాడు! పూర్వపు పరిహాసాలు మళ్ళీ ప్రారంభ మాతా యేమోనని ఎదురు చూస్తూ నుంచున్నది. కాని ఇవ్వాళ డాక్టరు పరిహాస ప్రసంగాలేవీ తీసుకు రాలేదు. కొంచెంసేపువుండి “పనిమీద ఎక్కడికో వెళ్ళవలసి వచ్చింది. ఈ పది పదిహేను రోజులూ హరన్ బాబుకోసం చాల విచారపడ్డాను. కాని నేను విచారపడే అవసరం మేమి లేదనుకుంటాను.” అన్నాడు గంభీరంగా.

కొర్రెయి తలకాయ వూగించి “లేదు. వారుకులాసాగానే వున్నారు.” అన్నది.

“మీకు నా అవసరం లేకపోయినా నా అవసరంమాత్రం ఇంకా తీరలేదు. అందుకనే ఇంత దూరం రావలసి వచ్చింది.”

కొర్రెయి వంచినతల వితకుండానే “మంచిదే ఆ త్త ఇంకా మేలుకునే వుంది. వెళ్ళి చెప్పండి నాలో చెప్పటం అనవసరం” అన్నది.

డాక్టరు మొహం గంపెడుచేసుకొని “నేను ఇప్పుడు ఆమె దగ్గరనుంచే వస్తున్నాను. ఇ. త నిర్లక్ష్యంగా పంపటం మర్యాదగా వుండదు.” అన్నాడు.

కీరణ్ణయి మాటాడలేదు.

“ఇప్పటికీ అయిదాగు నెలలనుండి నుండు మాకులకు అయినాభిర్ను సీత భర్తినో, మీ ఆ త యిచ్చుకుంటుందో? కాని పూరికే వెళ్ళమంటే డాక్టరు ఎలా వెళతాడు కోడో” అన్నాడు డాక్టరు వ్యంగంగా.

ఇవ్వాలే డాక్టరు తిన్న పేరెట్టి పిలవటం కీరణ్ణయి చెవులకు కటువుగా తోచింది. ఆమె భయంతో వణక పోయింది. ఆ మనకలో కూడా డాక్టరుకు యిది స్పష్టంగా కనిపించింది.

కీరణ్ణయి మృదుస్వరంగా “మీకేమి కావాల తారు. పైకేమి?” అన్నది.

డాక్టరు నవ్వులాటగా మార్చి- “మీరెందుకు కిరణ్! ఇక్కడ ఇంకెవరూ లేరు. ‘నువ్వు’ అన్నా ఏమి ఫకవాలేను. నే నింత కాలం వరకూ నేకేశోర్కతో వచ్చానో నీకు తెలియదా?” అన్నాడు.

కీరణ్ణయి శరీరమంతా ఒక్కసారి గగుర్పడింది. “పైకం అవనం లేదనటం కష్టం. నీదగ్గరకూడా పైకం కొంత విని లేకపోతే పైకిమిచ్చే పంపించు. నేను అన్నివిధాలా చెయ్యకడుక్కొనలమతోలేను ఇన్నాల్సికే నువ్వు నామఁనుకొని కోర్కెను గ్రహించినందుకు సంతోషం. ఇవ్వాలే నిన్ను ఇంకెక్కువ యాతన పెట్టవలచుతోలేదు. కాని లేవు ఒకసారి రావచ్చునా? అని అడిగాడు డాక్టరు మళ్ళీ.

డాక్టరు హృదయంలో ఏ అగ్ని కగులుతూ వుందో కీరణ్ణయికి బాగా తెలుసు. అయినా ఆమె శాంతంగా సీమితంగా “మమ మీకు కొంచెం ఆగండి నేను ఇప్పుడే తీసుకువచ్చి యిస్తాను” అని చివ్వు తలుపు తీసుకొని వెళ్ళి పోయింది.

ఇది చూచి డాక్టరు భయపడాడు. కిరణ్ అతనిగన్నాడు. ఆమె ఎక్కడనుంచి ఏమి తీసుకు రావటానికి వెళ్ళిందో తెలియదు. ఈ రాత్రివేళ ఏమిగడి తీసుకువచ్చి పెడుతుందో నన్నభయం అతిన్ని వ్యధపెట్టసాగింది. ఆమె గాయపడి వెళ్ళింది. తిరిగివచ్చుచుట్లా అగాయానికి బదులుతీర్చుకోకుండా వుండదు. అనుకొని అవంగ మోహనుడు సబుడెనిలబడి పోయాడు.

కిరణ్ణయి తిరిగి వచ్చేటప్పటికి అలస్య మేమీ కాలేదు. మెదలకుండా తలవంచుకుని పయిటచేగు నున్న నగలమూట విప్పి డాక్టరు ముందువేసి “తీసుకోండి, మీ కీజు ఎంతకయిందో, ఏ మందుకు ఎంత పట్టిందో ఇన్ని గోజుల తర్వాత లెక్కవేయటం ఆనవసరం. నాకంత తీరికలేదు. మీకు ధైర్యమూలేదు. మా దగ్గరి వున్నది. అంతా మీ ముందే పెట్టాను. అది తీసుకుని ఇక మాప్రాణాన్ని లేవక పర్చండి” అన్నది కిరణ్ణయి. డాక్టరు మొహం తెలబోయి మెదలకుండా నుంచున్నాడు. “ఇకా అలస్యం చేస్తా రెండుకు? నాదగ్గరి ఇంకేమీ లేదంటే సమ్మది. వున్నదంతా తీసుకువచ్చాను. ప్రాద్దు పోతోంది, ఇక మీరు దయచేయండి” అన్నది కిరణ్ణ.

అసంగమోహనుడు భయపడుతూ “నాకు నీ నగలవసరంలేదు. నాకు నగలు కావాలి. అదికూడా...” అన్నాడు.

“నగలు కూడా పైకి మేనన్న సంగతి తెలుసుకు నీంత వయసు వచ్చింది మీకు. ఆనవసరం పైని వంకలు పెట్టి అలస్యం చెయ్యకండి?” అన్నది కిరణ్ణయి క్రోధంతో.

అసంగమోహనుడు ఒక్కసారి తలకాయ తిప్పి “నేను నీ నగలు ఎన్నటికీ తీసుకోలేను.” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి దగ్గరేకూర్చుని వుంది. చివ్వువలేది నుంచి “ఎందుకని తీసుకోరు? ఎవరియందు దయతలచి? ఇచ్చి దానిని తిరిగి తీసుకోటం అసంభవం” అని కొంచెంసేపు మెదలకుండా వుండి “మీరు తీసుకోకపోలే పీల్చునీటిని బీదా బిక్కికి పంచిపెడతాను. ఇంట్లో పెటుకుని నాపతికి అశుభం కోను” అని కాలితో నగలను కొంచెం దూరంగా త్రోసి “తీసుకుని వెళ్ళండి త్వరగా అన్నది మళ్ళా.

చివరిమాట చాలా కటువుగా అన్నది. అసంగమోహనుడు ఇట్టం లేక పోయినా చేత్తో నగలు తీసుకున్నాడు. కిరణ్ణయి కొంచెంసేపు వాటిలేసి చూచి ఏవగించుతో “వీటిని తీసుకు వెళ్ళండి అవి నా కళ్ళముందు వున్నంత వరకు నాకు నిద్ర పట్టదు” అన్నది. మెలగా డాక్టరు నగలు తీసుకునివెళ్ళబోతుండేప్పుటికి కిరణ్ణయి కొంచెం అడ్డర్థంతో “చాలా ప్రాద్దుపోయింది” అన్నది.

“వేరుతున్నాను. కాని నువ్వు చాల పొరపాటు చేశావు. ఈ నగలు నా సొత్తేమికాదు. అన్నీనీవి. నేను తీసుకోకపోతే బీదాబిడ్డికి పంచిపెట్టటమెందుకు? నన్ను త్నమించు కోడో!” అన్నాడు డాక్టరు.

కిరణ్ణయి వినుగుజెంది. “మళ్ళా నా పేరెత్తుతాను! ఈనగలన్నీ నావెన సంకతి నిజమే. బీటిమీద నాకు మమతవున్నంతవఱకు మీసహాయం తీసుకోవలసి వచ్చింది. ఇప్పుడు నాకు వాటిమీద మోజులేదు. సరే, చాలా ప్రార్థనపొయింది డాక్టరుగారూ!” అన్నది.

డాక్టరు తన విజయింగు కార్డుకట్టి తీసియిచ్చి “మా యింటిచిరునామా .....” అన్నాడు.

“ఇటులేండి అని కిరణ్ణయి చెయిబాసి తీసుకొని మండుతున్న పొయ్యిలోనే “నాకు దీని అవసరమేమీలేదు. ఇప్పుడిప్పుడేగా మీరు నన్ను త్నమాపణ కోరింది. మిమ్మల్ని పూర్తిగా త్నమించాలనే మీరుజానీనీ, మీ సంబంధాన్నీ నిశ్చయం చేశాను. ఎవడూ ఏకాగ్రం చేతయినా, మీవిషయాలు నా మనసులోకి రావదని ఆశించింది పొండి” అని ఆమె, సమాధానానికి ఎదురు చూడకుండానే తలుపు టక్కినవేసి వెంటింట్లోకివచ్చి కూర్చుంది.

డాక్టరు చెప్పిన చప్పుడు గాలిలో లీనమై పోయిన తర్వాత ఒక నిట్టూర్పు విడిచి చూచింది. పొయ్యి ఆరిపోయింది. పూది మళ్ళా చుండించి మెదలకుండా కూర్చుంది.

అలోచనలతో ఆమె శరీరం కొయ్యబారిపోయినా లేవలేక పోయింది బైట అంధకారంలో అప్పుడుకూడా ఒక భయంకర భూతం ఆమెకోసం చేతులు జావుకు కూర్చున్నట్టు తోచింది. కొట్టుకొంటున్న హృదయాన్ని రిండు చేతులతో ఆణచివుంచింది. అంతిమ అధ్యాయాన్ని ఇవ్వాలి కాకపోతే రేపేనా పూర్తి చెయ్యక తప్పదని ఆమెకు బాగా తెలుసు. ఈ బంధాన్నుండి తన్ను విడిపించుకోవడానికి సాహసమూ, శక్తి ఎంత వెతికినా తనలో కనిపించలేదు. ఇలా జీవితంలో ఎన్ని దివసాలు గడచిపోయాయి— రాత్రిం పగళ్లు సహించి వూరుకుంది. కాని ఎమీ చెయ్యలేక పోయింది! ఇంత మహాకార్యం ఇంత సులభంగా ఎలా అవుతుందా అని మెదలకుండా అలోచించ సాగింది.

కావాలని పిల్చి తెచ్చుకుని వెంచి పెద్దదాన్ని చేసిన పాపం ఇవ్వాలే వూరికే పొమ్మంటే పోతుందా? అలా ఎందుకు జరిగింది?

కూతాత్తుగా తెలుపు తీసిన చెప్పుడు విని క్రుచ్చిపడి తెలెత్తి చూచింది కిరణ్ణయి. “పొయ్యి ఆరిపోతే చూడలేదు అమ్మగారూ! చాలా పొన్నాడా పోయింది” అన్నది పనిమనిషి.

కిరణ్ణయి చివ్వువలేచి ఆమె దగ్గరకు వెళ్ళి “డాక్టరు వెళ్ళిపోయాడంటే?” అన్నది.

దీపంవట్టి పెద్దదేసి “వెళ్ళి రెండు గంటలైంది. అమ్మగారూ! చివ్వు కూడా చెబుతున్నాను...” అని ఆమె కిరణ్ణయిదేసి చూచి మళ్ళీ చూట్టాడలేక పోయింది. ఆమె నాలుక ఒక్కసారి అగిపోయింది. పొయ్యి వెగవోసి నగలులేని కిరణ్ణయి శరీరం లేసిపోయింది. దీపం గూట్లోపెట్టి దగ్గరకు వచ్చి నొచ్చుని “ఇదేమిటి అమ్మగారూ?” అన్నది.

౧౭

దివాకరుడు రాత్రంతా చాలాచురుతితో గడిపాడు. నిన్న వుదయం అతను చాటు చాటుగా తను ఓ. ఏ. తిప్పిన సుగతి, సాయంత్రం వుకేం గ్రుడు తన వివాహం విషయం చాల సంతోషముతో చెప్పటమూ. విని అతనికి మృత్యువును కాగిలించు కొందా మనిపించింది. పుత్రశోకంలో నున్న తిట్ల దుఃఖంతో సామ్రాజ్య పండుకొని దుఃఖంతోనే లేచినట్లు ఇవ్వాలే అతని హృదయములో అగాధదుఃఖవృధతో పండుకొని లేచాడు. కళ్ళు నలుపుకు చూచాడు. తూర్పువైపు కిటికీ అద్దాలమీద ఎండపాడ పడుతూవుంది. అతను గోసా వుదయానే లేచి దినకరుని నమస్కరించేవాడు. ఇవ్వాలే ఆమాటే మరచి పోయాడు. సత్రంలోని అపరిచిత అతిథిలాగ వానికేసి వుదాసినంతో

చూస్తూ పండుకున్నాడు. నిర్మలమైన అద్దాలలోంచి నీలాకాశం కనపడుతూ వుంది. ఈ మహాస్పృహలో ఏమూలైనా తనకు కొంచెమైనా స్థానముందా లేదా అన్న ప్రశ్న చెలరేగింది అతని హృదయంలో. తర్వాత ఆలోచనా ప్రపంచంలో మునిగి కనుచూపు మేరకు పరికించాడు. కాని ఎక్కడా తనకు స్థానమున్నట్లు తోచలేదు. ఇంత మహావిశ్వాన్ని సృష్టించిన సృష్టికర్త తన 'కక్కడా' సూదిమొనంతే స్థానంకూడా లేకుండా జేసాడు. అతనికి తల్లిలేదు, తండ్రిలేదు, ఇల్లులేదు, వాకిలిలేదు, బహుశా జన్మభూమికూడా లేదేమో. అతనికి 'నా' అనుకునేవారు ఎవరూలేరు. ఈ చిన్న గదితోపాటు అతను అనేక బంధనాలలో చిక్కుకొని వున్నాడు. అతనికి వూహ కలిగిన ద్వార సుండ్లీ ఈ చిన్నగడే తల్లి అంకణంగా అతనికి ఆశ్రయ మిచ్చింది. కాని ఇది కూడా అతని స్వంతంకాదు. మామగారి యిల్లు. ఈ ఆశ్రయం తన తల్లిది కాదు, సవతి తల్లిది.

ఈ విధంగా దుఃఖించితి మరింత జటిలమై పోతూండేప్పటికి వుపేంద్రుని కంఠస్వరం విని అతను సంజాలించుకుని దిగ్గునలేచి కూర్చుని కిటీలోంచి తొంగిచూచాడు. వుపేంద్రుడు నాకరుకు ఏదో చెప్పి తలవంచుకుని తిన్నగా వెళ్ళిపోయాడు.

అభ్యాసం చొప్పున ఇవ్వాలి కూడా అతనికి పెండలాడే సెలకువ వచ్చింది. కాని రాత్రంతా అతనికి నిద్రపట్టలేదు. దుస్వప్న భూతాలు రాత్రంతా అతని వల్లు వూనాంచేసి ఇప్పుడే వదిలి వెట్టినాయి. అవి విడచిపోయిన నిట్టూర్పులగాలి కళ్లుమూసికొని పండుకొనివున్న అతనికి స్పర్శ తగులుతూనే వుంది. తప్పిన సంగతి మళ్ళా తలపుకు వచ్చింది. ఎంతో కష్టపడిచదివాడు. కాని అంతా వృథాయైంది. ఈకబురు ఇవ్వాలి అంతావంటారు. పొగ చిన్న సారంగంలోంచి వచ్చి ఇల్లంతా వ్యాపించినట్లు ఈ కాస్త నిష్ఫలతా ద్వారం గుండావచ్చి - నిరాశ మేఘాలు అతని మనసును ఒక్కసారి ఆవరించాయి.

ఎనిమిదిగంట లోతుంది. అతను దిగువలేచి కూర్చుని “ఏమైనా సరే, అన్నయ్యాకు కోపంరానీ, వదిలి దుఃఖపడనీ నేను వివాహం చేసుకోను. ఇంట్లో తులతల నానీ నా యింటికి వస్తుంది. లేకపోతే రాదు. వచ్చిన తర్వాత నేను గౌరవపూర్వకంగా గౌరవిస్తాను. కాని అమర్యాద పాపం చేయను. ఈ సంతకం వచ్చింది నన్నెవరూ కాదనలేను” అన్నాడు.

దివాకరుడు వెళ్ళగా సురబాల గదిముందుకు వెళ్ళి “వదినా” అని పిలిచాడు.

పలికుండి కోమలస్వరంతో “లోపలికి రా” అన్న సమాధానం వచ్చింది.

దివాకరుడు లోపలికి వెళ్ళాడు. సురబాల తలవంచుకొని నీరునా లోంచి నాచూసుతీసి పెట్టెలో పెళుగూవుంది. “అన్నయ్య వూరుకు వెళ్ళిపోతా ఏమిటి?” అని అడిగాడు.

సురబాల తలవంచుకొనే “లేదు. కలకత్తా వెళ్ళాను” అన్నది.

తర్వాత దివాకరునికి ఏ ప్రశ్న వెళ్ళాలో గోచరేను. భావ్యగృహం లోంచి ఇంతదూరం లొక్కొచ్చి శక్తి సమయ మొచ్చేప్పటికి అభ్యశ్యమై పోయింది. ఏ విధంగా సంభాషణ ప్రారంభిస్తామా అని అతను మెదలరుండా ఆలోచించసాగాడు.

ఇంతలో వసారాలో చెప్పల పప్పుడు వినిపించింది. వుపేంద్రుడు పరదా తొలగించి లోపల అడుగుపెట్టాడు. దివాకరుడు సిగ్గుతో చచ్చిపోయి గారుకోటానికి ప్రయత్నిస్తూ దేప్పటికి వుపేంద్రుడు ‘ఆగు’ అని నిమ్మళంగా కుంచంమీద కూర్చుని, కోటూ, చొక్కా విప్పగూ, “ఎలా తన్నావు? నోజూ రాత్రి ఒంటిగంటదాకా మేలుకొని వుండి ఏమి చేసేవాడివి?” అన్నాడు.

దానికి సమాధానమేముంది? దివాకరుడు తలవంచుకుని నుంచున్నాడు.

“నువ్వు ఇక్కడనుండి ఏమీచెయ్యలేవుగాని, కలకత్తా వెళ్ళి చదువు” అని కొంచెంసేపున్న తర్వాత చిరునవ్వుతో “వదినద్గర ఏమి విన్నవించు కోటానికి వచ్చావు? వెళ్ళిచనుకోనని చెప్పటానికే వచ్చావు కాదు?” అన్నాడు.

ఈ మాట విని దివాకరునికి మనసు కొంచెం కుదుటపడింది. అతని దుఃఖమంతా ఒక్కసారి వదిలిపోయింది. నవ్వుమొహంతో తలెత్తిచూచాడు.

పుషేంద్రుని పెదవులమీద చిరునవ్వువున్నా గానిబానిస అంతర్భాగాన్ని ఎవరూ తెలుసుకోలేక పోయాను. చివరికి ‘సరే’ ఇకపైనా మనసు ద్గర పెట్టుకు చదువు. వచ్చే మాగ్గళరహస్యసంకరకు నీకు తెలువు. ఇంకా చాలా కాల ముంది.” భార్య వంకచూచి, హరన్ బాబు స్థితేమీ బాగుండలేదని సతీశునివద్దనుండి తిలవచ్చింది. ఇప్పుడే “పదకొండుగుంటల బండికి వెళ తాను. కొంచెం ధర్మామాటలు ఇటులే. జ్వరం తగ్గిందో లేనో చూస్తాను. — అరే! ఇంతపెట్టె వెంట మోసుకెళ్ళి ఏమి చెయ్యను? ఒక చిన్నపెట్టె వుంటే యివ్వు” అన్నాడు.

సురబాల గుడ్డలు ట్రంకులో సర్దుతూవుంది. మృసుస్వరముతో “నేను కూడా వెంటవస్తాను. చిన్నపెట్టెలో మన యిద్దరి బట్టలూ పట్టువు” అన్నది.

పుషేంద్రుడు చకితుడై “నువ్వుకూడా వస్తావా? పిచ్చమైనా ఎత్తినదా ఏమిటి?” అన్నాడు.

సురబాల తనపని చేసుకుంటూనే “లేదు” అని దివాకరునికేసి తిరిగి “తొందరగా స్నానంచేసి భోంచేసిరా దివం! నా వెంటవద్దవుగాని” అన్నది.

దివాకరుడు ఆశ్చర్యంతో పుషేంద్రునివంక చూచాడు. అతను నవ్వుతూ “నీకుకూడా పిచ్చిఎత్తినదా ఏమిటి? హరన్ బాబు చాల ప్రమాదావస్థలో వున్నాడు. ఒక విధంగా అతనికి కాలం దాపురించింది. నేను అతనికి అంత్స్

క్రియలు చెయ్యటానికి వెనుకొన్నారు. విగ్రహ అంటే సమయంలో వచ్చి ఏమిచేస్తారు? వెళ్ళి సువర్ణ నీపని చూచుకో" అన్నాడు.

సురబాల ఈసారి తల్లెట్టి దివాకరునిమకచూచి కొంతగా దృఢ స్వరంతో “సువర్ణకూడా సిగ్గు కా! మీ అన్నయ్యకు మామకు కోపాలమండీ జ్వరం వస్తూవుంది. ఇంకా తీరలేదు. నేనుకూడా వెంటడి వెళతాను. నీవు కూడా రావాలి. వెళ్ళి, ఆలయం చెయ్యి” అన్నది.

సంప్రదించు చాల అశ్చర్యపడ్డాడు. సురబాల దివాకరునితోగాని, ఇంట్లో ఇంకెవరితోగాని ఈ విధంగా మాట్లాడటం ఇంటకుముందు అత వెళ్ళకూ చూడలేదు. తను స్వయంగా చూడకపోలే ఒక యువకుణ్ణి పసిపిల్ల నాడిలా ఇలా అధికారం చలాయించగలుగుతుందని సమ్మేవాడుకూడాకాదు. అతను కొంచెం విసుక్కుని “అటువంటి ఆపదలో మీరుకూడా వచ్చి వారిని గూతన పెట్టటం యెందుకు? వద్దు, మీరు రాకద్దు” అన్నాడు. అతి చివరిమాటలో కొంచెం కఠినత తొణికిసూడుతూవుంది.

సురబాల లేచి నుంచుని భర్తకేసిచూసి “మీరు ప్రతివారిముందూ ప్రతి విషయంలోనూ నామీద ఇంత కోపగించుకుంటూ రెండుకు? వట్లగో అస్పృశతతో మీరు బైలుదేరిలే నేనూ బైలుదేరాను, తొమ్మిది గంటలైంది. వెళ్ళి దివాకర్” అన్నది దృఢంగా.

దివాకరుని ఎదుట వుండేందుకు సురబాల వస్తూంటుకు అతను చాల సిగ్గుపడి “కోపగించుకోవటం మెందుకు? నీమీద ఏమీ కోపగించుకోను. నాన్నగారు వింటే ఏమంటారో నువ్వే చెప్పు. వెళ్ళి భోంచెయ్యి దివాకర్” అన్నాడు.

“బాబుగారు నేను వెంట రావటానికి వప్పుకున్నారు” అన్నది సురబాల.

“ఈ మధ్యలో వారిదగ్గరకూడా అనుజ్ఞ తీసుకున్నావ్?”

“తీసుకున్నాను. వెళ్ళుతున్నాను. మీరు పోయితీసుకువస్తారు” అని సురబాల బైటికి వెళ్ళిపోయింది. వుశేంద్రుడు వైపించ దండెవరిద విసిరివేసి నుంసంమీద వెళ్ళికిలపడ్డాడు. సురబాల వెంటవస్తుంది. భర్త అస్సన్నశీతిలో వదిలిపెట్టి వుండడు. దీనిలో సంశయమేమీ లేదు. దివాకరుడు తనూరు కావ టానికి మెల్లగా బైటికి వెళ్ళిపోయాడు.

సురబాల హఠంచేసి ఒక కొత్త సమస్య తీసుకువచ్చి పెట్టింది అని ఆలోచించసాగాడు వుశేంద్రుడు.. కలకత్తా వెళ్ళిన తర్వాత ఆమెకు చేసే వసతు లెక్కడ? బస ఎక్కడ? హరన్ బాయిగారి ఇంటివద్ద వీలులేదు. అక్కడ స్థలాభావ మొక్కటే కాదు ప్రశ్న. కిరణ్ణయి భర్త జీవన్మరణా వస్థలో వున్నాడు. సురబాల తన భర్త ఇంత కష్టపడుతూవుండటం కళ్ళారా చూచి సహించలేదు. ఇష్టానిష్టాలు తెలుసుకోకుండా, మర్యాదామర్యాద లను లెక్కచెయ్యకుండాకూడా భర్త ఆరోగ్యరక్షణకోసం కంఠం కట్టుకు న్నట్టుంటుంది. ఈ విషయం తెలుపుకు రాగానే ఆమెనికి స్పృహవచ్చింది. మిత్రుడు జ్యోతిషరాయ ఇంటివద్ద దిగినా గంధరగోళంగానే వుంటుంది. సురబాల స్వచ్ఛమైన హిందువు. ఈ వయసులోనే ఆమె నియమంగా నిత్యం జపతిపాలుచేస్తూ వుంటుంది. ఆ ఇంట్లో ఆచారాలుచూచి నీళ్ళుకూడా ముట్టడు. అంత పెద్దకుటుంబంలో తిల్లి ఒక్కతే సదాచారపాము అయి చంటిమాత్రాన లాభమేమిటి? అవీగాక అక్కడ సరోజినీకూడా వున్నది. ఆమె ఎప్పుడూ సురబాలను అంటిపెట్టుకునే వుంటుంది. వారింట్లోనేవుంటూ వారినే ఆచంట ఆచంట అంటూ వుంటే బాగుండదు. ఇక సతీశుడు వున్నాడు. అతను వేరే ఇల్లుతీసుకుని ఒంటరిగానే వుంటున్నాడని విన్నాడు వుశేంద్రుడు. చోటుకూడా మంచిదే. విశేషం, ఆతనూ జపతిపాలయంద ఆసక్తి వున్నవాడే. ఈ ఇద్దరి మరదులతోవుంటే సురబాలకు సంతోషంగా కూడా వుంటుంది. వుశేంద్రుడు తక్షణమే—మేము బైటదేరి వస్తున్నా మని సతీశునికి తంతి యిచ్చాడు.

తంతి చూచుకుని సతీశుడు స్వేషుచుకు వెళ్ళాడు.

నిజంగా సతీశుని శరీరాన్ని, ఆత్మనీ విధాత పెద్ద పెద్ద పదార్థాలతో తయారుచేశాడు. అందుచేత చావు బతుకులలో నున్న హరన్ కుటుంబభార మంతా వహించిందే సావిత్రి విపినుల గాఢమనూడా విని సహించగలిగాడు.

ఈ గాఢ భిక్షానికి, అదే గాడికి గురుతుల్యుడైన వంటప తులిక్ తెలుసు. పంతులు సావిత్రిని నీచంగా చూస్తున్నాడనుకున్నాడు విహారి. అందుచేత నిన్న మధ్యాహ్నంకూడా “ఏమండీ పంతులుగారు! చివరికి ఆ పిల్ల అలా పోసి రేపండీ! ఆవిడ మా బాబుగారిని అగ్గం చేసుకోలేదు. లేవపోలే కన హెచ్చి వదిలేసి గాఢమెంతుల్ని ఎందుకు మూటకట్టుకుంది? ఆఖరికి విపిన బాబు వెంట పోయింది” అన్నాడు.

పంతులు కొంచెం పూగుసగా “నిహయా సన్యాసాలో ‘మునీనాం చ మత్తిభ్రమః’ అని వ్రాశారు. లేవపోలే సావిత్రికొంటే తెలివిగలపిల్ల ఇంతి పొరపాటు ఎందుకు చేస్తుంది? నే నిదే చెబుతున్నాను — ఆవిడ ఇవ్వాలే కపోతే రేపైనా పశ్చాత్తాపపడి తీరుతుంది చూడు. సావిత్రి అసలు కుటిల స్వభావం కలదేమీకాదు. ఆమె నాదగ్గర పెద్దమనుషుల దగ్గర మట్టాడే తీరి నీతులుకూడా నేర్చుకుంది. పడుచుతనంలో వుంది. సతీశబాబు కంటికి నచ్చింది కూడాను. వుంటే చివరికి బాగానే వుండేది. కాని ఆవిడ నాసలహా కూడా తీసుకోలేదు. లోకులంతా ఆపద లొచ్చినప్పుడు నాదగ్గరకు పరుగెత్తుకు వస్తారెందుకు? ఆరొంటి రాముడి తల్లి...” అన్నాడు.

రాముడి తల్లి ఎవరు, ఆమె వంటపంతుల్ని ఏ సందర్భంలో సలహా తీసుకోటానికి వచ్చింది — తెలుసుకోవాలన్న మతూహలం విహారికి లేదు. అందుచేత మధ్యలోనే అడ్డుతగిలి “ఎన్నైనా చెప్ప పంతులుగారూ! ఆసాము లంటే మా బాబుగారికంటే ఆసాములుండాలి. కలహాలో నేను చాలా మంది పెద్దమనుషులను చూచాను. కాని అటువంటిమాట, అటువంటి గుండె

నిబ్బరం ఎవరిలోనూ చూడలేదు. అన్నమాట ప్రాణంపోయినా తప్పకదా? ఆ గోజున నేను 'పోవే పోనియ్య బాబూ' అన్నాను. మళ్ళీ ఆసె పేరెత్తాడనుకున్నావా? మొదట ఆసెఅంటే ఎంతిశ్రీతిగా వుంటూ వుండేవాడనుకున్నావు పంతులూ!" అన్నాడు.

పంతులు తలకాయ వూగించి "నే నీమాట మొదట చెప్పాను. అందుకనే ఇన్ని ఖానీలు జరిగేదీ, జైల్లో మృత్యువీ. ఒక్కసారి కంటికి వచ్చిన తర్వాత... తెలిసిందా బిహారీ?" అన్నాడు.

బిహారీ కంపించి పోయాడు. అతని మొహం వల్లండ్ల పోయింది. కొంచెం భయంతో "లేదు, లేదు. మా బాబుగారు అటువంటి మనిషి కాదు పంతులూ? ఆసె ఎక్కడ వున్నదీ ఏమైనా అవుతున్నదా? ఈ మధ్య ఏమైనా..." అన్నాడు.

పంతులు పకపక నవ్వి "నువ్వూకూడా ఎటువంటి మాండ్లడవుగా బిహారీ! ఆసె విపినబాబు ఇంటికి చాకిరీ చెయ్యటానికి వెళ్ళించానుకున్నావా కనపడటానికి. ఆసె స్వయంగా ఎంతోమంది దాసీలను పెల్లెకునివుంటుంది. నమ్మకం లేకపోతే వెళ్ళి ఒకసారి చూచిరా " అన్నాడు.

బిహారీ ఒక్కసారి శిరోభారం తగ్గినట్లయింది. మరలవ్వతో "నేనూ అదే అనుకుంటున్నాను. అయినా ఒకసారి పంతులుగారి వడిగిచూద్దాం, వారేమంటాగో వసుకున్నాను. ఈ జీవితంలో ఎప్పుడూ కంటపడకుండా రాణియై పల్లకీ లెక్క వూరేగుతూండనువి ఆశీర్వాదించు పంతులూ!" అని అతను పంతులుకు నమస్కరించి అక్కడనుంచి వెళ్ళిపోయాడు.

ఈసారి కలకత్తావచ్చి ద్వారమునీ బైవకళాస్తు ఇద్దరూ ఎక్కడ కలుసుకుంటారో నన్న వ్యాకులతతో సతీకుడు బైటకు ఎక్కడికి వెళ్ళినా ఆతురతతో ఎదురుచూస్తూ వుండేవాడు బిహారీ. సతీకుడు ఒట్టి కోవిప్పి అని సాతవాకిస్తు చెప్పారు. సావిత్రి చేసినపని ఖానీలుచేసుకునే

స్థితికి తెస్తుందని అతనికి తెలియకపోలేదు. కాని సావిత్రి దాసదాసీలతో మోటార్లమీద తిరుగుతుందని అతను ఎప్పుడూ వూహించుకుంటూ లేడు. ఇవాళ పంతులుమాటలు విన్నతర్వాత నిశ్చింతగా, నిర్భయంగా వున్నాడు. సావిత్రిమీద అతనికి చాలాకోపం వచ్చింది. నిజంగా సావిత్రి రాణివేషంతో ఏ బండిమీదై నా వస్తుందేమోనని కుశూబాల పడసాగాడు. బిహారి సావిత్రిని చాల గౌరవంగా చూస్తూవుండేవాడు. ఆసలు ఆమె ఎవరు, రాణి ఎలా అవుతుంది అనే అనవసరప్రశ్న లన్నిటికీ ఆమెని హృదయంలో స్థానం లేకపోయింది. సావిత్రియందు అతనికి ఒకవిధమైన శ్రద్ధాభక్తులున్నాయి. నిక్కలేనిది, నానాగానే చాకిరి చేసుకుంటున్న దనుకొని మెదలకుండా పూరుకునేవాడు. అందువల్ల ఆనోజుఘట్టం కళ్ళాగా చూచి బిహారి చాల దుఃఖపడ్డాడు. కోపకూడా కలిగింది. కాని ఇవాళ సావిత్రి తన యజమానికి కంటకమై లేదని విన్నతర్వాత 'సావిత్రి సుఖంగా వుండుగాక, రాణి యాగాక!' యని హృదయపూర్వకంగా ఆశీర్వదించాడు.

౧౮

హరన్ జీవనమరణ సంగ్రామము క్రమంగా ఒక కనుణరసపూర్వ గాథగా పరిణమించింది. మృత్యువు ఆకలిగొన్న పాములాగ అతన్ని లాక్కుని పొట్టన పెట్టుకోవాలని చూస్తోంది. కాని అతను తొలకరి కప్ప లాగ ముందుకాళ్లు బైటపెట్టి శాయశక్తులా ఆత్మరక్షణకోసం పెనగూడు కూర్చున్నాడు. అశేషదుఃఖాల ననుభవించిన అనువులు ఎప్పుడూ అతని రోవును విడచిపోవా అనిపిస్తోంది.

ఈ అపద సమయంలో సతీశుడు ఆమెకు సాయం చెయ్యటానికి వచ్చాడు. కాని కిరణ్మయి పతిసేవాపరాయణత్వము చూచి స్తంభించి పోయాడు. అతను స్వయంగా చాలా చూచాడు. స్త్రీకి పతే సర్వస్వమని కూడా తెలుసు. అంతా తెలిసివుండి, పర్యవసావకూస్యమని గ్రహించి కూడా ఎవరైనా ఈ విధంగా ప్రాణాలాడ్డి పతిసేవాశ్రూషలు చేస్తారని అతను వూహించుకుంటూ లేడు. ఏమి మహాసేవ! ప్రతిరోజూ రాత్రి తెల్ల వార్లు భర్త మంచంవద్ద కూర్చునివున్నా, పగలల్లా వెముకలు విరిగే చాకిరి

చేస్తావున్నా ఆమె మొహంమీద దుఃఖించిన్న లేమీ కనపడేవికాదు. ఆమె మొహం చూచి ఇంత మహావిపత్తు ఆమె నెత్తిన విరుచుకు పడిందని చెప్పుటమే కష్టం!

నిజంగా సతీశుడు తన ఈ వదినను సోదరభావంతో చూస్తున్నాడు. అలాంటి ఆమె నిశ్చింతపతిసేవ చూచి 'ఎలాగైనా సరే భర్త జీవిస్తాడని వదినకు ఆశవుంది' అని విచారపడుతూ వుండేవాడు. కాని చివరకు ఆమె ఆశాపూరిత హృదయానికి తగలే గాయాన్ని గురించి వూహించుకుని పరితాప పడేవాడు. ఈ తథ్యాన్ని కిరణ్మయికి ఎలా తెలియజేయటమో అని గుంజాటిన పడుతూ వుండేవాడు కూడా.

సతీశుడు తాను మహాబుద్ధిమంతుడ ననీ, లోకచరిత్రకు ఆదర్శపురుషుణ్ణివుతాననీ అభిమానపడుతూ వుండేవాడు. కాని సావిత్రి చేసిపోయిన ఈ పనిలో అతని అభిమానానికి పెద్ద దెబ్బతిగిలింది. సావిత్రి తన్ను విడచి విపినుని వద్దకు వెళ్ళిపోయినప్పుడే తను తెలివిగలవాడను కాదనీ, లోకచరిత్రకు ఆదర్శుడునుకూడా కాదనీ గ్రహించాడు. ఈ విషయాన్ని ఎవరి ఇష్టమొచ్చి నట్లు వారు విమర్శించినా, బడాయిలు కొట్టుకున్నా, ఇక అతను ఆ ప్రమేయమే ఎత్తడు. ఇక దాన్ని తలచుకోవటం సిగ్గుచేటు. ఈ బుద్ధిని ఆధారం చేసుకొనే అతను ఈ వదెన విషయంలో అనేక సంగతులు ఆలోచించాడు. ఉపేంద్రబాబుకు కూడా బోధించుదా మనుకున్నాడు.

ఇవ్వారో ప్రాప్తస్తే సతీశుడు హరన్ బాబుగా రింటికి వచ్చి మాచేప్పటికి కిరణ్మయి ఎప్పటిలాగానే శాంతోజ్వలవదనంతో ఇంటిపనులు చక్కచెట్టుకుంటూ వుంది. రెండు మూడు రోజులనుంచి అత్తి మళ్ళా లేవటంలేదు. శాంతి జ్వరం కొంచెం ఎక్కువైంది. కిరణ్మయి మొహంమీద ఏ విషయమైనా వూహించటం కష్టం. అందుచేత సతీశునికి మంచి చెడ్డలన్నీ గోజూ అడగాల్సి వస్తోంది. కాని ఇవ్వారో కదిలించగానే కిరణ్మయి పనిపాటలన్నీ వదిలివచ్చి కొంచెంసేపు అతని మొహంకేసి పరికించి "ఇక ఆలస్యం అమృతం విషం. ఉపేంద్రబాబుగారిని వెంటనే బైలుదేరి రమ్మని రాయి" అన్నది.

సతీశుడు భయపడి "ఎందుకు వదినా?" అన్నాడు.

కిరణ్ణయి వదనంమీద శరత్ మేఘాలాగా ఒక చిన్న కెలిమబ్బు ఆవరించింది. ఈ మొహంతో ఎక్కువ పరిచయం లేనివారికి ఆ మసకమబ్బు కనపడదు. ఆమె ఒక దీర్ఘమైన నిట్టూర్పు విడచి “అవసానకాలం ద్వారకు వచ్చినట్లున్నది. ఒక తెంతి యివ్వు” అన్నది.

సతీకుడు కొంచెంసేపు మెదలకుండా చాస్తూ పూరుకున్నాడు. “నేనూ అలానే అనుకున్నాను వదినా! నీకు అదైర్ద్యం కలుగుతుందేమోనని అనలేక పోయాను” అన్నాడు.

“అవును. అదైర్ద్యపడే పరిస్థితే! వారికి నిన్న రాత్రినుండి ఆయాసం కొంచెం ఎక్కువైంది. ఇంతవరకు తగ్గే లక్షణమేమీ కనపడటంలేదు. కనుకనే వారికి తుంటి నివ్వమని చెప్పాను” అన్నది కిరణ్ణయి సహజంగా.

సతీకునికి ఈసంగతి తెలియదు. అశ్చర్యపడి “ఆసంగతి నాకు తెలియనే తెలియదు. నువ్వు చెప్పుకుండా లేదు” అన్నాడు.

“చెప్పలేదు, కానీ, శ్వాసలక్షణాలు రెండోవార్శకి తెలియకుండా గోడు గోజుకీ ఎక్కువై పోతున్నాయి. అయినా ఇవ్వాలే ఇది కొద్ది విపత్తేమీ కాదు. ఆపదలమీద ఆపదలు వచ్చి పడుతూనే వున్నాయి. నిన్నటి నుండి అత్తగారి గోగంకూడా ఎక్కువైతూ వుంది. ఇప్పుడే చూచినప్పుడు. జ్వరం బాగా వుంది. మధ్య మధ్య ఏవేవో పిచ్చిమాటలుకూడా అంటూ వుంది” అని కిరణ్ణయి చిరునవ్వు నవ్వింది. కానీ ఆచిరునవ్వులో సంతోషం మాత్రం లేదు. దాన్ని చూచి ఏడుపు వస్తుంది.

సతీకుని కళ్ళలో నీళ్లు తిరిగివై. అతను దుష్టకంతంతో మెల్లగా “ఉపేంద్రబాబు వచ్చిన తర్వాతనే...” అన్నాడు.

“ఇంకొకమాట వింటావు?” అన్నది కిరణ్ణయి.

సతీకుడు మెదలకుండా చాస్తూ పూరుకున్నాడు.

సతీకుడు పుషేంద్రునికి తుంటినిచ్చి తిరిగి వచ్చేటప్పటికి పదిగంటలైంది. మెల్లగా వంటింట్లోకి వెళ్ళాడు. కిరణ్ణయి - అత్తకు సగటునయ్యాం కాస్తూ వుంది. ఆమె సతీకుని వంకచూచి ‘కూగోచ్చి’ అని తలవంచుకున్నది. ఆమె

గొంతు కొంచెం ఎండివుంది. సతీశుడు ధ్యానంతో చూచాడు. కళ్ళల్లో నీరు లేవుగాని చెక్కిళ్ళవెంట కన్నీటి చారికలు వున్నాయి. అతను ద్వారగా చాపమీద కూర్చున్నాడు. ఇవాళ కిరణ్ణయికి పీట వెయ్యాలనే ఆలోచన లేకపోయింది. అతను ఎక్కడ కూర్చున్నాడో ఏమిచేశాడో కూడా అసే చూడలేదు. ఇంతవరకు ఏ చిన్న విషయంలోనూకూడా అసే పొరపడినట్లు సతీశుడు చూచివుండలేదు. అతను ఇన్నిరోజులనుండి వక్తా పోశూవున్నాడు. ఇంత స్నేహబాంధవ్య మేర్పడిపోయింది. కాని ఒక్కరోజునకూడా అతనికి వదిల చేసే - గౌరవమర్యాదలలో లోటుగాని, లేలికతనంగాని కనపడలేదు. అందుచేత ఈకించిత్ నిర్లక్ష్యమే అతని కళ్ళల్లో నేలెత్తిపొడిచి వదిలె మనస్సు ఏదో మహాభారతంలో అణగివుందని చూపెట్టింది.

చాలసేపటివరకు ఇద్దరూ మౌనంగా కూర్చున్నారు. ఇంతసేపటినుండి లోపల ఇదే ఆలోచించుకుంటున్నట్లు కిరణ్ణయి ఒక్కసారి తనలో తాను నవ్వుకొని “అయితే, యమరాజు ఖాతా ఆవజ్జాలన్నీ తీరిపోయిన తర్వాత నేను ముప్పైతుకొని పొట్టపోసుకుంటే మంచిదా, నాకరీ చేసుకు బతికితే మంచిదా?” అన్నది. సతీశుడు దాని అంతగార్థం గ్రహించి “ఉపేంద్ర బాబుగారి నడుగు. వారే దానికి సమాధాన మిస్తారు” అన్నాడు.

“దయతలచి పట్టెడుకూడు పెట్టగలరని అడగనవసరం లేకుండానే తెలుసు. కాని ఇతరులమీద ఆధారపడి ఉండటంకూడా యాచించటమేగా” అన్నది కిరణ్ణయి.

సతీశుడు వాదించాలని కుతూహలమున్నా - ఏమి అనటానికి తోచక మెదలకుండా వూరుకున్నాడు.

కిరణ్ణయి అతని ఆంతర్యంలోని విషయాన్ని గ్రహించి చిరునవ్వుతో “నూటిగా అనేమాటలు కటువుగా వుంటా యని నాకు తెలుసు. కాని యధార్థం అది” అని కొంచెంసేపు మెదలకుండా వుండి “నేను మీ అన్నయ్యను అర్థంచేసుకోలే దనుకోవద్దు. నేను వారిని బాగా అర్థం చేసు కున్నాను. అనాథలకు ఆశ్రయమివ్వటం వారికి తెలుసు. ఆశ్రయమివ్వటం మొక్కటే కాదు, ఆశ్రయించటం కూడా! యాచించకుండా ఎవరికీ యివ్వగా నేను చూడలేదు. జీవితపర్యంతం ఎవరిమీదో ఆధారపడి వుండటం

సుఖికురం కాదని నే ననుకుంటున్నాను. " అన్నది.

కాని ఈసారికూడా సతీసునికి ఏమీ సమాధానం తోచలేదు. మెదలకుండా వింటూ వూరుకున్నాడు. కాని కిరణ్ణయి కొంచెం ఆవేశపడి సమాధానానికి ఎదురు చూడకుండానే " ఈ లోకంలో వ్యవహరించటం ఇవ్వాలనాకు కొత్త కాకపోయినా తీర్పుకోవలసిన ఋణాలు ఇంకా చాలావున్నాయి. జీవితావసానకాలంలో ఎన్నో లోపా లుండవచ్చు, దోపా లుండవచ్చు, అనుమానాలు కలుగవచ్చు—అలాంటి స్థితిలో వారెవరు కొని యిస్తారు, నే నేమొహం వెట్టికొని చెయిచాపుతాను? అప్పుడు మళ్ళీ నాదారి నే నడవవలసి వస్తుంది " అన్నది.

ఇంత సేపటినుండి సతీసుడు వ్యధతో శ్రద్ధగా సందేహస్పదమైన ఆ సామాటలను వింటున్నాడు. కాని చివరిమాటతో అతను ఆశ్చర్యచకితుడై " నువ్వు అనే మాట లేమిటి వదినా? పొరపాట్లనేవి ప్రతివారి జీవితంలోనూ సంఘటిల్లేవే. అయినా నువ్వు అలాంటి పొరపాట్లు మాత్రం ఎందుకు చేస్తావు? " అన్నాడు.

కిరణ్ణయి సతీసుని ఆశ్చర్యాన్ని చూచి నవ్వుతూ " ఏమిటి మరదీ! నేను మాత్రం మమద్యజన్మ మెత్తలేదా? " అన్నది కోమలకంఠంతో.

నవ్వు చూచి సతీసుడు తన తప్పు గ్రహించాడు. ఊణికానేకంతో అతని మనసు అపాఘాల్లోకి పరుగెత్తింది. సిగ్గుతో తలవంచుకొని " నన్ను ఊమించు వదినా. నేను తెలివితక్కువవాణ్ణి కాకుండా దుర్మార్గుణ్ణి కూడా! " అన్నాడు.

కిరణ్ణయి మెదలకుండా ఒక చిరునవ్వు నవ్వింది.

సతీసుని అచుత ప్రతిపరాధహృదయం ఒక్కసారి ఆవేశపడి " వువ్వేం గ్రుడ్డొక్కడే సర్వస్వమా? నేనేమీ కాదూ? నేను నిన్ను అతని ఆశ్రయించనివ్వను " అన్నాడు.

కిరణ్ణయి నవ్వి " మీ అన్నయినా నువ్వయినా ఒకటేగా! నిన్నాశ్రయించుకున్నా యాచించుకు తినవలసిందేగా? " అన్నది.

" అలా ఎప్పుటికీ కాదు. కారణం, నేను నీకు మరదిని. కాని ఉపేంద్ర

బాబు నీభర్తకు స్నేహితుడు. అవసరమైతే నావదిగి పోషణభారము నేనే వహిస్తాను" అన్నాడు సతీశుడు.

"నేను నీ యిష్టానుసారంగా నడుచుకోలేకపోతే?"

"అయినా పరవాలేదు"

"తప్పేమైనా చేస్తే"

"వదినా మరుదులలో పోట్లాటు లేండుకువస్తాయి?"

"ఈ జీవితంలో ఏదోజువైనా పొరపాటు జరిగితే, నాయీ చిన్న మరది ఊమిస్తాడా?" అన్నది కిరణ్ణయి మళ్ళీ.

సతీశుడు కొంచెంసేపు తలవైకెట్ల చూచి వ్యధితస్వరంతో "నీ పొర పాట్లేమిటో నాకు అర్థం కావటంలేదు. చిన్నమరదికి ఏవిషయమైనా తెలియకపోతే తెలియజెప్పటం నీవిధి. అయినా నువ్వు వూహించరాని అపరాధం మట్టుకు ఏమిచేస్తావు. చేసినా నేను నీ చిన్నమరదినిన్ను సంగతిమీతం మరచి పోను" అన్నాడు. అప్పుడే అతనికి సావిత్రి భావకమొచ్చింది. "ఈ చిన్న మరది అహంకారాన్ని మన్నించు వదినా! కాని ఈ జీవితంలో నే ఊమించిన అపరాధాన్ని ఊమించటానికి భగవంతుడికికూడా గుండెలదరిపోతాయి" కిరణ్ణయి కళ్ళవెంట నీళ్ళురావటంచూచి సతీశుడు కూర్చుని "ఇటు చూడు వదినా, నామాటవిను. ఇవ్వాలి నేను ఆవారీ ఈస్ట్రోజేషంతో నిన్ను వదినా అని పిలిచిన నాటిలాంటి సతీశుణ్ణి కాదు" అంటూ వుండగానే అతని మొహం ఒక్కసారి ప్రవీక్షమై పోయింది. ఒక్కసారి తల విదిలించి "నే నిప్పుడు ఆ సతీశుణ్ణి కాదు వదినా. అతణ్ణే అయితే నిన్నున్నటికీ అర్థం చేసుకునేవాణ్ణికాదు. అతను నిన్ను ఆదరించటం, గౌరవించటం నేర్చుకోలేదు. అందుకేనే భగవంతుణ్ణి రాతివిగ్రహమని పరిహసించాడు. కాని అతను పాప భారంతో తనంతట తానే కూలిపోయాడు. ఇప్పుడతను లేడు" అని ఆంతర్యంలో మునుగుతూ లేచుతూ ఏదో వెతకసాగాడు.

కిరణ్ణయి తడోధ్యాయంతో అతనికేసి చూస్తూవుంది. తర్వాత ఆమె మరింత కోమలస్వరంతో "నన్నెలా అర్థంచేసుకున్నావు బాబూ?" అన్నది.

సతీశుడు తలవంచుకొని “అది పెద్దలముందు చెప్పతగ్గ విషయంకాదు” అన్నాడు.

“చెప్ప తగిందికాదు? అలాంటి సంగ లేమున్న దేమిటి?” సంతయం తోనూ భయంతోనూ కిరణ్ణయి మొహం ఒక్కసారి వెలవెలపోయింది. “ఏమిటి అంటావు?” అన్నది మళ్ళా.

“ఎందుకు వదినా?”

“మొహం సరిగ్గా తిప్పు, చూస్తాను”

సతీశుడు కొంచెం సేపటివరకు మెదలకుండావుండి మొహంవైకెత్తాడు. కిరణ్ణయి రెప్పవాల్చకుండా కొంచెం సేపు అతని మొహం కేసిచూసి “నువ్వు హృదయంలో ఏనో పెద్దవ్యభిచారం ఇక్కడికి వస్తూపోతూన్నట్లు నేను చాలా నోజులనుండి చూస్తున్నాను. కాని అడగటానికి అధికారంలేక అడగలేదు. కాని ఇవ్వాలి నా చిన్న మరదివయ్యావు. కారణమేమిటో చెప్పు” అన్నది మళ్ళా.

సతీశుడు తలవంచుకొని “అది చాలా సిగ్గుమాలిన సంగతి వదినా!” అన్నాడు.

“సిగ్గుమాలిన సంగతికానీ, ఈ గుఱ్ఱంలో ఏమి వదివకూడా భాగం తీసుకోవాలి. నేను నిన్నొంటరిగా వ్యభిచరిస్తానా?” అన్నది కిరణ్ణయి.

తర్వాత కిరణ్ణయి మొదటినుండి ఈ దుఃఖిగాధంతా విని చివరకు “అలాంటి పని ఎందుకు చేసావు?” అన్నది.

సతీశుడు మాట్లాడలేదు.

“అవిడ ఎవరేమిటి?” కిరణ్ణయి అడిగింది.

సతీశుడు తలవంచుకొని కుంతితస్వరంతో “ఒక అభాగ్యురాలు” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి ఒక దీర్ఘమైన నిట్టూర్పువిడచి “ఇప్పుడు అవిడ ఎక్కడున్నది?” అన్నది.

“తెలియదు”

“వెతుకలేదా?”

“వెతికే అవుసర మేమున్నది? కులాసాగా వుందని మాత్రం విన్నాను” అన్నాడు సతీశుడు మృదువుగా.

“కులాసాగానే వుందా? చీ! చీ! అలాంటి మోసంలో ఎందుకు పడిపోయావు?” అన్నది కిరణ్ణయి.

ఈసారి సతీశుడు మళ్ళీ మొహం వైకెత్తాడు. “నే నేమీ మోసంలో పడలేదు వదినా! ఆమె మోసపడి పోయింది. నేను ప్రేమించాను. ఆమె ప్రేమించలేక పోయింది” జవాబు చెప్పాడు.

“తర్వాత!” కిరణ్ణయి అడిగింది.

“మొదట ఆమె తన మనసుకే నచ్చజెప్పలేక పోయింది. చెప్పగలిగిన తర్వాత వెళ్ళిపోయింది.” అన్నాడు సతీశుడు.

“చెప్పా చెయ్యకుండా పోయిందా?”

సతీశుడు తలకాయ వూగించి “అదేమీ లేదు. వెళ్ళేముందు ఒక అస్పృశ్య కులటను ప్రేమించి భగవంతు డిచ్చిన హృదయాన్ని మలిచివర్చ వద్దని జాగ్రత్తపరచి పోయింది” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి తమాయించుకు కూర్చుని “ఏమని పోయింది?” అన్నది.

సతీశుడు సావిత్రి అన్న ఆమూటను మళ్ళీ చెప్పాడు.

కిరణ్ణయి కొంచెం సేపటివరకు మెదలకుండా వూరుకొని “మళ్ళీ ఎప్పుడైనా వస్తే నాకు చూపించుతావా?” అన్నది.

సతీశుడు ఏమీచూసి సంగతి జ్ఞాపకం తెచ్చుకొని “ఇకరాను వదినా!” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి పెదవులమీద చిరునవ్వు కనిపించింది. “కాదు, నువ్వు వస్తుంది” అన్నది.

“ఎప్పుడు వస్తుంది? ఎందుకు వస్తుంది? రాకపోకలుమే మంచిది.”

కిరణ్ణయి తలకాయ తిప్పి “ఎప్పుడు వస్తుందో చెప్పలేను. కాని ఆపదల్లో చిక్కుకొని, దుఃఖాలలో నున్న రోజున మాత్రం తప్పకుండా వస్తుంది. దాని పర్యవసానం సఫలమే అవుతుంది. ఆమె ఎక్కడవున్నా, ఏమి చేసినా నీకంటే మిన్నగా నీమేలు కోరుతూ వుంటుందన్న సంగతి

మాత్రం ఎప్పటికీ మరచిపోవద్ద ” అన్నది.

ఆరోజు ఇంకా ప్రాస్త కుంజలేను. కిరణ్ణయి మరణాసన్నుడై పతి మరచం ద్వరనుంచి తైటికివచ్చి నుంచున్నది. సతీశుడు వాటికివచ్చిన లోపు నానుకుని మెదలకుండా కూర్చున్నాడు. కొంచెం కుచుకున్నాడా పట్టింది. కిరణ్ణయి ఆశ్చర్యపడి “ఇంకా కూర్చున్నావెందుకు, మనీ? ఇంటికి ఎందుకు వెళ్ళలేదు?” అన్నది.

సతీశుడు శ్రుద్ధిపడి లేచిచుంచుని “వెళ్ళలేదు వనినా ” అన్నాడు.

“ఇంత సేపటివరకు ఎక్కడున్నావు?”

“నీగులవెంట తిరుగుతున్నాను, ఇవ్వాలే ఇంటికి వెళ్ళు.”

“ఎందుకని? భోజనం చెయ్యవు? పుడుకోవు? ఇవ్వాలే భయపడవలసిందే లేదు. ఇంటికి వెళ్ళుబాబూ!” అన్నది కిరణ్ణయి.

సతీశుడు తలవంచు తిప్పి “భయపడినా భయపడిపోయినా ఇవ్వాలే నిన్నొక్కదాన్నే వదిలివెట్టి వెళ్ళు. అదీగాక నేను హోటల్ లో టిఫిన్ తీసుకొచ్చానకూడా!” అన్నాడు.

“అలా మీరుగారు. హోటల్ లో ఫేస్ శుతో నీకడకు నిండవని నాకు తెలుసు. నేను మళ్ళీ వరుచెయ్యవలసి వస్తుంది. చెయ్యటానికి చేస్తాను. కాని నువ్వు కొంతకాలంండి నేళకు సరిగా తిండితినకొచ్చాను చెయ్యకొనీ కానుకాన్ని చాలా ప్రశంసపెట్టాను. నిన్నా మొన్నా సరిగా నిద్ర కూడా పోలేదు. ఇవ్వాలేగాత్రీ ఇక్కడవుంటే ఎలాగూ జబ్బుచేస్తుంది. కాని నేను అలా జరగనిద్యము ” అన్నది కిరణ్ణయి.

సతీశుడు మండి “నేను రెండుగోషాలనుండి కడుపునిండా తినకపోయి నందువల్లా, నిద్ర పోనందువల్లా జబ్బుచేస్తుంది, కాని నువ్వు నెలగోషాలనుండి సరిగా తిండి తిప్పు తినకుండా వెట్టిచాకిరీ చేస్తావని జబ్బు చెయ్యమా? నువ్వు నెలగోషాలు వుండగాలేంది నేను రెండుగోషాలు వుండలేనా? ” అన్నాడు.

“అంటే నెలగోషాలవరకూ తిండి తిప్పలూ లేకుండా నువ్వుకూడా నిలబడగలవన్నమాట ” అన్నది కిరణ్ణయి.

“నేను ఆమాట అనటంలేదు కాని...” అన్నాడు సతీశుడు

కిరణ్ణయి వచ్చి “కానీ—గీనీ ఏమీ లేదుగాని, నేను ఆడవాన్ని. ఆడవాని కెక్కడై నా జబ్బు చేస్తుందా? ఆడవానికి చావులేదు. తుండీ తప్పలా తినకుండా ఆడది ఎక్కడై నా సచ్చివట్టు విన్నావా?” అన్నది.

సతీశుడు కోపంతో “ఆసుగతి విచలేదు గాని ఆడది చిరకాలజీవితమై భూమి మీదకు ఎస్తుందని మాత్రం విన్నాను” అన్నాడు.

“యథార్థం! ప్రాణం వుంటేగా పోతానికి? ఆడవానికి భగవంతుడు అసలు ప్రాణమే పోయలేదు. మెదకు వురిపోసి పడేళ్ళు వేలాడ గట్టినా ఆడది చావదుకుంటారు” అన్నది కిరణ్ణయి.

సతీశుడు క్రుద్ధుడై “అవేమీ నేను వివదించుకో లేదు. మిమ్మ సాపం కూడాను” అన్నాడు.

“యథార్థం విన్నావే ప్రాపమని నీతో ఎవరు చెప్పారు? అయితే మరదీ! ఇంతగా నీవు స్త్రీలపక్షాన ముట్టాడుతావు ఎందుకని?” అన్నది కిరణ్ణయి గంభీరంగా.

సతీశునికి నిజంగా కోపం వచ్చింది. “నీవు స్త్రీలను అడ్డం పెట్టుకొని నన్ను ఎత్తిపాడుస్తున్నావు ఎందుకో అర్థం కాలటం లేదు వదినా! కాని ఇవ్వాలి నేను నిన్ను వద్దంటున్నాను. నీనోటితో నిన్ను పరిహసించుకున్నా సరే నేను సహించలేను. నాకు చాలా బాధ కలుగుతుంది. వెళుతున్నాను” అన్నాడు శుష్కస్వరంతో.

“వియ!”

సతీశుడు వెనక్కి తిరిగి నుంచుని “ఏమిటి?” అన్నాడు.

“నిజంగా కోప మొచ్చిందా?”

“కోపం వస్తుంది వదినా! ప్రపంచంలో నేను దైవంకంటే మిన్నగా ఇద్దరు వ్యక్తులయ్యారు భక్తిశ్రద్ధలు కలిగి వుంటారు. నీయందు, వుండ్రబాబు నందు. ఒకరిని చూడగానే రెండవవారు జ్ఞాపకం మొస్తారు. ఇద్దరినీ ఒకే విధంగా చూస్తారు. ఎక్కడా వేళాకోళాలేమీ సహించను. వెళుతున్నాను. బహుశా భోంచేసి వస్తాను” అని సతీశుడు కిందకు దిగి వెళ్ళిపోయాడు.

కిరణ్ణయి కర్ణ మూసుకొని గడప నానుకొని తెలివీగానురాలుగా నిలబడి పోయింది. 'నిన్నా, మళ్ళీ ద్రబాలుగా జీవించడానే చూస్తాను' అన్న సూతులే అను చెప్పుకో ప్రశస్తినించ సాగిస్తా.

౧౯

సతీకుడు సారసాయివకూడ ఎప్పుడూ ఎక్కడైతే తిమిలోటితో సావి త్రాని తలచి ఎగగడు. అంతచేతి కిరణ్ణయి సావిత్రి సంగతి చెప్పిన తరువాత అతని శరీరమందాతేట అమృతరసములు ప్రవహించుకున్నవి. సతీకుడు కిరణ్ణయిని దేవీశుల్యముగ భజించుచున్నాడు. అను నూటలయందు అమిత శ్రేష్ఠ విశ్వాసా యంచుచున్నాడు. ఆపదల్లో ఎప్పున్నప్పుడు మౌనస్తుం దని అను అన్నప్పటినుండి సతీకుని మృదయం ఆ దుఃఖసుడియలకోసం ఎదురుదాస్తూ హవా కంగాలు సులుపుకూపుంది. ఆ ఘడియలు ఎలా వుంటాయి, ఎలాంటి ఆపదలలో కనబడుతుంది, ఎలా దయ తీసుస్తుంది, అని ఆలోచించుకుంటూ ఎనిమిదిగంటల గాత్రకి ఇంటికి చేరుకున్నాడు. ఇంట్లో అతని దృష్టి కనపడిన వస్తువునల్లా ఆకర్షించ సాగింది. బట్టలు విడువకూ దణ్ణం కేసి చూచాడు. గుడ్డలన్నీ చక్కగా సర్దిపున్నాయి. వకిరీపాద సాయంత్రం వేసుకునేదుస్తులు పెట్టివున్నాయి. కూర్చుంటూ చూసాడు. ఇవ్వారే కున్న మీద మెలగుడ్డలగుట్ట లేదు. రెండువారాలనుండి వాతలి గావటలేదు. అందు కని మెలగుడ్డలు కుప్పమీద కుప్పలు కుప్పలుగా పడివుండేవి. కూర్చో బోయేప్పుడు సతీకుడు వాటిని కిందకు తోసేసేవాడు. అతనులేచి వెళ్ళిపోయిన తర్వాత బిహారి వాటిని మళ్ళీ యథాస్థానంలో వుంచేవాడు. వారంతోజుల నుండి యజమానికి, నాకరునకూ ఇదే పనైపోయింది. అకస్మాత్తుగా ఇవ్వారే మెలగుడ్డలు పెట్టెకెళ్ళిపోయినాయి. పరుపుకూడ చుప్పటి, దిండు, గతీబూ మురికితో నల్లగా వుండేవి. ఇవ్వారే అన్న పరిశుభ్రంగా వున్నాయి. గోమ తైల అస్తవ్యస్తంగా వుండేది. ఇవ్వారే సరైనశీతికి వచ్చింది. లాంతరు మనితో వుండేది. ఇవ్వారే దానిలోకూడా ఏరూ గోసమున్నట్టులేదు. చక్కగా తెలుగుకూపుంది. ఈ పరిశుభ్రతా సర్వబాలుచూచి సతీకుడు చాలా సంతృప్తిపడ్డాడు. ఎవరిచేతి స్పర్శతో ఈ మార్పు కలిగింది ? వృద్ధ

బిహారీవల్లా కాదు. “బిహారీ!” అని పిలిచాడు.

బిహారీ చాటున నుంచుని వున్నాడు. ఎదుటకు వచ్చి “ఏమిటి బాబూ?” అన్నాడు.

“ఇవన్నీ స్వంది నున్నేనా?” సతీశు డడిగాడు.

బిహారీ ఏమీ జవాబు చెప్పలేదు. “చేతనై వుండికూడా ఎప్పుడూ ఇట్లా వాకితీ పొందిరా? పాడుపూ లేకుండా ఎక్కడివి అక్కడే పడేసి వుంటున్నావెందుకని? ఇవ్వారే చాలా బాగుంది?” అన్నాడు సతీశుడు.

బిహారీ తలవంచుకొని వినయంగా “తమ కొక తంత్రి వచ్చింది బాబూ గారూ! అన్నాడు.

“నీది?” అని సతీశుడు అటూ ఇటూ చూడగానే బల్లమీద పెట్టి పచ్చటి కవరు కనపడింది. చించి చూచాడు — వున్నేద్రబాబు 9 గంటల చుండికి హవడా వస్తానని వ్రాశాడు. ఇప్పుడే ఎనిమిది గంటలైంది. ఆసురపాటుతో “బిహారీ! తొందరగా వెళ్ళి ఒక బండి తీసుకురా, డి. వున్నేద్రబాబుగారు వస్తున్నారు” అన్నాడు.

బిహారీ విడు నిమిషాలలో బండి తీసుకొని వచ్చి తలుపుచాటున నుంచుని “బాబుగారిని ఇంటికి తీసుకువస్తారాగా?” అన్నాడు.

సతీశుడు కొంచెంసేపు ఆలోచించి “ఈ రాత్రికి రాను” అన్నాడు.

వున్నేద్రబాబు సగాసరి హరన్ బాబుగా రింటికే వెళ్ళాడు. దానిలో సంతోషం క్షేమిల్లేదు. పత్నీ సహితంగా వస్తున్నానని తుంతిలో వున్నది.

అప్పుడు ఆలోచించాడు. రెండు మూడు నేడి నేడి పూరిలు నోట్లకి పోయినాయి.

అప్పుడు చాటునుండి “ఒక మనవి బాబుగారూ!” అన్నాడు.

సతీశుడు తలవైకత్తి “ఏం మనవి?” అన్నాడు.

బిహారీ, తలవును బాబూ” అని పూరుకున్నాడు.

“అవునుమిటి? ఏమైనా చెబుతావా?” అన్నాడు సతీశుడు.

బిహారీ సొక్కోపడుతూ “మువైయూపాయ లిస్తే...” అన్నాడు.

సతీశుడు ఆశ్చర్యంతో “మొన్నేగా మువైయూపాయ లిచ్చింది. ఇంటికి పంపించావా?” అన్నాడు.

బిహారీ నీ నీతికి దూరం.

“అందుకే తీసుకున్నాను బాబూ, కాని ఆ మెస్సు వంటద్రాహ్మణు ...” అన్నాడు బిహారి మృదుస్వరంతో.

వంట ద్రాహ్మణి చేసు వింకానే సతీశుడు నుడిపడి “అడబ్బు వంట ద్రాహ్మణికి యిచ్చావు. మరి ఈడ్బు ఎవరికి గాన చెప్తావు?” అన్నాడు.

“నానం చెయ్యటానికి కాదు బాబూ! ఒక వ్యక్తి చాలా కష్టపడ్డా పడి వున్నాడు...”

“అప్పు కావా లుంటున్నాడా!”

“అతనికి అప్పు నీవని యివ్వనుబాటా?”

సతీశుడు త్వరగా భోజనం ముగించి “నీ దగ్గర వుండే యివ్వ బిహారీ! నేనంత ధనవంతుణ్ణి కాదు నోనా ఇలా డబ్బు తిగలేసుకోటానికి; నే నివ్వలేను” అన్నాడు.

“ఇవ్వకపోతే వీలులేదు బాబుగారూ! తర్వాత నాజీతంతో కట్టు కున్నా సరే” అన్నాడు బిహారీ హాసంతో.

ఈ మాటకు సతీశుడు గద్దించుతూ “జీతమా? ఇంతవరకు ఎంతనైకిం తీసుకున్నావో చెప్పు?” అన్నాడు.

“తీసుకున్న డబ్బుతో పిల్లలకు చూడుకుంటుల భూమి, ఎక్కడా బండీ కొనిపెట్టాను. అదీగాక ఒక కొత్త లోగిలీకూడా కట్టించిపెట్టాను. కాని అడబ్బు జీతంలోది కాదుగా. జీతండ్బు మీవద్దే వున్నది. ఇవ్వాలి దాని లోంచైనా సరే తీసి యివ్వండి బాబూ!” అన్నాడు బిహారీ.

సతీశుడు నవ్వి “పిల్లలకు భూమి బుట్టా కొనిపెట్టి నాకు మహా వుపసారం చేశావు! పో, నావద్ద డబ్బులేదు” అని నైపుంప భుజాన చేసు కొని సతీశుడు స్నేహం కళ్ళటానికి బైటికి వెళ్ళిపోయాడు.

బిహారీ ఇంట్లోకి వచ్చి “స్నానంచేసి ఈపూటకు కొద్దిగా ఎంగిలిపడు అమ్మా! రేపు ప్రాద్దన ఎలాగైనా సరే నీకు డబ్బు తీసుకోచ్చి యిస్తాను” అన్నాడు.

సావిత్రి ఒక గదిలో పయటించెంగు పరమకొని పడుకొని వుంది. రేచి కూర్చుని “బాబుగారు డబ్బు యివ్వలేదు?” అన్నది.

పరాయివారి కష్టాలు పేరుజెప్పి ఏది అడిగినా యిస్తారు అమ్మా! మా బాబు గానకర్త ఉన్నాడో. ఇప్పుడు ఇవ్వకుండా స్వేచ్ఛకు వెళ్ళిలేమాత్రమేం? లేపాడ్వన తిరిగిరాగానే పిలిచి మన యిస్తాడు. మనస్వేచ్ఛ విచారపడవద్దు. ఇక వైనా లేచి ఎంగిలిపడు- ఇవ్వాలి అంటే తప్పక లేకుండా పూరికే పడి వున్నావు?” అన్నాడు బిహారి.

వాడిపోయిన ఆసు మొహంమీదికి చిరునవ్వుచాయలు ఆవరించాయి. “ఈ రాత్రికి రాకపోవటం ఒక మేలే! రేపు పన్నెండు గంటలబండికి కాశీకి వెళ్తాను. బాగున్నదా బిహారీ!” అన్నది.

“బాగానే ఉన్నదమ్మా” అని బిహారి ఒక దీర్ఘనిశ్వాసం విడచి “నీకూ యజమానే, నాకూ యజమానే. ఇంటిద్వారనుంచి ముసలిది దుఃఖ పడుతూ ఉత్తరం వ్రాసింది, చదివిపెట్టమని బాబుగారికి చూపించారు. బాబుగారు చదివి “నీకు ఇల్లా వాకిలే ఏమీ లేదూ బిహారీ” అన్నారు. “మాబోటి బీద బిక్కికి ఏమంటుంది బాబుగారూ” అన్నాను. వారింకేమీ అడగలేదు. నాలుగు గోడలు అన్న తరువాత ఆటువంద లిచ్చి నన్ను ఇంటికి పంపినారు. భూమి బుట్టా బండీ ఎక్కడా కొని ఇల్లు కట్టించాను. అన్నీ పిల్లలకు పెట్టచెప్పి ఒక వెలసోజులలో బాబుగారివద్దకు తిరిగివచ్చాను. ముసలిది ఏడ్చి “నన్ను కూడ తీసుకెళ్ళండి, ఒకసారి నేనుకూడా వారి పొదదర్శనం చేసుకొస్తాను” అన్నది. “వద్దు, బుణ్ణం పెంచవద్దు, నీవువస్తే ఒక రెండు వందలూ నీచేతిలోకూడా వెడతారు” అన్నాను. నీకు యజమానైయుండి, జబ్బుకచ్చి 50 రూపాయలు సంపాదించుకుంటుంటే ఖర్చయితే నిన్ను బాకీదారుగా చేసి, అప్పు తీర్చి మన వెళ్ళున్నారా? నాకే చేసుకోవాలికి వెళ్ళి ఎన్ని కష్టాలు పడ్డావమ్మా! మాకే సంతతి తెలియనే తెలియదు. అందుకనే విషంబాబుపేరుతో నీవొక ఎన్నో అపవాదాలు నేకాను, త్రుమిచమ్మా! లేకపోతే నా న్యాయం వచ్చి పురుగులకుతుంది” అన్నాడు బిహారి. విషం పేరు విని సావిత్రి ఏమనిపితో మెల్లగా “ఫీ ఫీ” అన్నది. కాని వెంటనే భానాన్ని మూచుకొని నవ్వుతూ “న్నానం చేస్తాను, ఒక బట్టి ఇస్తావా బిహారీ?” అన్నది.

“బట్టి?” బిహారి ఉదాసీనుడై “నీవడిగితే ఒకటికాను పదిస్తాను,

ఏ చింతలేదు. కాని శూద్రుడు కట్టుకున్న గుడ్డ నీకలా ఇచ్చేదమ్మా, పద, బానిసారి ఇస్త్రీపంచె తీసి ఇస్తాను ” అన్నాడు.

బిహారీ దేవద్విజులగు అమితమైన భక్తి. అందుచేత ఎదురు చెప్పటము అనవసర మనుకొని సావిత్రి మెదలకుండా అతని వెంటే గదియండి పైటకు వచ్చింది. సావిత్రి స్నానముచేసి సతీకుని మేలరకపు బొంతిపుర ఘోషతి కట్టుకొని బోలోన కొంచెము చప్పుకొన్నది. అతని యింటలోనే అతని ఘోషతి కట్టుకొని, అతని అధ్యంతోనే సుధాకరాదివసుచేసి పగల్గూ పన్నును తర్వాతి బిహారీ తెచ్చుచు చినామిరాయి తని త్పెచ్చపడింది.

ఆమెకు భోజనాచారము ఆరు, వక్క వేసుకునే మరభ్యసమున్నది. కాని బజారులో కట్టిన “ నీ తీవదని బిహారీ తెలుసు. అందుచే అతను బజారునుండి ఆరు, వక్కను వీసుకొచ్చి ఒక పట్టుబాష్పాని సావిత్రి కివ్వడానికి కట్టాడు. ఇది చూచి సావిత్రి చచ్చుతగా “ నీవు చచ్చేమీ నురచిపో లేదనుకుంటాను బిహారీ ” అన్నది.

“ నేనుకూడ నునిషి నేను అమ్మా ! నిన్ను ఒక్క సారి చూస్తేసరి పగు పక్ష్యాదులుకూడ మరచిపోలేవు ” అని బిహారీ నేటికీ కూడ బొంబుతెచ్చు వాకిలి దూరపెట్టి, తాంబూలము వేసుకోమని నున్న ముకోసము వంటిట్టికి వెళ్ళాడు.

సావిత్రి బాంబూ వెలుగులో కూర్చుని తాంబూలము వేసుకుంటూ వుంది. నెత్తమీద చెంగులేదు. తలవెల్లకొని కీపురొదయించి క్రిందకు ప్రేలాడుతున్నాయి. జబ్బుపడి లేచినస్త్రీ, శుక్కువదరముచూపిన వున్న స్వాభావికత, మాధుర్యం, ఈకృపాంగి ముఖమురొదూడ విరాజిల్లునవ్వు చూపుచుంది. ఆమె కొంచెము పరధ్యానంతో చి తగా వున్నది. సమాపిస్తున్న చెప్పల ధ్వనికూడ ఆమె చెవినిపడలేదు. ఉపేంద్రుడు, సతీకుడు వచ్చి వాకిలి దూరమందున్నారని వివగానే తల మెక్కితీచూచి ఆస్తివిస్మృతియై పోయింది. బచ్చ జన్మాంతరాలనుండి ఆర్జించుకున్న స్త్రీ సహజమైన అంధసంస్కారము ఆమె నొక్కసారి ఆవరించి అమితమైన నిర్గు కలుగజేసింది. కెంటునే రెండు చేతులతో వైట సర్దుకున్నది.

సతీకుడు విమాఢబుద్ధునిగా “ సావిత్రి ! చచ్చా ! ” అన్నాడు.

అప్పటికి సురబాల వెలుగులో బిహారి దివాకరుల పెంట పైకి ఎక్కి వచ్చింది. వుపేంద్రుడు వెన్నె తిరిగి “ఆగు, అక్కడే ఆగు, తిరిగి రావద్దు సురబాలా!” అన్నాడు.

సురబాల చకితుడై “ఎందుకనీ?” అన్నది.

వుపేంద్రుడు దీనికేమీ జవాబు చెప్పకుండానే “దివాకర్, మీ వదినను బుడిచిరాద తిప్పి తీసుకువెళ్లు. నేనుకూడా వెళుతున్నాను” అని అతను శాల్లగా పైటికి వెళ్ళిపోయాడు.

౨౦

వుపేంద్రుని అడుగులచప్పుడు వినివస్తే పోయింది. అతను అలసి వున్నాడు, ఆకలితో వున్నాడు, భార్య సహితంగా వున్నాడు, అర్థ రాత్రినా అనుమానం కలిగివుంటే అక్కడ ఒక్క క్షణం వుండలేకపోయాడు. సతీశుని ఇంట్లోనున్న యువతి - సుగతి యింకెవరనీ అడగ నవసరం లేకుండానే సిగ్గుభీడియాలతో - మొహం చాచుకుంది. అతను ఏవగింపుతో మరలి వచ్చాడు. అటు కన్నెత్తైనా చూడలేదు.

“కాని యీ జరిగిందేమిటి? కొంచెం సేపటికి సావిత్రి ఈ కాండంతా గ్రహించి కలపించిపోయింది. వదినందరితోనూడా ఆమె తల వంచవలసిన అగత్యమేమీలేదు. కాని అజ్ఞానంతో పెద్దపొరపాటు చేసింది. ఆమె ముసుగు దిగివెళ్ళిపోయిన సగ్గుతో ఆమె శరీరాన్నంతటినీ బంధించి పారేసింది. నిమిషం మును - ఆమె నెత్తిమీద లజ్జాపర్వతాలు విరుచుకు పడతాయని ఎవరాలోచించారు?”

వ్రాసినాడత శ్యామ రాసప్పడు మానవుడు తల వైట పెట్టటానికి ప్రయత్నించినట్టు సావిత్రి నెత్తిమీద ముసుగు నొక్కసారి తొలగించి - తిన్నగా కూర్చుని “వారెవరు?” అన్నది.

సతీశుడు స్తబ్ధుడై వాకిటివద్ద నిలబడివున్నాడు. ఆ స్థితిలోనే “వుపేంద్రబాబూ, వదినా” అన్నాడు.

“ఆ వారా వుపేంద్రబాబుగారు, ఆమేనా వదివ? వాగా!” సావిత్రి చివ్వున లేచివచ్చి “వారిని తిప్పి తీసుకువచ్చానా? చీ! చీ! నే నెవరినీ కాకపోలే యింటి నొకరునుగా, తిప్పకో, తిప్పకో, తిప్పకో...” అన్నది బిగ్గరగా.

వుపేంద్రు డెవరో సావిత్రికి బాగా తెలుసు. మాటల సందర్భంలో సతీసునిద్వారా - అతన్ని గురించి అనేకసార్లు విన్నది.

సతీసునికి యిప్పుడు మత్తువదలిన ట్లయింది. అతను లేచి వెళ్ళి - చేతులు వాకిటికి అడ్డంగా బాపి నుంచుని “వస్తా” అన్నాడు.

సావిత్రి వ్యాకులపాటుతో చేతులు నెట్టుతూ “వద్దేమిటి? సర్వ శాశనం చెయ్యక తిప్పకో సతీశ్ బాబూ! నా నిజస్వరూపాన్ని వారిని తెలుసుకోనీ” అన్నది.

సతీసుడు దారి యివ్వలేదు. కాని అతని పెదవులపూడ సన్నని చిరు నవ్వుకేఖలు కనపడ్డాయి. “ఓహో! నీ సర్వనాశనమా? లేదు. నీ నీ విషయంలో నిశ్చితంగా వుండు. అయితే నీ యధార్థ పరిచయ మేమిటో నాకు కొంచెం చెప్పు” అన్నాడు.

సావిత్రి వెంటనే సమాధాన మివ్వలేక చూస్తూ వ్రూకుంది. ఇలాంటి నిరుత్తరదృష్టి సతీసుడు ఇంతకుముందుకూడా చూచాడు. కాని వాటిలోనూ దీనిలోనూ చాల వ్యత్యాసం కనిపించింది. ఇంత అపూర్వం కలిగినప్పటికీ ఇవ్వాలే ఈదృష్టి నిప్పంటించలే దెందుకని? ఆశ్చర్యపూరితమైన ఈ స్మిల్ల కరుణ నేత్రద్వయం ఆ సావిత్రిదేనా?

కొంచెంసేపుండి సావిత్రి “నా పరిచయమా? ఇదివరకే చెప్పావుగా ఇంటినొకరునని. దయవుంచు సతీశ్ బాబూ! నేనువారిని తిప్పి తీసుకువస్తాను. ఈచీకట్లగ్లో వారు బజార్లవెంట తిరగటం మంచిదా?” అన్నది వినయంగా.

సతీసుడు ఏమీ తొణక చెణకకుండా “వారి దుఃఖ సుఖాలు ఆలోచించుకునే బాధ్యత వారియందే వుండు. ఈ ఇంటికి వచ్చేకన్నా బజార్లవెంట తిరగటమే మంచిది. వదిలను నేను ఈ ఇంట్లోకి అడుగుపెట్టనివ్వను” అన్నాడు.

“ఎందుకనీ? నేను వచ్చాననా? నేను ముట్టుకుంటే ఈ పుత్తి (21)

కూడా అపవిత్రమై పోతుందా ఏమిటి సతీశ్ బాబూ? ”

సతీశుడు ఒక క్షణం సేపు మెదలకుండా పూరుకొని “నువ్వు ఈ ఇంటికి వచ్చి దేవుడు? ” అన్నాడు.

“మీరు.....”

“నేనా? నేనేమిటి.....”

సావిత్రి ఎక్కువసేపు సతీశునికేసి చూడలేకపోయింది. తలవంచుకొని దుఃస్వరంతో “మీరు నాకు సాత్యజమానుని, ఈ లేమిలో యాచన కొచ్చాను ” అన్నది.

సతీశుడు విషమనవ్వు నవ్వి “లేమిలో యాచన కొచ్చావా? నీకు యజమానులు చాలామంది వున్నారగా సావిత్రి! ఇన్ని రోజులనుండీ ఒక్కొక్కటిగా అందరి యిళ్ళూ గాలించి వచ్చినట్లుంది ” అన్నాడు.

పిడుగుదెబ్బలాగ ఈ నిఘరాఘాతం ఆమె హృదయాన్ని తుత్తు నియలు చేయసాగింది. కాని ఆమె తల వైకెత్తలేదు. నోరు మెదల్చునూ లేదు. నాలుక పళ్ళెందున కరుచుకు నుంచుని వుంది.

“విషినబాబు నిన్నెందుకు వెళ్ళగొట్టాడు? అతని మోజు కాస్తా అణగిపోయిందా ఏమిటి? ” అన్నాడు సతీశుడు.

సావిత్రి ఈసారికూడా సమాధాన మివ్వలేదు.

హఠాత్తుగా సతీశునికి బిహారి విన్నిపము జ్ఞాపకమొచ్చింది. “యాచన ఏమిటి? ముప్పై రూపాయలేనా? ” అని అడిగాడు.

సావిత్రి వంచుకున్నతల యెత్తి...“అవును” అని సమాధాన మిచ్చింది.

“సరే ” అని సతీశుడు వాకిటిదగ్గరకెళ్ళి నుంచుని క్షణంలో యిల్లు నలువైపులా తేరిపారజూచి అగిపోయాడు.

మొదట అతన్ని ఆనందవెట్టిన ఈ యింటి నూతనాలంకరణ యివ్వు డతన్ని పీకుతున్నట్లుగా తోచింది. చెంతనున్న పక్కకూడా ఆమె చేతితో వేసిందే. స్త్రీమనుకు వెళ్ళేముందు అతను దీనిమీద కొంచెంసేపు విశ్రమించాడు. ఈ సంగతి జ్ఞప్తికిరాగానే అతనివళ్ళంతా జెర్రలు పారిన ట్లనిపించింది. వెంటనే వెట్టెలోంచి గుప్పెడునోట్లు తీసి సావిత్రిముందు విసిరివేసి “కెళ్లు,

చెప్పు, వీటిని తీసుకువెళ్ళు. మళ్ళా ఎప్పుడూ రావద్దు ” అన్నాడు.

సావిత్రి మూడునోట్లు లెక్కచెట్టి తీసుకొని నుంచున్నది. ఇంత వరకు సతీశుడు మెదలకుండా చూస్తూ వూరుకున్నాడు. సావిత్రి లేచి నుంచోగానే అతను సావిత్రితో ఏదో అనాలనుకున్నాడు. కాని అనాలో చితంగానే అతని నాలుక అగిపోయింది.

పోపం, ఈ సంగతి అతనినేమి తెలుసు? జ్యేష్ఠహుయు చివరినోచుల లోని తీక్షణతకుండలాగ అతని తత్వక్రోధము ఈ నిర్భాగ్యురాలిని మూకప్పటివి లాగ మార్చివేస్తూవుంది. కాని దానితోపాటు ఆ శూన్యకాశంలో దాని ప్రతి అణువు ఏకత్రవై కాదు మేఘాలూగ తయారౌతున్నాయి. “ మేఘాలు ఒకనాడు చాటుగా మెదలకుండా ముట్టడిస్తాయని సతీశుడు వూహించను కూడలేదు. అతని గొంతు, నేత్రద్వయం ఏదో అదృశ్య ఆక్రమణతో అణగి పోసాగిన్నై. అతను ఎంతో ప్రయత్నంతో ఆ ముట్టడినుండి తప్పుకుని “? ” అని పిలచాడు.

“ కథలూ - గాథలూ చదువుకూ వుండేవాణ్ణి - ఫలానమనిషి ఫలాన మనిషిని ఏవగించుకుంటున్నాడని; నాకు నమ్మక ముండేదికాదు. అది కేవలం క్రోధంలోని విషయ మనుకుంటూ వుండేవాణ్ణి. మనిషిని మనిషి ఎలా ఏవ గించుకుంటాడో నాకు అర్థమయ్యేదికాదు. మనుష్యుని మనిషి ఏవగించగల డని యివ్వాలి చూస్తున్నాను. నా జీవితాంతమువరకూ ఎప్పుడూ నిన్ను ముట్టనని ప్రమాణంచేసి చెబుతున్నాను సావిత్రి! ”

సావిత్రి మాట్లాడలేదు.

“ అయితే సావిత్రి! ఈ ప్రపంచంలో మీకు డబ్బుకంటే ప్రియమైన వస్తువు యింకేమైనా వుందా? వుంటే ఈ నోట్లను ఎప్పటికీ చేరే పట్టగలిగే దానివికాదు. ఇవ్వాలి నావద్ద వున్నదంతా నీకిచ్చేస్తాను, ఒకసంగతి అడుగుతాను, నిజం చెబుతావా? ”

“ అడగండి ”

“ అడుగుతాను ” అని సతీశుడు అగిపోయాడు. సావిత్రి కొయ్య బొమ్మలాగ తలవంచుకొని ప్రతీక్షిస్తూవుంది.

“అడగటానికి సిగ్గేస్తూవుంది కాని తెలుసుకోవాలని కుతూహలం కూడా వుంది. అయితే సావిత్రి! నువ్వెప్పుడూ ఏనాడూ ఎవరినీ ప్రేమించ లేదా?” అన్నాడు సతీశుడు

సావిత్రి కొంచెంసేపు సెదలకుండా వుండి మృదుస్వరంతో స్పష్టంగా “యితీయల సంగతి తెలుసుకుంటే మీకేం వస్తుంది?” అన్నది.

సతీశుడు కొంచెం సుకోచపడి “సరే, యితీయల సంగతి అలావుంచి, నా విషయమే తెలుసుకో దలచుకుంటే?” అన్నాడు.

“మీ విషయంకూడా తెలుసుకుని మాత్రం ఏం చేస్తారు?”

“తన సంగతి తెలుసుకో గూడదా?”

“మనిషికి తన్ను గురించిన సంగతులు ఎన్ని తెలుసు? రేపు జరగ నున్న జేమింగ్ ఎంతమందికి తెలుసు?”

“అది నిజమేగాని, అదరూ తెలుసుకోనా లచకుంటారుగా?”

సావిత్రి వాకిటికి దగ్గరగా జరిగి “ప్రపంచంలో మీకెన్ని తెలియని సంగతులు లేవు? ఈ సంగతి తెలియకపోయినా జరక్కపోదు” అన్నది.

“ఆ జరక్కపోయే” అని సతీశుడు ఒక దీర్ఘనిశ్వాసం బలవంతాన ఆపుకున్నాడు.

కాని సావిత్రి కాని అరికిడి విని తల వైకెత్తింది. సతీశుడు సావిత్రి మొహం చూచి చకితుడై “జబ్బుపడ్డావా ఏమిటి సావిత్రి!” అన్నాడు.

సావిత్రి మళ్ళా తలవంచుకొని “లేదు” అన్నది.

“చాల జబ్బుపడినట్టు కనపడుతున్నావు.”

జవాబేమీ చెప్పకుండానే సావిత్రి బైలుదేరి బైటకు వచ్చింది. గది లోంచి దుర్ఘంతంతో “సావిత్రి! నన్నొక్కనాడుకూడా ప్రేమదృష్టితో చూడలేదా?” అన్న శబ్దం వచ్చింది.

సావిత్రి సెదలకుండా స్తంభా న్నాసుకు నుంచున్నది. తల వైకెత్త లేదు.

లోపలి దుర్ఘంతం ఈసారి బైటికివచ్చింది. “ఒక్కసారి చెప్పిపో సావిత్రి. నే నింతకాలంనుండి నిద్రమత్తులో వుండే దుఃఖభారంతో గాలి

స్తున్నానా? నా అదృష్టంలో అన్నీ పారసాల్సేనా? నా హృదయంలో నిండివున్న అసారవ్యధకూడా పారసాల్సేనా? మిక్కిలి? మోసమేనా? "

సావిత్రి కొంచెంసేపు ఆలోచిస్తూ మంచున్నది. తర్వాత తలవైకెత్తి "మీ రనే జేమిటి సతీశ్ బాబూ? నేను పెద్ద చిక్కుల్లోపడి బిహారిద్యరకు అప్పుకని వచ్చాను, కాని మీతో నిజం చెబుతున్నాను. ఇంత గొడవ అవుతుందని తెలిస్తే వచ్చేవాన్ని కాదు" అన్నది.

సతీశుడు పుట్టడై పోయాడు. సావిత్రి కంఠస్వరంగా జాతరమా, విచయమా వున్నదిగాని మామగృహ కనపడలేదు. ఇంతకుముందు అను ఈ కోమలకంఠతో యజమానిని యాచించలేదు.

"మీరే ప్రమాణం చేసి చెప్పారు— నేనంటే మీరు ఏవగింపని. మరి నేనింకేం చెయ్యను? మీ రేచెప్పండి. సంతోషంగా వుంటే ప్రేమించా వచ్చును, కోపంగా వుంటే ఏవగించా వచ్చును. మీరుకూడా అలాగే చేస్తావుంటారు. కాని మా కామ్యుచేతులకు సుకెళ్ళున్నాయి. నాకీ చేసుకుంటేగాని గడవదు. అందుకని మీ చేస్తే విదేశీ లోనలికిపోతామో చూడాల్సివస్తుంది. తీరా అడుగుపెట్టిన తర్వాత ఆబాటమీద నడవక తప్పదు."

సతీశుని హృదయంలో పొంగులెత్తుతున్న వేడిరక్తంమీద సావిత్రి మాట ఒక్కొక్కటి మంచగడ్డల్లాగ పడి పూర్తిగా బలహీనపర్చసాగింది. విశ్వాసశ్రేణిలో ఆమెకేసి చూస్తూ వుండిపోయాడు. సుగతులన్నీ అతను అవగాహన చేసుకున్నాడో లేనో సావిత్రి తెలుసుకోలేకపోయింది.

సావిత్రికి ఈ దృశ్యం చూడటం అసహ్య మనిపించింది. అందుకని దృష్టిని మరోవైపుకు తిప్పుకొని కొంచెం ఆగింది. తనమాటలే తనహృదయాన్ని కూలాల్లాగా ఫేదిస్తున్నా, దెబ్బతని నేలకూలుతూన్న నైవికునిలాగా కడసారిగా సతీశుని లజ్జాస్పదనిష్ఠల ప్రణయంమీద ఖిన్నప్రవేశం చేసినది. "ఏనాడై నా మిమ్ముల్ని ప్రేమించానా లేదా అని అడుగుతున్నారు మీరు? కాని ఆ మెస్సులో మీరు అందరికంటే ఎక్కువగా డబ్బులుస్తూ వుండేవారు. అలాగే అందరికంటే మిన్నగా మీపని చేయటానికి ప్రయత్నించేదాన్నా లేదా మీరే చెప్పండి? మీరిప్పుడు దీన్ని ఒప్పుకోక పోవచ్చును, లేదా మర్చిపోయి వుండవచ్చు - కాని ఇప్పుడుకూడా దానికి సాక్ష్యంగా

బిహారీ వున్నాడు. మమ్ముల నెవరు పెట్టుకుంటే వారికే సేవాశుక్రూపలు చేస్తానుంటాము. ఇప్పుడు బేకామిగా వున్నాను. కావాలంటే రేపటినుంచే వచ్చి పనిచేస్తాను. మీరు స్థానమిస్తే మిమ్మల్ని అలాగే ప్రేమిస్తాను " అన్నది.

సతీశుని చెవులలో ఒకవిధమైన ధ్వని ప్రతిధ్వనించసాగింది. అతను ఒకసారి సంపూర్ణంగా చూడాలని ప్రయత్నించాడు. కాని కళ్ళముందు చీకటి తెరలులాగ వ్యాపించినవి. సావిత్రి వాకిటివద్ద వెలుగులో నుంచుని వుంది. ఆమె శరీరమంతా బీభత్సంగా వికృతంగా కనిపించింది. అతని ఇంట్లో ప్రతిష్ఠించిన పరమపూజ్యప్రతిమను ఎవరో ముక్కలు ముక్కలు చేస్తున్నట్టు తోచింది. అతను - మొహంతిప్పుకుని " వెళ్ళు " అన్నాడు.

సావిత్రి తలవంచి నమస్కరించి మెదలకుండా వెళ్ళిపోయింది. సతీ శుడు ఇది చూడలేదు. అత్యంతకోమలమైన ఆమె అంతమసాదధ్వని విన్నాడు.

కింద బిహారీగదిలో మినుకు మినుకు మంటూ దీపమొకటి వెలుగుతూ వుంది. అర్ధనిమిలితనేత్రాలతో సావిత్రి తడబడుతూన్న అడుగులతో ఆ గదిలోకి వెళ్ళి చెయిజాపి ఏదో పట్టుకోవాలనుకుంది గాని ఏమీదొరక్క స్మృతితప్పి తల్లకిందులుగా పడిపోయింది.

బిహారీ వుపేంద్రునితో కొంతదూరంవెళ్ళి, జ్యోతిష్ బాబుగారి ఇంటి దారి చూపించివచ్చి చీకట్లోనుంచుని సావిత్రి అన్న చివరిమాటలు వింటు న్నాడు. ఇవ్వారే పగలల్లా అతను - ఆమెతో ఎంతోసేపు మాట్లాడాడు. ఒక హృదయంలేని గృహస్థుని ఇంటికి పనిచెయ్యటానికి వెళ్ళి - సావిత్రిపడిన కష్టాలు, జబ్బు పడినప్పుడు ఆమె పడిన యిబ్బందులూ, ఆమెస్థితిగతులూ విని బిహారీ హృదయం తరుక్కుపోయింది. కాని ఇప్పుడు బాబుగారిముందు ఆడిన అబద్ధపు అంతరార్థ మేమిటో వృద్ధునికి అర్థంకాలేదు. సావిత్రి కిందప దిగి వెళ్ళిపోయిన తర్వాత అతనుకూడా చీకట్లో బాబుగారు చూడకుండా కిందకు దిగివచ్చాడు. సావిత్రి కనపడలేదు. బజార్లోకి పరుగెత్తాడు. నలు వైపులా తేరిపారబాచి ఎక్కడా కనపడక పోయేటప్పటికి మళ్ళా ఇంట్లోకి వచ్చి—తనగదిలో చూచి స్తంభించి నిలబడిపోయాడు. తర్వాత జాగ్రత్తగా

దగ్గరకువచ్చి దీపం వత్తి పెద్దదిచేసి సావిత్రి తలవై పుకువచ్చి కూర్చుని “ఇలా కిందపడి వున్నావేం అమ్మా సావిత్రి!” అన్నాడు.

పలుకక పోయేప్పటికి మళ్ళా ప్రేమగా “నీ వంట్లో బాగాలేదు. ఇక్కడ చలిచేస్తుంది. లేచి కూర్చో, చాప వేస్తాను” అన్నాడు.

సావిత్రి అలాగే పడివుంది.

బిహారి ఆశ్చర్యపడి పోయాడు. అతనికి సరిగా కనపడటంలేదు. దీపం మొహం దగ్గరకు తీసికెళ్ళి చూడగానే కంఠాదు పడిపోయాడు. “ఎంతపని వు సావిత్రి!” అని అరచాడు. ఆమె కళ్ళు మూతలు పడివున్నాయి. మొహం నల్లబడి పోయింది. ఈ అరపుకుకూడా ఆమె లేవలేదు. శవంలాగ అలాగే పడివుంది.

సతీశుడు వైగదిలో శిలాప్రతిమలాగ ఇంకాఅలాగే కూర్చునివున్నాడు. ఈ అరపు విని త్రుళ్ళిపడ్డాడు. పంటవాడు పని వదిలిపెట్టి వంటింట్లోంచి పరుగెత్తుకు వచ్చాడు. బిహారి ఏడుస్తూ “నుంచోక పరుగెత్తుకువెళ్ళి బాబుగారికి ఈ కబురు చెప్పు పంతులూ” అన్నాడు.

అతడు పరుగెత్తుకు వెళ్ళి “దాదీ చనిపోయింది బాబూ...!” అని సతీశునికి చెప్పాడు.

“ఏమిటి? చనిపోయిందా?”

“అవును బాబూ!”

సతీశుడు బిహారి గదిలోనికి వచ్చి ఆమె తలవైపున కూర్చుని దీపం మొహం దగ్గరపెట్టి చూడగానే—ఆమెకు మూర్ఛ వచ్చిందని గ్రహించాడు. దీపం అవతలపెట్టి “బిహారీ! అరవకు. మొహంమీదా కళ్ళమీదా నీళ్ళు చల్లు. ఒక విసకకర్ర తీసుకొచ్చి నెల్లగా విసరమని పంతులుతో చెప్పు” అన్నాడు.

ధైర్యం కలిగిన తర్వాత బిహారి నీళ్లు చల్లసాగాడు, పంతులు విసక కర్రతో విసరసాగాడు.

కొంతసేపటికి సావిత్రి ఆవలించి, కళ్ళు నలుపుకుంటూ పయలు సర్దుకుని లేచి కూర్చున్నది.

“వేడిపాలు తీసుకురా పంతులూ? కొంచెం జాన్సీగా తీసుకురా.

వెంటనే తడిగుడ్డ విడిచివెయ్యమని చెప్పు బిహారీ? ” అన్నాడు సతీశుడు.

పంతులు పాలు తీసుకురావటానికి వెళ్ళాడు. బిహారీ సావిత్రిని తడి బట్టవిడచి పొడిబట్ట కట్టుకోమని చెప్పాడు.

కొంచెంసేపు మెదలకుండా వుండి “స్వస్థత చిక్కిన తర్వాత ఎక్కడికి వెళుతుందో అడిగి తెలుసుకుని బండి కట్టించి పంపించు. నడిచిమాత్రం వెళ్ళనివ్వవద్దు ” అన్నాడు సతీశుడు మళ్ళా.

సావిత్రి వళ్ళంతా వణికిపోయింది. కాని సంధ్యచీకట్లో అదెవరికీ కనపడలేదు. ఆమె దానిని ఎంతో కష్టమీద సంబాళించుకున్నది.

“బాగా స్వస్థత చిక్కినట్లు లేకపోతే నాపక్కమీద పండుకోమను. నే నింకక్కడికైనా వెళతాను” అన్నాడు కొంచెంసేపుండి సతీశుడు మళ్ళా.

సావిత్రి ఒక్కసారి కంపించి పోయింది.

సతీశుడు ఒక చిన్న తాళంచెవి బిహారీ దగ్గరకు విసిరివేసి “ఇటు చూడు. తాళంచెవి ఆమెవద్దనే వుంచి వెళతాను. వెళ్లేప్పుడు ఆమెకు అవసరమైన వైకం తీసుకెళ్ళుతుంది ” అన్నాడు. సావిత్రి అసలే జబ్బులునున్నది. బలహీనంగాకూడా వున్నది. దానిమీదట సతీశునిమాటలు ఆమె హృత్పించాన్ని మథించి విష అమృతాలతో గొంతువరకూ పూరితం చేశాయి. ఆమె మళ్ళా ఒకసారి కంపించి నిర్దీప్తప్రతిమలాగ నిలబడిపోయింది. “నేను పథరియాఘట్టాకు వెళుతున్నాను బిహారీ! రేపు బహుశా ఆలస్యంగా వస్తానేమో ” అని ఒక అడుగువేసి “ ఏమీ సుఖోచపడవద్దు. కావలసింది తీసుకు వెళ్ళు, నేను వెళుతున్నాను ” అన్నాడు సతీశుడు.

సతీశుడు వెళ్ళిపోయాడు.

సావిత్రి ఒకసారి వైవంకచూచి కింద పడిపోయింది. గుండె లదిరేట్టు అలుమటిస్తూ “ఈ పాపిష్టిరాల్సినద ఇంత దయతలచా వెండుకు? ఏవగింపుతున్నానని ఇప్పుడేగా అన్నది? ఇదేనా ఏవగింపు? నేను పెట్టినదూఖాలు, అడిన అబద్ధాలు నీ స్నేహగ్నిలో పడి ఆహుతియై పోయినాయా? ఏమి చేస్తే నీ ఏవగింపు ప్రాప్తిస్తుందో ఎవరికి తెలుసు?” అనుకోసాగింది.

బిహారీ ఈ విలాపలాని అంతరార్థం గ్రహించలేక పోయాడు. కొంచెం దగ్గరకు వెళ్ళి ఓనార్పు స్వరంతో “నువ్వు బాబుగారితో అన్నీ

అబద్ధాలు చెప్పా వెండుకమ్మా! ఎక్కడికి వెళ్ళా పెట్టకుండా లేనిపోని నేరాలన్నీ నెత్తిన నేసుకుని నేరస్తురాల నంటా వెండుకు?" అన్నాడు.

"నా మాటలన్నీ ఒట్టి అబద్ధాలని ఆ పరమాత్మకి తెలుసు బిహారీ! చెబుతూంటే హృదయం బద్దలైనా పరవాలేదు. అబద్ధాలాడినా ఏమీ లాభం లేకపోయిందా బిహారీ! ఏమీ లాభం లేకపోయింది."

బిహారీ దేబిలాగ ఆసె మొహంకేసి చూస్తూ "అబద్ధం ఇంకెందుకు పనికి వచ్చింది?" అన్నాడు.

సావిత్రి కన్ను నుపుకు లేచి కూర్చుని అతని మొహంకేసి చూస్తూ అబద్ధాలవల్ల ఏపనీ కాదని నీకు బాగా తెలుసా బిహారీ?" అన్నది.

బిహారీ కొంచెంసేపు ఆలోచించి "ఎందుకు కావు? కోర్టులో అబద్ధాలాడందే సాక్షులు. అక్కడ అబద్ధాలకే జయం కలుగుతుంది" అన్నాడు.

సావిత్రి సమాధాన మేమీ చెప్పలేదు. చాలసేపు మౌనంగా కూర్చుని "నేను అబద్ధాన్ని ఎందుకు ఆశ్రయించానో నీకు కూడా ఒకనాడు తెలియ వచ్చు. వాటిని అలావుంచు బిహారీ! ముందు నేను రెండుమాటలు చెబుతా వింటావు?" అన్నది.

"ఎందుకు వినను? ఏమిమాటలు?"

"ఒకటి—నేను వెళ్ళిపోయిన తర్వాతకూడా బాబుగారితో ఎప్పుడూ నేను మొదటినుంచి చివరి వరకు చెప్పినవన్నీ అబద్ధాలని చెప్పవద్దు."

బిహారీ మెదలకుండా వింటున్నాడు. "రెండవది—నా చిరునామా నీకు గానీ పంపిస్తాను. ఎప్పుడైనా నా అవసరం కలిగితే వుత్తరం రాయి. నీతో చెప్పటానికి నాకు సుకోచ మేమీ లేదు బిహారీ! నేను మినహా లోకంలో ఇంకెవరూ వీరిని వశం చేసుకోలేరు. గడ్డురోజుల్లో నాకంటే మిన్నగా ఎవరూ వీరికి సేవకూడా చెయ్యలేరని నీకు తెలుసా?" అన్నది సావిత్రి.

బిహారీ ఏడవసాగాడు. కళ్లు తుడుచుకొని దుగ్ధకంతంతో "అంతా ఎరుగుదును అమ్మా!" అన్నాడు.

సావిత్రి లేచి నుంచుని "సరే వెళ్ళివస్తాను. వారిని నీచేతికే అప్పగించి పోతున్నాను. ఇటుచూడు బిహారీ - ఆ రెండుమాటలూ జ్ఞాపకముంచు

కుంటావు కదూ? ఈ దరిద్రమొహం ఇంకెప్పుడూ నీ ఎదుట పడదులే ” అని సావిత్రి కళ్ళు తుడుచుకుంటూ ముందుకు సాగింది.

బజారులోనికి వచ్చిన తర్వాత బిహారి ఒకబాడుగబండి మాట్లాడి సావిత్రి నెక్కించి వంగి నమస్కారంచేసి కళ్ళు తుండుచుకుంటూ కంఠం సరిచేసుకొని “ నా మనవికూడా ఒకటి వున్నదమ్మా! ఇవ్వాలే లాగానే అవసరమైనప్పుడు బిహారి బ్రతికివున్నాడని జ్ఞాపకముంచుకో ” అన్నాడు.

“ తప్పకుండా. ”

బండి కదిలింది. బిహారి దుగ్ధకంఠంనుండి మాట బైటికి పెగిలిరారేదు. అతను తలవంచుకొని మళ్ళా ఒకసారి నమస్కరించి వైపం చ చెంగుతో కళ్ళుతుడుచుకుంటూ త్వరత్వరగా తిరిగి వెళ్ళిపోయాడు.

౨౧

“ ప్రధరియాఘట్టా వెళుతున్నాను ” అని సతీకుడు రాత్రి పడకొండు గంటలకు ఇంటిలోంచి బైటికివచ్చి నుంచున్నాడు. కొంతదూరం నడచిన తర్వాత అతనికి ఒక వింతైన అలసట అనిపించింది. ఎక్కడైనా కూర్చుండానూ, లేక పండుకుంటే అలసట తగ్గుతుందా అని ఆలోచించసాగాడు. అడుగు వేద్దామన్నా పడటరలేను. వళ్ళంతా కొయ్యలాగ భార మనిపించింది. ఇవ్వాలే ఇలాంటి అలసట ఎక్కడినుంచి వచ్చిందో, ఎలా వచ్చిందో అతనికి అర్థం కాలేదు.

చాల రోజుల క్రిందట ఇలాంటిదే మరోరాత్రి సంగతి జ్ఞాపకమొచ్చింది. బిహారి సావిత్రి ఇంటిద్వారనుండి తిరిగివచ్చి ‘ అమ్మ లేదు, విషినబాబువద్దకు వెళ్ళిపోయింది ’ అన్న కబురు చెప్పినపుడు అతను కొంచెం సేపు స్తంభించి పోయాడు. కాని వెంటనే అతని శరీరమంతా అభిమానాలతో చలించిపోయింది. ఆ దుర్గమ మైదానంలో, నక్షత్రభూషితనీలాకాశం కింద ఈ విధంగా కన్నీళ్ళతో చల్లబడక పోయినట్లయితే ఎక్కడవున్నా, ఎంత కాలంపట్టినా సావిత్రిని హతమార్చకుండా కాంటించేవాడుకాదు. ఇవ్వాలే

కూడా అలాంటి రాత్రిలోనే అతని ఇంట్లోంచి బైలుదేరాడు. కాని ఇవ్వాలి అలాంటి చలనం ఎందుకు కలగలేదు?

సావిత్రి ఇవ్వాలి అతని ఇంట్లోనే వున్నది. అతని చేతుల్లోనే వున్నది. ఆమెకు అందకుండా ఎవరూలేరు. పూర్తిగా నిరుపాయురాలు. ఇవ్వాలి ఇష్టమొచ్చినట్టు చేసేపని ఏమీ చేయలేకపోయాడు. అతని హృదయాన్ని అంతా దాసులటదే చల్లరిపోయిందా?

ఒక బండి ఖాళీగా వెళుతూవుంది. పిలచి “పథరియూఘట్టుకు వస్తావా?” అన్నాడు సతీశుడు.

“వస్తాను” అని జక్కావాడు బండి ఆపి రోడ్డుమీద లైటువెలుగులో సతీశుని మొహం కనిపించి తాగివున్నాడని గ్రహించాడు. “చాలా దూరమంది బాబూ! మూడు రూపాయలు బాడిగ అవుతుంది. కేబుల్ డబ్బువుందా?” అన్నాడు.

“వున్నది” అని సతీశుడు బండి ఎక్కి కళ్ళుమూసుకొని ఒకమూల కూర్చున్నాడు. అంతా తెలిసివుండికూడా బాడిగ మాట్లాడుకోటానికిగానీ, బండివా డడిగిన బాడిగకు ఆశ్చర్యపడటానికిగానీ అతనికి ఓపికలేకపోయింది.

ఇది మానసిక సంబంధమైన అలసట. ఇంత కాలంనుండి అతని హృదయంలో వ్రణలొక పెంచుకున్న ఆవేదననూ, కూర్పుంటే, లేస్తుంటే అతని హృదయాన్ని చీలుస్తున్న సంశయాలనూ, ఎడతెగకుండా ఒకదానిమీద ఒకటి వచ్చిపడి అతని హృదయాన్ని వేధిస్తున్న దుఃఖాలనూ, ఇవ్వాలి సావిత్రి స్వయంగా వచ్చి వాటిని చర్చించి - తనచేత్తో చాకు తీసుకొని ఆవ్రణాన్ని చిదిపి మలినమంతా బైటికి కొట్టిన తర్వాత అతనికి కొంచెం కునుకుపాట్లు వచ్చాయి.

కాని సతీశుడు నిద్రకూడా పోలేకపోయాడు. సావిత్రి అన్నమాట జ్ఞాపకం మొచ్చింది. అది నిజమే. ఆమె హృదయం కట్టబడివుంది. అది ఆమె వృత్తి - జీవనోపాధి. నాలాగ ఏవగించుకోటానికి, ప్రేమతో కరగిపోటానికి ఆమెకు అధికార మెక్కడిది? ఈ బాహ్యప్రపంచం భోజన వస్త్రాలు, ఆకలిదప్పులు, యిల్లు వాకిళ్లూ ఆదిగాగల మంచుచెడ్డలతో వారి ఎదుటనుంచుని కళ్ళిరజేసి తీవ్రదృష్టితో వారికేసి చూస్తూవుంటుంది. వాటిని ఈ స్త్రీలు

ఎలా స్వీకరించకుండా వుండగలరు ? పొట్టపోసుకోటానికి వారేవో ఒకటి చెయ్యకతప్పదు. నా ప్రేమవాహినిలో సావిత్రి తన మనస్సు నెలా ముంచి వుంచుతుంది ? నా విషయంలో ఆమె ఎదుగున్నదిమాత్ర మేమిటి ? నా ప్రేమమీద ఆశపెట్టుకుని ఆమె ఏమని కూర్చుంటుంది ? విపినునిస్థితి ఆమెకు తెలియనిదికాదు. అడవాళ్ళ బరువు-భారాలు వహించే అలవాటూ, యోగ్యతా రెండూ అతనిలో వున్న సంగతికూడా సావిత్రికి బాగా తెలుసు.

“బాటమీద అడుగు పెట్టినతర్వాత అది మంచిగానీ, చెడ్డగానీ దాని మీద నడచిపోవటం తప్ప మరో వుసాయంలేదు ” అన్నది ఆమె.

నిజమే. నావద్దనుండి నాలుగుడబ్బలు ఎక్కువ వస్తున్నంతవరకు నన్నే మిన్నగా ప్రేమించేది. యిది మరచిపోయే సంగతికాదు, ఆమె దాచ లేదుకూడా. దీనికి బివారి సాక్ష్యమున్నాడు.

ఆమె మాటలన్నీ ఒక్కొక్కటే స్వచ్ఛమైన నీలమణిలాగ ప్రకాశించ సాగినై. ఇంతకుముందు ఈ విషయంలో ఆమెవల్ల కలిగినపరిచయమే యదార్థమని అతని చెవులలో మారుమ్రోగ సాగింది. అంతకుతప్ప సావిత్రి అడుగిడటానికి మరోమార్గంకూడా లేదు.

తర్వాత ఆమెకు సంబంధించిన విషయాలు ఎన్నో అతని బుర్రలో దొర్లసాగినై.

ధియేటరులో ఒకమనిషి సీతాపహరణదృశ్యం నిజమనుకొని కోధంతో అరిచాడు. ఇది తలుపుకువచ్చినపుడు ఎంతమంది మందహాసాలు అతనికి జ్ఞప్తికి వస్తాయి. ఒకరోజున మేజిక్ చూట్టానికి వెళ్ళాడు. అక్కడి హిప్పోటైజు చేయబడిన మనిషి పంచదారనుకుని ఇసుకతిన్నాడు. మితాయి అనుకొని కొయ్య నాకాడు. ఈ వింతచూచి ప్రజలు ఎంతకులాసా పడ్డాలో జ్ఞప్తికి వచ్చింది. సిగ్గుతోనూ ఏవగింపుతోనూ అతనివళ్ళు పులకరించింది. అతను ఒకసారి తిన్నగా కూర్చుని నా దుర్దశనుగురించి సావిత్రి ఎంతనవ్వుకుంటూ విపినునితో చెబుతుందో ననుకున్నాడు.

ప్రణయకలహాసంతరం ప్రేమికులు కొంతకాలంపాటు విడిగావుంటే - ప్రేమబంధం మరింత గాఢమౌతుందని విన్నాడు. సావిత్రి అందుకే వచ్చింది. దానిలో అతనికి సందేహమేమీ లేదు. ఇవాళ్ళ ఆమె అతనిభుజంమీద పాదం

పెట్టి మరోమెట్టు వివీచనకి చేరువగా చేరిందని అతనికి స్పష్టంగా కనపడ సాగింది.

జట్కావాడు పిలిచి “ ఏ నెంబరు యింటికి వెళ్తారు బాబూ! ” అన్నాడు.

సతీశుడు కళ్ళు నలుపుకొని లేచి కూర్చుని మళ్ళా పండుకున్నాడు “ గంగవడ్డుకు తీసుకువద ” అన్నాడు.

జట్కావాడు బండి ఆపి కిందకుదిరి “ మీరు నిసాలోవున్నారు. నా మాటవిని ఇంటికి వెళ్ళండి బాబూ! ” అన్నాడు. సతీశుడు ఒక్కసారి వుగ్రుడై లేచి కూర్చుని “ నేను నిసాలోవున్నానా ! సరే, ఇక్కడే సారా ఎక్కడ దొరుకుతుందో నీకు తెలుసా! ” అన్నాడు.

జట్కావాడు మరి కొంతసేపు చూస్తూవున్నాకొని “ ఎక్కడికి వెళ్తారు ? ఇప్పుడే చెబుతున్నాను, బాడిగ రెట్టింపవుతుంది-పన్నెండయింది ” అన్నాడు తగ్గవలె.

సతీశుడు మెదలకుండా అతని చేతికి ఒకనోటు యిచ్చి మళ్ళా బండి లోకి వెళ్ళి కూర్చున్నాడు. ఇటూ అటూ తిప్పి జట్కావాడు దిగి కొంత సేపటికి ఒకసీసా, మిగిలినదెబ్బ సతీశుని చేతికిస్తూ “ ఎక్కడికి పోనియ్య మంటారు బాబూ! ” అన్నాడు.

“ ఎక్కడికి వెళ్దాం ? నువ్వే చెప్పు? ” అన్నాడు సతీశుడు.

ఈసారి జట్కావాడు మరింత ద్వారగా వచ్చి మెల్లగా “ డబ్బంతా తగలెయ్యక ఇంటికి వద బాబూ! ” అన్నాడు.

“ పద ” అని సతీశుడు వెంటనే వప్పుకుని సీసా వల్లో పెట్టుకుని బండిలో పండుకున్నాడు.

చారాంగనలు ఆకలి చూపుటలో గుమ్మాలలో విటులకోసం ఇంకా ఎదురుచూస్తూ కూర్చున్నారు. బండి మలుపు తిరుగుతుండగా వారిలో ఒకరి మీద సతీశుని దృష్టి పడింది. దృష్టిపడగానే అతని నెత్తిన దెబ్బపడేట్లు కఠిన మంతా కంటించి పోయింది. ఒక వ్యక్తినిమాచి మరొకవ్యక్తి రక్తనాళాలన్నీ ముడుచుకు పోతాయి, ఏవగింపులో తల వంగిపోతుంది, ఎందుచేతో సతీశునికి అర్థంకాలేదు. ఇంతకుముందెప్పుడూ సతీశునికి ఈ అనుభవములేదు.

బండివాడు నిపుణతతో తెరచి తీసుకువచ్చిన సీసా బండిగతుడుడికి చింది సారాయివాసన అతని ముక్కుల్లో చొరబడి మరచిపోయిన కోర్కెలను చేపి క్రమంగా అతన్ని తనవైపుకు ఆకర్షించసాగింది. బండిలోకూర్చునే సీసా ఖాళీ చెయ్యాలని బుద్ధి పుట్టింది. కాని ఎహో మనిషి ఈ విధంగానే బండిలో సారా తాగి చనిపోయాడని విన్నాడు. అందుకని భయం కలిగింది. గుర్రాన్ని అదిరించి బండిని ఇంటికి త్వరగా తోలమని చెప్పాడు. కాని ఏమీ లాభం లేకపోయింది. అలసిపోయిన గుర్రం కొరడాదెబ్బలు వీపుమీద పడేప్పుటికి గునుకువేసి యజమానిని తృప్తి పరచేదేగాని బండి ముందుకు సాగేది కాదు.

ఎదురుగా మాండలత్తుల పేడమీదనుండి మనోన్మత్తకంతంతో అశ్లీల సంగీతం వినపడుతూవుంది. సతీశుని చెవిని పడగానే సావిత్రికికూడా సంగీతం వచ్చునా అన్నప్రశ్న కలిగింది అతని మనసులో. అతను స్వయంగా ఈ విద్యలో ప్రసిద్ధుడు. చాలమంది వేశ్యాంగనలు సంగీతమేమీ తెలియకుండానే అరున్తూ వుంటారనీ, ఆ అరుపుమాలి అంతకంటే పశువులు ముగ్ధులారూ వుంటారనీ అతనికి బాగా తెలుసు! సావిత్రికూడా ఇలాగే ఆ త్రాగుబోతులను వినోదపర్చుతుందా? ఆమెకూడా సారా తాగుతుందా? తాగిన తర్వాత వీరిలాగానే పిచ్చి అరుపులు అరచి చివరికి కిందపడి దొర్లుతుందా? తెలివిగా వుంటుందా?

బండి అక్కడనుండి దూరంగా వెళ్ళిపోయింది. తాళం-లయలేని అవ్యక్త సంగీతంకూడా విలీనమై పోయింది. కాని సతీశుని చెవుల్లో అది అలాగే ప్రతిధ్వనిస్తూవుంది. దాని ప్రోద్బలంతో అతని హృదయంలో చెలరేగిన జ్వాలతో మండిపోతున్న తన శుభాకాంక్షిణిని గురించిన అంతులేని అసంభవ ప్రశ్నలను సంభవమనుకుని వాటన్నిటిని ఒక్కచోట కూడచెట్టి తన వూహాసౌధాలను నిర్మించసాగాడు.

ఈ హృదయ విదారకమైన దుఃఖంలోకూడా తలవని తలంపుగా అతనికి ఒక్కసారి నవ్వు వచ్చింది. సావిత్రి అతనిచేత ఇక సారా ముట్టనని వట్టు వేయించుకుంది. ఇంతవరకు అతను దానిని చాల నిష్ఠతో పాలిస్తూవచ్చాడు. 'నేను సారా తాగకపోవటము తర్వాత సంగతి. కాదంటానికి ఆమె ఎవరు?

నేను ఆమె ఇంతగొప్పదని ఎలా వప్పుకుంటాను? ఎప్పుడైనా కనపడితే అడుగుతాను, ఆమె స్వయంగా చేసే దేమిటో? 'అనుకున్నాడు మనసులో. తనివెంతకాలం ఒకవేళ అనుజ్ఞను సాలించినందుకు తనలో తాను నొచ్చుకున్నాడు.

ఈవిధంగా దారిపాడుకున్నా సావిత్రి లోలోనతిట్టి, నీచాతినీచురాలను చేసి ఇంటిముందుకు వచ్చేప్పుటికి రాత్రి ఒంటిగంటకు మైదాటేంది. బండి దిగి అతను తలుపు తట్టాడు. వంటపంతులు వచ్చి తలుపు తీశాడు. తలుపు దెయ్య మనిచెప్పి సతీకుడు కొంతదూరం వెళ్లి ఎక్కి నుంచున్నాడు. ఇంట్లో ఆమె లేదు? సావిత్రి కేవలము స్వార్థసిద్ధికోసము వచ్చిందని అతను ఊహించి నప్పుడే ఆమె స్వార్థసిద్ధికూడ అయింది. ఈ రాత్రి ఈ ఇంట్లో ఎలాగా ఉండ దనిగూడ నమ్మకము కలిగింది. అందుచేత దీనివిషయమైన ప్రశ్న అతని మనసులో ఇంతవరకేమీ రాలేదు. కాని అప్పుడే గదిలో అడుగుపెట్టబోయే ముందు, ఒక అనుమానము అతనిని బలవంతముగా పట్టుకొని ముందుకు వెళ్ళ నీకుండా ఆపింది. వంటపంతులు తలుపువేసి పండుకోబోతున్నాడు. సతీకుడు అతనిని దగ్గరకు పిలిచి “లిహారి ఎక్కడున్నాడు?” అని అడిగాడు. “గదిలో నిద్రపోతున్నాడు” అన్నాడు వంటపంతులు.

సతీకుడు కొంచెమాగి “అయితే ఆ అమ్మాయి వెళ్ళిందా” అన్నాడు.

సావిత్రి వెళ్ళేటప్పుడు చూడలేదు. అనీగాక పగలల్లా ఇక్కడేవున్నది, అంతకుముందే స్మృతిలేపిపోయి అస్పృశ్యిణిలోవున్నది. ఈ చీకట్లో ఇట్లు వదలి ఎక్కడికి వెళుతుందా అని వూహించాడుకూడ. ఈ వూహాబలం మీదే అతను తలకాయ వూగించి ‘ఆమె వెళ్ళలేదని’ చెప్పాడుకూడా. అతను ఎదుటకువచ్చి తలకాయతిప్పాడు. అందుచేత - సావిత్రి ఆగదిలో నిద్రపోతూ వుంటుందని అనుకున్నాడు.

క్షణంలో భయంతో సతీకుని మొహం వెలవెలపోయింది. చేతులో సీసాను అతను తక్షణమే కిందపారేశాడు.

“ఇదేమిటి బాబుగారూ.....?” అన్నాడు వంటపంతులు. సతీకుడు - మెల్లగా అతన్ని వూరుకోమనిచెప్పి — మెడలకుండా మెట్లుదిగి లిహారి గదిలోనికి వెళ్ళాడు. మెల్లగా అతన్ని తట్టి నిద్రనుండి లేపి “సావిత్రి

నాగదిలో ఇద్రపోతూవుందా బిహారీ? ” అన్నాడు.

బిహారీ కొంచెంసేపు వెరిగాచూచి, చివ్వువ రేచికూర్చుని “లేదు బాబూ! ఆమె అప్పుడే వెళ్ళిపోయింది” అన్నాడు.

“వెళ్ళిపోయిందా? ”

“అవును బాబూ! వెళ్ళిపోయింది.”

సతీశుడు ఒక నిట్టూర్పు విడచి బిహారీ మంచంమీద చతికిలపడ్డాడు. ఇది దుఃఖవార్త, సంతోషవార్తకూడా అతనికి అర్థంకాలేదు.

బిహారీ కొంచెంసేపున్నతర్వాత విషయంగా “మీరు చెప్పినట్లుగానే బండికట్టింది పంపించాను. పదండి, గదిలో దీపం వెలిగించుతాను” అన్నాడు.

“వద్దులే, నువ్వువుండు, నేను వెలిగించుకుంటాను” అని ఒక దీర్ఘ నిట్టూర్పు విడచి సతీశుడు తనగదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

మర్నాడు ప్రొద్దున నిద్రలేచేప్పటికి చాలాప్రాద్దేశికింది.

అకస్మాత్తుగా వుప్పైనవచ్చి మానవనిర్మితమైన వస్తువులన్నింటినీ తారుమారు చేసినట్లు సావిత్రిరాక సతీశునిమనసులో పొండికపరచియున్న ఎన్నో సంగతులను చిందరకందర చేసింది. చెదరిపోయిన ఆ ఆలోచనలమధ్య అతను చాలాసేపటివరకు చేతనాకూన్యూనిలాగ ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు. బిహారీ సిగరెట్టుయిచ్చి మెదలకుండా బైటికివెళ్ళిపోతున్నాడు. సతీశుడు పిలచి “అయితే బిహారీ, నిన్న ఆమె ఇక్కడికి ఏవేళప్పుడు వచ్చింది? ” అన్నాడు. సావిత్రి వచ్చినదగ్గరనుంచి వెళ్ళేవరకు జరిగిన సంగతులన్నీ తలను కొని బిహారీ వ్యధితహృదయం లోలోన చాలా దుఃఖపడింది. అతను తలవంచుకుని “నిన్న రెండురూములకు” అన్నాడు మెల్లగా.

“ఆమె ఈ ఇల్లు ఎలా కనుక్కుంది? ”

“ఆసంగతి తెలియదు బాబూ!”

సతీశుడు అతనికి కండ్లెర్రజేసిచూచి “నిజంగా నువ్వు నన్ను పకు వనుకున్నావా బిహారీ? నాకంతమాత్రం తెలియదా? నిజంచెప్పు” అన్నాడు.

బిహారీ కళ్ళప్పులించుకొని యజమాని మొహంకేసిచూస్తూ ఏమీ మాట్లాడలేకపోయాడు.

“చూస్తావేమిటి? నువ్వు విపిరుని ఇంటికి వెళ్లటంలేమా? సావిత్రిని కలుసుకోటంలేమా?” అన్నాడు సతీశుడు.

“లేదుబాబూ!” అని బిహారి యింటికి వెళ్ళిపోతుండేప్పుటికి సతీశుడు గడరుకొని “నుంచో, ఎక్కడికి పోతున్నావు? నువ్వు ఆమెను ఇక్కడికి రమ్మనిరాయలేను?” అన్నాడు.

బిహారి మెదలకుండా తలకాయ తిప్పాడు.

సతీశుడు డబ్బాయిని “మళ్ళీ లేవండి!” అన్నాడు.

తలవంచుకుని నుంచున్నవాడగ్లా స్రుళ్ళిపడి తల పైకెత్తాడు.

“లేకపోతే అనుష్టురాబు ఈ ఇల్లెలా కనుక్కుంది? నువ్వు వెళ్ళి గాని దగ్గరే వుండు. నాకవసరంలేదు. నేను పంజరంలో సామును పెంచదలచలేదు. ఇవ్వాలే వెళ్ళిపో” అన్నాడు సతీశుడు గడుసుకుంటూ.

బిహారి ఏమీ సమాధానం చెప్పలేదు. కాని అతని కళ్ళవెంట అశ్రు బిందువులు దొడ్లసాగిన్నై. నిజంగా తన నాకరీ పోతుందని అతను ఒకపట్టున నమ్మలేకపోయాడు. సావిత్రి మూలకంగా బాబుగారు యింతకంటువుగా ఎందుకు మార్గదారా అని ఆలోచించసాగాడు.

సతీశుడు కన్నీళ్ళు చూచి కొంచెంసేపు మెదలకుండా పూరుకొని “రాత్రిపూట ఆమె ఎక్కడికి వెళ్ళింది?” అన్నాడు.

బిహారి కళ్ళుతుడుమకొని “అదీ తెలియదు. తన చిరునామా జాయిల్లో వ్రాసి పంపుతానన్నది” అన్నాడు.

సతీశుడు కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి “ఆమె యిదివరకటికంటే చాల చిక్కిపోయినట్టువుంది? జబ్బుచేసిందా ఏమిటి?” అన్నాడు.

బిహారి తలకాయ తిప్పి “అవును” అన్నాడు.

“అందుకునే అక్కడనుంచి తొలగించినట్లున్నాను.”

బిహారి తలకాయ వూగించి తన అంగీకారాన్ని తెన్నాడు.

సతీశుడు మరికొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి “ఈసారి నీకు గట్టిగా చెబుతున్నాను. ఆమెను యిక మనయింటికి రానియ్యవద్దు. ఏవంతోనైనా సరే నన్ను కలుసుకోనియ్యవద్దు. తాళాల్సిందే వున్నాయి? వెళ్ళేప్పుడు ఆమెకు ఎంతడబ్బు యిచ్చావు?” అన్నాడు.

బిహారి తాళాలు తీసుకొచ్చి యిచ్చి “డబ్బు యివ్వలేదు” అన్నాడు.

“ఇవ్వలేదూ! ఎందుకని? నీకుయివ్వమని చెప్పి వెళ్ళాగా?”

“ఆమె తీసుకోలేదు” అని బిహారి గడిచిపోయి బైటికి వెళ్ళాడు. సతీ శుడు మళ్ళీ అరిచిని వెనక్కి పిలిచాడు. సావిత్రి లేదు. బిహారి ఆమెను ప్రేమిస్తాడు. ఆమె పక్షాన్ని సమర్థిస్తాడు, ఆమెను సాయంచేయ నభిలషిస్తాడు. అందుచేత బిహారీని వ్యధపెట్టి తన మనఃశాంతిని వదిలించుకునే సదవకాశాన్ని సతీశుడు చేతనుండి బారవిడవ దలచలేదు. అతను ఎదుటకు రాగానే “తిర్వాత మీ యిద్దరూ ఏమేమి సలహా లిచ్చుకున్నారు?” అన్నాడు.

బిహారి యిక సహించి వుండలేకపోయాడు. “సావిత్రి నావద్ద ఏమి సలహా తీసుకుంటుంది? మీరేమి శిక్ష విధించినా సరే - కాని వ్యసనాని ఈ విధంగా మాడ్చి చంపుతారెందుకు బాబూ?” అన్నాడు దుగ్ధకింతతో.

అతని కళ్ళవెంట అశ్రుధారలు ప్రవహించసాగినై.

తలవని తలంపుగా సతీశుని కళ్ళలో కూడా నీరు తిరిగినై. “సరే మమ్మ వెళ్ళు” అని సతీశుడు అతన్ని పంపి మళ్ళీ పండుకొని సిగిరిట్టపీల్చు సాగాడు. బిహారి వెళ్ళిపోయాడు. కోపతీవ్రతతో సావిత్రిని అతను ఎంత కఠినంగా మాట్లాడినా, ఎన్ని అసరానిమాటలన్నా, గోగంతోనున్న ఆమె శుక్లవదనం జ్ఞప్తికిరాగానే లోలోన కుమిలి ఏడ్చాడు.

బిహారి చెప్పినమాటలనుబట్టి సరైన సంగతేమీ తెలియకపోయినా, సావిత్రి ఇంకెక్కడికైతే నా తప్పకుండా వెళ్ళివుంటుందని మాత్రం గ్రహించాడు. ఎక్కడికి వెళ్ళింది? రెండు సంవత్సరాలక్రితం నవనాట్యమండలి చింతామణి నాటకంలో బిల్వమంగలపాత్ర ధరించాడు. అది స్వాతంత్ర్యగా అతనికి సాతవిషయా లన్నీ జ్ఞప్తికివచ్చాయి. అంటే - “అవిడను మరచిపోవాలనుకుంటున్నా మరచిపోలే దెందుచేత?” నిజంగా ఇది ఎంత ఆశ్చర్యకరమైన సంగతి? దుష్టుగ్రహంగా అతన్ని ఎడతెగకుండా వ్యధపెడుతున్న ఇంతకు ముందే తన నోటితో - అతనితో తనకేమీ సంబంధ బాంధవ్యా లేమీ లేవని చెప్పి వప్పుకుపోయినా ఇవ్వాలే అతని హృదయం - ఆమెయందు ఏహ్య భావంతో నిండియున్నా, అతనిమనసు ఆ సావిత్రికోసం హాహాకారాలు సలుపుతూ అలమటిస్తోందెందుకు? ఇది ఎంతచిత్రిమైన సంగతి! ఇంత ఏహ్య

భావనూ, ఇంత విశ్వరూపూ వున్నదానియందు ఈ సర్వావనూ, ఈ శుభాకాంక్ష ఎందుకు? ఈ పరస్పరవిరోధభావాలు రెండూ ఒక్కటిగా అతని మనసు ఎలా ఇమిడిపోయాయి? ఎంతి ఆశ్చర్యకరమైన విషయము! అతని హృదయం ఇంతవరకు సాక్షాత్తి నాది, నేమిచూ ప్రపంచంలో ఆమె కింక వరూ లేదు, ఏమీలేదు అన్న దృఢవిశ్వాసంతోనే వున్నాడని ఆమె ఒక్కసారి తెలుసుకుంటే — బహుశా ఆశ్చర్యం కొంత తగ్గలేనా! సతీశుడు సావిత్రిని అన్నమాటలు అతనిహృదయంలో నున్న పిశ్వాసాన్ని కింకరీకాడా తొలగించలేకపోయినా. సతీశుడు తనహృదయంలోని కుహాన్ని తెలుసుకున్నప్పుడు అతని ఆశ్చర్యానికి కాగణమేమీ ఉండేది కాదు. అతని గుండె

౨౨

రెండుగంటలైన తర్వాత సతీశుడు పథరియానుట్టుకొని వెళ్ళడానికి బైలుదేరి 'అబ్బా! ఎంతసక్కువచ్చిపడింది! ఇది నాద్రాజాలు దక్కవు. అనుకున్నాడు మనసులో. దారిలో నడుస్తూ 'ఇవ్వాలే వుపేంద్రబాబుకు మొహం ఎలాచూపించను? నిష్పలాంటి వుపేంద్రుని గుణం అతని బంధువులంతా ఎరుగుదురు. అతనివద్ద ఈ అపరాధానికి క్షమాపణ అంటూవుండదు. ఆజన్మమిత్రత్వానికి ప్రతిఫలంగా ఈ విషయంలో వుపేంద్రునిసాయం దొరికే ఆశకూడాలేదు. ఈ సంగతి అతనికంటే ఇంకెవరికి తెలియదు!' అని ఆలోచించుకోసాగాడు.

కిరణ్మయిగారింటిరెండు తీసివుంది. సతీశుడు వాకిట్లోకి వెళ్ళి మోదలకుండా నుంచున్నాడు. లోపలకు వెళ్ళేముందు మళ్ళా ఒకసారి ఈ సంగతులన్నీ బాగా ఆలోచించుకున్నాడు.

వుపేంద్రబాబొక్కడే తనకు పరమమిత్రుడు, గురువు, ఆదర్శమూ ననుకున్నాడు. అంతాన్న ఎక్కువ తనకింకెవరున్నార? ఇప్పుడు ఆ వుపేంద్రబాబు ముందు తలెత్తుకునుంచునే ఆశేమీలేదు. ఇవ్వాలే కనపడగానే అతని కళోరదృష్టి బాల్యబంధుత్వాన్నీ, స్నేహాన్నీ, ప్రేమాన్నీ భస్మంచేస్తుంది. ఎప్పుటికీ క్షమించడు - అనుకున్నాడు.

అదొక్కటేనా ? ఈ ఇంటితొలుపుకూడా బందవటం నిశ్చయం. మరి ఏమొహంపెట్టుకొని ఇక్కడికివస్తాడు ?

ఇంత క్షుతి, తలవంపులకు కారణమై- ఇలా సర్వనాశనంచేసిన వ్యక్తి తన కేమానుంది ? తను బంధింపబడలేదు. నన్ను బంధించుపోయింది. తను దుఃఖ పడలేదు - నన్ను దుఃఖ సాగరంలో ముంచిపోయింది. నిజంకాదనుకొన్న సంగతులనుగూడా నేను అబద్ధమనుకుని వదలిపెట్టలేనా ? ఎలాంటి విచిత్రపరిస్థితి ! ఒక దీర్ఘమైన నిట్టూర్పు విడిచి 'సావిత్రిపెట్టిన ఈ దుఃఖానికి నాకేమీ చింత లేదు, కాని నిజాయితీ విషయాలలో ఇరికించి ఆసా నన్ను వియోగంలో వదలిపోయినందుకే దుఃఖం ' అనుకున్నాడు మనసులో.

ఇంతలో దానీది చేయిపైగచేసి "అమ్మగారు మిమ్మున్ని పిలుస్తూ వుం"దని చెప్పింది.

సతీశుడు త్రుళ్ళిపడి "వుపేంద్రబాబు వచ్చాడా ? " అన్నాడు.

"ఆ నిన్న చాలా ప్రొద్దుపోయి వచ్చారు "

"అతని తిమ్మడూ, భార్యకూడా వున్నారా ? "

దానీది తలకాయతిప్పి " ఎక్కడ ? లేక. వారొక్కరే వచ్చారు. వచ్చినదగ్గరనుండి బాబుగారివద్ద కూర్చున్నారు " అన్నది.

"బాబుగారికి ఎలావుంది ? "

దానీది ఒకదీర్ఘమైన నిట్టూర్పువిడిచి "ఇంకా ఎలావుండేమిటి బాబూ ? చివరి ఘడియలు " అన్నది.

సతీశుడు కొంచెంసేపు మానంగా వుండి "అమ్మగారెక్కడవుంది ? " అన్నాడు.

"ఇప్పుడే స్నానంచేసి వంటింట్లోకి వెళ్ళింది.

సతీశుడు మారు ప్రశ్నవేయకుండా మెల్లగా వంటింటికేసి వెళ్లాడు. కిరణ్ణయి అతనికోసము ఎదురుచూస్తూన్నదా అన్నట్లు కూర్చున్నది. సతీశుడు వాకిట్లో అడుగు పెట్టగానే వుత్సుకతతో "లోపలికిరాక అక్కడ నుంచున్నావే ? మొహం అలా వాడిపోయిందే ? రాత్రి నిద్రపోనట్లువుంది " అన్నది.

ఈ ప్రశ్న సతీశుని చెప్పిన పదంగానే అతని మొహం క్రోధంతో ఎర్రబడింది. కాని వెంటనే చాటుకున్నాడు. “అది కాత్రంతా నిద్రపోతుంటా ఆమెతో సరస స్ల్యాపూజాదుగూ వున్నాను. వీని సంతృప్తిపడ్డావా? అందుకనే ఇక్కడికి రాలేను. ఆ సతీమా? కాని — వున్నా ప్రమాదం కనుక్కో! వారు నన్నేమీ అడగలే దురాదనో? అడిగితే నేను యథార్థమంతా చెప్పేవాణ్ణిగా. ప్రపంచంలో వాళ్ళొక్కరికీ నేను నా నిజ పరిణామాలేదా వున్నాయి. అదే గాక భయపడి అందమైనదానిని నానాటికి చూచుచున్నాడా ఎవరూ లేరు. తెలిసినా వదిలా?” అని సతీశుడు తీగ వెళ్ళిపోయాడు. సతీశుని ఆ భావమూ, ఆ తీవ్రమంతా ముందు కన్నులను కన్నీళ్ళతో మురిపిస్తే, సతీశుడు తల వాకిలి గాటుకుందగా చూచి కిరణ్ణయి ఆశ్చర్యపో ముందుకువచ్చి “ఎక్కడికి వెళ్ళుతున్నా చూచినబాబూ? ఒకచంట వినో...” అని పిలిచింది.

సతీశుడు వెనక్కి తిరిగి చూచుని “కాని యేమి చేస్తాను? నిజం చెబుతున్నాను వదిలా. ఇత నింతి పశువుడని నేను నమ్మలేకాడే ఉపాధి చేలేను. అత నున్నచోట నేనుంటుము అనుభవ మునిపిస్తోంది. నాచ్చి గారు ఆలోచించి నాకు అంబులీ ఉత్తరము ఎందుకు వ్రాశారో ఇవ్వాలే అర్థమవుతోంది. నే సతీని లెక్కచేయకని అనీమడితో వెళ్ళి చెప్పటము...” అన్నాడు బిగ్గరగా.

కిరణ్ణయి వ్యాకులపడి “ఎవరని ను వ్యసేది? నా కేం అక్కావంటులేదు చినబాబూ!” అచ్చని

“నిజం చెబుతున్నాను వదిలా! వారికి చెబితే అంతా తెలుసుకుంటారు. కాని ఇవ్వాలే నీకుగూడా చెబుతున్నాను నువ్వు ఎన్ను మీ వాకిట్లో అడుగు పెట్టకుండా జేశావు. సతీశుడు ఎంతి చెడ్డవాడైనా అతనిని కన్యకావారెవరూ మోసపోలేదని ఈనాడు కాకపోతే ఒకనాడైనా నువ్వే ప్రహిస్తావు. వారితో మరొకమాటచెప్ప. అతని యిష్టంకప్పుడట్లు, అతనికి చేతనైతంతకు నా సర్వ నాశం చెయ్యటానికి ప్రయత్నించును. కాని నేను ఇక వారికి నా మొహం చూపించలేను. వారుగూడా నాకు.....” అని వాకిలి వీసిదాసి సతీశుడు ఒక్కసారి ఆగిపోయాడు. మళ్ళా వెంటనే మొహం తప్పకొని సుడిగాలిలాగ బైటికి వెళ్ళిపోయాడు. కిరణ్ణయి రాత్రివిగ్రహంలాగ కొంచెంలేపు అతని కేసిమాస్తూ

నిలుబడిపోయింది. తర్వాత వుపేంద్రుడు కనపడ్డాడు. గల్లంతువిని అతను రోగి వద్దనుండి లేచివచ్చి ఓరవాకిలిగా చిలుపుతీసి నుంచుని వింటున్నాడు.

వుపేంద్రుడు ఈవిషయంలో తప్పకుండా ఏదైనా అడుగుతూ ఉన్నది కిరణ్మయి. కాని అది నేమో అడగలేదు. మెదలకుండా తలుపువేసి వెళ్లిపోయాడు.

కిరణ్మయి ఆశ్చర్యానికి అంతులేదు. ఇదేమిటి? సతీశుడు వుపేంద్ర బాబును ఈవిధంగా ఎదురు అవమానం చేశాడు? ఆమె వంటివ్లోకి మరలి వచ్చి స్వస్థావస్థలో నున్నదనిపలే పనిసాగులు చేసుకోసాగింది. కాని మనసులో ఒకవిధమైన దుబ్బ, విస్మయము, అసహనంపాలతో గిరిగిరాలు తిరగ సాగినై. ఘడియలో తన నెత్తిన వచ్చిపడే విపత్తునుగూడా కొంచెంసేపు మర్చి పోయింది. సతీశుడు ఇక్కడనుండి నిష్క్రమించుకొంటే వెళ్లిండు. ఈలోగా ఈ విధంగా వెక్రివాడిగా మాట్లాడేటారే ఘట్ట మేమి జరిగిందా అని ఆలోచించ సాగింది.

కాని వుపేంద్రుడు ఈ సంగతులేమీ తెలుసుకోవాలని ప్రయత్నించ లేదు. అతని శుష్కవదనం మీద కొంచెం ఆశ్చర్యమాత్రం కనబడింది. కాని అతని ఆంతర్యంలోని సంగతిమాత్రం ఆమె నిశ్చయించలేకపోవటం యథార్థం.

వుపేంద్రబాబు మెదలకుండా తిరిగివచ్చి గోగి శయ్యవద్ద యథాస్థానంలో మళ్లా కూర్చున్నాడు. స్వాభావికంగానే అతను భైర్యంకలవాడు' వివేకిని. దానికితోడు గాంభీర్యంగూడా వుంది.

హరనాకి ఆయాసంఎక్కువైంది. లోపల ప్రాణముందో లేదో కూడా తెలుసుకోవడం కష్టతరంగా వుంది. ఎలుకైపులా సాగుజాడటప్పటికి అతనికి ఈ ఘట్టం చాలా భయంకర మనిపించింది. ఎవరిమనసులోనూ కించిత్తుకూడా ఆతురతగానీ, వ్యాకులతగానీ ఏమీ కనపడలేదు. ఇంకొకముందు అతను ఒకటి రెండు మృత్యుఘటనలను చూచాడు. కాని ఇక్కడిపరిస్థితులు వాటికంటే పూర్తిగా భిన్నంగా వున్నాయి. రోగికి తలవైపున ఒకనూనెప్రమిదె వెలుగుతూవుంది. తల్లి ఇంట్లో ఒకమూల చాపపరచుకుని ఇంకా నిద్రపోతూనే వుంది. కిరణ్మయిమాత్రం మేలుకొనివుంది. కాని ఆమె పనులలోగానీ, కుల స్వరంలోగానీ సంశయోద్వేగలక్షణాలేమీ కనపడకపోయేటప్పటికి ఆమెభర్త

మృత్యువుతోను ఎదురుచూస్తూ కూర్చున్నదా అనిపించింది అతనికి. దిట్టినాడా ఎంతనిద్దనారంగా వుండే?

నిచ్చరాత్రు పుష్యేంద్రుడు చూడడానికి ఇటీవల ఈ నగరానికి వచ్చింది. ర్యాలలో వున్నది కేవల మృత్యుజిహ్వ లేకాదు — అతను జీవించివున్నట్టుమే వారికి ఒకరింధన మెపోయింది. అతని చూపు పరిణామంలోని సుఖముఖ్యతగా పోలిక ఉద్భవించింది, ఇది నాన్ని చూడటానికి చాలా భయపెడుతున్నాడు. ఎలాగైనా ఈ ప్రశ్నలన్నింటి కలిపిపోవాలి, ఈ స్త్రీ నిర్భయ నెత్తనుపై ఒక పెద్దపళ్ళు తొలగిపోయింది. అతని అనిష్ట గా ఆనందం.

పుష్యేంద్రుడు ఇచ్చిపోయాడా కొన్నింటిని అందరినీ అతనితో పోయాడు. అలాంటి అవకాశమే చివ్వు లేదు అనిపి. దాని తీరుడు అందరినీ చూస్తున్నాడు.

అందుకే మెట్టమొదటి కారణం కిందివగా పుష్యేంద్రులు వెళు ఈ ఇంటికి వచ్చినాకాదు, కొన్నింటి వ్యవహారములు సరిగ్గా పోవడాలు. కాని తిక్కల తన మనోభావాలను స్పష్టంగా విప్పి చెప్పి, వేయినోళ్ళలో కొంత గొప్పదాన్ని వప్పుకొని, అతనిని తులనాత్మకంగా చూడటం ముందు ఏమీచేయకున్నాడు. కాని పుష్యేంద్రుని చూడడంలో ఆనాడుపడిన చుప్పు అలాగే వుండిపోయింది. నిచ్చరాత్రు సంతతి కానివిగల మరొక సునామి - మరొక స్పష్టంచేసింది. ఈ నగరానికి లిద్దరినీ గురించి అతని ఆంతర్యంలోని భావమేమిటో - తెలుసుకోటానికి అతనిని చూడగా గురించి అతనిచింత మనసులో ఒక నిశ్చితాభిప్రాయ మేర్పరచుకోటానికిగాడా ప్రయత్నం చేశాడు. ఎప్పుడైనా ఈ విషయం మనసులో ప్రవేశించినా ఉండవచ్చు అనిపించేసినాడు. కాని ఏదయినాత్రు ఈ ఇంటికి వచ్చిన తర్వాత ఈ విషయాన్ని గురించి మనసులో తలచినట్లు పడటానికి అవకాశమే దొరకలేదు. ఇక్కడికిరాగానే అతనిమనసులో హరన్ తెల్లయింది ఈర్ష్య, భార్యయింది. ఏకాభిభావము ఏర్పడి పోయాయి. అందుచేత కొంతసేపటికే కొన్నింటి కాళ్ళపై తీసుకోచ్చి ముందు వెళ్ళినా పుష్యేంద్రుడు తనచుట్టిన దోగియింది నిగిడ్చి కూర్చున్నాడు. దానిని ముట్టుకోటానికి కూడా అతని అనురాగం అగతమైంది.

పుష్యేంద్రుడు సరిగ్గా వచ్చిపోయినసంతతి అధికారముకి తెలియదు. అప్పుడామె పనిసాటులో మునిగియుంది. ఇప్పుడు మెట్లగా గదిలోకి వచ్చి

కొడుకు లేని చూచి ఏడవసాగింది. ఎవరూ ఆమెకు ధైర్యంచెప్పనూలేదు, ఓదార్చనూలేదు. తిలకనితలపుగా కాఫీకప్పుమీద ఆమె దృష్టిపడింది. దుస్థిరంతో “కాఫీ తాగలేదు నాయనా?” అన్నది.

“లేదు” అన్నాడు వువ్వేంద్రుడు. అఘోరమయి అత్యంతన్యాయకుల పడింది. “తీసుకో నాయనా! రాత్రంతా మేంకొనివున్నావు. నువ్వు జబ్బు పడితే మాగలేమికాన?” అన్నది.

వువ్వేంద్రు డేమీ మాట్లాడలేదు. కొంచెంసేపు అఘోరమయి మెహనీ లేసి విరక్తిగా చూచి మళ్ళీ దృష్టి గోగివైపుకు మరల్చాడు. ఈతీవ్రదృష్టి యొక్క అర్థం తెలుసుకోవటం అఘోరమయి పనిగాదు. ఆమె మరింత బలవంతపెట్టసాగింది. కాని ఆదృష్టిలోని అంతరాగ్రం తెలుసుకుంది కిరణ్ణయి. చావుబతుకులమీద నున్న ఏడేదగ్గర కూర్చుని పరాయిబిడ్డకోసం ఆతుగత పడటం ఎంత అచంచితమైన సంగతో ఆమె తీవ్రబుద్ధికి తెలియకపోలేదు. అయినా వువ్వేంద్రుడు ఈ మామూలు విషయంకోసం ఇలా పట్టుపట్టటానికి కారణ మేమిటో అగ్రంకాలేదు.

ఈ బలవంతాలు పంతాలు ముగిసిన తర్వాత డాక్టరువచ్చాడు. డాక్టరు రెండుమూడు నిమిషాలు రోగిని పరీక్షించి లాభంలేదని చెప్పి వెళుతూ రాత్రి గడిచేలోగా స్రాణి పోదని ఆసకూడా పెట్టిపోయాడు.

అప్పటికి పదిగంట లాతుంది. కిరణ్ణయి కొంచెం దగ్గరకువచ్చి “మీరు అక్కడివారినికూడా ఒకసారి చూచిరానా?” అన్నది.

వువ్వేంద్రుడు అలాగే కూర్చుని “అలాంటి అవసర మేమిలేదు. వారికి అంతా తెలుసు” అన్నాడు.

“అయినా ఒకసారి వెళ్ళిరండి. ఇప్పుడే భయంలేదుగా. ఈ లోగా కొంచెం విశ్రాంతి తీసుకుందురుగాని!” అన్నది కిరణ్ణయి.

వువ్వేంద్రు డేమీ సమాధాన మివ్వలేదు. కిరణ్ణయి మృదువుగా, కాని దృఢస్వరంతో “కొంచెం ఆలోచించి చూడండి. స్నానసంధ్యలు లేకుండా ఆకలిరప్పలతో ఈ విధంగా ఎదురుగా కూర్చున్నా ఏమీ లాభంలేదు. బండి మీద వచ్చారు. నిన్న రాత్రంతా ఇక్కడ మేలుకోనే వున్నారు. దానిమీదట ఇవ్వాలి ఇలా కూర్చుని వున్నారంటే జబ్బుచేస్తుంది. సతీష్ బాబుకూడా లేడు.

అవీగాక ఇప్పుడు మీరు చాల అలసిపోతున్నారని వున్నారని కూడా. నేను ఇక్కడ కూర్చుని వుంటాను. మీరు కొంచెంసేపు విశ్రాంతి తీసుకురండి. నా మాట వివండి” అన్నది.

పువ్వుపూవు దృష్టి మరచిపోయింది. ఇంతకుముందు చెప్పినట్లుగా కిరణ్ణయి అతని ముందు ఇన్ని మాటలు మాట్లాడి ఎరుగదు. ఆ గొంతులో కోపభావం కనిపిస్తున్నాడని అనుకున్నాడు. కాని దానిలో దృఢత్వము, కోమలత్వం మాత్రం ముంది. కిరణ్ణయి యొక్క ప్రేమపూరితమైన ఈ ప్రశ్నను స్థానంలోంచి పువ్వుపూవు చెవులకు చాల ఇంపుగా కనిపించింది. ఇంతకుముందు ఒక నాటిరాత్రి విన్న కంఠస్వరం లానూ, వీటికి ఆకాశ - పాతాళమంత భేదం కనిపించింది.

“ఇకనుంచి మీరు ఎలా గడుస్తుంది?” అన్నాడు పువ్వుపూవు ఆమె కనిపించినట్లుగానే.

“అసంగతి ఎందు కడుగుకున్నారని? ఇవ్వాలి మా నెత్తిపైకి విసురుకు పడుతున్న దుఃఖపర్వతాలను ఎత్తేవారు ఎవరూలేరని? ఇంక ఆలస్యం చెయ్యక త్వరగా లేండి” అన్నది కిరణ్ణయి.

యథాగతం చెప్పటానికి ఇదంతా శాంతియుతపద్ధతి! కొంచెంసేపు పువ్వుపూవు అంతా మరచిపోయి ఆశ్చర్యంతో కళ్ళప్పగించుకొని కిరణ్ణయి మొహం కనిపించినట్లుగాడు. మొట్టమొదట ఆమె మెహన ప్రత్యేకంగా శిశునికి సగౌరవ ప్రమాణమైన కుంకుమబొట్టు కనిపించింది. ఈ జీవితాని కంటికి మంగళశకరమైన వస్తువు ఇంకావుంది. కాస్తకూడా మరచిపోలేదు. సాధారణ గరిమతో సగర్వంగా ఇంకా ఆమె వున్న తస్మానంతోనే విరాజిల్లుతోంది. ఒక దీర్ఘనిశ్వాసంతో పువ్వుపూవు వళ్ళంతా కంపించిపోయింది.

కిరణ్ణయి ఇది చూచింది. చాలవరకు అతని మనోభావాన్ని కూడా గ్రహించింది. కాని తన హృదయంలోని దుఃఖను మాత్రం వైటంపెట్టలేదు. “లేవండి, వారికి కొద్దిగా పాలు తీసుకొచ్చి యిస్తాను” అన్నది.

పువ్వుపూవు కొంచెం జరిగి కూర్చుని “మందు?” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి మధ్యలోనే “అవసరంలేదు. ఇక మందు లివ్వ అవసరంలేదు. బలవంతాన మందులు తాగించి ఇప్పుటికే చాల కష్టపెట్టాను. ఇక మందు ఇవ్వడంలేదు” అన్నది వ్యధితస్వరంతో.

వుశేంద్రుడు ఎదురుచెప్పలేదు. ఇది మంచులవల్ల లాభంలేనిసంగతి అతనికే తెలుసు. భర్తకు పాలుతాగించిన తర్వాత కిరణ్ణయి మళ్ళీ ఒకసారి వుశేంద్రుని హెచ్చరించింది-వుశేంద్రుడు లేచిపోయింది. “న్నాను-భోజనం చేసి త్వరగానే వస్తానని” చెబుతూనే వాకిలికేసి పాగాడు. కిరణ్ణయి అతని వెళ్ళటం చూచి “వచ్చేటప్పుడు సతీశ్ బాబుగారి యింటిద్వారముంచివస్తా?” అన్నది మృగమధురస్వరంతో.

వుశేంద్రుడు వెనక్కితిరిగి నుంచిని “ఎచుకు?” అన్నాడు.

“వారింటికి పంపటానికి ఎవ్వరూ లేను. మీరే ఒకసారి...” అన్నది కిరణ్ణయి.

ఈ ప్రస్తావన తనకే దెబ్బతెస్తుందని అతని గ్రహించాడు. అందుచేత అతను శుక్లస్వరంతో “అతినితో మీకు అవసరమైన పనులేమైనా వున్నాయా?” అన్నాడు.

ఈ గొంతునుబట్టి కిరణ్ణయి అతని ఆశయం తెలుసుకుంది. కాని ఆసె దానినేమీ బయటపెట్టకుండానే “ఈ చుట్టూనుయంగా నాకు అందరూ అవసరమే. అదీగాక అతినివిధంగా మీరూద మండపడి ఎందుకు వెళ్ళిపోయాడో కూడా తెలుసుకోలేకపోయాను. అందుకని వారిని ఒక సారి పిలుచుకువస్తే మంచి దనుకుంటున్నాను” అన్నది.

వుశేంద్రుడు మనసులో మరిత్రక్కుడై “నానికి మీరు చిత్రపడంవ సరంలేదు. అతను నాకు స్నేహితుడు. అతినిబాగుగులు నేను తెలుసు కుంటాను. అయినా అవసరమైన పనేమైనా మీరే అతినివద్దకు మనిషిని పంపగలను. స్వయంగా వెళ్ళటానికి నాకు తీరిక వుండదు” అన్నాడు.

“అదేమంచిది. మనిషి నే పంపండి. అతను నాకూ మరదేగా; వస్తే బాగుంటుంది. మిశ్రునితో పోట్లాడి మిశ్రునితోనే చెప్పించుకుంటాడు. వదిన నెత్తిపూద ఇంత విపత్తుచచ్చిపడితే వదిలిపెట్టి వెళ్ళాడా? అతను నన్ను ఎలాంటి స్థితిలో వదిలిపెట్టినా వదినవైయుండి నేను వదిలిపెట్టగలనా?” అన్నది కిరణ్ణయి మెల్లగా.

“అదంతా అవసరంలేదు. నేను కబురుపుతానులే” అని వుశేంద్రుడు లైటికివెళ్ళాడు. ఎవరు ఎవరికి ఎంత దగ్గరబంధువు లైలేమాత్రం దానినిగురించి

అలోచించేపని నాకేముచ్చుది? అనుకున్నాడు నువ్వూ. ఒకనాడు అనినీ ఈ సరివాడానికీ చక్క ప్రవహించునూ చుడే ఆత్మీయ శాస్త్రవాహు. ఈనాడు నాకొప్పి నువ్వోను. పట్టిన మాచి అనిన బాధపడకుండా చుడలేక పోయాడు. అతను ఏమిచేసినో ఎం వ్యవహారి చినాననే ఈరది-చరమల-ఆత్మీయత వివరంగా చూస్తూ కిరణ్ణయి ఏమిచేసినో నేయితేసుకోనివ్యవహారి చూస్తూ అతను బాగా గ్రహించాడు. ఇక వారి ముందే చెడ్డను గురించి అలోచించటానికిగానీ, విచారపడటానికిగానీ చుడే గ్రహిణి లేదా అధికారం లేదు.

త్విత్యవగంగా నొందినాటి నోడ్డుచూడకున్నా చుడే గ్రహిణి ఒక జుట్టు పిచ్చి ఎక్కి కొనిచ్చున్నాడు. కలిలగా ధాంధలారంలో నిడ వ్యవ్యవహారికి స్థానా-ప్రకాశపూరితమైన పట్టణ రాజకీయానికి చుడే గ్రహిణి వివాదం తొలగిపోలేదు. చూడకుండా ముడుకున్న-అగ్ని ముడుకునే వుంది.

అవసర మొస్తే కిరణ్ణయి ఎటువంటి చర్యకూడా పరిమితం ఒక నోడ్డున అతను కళ్ళిగా చూచాడు. ఇం తయ్యలెన్నెన ఆమె శత్రుగ్ని కూడా చానికంటే తక్కువ కిరణ్ణయి నేమీ వాదని ఇవ్వలే కొద్ది ముట్టుకోనే అనినీ అనుభవమైంది. తనకూ సతీకునికీ వివాదం జరిగి సగతకూడా కిరణ్ణయికి తెలిసివుందని చుడే గ్రహిణి గ్రహించాడు. వివాదారణ మేమైనా కాని అవసర మొస్తే దానిని ఆమె స్వయంగా విచారిస్తుంది. చుడే గ్రహిణి ఎటువంటి తేసుకో నియ్యదన్న సంగతే అనినీ అంతర్యంగా వ్యవహారకూ-సతీకుడు కిరణ్ణయికి శ్రేయోభిలాషి, అతను ఏమిచేసినా, ఎలాంటివాడైనా ఇప్పుడు ఆమెకు మరది, అని ఎడతెగకుండా చెప్పసాగింది.

౨౩

పుషేంద్రునికి శ్రీల విషయంలో తన అభిప్రాయాన్ని మార్చుకునే

సమయమొచ్చింది. కారణం ఇంతవరకు కలిగిన అనుభవాలవల్ల పుషేంద్రుని హృదయంలో శ్రీలయందు ఒక కారుణ్యభావముండేది. అతను వారిని “అబల” లనుకుంటూ వుండేవాడు. అందుకనే వారియందు దయాభావంతో వుండే వాడు. కాని ఇవ్వాలే అతని అభిప్రాయాలకి పెద్దదెబ్బ తగిలింది. తన అభిప్రాయం యథార్థంకాదని అతను ఇవ్వాలే అంగీకరించవలసివచ్చింది. పురుషులను తలెత్తేనయకుండా చేసే శ్రీలుకూడా వున్నారు. వారిముందు మగ వారి పప్పులేమీ వుడకవు. తలవంచుకోవలసివస్తుంది. అలాంటి శ్రీయే కిరణ్ణయి కూడాను. ప్రథమంగా సరిచయమైన రాత్రి ఆమెనుగురించి పుషేంద్రుడు సతీకునియెదుట మరోవిధంగా చెప్పాడు. ప్రతిచిన్న విషయానికీ, వున్నట్టి బుద్ధిని ఆశ్రయించుకొని జ్ఞానకూన్యూరాలై విషం త్రాగో, గొంతుకు వురి పెట్టుకొనో బీభత్సకాండ జరుపగల వుగ్రస్వరూపిణీ అనుకున్నాడు మనసులో. కాని ఇవ్వాలే అది యథార్థంకాదని తెలుసుకున్నాడు. మహావిపత్తుల్లో కూడా ఆమెగుండె నిబ్బరంచేసుకొని లేశమాత్రంకూడా అధైర్యపడకుండా మగవారికంటే మిన్నగా నిలబడగలదని ప్రహించాడు. కనుక సతీకుడు ఈ యింటికివచ్చి పోయేవిషయంలో వారి కర్తవ్యబుద్ధి ఏలాంటి వుపదేశమిచ్చినా కిరణ్ణయి అతన్ని రమ్మన్న కబురు, ఇవ్వాలే స్వయంగా వెళ్ళి, మనిషిచేత కబురంపో తెలియజేయక తప్పదు.

దారివెంట ఆలోచించినకొద్దీ అతనిమనసు మరింత క్లుప్తమై పోసాగింది. కారణం-పుషేంద్రుడు సతీకుని బాగా ప్రేమిస్తాడు. అందుకనే ఇవ్వాలే అతనిమీద కోపానికికూడా హస్తలేకుండాపోయింది. అతను చేసిన నేరాన్ని మరెప్పుడైనా విచారించవచ్చు. కాని ఇవ్వాలే తన ఎదుట వచ్చి ఎంతకాలం నుండో తను ఏర్పరచుకొనియున్న అగ్రాసనాధిపత్యాన్ని అహంకారంతో కాలతన్ని పోయాడు. అతని విధరంగా అవమానించటానికి కిందిత్తుకూడా సుకోచ పడలేదు. కిరణ్ణయికూడా అతని ఈ వ్యవహారాన్ని చూచింది. అన్నిటికంటే ఎక్కువగా ఈ అవమానం అతని హృదయంలో బాధపెడుతూవుంది. సతీకుడు ఇవ్వాలే అతన్ని అసరాని మాటలు అని అవమానించిపోయాడు. పుషేంద్రుడు

వాటిని ప్రాణముండగా మరచిపోలేదు, ఎవరితోనూ చెప్పుకోనూలేదు. సహా గౌరవంగా చూడవచ్చును, అందరికంటే ఎక్కువగా స్నేహభావంతో వుండే సతీశుడు ఇవ్వాలే గర్వార్థకముగా పడి అతన్ని అపరాధి మంటలన్నీ అన్నాడు. అతని పెద్దలనలకూడా చూడలేదు.

కొంతకాలం కిందకు ఒక ఆంతరంగిక వుత్తరం ద్వారా వుశేంద్రునికి సతీశుని సంగతులు కొన్ని తెలిసినాయి. అది రాఘవ ప్రాసిన వుత్తరము. ఇద్దరూ సదాశివంతో నున్నప్పుడు సతీశుని నోటివెంట వుశేంద్రుని అరాళికి గుణాలనుగురించి విన్నాడు అతను. సతీశుని నోటితో వుశేంద్రుని విద్యా బుద్ధులు, స్వచ్ఛమైన అతని చరిత్రని గురించిన భ్యాత వినివారకరూ లేను. సతీశునికి, అన్ని గర్వాలకంటే పెద్దగర్వం, వుశేంద్రుడు, అతని అనుపమ స్నేహమాను. అక్కడ కలిగిన గాయమంటి చూడగూంతుక వేదన సతీశునికి మరొకటిలేని సంగతి ధూర్ధరాఘవ బాగా ప్రశంసించాడు.

కాని అప్పుడు ఆ జాబు ప్రభావమేమీ ఉన్నదేమో. వుశేంద్రుడు వుత్తరం చదివి చించివేసి చిరునవ్వుతో వుత్తరం గానికవానిని వుద్దేశించి “నీ వెవరవై నా, సతీశుని రహస్యాలు ఎన్ని తెలిసివున్నా, నేను నీకంటేకూడా అతను యోగ్యుడంటాను” అన్నాడు. రెండుగోడలున్న రిక్తాంగ సతీశునిండ్రి అడిగితే “బాగానేవున్నాడు. గాని, ఎవరితోనో పోట్లాడి ఆ యిల్లువదలి మహాయొంటికి వచ్చిపట్టున్నాడు. వాడెవడో లేనిపోని అపవాదాలన్నీ కల్పించి ఆకాశరాపన్న వుత్తరం ఒకటి రాసాడు!” అన్నాడు.

పుడు వ్యాకులచిత్తంతో “ఏమీ అపవాదుకూ వుశేంద్ర?” అన్నాడు. “ఆబాంకులన్నీ వికటం మీరు సహాయం కల్గించి చెయ్యటం తప్ప మరేంలేదు? నేను సతీశుణ్ణి బాగా ఎరుగున్నాను. ఎవరికీ తెలంపులు వచ్చే పనేమీ చెయ్యడని నేను గట్టిగా చెప్పగలను. మీ రేమీ చింతింపడ నవుననం లేదు. నాకు అతినిరుదు ఆ సమస్యకంటేపోతే ఇంతసేపు మెదలకుండా కూర్చునేవాణ్ణా?” అని సమాధాన మిచ్చాడు వుశేంద్రుడు.

సావిత్రిని తన కళ్లగా చూచినంతనే అతని దృఢవిశ్వాసమొకటి ఒక్కసారి పిడుగు పడినట్లుయింది. సతీశుని యిట్టో తీర్చి దిద్దకు తీర్చిగా కూర్చున్న ఏకైక తరుణి! ఆమెలో ఎంతగానైనా బలం, దానికంటే మించి ఆ నేత్ర

దర్శన లో నున్న ఆకటిమాపులు స్పష్టంగా కనపించుచున్నాయి. దానిలో శ్రీహరి-భ్రాంతిలేమీ లేవు. ఊహనేకల్లో వుండేదానికి రాఖుల్ వుత్తర నంతా జ్ఞప్తికొచ్చింది. కాని అడగడానికి కానీ, అనుమానించడానికిగానీ అకాశమేమీ లేకపోయింది.

ఆ వుత్తిగాన్ని కమ్మించడానికి రాఖుల్ కట్టించి రాసింజేమీ లేదు. దానిలో సావిత్రిచేరు వున్నవేపుంది. వివరిగటలో అతను ఆమె ఎడమ బుగ్గిమీద వున్న పుట్టుమచ్చకుకూడా మచ్చపోలేదు. సావిత్రి కంటపడగానే వుపేంద్రునికి ఆమచ్చ కనపడింది.

సతీశుని జాగ్రత్తపడుచుచూ వద్దా ఆనుకుంటూవుండగానే జల్కూ బండి జ్యోతిషరాముగారి ఇంటిముందుకు వచ్చి ఆగింది. వుపేంద్రుడు బండి దిగి వాకిట్లో అడుగు పెట్టగానే అతని దృష్టి వైశాంత్యపైవుకు ఆకట్టుకుంది.

వుపేంద్రుడు కన్నెత్త వైకిమాచాడు. అతను వూహించినదే అక్కడ ప్రత్యక్షమైంది. ఒక నిశ్చలప్రతిమ కిటికీనద్ద ఎడమచూస్తూ నుంచున్నది. ఇంతి దూరానికి బాగా కనపడటం అసంభవమైనా అతని మనోనేత్రాలు ఆమె పెదవులమీద చిరువర్ణరేఖలనూ, కనుకొలకులలోని అశ్రుబిందువులనూ కనుగొన్నాయి. ఇంతనేపటినుండీ వున్న వుపేంద్రుని చింతాజ్వాలలూ, అభి మానకవమానాలూ, ప్రతిఘాతుకభావనా ఒక్కసారి - మాయమైపోయినై. సురబాల నిన్నరాత్రంతా, ఇవ్వారే పగలూ ఎలా గడిపిందో నన్న చింత ఒక్కటేవుండిపోయింది. సాగితే ఆమె తన్ను - ఇంట్లో చికూడా పైటకు అడుగు పెట్టినవ్వదు. ఈకొత్తనోట, అర్ధరాత్రినేళ తన అస్వస్థభర్తను ఇంట్లోంచి వంటరిగా పోనిచ్చి - ఈ దీప్లుకాలం ఎలాగడపిందా అని ఆలో చించుకొని అతనికి నవ్వువచ్చింది. కనుగొనలయందు నీరూపచూపుయి.

అతనిరాక సంగతి సరోజినికి తెలియగానే ఇంట్లోంచి వసారాలోనికి పరుగుత్తుకువచ్చింది. వుపేంద్రునిచూడగానే ఆమె కళ్ళలోనూ, పెదవులమీదా చిరువర్ణ చిందింది. వాకిట్లోకి వచ్చేరాకముందే “అక్కడ నుంచోక సరాసరి మైకి రుండి” అన్నది.

వుపేంద్రుడు మొహాన్ని గంభీరంచేసి సరాసరి మైకిరావలసిన అవసర మేమిటో అడగాలనుకున్నాడు. కాని అతనికికూడా నవ్వువచ్చింది.

సరోజిని చివర వర్ణిస్తూ “ఆమె నిద్రపోలేదు, చచ్చి పోని స్వప్నం. పట్ట బుర్రునుండి కనిపించినట్లుగా ప్రాచీన కాలం నాటి నామం. ఇదే మిత్ర చంద్రురాలు రాసుకోవడానికి కూర్చున్నాయి? అలా వీలుగాదు, ఒకసారి వెళ్ళి కలుసుకోండి. తర్వాత మీ యింట్లో మొదటిసారికి రాసుకుంటున్నానని” అన్నది.

బైట ఒక చిన్నబల్లవిన కలు సీరాబుడ్డి లటవేడే వున్నాయి. వున్నాడు ఒక కాగితం తీసి “వుడ్డెం గాసింబానా - ఏమీ నావల్ల వస్తా. కాని ఇప్పుడు కాదు అయిదునిమిషాలకు ఎక్కువ వస్తుంది. కావల్సి వెళ్ళిపో” అన్నాడు.

సరోజిని అలాంటి వున్నతో “నేనా వెళ్ళి చెప్పడంలేదు. ఆమె నాకు చెప్పి బైటకు పంపింది. ఇంకే, అయిదునిమిషాలవరకు ఇక్కడే ఉండి మిమ్మలను వెంటబెట్టుకు వెళితాను” అన్నది.

వున్నాడు ఇంకొక మాట్లాడకుండా వున్న గానసాగాడు. వ్రాస్తున్నప్పుడు అది మొహం మీద ప్రతిబింబిస్తున్న క్రోధం, కృధాస్థం నుంచున్న సరోజిని స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి. కాని వున్నాడు ఇంకా తెలుసుకోలేకపోయాడు.

వుడ్డెం గాసి, మడచి కవరులోపెట్టి పైకొక పత్రానామా రాసి తర్వాత వున్నాడు తల వైకెత్తాడు. జక్కావాడు వచ్చి “బండి రియాలిగా వుందమ్మ!” అన్నాడు సరోజినితో.

“నువ్వు బైటికి వెళతావా సరోజి?” వున్నాడు అడిగాడు.

“అలా వెళతాను. నాచిన్న పియూనో మరమ్మలు కచ్చాను, ఒకసారి చూచిరావాలి” అన్నది సరోజిని.

వున్నాడు కలసానాపడి “అయితే, ఆ రోజున చాలా నాటి కువత్తి రము జక్కావాడివలె అతని యింటికి పంపింది. ద్వారే, ఎక్కువ దూరం లేదు” అని సరోజిని చేతికి వుత్తరం ఇచ్చాడు.

సరోజిని కవరుమీద చిరునామా చూచింది. చూచినంతసేపు పట్టలేదు చదవటం. తర్వాత కొంచెంసేపు ఆలోచించి “సతీశబాబు మాయింటికి ఎందుకు రాలేదు?” అన్నది.

“అతను మావెంట రాలేదు, ఇక్కడే వుంటున్నాడు.”

ఇది విని సరోజిని ఆశ్చర్యపడింది. అప్పుడు వుండ్రుడు సరోజిని మొహంలో కలిగిన ఈపరివర్తనను చూడగల స్థితిలో లేడు.

సరోజిని తన సంతోచాన్ని తెలిపేటట్టుకొని సహజభావంతో “ఇంత కాలంనుండి దగ్గరవుండికూడా ఒక నాడు ఇటు లోగిచూడలేను!” అన్నది.

వుండ్రుడు పరధ్యానంతో ఏదో ఆలోచిస్తున్నాడు. “బహుశా మీసంగతి అతనికి జ్ఞాపకముండివుండదు” విశేషాని చెవులకు కలుపుగా లోచింది. “అయితే దివ్యకరు డెక్కడ వున్నాడు? పడలేదు?” అన్నాడు.

“అన్నయ్యవెంట హైకోర్టుకు వెళ్లాడు. కదాడి, మిమ్మల్ని లోపలకు తీసికెళ్లి అప్పజెప్పినస్తాను” అని సరోజిని ఇంట్లోకి వెళ్ళింది.

కొంచెంసేపటికి సరోజిని ఇంట్లోనికివచ్చి బండెక్కి కూర్చుంది. బండి సతీశుని ఇంటివైపుకు సాగింది. బండి దూకుడు ఎక్కువైనకొద్దీ సరోజిని గుండె దడకూడా ఎక్కువ గాసాగింది.

బండి త్వరలోనే సతీశుని ఇంటి ముందుకు వచ్చి ఆగింది. జట్కావాడు వుత్తరం చేతపట్టుకొని దిగిపోయాడు. సరోజిని బండిలో ఒకమూల ఒదిగి ఒదిగి కూర్చుని నాలధ్యానంతో బండినాడు తెలుపుతట్టటం విన్నది. కొంచెం సేపటికి తెలుపుతీసిన శబ్దంకూడా విసవచ్చింది. అతను లోపలికి వెళ్ళివుంటాడని వూహించి - తర్వాత ఎవరిదో చిరపరిచితంభీర కంఠస్వరం వినాలని ఆకాంక్షతో ఆతురతపడుతూవుంది. బండివానిద్వారా - బండి సంగతీ, బండిలో కూర్చునియున్నవారిని గురించి తెలుసుకొని సతీశుడు స్వయంగా వచ్చి ఆహ్వానిస్తాడని వూహించింది. ఇంతకాలంనుండి దగ్గర వుంటూకూడా ఈవిధంగా మరచిపోగలిగిన వ్యక్తికి ఈకబురువిని కాస్తకూడా లోణకడన్న సంగతి ఆమె అనుకోలేదు.

మళ్ళా వాకిటీవద్ద జట్కావాడిమాట విసపడింది. వాకిటీ తెలుపులు వేయబడ్డాయికూడా. కొంచెంసేపట్లో జట్కావాడు వుత్తరం తిరిగి తీసుకు వచ్చి “బాబుగారు ఇంట్లో లేరు” అన్నాడు.

“ఇంట్లో లేరు” అన్న కబురు విని తాత్కాలికంగా సరోజిని హృదయం కాంతించింది. “వుత్తరం తీప్పి ఎందుకు తీసుకొచ్చావు? ఇచ్చిరా” అన్నది.

జమే. ఎవరు నిషానినా సరే సతీశుడు తన దృఢశరీరంతో అందరికంటే ముందుగా వచ్చేవాడు. అశుభకాగ్యాలన్నీ వెరచేసిన ఏమీలేకుండా చేసేవాడు. అందుకనే ముఖసమయంలో అదనూ అతనికోసమే ఎదురుచూస్తారు. అతను వచ్చిన తర్వాత గుండె దెదిరినవారికి కూడా భైర్యమొస్తుంది. అతను కలకత్తానుండి వెళ్ళిపోయాడని వినగానే వుపేంద్రునికి ఏనాడీ దొరకలేదు.

సురబాల పతి మొహంకేసి చూసి మారకాసం తిడిగింది కాని, సతీశుని ప్రసంగమే ఎత్తిలేదు. సూరిని సతీశుని ఇంటివద్దనుండి తిరిగి వచ్చిన తర్వాత తన చూచివచ్చిన సంగతులన్నీ ఒకకథగా చెప్పింది. వాటిని కన్నితార్వాత సురబాలకు నిన్నటిరాత్రు జరిగిన ఘటనలలో అనుమానం కలిగింది. సతీశుడు తన ధర్మకు ఎంత ఘనస్థిమిత్రుడో ఆమెకు తెలుసు. అందుకనే ఈవిషయాన్ని ఆమె నవ్వులాటకింద కట్టివేసింది.

సురబాలయొక్క లోకజ్ఞానంమీద వుపేంద్రునికేమీ సమ్మతంలేదు. అందుకనే అతను ఎంతోకష్టపడుతూ బోనైనా సరే ఆమెలో నమ్మదించడు. కాని ఇప్పుడు తనుచిక్కుకొనియున్నా ననుకోన్న విషయంతో అతను వ్యాకులపడి “వాడు నన్ను ఇంటింటి ఆపదలో విడచిపోతాడని కలలోకూడా ఆయితో లేదు. ఒంటరిగానే నీ కొత్తచోట ఏమివుసాయం ఆలోచించే!” అని అతను నిర్భయశక్తివలన భార్య మొహంకేసి చూడసాగాడు.

కాని ఎంత లశ్చర్యం! భగ్తనెట్లనయితే విపత్తు వచ్చిపడిందని విన్నా కూడా సురబాల వదనమీద భవ్యగలక్షణాలేమీ కనపడలేదు. ఆమె దగ్గరకువచ్చి చెయ్యిపట్టుకుని పతిని మళ్ళా మంచంమీద కూర్చోబెట్టి “ఇంత భయపడతారెందుకూ? ఇది కలకత్తా పట్టణం. ఇక్కడ ఒకరు లేకపోయినంత మాత్రాన ఎవరిపని ఆగిపోదు. కాఫీ తీసుకొచ్చాడు. మొహం కడుక్కుని తీసుకోండి. దివాకరబాబును తీసుకొని నేనుకూడా వస్తాను” అన్నది మెల్లగా.

“నువ్వు వస్తావా?” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

సురబాల ఏమీ వెనుకాడకుండానే “ఆ! వస్తాను. స్త్రీలు విపత్తులలో నున్నపుడు-ఒదార్చటం స్త్రీల విధి” అని ఆమె అనుమతికోసం ఎదురు చూడకుండానే కాఫీకప్పు తీసుకొచ్చి దగ్గరవెట్టి దివాకరునికి ఈ కబురు

చెప్పటానికీ, స్వయంగా ప్రయాణం కావటానికి వెంటనే బైటికి వెళ్ళి పోయింది.

గృహస్థుల ఇళ్లలో దీపాలు వెట్టారు. సరిగా ఆ సమయానికే వారు పథరియాఘట్టాకు చేసుకున్నారు. తలుపు తీసేవుంది కాని కింద ఎవరూ లేరు. చలీ, చప్పుడూకూడా ఏమీలేదు. శిథిలమై చీకటిలోనున్న ఆ గృహము సృశాన వాటికలాగావున్నది. ఇద్దరినీ జాగ్రత్తిగా వెనుక రమ్మనిచెప్పి వుపేం ద్రుడు సెదలకుండా పైకెక్కి కొంచెంసేపు హరక గదిముందు నుంచు న్నాడు. లోపలినుండి ఒకపెద్ద నిట్టూర్పు చెవినిపడింది. కంపితహస్తాలతో తలుపుతయ్యగానే మంచంకింద మినుకు మినుకుమంటున్న ప్రమిద వెలుగులో ఆపాదమస్తకం కప్పబడియున్న హరక మృతశరీరం కనపడింది. నూత్న విభవ పాదాలవద్ద పడివుంది. తలెత్తిచూచి నిమిషంలా సెరపులాగ లేచి దుగ్ధకంతంలో “అత్తా!” అని వుపేంద్రుని పాదాలవద్ద మూర్ఛతో పడి పోయింది. భర్తవెనుక నుంచునియున్న సురబాల నిశ్చేష్టుడైయున్న భర్తను ఒకవైపున నుంచోబెట్టి కిరణ్మయి శిరస్సును తన వట్లొక తీసుకుంది.

౨౪

రక్తమాంసాదులతో ఏర్పడిన ఈ మానవదేహంలో ప్రతివస్తువుకీ ఒక హద్దు అంటావుంది. మాతృప్రేమకూడా అపారమైనదేమీకాదు. దానికికూడా ఒక హద్దుఅంటా వున్నది. రాత్రింబగళ్లు భారంమోస్తూ రక్తసంచలనం ఆగి మోయలేక పోయేప్పటికీ కన్నుల్లికూడా బిడ్డనెత్తుకొని ఒక్కడుగుకూడా ముందుకువెళ్ళలేదు. దీనికికారణం ప్రేమాభావమో లేక సామర్థ్యాభావమో నిర్ణయించే బాధ్యత అంతర్యామిచేతిలోవుంది. కానితల్లి చేతిలోలేదు. అందుకనే ఆరోజున హరన్ మృతికేబరాన్ని తల్లివడిలోంచి విడదీసి సృశానవాటికకు తీసుకుపోయినప్పుడు అఘోరమయి హృదయాంతరాళంలోంచివచ్చిన నిట్టూర్పు ఆ అపారజనరాశి ఈ మరణవార్తను దొర్లించుకుపోయింది.

అఘోరమయి జ్వరతీవ్రతలో నున్నపుడే హరన్ దేహం చాలించాడు. తర్వాత వారంరోజులు ఎలాగడిచిందో కూడా ఆమెకు తెలియదు.

“బాబుగారు కలకత్తాలోనేలేరు. వుదయం పదిగంటలబండికి ఇంటికి వెళ్ళిపోయారట” అన్నాడు జట్కావాడు.

ఇదివిని తలవనితలంపుగా ఆమెకు ఒకసారి సతీశునియిల్లు తనకళ్ళారా చూసేవద్దామన్న - కోర్కె ఎందుకు కలిగిందో ఆమెకూడా తెలియదు. తక్షణమే బండిదిగి, తలుపుతీయించి ఇంట్లో ప్రవేశించింది. వంటపంతులును వెంటచేసుకుని ఆమె ఇల్లంతా కలదిరిగిచూచింది. కిందకు దిగుతూ దగ్గలమీద వేసియున్న నీలిరంగుచీరమీద ఆమెకన్ను పడింది. సావిత్రి ఆశ్చర్యంతో ‘అదిఎవరిది?’ అని అడిగిచూడటం “దాదీ అమ్మగారిది” అని చెప్పాడు వంట పంతులు. సాయంత్రం సావిత్రివెంటూ స్నానం చేసి పెడిచీన ఆకలిపోయింది. అదిఇంకా అక్కడేవుంది. సరోజిని ఆశ్చర్యంతో ఈదాదీ అమ్మగారిని గురించి అనేక ప్రశ్నలు వేసింది. వాటికి సమాధానంగా తెలిపిన సంగతులు విని ఆమె మరింత ఆశ్చర్యపడింది. సాపథ్యాయుష్షునైనా అసాధారణవిషయాలను గురించి బాగా తెలియకపోయినా మానవదు తన బుద్ధులంతో వాటిని విషయంలో ఒక నిశ్చితాభిప్రాయ మేర్పరచుకుంటాడు. ఈ బ్రాహ్మణజీవితకూడా వుచేంద్రుడు పత్నీసహితంగా రొవటం, తక్షణమే తిరిగి వెళ్ళిపోవటము, దానిమీదట ఇవ్వార్థ వుదయం యజమాని తలవనితలంపుగా ఇంటికి వెళ్ళిపోవటం మొదలైన ఘటనలనుబట్టి దాని అమ్మగారివల్లే ఈ సంగతులన్నీ జరిగాయని గ్రహించాడు. విశేషంగా సతీశుని అన్వాభావికమంత, వుత్ భ్రాంతభావమూ, ఎవరికంటికి కనపడదనికాదు. అందుకనే అతను సావిత్రి అస్వస్థతనుగురించి అడిగాడు. ఆమెను చూడటానికే తన యజమాని ఇలా వ్యభతో వ్యాకులపడివెళ్ళాడని కూడా చెప్పాడు. సరోజినికి వుచేంద్రుడు వారూ మొదట ఈ ఇంటికి వచ్చి నట్టు, సామానుకూడా దింపి తక్షణమే సామాను ఎత్తించుకొని మళ్ళా ఆ బండి మీదే తిరిగి వెళ్ళిపోయిన సంగతికూడా తెలిసింది. వారిలో ఎవరూ సతీశుని పేరుకూడా ఎత్తలేదు. తర్వాత వుచేంద్రబాబు ఈ వుత్తరంరాశాడు. దీనినిబట్టి అతనికి తనఅన్న అకస్మాత్తుగా వెళ్ళిపోయిన కారణం తెలిసినట్టు కనపడదు. ఆ రమణినిగురించి జిజ్ఞాసతో అనేకప్రశ్నలడిగి ఆమె వయసు చూపగుణాలు తెలిసినతర్వాత ఆమె యథార్థ స్మృతిక్రమించి చాలా వైకిపోయింది. ఆఖరికి సరోజిని బండిఎక్కి కూర్చున్నది. కాని ఆమెలో పియానో మరమ్మతు చేయించాలన్న కుతూహలం సడలిపోసాగింది. వుదయం ఏదో అజ్ఞాత

భారంతో క్రుంగిపోసాగింది. ఈ రహస్యమయి ఎవ్వరో? ఇక్కడికి ఎలా వచ్చిందో ఆమె తెలుసుకోలేకపోయింది. కాని అంతర్వ్యంలా ఏదో రహస్య ముందని మాత్రం గ్రహించింది.

సతీశ్ కిరణ్మయిలమీద వుపేంద్రునికి ఎంత క్రోధమున్నా ఎంతవీహ్య భావమున్నా వాటికి స్రాధాస్యత నిచ్చి కర్తవ్యవిముఖుడవటం అతని స్వభావానికి విరుద్ధం. అందుచేత సధరియాఘట్టా వెళ్ళిని కోర్కెవున్నా అమితమైన అలసట అతన్ని ఇవ్వాలి వెళ్ళనియ్యలేదు. అవీగాకుండా సురబాల మాటను ఎదిరించిపోవటంకూడా కష్టతర మనిపించింది. ఆమెపతికి పంఖా తాడు చూపించి క్లుప్తంగా “మీకుంటో బాగాలేదు. విశ్రాంతి తీసుకోకుండా వెళ్ళారంటే గొంతుకు పురిబెట్టుకుచస్తాను. పనులుంటే వున్నైలే” అన్నది. వుపేంద్రుడు ఎగురుచెప్పకుండానే - మెదలకుండా మంచంమీద పండుకొని చూస్తూచూస్తూ వుండగానే నిద్రపోయాడు.

ఒకగంట సేపటికి అతనికి మెలకువ వచ్చింది. అప్పటికి ప్రాద్దు చాలా తిరిగిపోయింది. ఆవలిమతూ లేచి కూర్చోగానే-ముక్కాల్లివీటమీద నున్న వుత్తరము కనపడింది లేచి చూచాడు. అది అలాగే అంటించివుంది. కారణం ఏదై నాకాని అది సతీకునికి చేరలేదు. చప్పడువిని సురబాల లోపలికి వచ్చి “సతీశ్ బాబు అక్కడలేడట. ఉదయం పదిగంటల బండికి యింటికి వెళ్లాడట” అన్నది.

ఈ మాట వినిగానే వుపేంద్రుని మొహం నాడిపోయింది. ఈ కొత్త చోట హరక అంత్యక్రియలన్నీ తనే స్వయంగా చేయవలసివస్తుంది. అబ్బా ! ఎన్ని పనులు చేయాలి. ఎంత బీభత్సం, ఎంత కఠోరం! నలుగురినీ పిలుచుకు రావటం, సామానంతా సమకూర్చటం, నూతన వైధవ్యం పొందిన పత్ని, తల్లి ఒడిలోంచి శవాన్ని తీసుకెళ్ళడం, హృదయవిచారక మైన శోకదృశ్యాల్ని తలచుకొని, అతని శరీరమంతా కొయ్యబారిపోయింది. అతను తన అంధవిశ్వాసంతో లోలోన సతీకునిమీద ఎంతో ఆశపెట్టుకొని వున్నాడు. కాని అంతా వ్యర్థమైంది.

ఈ పనులన్నీ వుపేంద్రుని స్వభావానికి పూర్తిగా విరుద్ధం. వీలైనంత వరకు అగోను ఆలాంటి చిక్కుల్లో పడదలచలేదు. కాని సతీకునికి ఇవన్నీ సహ

వుపేంద్రుడు మంత్రముగ్ధునిలాగ “ఎందుకు వుండను వదినా? మీమి వాడి బరువు బాధ్యతలన్నీ వహించటం చాలా అవ్వచ్చునని నాకు తెలిసింది” అన్నాడు. ఇంతకాలానికి ఇవ్వాలి వుపేంద్రుడు ఆమెను అత్యంతముగా గౌరవించాడు. “నివాసం నా వెంటే, వచ్చాడు. బహుశా ఇక్కడనుంచే వెళ్ళి పోయాడేమో. లేకపోతే ఇప్పుడే పోయి చెబుతాను” అన్నాడు మళ్ళీ.

ఈమాట విని కిరణ్ణయి అశ్చర్యపడి పోయింది. ఈసారి ఆమె నోటి నుండి మాటరాలేదు. ఆనందప్రవాహం అకస్మాత్తుగా ఆమె హృదయాన్ని ముంచివేసినట్లుంది. అందుకని ఆమె క్షణంసేపు వుపేంద్రుని నోట నుండి మొహం తిప్పుకొని సుబాణ్ణులతోటానికి ప్రయత్నించసాగింది. ఇంత అత్యంత యతా? దానిలో కూడా ఎంత మాధుర్యము! దానికోసమే ఆమె ఒక యుగంనుండి తిహతహలాడుతూవుంది. సతీశుడు వదిలే అని పిలుస్తూవుంటాడు. దివాకరుడుగూడ అట్లానే పిలుస్తాడు. కాని దానిలోనూ, దీనితోనూ ఎంత భేదముంది?

అంతా ఒక్కసారి మాట్లాడకుండా ఆనంద్ కిరణ్ణులతోనూ మనస్సులో అనుమానం కలిగింది. ఒకరు వచ్చుకొనేప్పుడే ఒకరు మొహం తిప్పుకున్నారు. ఆమె ఇక ఆగలేక “నాయనా వుపేంద్ర! ఆరాచకీనా నాప్రయాణానికేమీ విఘ్నంకలుగదుగా. నువ్వు చెప్పమంటే వెళ్ళి చట్టం గారితో చెప్పివస్తాను” అన్నది.

వుపేంద్రుడు కిరణ్ణయికేసి మళ్ళీ ఒకసారిచూచి “నా ఆటంకమేమీ లేదని చెప్పేకాగా పిన్నీ. మీకోడలి అభిప్రాయం తెలుసుకోవటం మంచిది. ఆమెకూడా యిష్టపడితే నీప్రయాణాని కింకేమీ అడ్డంకులు వుండవు” అన్నాడు.

“అయితే వెళ్ళనా నాయనా! వారితో ఇప్పుడే వెళ్ళి చెప్పివస్తాను. ఎప్పుడు బైలుదేరుతారోకూడా కనుక్కువస్తాను” అని అభూతమయి వెంటనే దానీదాన్ని పిలుచుకొని పొంగిపోతూ కిందకు దిగిపోయింది.

ఆమె ఈతొందరపాటుచూచి వుపేంద్రుడు మనసులో చాల సత్కృతి పడ్డాడు. “బాగానేవుంది. కొంతకాలంసాటు ఆమె యాత్రలు చేసినావటం చాలాఅవసరం” అన్నాడు.

కిరణ్మయి కొంచెం పరధ్యానంలోవుంది. సమాధానం రాకపోయేప్పటికి “మీ అంగీకారం నిశ్చయమేగా?” అన్నాడు వుషేంద్రుడు మళ్ళా.

వుషేంద్రుని కంఠస్వరంవిని ఆమె కొంచెం ఆశ్చర్యంతో అతని మొహం కేసి చూస్తూవుండిపోయింది.

“ఎందుకు నిశ్చయంకాదు. ఇది ఎటువంటి అంధకూపమో మాకే తెలుసు. ఈ దుఃఖగుణ్ణాన్నుండి బైటపడి కొన్నాళ్ళపాటు సుఖంగానైనా వుంటుంది. వెళ్ళనీయండి” అన్నది తలవనితలంపుగా.

ఈ మాటలు వుషేంద్రుని హృదయంలో దుఃఖులశిశిల్లు చేశాయి. కొంచెంసేపు మానంగావుండి వ్యధితహృదయంతో “ఈ దుఃఖగుణ్ణాన్నుండి, ఆమె ఒక్కతేకాదు, మీరుకూడ బైటపడితే మంచిది” అన్నాడు.

కిరణ్మయి అతనికేసి కాలరదృష్టితోచూచి “నా అనేవారు ఎవరున్నారు వారిదర్శనకు వెళ్ళటానికి?” అన్నది.

“మీ కన్నవారెవరూ లేరూ?” అన్నాడు వుషేంద్రుడు.

కిరణ్మయి చిరునవ్వునవ్వి “పుట్టిల్లు ఎక్కడోకూడా తెలియదు. మేన మామగారింటివద్ద పెరిగాను. ఈ ఏనిమిది పదిసంవత్సరాలనుండి వారి అంతు కూడా లేదు. పదేళ్ళప్రాయంలో వెళ్ళింది. అప్పుడే వచ్చాను ఈ ఇంటికి. బ్రతికివుండగా ఈ ఇంట్లోనుండి కదలనుకూడా లేను” అన్నది.

వుషేంద్రుడు చాల వ్యధపడ్డాడు. కొంచెంసేపు ఆలోచించి “అయితే పిన్నితోపాటు మీరుకూడా కాశీకి వెళ్ళగూడదూ? కాలమూ గడుస్తుంది, యాత్రచేసినట్టూ వుంటుంది” అన్నాడు. కాని కిరణ్మయి మొహభావంచూచి చికితుడైపోయాడు. ఇలాంటి నూచరచూచి ఆమె ఏమీ సంతోషం కనబర్చ లేదు. నిరుత్సాహంతో, మెదలకుండా చూస్తూ వూరుకుంది.

ఆమె యిల్లువదలి వెళ్ళదలచుకోటంలేదని వుషేంద్రుడు వెంటనే గ్రహించి “అయితే మీరు ఇల్లు వాకిలినిగురించి విచారపడుతున్నారా? ఏమీ విచారపడవద్దు. ఏమీ చెడిపోకుండా దాని బందోబస్తుతా నేను చేస్తాను” అన్నాడు.

ఏదోవిధంగా శ్రాద్ధకర్మలన్నీ అయితే వాస్తవ ఆమె వుపేంద్రుని చెయి పట్టుకొని “నాయనా! మనపొరుగు మల్లిక్ వారి పెద్దకోడలు కాశీ, బృంహ వనం, ప్రయాగ యాత్ర చేసిరావటానికి వెళుతూవుంది. ఆమెమెటు నేను కూడా వెళ్ళిరాగూడదూ?” అన్నది.

“ఎందుకు వెళ్ళగూడదు పిన్నీ, స్వేచ్ఛగా వెళ్ళవచ్చు. కాని.....” అని అతను కిరణ్ణయి మొహంకేసి చూచాడు.

కిరణ్ణయి తెలుసుకుని “నాకోసం ఏమీ విచారపడవద్దు. నేను పని దానితోపాటు ఇక్కడేవుంటాను” అన్నది.

కాని వుపేంద్రుడు దానికి ‘ఉం’ అవకుండా వూరుకున్నాడు.

కిరణ్ణయి కొంచెంసేపు అతని మొహంకేసి చూసి “దివాకరబాబు కలకత్తాలోనే చదువుతాడుగా, ఇక్కడవుంటే బాగుండదా? ఎక్కడో పరాయిఇంట్లో పెట్టేన్న నాకళ్ళముందు వుంచితేనే బాగుంటుందిగా! తిండి తీప్పలీ ఇబ్బందివుండదు. కలకత్తాలో మంటరిగా వున్నందువల్ల కలిగే భయాలు కూడా వుండవు” అన్నది.

అధోగతిమయి తన సంపూర్ణాంగీకారాన్ని తెల్పుతూ “అబ్బాయితే ఇంకేం కావాలి? ఆపనే చెయ్యి వుపేంద్ర! ఆలోగచెయ్యి. ఆపిల్లవాడికి కూడా ఏమీ ఇబ్బందివుండదు. ఈ హతభాగినికీకూడా అండగావుంటాడు. ఎలాగైనా చెయ్యి. నను కాశీకి పంపించే ఏర్పాటు మాత్రంచాడు” అని తనకిలా చక్కనిదారి దొరికినందుకు వృద్ధ నిశ్చింతతో ఒక నిట్టూర్పుపెట్టించింది. ఇవ్వాలే ఆమె పెదవులమీద స్మితరేఖలుకూడా కనిపించినాయి! కాని వుపేంద్రుడు కిరణ్ణయి ధైర్యంచూచి స్తంభించిపోయాడు. ఆమెఎదుట తీసుకొచ్చి పెట్టిన సమస్యనుగురించి ఏమీచెయ్యాలో కూడా అతను ఆలోచించుకోలేక పోయాడు. ఏమైనా దివాకరుడు పసిపిల్లవాడు మాత్రం కాదు. నవయువకుడు. మరి యీ యువతి అతనితో ఈ నిర్జనగృహంలో ఒంటరిగా వుంటూ, పసిపిల్లవానిలా అతని లాలనపాలనచేస్తూ చూస్తూవుండటానికి సుకోచం లేకుండా బాధ్యతంతా నెత్తినవేసుకోవటంచూచి వుపేంద్రుని నోటివెంట మాటరాలేదు. ఈ రమణి ఎంత బుద్ధిమంతురాలోకూడా వుపేంద్రునికి బాగా తెలుసు. కిరణ్ణయికి సామాజికవిధివిధానాలూ, మంచి చెడ్డలూ అన్నీ

తెలుసు. దానిలో సంఘమేమిలేదు. అయితే ఆమెకు అలాంటి సాహసం ఎందుకు కలిగింది? ఈ మాట ఎలా అవకలిగింది?

నిమిషంలో వుచ్చేద్రుడు సంశయోత్తేజితమైన తన పర్యవేక్షణాశక్తి నంతటిగీ జాగ్రత్తపడి సమైక్యతచేసి ఈ సౌందర్యరాశియొక్క అంతర్గాన్ని పరికించాలనుకున్నాడు. కాని లోపల ప్రవేశించటానికి అతనికి ఎక్కడా దారి దొరకలేదు. గట్టిగా ఒక్క చెంప పెట్టు పెట్టి వెనక్కి తిప్పింది.

కొంచెంసేపటివరకు ఒకరి మొహాలు ఒకరు చూచుకొంటూ వున్నారు. అందుకనే వారిద్దరికీ ఒక నూతన పరిచయ మేర్పడింది. ఒక కొద్దిఎరుక కలిగింది. అటువంటి శాంతి, స్వచ్ఛవైరాగ్యమూర్తిని తనెప్పుడూ చూడలేదనుకున్నాడు వుచ్చేద్రుడు. ఆరాత్ర ఆమె నేమవిన్యాసాలచూచి ఆ క్షణమే వచ్చిన వుచ్చేద్రునికి, సతీశునికి కండ్లుమిరుమిట్లు గొలిపాయి. ఆమెసౌందర్య రాశి, అలంకార ప్రణిమి అనుకున్నారు ఇద్దరూ. మరి ఈ నాడు అలంకార విహీనమైన ఆవైభవ్య వేషముచూచి ఆమెను ఏనాడూ చూడలేదనిపించింది. హఠాత్తుగా వచ్చిన నవస్తైత్యంలాగ అగ్ని సర్వతంత్రంలాగ పొంగులెత్తి పైకి లేస్తున్న ఆమెలోని అపారసౌందర్యగరిమను కళ్ళతో చూడవలసిందేగాని, చెయివేసి స్పృశించకూడదు. దానిని స్పృశించ తలపెట్టినవాడు మండిభస్మమై పోతాడు. ఈ అగ్ని శిఖలాంటి విభవ దివాకరుని దగ్గరకుతీసింది సంకోచభయాలతో కాకుండా యధార్థమైన అధికారగర్వంతోనే. మనసాహసంగానీ స్వార్థంగానీ తైలుపెట్టలేదు.

వుచ్చేద్రుడు అప్పుడేమీ అనలేకపోయినా ఈ విభవదృష్టికి దివాకరుడు ఒక పసిపిల్లవాడిలా కనపడుతున్నాడని మాత్రం గ్రహించాడు. ఆ రోజున సతీశుని మఱిదిలాగ పంపమని బలవంతంచేసిన సంగతికూడా ఇవ్వాలే స్పష్టమైంది. అతని పరితప్తహృదయం మెదలకుండా చేతులుజోడించి ఈమహా మాయముందు తన తప్పిదాన్ని వప్పుకొని క్షమాపణ కోరుకుంది. ముగ్ధురూ మౌనంగా కూర్చున్నారు. కిరణ్మయే ముందు కదిలించింది. వుచ్చేద్రుని మొహంకేసి కొంచెంసేపు దీనంగాచూచి “దివాకరుని నావద్ద నుంచలేరా?” అన్నది వినయస్వరంతో.

ఈసారి కిరణ్ణయి మొహంతిస్తుకొని వచ్చాడు. “అమ్మ! నేనన్న కెర్రమాటలను మనసులో పెట్టుకొని మీరిలా మాట్లాడుతున్నట్లువుంది.” అన్నది ఆమె.

పువ్వేంద్రుడు సిగ్గుపడి “కాదు, అమ్మ! కాదు. దీనివేళ అన్నా గాన్ని వెగ్గెత్తమని ఎంచుకొనాలి? అలాంటి పరిస్థితిలో గట్టిభద్రం ప్రతివారికీ వుండకలిప్పదు” అన్నాడు వెంటనే.

కిరణ్ణయి తన్నునిందించుకుంటూ “ఒక్కసారిగా ఇంటిగట్టిభద్రమా?” అన్నది అమ్మ.

“ఎందుకు వుండదు? తన ఇల్లు, వాకిలి, ఆస్తిసామగ్రిలకుండు మమత ఎవరికివుండదు? భవిష్యత్తుచింతి ఎవరికుండదు? మీ రమివ టిమాటలు ఎప్పటికీ అవ్వవు! దానిలో అసహజమేమీ లేదు” అన్నాడు పువ్వేంద్రుడు.

“లేకపోవటమే నుంచిది. కాని నేను ఇప్పుడు దానిని చట్టి పిచ్చితన మంటాను. మీరూదకూడా అనుమానపడ్డాను. ఎందుకంటే మూగ మాట్లాడాను; తెలుపుకువచ్చినప్పుడు సిగ్గుతో చెప్పిపోతాను” అంటూవుండగానే ఆమె సహజనుందరవదలం కృత్రిజ్ఞతతో కూడుకున్న సంభాషంతో నిండిపోయింది. దానివూ పువ్వేంద్రు డేమీ మాట్లాడలేక నెదలకుండా ఆమె కేసిచూస్తూ వుండిపోయాడు. కొంచెంసేపు మానంగావుండి “కాని ఆమెకు ఇప్పుడే మొంది బాబూ? ఈ ఇల్లు నాదాతుందని నేనెప్పుడూ వూహించలేను. వున్నా లేక పోయినా దారి తల చెట్టుక్రిందనుంచి ఎవరూ తొలగించలేరుగా! నాకు అదే చాలు” అన్నది మళ్ళా.

కిరణ్ణయి పువ్వేంద్రుడేమీ మాట్లాడలేదు. ఈ గూఢచరిత్రవైరాగ్యం చూసి అచింతిస్తూనే ఉన్నాడని తెలుసుకుంటే నిండిపోయింది.

“ఇల్లువాకిలి ఏమీ అడ్డంకులుకావు. కాని అత్తగారివెంట యాత్రచేసి వచ్చినంతమాత్రాన నాకు శాంతి కలుగుతుందా? అప్రదేశాలంతటా జనం గుమిగూడి వుంటారని విన్నాను” అన్నది కిరణ్ణయి.

పువ్వేంద్రుడు తలకాయవూగించి తీరసానాల్లో జనం గుమిగూడే వుంటారు. మీకు ఇంకేంలేకపోలే తీర్థయాత్ర ఒకపనేగా” అన్నాడు.

మళ్ళా కిరణ్ణయి వుపేంద్రునికేసిచూచి మొహం తిప్పుకొని నవ్వు కుంది. కాని ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఆమె ఎందుకు నవ్విందో అర్థంకాక వుపేంద్రుడు ఏదో చెప్పబోతూ వుండేప్పటికి పక్కగదిలోంచి దివాకరుడు బైటికి వెళ్ళటం చూచి ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

“నువ్వు ఇంత సేపటినుంచి ఈ గదిలోనే వున్నావా?”

“దివాకరబాబు నా పుస్తకాలు సర్దుతున్నాడు. నేను చెప్పటం మరచి పోయాను, క్షమించాలి” అన్నది కిరణ్ణయి.

దివాకరుడు దగ్గరకువచ్చి నిట్టూర్పు విడచి “ఎన్ని పుస్తకాలు! అంత చిందరవందరగా పడివున్నాయేం వదినా! తెరచి చూస్తే వీటన్నిటినీ ఎంతో ప్రయాసతో చదివినట్టు కనపడుతూవుంది.

కిరణ్ణయి అతని మాటలను సమర్థిస్తూ “నిజమే. చదివితే ఆలాగే చదవాలి” అన్నది.

దివాకరుడు సిగ్గుపడి “నాకు సంస్కృతం రాదు, అయినా ఒకసారి చదివి ప్రయత్నిస్తాను. ఇది కఠోపనిషత్తు” అన్నాడు.

“ఇన్ని పుస్తకాలుండగానే నీకు కఠోపనిషత్తు నచ్చిందా?” అన్నది కిరణ్ణయి.

దివాకరుడు ప్రశ్న సరిగ్గా అర్థంచేసుకోలేక ఆమె మొహంకేసిచూస్తూ “ఇంతకంటే మంచిపుస్తకం లోకంలో ఇంకేముంది వదినా? దీన్ని చదవటం నాకు అసధికార ప్రయత్నం కావచ్చును. అర్థంచేసుకోలేను. అయినా శక్తి కొలదీ ప్రయత్నించటం విధిగా” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి చిరునవ్వుతో “నీవు అనుకున్నదేమీ కాదుబాబూ? ఈ విధంగా ప్రయత్నించితే దానికేమీ విలువుండదు. ఆ అక్కడ కొంతభాగం బాగుండవచ్చు. చేతిలో ఏమీ పనిలేకపోతే ఆత్మ-పరమాత్మకు సంబంధించిన విచిత్రమైన సంగతులు చదువుతూవుంటే కాలం గడచిపోతుంది. అంతే” అన్నది.

ఈ మందహాసం చూచి దివాకరుని మొహం ఒక్కసారి వెలవెల పోయింది. “ఏమిటి అంటావు వదినా! ఉపనిషత్తులు వేదాలని వింటానే. దానిలో ప్రతి అక్షరమూ పరిపూర్ణసత్యంతో నిండివుంటుంది” అన్నాడు.

అతని ఆశ్చర్యాధిక్యతచూచి కిరణ్ణయి మళ్ళా నవ్వింది. “ఏ ధర్మ గ్రంథమూ సంపూర్ణసత్యంకానేరదు. వేదాకూడా ధర్మగ్రంథమే. అందుచేత దానిలోకూడ మిథ్యావాదానికేమీ తక్కువలేదు” అన్నది.

దివాకరుడు వెంటనే రెండుచెవులూ మూసుకొని “వేదం మిథ్యా! ఇంకేం అనకండి. విన్నాపాపం, వేదం మిథ్యఅంటే. లోకులు ‘వేదవాక్యం’ అన్నశబ్దాన్ని నిశ్చితసత్యాధారంగా పరిగణిస్తారు. వేదాలు మానవులవ్రాసినవా ఏమిటి, మిథ్యకావటానికి?” అన్నాడు.

అతనిఆవేశం చూచి కిరణ్ణయి పకపక నవ్వింది.

దివాకరుడు చెవులమీద చేతులుతీసి తన ఆవేశానికి స్వీకృతమవుతూ “నిజంగా అలా అన్నా, విన్నా పాపం వదినా! వేదాలు మిథ్యఅవుతాయా! ఇవి ఇతర ధర్మగ్రంథాలలాంటివా ఏమిటి, శివవాక్కు అని చెప్పి లోకులు రెండుమూడు శ్లోకాలు, ఐదారు పుక్కిటిపురాణాలూ చేర్చటానికి? వేదం అంటేనే సాక్షాత్ సత్యమని అర్థం!” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి పెదవులమీదకొచ్చిన నవ్వుఆపుకొని గంభీరంగా “నాకేం తెలుసు? ఎన్ని సంగతులు చెప్పాను. అయినా నువ్వకూడా వప్పుకున్నావుగా ధర్మగ్రంథాలలోకూడా శివవాక్కులనిచెప్పి పుక్కిటిపురాణాలన్నీ ఇరికిస్తారని?” అన్నది.

దివాకరుడు ఆమెమాట వప్పుకున్నాడు. కొన్ని గోజులక్రిందట అతను ఏదో మానవప్రకారంలో పురాణాలను గురించిన విమర్శ ఒకటి చేశాడు. అందుకనే “వేదాలను మిథ్య అనటం ఒట్టిఅన్యాయం. ఆ పురాణాలల్లా పుక్కిటి పురాణాలు, మిథ్యాశ్లోకాలు వున్నాయని నమ్మకపోలేదు. కాని మిథ్య ఎక్కువకాలం నిలువజాలదు, రెండుగోజులూలే దానంతటదే బైటపడుతుంది” అన్నాడు.

“ఎలా బైటపడుతుంది?”

“అది నాకు సరిగా తెలియదు. కాని మిథ్యను నూత్యవిమర్శచేస్తేనే ఏది మిథ్యో ఏదితథ్యమో పండితులకు తెలుస్తుంది. దానినిబట్టి మీరు వేదాలను సత్యంకాదనటం చాల అన్యాయం, అసంగతమూను” అన్నాడు దివాకరుడు.

పుషేంద్రుడు ఇంతవరకు కిరణ్ణయిచేసే ఈ పరిహాసాలన్నదేశ మేమిటో వూహించలేక వారి వాదవివాదాలు వింటూ వూరుకున్నాడు. కిరణ్ణయి అతినికేసి చూచి చిరునవ్వు ఆపుకుంది. మళ్ళా దివాకరునితో గంభీరంగా “నాకేం తెలుసుబాబూ, ఒక ధర్మక్రంథంలో చెదివాడు. ఒక బ్రాహ్మణ యువకుడు ఎందుకో యముణ్ణి కలుసుకోటానికే వెళ్ళాడట. ఆ సమయంలో యముడు ఇంటివద్దలేడు. బహుశా అత్తివారింటికి వెళ్ళివుంటాడు. మూడు రోజులకు ఇంటికి తిరిగివచ్చి బ్రాహ్మణయువకుడు పస్తువున్నాడనీ, ఏమీ తిన లేదనీ విన్నాడు. ఒకటి బ్రాహ్మణుడు, దానిమీదట అతిథి. యముడు చాల దుఃఖపడ్డాడు. చివరికి విధేయతతో నువ్వు మూడురోజులనుండి పస్తులున్నావు. దానికి బదులుగా మూడువరాలు కోరుకోమన్నాడు” అన్నది.

కథ పూర్తికాకముందే దివాకరుడు పక్కననవ్వి “ఇది ఎక్కడికథ వదినా?” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి శాంతగా “చదివినవిషయం చెబుతున్నాను. ఎప్పుడైనా అలాంటి ఘటన జరుగుతుందా? నీకు దీనియందు నమ్మకముందా?” అన్నది.

“ఎప్పటికీవుండదు, అంతా అసంభవం.”

“అసంభవ మెందుకని? ధర్మశాస్త్రాలలో వున్న సంగతేగా”

“ఏ ధర్మశాస్త్రంలోనైనావుంటే ఎవరికల్పనో అయివుంటుంది.”

“కల్పన అని ఎలా తెలుసుబాబూ?”

“ప్రతివాడికీ ఆలోచించుకునే శక్తి వుంటుంది వదినా! నాకు ఎక్కువగా తెలియనిసంగతి నిజమేగాని ఇది కపోలకల్పన అనటంలో మాత్రం అనుమానంలేదు. అలా ఎప్పటికీ జరుగదు.”

“అవిధంగానే అందరూ తన తెలివితేటలతో ఇది తథ్యమనీ, ఇది మిథ్య అనీ నిర్ణయించగలరు. అంతకు నిజానిజాలు తెలుసుకోటానికి మరో వుపాయం లేదు. కాని అందరికీ ఒకే అభిప్రాయముండదు. నువ్వు సత్యమనుకొన్నదానిని నేను అర్థం చేసుకోలేకపోతే నామీద నేరంమోపితే లాభంలేదు” అన్నది కిరణ్ణయి.

“లాభంలేని సంగతి నిజమే.” వెంటనే అందుకున్నాడు దివాకరుడు.

“అయితే చూడుబాబూ?! ఆవిషయంలో అభిప్రాయం కలిగినంత మాత్రాన నేరం మోపలేదు. హృదయమిదే, మనసుకీ, అతీతివైన నస్తువును గురించి ఎంతైనా అవైశ్చర్యం వుంటుంది. ఈవిషయంలో మనకు అభిప్రాయ భేదాలు లేవు. ఈఘటన మనబుద్ధికి అతీతివైనదని ఇద్దరము అనుకుంటున్నాం. ఇది పుక్కిటి పురాణమేనా బాబూ?! అన్నది కిరణ్ణయి.

కిరణ్ణయి అతిన్ని ఎక్కడికీ దింపుకుపోతుందో తెలుసుకోకుండానే దివాకరుడు “అవును” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి మల్లినన్ని “సరే, నా పుక్కిటపురాణంలో కేసుభాగం నీచేతులో నున్న ఆపుస్తకంలోనే దొరుకుతుంది” అన్నది.

దివాకరుడు ఆశ్చర్యంతో “ఈ వుపనిషత్తులోనా? అన్నాడు.

కిరణ్ణయికూడా అలాగే కాసుకస్థంలో “ఆ గానిలోనే దొరుకు తుంది. ఎక్కువ కెతుకనవునరలేదు. అది చూచిన తర్వాత గానిలో వున్న దంతా అసత్యంకాదనే అపోహవుండదు” అన్నది.

దివాకరుడు మాట్లాడలేదు. మొహం వాడిపోయింది. చూతిబుద్ధి నిలక చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

కిరణ్ణయి వుషేర్లదని మానవదనంకేసి చూచి “నీ అభిప్రాయ మేమిటి వుషేర్లబాబూ?” అన్నది.

వుషేర్లడు చిరునవ్వువల్లీ వూరించున్నాడు. మాట్లాడలేదు.

దివాకరుడు సంభాళించుకొని “ఇది రూపకం కూడా కావచ్చుగా? ” అన్నాడు.

“ఆ కావచ్చు. కాని రూపకం సత్యంకాదు. ఈ పుస్తకంలో మొదటి నుండీ చివరివరకూ మిథ్యాకాదనీ, తథ్యమూకాదనీ, బుద్ధియొక్క తార తమ్యాలనుబట్టి అలోచించి చెప్పుచున్నా. నీబుద్ధి దానిని పదహారణాల యథార్థ మనుకుంటే, నాబుద్ధి దానిని పదిహేనణాల అబద్ధమనుకోవచ్చు. దానిలో నేను చేసిన అన్వాయ మేముంది?” అన్నది కిరణ్ణయి.

దివాకరుడు చేతిలో పుస్తకంకేసి మెదలకుండా చూస్తూ వూరు కున్నాడు. కిరణ్ణయి మాటలు అతనిహృదయాన్ని బాధపెట్టసాగినై. కొంచెం

సేపు మెదలకుండా పూరుకొని “నువ్వు మిథ్య అనుకున్నదానిలో ఏదైనా గూఢరహస్య ముండకూడదా వదినా? అందుకే నే.....” అన్నాడు.

“అందుకేనే మిథ్యను సృష్టించింది? నీపూహించినది యథార్థము, సంభవమూ అని నేను వప్పుకుంటాను. అయినా పూహ పూహే. వుద్దేశము, రహస్యము ఏదైనా మార్గమత్రం మంచిదికాదు. మిథ్యాపోహలో సత్య ప్రచారం జరగదన్న సంగతి ఎప్పుడూ జ్ఞాపకం పెట్టుకోవాలి. తమ తెలివి తేటలను బట్టి ప్రతివారూ తెలుసుకోగలరు. ఇవాళ తెలుసుకోలేకపోతే రేపు తెలుసుకుంటారు. ఒకరు తెలుసుకోలేకపోతే ఇంకొకరు తెలుసుకుంటారు. ఎవరూ తెలుసుకోలేకపోయినా దానికి మిథ్యాభూమికను జోడించి రుచి వంతకం చేయటం ఏమీ అన్యాయం కాదనుకుంటారు. బాబూ, మిథ్య సదా పాపమనుకుంటారుగదా, మిథ్యతో తథ్యాన్ని కలిపి చెప్పినంతపాపం ప్రపంచంలో ఇంకేముంటుంది?”

దివాకరుని వదనం పుదానీన మైపోయింది. మానంగా పూరుకున్నాడు. కిరణ్మయి అతని మొహం చూచి అతని మనోభావాన్ని గ్రహించింది. “దీనిలో చింతపడవలసిన విషయమేమీలేదు. సత్యాన్నే అందరూ సదా స్వావస్థల యందు స్వీకరించటానికి ప్రయత్నించాలి; దానివల్ల వేదాలు, ధర్మశాస్త్రాలు కూడా అబద్ధమైనా సరే. అవి సత్యంకంటే మించినవేమీ కాదు. సత్యం ముందర వాటికేమీ విలువవుండదు. హతంతోగానీ, మమతతోగానీ, బహుకాల సంస్కారంతోగానీ కళ్ళుమూసుకుని అసత్యాన్ని సత్యమనటం పౌరుషమేమీ కాదు” అన్నది కోమలస్వరంతో. కొంచెంసేపు మెదలకుండా పూరుకొని “నేను అనుకున్నంత మాత్రాన అవి అసత్యా లైపోతాయనుకోవద్దు. సత్యమూ, అసత్యమూ అన్న సంగతి తెలుసుకుని గ్రహించటంగాని, త్యజించటంగానీ వుచితం. కళ్ళుమూసుకుని వప్పుకున్నంతమాత్రాన ఏమీ లాభంలేదు. అందువల్ల దాని గౌరవమూ వుండదు, నీ గౌరవమూ వుండదు” అన్నది మళ్ళా.

దివాకరుడు కొంచెంసేపున్న తర్వాత “అయితే వదినా, పూహతీతమైన విషయాలను గురించి మననచేసి సత్యమో అసత్యమో మీ రెలా నిశ్చయించగలరు?” అన్నాడు.

“ఎందుకు నిశ్చయించలేను? పూహాతీతమైన విషయాన్ని బుద్ధిబాహ్య మనుకొని దూరంగా వుంచుతాను. మాటలలో దానిని అవ్యక్తం, అబోధ్య మంటాను. అవసరమైతే దానిని గురించి బోధించటానికిగాని, తెలుసుకో టానికిగాని ప్రయత్నించను. వారి విషయంకూడా నమ్మను. నువ్వు ఈ పుస్తకాలన్నీ చదువలేదు. చదివితే సర్వత్ర ఇదే ప్రకృత్యం, ఇదేపంతమని గుర్తిస్తావు. ఒకటి త్వచైపుకులాగితే మనోజటి ఇ.కొకవైపుకు లాగుతుంది. అది అబోధ్యమని చెబుతారు. మళ్లా ఆ నోటితోనే తన కళ్లగా అంతా చూచి వచ్చామని కూడా చెబుతారు. లభ్యంకాని దానిని పొందటానికి పేజీలకు పేజీలు నింపుతారు. ఎలా? జీవితంలో ఎప్పుడూ ఎర్రరంగు చూడని వానికి ఎర్రరంగు ఫలానిదని నోటితో చెప్పటం ఎలా? చెప్పితే గ్రహించుకో లేనప్పుడు క్రోధ మొస్తుంది. తన్ను తాను కొడతానని చెబరిస్తారు. మాటల్లో మట్టుకు మహా ఘనంగా కనిపిస్తాయి. నిర్గుణం, నిరాకారం నిర్వికారం, ఇవన్నీ చెప్పుకోనే మాటలు. వాటికి అర్థమేమీ వుండదు. ఏదై నా అర్థమున్నా, ఈ మాటను ఆవిష్కారం చేసివారే, వీనినిగురించి ఏమీ చింతపడవద్దు, చింతించినా లాభ ముండదు. వ్యర్థపరిశ్రమ, అన్నారు.”

దివాకరుడు కొంచెంసేపు మెదలకుండా పూరుకొని తర్వాత మెల్లగా - “అయితే, నువ్వు ఆత్మను వప్పుకుంటావా వదినా?” అన్నాడు.

“లేదు”

“ఎందుకని?”

“మిథ్య కాబట్టి. అదీగాక సర్వం నాశమౌతుంది. అమూల్యమైన మన ఈ అహంకారంమాత్రం ఎప్పటికీ నాశం కాదనుకునేంత దుభంలేదు నాలో. నా మరణానంతరంకూడా నా అహంభావము అలాగే వుండాలన్న కోర్కె కూడా లేదు నాలో.”

“అయితే భగవంతుణ్ణి కూడా వప్పుకోవా?”

కిరణ్మయి చెప్పి “ఇంత భయంతో అడుగుతా వెదుకు బాబూ? దానిలో భయపడవలసిన విశేష మేమీలేదు. నేను వప్పుకోకుండా కూడా వుండలేను” అన్నది.

దివాకరునికి గాఢాంధకారంలో ఒక వెలుగురేఖ కనిపించినట్లయింది. “నువ్వు వారిని గురించి ఎలా చింతనచేస్తావు?” అన్నాడు.

“అక్షేమ మనుకున్న వానిని గురించి చింతనే చెయ్యలేదు, చెయ్యమ కూడా. వస్తుంది అచింతాన్ని గురించి చింత ఎలా చెయ్యను? అందుకనే అసంభవాన్ని సంభవం చెయ్యటానికి నేనెప్పుడూ ప్రయత్నించను. ఏవస్తువు నైనా మంచి పెద్దదాన్ని చెయ్యగలం. ఇంకా మంచి ఇంకా పెద్దదాన్ని చెయ్యగలం. కాని దాన్ని లాగిలాగి అనుతంత్రేయాలన్న పొరపాటు నావల్ల ఎప్పుడూ జరగనేలేదు” అన్నది కిరణ్మయి.

“అయితే దానిని గురించి వ్రాపించమకూడా లేదా?”

“వ్రాపించగలం. కాని అల్పమనుకొని వ్రాపించగలం. మానవుడికి గుణదోషాల సంతుల్యత చిన్నదైవంగా భావించి అశిక్షితులు శ్రద్ధాభక్తులతో కొలిచినట్లు వ్రాపించగలం. లేకపోతే జ్ఞానాభిమానంతో పరమాత్మ అంటూ వ్రాపించేవాళ్ళు తమ్ము తాము మోసపుచ్చుకుంటారు.” తర్వాత పుష్యేంద్రుని మొహం కేసిచూచి చిరునవ్వుతో “మీరు మహా చతురులు. మేమిద్దరం వివాదపడి ఇప్పటికి బైటపడ్డాయి. మీరు నోరు నెదల్చుకుండా బెట్టుగా కూర్చున్నారు. మీకు సర్వస్వము తెలుసునని నేనెరుగుదును. కాని మీ మనసులో మాట ఎవరికీ తెలియనీరు” అన్నది కిరణ్మయి.

పుష్యేంద్రుడు నవ్వి “లేదు వదినా? ఈవిషయంలో నేను బొత్తిగా అజ్ఞానిని. నేను నెదలకుండా మోచగ్గులు వింటున్నాను” అన్నాడు.

కిరణ్మయి చిరునవ్వు నవ్వి “పరిహాస మాడుతున్నారు” అన్నది.

“లేదు వదినా, నిజం చెబుతున్నాను. ఇంత చిన్న వయస్సులోనే ఇంత వీధ్య నెప్పుడు గడించారా? ఎప్పుడు మనం చేసుకున్నారా? అని ఆలోచిస్తున్నాను”

ఈపొగడ్త విని కిరణ్మయి హృదయం ఒక్కిసారి వుప్పొంగిపోయింది. కాని ఆమె దాన్ని కనపరచకుండానే “లేదు, లేదు. అలా అనకుండా. నేనూ వట్టి అజ్ఞానినే. ఏమీ తెలియదు. కాస్త్రాలలోని అతిశయోక్తులు చూస్తే నావల్ల మండుకుపోతుంది. సంభాషించుకో లేను. నీకూ నాకూ తెలియదు అనిపించుతుంది. ఇంకా నీబలప్రకర్ష ఎందుకు? ఇదిచెయ్యి, అది చెయ్యమని అమలు చేస్తారెందుకు? ఈమిథ్యాడంబరం, ఈపటాటోపం ఎందుకు? భగవంతుడు చేసేది అక్షరాలా ఆచరిస్తున్నామని దాంధ్రికంగా కబుర్లు చెబుతారు. పడుకుంటూ

లేస్తూ, తి.టూ, తేపుకూ ప్రతినిమిషంగానూ, ప్రతిపనిలోనూ వారు భగవంతుణ్ణి స్మరించుకొంటూ ధర్మం ప్రదర్శిస్తారు! అలా నవ్వు, ఇలా ఏడుపు, అని అలాచెయ్యి, ఇది ఇలాచెయ్యి; ఇదంతా బలవంతం కాకపోతే ఇంకేమిటి? కాని వింత ఏమిటంటే ఏకాన్త్రుకారుడూకూడా తన అనుభాసనాలకు కారణం చెప్పే అవసరం గుర్తించలేదు. అలాచేస్తే గోహత్యాసాపం తగులుతుంది, ఇలాచేస్తే బ్రహ్మహత్యాపాతకం కలుగుతుంది. నువ్వు సర్వవాళన మోతావు, నీ నాలుగు తరాలవరకు వరకంలో పడి వుండవలసిందే. ఎందుకు వెళ్తారు? నీతో చెప్పింది ఎవరు? స్మృతిపురాణాదు లన్నీ ఈవిధంగానే బలవంతంగా గొడ్డెర్రజేసాయి. నిజం చెబుతున్నాను. ఈ బలవంతం ఈ ఆధిక్యత అసహ్య మనిపిస్తోంది” అన్నది.

పుషేంద్రు డేమీ మాట్లాడలేదు. కాని దివ్యారుడు తన చివరిమాట అన్నాడు “మన మంచికోసమే వారు అలా నొక్కిచెప్పి వుంటారు.”

కిరణ్మయి మండిపడింది. “అలాంటి మంచితనం ఏమి అవసరం బాబూ! వారే మనుష్యులైనట్టా, తక్కిన దేశవాసులంతా పశువు లైనట్టా, వారిని దారికి తీసుకురావటానికి అనతరించినట్టు వున్నది. తన మంచి, తనబాగు ఎవరు కోరుకోరు? నచ్చుజెపితే చాలు, సరిపోతుంది. ఇలాచేస్తే మంచి, ఇలాచేస్తే చెడూ అని వారు చెప్పలేరా? ఈ దారిని నడిస్తే మనకు మంచని వారు చెప్పలేరా? దానికోసం ఇలా కండ్లెర్ర జేయటం, ఇంత మిథ్యాడంబరం పన్నే అవసర మేముంది?” అని ఆమె పుగ్రురాలై పోయింది.

పుషేంద్రునికి ఒక్కసారి ఆమెదటి రాత్రి సంగతి జ్ఞాపక మొచ్చింది. అదేమూర్తి! బోనులోనున్న ఆడసింహంలాగా అదే గర్జన! ఆఖరికి ఈమెకు కావలసిందేమిటి? ఎవరిమీద ఈమె కింత క్రోధం? కాస్త్రాలనుండి, కాన్త్రుకారులనుండి ఈమె ముక్తి పొంద దలచుకుందా?

ఆమెను నెమ్మది పరచాలనే వుద్దేశంతో పుషేంద్రుడు విషయంగా చిరునవ్వుతో “నీ సవాళ్లకు మేమిద్దరమూ జవాబు చెప్పలేనంత మాత్రాన, ఇంకెవరూ చెప్పలేరుకో వద్దు. ఆవిడ ముందు మీరుకూడా తర్కంలో తల ఒగ్గవలసి వస్తుందని నేననుకుంటున్నాను” అన్నాడు.

కిరణ్మయి తన వుద్దేశజను తెలుసుకొని లోలోన సిగ్గుపడింది. ఆమె కూడా చిరునవ్వుతో “ఆవిడ ఎవరు? చెబుదురూ!” అన్నది.

వుపేంద్రుడు గంభీరంగా “మీరు పరిహాస మనుకోవద్దు. నిజం చెబుతున్నాను. అవిడను తర్కంలో ఓడించుతాననే ఆశ పెట్టుకోవద్దు. ఎక్కువగా ఆమెకు చదివే అవకాశంకూడా చిక్కలేదు. కాని తర్కనిపుణత ఆమెలో చాలవుంది. ఈవిషయాలంటే ఆమెకు చాలా యిష్టంకూడాను. ఆఁ మీరు ఆమెను ఓడించిలే ఆప్పడచుకుంటాను” అన్నాడు.

కిరణ్యులు వుత్సాహంతో “ఓడించలేకపోయినా కొంత నేర్చుకుంటాను” అని చిరునవ్వునవ్వి “అసలు ఎవరేమిటి ఆమె? మాచెల్లెలు కాదు గదా?” అన్నది.

వుపేంద్రుడు నవ్వి “అవును. ఆమె. నిజంగా ఆమెలో అద్భుతమైన ఆలోచనాశక్తియున్నది. ఆమె తర్కబుద్ధినిమాచి అప్పడప్పడూ నేనుకూడా నోరు మెదల్చలేను. ఏమి సమాధాన మివ్వటానికీ, ఏమి ప్రశ్న వెయ్యటానికీ కూడా తోచదు” అన్నాడు.

వుపేంద్రుని నోట సురబాల ప్రశంస విని కిరణ్యులు ముఖదీప్తి నల్లబడిపోయింది. ఆమె ఈవిషయాన్ని ఇంకా పొడిగించాలనుకున్నది. కాని ఈర్ష్యాగ్ని ఆమె శరీరమంతటా ఆవరించి గొంతు పిసికినట్లు చేసింది. ఏమీ మాట్లాడలేక పోయింది.

కాని వుపేంద్రుని ధ్యానం అటుపోలేదు. “ఈ విషయంలో ఆమెతో మీకెప్పుడూ చర్చ జరుగనట్లున్నది” అన్నాడు.

కిరణ్యులు తలకాయ వూగించి “లేదు. ఆమె ఇక్కడ వున్నది రెండు రోజులేగా. అదీగాక సావకాశంగా మాట్లాడుకునే సమయంకూడాకాదు. పదండి, ఇవ్వాలే ఒకసారి మీతర్కవాగీశ్వరిని చూచివద్దాం” అన్నది.

వుపేంద్రుడు నవ్వి “ఆమె తార్కికు రాలేమీ కాదు వదినా! అసలు ఆమె ఈవిషయంలో తప్పిలే ఇంకే విషయంలోనూ తర్కించలేదు. మీరు చెప్పినట్టట్లా వప్పుకుంటుంది. రెండు మూడు రోజు లాన్నతర్వాత ఇంటికి వెళ్లిపోతుంది. కావాలంటే ఇక్కడికే తీసుకొస్తాను” అన్నాడు.

కిరణ్యులు ఆతురతతో “వద్దుబాబూ! వద్దు. ఇక్కడికి రప్పించి నేనామెను కష్టపెట్ట దలచలేదు. ఇక్కడవున్న రెణ్ణాళ్లూ ఆమె పడిన కష్టాలు చాలు. ఆమెను ఇంకెక్కువ కష్టపెట్టదలచలేదు. అదే నా మహాభాగ్య

మరుకోవచ్చును. నన్ను తీసుకెళ్లండి, నేనే వస్తాను. అయితే అలాంటి తార్కిక గురువును వుంచుకుని కూడా మీ అన్నదమ్ము లిద్దరూ నామాటలకు సమాధాన మొందుకు చెప్పలేక పోయారా?" అన్నది.

కిరణ్ణయి ఈమాటలు మామూలు పరిహాసంతోనే అన్నది. కాని ఆమె అంతర్వేదనవల్ల చివర మాటలు కొంచెం కఠోర మనిపించినాయి వుపేంద్రునికి.

దివాకరుడు మెదలకుండా వూరుకున్నాడు. "లేదు వదినా. ఆమె యుక్తులన్నీ నేర్చుకోలేదు. ఎన్ని సార్లు విన్నా వాటిని హృదయంలో వుంచుకోలేక పోయాను. భగవంతుణ్ణి నమ్మేవారు ఇది ఆగని ప్రాణమే అంటారు. నిజం చెబుతున్నాను. వదినా! నాకు అనేకసార్లు ఈర్ష్య కలిగింది. దాని సహస్రభాగాలలో ఒకభాగం దక్కినా శత్రువు ల్లయ్యేవాణ్ణి!" అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

వుపేంద్రుడు ఏమి చెప్పి పోయాడో కిరణ్ణయి సరిగ్గా తెలుసుకోలేక పోయినా ఆమె మొహం ఒక్కసారి నల్లబడి పోయింది. కాని వెంటనే తెలుసుకొని ఒక చిన్న చిరునవ్వు చాటున దాచుకోవా లనుకుంది. కాని ఎంత ప్రయత్నించినా ఆమె పెదవులమీద చిరునవ్వు రేఖ లగడ లేదు.

ఆమె దిగ్గున లేచి నుంచుని "పదండి బాబూ! ఇవ్వాలే ఆమెను కలుసుకు వస్తాను. మీకు కూడా ఈర్ష్యకలిగించేంత తెలివితేటలు గల ఆవిడను నేను చూడలేకుండా వుండలేను" అన్నది.

ఆమె ఆగ్రహాధిక్యతచూచి వుపేంద్రుడు తన నవ్వును ఆపుకోలేక పోయాడు. కిరణ్ణయి ఈర్ష్య లేకపోతే గంభీరంగా వుండేదేమో! కాని ఆవైపు ఆమెధ్యానమే పోలేదు. "లేదు బాబూ! మీకు నమస్కారంచేస్తాను. తీసుకెళ్ళు" అన్నది.

వుపేంద్రుడు విసుగుతో చేతులురెండూ నెత్తినపెట్టుకొని "రామ, రామ! అటువంటిమాటలు నోటివెంట రానియ్యకు వదినా. మీరు నయ్యకులో చిన్నయినా వయసుకు పెద్ద. సరే, పిన్నిని తిరిగి రానియ్యండి. మిమ్ముల్ని ఇవ్వాలే తీసుకెళ్తాను" అన్నాడు.

మూడు రూములకు కిరణ్ణయి జ్యోతిష్ బాబుగారింటికి చేరుకుంది. తెల్లని ముతకబట్ట కట్టుకుంది. వంటిమీద నగలేమీ లేవు. రేగిన పెండ్రుకలు మొహంమీద పడుతున్నాయి. వుదాసీనవదనంతో వుంది. ఆమె శరీరమంతటా అలెకీకవైధవ్యసామ్రాజ్యం మూర్తీభవించియున్నది. మొహంవంక చూడ గానే కళ్ళు పొదాలకేసి వంగిపోతున్నాయి. సరోజిని బైట వసారాలో బల్లమీద కూర్చుని పుస్తకం చదువుతుంటూవుంది. తల వైకెత్తగానే ఈ అమంగళరూపం జూచి ఒక్కసారి వ్యాకులపడింది. కిరణ్ణయి నెప్పుడూ ఆమెకుంటితో చూడలేదు. ఆమె పేరు మాత్రం విన్నది. సురబాల నోటి పెంట ఆమె సౌందర్యప్రశంస విన్నది. కాని ఆ సౌందర్యం ఇలావుంటుందని ఆమె ఎప్పుడూ వ్రాహించి ఎరుగదు.

పుపేంద్రుడు ఆమెను పరిచయం చేశాడు. “మావదిన సరోజిని!”

సరోజిని దగ్గరకువచ్చి నమస్కరించింది.

కిరణ్ణయి ఆమె చేయిపట్టుకుని చిరునవ్వుతో “నీపేరు అందరూ చెబుతూవుండేవారు. ఇవ్వారో కల్లారా చూట్టానికి వచ్చాను అమ్మా!” అన్నది.

సరోజినికి ఏమి మాట్లాడటానికి తోచలేదు. కొత్తమనుషులను కలుసు కోటం, మాట్లాడటం ఆమెకు చిన్నప్పటినుంచీ అలవాటే. అయినా ఆమె ఈ విధవశ్రీమందు నోరు మెదల్పలేకపోయింది.

కిరణ్ణయి ఒకసారి పుపేంద్రుని వైపు తిరిగి చూచి “ఇవ్వారో ఎక్కువ సమయం లేదు తీర్మానంహోదానికి. పద బాబూ, ఒకసారి వెళ్లెన్ని చూచి వస్తాను” అని ఆమె సరోజిని చెయ్యి పట్టుకొని నైగ చేసింది.

రెండురోజుల పరిచయంతోనే - సురబాల విద్యార్థులను ఇంటిగా పరిశ్రించటం, వాదవివాదా లాడటం, మంచిదికాదని ఆమె వచ్చేటప్పుడు దారిలోనే నిశ్చయించుకున్నది. లోకు లేమంటారు? నా యీ వ్యవహారం చూచి అందరూ నవ్వుతారు. అందుకని ఈవిషయంలో ఏమీ చర్చించకుండానే తిరిగి వెళ్లేడం మంచిదనిపించింది. కాని తిరిగి వెళ్లేలేకపోయింది. ఎవరో ఆమెను బలవంతంగా ఆపినట్టు అగింది.

వుపేంద్రుడు ఇంత పొగడుకుంటూ గర్వపడుతున్న తన ప్రియపత్నిని కిరణ్ణయి ఏమీ కాదనుకున్నది. ఆమె ఎంత తెలివిగలదైనా నేనొక్క మాటలో ఓడించివేస్తాను. అతనిముందే ఆమె విజ్ఞానాన్నంతా ధూళిలాగ ఎగర గొట్టివేస్తాను. ఆమె హృదయంలో ప్రతిహింసలాగ రగులుతూన్న ఈ కోర్కెను ఆమె ఎన్నివిధాల ప్రయత్నించినా అణచుకో లేకపోయింది. సతీశునివల్ల కలిగిన పరిచయంతో వుపేంద్రుడు తన ప్రశ్నలకు, తన యుక్తులకు సమాధానం చెప్పగలడని నమ్మింది ఆమె. కాని అతినేమీ చెప్పలేదు. చిరు నవ్వు నవ్వి వూరుకున్నాడు. ఎందుకలా చేశాడు? సురబాల ముందుకు తీసి కెళ్ళి నన్నొక్కసారి హీనురాలిని చెయ్యటానికా? ఒకచేళ సురబాలకూడా ఏమీ సమాధానం చెప్పకుండా ఒక చిరునవ్వు నవ్వి వూరుకుంటే ఏమి చేస్తాను?"

ఇలా ఆలోచించుకొంటూ ఆమె సగోజిని వెనువెంట సురబాల గది లోనికి వచ్చింది. వీరంతా వస్తున్న సంగతి ఆమెకు తెలియదు. బల్లమీద కూర్చుని ఆమె మహాభారతంలోని భీష్ముని శశయ్యఘట్టం చదువుతూ కన్నీరు కార్చుతూ వుంది. కిరణ్ణయిని చూడగానే తటాలున పుస్తకం మూసి కళ్లు తుడుచుకొని లేచి నుంచున్నది. ఆమె కిరణ్ణయి చేతులు రెండూ పట్టుకొని ఆదరంతో “రా అక్కా!” తీసుకొచ్చి చాపమీద కూర్చోబెట్టి— “నేను రేపు మీయింటికి వద్దామనుకుంటున్నాను” అన్నది.

“అందుకని నేను ఇవ్వాలే వచ్చాను. అక్కా!” అన్నది కిరణ్ణయి.

వుపేంద్రుడు ఒక కుర్చీ దగ్గరకు లాక్కుకూర్చుని “ఏడుస్తున్నావా ఏమిటి? మహాభారతమేనా అది?” అన్నాడు.

సురబాల సిగ్గుపడి పయటచెగుతో మల్లా కళ్లు తుడుచుకోసాగింది.

“ఈ పాఠపుస్తకాలమీద పడి కాలాన్నంతా ఎందుకు వ్యర్థపర్చు తున్నావో నాకు అర్థంకాకుండా వుంది. ఇంకా వైగా ఏడవటం, తుడుచు కోవటం.....” ఇంకా మాట వూర్తికాకముందే సురబాల కళ్ళు తుడుచుకోటం వదిలివెట్టి క్రోధంతో “ప్రతిసారీ ఈ మామాటలే ...?” అన్నది.

“ఏమున్నాయి. అంతా అసత్యపూరితమైంది, అంటున్నాను. ఇంకే మనటలేదు” అన్నాడు వువేంద్రుడు.

అలాంటిమాటలంటే కోపం రావటానికి ఆమె కెక్కువసేపు పట్టదు. ఎర్రటి కళ్ళతో భర్తకేసి మిరిమిరిచూచి “మహాభారతం అసత్యమా? ఎప్పుడూ అటువంటి మాటలు నోటివెంట రానియ్యకు. ఇది పరిహాసంకాదు. అలాంటి మాటలు నోటివెంట వచ్చినా పాపమని తెలియదా?” అన్నది.

“తెలుసు, ఏమీలేదని.’ ఇంకా వీరినడుగు. వీరిక్కూడా నమ్మకంలేదు” అన్నాడు వువేంద్రుడు.

ఈసారి సురబాల కిరణ్ణయి మొహంకేసి చూచి నవ్వి “విన్నావా ఆక్కా, నువ్వు మహాభారతాన్ని నమ్మవట. నీరు ఎలా మాట్లాడతారో చూడు. వీరికి కొంచెం నచ్చు జెప్పాలి” అన్నది.

కిరణ్ణయి మాట్లాడలేదు. దంపతులలోని ఈ వాగ్వివాదం ఆమెకు అర్థంకాలేదు. తన్ను గురించే ఈ నాటక మాడుతున్నారనిపించింది.

వువేంద్రుడు సరోజినిని పిలిచి “అయితే, మహాభారతంలో కథను నీవు నిజమని నమ్ముతావా?” అన్నాడు.

సరోజిని వినయంగా “కొంతవరకు యథార్థమని నేనూ నమ్ముతాను. కాని మొదటినుంచి చివరివరకు యథార్థమంటే ఎవరూ వప్పుకోరు. నేనూ వప్పుకోను” అన్నది.

సురబాల మొదట మెదలకుండా వూరుకుంది. తర్వాత ఆమె ఈ మాటను పరిహాసంకింద తోసివెయ్యాలనుకుంది. కాని సరోజిని మరి రెండు మూడు మాటలనటం, వువేంద్రుడు తాళంవెయ్యటం చూచి ఆమెకు ఆశ్చర్యం కలిగింది. చూస్తూ చూస్తూవుండగానే ముగ్గురిలో వాదవివాదాలు పెరిగిపోయినాయి.

ఇంతవరకు కిరణ్ణయి ఒక్కమాటకూడా మాట్లాడలేదు. ఈవాద వివాదాలలో పరిహాసం తప్ప మరేమైనా వుంటుందని ఆమె నమ్మలేకపోయింది. తను వాదవివాదాలు చేద్దామనుకొని వచ్చిన వ్యక్తి మహాభారతమంతా అఖండ సత్యమని నిర్ధారణ చెయ్యటానికి నడుంబిగించుకు కూర్చుంటే అలాంటి అచింత నీయ విషయాన్ని ఆమె ఎలా అంగీకరించుతుంది. ఇటు వాదవివాదాలు బాగా

సాగుతున్నాయి. అటు ఆమె మెదలకుండా సురబాలకేసి తీక్షణదృష్టితో చూస్తూవుంది. చూస్తూచూస్తూవుండగానే ఆమె సందేహరాసి అవిరిలాగ వీస మైపోయింది. సురబాల కంఠస్వరంలోనూ, చాపులోనూ, వదలంమీదా, ఒకవిధంగా శరీరమంతటినీబట్టి చూస్తే దానిలో కాస్తకూడా అనుమానం లేనట్లుకనపడింది ఆమెకు. ఇంత పెద్దగంధం ఆమెదృష్టికి యథార్థం! ఇది నవ్వుకాదు, పరిహాసం కాదు. ఇది ప్రత్యక్ష జీవిత విశ్వాసం. తర్వాతి కొంత సేపటివరకు ఎవరు ఏమి అంటున్నారో ఆమెకేమీ అతుప్పట్టలేదు. ఆమె ఒక కొత్త ఆకర్షణ సురబాలలో చూడసాగింది.

కాని ఆమె ఈవిధంగా ఎంతసేపు వుండగలిగేదో చెప్పలేం. వుపేంద్రుడు, సరోజినీ ఒక్కసారి పకపక నవ్వేప్పటికి తమాయించుకు చూచింది. ఈ నవ్వుతో సురబాల తెల్లబోయింది. పాప మామె ఒక్కతె. అందుకేనే ఆమె కిరణ్ణయిన మధ్యవర్తిగా ఎన్నుకొని క్రోధస్వరంతో “అయితే అక్కా! ఇది ఎప్పుడైనా అసత్యమాతుందా?” అన్నది.

వుపేంద్రుడు కిరణ్ణయివంక చూచి నవ్వు ఆపుకొని “తర్కవిషయ మేమిటుంటే; భీష్ముడు శరశయ్యయందున్నపుడు అర్జునుడు బాణాలతో పృథివీని చీల్చి గంగాజలం తీసుకొచ్చిన సంగతి అబద్ధమంటుంది సరోజినీ. అలా ఎక్కడైనా జరుగుతుందా వదినా?” అన్నాడు.

సురబాల భర్తమొహంకేసి తీవ్రదృష్టితో చూచి “తీసుకురాకపోతే చెబుతాను విను. భీష్మ పితామహుడు శరశయ్యచిద్ పరుండియుండి జల మడి గాడు. దుర్యోధనుడు సువర్ణకలశంతో తీసుకొచ్చి యివ్వబోయాడు. కాని అతను ముట్టుకోలేదు. ఇది అసత్యం కాదుగా? ఒకనేత గంగాజలం రాకపోతే అతని దప్పి ఎలాతీరుతుంది?” అన్నది.

ఈమాట విని సరోజినీ మెదలకుండా వుండలేక పోయింది. “ఎలాగ? వారి దప్పి తీరితే కలశం నీటితోనే అతను దుర్యోధనుడు కలశంతో తెచ్చిన నీటినే త్రాగాడు” అన్నది.

సురబాల మరింత వుత్తేజంతో క్రోధితురాలై “అయితే తాగలేదని పేర్కొందుకు రాకారు? అతను కలశం నీటిని తాగితే అర్జునుడు ఇంత కష్టపడి బాణంతో పృథివీని ఛేదించి గంగాజలం తీసుకొచ్చే అవుసరమేముంది? నువ్వు

చెప్పు అక్కా! ఇది అసత్యం ఎప్పటికీ కాదు” అని ఆమె కరుణనేత్రాలతో కిరణ్మయి కేసిచూచి సమాధానంతో సంబలవంతపెట్టింది. వెంటనే వుపేంద్రుడు గది మారుమోగేట్లు నవ్వాడు. సరోజినికూడా పకపక నవ్వింది.

“చెప్పు, వదినా చెప్పు. అర్జునుడు గంగాజలం తీసుకురాకపోతే దప్పెలా తీరిందో చెప్పు? దప్పి తీరిన తర్వాత గంగాజలం ఏల రాలేదు?” అని మళ్ళీ పకపకనవ్వాడు వుపేంద్రుడు.

కాని ఆశ్చర్యం! కిరణ్మయి ఈనవ్వులూ పాల్గొనలేకపోయింది. ఆమె ఆశ్చర్యంతో సురబాల మొహంకేసి చూస్తూ వుండిపోయింది. క్షణంసేపుండి ఆవేగంతో ఆమె నొక్కసారి కాగిలిచుకొని “అసత్యంకాదు అక్కా! దీనిలో కించిత్తుకూడా అసత్యంలేదు. గంగాజలం తీసుకొచ్చినమాట యథార్థం. నీవు చదివింది, గ్రహించింది అంతా సత్యమే. సత్యాన్ని అందరూ గుర్తించలేదు. అందుకనే లోకులు నీమాటలు విని నవ్వుతారు” అంటూ అంటూ వుండగానే ఆమె రెండు కళ్ళనిండా నీరు తిరిగాయి.

సరోజిని వుపేంద్రుడు ఇద్దరూ ఆమె మొహంకేసి చూడసాగారు. కాని కిరణ్మయి వారివైపు ఒక్కసారికూడా చూడలేదు. ఆమె నలాగే కాగిలిచుకొని కళ్ళుతుడుచుకుంటూ “ఇవ్వాలే నీవుచేసినటువంటి మీమాంస ఏధర్మగ్రంథమూ, ఏ విద్వాంసుడుకూడా చేయలేదని ధర్మగ్రంథాలు చదివిన వారికి తెలుసు. వారుకూడా ఈవిధంగానే తన మనసులోనిమాట చెప్పవలసి వచ్చింది. ఈసంగతి తెలిసినవారెవరూ నీమాటవిని నవ్వలేరు” అని ఆమెను వదిలి సరోజినికేసి చూస్తూ, “నా మాటలుచూచి నీకు ఆశ్చర్యమేస్తుందా సరోజా? ఆశ్చర్యపడవలసిన సంగతే” అని ఆమె చిరునవ్వు నవ్వుకుంది.

కాని అందరికంటే ఎక్కువ ఆశ్చర్యం కలిగింది ఉపేంద్రునికి. అతను కిరణ్మయిలో కలిగిన ఈ అకస్మిక భావపరివర్తనకు కారణం వూర్తిగా తెలుసుకోలేకపోయాడు. కొద్దిసేపటి ముందు సత్యాసత్యవిచక్షణ తెలివితేటలతో తప్ప మరేవిధముగానూ తెలుసుకోలేము. అలా తెలుసుకోలేని విషయం వప్పుకొనటంకూడా అనవసరమనుకున్న వ్యక్తి ఇప్పుడు తెలివితక్కువ సురబాల మాటలకు ఎలా కరిగిపోయింది? ఆమెను కాగిలిచుకొని అన్నమాటలు మొహంఎదుట అన్నమాటలు కావు. అదీగాక తను అన్న మాటల వుద్దేశం

సురబాల తెలుసుకోలేదని కిరణ్ణయికి బాగా తెలుసు. అయితే ఆమె కళ్ళల్లో ఇలా నీరు ఎదురుకుతిరిగింది? అని ఆలోచించుకొని వుండేద్రుడు చాలా ఆశ్చర్యం పడ్డాడు. మరో విషయముంది. ఇలాంటి రీత్యునిగల స్త్రీలు పీఠ్ఠిలోనుకూడా ఆవేశం కనపర్చరనీ, ఏదోవిధంగా కనపడితే వారినిగ్గుకు అతం వుండదనీ వుండేద్రునికి తెలుసును. తన వ్యవహారానికి ఆమె కించిత్తు కూడా సుకోచపడలేదన్న విషయం ఏమీ తెలియని సగోజిని కూడా ప్రహించింది.

సాయంత్రమైంది. కిరణ్ణయి అందరివద్దా సెలవుతీసుకొని మెల్లగా బండీలోనికి వచ్చి కూర్చున్నది.

దివాకరుడు ఇంట్లోలేడు. పికారుకు బైటికి వెళ్ళాడు. అందుచేత వుండేద్రుడు లోపల వంటరిగా కూర్చోవలసి వస్తుంది. కాని కిరణ్ణయికి అటుధ్యానం పోలేదు. బండీలో ఒకమూల స్తబ్ధురాలై కూర్చునివుంది.

కొంతసేపు గడచిపోయింది. ఈ విధంగా మెదలకుండా కూర్చోటం కూడా బాగుండలేదు. కిరణ్ణయి ఏదో ఆలోచించుతూ వుంటుందని వుండేద్రునికి గట్టిగా తెలుసు. కాని ఏమీ ఆలోచించుతూ వుందో తెలుసు కోటానికి “మాష్టున్నావుగా వదినా! ఎంత తెలివిగల ఇల్లాలతో కాపరం చెయ్యవలసి వస్తోందో? అసలే ఈ విషయంలో ఎవరిమాటా వివదు. దాని మీద మీరు నవ్వుతూ నవ్వుతూ ఇచ్చివచ్చిన సర్టిఫికేట్లతో అసలే వినదు” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి దీని కేమీ సమాధానం చెప్పలేదు. వుండేద్రుడు కొంచెం సేపు సమాధానం కోసం ఎదురుచూచి చిరునవ్వుతో “ఇంతేకాదు వదినా! ఎంత తెలివితక్కువ దనుకున్నా - ప్రాణముండగా ఎప్పుడూ అబద్ధమాడదు” అన్నాడు. కిరణ్ణయి అలాగే మానంగా వూరుకుంది. “ఎందుకు అబద్ధమాడ లేనో తెలుసా? ఒకటి-ముప్పైమూడుకోట్ల దేవతలూ ఆమె నెప్పుడూ ముట్ట డించివుంటారు. అదిగాక ఎప్పుడూ మాడని విషయాన్ని గురించి బుద్ధి నుప యోగించి ఆలోచించుకునే శక్తి ఆమెలో లేదు” అన్నాడు వుండేద్రుడు.

కిరణ్ణయి దుగ్ధకంఠంతో క్లుప్తంగా “మంచిదేగా” అన్నది.

“నేనలా అనుకోను. గృహస్థాశ్రమంలో ఒకటి రెండు అబద్ధాలు అడవలసి వస్తుంది. ఎవరికి అపకారం, హానిలేని అబద్ధం ఒకటి ఆడితేమాత్రం

తప్పేమున్నది? అలాంటప్పుడు అబద్ధమాడినా తప్పు లేదంటాను నేను” అన్నాడు వుశేంద్రుడు.

“మంచిదే, కాని ఈ సంగతి ఆమెకు నేర్పలేకపోయారా?”

“చదివింది ఎలా నేర్చుకుంటుంది? ఒకచిన్న అబద్ధంకోసం యుద్ధిష్ఠిరునికి కలిగిన దుర్గతి మహాభారతంలో వ్రాసివుంది. దేవతాగణ మంతా కళ్ళు తెరచు కొని చూస్తున్నట్లు ఎరుగుండికూడా ఆమె అబద్ధమాడగలదా? లక్షణమే ఆమెను నరకంలో ముంచదూ!” కొంచెం ఆగి “ఆమె రెప్పవాల్చి ఈశ్వర రూపాన్ని కూడా స్పష్టంగా చూడగలదు. ఒక్కొక్కప్పుడు దాలో శత్రుల తోనూ, ఒక్కొక్కప్పుడు శంఖచక్రాలతోనూ, ఒక్కొక్కప్పుడు మురళి చేతపట్టుకుని ప్రత్యక్షంగా ఆమె ముందు నిలబడతారు. ఈ మాటలు ఓంటూంటే నావల్ల పులకరించుతుంది. ఈ మాట ఇంకెవరైనా అంటే ఒట్టి గొప్పలనుకుని నవ్వులాటకింద కట్టేసేవాణ్ణి. కాని ఆమె విషయంలో నేనలా చెయ్యలేను.....” అంటూవుండగానే ప్రేమ, శ్రద్ధ, ఆదరాలలో కరగి పోయి వుశేంద్రుని గొంతు నిండు కొచ్చింది. అతను క్షణంసేపుండి మళ్ళా కుతూహల స్వరంతో “ఇదంతా చూస్తూంటే ఆమెను మనిషి అనేకంటే పశువంటే ఎక్కువ సమంజసంగా వుంటుంది. చిన్నప్పుడు ఆమెకు పశురాజు అని పేరు పెట్టినవారి తెలివితేటలకు సంతోషించాలి” అన్నాడు.

బండి మలుపు తిరిగేప్పుడు కన్నీటితో తడసిన కిరణ్యుని మొహంచూచి వుశేంద్రుడు త్రుల్లిపడ్డాడు.

వుశేంద్రుడు సిగ్గుతో తల వంచుకున్నాడు. ఆనందమాధుర్యంలో మగ్నమై ప్రేమతో ఎదురుగా కూర్చుని ఎవరితో పరిహాస మాడుతున్నాడో ఆమె ఏవ్యధతో కన్నీరు కార్చుతూవుందో తెలుసుకోలేక పోయాడు.

పథరియాఘట్టా ఇంటికి చేరుకునేప్పటికి రాత్రి రెండున్నర గంటలైంది. కిరణ్యుని దారిపొడుగునా నోరుమెదల్చలేదు. ఇంట్లోకివచ్చి కొంచెంసేపున్న తర్వాత, తలవని తలంపుగా ఆమె అత్యంత అనుతప్త కంఠంతో “నాబుద్ధి బుగ్గినా. అనవసరంగా తిరుగుతా నెందుకు? మీరు ఇంతవరకు గుక్కెడు నీళ్లుకూడా మింగలేదు. నాకు అటుధ్యాసమే పోలేదు. త్వరగా కాళ్లు చేతులు కడుక్కుని వంటింట్లోకిరండి. గలగలబా నాలుగు పూరీలువేస్తాను”

అని “త్వరగా పొయ్యి రాజేసి మరీపో ఇంటికి. మాదాది మంచి తెలివైంది” అన్నది పనిగత్తెతో. అది తలుపువేసి ఇంటికి వెళ్లబోతూవుంది హఠాత్తుం జూరీ అయ్యేప్పటికి ఆమె మళ్లా పైకి వెళ్లవలసి వచ్చింది. తలవాకిలి వేసి ఆమె త్వరత్వరగా పైకి వచ్చింది.

నాలుగుపూరీలు వేస్తానంటుంది విని వుపేంద్రుడు గాబరాపడి “ఏమీ అవసరంలేదు వదినా! ఇవ్వాలే సువ్వ చాల అలసిపోయావు. నేను మళ్ళా వెళ్ళి తింటాను. నాకోసం నీవేమీ కష్టపడవలసరంలేదు” అన్నాడు.

“ఎందుకని?”

“వద్దు వదినా. ఏమీ అవసరంలేదు.”

కిరణ్ణయి మొహం తిప్పుకొని చిరునవ్వుతో “నీకు కీర్తివాహం మహా వుంది బాబూ! ఇంతకీర్తి నాల్గించి ఎక్కడ దాస్తావు?” అన్నది.

ఆకస్మికంగా వచ్చిన ఈపాగడ్డవాక్యాలకు కారణం తెలుసుకోలేక వుపేంద్రుడు కొంచెం ఆశ్చర్యపడ్డాడు. “నిజం చెబుతున్నావు, నీ పగోప కారకీర్తికి స్వర్గ, మర్త్యలోకాలలో ఎక్కడా ఎదురులేకుండా నిస్వార్థంగా నిర్లిప్తంగా వుండాలి. నీవు మాకోసం చేసిన మేలుకి నాహృదయం చీల్చుకొని హృదయరక్తంతో సీపాదాలు కడిగినా సువ్వేమీ కాదనగూడదు. కాస్త ఫలహారం తయారుచేస్తానంటేనే తలతిప్పుతున్నావు. చీ! సువ్వ మమ్మల్ని ఇంత నీచు లుకుకున్నావా? సువ్వ మమ్మల నే మనుకుంటున్నావు బాబూ? మేము మనుష్యులం కామా? మనుష్యులరక్తం మా శరీరాల్లో లేదా?” అన్నది కిరణ్ణయి.

వుపేంద్రుడు మరింత సిగ్గుపడి “నేను అలాంటి విషయమేమీ ఆలోచించుకు కాదనలేదు వదినా. నేను పూరికినే.....” అన్నాడు.

“పూరికే ఏమిటిబాబూ? ఇంటికి వెళ్ళి తొందరలో ఏమి అన్నావో కూడా అంటులేదా?”

వుపేంద్రుడికి ప్రాణాల్లో ప్రాణాలొచ్చాయి. పరిహాసం మళ్ళా సరైన దారిలోనికి వచ్చింది. “అపవాదుక నాకేగా వదినా. ఇది కాదనలేను. ఇప్పుడు అదేమికాదు. నేను వాస్తవంగా సువ్వ అలసిపోయా వనుకున్నాను” అన్నాడు చిరునవ్వుతో.

“అలసిపోయానా? అయివుండవచ్చు.....” అని కిరణ్మయి మళ్ళా చిరునవ్వునవ్వింది. మళ్ళా అంతటిలోనే గంభీరమైన “ఇవ్వాలి మానసికబాబు వున్నట్టుయితేనా ఈవిషయమేమీ నానోటితో చెప్పవలసి వచ్చేదికాదు. నాసంగతులన్నీ వేయినోళ్ళ చెప్పేవాడు. లేదుబాబూ. అలసి పోయానని వంకపెట్టుకొని విక్రాంతిగా కూర్చోలేను నేను. అదీగాక హిందూ గృహాలలో ఏశ్రీశ్రీకూడా ఈఅపవాదు కూడదు. అయినా వారికిగాని, పరాయిమగవారెవరికైనా వేళకు తిండిపెట్టలేకపోతే దీని నెవరైనా ఎత్తి పొడిస్తే చితిమీదనున్న హిందూశ్రీకూడా లేచికూర్చుంటుంది. తెలుసునా బాబూ!” అన్నది.

పువ్వేంద్రుడుకూడా ఈసారి చిరునవ్వుతూ “తెలుసు వదినా! బాగా తెలుసు. పొరపాటు జరిగింది. క్షమించు. ఆకలికూడా అయింది. పద, ఏమి పెడతానో” అన్నాడు.

“రా” అని చారిచూపించి కిరణ్మయి వంటింటికేసి వెళ్లింది అత్తగది ముందుకువెళ్ళి ఒకసారి తొంగిచూచింది. ఆమెఅంతులేకుండా నిద్రపోతూవుంది.

వంటింట్లోకి వెళ్ళి పీటవేసి సరీసుణ్ణి కూర్చోబెట్టినట్లే ఆమె ఇవ్వాలి పువ్వేంద్రునికూడా కూర్చోబెట్టింది.

పనిమనిషి పొయ్యి రాజేసి ఇంకా అవసరమైన సామాను దగ్గరబెట్టి బైటికి వెళ్ళిపోయింది. కిరణ్మయి ఈ రూపంలోవచ్చిన తన కొత్త అతిథికి చూచి “అయితే కష్టపెట్టవలసివస్తుందని భోంచెయ్యకుండా వెళతానని ఇంకెవరి ముందైనా అంటే నువ్వేంకీ అనుభవించవలసివచ్చేదో తెలుసా బాబూ?”

“తెలుసు, కాని ఇక్కడ అలాంటి కిక్కు అనుభవించవలసిన భయమేమీ లేదుగా వదినా!” అన్నాడు పువ్వేంద్రుడు.

పనిమనిషి పిండిపళ్ళెం పెట్టి వెళ్ళిపోయింది. కిరణ్మయి పళ్ళెం దగ్గరకు లాక్కుని తలకాయ వంచుకునే మృదువుగా “అలా ఎందుకనుకుంటున్నావు? అనుభవించాల్సి వుంటే అనుభవించక తప్పదు. ఎక్కడికి వెళ్ళితే ఏమి అనుభవించవలసి వుంటుందో ఎవరికీ తెలియదు. అదృష్టంలో రానివుంది యెవరు తప్పిస్తారు బాబూ?” అన్నది.

వుశేంద్రుడు ఈమాటలోని మర్మం సరిగా తెలుసుకోలేక పోయాడు. “అవీ నిజమే వదినా!” అన్నాడు. కిరణ్ణయికూడా మల్లా ఏమీ మాట్లాడలేదు. కన్నెత్తి ఒకసారి వుశేంద్రునికేసి చూచి పిండి కలుపుకుంటూ వుంది.

ఆమె తలవంచుకుని పిండి కలుపుకుంటూనే కొంచెంసేపున్నతర్వాత “అయితే, ఇవాళ ఇంత ఆడంబరం చేసి అక్కను చూపించటానికి తీసుకొనిన వుద్దేశమేమిటి? ఇప్పుడు కొంచెం టైటుపెట్టి చెప్ప” అన్నది.

“ఆడంబరం నేనేమీ చెయ్యలేదు వదినా!”

“బహుశా చెప్పటంలో నేను పొరపడ్డానేమో. ఇదిగో సరిగా చెబుతున్నాగా - అలాంటి కపటచాతుర్యంతో నన్నెందుకు తీసుకొన్నావు?”

“దానిలో నేను చేసిన కపటచాతుర్యమే ముంది?” అన్నాడు.

“ఇందే, ఆమె వట్టి మూఢురాలని, పెద్రిదని ఎన్నిమాటలు కల్పించావు. ఈ అనవసర విషయాలను గురించి తర్కించుకుంటే ఏమి వస్తుంది? అలాంటి ఇల్లాలిని మూఢురాలనుకుంటున్నా వంటే - ఈవిడ పరిచయంకూడా కొంత వరకు కలుగుతుందిగా. నువ్వు నన్ను చులకనగా మోసపుచ్చగల ననుకుంటున్నావా?” అన్నది కిరణ్ణయి.

“లేదు, అలా అనుకోటం లేదు.”

కిరణ్ణయి తలవైకెత్తి చూచింది. వుశేంద్రుడు అనుకున్నంత క్లుప్తమైన సమాధానం యివ్వలేక పోయాడు. తలవని తలంపుగానే అతని గొంతులోంచి గంభీరమైన స్వరం వచ్చింది. కాని కిరణ్ణయి ధ్యానం అటుపోయిందో లేదో తెలుసుకోలేక పోయాడు. ఆమె పరిహాసంగా “తర్వాత!” అన్నది.

వుశేంద్రునికి స్వయంగా తన స్వరంలోని గాంభీర్యం తెలుసుకుని సిగ్గుపడ్డాడు. కాని వెంటనే తమాయించుకొని నవ్వుతూ “నిన్ను మోసపుచ్చటం సామాన్యమైన సంగతా వదినా? అలా చేయకపోతే నేనెంత తెలివి తక్కువ దానితో కాపురం చేస్తున్నానో నీ కలా తెలిసేది? ఇప్పుడు చూచి వచ్చావా?” అన్నాడు.

“చూచివచ్చినందువల్ల నాకేం లాభం కలిగింది?” అన్నది కిరణ్ణయి.

“మీకు లేదు కాని నాకు వున్నది. ప్రతివారూ తన దుఃఖాన్ని ఇతరులతో చెప్పుకుని తేలికపడుతూ వుంటారు. ఇది మానవస్వభావం. మోస పుచ్చిగానీ, మరేవిధంగాగానీ కష్టపెట్టి వుంటే మీ దయ నభిలషించిగాని మరే స్వార్థకాంక్షతోనూ కాదు” అన్నాడు వుషేంద్రుడు.

కిరణ్ణయి కొంచెంసేపు మెదలకూడా వూరుకుంది. తర్వాత తల వంచుకునే “ఇక వివరేను. అబద్ధపుబడాయిలు ఇక ఆపివెయ్యి. తెలివితక్కువ దానిని తెలివితక్కువ దనుకుని తక్కువగా ప్రేమించుతూ వుంటే కొంచెం సేపటి వరకు నీబడాయి గేయాలు వినిగిలిశేదాన్ని. దయకూడా కలిగేదేమో. సతీశబాబుద్వారా సేనుఅంతా విన్నాను. మంచిదేగా, బాగాప్రేమించు. ఇలా దండోరా వాయించుకుంటూ తిరిగితే మంచిదా? సిగ్గుకూడాలేదా? అన్నది.

ఈమాట విని వుషేంద్రుడు స్తంభించిపోయాడు. అతను ఏమి అనాలో ఏమి ఆలోచించాలో కూడా నిశ్చయించ లేకపోయాడు. ఇదేమి పద్ధతి! ఈ కంఠస్వర మేమిటి! పరిహాసమని దీనిని ఏవిధంగానూ ఒప్పుకోటానికి వీలులేదు. మరి ఇదేమిటి? ఈవ్యా! ద్వేషమా? ఈ రాత్రివేళ ఈవిధవ ఏసందర్భ విశేషం నాముందు బైటపెట్టటానికి ప్రయత్నించింది?

ఎవరినోటివెంటా మాటరాలేదు. ఇద్దరూ తలలొంచుకు కూర్చున్నారు.

పనికత్తె తలుపుబైటనుండి దగ్గి “ఇక వుండలేను అమ్మగారు! కొంచెం తలవాకిలి తలుపు నేసుకోండి, వెళుతున్నాను” అన్నది.

కిరణ్ణయి తలవైకెత్తి “వెళుతున్నావా? సరే. కొంచెం కూర్చుని వుండుబాబూ. నేను తలవాకిలి తలుపు వేసికస్తాను” అని వెళ్లగానే గదిలో ఒంటరిగా కూర్చునివున్న వుషేంద్రునికి జీవితంలో ఎప్పుడూ కలగనంతటి సిగ్గు, ఈర్ష్యా కలిగింది. అతని వుదారచరిత్ర సర్వదా స్ఫటికంలాగ స్వచ్ఛంగా ప్రవహిస్తూవుంది! ఎక్కడా అడ్డుతగలలేదు. ఎప్పుడూ అపవాద ఛాయలు కూడా ఆవరించలేదు. కాని ఇవ్వారే ఈ ఏకాంతస్థానంలో అతని నిర్మలత్వం మెలబడినట్లయింది.

కిరణ్మయి తలుపువేసి వచ్చి మళ్లా కూర్చున్నప్పుడు వుండ్రుడు తలెత్తి ఆమెకేసి చూడలేకపోయాడు. కిరణ్మయికి ఈసంగతి తెలియక పోలేదు. కాని ఆమెకూడా మెదలకుండా తన పనిసాటులు చేసుకోసాగింది.

ఈవిధంగా పదినిమిషాలు గడచిపోయిన తర్వాత కిరణ్మయి మెల్లగా “అయితే బాబూ! ఎవరైనా చాటుగా మన మీదిభంగా మూలంగా కూర్చుని వుండటంచూస్తే ఏమవుతుంటారు?” అని మొహం తిప్పుకుని నవ్వసాగింది.

ఈ నవ్వు వుండ్రుడు కంటితో చూడకపోయినా గ్రహించాడు. “అయితే ఏం చెయ్యమంటావు వదినా? ఏవుపాయము తోచుంటున్నది?”

కిరణ్మయి నవ్వుతూ “ఏవుపాయం తోచుంటున్నదా? సరే, నేను వెనుకకు వెళ్తాను. కాని ఒకవిషయం ముందుగానే చెబుతున్నాను. పూర్వీకమే నువ్వు తీసుకునేప్పటికి అంగంటకుంటే ఎక్కువపట్టదు. అప్పటివరకు నువ్వు సంతోషంగా ముట్లాడు. ఈవిధంగా మొహం ముడుచుకొని కూర్చోకు” అన్నది.

వుండ్రుడు పక పకనవ్వి “సరే, చెప్పు” అన్నాడు.

కిరణ్మయి మళ్ళీ మొహం తప్పి నవ్వుకొని “గక్షించావు. వదిన గౌరవాన్ని కాపాడటానికి నవ్వావు. నిన్ను చూస్తూంటే నాకోకసంగతి తోస్తోంది. కాని విన్నతర్వాత పెడనంతీసి కోపగించుకోవద్దా!” అన్నది.

“లేదు, ఎందుకు కోపగించుకుంటాను?”

“ఏమి తెలుసుబాబూ! మంచిమంచి కావ్యగ్రంథాలలో చూచి చూడగానే ప్రగాఢప్రేమ ఏర్పడుతుందని చెబుతుంటారు. నువ్వు అది సుధవ మంటావా?”

రెప్పపాటులో వుండ్రుని మొహం స్కితో ఎర్రబడిపోయింది. “నాకే కావ్యజ్ఞానము లేదు వదినా, అదంతా నాకు తెలియదు” అన్నాడు.

కిరణ్మయినవ్వి “ఏమిటి! అంటావు? ఇంతచదువు చదివి పరీక్షలుపాసాయి సర్టిఫికెట్లు పొందావు. కావ్యాలను గురించి ఏమీ తెలియదా? కళంకల, రోమియోజూలియట్ ఈరెండు పుస్తకాలూకూడా చదవలేదా?” అన్నది.

“పుస్తకాలు చదివి పరీక్షలు పాసవటం ఒక ఎత్తు, దానిలో వున్న మంచిచెడ్డలు గ్రహించటం ఒక ఎత్తు. పుస్తకాలలోనున్నది నేను వల్లించి పరీక్షలో వ్రాపించాను. మీలాగ ఏ పరీక్షకుడూ కూడా ఇది సంభవమా; అసంభవమా అన్న ప్రశ్న వెయ్యలేదు. త్తమించు వదినా. ఈవిషయాన్ని గురించి మీతో నేను వాదించలేను” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

కిరణ్మయి వ్యాకులపాటుతో ఒక నిట్టూర్పువిడచి “అందుకనే అడిగాను. విని కోపగించుకోరుగదా అని” అన్నది.

“లేదు, నేను కోపగించుకో లేదు.”

“లేకపోవటమే మంచిది” అంటూ కిరణ్మయి మండుతున్న పొయ్యి మీద బూరెమూకుడు పెట్టింది.

ఒక్కపెట్టున కిరణ్మయి ఏడేనిమిది పూరీలు తీసి నిట్టూర్పుతూ “నేను తెలుగుకోవా అనుకున్న విషయాన్ని గురించి మీరేమీ చెప్పలేదు. సరే మరోవిషయం అడుగుతాను. లోకులు ప్రేమ గుడ్డిదంటా రెండుచేతి?” అన్నది.

“కళ్లున్న మనుష్యుడుకూడా వెళ్లేనిదారిని అని తీసుకెళుతుందని కామాను” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

కిరణ్మయి వుత్సుకతతో “ఏమిటి, నిజంగా తీసుకెళుతుందా? ప్రేమ గుడ్డిదన్న సంగతి నిజమేనా?” అని అడిగింది.

“నిజమే, చాలమంది దాన్ని అలాగే అన్నారు. బహుశా అనుభవం తోనే అనివుంటారు” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

“నిజమే గాబోలు. గ్రుడ్డివాడు గోతిలోపడితే లోకులు వాణ్ణి లేవ దీయటానికి పరుగులెత్తుతారు. వానికోసం దుఃఖపడతారు. చేతనైనంతవరకు వానికి సాయంచేయటానికి ప్రయత్నిస్తారు. కాని ప్రేమాంధుడు గోతిలో పడితే లేవదీయటానికే వరకూ పరుగులెత్తిరు సరిగదా, కాళ్ళూచేతులూ విరగొట్టి గోతిలోనే పాతిపెట్టుటానికి చూస్తారు. మనుష్యుడు స్వయంగా చేసే సత్య ప్రచారానికి అవసరమైనప్పుడు మర్యాదకూడా కాపాడరు. నామాటలు వింటున్నావా కాబూ!” అన్నది కిరణ్మయి.

వుపేంద్రుడు తలకాయ తిప్పి “అఁ వింటున్నాను” అన్నాడు.

“మిటున్నావు గనుక నే నిన్ను అడుగుతున్నాను. విన్నా కూడా చాల మంది ఇతరుల విషయం వచ్చిప్పుడు బలవంతాన మర్చిపోతారు. కళ్ళులేని వాడికి కళ్ళున్నవాడు శిక్ష విధించి ప్రయోజనం జ్ఞాపించుకుంటూ వుంటాడు. ఇతరులను గురించి సలహాల్చేవారికి కళ్ళు లేకపోతే తాముకూడా ఆ గోతి లోనే పడేసంగతి జ్ఞాపకముండదు.”

వుపేంద్రుడు కొంచెం అప్రసన్నుడై ఆశ్చర్యంతో “అలా ఎప్పటికీ కాదు. కాని ఇప్పుడు నీకీసంగతులన్నీ ఎందుకో నాకర్థం కావటంలేదు. నిజమో, అబద్ధమో ఇక నీ జీవితానికి ఈ మీమాంసతో ఏమీ సంబంధం లేదు. ఏమీ సార్థకతలేదు. ఇప్పుడు నువ్వు ఈ నిజానిజాలనుదాటి లైటుకు వెళ్ళిపోయావు” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి వుపేంద్రుని అప్రసన్నత చూచికూడా చిరువత్సవవ్వి “గుడ్డి వాడు ఆలోచించి గోతిలోపడడు. పడి ఆలోచించడు. నేను గోతిలోనూ పడలేదు, పడటానికి ఆ వైపుకూడా వెళ్ళలేదని నీకలా తెలిసింది?” అన్నది.

“నువ్వు గుడ్డిదానివని ఎవరూ అనరు. నేను నీ నేత్రాలను స్పష్టంగా చూచాను వదినా!” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

“అదే కష్టం! లోకంలో రెండురకాలైన గుడ్డివాళ్ళుంటారు. కళ్ళు లేని వారిని గురించి వేరే ఆలోచించ సవసరంలేదు. వారు స్పష్టంగానే కనపడుతూ వుంటారు. కాని కళ్ళురెండు వున్నాకూడా స్పష్టంగా చూడలేని వాళ్ళని గురించే ఈ గందరగోళమంతాను. వారు తమ్ము తాము మోసగించుకుంటారు. ఇతరులను మోసగించుతారు” అన్నది కిరణ్ణయి.

వుపేంద్రుడు కొంచెం సిగ్గుపడి సెదలకుండా కూర్చున్నాడు. అతని దగ్గరనుండి సమాధానం రాకపోయేటప్పటికి కిరణ్ణయి ఒక్కసారి వుత్తుకు రాలై “అయితే నువ్వు నాకళ్ళనురెంటినీ ఎప్పుడు చూచావో అడగవచ్చునా?” అన్నది.

“నీపతి మరణానంతరం ఆరోజున నిన్ను జూచిన వారు ఇంకెప్పుడూ మర్చిపోలేరు. నిన్ను నువ్వు గుడ్డిదానివని ఎందు కనుకుంటున్నావో నీకే తెలుసు. కాని నేను మట్టుకు అది యథార్థంకాదని అనుకుంటున్నాను. ఆరోజు నీ కళ్ళల్లో కనపడిన జ్యోతిని జ్ఞాపకం చేసుకొంటే ఎంత గాఢాంధకారం

నీ చుట్టు ముట్టినాసరే నువ్వు దారితప్ప వనిపిస్తోంది. జీవనపర్యంతం నువ్వు సరియైన దారిని నడవగలవు” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

కిరణ్ణయి కొంచెంసేపు మెదలకుండా వుండి “ఇప్పుడు గ్రహించాను. ఆరోజున తెలివితప్పి వారి పాదాలమీద పడినప్పుడు చూచి మీకే అభిప్రాయం కలిగియుంటుంది”దని అన్నది.

వుపేంద్రుడు తలవూగించి “అవును, అప్పుడే. నేనేమైనా పొర పడ్డానా వదినా” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి చిరునవ్వు నవ్వి సంకోచమేమీ లేకుండా సహజంగా “పొర పాటు కాకేమిటి? నేను భర్తను ప్రేమించేదాన్నే కాదు” అన్నది.

వుపేంద్రుడు మెదలకుండా చూస్తూ వూరుకున్నాడు.

కిరణ్ణయి మళ్ళా చెప్పసాగింది. “నిజంగా వారిని నేనెప్పుడూ ప్రేమించలేదు. నేనేకాదు, వారూ నన్ను ప్రేమించలేదు. ఆరోజు నాస్థితి కేవలం కల్పించుకున్న దనుకున్నావా బాబూ! ఆరోజున నిజంగా స్మృతి తప్పి పడిపోయాను” అని ఆమె వుపేంద్రుని గంభీరవదనం చూచి కొంచెం అగింది. కాని వెంటనే సుబాలించుకొని “భయపడిలే ఏమీ లాభంలేదు. ఇవ్వారే నీతో సంగతులన్నీ చెప్పాలి” అన్నది.

“ఎందుకు లాభంలేదు? నేను వినదలచుకోకపోయినా నాతో చెప్పాలంటావు ఎందుకని?” ఎంతో కష్టంమీద అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

“నువ్వు నాకు గురుతుల్యుడవు కావటమే దానికి కారణం. నీముందు నేను సర్వం అంగీకరించనంతవరకు నా కేవిధమైన శాంతి కలుగదు” అన్నది కిరణ్ణయి.

వుపేంద్రుడు నిశ్చలంగా చూస్తూ వూరుకున్నాడు. కిరణ్ణయి దృఢం గానూ మృదువుగానూ చెప్పసాగింది “నీవు నాలా చూచిన గాంభీర్యము నీకన్నుల పొరపాటుకాదు. యథార్థమే. కాని అది హానికం. నాపతిని నేనెప్పుడూ ప్రేమించలేదు. హృదయపూర్వకంగా ప్రేమించటానికి ప్రయత్నించాను, గాని వారు జీవించలేదు. నా ఆ ప్రయత్నంకూడా ఫీరంగా వుండకపోయింది. ఈ సంగతులన్నీ పుస్తకాలలో చదివి ఒకప్పుడు ఇదంతా అలద్దమనుకుంటూ వుండేదాన్ని; ఒకప్పుడు కవికల్పన అనుకుంటూవుండే

దాన్ని. మరొకప్పుడు ప్రేమించే శక్తి నాలో లేదేమో ననుకునేదాన్ని. ఆ శక్తి నాలో వుందో లేదో ఇప్పుడుకూడా నాకు తెలియదు. కాని ప్రేమలాలస నాలో ఎంత ప్రబలంగా వుందో నిన్ను చూడగానే మొదట సారిగా గ్రహించాను. అందుకే నువ్వు నాగురువవు.” కొంచెం ఆగి గొంతు సరిజేసుకొని “రెండు రోజులుండి నువ్వు వెళ్ళిపోతావు. మళ్ళా వచ్చినప్పుడు నామనస్థితి నా సంగతులన్నీ నీతో చెప్పగల సీతిలో వుండకపోవచ్చు. అందుకని ఇవ్వాలే నా సంగతులన్నీ నీ చెవినివేసి నిశ్చింతగా వుంటాను” అన్నది.

వుచ్చేంద్రుడు వ్యధితుడై “అనేక కారణాలవల్ల ఇవ్వాలే నీమనస్సు వుత్తేజ మైనట్టు కనపడుతుంది వదినా! అలాంటిస్థితిలో నీకు ఏమిచెప్పాలో ఏమి చెప్పగూడకోకూడా తెలియదు. కొన్ని సంగతులు చెప్పినందువల్ల తర్వాత నువ్వే సిగుపడవలసివస్తుంది. నేను ఇంకెప్పుడైనా వచ్చి ఈ విషయాలన్నీ వింటాను. ఇవ్వాలే కాదు” అన్నాడు.

“అందువల్లే నేనూ సంగతులన్నీ ఇవ్వాలే నీతో చెప్పదలచుకున్నది. తర్వాత చెప్పలేనేమో. సంతోషపడతానేమో. లోకులూని మంచిచెడ్డల వివక్షణాబుద్ధి నోరుమూయిస్తుందేమో. అందుకని ఇవ్వాలే చెబుతాను. ఇవ్వాలే దాచిపెట్టుకొని, గుణించుకొని కల్పించుకొని చెప్పటం అసంభవం. నాది అలాచెప్పే స్వభావంకూడా కాదు. ఇదే చెప్పే అవకాశం. బహుశా దీనివల్ల రేపు సిగ్గుతో దహించుకు పోవచ్చు. అమతాపతోతల బద్దలుకొట్టుకోవాలని బుద్ధి వుట్టవచ్చు. బహుశా నువ్వు ఈజన్మలో మళ్ళా నా మొహం చూడకపోవచ్చు. అయినా చెబుతాను. కొంచెంసేపటివరకు నాయాదుర్బుద్ధి నిలాగే వుండనీయండి ఇలాగే వున్నాదమనసుతోనే వుండనీయండి. నేను అంతా మనసిచ్చి చెప్పగలుగుతాను” అన్నది కిరణ్మయి.

ఆమె మొహంకేడి చూచేటప్పటికి వుచ్చేంద్రుని నిర్మల అంతఃకరణం ఏదో అజ్ఞాతభయంతో కంపించింది. కాని అడ్డు తగులుతూ “మానవమాత్రునిలో దామరతోర్గ విషయాలు కొన్ని వుంటాయి వదినా! వాటిని ఎవరి ముందూ బైటపెట్టకూడదు. వాటిని బైటపెడితేనే ఎక్కువ హానికరం. దానివల్ల నాకూ నీకేకాదు, ఇతరులకు కూడా అపకారం కలుగుతుంది” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి ఏమీ సమాధాన మివ్వలేదు. పూరీలు కేల్పటం పూర్తి అయింది. వాటన్నిటినీ ఒక పల్లెంలోపెట్టి వుపేంద్రుని ముందుపెట్టి “నువ్వు తింటూవుండుబాబూ! నేను నావృద్ధయాన్ని బైటపెడతాను” అన్నది.

“చెప్పవద్దు వదినా!”

“నేను చేతులుజోడించి మనవి చేసుకుంటున్నాను. ఇప్పుడు నాకు అడ్డు తగులవద్దు. అంతా విన్నతర్వాత ఇష్టమైతే అత్తతోపాటు నా బరువు భారాలన్నీ వహించు. ఇష్టం లేకపోతే నాదారిని నేపోతాను. నాభుక్తి మార్గం నేను జూచుకుంటాను. నే నెందరిని మోసపుచ్చినా నిన్ను మోస పుప్పలేను” అన్నది కిరణ్ణయి.

“అయితే చెప్ప” అని వుపేంద్రుడు పూరీ ముక్క నోట్లో వేసు కున్నాడు.

“నీతో చెప్పానుగా-నేను భర్తను ఎప్పుడూ ప్రేమించనూ లేదు, వారిచేత నేను ప్రేమించబడనూ లేదని. దానికి నాకే చింతలేదు. ఇంట్లో అత్రా భర్తా ఇద్దరే వుండేవారు. వారిద్దరినీ భిన్నాభిప్రాయాలు. వారు ప్రాణా లొడ్డి నన్ను చదివించటానికి ప్రయత్నిస్తూ వుండేవారు. ఇక అత్త స్వార్థపరాయణ. ఆమె నాచేత చాకిరీ చేయించకోటంతోనే సంతోషించేది. ఈ విధంగా కాలం గడుపుతూ వుండేదాన్ని. గడిచిపోతూవుండేది గూడా. తలవని తలంపుగా ఒక్కసారి అన్నీ తారుమారై నాయి. పతి జబ్బు పడ్డారు. నేను వారివద్ద అనేక పుస్తకాలు చదివాను. కాని నాటకాలుగానీ, నవలలు గాని చదవలేదు. మేమిద్దరమూ చదివి చదివి నవ్వుకుంటూ వుండేవాళ్లము. ప్రేమ అనేది, నామమాత్రానికీగూడా మాయొట్టలేదు. జన్మాంధుడు, జన్మబధి రుడులాగా నా భర్త జన్మనీరసుడు. అప్పట్లో తెలుసుకోలేక పోయినా ప్రేమగానీ, ప్రేమ తృప్తిగానీ ఏశ్రీకంటేకూడా నాకు తక్కువ లేదని తర్వాత తెలుసుకున్నాను.....చాలా? ఇంతటితో సరిపెడితే చాలదు” అన్నది కిరణ్ణయి.

వుపేంద్రుడు వుదాసీనతతో. “ఎందుకనో భోజనం రుచించటం లేదు వదినా?” అన్నాడు.

కిరణ్మయి దీర్ఘమైన ఒక నిట్టూర్పు విడచి నిమిషంసేపు సెదలకుండా ఏమి ఆలోచించి అన్నదో తెలియదు. “నాకు తెలుసు. ఇంకొంచెం సేపటికి పూరీలు, కూర నీసోటికి విషంగా వుంటాయని. కాని ఇంకొంచెం సేపు తిన గలవుగా.” వుప్పేంద్రుడు మరింత భిక్షుడై పోయాడు. కిరణ్మయి అతని కేసి చూస్తూ “నువ్వు తినకపోతే నా యెడమచేయ్యి విరిగిపానింటే ఎక్కువబాధ కలుగుతుందంటే నువ్వు నమ్మవు. నమ్ము, నమ్మకపో; ఇది యథార్థమని నాకు తెలుసు. నేను ఇంతటితో ఆగే వుపాయ మేమీ లేదు” అన్నది.

“అయితే, చెప్పు.”

“చెబుతాను. భర్త జబ్బుపడేప్పటికి నా కంట మినహా తక్కినవన్నీ అయిపోయినాయి. అప్పుడు క్రొత్తగా ప్యాసయినచి్చిన డాక్టర్‌కొడు వచ్చాడు. అయితే నువ్వు అనంగ డాక్టరును చూచావా?”

“ఆ” అన్నాడు వుప్పేంద్రుడు.

కిరణ్మయి విషపునవ్వు నవ్వి “నారాత కాలిపోను! ఒకవైపున భర్త మరణశయ్యమీద వున్నాడు, రెండో గదిలోనే నేను అతనితో ప్రేమపిసాస తీర్చుకోసాగాను!” అన్నది.

వుప్పేంద్రుడు సెదలకుండా తలవంచుకు కూర్చున్నాడు. కిరణ్మయి ఇంకా చెప్పాలనుకున్నది. కాని ఎవరూ ఆమె గొంతు పట్టుకున్నట్లు ఆగి పోయింది. కాని కొంచెం సేపటికి మహాప్రయత్నంతో శుష్కకంఠంతో “దినగానే వదిలిపోయిందా నీతల? అయితే ఆ అనంగ డాక్టరుని ఎరుగున్నావా ఎరిగుంటే అంత పిపాస హృదయంలో కూడుకోబట్టే అలా సుభదమైంది. ఏ పిపాసతో మానవుడు మురికినీళ్ళ విచక్షణలేకుండా దోసిలితో తీసి తాగు తాడో, అలాంటి పిపాసే, అలాంటి తృష్ణే, నాలోకూడా కలిగింది. తెలుసా బాబూ! ఆ నీరుత్రాగిన తరువాత తెలిసింది ఈసంగతి. తర్వాత హృదయా రాటుంతో కొంతకాలు.....” అంటూ వుండగానే ఆమె శరీరమంతా కంపించి పోయింది. కాని కొంచెంసేపటికి తమయించుకొని “కాని దానిని పెళ్ళిగక్కలేకపోయాను. అత్త నానోరు నొక్కింది. అప్పుడు అనంగుడు గుండు కుటుంబభారం వహించాడు” అన్నది.

ఉపేంద్రుడు కిలాప్రతిమలాగ నిశ్చలంగా కూర్చున్నాడు. అతని మానవదనం కేసి ఒకసారి క్రింగిపోయాచి “తర్వాత ఆసక్తి, ఘృణా, తృష్ణా వితృష్ణల అవిరామ సంఘర్షణలతో ఇంతవిషం పుట్టి రోజురోజుకీ వృద్ధి కాసాగింది. దేవదానవుల సంఘర్షణవల్లకూడా వాసుకి బహుశా అంతవిషం కక్కి వుండదు. ఆ విషంతో ఇల్లంతా నల్లబడిపోయింది” అన్నది కిరణ్ణయి.

కొంచెం ఆగి “ఎంతకాలానికి ఎలా దీని అతడు జరుగుతుందో తెలియదు. ఎంతో ఆలోచించాను. ఎటూ దారి కనుపించలేదు. ఇంతలో అమృతంతో నీవెక్కడనుంచి వచ్చావో తెలియదు. ఆవిషజ్వాల ఏమైందో, ఆ విద్యేష వితృష్ణ ఎక్కడికి పోయిందో అనంగుణ్ణి పంపించటానికి నిమిషం కూడా పట్టలేను. రెప్పుసాటులో అన్నీ తుచ్చ మనిపించాయి. నువ్వువచ్చే నాచెవిలో దీనికి దారి చెప్పిపోయావు. శ్రీలకు నగలమీద ఎంత ప్రేమో తెలుసా? మహావిపత్తునుండి కాపాడిన నగలు నాశరీరంలో ఆవయవం లాటివి. నగలన్నీ తీసి ఇప్పుడు నువ్వు కూర్చున్న చోటే అతని మొహాన విసిరి వేశాను. నాయందు అతనికి ఆసక్తియున్నా, ఇన్ని నగలు చేజిక్కిపట్టికి మళ్ళా మొహం చూపించడు. కాళ్ళతలైన సెలవు తీసుకొని పోతాడన్న వుపదేశం నీవే యిచ్చావు!

“అబ్బా! ఎంతభయం, ఎంతచింతలోవున్నాను! ఆపదలు వచ్చినప్పుడు ఆనగలుకూడా నావద్ద వుండవు. కనుకనే నాచేతినుండి ముందుగానే పోయినాయి. మంచే జరిగింది. వాటిని నేను దక్కించుకోలేక పోయినందుకు కించిత్తుకూడా దుఃఖపడలేదు. చాల సంతోషించాను. ఆనాటిసాయంకాలం అతను తన పిపాసను ఆపుకోలేనప్పుడు మాత్రం నాకు నిజమైన సంతోషం కలిగింది. నా ఒంటి నగలన్నీ మూటకట్టుకొని దొంగలాగ మెదలకుండా నా యింటినుండి పోయాడు. ఇకబ్రతికాను, నా ప్రాణాలు దక్కాయి అనుకున్నాను.”

ఒకరోజు ఉదయాన అనంగడాక్టరు అతనికీ సతీకునికీ మధ్యగా దొంగలాగ దూసుకుపోయిన సంగతి జ్ఞాపకమొచ్చింది వుపేంద్రునికి. కాని నైకి అనకుండా మెదలకుండా వూరుకున్నాడు.

“అతను వెళ్ళిపోయిన తర్వాతనే నువ్వు వచ్చావు. అనాటి నా పుత్ర రూపం నీకు జ్ఞాపకముందా? ఆరాత్రి నేను కపటనాటకంలాడాను. చాటు చాటు గాలిమాటలన్నీ విన్నాను. క్రొదకు దిగివచ్చి మీతో నిగర్వంగా మాట్లాడాను. మీ హృదయాలను క్రోధంతో ని పి రకిరకాలైన సందేహాలతో నా హృదయాన్ని రగుల్చుకొన్నాను. దానికి బదులుగా దక్కిన వస్తువుల కంటేనీ చూచి స్వర్గమూ, అమృతమూ ఒక్కసారిగా దొరికినాయా అనుకున్నాను. శ్రీరామచంద్రుని స్పర్శవల్ల రాయి మానవి యైవల్లు నేను రాక్షసిని - నారివయ్యాను. అహల్య రాయినుండి మానవియై ఏమి పొందిందో తెలియదుగాని, నాకు ప్రాప్తించినవానికి సాటి మరొకటిలేదు. నాకు మఱి దులు లేరు. సతీశుడు మారుటి మఱిదిగా దొరికాడు. తర్వాతి నువ్వు దక్కావు! తలవంచుకుంటూ వెదుకు? మగవాడికి ఇంత సిగ్గు శోభించదు” అన్నది కిరణ్ణయి.

పుష్యేంద్రుడు తలవైకెత్తి “సిగ్గు కలిగించే విషయం శ్రీ - పురుషుల కిద్దరికీ సమానమే వదినా. నేనీ సంగతులన్నీ విందలనుకోలేదు. నువ్వు మానైనా చెయ్యి. తోపాతే ఇక్కడనుంచి నేను వెళ్ళిపోతాను” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి నవ్వి “నిజంగా చెళతావా?” అన్నది.

“అఁ”

“నేను నిన్ను బలవంతంగా పట్టు కుంచితే? కాని ఇదే చెబుతున్నాను. ఈ బలపరీక్షలో నాకేలాభం కలుగుతుంది. హానేమీ వుండదు.”

కిరణ్ణయి ఈ మాట అన్నమీద పుష్యేంద్రుడు తలవంచుకు కూర్చున్నాడు. కిరణ్ణయి మళ్ళీ నవ్వి “భయంవద్దు. భయపడకు బాబూ! నీకు ఇష్టం లేకపోతే బలవంతంగా మెడపట్టుకు కూర్చోవెడదామన్న పున్నతత నాకింకా కలుగలేదు. ఇష్టమైతే ఇప్పుడే వెళ్ళిపో, నేను కాదనను” అన్నది.

పుష్యేంద్రుడు అలాగే మెడలకుండా తలవంచుకు కూర్చున్నాడు. తెలిమబ్బు పొత్తిళ్ళలో నెలనంత కంటికి కనపడకపోయినా దాని చుట్టూవున్న మసకబెన్నెలద్వారా దాని అస్తిత్వ మగుపడుతూవుంది. ఈ విధంగా వారిద్దరి పరస్పర సంబంధాలు ఆంతర్యంలో దాగివున్నప్పటికీ మాటల ధోరణిలో కొంత కొంత బైటపడింది. ఈ గుప్తప్రేమ ఇంకెక్కువసేపు దాగియుండదు.

గాలి వీచింది. వెంటనే మబ్బు తెరలు విడిపోయినాయి. సెలవంక స్పష్టంగా కనబడుతుందని విశ్వసించి వుండ్రుడు అక్కడి నుండి పారిపోవాలనుకున్నాడు. కాని అతని ప్రయత్నాలన్నీ విఫలమైనాయి. ఒక్క గాలి విసురుతో వాతావరణమంతా చక్కబడింది. ఆకాశం నిర్మలంగా కనపడసాగింది.

కిరణ్ణయి మెల్లగా “సరే. నీయందు నాకున్న ప్రేమను బైటపెట్టాను. ఇక నీయిష్ట మొచ్చినట్లు చేసుకో. నేనేమీ కాదనను. కాని నేను ఆకాశస్థంలో పడి నీతో ఇలా మాట్లాడుతున్నాననుకోవద్దు. నేను నిన్ను ఎరుగున్నాను. నేను ఈ చెప్పటం వ్యర్థమనీ, అసందర్భమనీ నాకు తెలుసు. రక్షకుడవై యుండి భక్షకునిపని చేయలేవని నాకు బాగా తెలుసు” అన్నది.

ఇంతనేపటినుండి వుపే ద్రుడు నోరు మెదల్పలేదు. చాలా విషయంగా “నాయందు ఇంత శ్రద్ధవుంటే మరి ఈ సంగతులన్నీ నాతో చెప్పటమెందుకు?” అన్నాడు.

“దీనికి రెండు కారణాలున్నాయి. మొదటిది- ఈ సంగతులన్నీ చెప్పుకోలే బహుశా నేను పిచ్చినాన్నయేదాన్ని. రెండవది- చెప్పకుండా నీ ఆశ్రయం పొందడం అసంభవం. అలా చేసినట్లయితే నా పోషణ భారమంతా సురబాలే వహిస్తోందని అనుకునేదాన్ని. కాని ఇప్పుడు నీవు నా భారం వహిస్తే, నీవు ఇచ్చినదే తింటున్నాను, కట్టుకుంటున్నాను, పరాయి వారిది కాదు. సరే, సురబాలకు నాయీ సంగతులు చెబితే?”

“వద్దు?”

“ఎందుకని? వింటే ఆమెకు కష్టంగా వుంటుందా?”

“కష్టమేముంటుందిగాని, ఆమె వట్టి మూర్ఖురాలు. కులస్త్రీ. భర్త నొదలి పరపురుషుణ్ణి ప్రేమిస్తుందని వెయ్యిసార్లు చెప్పినా ఆమె వప్పుకోదు. ఒక్కొక్కప్పుడు చేత్తో నా నోరుమూసి ‘ఈ సంగతులంటూవుంటే నోటిలో పుడుపుడుతుంది’ అంటుంది. సరే. సెలవైతే ఇక వెళ్ళిపోతాను.”

ఈమాట కిరణ్ణయి హృదయంలో తప్తకూలంలాగ గుచ్చుకున్నది. కాని ఆమె మనసులో భావాన్ని కప్పివుచ్చుకొని “సెలవుయివ్వక తప్పేదేమన్నది! సెలవు యివ్వవలసే వస్తుంది. అయినా కొంచెంసేపు కూర్చో. నీమీద కలిగిన నా ప్రేమ విఘ్నమైంది. నేను కప్పివుచ్చుదా మనుకున్న

విషయంకూడా నీవు తెలుసుకోవటం అవసరం. ఈ విషయంలో నా గురు పెహలో తెలుసా? ఆ మూఢులరాణి మా చెల్లెలు!" అన్నది.

వుశేంద్రుని కదనంమీద ఆశ్చర్యరేఖలు పరుగులేతాయి. కిరణ్మయి యిదిచూచి "అవును, ఆమె. నీవు పశురాజు అని యెగతాళించేసే సురబాలే నా గురువు. నీవు శేర్షివదికాస్తా ఆమె కప్పిపుచ్చాలనుకుంది. మీ యిద్దరూ నా గురుకుల్యలు, కదనీయులు" అన్నది.

వుశేంద్రుడు ఏమీ మాట్లాడలేదు. కిరణ్మయి అన్నది "నీకు అనేకసార్లు చెప్పానుబాబూ, ఇవ్వారే నా లజ్జాభీమానాలను నీ పాదాలముందు జలాంజలి వదిలాను. శేనీపని మంచిచెడ్డలు బాగా ఆలోచించుకునే చేకాను. నీ సురబాల సతీలలామనీ, నీ హృదయపవిత్రతనీ నాకు తెలుసు. ఆమె స్ఫుటికమణిలాగ స్వచ్ఛమైనది, క్షుద్రలాగ కళోరమైనదీని. ఆమెమీద మచ్చ వెయ్యటానికి నాలాటి ప్రేమికులకు శక్తి కిమించినది. మానవస్వభావం ఎంత విచిత్రమైనదో చూడు బాబూ! ఎప్పుడూ తనకే క్రి-సామర్థ్యాలకు బాహ్యమైన వస్తువును అన్నిటికంటే ఎక్కువగా పొందాలని లాలసపడుతూ వుంటుంది. భగవంతుణ్ణి ఎవరూ పొందలేరు. కనుకనే అందరూ అతనికోసం అనేకవిధాల తపిస్తూ వుంటారు. నామనసులోకూడ ఇదేసంగతి వున్నది. నువ్వు నాకింత అప్రాప్యం కాకపోతే నీమీద ఇంత ప్రేమవుండేదికాదు. కాని ఇప్పుడు ఆ సంగతిపోనీ."

కొంచెంసేపు మెదలకుండా వుండి కిరణ్మయి ఒక దీర్ఘమైన నిట్టూర్పు విడచి మళ్ళీ అన్నది. "ఏకలవ్యునికి ద్రోణాచార్యుడులాగ సురబాలనాగురువు. ఆమె నాకు గురువు ఎలాఅయిందోకూడా ఇవ్వాలే చెప్పాలనుకుంటున్నాను. ఇప్పుడు నువ్వు భోజనానికి కూర్చున్నవోటే ఒకనాడు సతీకుడుకూడా కూర్చున్నాడు. ఏదో సందర్భంలో నీ సంగతి వచ్చింది. ఇంకేముంది? నామరది సతీకుడు ఒక్కసారి మండిపడ్డాడు. నా మనసుకూడా అప్పుడు దరిదాపు అదే స్థితిలో వుంది. ప్రేమమధువునుగ్రోలి నిమిలో నేను వున్నాడినై పోయాను. కాకాళ్ళు చేతులు ఆడలేదు. కశ్మీరపడ్డాయి. అప్పుడు సతీకుడు ఎన్ని వుదాహరణలతో-ఎన్ని దృష్టాంతాలతో చెప్పాడు. నువ్వు సురబాలను ఎంతో ప్రేమిస్తూవుండేవాడివట. ఆమెకు జబ్బుకస్తే రాత్రింబగళ్ళు నిద్రా హారాలు లేకుండా ఆమె మంచంవద్దే పడివుండేవాడివట. ఎప్పుడో ఆమె నీ

తలవైపున తెల్లవార్లు విసురుతూ కూర్చున్నదట. ఇలాంటివే ఎన్నో సంగతులు చెప్పాడు. వాటిలో కొన్ని అబద్ధాలుండవచ్చు. అతను కల్పించి చెప్పివుండవచ్చు. కాని దానివల్ల మీ యిద్దరికీ కలిగిన అపకారమేమీ లేదు. మీ దంపతుల మధ్య ప్రవహిస్తున్న ప్రేమగంగలో మేమిద్దరమూ నిండా ములగాలనుకునేవాళ్ళము. తర్వాత చాల ప్రాద్దుపోయిన పిమ్మట సతీశుడు ఇంటికి వెళ్ళిపోయాడు కాని నేను ఇక్కడే కూర్చుని వుండిపోయాను. అలా ఎంతసేపు కూర్చున్నానో నాకే తెలియలేదు. బైటకువచ్చి చూచేటప్పటికి ఎదురుగా శుక్రతార కనిపించింది. హఠాత్తుగా నా మనసులో సురబాల మొహంకూడా రమ్యంగా, ఉజ్వలంగా, సరిగా అలాగేవుండటంవల్ల నాదృష్టి ఆమె వైపునుండి మరోవైపుకు మార్చటానికి వీలులేకుండా పోయింది. మనసులో “సురబాలా! నేనైతే ఇంతవరకు కంటితో నిన్ను చూడలేదు. కాని నువ్వెలాంటిదానివైనా నేడీనుండి నువ్వు నాకు గురువువయ్యావు. నీనుండే నేను పతిప్రేమను గురించిన పాఠం నేర్చుకున్నాను. ప్రేమమాధుర్యం ఏమిటో నువ్వే నాకు దుదిచూపించావు. ఇప్పుడు నేను దానిని వదిలిపెట్టలేను. ప్రేమను నేను హృదయభూర్వకంగా వాంఛిస్తున్నాను. ప్రేమించక తప్పదు. కాని యితరులను ప్రేమించి దానిని వ్యర్థపరచటం సెందుకు? నాపతి ఇంకా జీవించేయున్నాడు. నాకింకా మైసన్యం ప్రాప్తించలేదుగా! ఇంకా ఇంత పొరపడుతున్నా నెందుకిని? నీలాగ నే ఇవ్వాలనుంచి నేకూడా నాపతిని తప్ప ఇంకెవరినీ ప్రేమించను.” ఈ విధంగా ఆలోచించుకుంటూ నా మనశ్శక్తులన్నిటినీ కేంద్రీకరించి “ప్రేమకు ప్రతిఫలం దొరుకుతుందనే ఆశ లేకపోయినప్పటికీ నువ్వు అతన్ని ప్రేమించితీరాలి” అన్నది. కాని నా అదృష్టం భిగ్గుమన్నది. వారు జీవించలేదు. నా మనోరథం అంకురించగానే శుష్కించి పోయిందికూడా. వారు పోయినరోజున మీకు కనపడిన నా రూపంలో కించిత్తుకూడా కపటంలేదు” అంటూ వుండగానే ఆమెకు దుఃఖం పొద్దొచ్చింది. ఉపేద్రుడు అది గమనించాడు గాని మౌనంగాడలేదు. కిరణ్మయి కూడా కొంతెం సేపు సెదలకుండా వుండి “మూర్ఖుడికి, వెరివాడికి తెలియదుగాని నీకెందుకు తెలియదు? ప్రపంచంలోని ప్రతి వస్తువుకీ ఒకప్రకృతి నియమం వున్నదనీ, ఆ నియమాన్ని వ్రల్లుంపించి దంపతులలో ఎవరూ తన చిరమధురకాళ్ళకునుభానికి చేరలేరని నీ కెందుకు తెలియదు? వివాహ

మంత్రం కర్తవ్యపాలనబుద్ధి యివ్వగలదు. భక్తినివ్వగలదు. కాలుమన్న భర్త చితిమీద పంపగలదు. కాని ఆనందాన్నిచ్చే శక్తి కేవలం ఈ ప్రకృతి చేతిలో వున్నది. ఆనందం నియమపాలనలో వున్నది. నియమం పాటించిన వానికే ఆనందప్రదానం ప్రాప్తిస్తుంది. సమయంలో ఆనందముంది. కాని అప్పుడు మా దంపతుల మిద్దరమూ ఆ నియమాన్ని కాలదన్ని కించిత్తుకూడా ఆదరించలేదు. సమయం చేతినుండి జారిపోయిన తర్వాత పతి రోగగ్రస్తుడై క్రమంగా మృతప్రాయుడైన తర్వాత ఏమొహం పెట్టుకొని వారిని ప్రేమించేది? అయినా నేను పూర్తిగా నిరాశ పొందలేదు. అప్పుడుకూడా నాకు ఒకదారివుంది. అది వారిసేవ. జీవితపర్యంతం పతిసేవచేసి వారిప్రేమకు పాత్రురాల నౌదామనుకున్నాను. కాని అంతటి అదృష్టం నాకు పట్టలేదు. ఆ అవకాశంకూడా నాకు చిక్కలేదు. నేను వారి సేవ చెయ్యలేకపోయాను. వారి లోకాన్ని విడిచి పోయారు”

పువ్వేంద్రుడు ఆశ్చర్యంతో తలెత్తిచూచాడు. కిరణ్మయి కన్నీరు కాలువలు కట్టిస్తూవుంది. “నువ్వు పతికి చేసిన సేవ మరొకమనిషి చెయ్యలేదు నదినా? పతిసేవలో స్త్రీ కున్న కర్తవ్యంలో నీవేమీ లోపం చెయ్యలేదు” అన్నాడు.

“బహుశా రానియ్యలేదేమో! కాని మానవుడు చెయ్యలేనిది నేను మాత్రం ఎలా చెయ్యగలను? అలాంటి సేవ ప్రతిస్త్రీ చేస్తుందనేమీ కాదు. కాని నేను కర్తవ్యమనుకొని ఏమీ చెయ్యలేదు. తిక్కిన మార్గాలన్నీ కట్టు బడినాయి. కాబట్టి, నా సేవద్వారా వారిని పొందాలని కాంక్షించాను. అందుచేత నా శక్తి వంచన లేకుండా చేశాను. ఒక్కసారి వారిని నా హృదయంలోనికి రప్పించుకొంటే ఎన్ని రోజులు బ్రతికినా, ఎక్కడ ఏస్థితిలో వున్నా, చక్కగా జీవితం గడపగలిగేదాన్ని. కాని నా యత్నాలన్నీ విఘ్నమయ్యాయి. వారిని పొందటానికి పాతం ప్రారంభించాను. పొందలేకనే పోయాను. మొదటి రోజునే నువ్వు నా హృదయంలో నాటుకుపోయావు. అక్కడినుంచి మళ్లా ఎటూ కదలలేకపోయాను” అన్నది కిరణ్మయి.

పువ్వేంద్రుడు లేచి నుంచుని “చాల పొద్దుపోయింది నదినా, ఇక వెళ్తాను” అన్నాడు.

కిరణ్మయి కూడా లేచినుంచుని, “పద, నిన్ను వాకిలివరకు పంపించి తలుపువేసి వస్తాను. మళ్ళా, రేపు దర్శనమాతుందా?” అన్నది.

“లేదు, రేపు నేను ఇంటికి వెళ్తాను”

“అయితే మళ్ళా దర్శనమెప్పుడు?”

“ఎప్పుడూ వుంటూనేవుంది”

“కుభం, దివాకరుని ఇక్కడకు పంపుతారుగదూ?”

“ఆ తప్పకుండా పంపుతాను. వాడి తల్లిదండ్రులు కూడా లేరు. ఇంత కాలంనుండి నేనే సాకుతూ వచ్చాను. ఇప్పుడు మీరు ఆభారం వహిస్తానంటే సంతోషంగా చేతికప్పగిస్తాను”

కిరణ్మయి కంటివెంట నీరు రాబోతుండేప్పుటికి బలవంతాన ఆపు కొని “ఇన్ని సంగతులు వినికూడా ఇంత విశ్వాసభారం నామీద ఎందుకు పెడుతున్నారు? దివాకరుని నీవెంతగా ప్రేమిస్తావో నాకు తెలుసు” అన్నది.

పుకేంద్రుడు వాకిటిపైటికివచ్చి “అందుకునేగా మీ కప్పగించింది. నేను హృదయపూర్వకముగా ప్రేమిస్తున్నవాడికి మీద్యారా ఎప్పటికీ అపకారం జరగదని నాకు గట్టిసమృతముంది” అని అతను ముందుకు సాగాడు.

కిరణ్మయి మళ్ళాపిలచి “బాబూ, ఇంకోమాట. సరీకుడు కలకత్తాలో లేదా?” అన్నది.

పుకేంద్రుడు దూరాన్నుండే “లేడు” అని సమాధానమిచ్చాడు.

“అతను నాకు చెప్పకుండా వెళ్లడంటే మనసుకి ఏదో పెద్ద కష్టం కలిగితేనే వెళ్లివుంటాడు. నువ్వు అతన్ని రావద్దని ఏమైనా అన్నావా ఏమిటి?” కిరణ్మయి మళ్ళా అన్నది.

పుకేంద్రుడు దగ్గరకువచ్చి “రావద్దని అనాలనుకున్నాగాని, అనలేదు” అన్నాడు.

“అనా అనుకొని ఎందుకు అనలేదు?”

వుచేందుడు మాట్లాడలేదు. జవాబు రాకపోయేప్పటికి కిరణ్మయి
“అలాంటికోర్కె ఎందుకులిగిందో నేను తెలుసుకోగూడదా!” అన్నది.

“నేను పొరపడవచ్చు కూడా! ఏమైనా కానీయండి అతను ఎక్కడ
వున్నాడో అంకు తెలుసుకుని మీ ఇంటికి రమ్మని వుత్తరం రాస్తాను. రాని
కారణం అతన్నే అడిగి తెలుసుకుందురుగాని” అన్నాడు ఉచేందుడు.

స్పృహల పరకాణానుండి తిన్నగా వైద్యనాథకు వెళ్ళే రోడ్డుపక్కన వైద్యనాథ్ కి రెండు కోసుల దూరంలో ఒక బంగళా వుంది. కలకత్తానుండి వచ్చి సతీకుడు ఈ యింటలోనే వుంటున్నాడు. ఆత్మనిర్ణయంతోసం అతను ఈ నిర్జనస్థానంలో ఆశ్వాతనాసం చెయ్యటానికి వచ్చాడు. చుట్టుపట్ల దగ్గరలో పల్లెలు లేకపోవటం, ఎదురుగావున్న రోడ్డుకూడా జనసమృద్ధం ఎక్కువగా లేకపోవటంచూచి సంతోషంతో “నాకిటువంటి చోటే కావాలి. ఇలాంటి నిర్జన ఏకాంతస్థానమే అవసరం” అనుకున్నాడు. అతను కలకత్తాలో మూటకట్టి నెత్తిన వేసుకువచ్చిన అపవాడుకలమూటలు ఇక్కడ వంటరిగా కూర్చుని ఒక్కొక్కటే విప్పిపారెయ్యదలచాడు. అతని ప్రధానాశయం మనసులో సావిత్రియంను ఏహ్యభావం ఏర్పరచుకోవటం. రెండవది పథరియా ఘట్టావదినను మరచిపోవటం. మూడవది ఉపేంద్రబాబుతో సంబంధ బాంధవ్యాలన్నీ తెగ తెంపులు చేసుకోవటం. ఈతోటలో కూర్చుని అతను ఈక్లిష్ట కర్మలన్నీ తలపెట్టుకున్నాడు. వెంటువున్నది బిహారీ, ఈ ప్రాంతపువాడే వంటుమనిషి. బిహారీ, బాబుగారికి సేవాశుక్రావలు చేయగా మిగిలిన కాలంలో వంటపంతులుతో వాదవివాదాలు జరిపి అతన్ని దద్దమ్మను, మూఘణ్ణి చెయ్యటానికి తన శక్తిసామర్థ్యా లన్నిటిని ఖర్చుచేస్తున్నాడు. ఇక వంటపంతులుపని వంటచేయటం, మిగిలిన సమయములో బిహారీతో తగూలాడి అతనుబజారునుండి తెచ్చిన వస్తువులలో చేతనిండా వోచుకున్నాడని ద్రువపర్చటం. ఈ విధంగా వారెలాగో ఒకలాగు కాలం గడపుతున్నారు. కాని వారి యజమాని రాత్రింబగళ్లు తాత్వికచింతలో మునిగియుంటున్నాడు. ప్రపంచంలో కామినీ, కాంచనారే అనగ్ధాలన్నిటికీ మూలకందం, వైరాగ్యమే పరమసాధనమైన వస్తువు. పక్షుల కుహుకుహునాచారే వున్నతసంగీతం. గిరికాననారే శౌందర్యానికి విశుద్ధాదర్శనం. వీటన్నిటిని సంపూర్ణిగా హృదయమందు వుంచుకొనటమే దాని ప్రస్తుతసాధనం. ఈసాధనలేకుండా మోక్షసిద్ధికి మరో వుపాయంలేదు. అందుకనే అతను వసారాలో ఒక విరిగిపోయినకుర్చీలో కూర్చుని ధ్యానంతో చెట్లమీద కూర్చున్న పక్షుల కిలకిలనాచాలు వింటూ వుంటాడు. ఎదురు చెట్లను ఎదుర్కొని ‘ఝం’ అంటూ పోతున్న పవనంలో

అతను దుర్లభరాగరాగినీస్వరం వెతుకుతూ వుంటాడు. ఆకాశంలో తెలి మబ్బు తెరలనుచూచి వుట్టితబ్బిబ్బుడైపోతాడు.

అతను మాంసాహారము మానేసి శాకాహారం తింటుం మొదలుపెట్టాడు. ఎక్కడినుండో ఒక తెల్లటి గుండ్రాయి తీసుకొచ్చి పగల్గూ దాన్ని పూజిస్తూ, సాయంకాలం ఆరతిస్తూ వుంటాడు.

ఇలా నూతన పద్ధతిలో జీవితం గడపే అనకాశం అతనికప్పుడూ కలుగ లేదు. మొదట అతనికి పక్షుల కుహుకుహునానావకం?, సింహు ధ్వనే ఎక్కువ ఇంపుగా వుండేది. అత సెప్పుడూ గాలిలో రాగరాగిణు లుంటాయని కిలు కనలేదు. తెలిమబ్బు లెప్పుడూ అతన్నిలా కదలింపలేదు. ఈ ప్రకృతి ఇంత శోభాయమానమైనదని తెలుసుకునే అనకాశం అతనికినాడూ దొరకలేదు. పాటకచీరలు, నాటక థియేటర్లు, క్రికెట్ ఆటలతోనే సతీకుని జీవితమంతా గడిచింది. తగవులూ తప్పుబాటలూ చెవి తేసుకోవటం, సభా సమావేశాలలో సర్దటం, ఎవరిట్లోనైనా పీనుగ అలాగే పడివుంటే తీసికెళ్ళి తిరలెయ్యటం, ఆపదల్లో ఎవరికైనా పదిరూపాయలు సర్దటం ఇవే అతని ఆవసరపనులు.

పక్షులకూతల్లో మాధుర్యమున్నదో లేదో, కోయిల పంచమస్వరంలో కూస్తాందో లేదో, నదీజలం కిలకల ధ్వనితో ఘోషిస్తున్నది ఏమిటో, కామినీ కాంచనాలు ప్రపంచంలో ఎన్ని అవరకాలకు కారణాలూ—ఈ సంగతులేవీ అతని బుర్రలోనికి వచ్చేవికాదు. అతను తిన్ననిమిషి. లోకవ్యవహారాలు తిన్న గానే జరపకలిగేవాడు. ప్రేమించితే ఏమీ ఆలోచించకుండానే ప్రేమించు తాడు. మధ్యలో ఏదైనా అవాంతరం వస్తే ఏంచెయ్యటానికి తోచేదికాదు. ప్రపంచంలో ఇద్దరు వ్యక్తులను అతను అందరికంటే మిన్నగా ప్రేమించేవాడు. ఒకటి సావిత్రి, రెండు వువ్వే ద్రబాబూ. సావిత్రి అతన్ని మోసగించి దురాచారీ, విశ్వాసఘాతుకుడైన విహ్వలవెంటు ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయింది. వువ్వేద్రబాబు కూడా చెప్పా చెయ్యకుండా అర్ధరాత్రికాడ అతన్ని వదిలిపెట్టిపోయాడు. నుంచోటానికికూడా అతనికి ఎక్కడా స్థానం లేవట్టయింది. కిరణ్ణయి ఇల్లు వుంది. ఆ ఇంటి తలుపుకూడా బందవటంచూచి అతని అక్కడివెళ్ళటానికి వైర్యంలేకపోయింది. అందుచేతే అతను ఈ నిర్లక్ష్యానానికివచ్చి, విశాలాకాశం

కింద పవనం, చెట్లూ చేమలూ, పశుపక్ష్యాదులతో బలవంతంగా ఒక అపరిచయ సంబంధ మేర్పరచుకొని వైరాగ్యసాధనలో లగ్నమవటానికి సిద్ధమయ్యాడు. ఇంతవరకు ఆటపాటలలోనే గడిపినమనిషి, ఈ నూతన ప్రయత్నం చూచి విహారి తరచుగా కంట తడిపెడుతూ వుండేవాడు.

అతనెప్పుడైనా “బంగాలీ బాబుగ్లాగావుంది — ఇద్దరు ఇటు వస్తున్నారబాబూ!” అంటే సతీకుడు మాట పూర్తికాకముందే ‘ఎక్కడ ఎక్కడ?’ అని పొంగిపోతూ లేచి, మళ్ళా వెంటనే ‘పోనీ’ అని మొహం వేలాడ వేసుకొని కుర్చీచూడ కూలబడేవాడు. విహారి “పిలవనా? ఏమైనా మాట్లాడుతారా?” అంటే, “అవసరమేముంది?” అనేవాడు, తర్వాత ఒక కుమ్మనవ్యవస్థి, “ఇక నాకు అటువంటి సంభాషణ లవసరం. నచ్చటంలేదు. నీకు తెలియదు విహారి! మనపక్షాలు నాకు గీతాలు పాడుతున్నాయి. చెట్లు చేమలు మాట్లాడుతున్నాయి. పవనం ఝంఝిమంటూ నా చెవిలో ఎక్కడెక్కడిగాధలో చెబుతూవుంది. ఇక నేను అనవసరంగా లోకులతో వాగికాలం వ్యర్థపుచ్చటమెందుకు? నిజమడిగితే - నాయథార్థమిత్రులు వారే. తెలిసిందా” అనేవాడు. విహారి మెదలకుండా వెళ్లిపోయేవాడు. కాని చాలా సేపటివరకు వ్యర్థతో నిండిన యజమాని కంఠస్వరం అతని చెవిలో మారు మ్రోగుతూ వుండేవి.

విహారిలో ఒక విశేషగుణమున్నది. మాట యిచ్చి తప్పుకోవటం అతనికి తెలియదు. చాలామంది పెద్దమనుషులు లోభా స్వభావమోలేరు. కాని విహారి అణచుకొని వుండగలడు. సావిత్రి ఆరాత్రి ఏదో మాయపన్ని పోయిందని అతను మనసులో అనుకుంటూ వుండేవాడు. ఆమె సతీకుని క్షేమమే కోరుతుంది, అతన్నే ఎక్కువగా ప్రేమిస్తుంది. ఈ విషయంలో విహారికేమీ సందేహంలేదు. తనుచెయ్యని నేరాన్ని వప్పుకొని, ఏనాడూ చేయని పాప భారాన్ని చేతులారా నెత్తిన వేసుకొని, ఆమె యజమానిని ఇంత వ్యర్థ పెట్టి ఎండుకుపోయిందో, అతను ఎన్ని సార్లు ఎంతఆలోచించినా అర్థమయ్యేదికాదు. అయినా విహారికి సావిత్రియందు అపార భక్తి విశ్వాసాలున్నాయి. అందుచేత అతను తన స్వయద్ధితో ఏమీ నిర్ణయించలేక ఎంత దుఃఖం కలిగినా, ఎంతనష్టంవచ్చినా చివరికి కుభమే కలుగుకుందన్న ఆశతో నోయ మెదల్చు

కుండా వూరుకున్నాడు. యజమాని మొసూమాని, అతని ఆశక్తేదలు గ్రహించి అప్పడప్పుడు అనుభవిత చెప్పిస్తూ కుతూహలం కలిగిచెప్పుకు విహారి “సావిత్రింటే నేను బాయిగారిని ఎక్కవ ప్రేమించలేను, ఆమె స్వయంగా ఈ చూపుల కలిగి నీ సోయిచెప్పుకు నేను నానిని తొలగించుకొనికీ ప్రశస్తింపటం నొందుకు?” అనే అంశాలతో విహారిపోయేవాడు. నేను చెప్పుకు నొందుకు? ఆమె తోచుకుంటున్నాడు. నే నా వద్ద వచ్చునేమితు వెళుతున్నా?”

వారి నిర్ణయంపై జీతం ఈ విధంగా ఏడుస్తూవుంది. ఏడనిపోయింది కూడా. కాని మళ్ళీ తలచి తల పగా క్రి నిశ్చయం అడ్డువచ్చింది.

పట్నం ఆకలిని నిర్మలగానే వదిలి. కాని నాయుత్తరం గారి, చూచుకు ప్రాంతమైన పనిమీసలలో గాలివాన వారిని. ఆగలివానలో సతీశుడు గుర్రపు అడుగుల చెప్పుకు కాని ప్రశ్నించలేనాడు. తలెత్తినానాడు. ఎదురుగా ఒక చెడ్డ గుర్రము పీపుటదేశమతో ఇలా అలా పరుగుపెట్టా వుంది. సతీశుడు విహారిని పిలిచి “ఈ గుర్రం ఎవరిది విహారి?” అన్నాడు.

విహారి లోపల బొంతరు తుడుక్కు “ఏ బాయిలలో” అన్నాడు.

“ఇక్కడ బాయిలెవరున్నాడు?” సతీశుడు వడిగాడు.

“ఇక్కడ ఎవరూ లేకపోయినా కేవలం ముడి చెప్పేమితులు తోట మాస్తానికి వస్తూవుంటారు. వారిలో ఎవరికో అయివుంటుంది. ఈ గాలివానకి భయపడి పారిపోయి వచ్చిందేమో” అన్నాడు విహారి.

“అయితే అంతు తెలుసుకోకుం కప్పమేనే” అని సతీశుడు మళ్ళీ తన ఈజిప్షియన్ లో కూర్చున్నాడు. “ఎవడైనా వెంట స్త్రీలుకూడా వుంటే మరే ఇబ్బంది. ఇక్కడ బండి మీ నాలనా ఆ అయి ను కప్పమనిసి నాయం దొరకటంకూడా కప్పమే. దారిపాడుగునా చెల్లుతప్పే చోట ఆశ్రయం లేదు, మరో తోడులేదు. గాలిలో చెట్లకింద వుండటంకూడా ప్రమాదం. చీకటి కూడా పడుతూవుంది. జోరున వర్షంకురిసే లక్షనాలుకూడా కనబడుతున్నాయి” అని ఆలోచించుకోసాగాడు.

సతీశుడు అగలేకపోయాడు. చూచా మూలమండి కట్టాకటి తీసుకొని బైటకు వెళ్ళాడు. గాలి విసుకుకి ఇసుక లేచువులువచ్చి కొట్టుకొంటున్నాయి. చుమ్మూ - చుమ్మారంతో చారంతా అంధకారమైపోయింది. కొంచెమూరం

కొట్టేటప్పటికి హఠాత్తుగా ఒకవైపున గల్లంతు విసిరించింది. విషయమేమిటో తెలుసుకుందామని సతీశుడు ఆవైపుకి వెళ్ళేటప్పటికి ఎదురుగా దారిలో ఒక టాగా కనపడింది. దానిచుట్టూ చేరి ఏదేనివిధమంది తిన్నెట్లు చరచుతూ కులాసా పడుతున్నారు. కొందరిలెమిద టాపీలు, కొందరి తలలెమిద తల గుడ్డలు వున్నాయి.

ఆ కులాసా ఏమిటో తెలుసుకుందామని సతీశుడు కొంచెం ముందుకు వెళ్ళి చూచాడు—బండిదగ్గర ఒక అమ్మాయి ముసుగునేసుకొని స్కితో క్రుంగిపోతూ శిలాపిఠహలూ నుంచునివుంది. వారు ఆమెను అనరాని మాటలన్నీ అంటున్నారు. మొదట సతీశుడు బహుశా మీరు ఈ స్త్రీని వెంటవేసుకొని సరదాగా వచ్చారు, గుర్రం సారిపోయేటప్పటికి పరిహాసమాడుతున్నారు, అనుకున్నాడు. ఈ ఛెడదలో పడకుండా తిరిగి వెళ్ళిపోవా లనిపించింది మనసులో. కాని ఇవ్వాలి ఎదుకనో అతను తన ఉత్సాహాన్ని ఆపుకో లేకపోయాడు. సరిగ్గా అప్పుడు ఆశ్చర్యపూరితమైన అతని దృష్టి ఆ స్త్రీ దుస్తులమీద పడింది. బెంగాలీ స్త్రీలలాగా ఆమె పాగ్గీచీర కట్టుకున్నది. కాళ్ళకు చెప్పులుకూడా వున్నాయి. కాని లోక్నీ చెప్పులుకాదు. దొర సానులు ధరించే ఎత్తుమడమల చెప్పులు.

అకిస్తాత్తుగా స్త్రీ బిగ్గగా అరచి “నన్ను రక్షించండి బాబుగారూ!” అన్నది.

“రక్షించండి” అన్న శబ్దం మెరపులాగా అతని చెవినిపడింది. సతీశుడు ఆమె రక్షణకోసం ఆతురత పడ్డాడు. కామినీ, కాంచనం అన్నాళ్ళ అన్నిటికీ మూలకందమచ్చులిత్వం కొంచెంసేపు మర్చిపోయాడు. సింహంలా, ఒక్క అంగలో యువతివద్దకువచ్చి నుంచుని “ఏమిజరిగింది?” అన్నాడు.

ఇంతసేపటినుండి యువతి ఒంటరిగా వుండటంమూలాన ఈ దుష్టులు ఎన్ని అల్లీలవుమాటలన్నా విని సహించింది. ఇక సహకారం దొరికేటప్పటికి ఆమె కూర్చుని ఏడవసాగింది.

సతీశుడు ఆతురతతో “అసలుసంగతి ఏమిటి? ఏంజరిగింది?” అన్నాడు.

“మీరు నన్ను చాలా అవమానం చేశారు?”

“అవమానం చేశారా? ఏరవదు?”

“తెలియదు”.

“తెలియదు?” సతీశుడు బిక్కివెట్టున ప్రశ్న వర్షం కురిపించాడు. “నువ్వెవరవు? ఎక్కడనుండి వచ్చావు ఇక్కడికి? నీవెవరు వచ్చినానని నీవు గుర్తుకు? ఇది ఎవరిది?”

శ్రీ కర్ణుడు ముందుకుని దూకుతూ “మరి ఏదీవాడు గుర్రాన్ని పట్టుకోవడానికి వెళ్ళాడు. నా వెంటే ఇంకావూలేరు. తోడేవారు చూట్టానికి వెళ్ళాడు. అది వస్తూ చీలుప్పటికి మీరు నన్ను ఇలా అవహేలం చేస్తున్నారు” అన్నది!

సతీశుడు మడిపడి “మరి పని ఏమిటి! నువ్వేమైనా కొరసానినా ఏమిటి, ఎండివీడ ఇతరమారు పికారు నాకుటానికి? నువ్వేమైనా అడ్డంకు మహిళవా ఏమిటి ఇప్పుడు మొచ్చినచోటికి నిర్భయంగా వెళ్ళడానికి? మన దేశపు మనుషులు ఏ అడ్డంకునా బట్టరికా? ఏమిడిశేనాను అనవహించేస్తారు. అత్యాచారం చేస్తారు. ఇదే ఈ దేశవాసుల నియమమని మీ గెలిక ద్రులకు తెలియదా?” అని వాకులో పెద్దవాడికేసి పిరిపిరిచూచి “మీరు ఇంకా నుంచున్నారెందుకు?” అన్నాడు.

“మా ఇష్టం!” అన్నాడు అతడు.

వారి మొహంకేసి చూస్తేనే - అక్కడ భంగం, అణాయో, ఈ రెంటికీ మించిన సాగాయో సేవించినట్లు కనిపిస్తున్నాయి.

సతీశుడు వేలితో చూపిస్తూ క్లుప్తంగా “మెదుకు దా వెళ్ళిపో” అన్నాడు. సమాధానంగా ఆ వ్యక్తి మొహం చిట్టచుకొని “పో, పో, నువ్వు నీ చారిరపో! మే మెందుకు వెళ్ళాలి?” అన్నాడు. నానిమీద సతీశుడు అతని చెంపమీద బిక్కి చురుపు దరిచాడు. ఆ దెబ్బతో వాడు నిమగ్నంగా నేలకరుచు కున్నాడు. ఎదురుగా ఒక సన్నటి కుర్రాడు నుంచుని వున్నాడు. ఎడమ చేతి దెబ్బ అతని చెంపమీద పడేటప్పటికి - అది చిక్రిందగర పడి కర్ణు మానుకు ధ్యానం చేయసాగాడు. మిగిలిన ఆరుగురు వ్యక్తులు కొంత నిశా ప్రభావంవల్లా, కొంత చెంపదెబ్బల భయంతోనూ హతబద్ధులై కళ్ళెట్టుకు చూస్తూ వుండిపోయారు. సతీశుడు ఎదురుగావున్న వనిషిని పిలిచి “ఇక నీవెంతరా!” అన్నాడు. వాడు చివ్వున అందరికంటే వెక్కుకు పోయి నుంచున్నాడు.

అప్పుడు సతీశుడు యువతో, “లేవండి” అన్నాడు.

మెదలకుండా యువతి లేచి నుంచున్నది. “బండి, బండివాడూ పాడు గాను! వర్షం రాబోతున్నది. త్వరగారండి” అన్నాడు సతీశుడు. యువతి భయపడుతూ “నేను బ్రాహ్మణకు నడవగలనా?” అన్నది.

“బ్రాహ్మణకాన. మాయింటికి పడండి. ఈ తోటలోనేవుంది. వర్షం వస్తావుంది. ఆలోచిస్తే లాభంలేదు. త్వరగా పడండి, లేకపోతే తడుస్తూ వుండండి, నేను వెళుతున్నాను” అన్నాడు సతీశుడు.

“పడండి. మీ పెంటరావటానికి ఆలోచనేముంది?” అన్నది యువతి.

తుపన పడుతూవుంది. గాలి తగ్గినా, ఇంకా పూర్తిగా తగ్గలేదు. ఇద్దరూ కొంచెంసేపు నడచి తోట గేటువద్దకు వచ్చారు. సతీశుడు తలవని తలుపుగా ఆగి “మా ఇల్లో ఆడవారెవరూ లేరు, నే నొంటరిగానే వుంటున్నాను” అన్నాడు.

“అయితే మీకు వంటా? ఎవరుచేస్తారు? స్వయంగానే చేసుకుంటారా?” అన్నది యువతి.

“లేదు నాకున్నారు. కాని ఆడువారుకాదు”

“కాకపోతే పోనీ. ఆగా రెండుమ? నడుస్తూ చెప్పండి”.

సతీశుడు కుంతిస్తుండే “మా ఇల్లో ఆడవారెవరూ లేరు. ఈ సంగతి సంగతి ముందుగా చెప్పితే మంచిదనే వుద్దేశంతో చెబుతున్నాను” అన్నాడు.

“మంచిదనుకుంటే అక్కడే ఎందుకు చెప్పలేదు? ఇక నేను నుంచో లేను, కాళ్లుచేతులు వదులుతున్నాయి. దాహంతో నాలుక పీక్కుపోతూ వుంది” అన్నది యువతి.

“అయితే రండి” అని సతీశుడు గత్యంతరంలేక చీకట్లో దారి చూపిస్తూ ముందుకుసాగాడు. ఈ దుగ్గార్లు చేతిలో పడి పాప మా యువతి ప్రాణాలకు ఎంతో కష్టం వచ్చిదనుకుంటూ సతీశుడు తన కటువ్యవహారానికి కొంచెం స్థిగుపడ్డాడు. కొంచెంసేపయినతర్వాత “మీ మాట ఎక్కడో విన్నట్లున్నది” అన్నాడు మెల్లగా. యువతి ఏమీ మాట్లాడలేదు. కాని సతీశుడు చీకట్లో తన మొహాన్ని చూడలేదనిమాత్రం ప్రహించింది. వసారా

లోనికి వెళ్ళి సతీకుని కుచ్చిమీద చుట్టిపడే “వెంట బిహారీ వున్నాడుగా?” అని “ఒక క్లాసు మంచినీళ్ళు తీసుకురా బిహారీ!” అని బిగ్గరగా పిలిచింది.

బిహారీ అటువైపు గదిలోనే వున్నాడు. పిలుపు విని మంచినీళ్ళు తీసుకు వచ్చాడు. వసారాలో ఒక్క చిన్నదీపం వెలుగుతూవుంది. ఆ వెలుగులో బిహారీ యువతిని చూడగానే గుర్తించాడు. “మీరు ఇక్కడికి ఎక్కడ వచ్చారు అమ్మగారూ?” అన్నాడు ఆశ్చర్యంతో.

“పెద్దగాధ” అని ఆమె లేచి నుంచున్నది. బిహారీ చేతులో క్లాసు తీసుకొని ఒక్క గుక్కలో నీళ్ళన్నీ తాగిపించి. క్లాసు బిహారీకి తిరిగి యిస్తూ “అన్నయ్యకు కబురుచెయ్యాలి బిహారీ! చిరునామాయిస్తే నువ్వు ఈ గాత్ర కాడ యిల్లు కనుక్కోగలవా?” అన్నది.

బిహారీ తలకాయ తప్పుతూ “వెళ్ళలేమయ్య, నే నీ పట్నంలో ఎవరినీ ఎరుగను. ఇక చెప్పండి పెద్దతనం. ఈ గాలివానలో చీకట్లో నడుకలేను” అన్నాడు.

“అయితే మరి యిప్పుడు ఏం చేద్దాం బిహారీ? గుర్రం తిరుగుతూ, తిమ్మతూ ఇంటికి పోయిందంటే అన్నయ్య చాల గాంధీపడతాడు. ఏమీ భయంలేదనీ, నేను క్షురక్షితమైనవోటే వున్నానని వారికి కబురుచెయ్యాలి.”

బిహారీ ఆలోచించి “ఆ మటుపంతులు ఇక్కడినాడే. ఇక్కడి చోట్లన్నీ అత నెరుగున్నాడు. అతన్ని పిలుచుకువస్తాను” అని అతను మంటింటి వైపుకు వెళ్ళాడు.

“అన్నయ్యకు ఒక ఉత్తిరం రాయి” అన్నాడు సతీకుడు.

“అదే అన్నిటికన్న ఉత్తమం” అన్నది యువతి.

“కొంచెం చెల్లెలు దొరసానికి ఇవ్వాలి కలిగిన అనుభవాన్ని కూడా రాయి. జ్యోతిష్బాబు చాల సంతోషిస్తాడు” అన్నాడు సతీకుడు.

ఎత్తిపాడుపువ్వి సరోజినికి కోపం వచ్చింది. దైవశాస్త్ర ఆమె ఇవ్వాలి ఈవిధంగా రాడీలచేతిలో పడింది. బాగా అకమానంకూడా పడకులసివచ్చింది. దానికే ఆమె చాల దుఃఖపడుతూవుంది. దానిమీద ఈ ఎత్తిపాడుపు? తను చేసినదానికి తనే పరితాపపడుతూవుంటే దానిమీద ఎవరైనా ఎత్తిపాడిస్తే సహించి పూరుకోవటం కష్టం. ఆమె చాలా కోపంతో “మీ చెల్లెలిని

నేనొంటరిగా పెద్ద ఆపదనుండి కాపాడాను. అని మీరే రాయరాదు? దానితో సంతృప్తిపడకపోతే రేపు పొద్దున్నే పట్నమంతా చాటింపు వేయించ రాదు? నలుమూలలా వ్యాపించుతుంది. అచ్చయ్యకుకూడా తెలుస్తుంది. చాల సంతోషిస్తాడు” అని నవ్వింది.

సతీశుడు ఆమె కోపానికి కారణం తెలుసుకున్నాడు. ఈ దొరసాని దబ్బాలుంటే అతనికి అరికాలిమంట. ఇంగ్లీషువాళ్ళను అనుకరించటం కట్టు త్రాగింటింటి, మాంసభక్షణింటి పాపనుని అతని మనసులో నాటుకు పోయింది. “ఇది ఆశ్చర్యపడవలసిన సంగి లేమీకాదు. మీ సంఘంలో ఇదంతా సహజమే” అన్నాడు.

“అయితే మాది పశువులసంఘమా ఏమిటి? మానవసంఘంకాదా?” అన్నది సరోజిని.

“మీరు మనుష్యులెందుకుకాదు; బెంగాలులో మీరుతప్ప ఇంకెవరూ మనుష్యులులేని మీ వుద్దేశం” అన్నాడు సతీశుడు.

“ఒక విధంగా ఈ సంగతి నిజంకూడాను. మాలో అలా అనుకుంటున్నారంటే నేను దాన్ని నేరంగా ఎంచను” అన్నది సరోజిని.

“అది నాకు తెలుసు. అందుకనే మీకు ఇంకెక్కువ శిక్ష పడాల్సింది. నేను అక్కడ నిన్ను గుర్తించినట్లయితే మెదలకుండా వచ్చేవాణ్ణి. పలకరించుకూడా పలకరించేవాణ్ణికాదు” అన్నాడు సతీశుడు.

“ఏమిశిక్ష పడేది? అవమానమా, అత్యాచారమా-ఇదేగా?” అన్నది సరోజిని.

“ఇదే?” అన్నాడు సతీశుడు.

“అయితే నాకు ఇప్పుడు తెలిసింది. అసహాయస్త్రీలను అవమాన పరచటమే ఈ దేశవాసుల నియమమని ఎందుకు అన్నావో? ఇంకా మిగిలిన అవమానాన్ని ఇంటికి తీసుకొచ్చి స్వయంగా చెయ్యాలన్న వుద్దేశంతోనే ఈ మాట లంటున్నట్లు వుంది. ఎరుగున్న మనిషి నైపోయాను. అందుకని ఇబ్బంది వచ్చింది. ఈ కోపకారణం బహుశా ఇదేగా?” అన్నది సరోజిని.

వ్యంగ్యపూరితమైన సరోజిని మాటలువిని సతీశునికి కోపంవచ్చికూడా నవ్వాడు. “నిజంగా అందుకునే. నే అవమానం చెయ్యలేననే నాకింత కోపం.

నవవేళలో కృతజ్ఞులై అను శ్లోచి వాడతారు. కాని మీ సమాజంలో కృతజ్ఞులై శ్లోచి వుపయోగి చట కూడా అనవసరమనిపిస్తోంది” అన్నాడు.

సరోజినీవెదలలపాద సన్న చబ్బు మీది వెళ్ళుచూ మోసిపోయింది. అయినా ఆమె క్రోధపూరిత స్వరంలోనే సమాధాన మిచ్చింది. కాని ఆ క్రోధం వస్తే కల్పించని ఎంతో తేలికైన వాణ్ణి వాణ్ణి నా మోసిస్తోంది. “అలా కాదు, వారెవరి కృతజ్ఞులు, ఆవి వామోడులుకూడాదు. నువ్వు వారి సమాజంలో చేరవలసినవారు వారి వున్నావోపాదన మేరూ వుండదు. చెప్ప, చేతనావా?” అన్నది.

సతీశుడుకూడా సన్న ఆపకొని ఏమో సమాధానం చెప్పబోయాడై పుట్టికి బిహారీ హనుమాంకానాడేను తీసుకొచ్చి ముహూర్తమిచ్చాడు. సరోజినీ హేడ్ జేక్ లోంచి విడుదలపాడుకుని నోటు తీసి ముచ్చగించింది. “పంతులు, ఇంస్పెక్టు పట్నానికి వెళ్ళి ఈ ఉత్తరం యిచ్చినట్లయితే ఈ విషయం నాలు బహుమతి యిస్తాను” అని ఆమె సరియైనామా చెప్పింది.

పంతులు రెండునెలల జీతంకేసి లోటుపద్యంతో చూచి, తనలో అగీకరించి వుత్తరంకోసం చెయి జూపాడు. సరోజినీ విడుదలపాడుకుని నోటు అతని చేతిలోపెట్టి ఉత్తరం రాయటానికి పదిలాకి వెళ్ళింది. కొంతసేపటికి ఉత్తరంకూడా తీసుకొచ్చి అతనిచేతి కిచ్చింది. పంతులు బాగ్రత్తగా జేబులో పెట్టుకొని ఎడమచేత్తో లాంటిరు పట్టుకొని కుడిచేత్తో కర్రపట్టుకొని ఆ కుంభ వల్లంలోనే పైటకెళ్ళాడు.

“పంతులు ఎప్పటికీ తిరిగి వస్తాడో! భోజనం ఎలా బాబూ?” అన్నాడు బిహారీ.

సతీశుడు సరోజినీ మొహంకేసి చూచి “తిరిగిరానో, చూద్దారే” అన్నాడు.

ఇంటిటిలో బిహారీ ఆకురతి ఏమీ తగ్గలేదు. “మిత్రయ్యారో నాకేం తోచటలేదు బాబూ!” అన్నాడు.

సతీశుడు అప్రసన్నతతో “నువ్వేమీ చింతపడవలసిం అవసరలేదు బిహారీ, నువ్వువెళ్ళు. అంతా నేను ఏర్పాటుచేస్తాను. అదీగాక ఇవ్వాలే నాకు ఆకలిగా కూడాలేదు” అన్నాడు.

కాని బిహారి కదలేదు. అతను సతీశుని మాటలను కొంచెంకూడా నమ్మలేదు. స్వాభావికంగానే మామూలు మనుష్యులకంటే సతీశునికి ఆకలెక్కువ. తను నాకరీకి వచ్చి ఇంతకాలమైంది. కాని సతీశుడు ఎప్పుడూ భోజనందగ్గర బంధించి ఎరుగదు “అజేమిటిబాబూ ? ఆకలిగాలేదంటారు ?” అన్నాడు.

సతీశుడు విసుక్కుని “నీకున్న తెగులే యిది. ప్రతిమాటకీ ‘లా’లు తీస్తూ కూర్చుంటావు. ఒకవైపున అంతా ఏర్పాటుచేస్తానని చెబుతున్నాను. కాని నువ్వు వినిపించుకోవు. పూరికే ప్రశ్నలమీద ప్రశ్నలు వేస్తూవుంటావు” అన్నాడు.

బిహారి మెదలకుండా తిరిగి వెళ్ళబోతుండేసరికి సరోజిని పిలిచి “నామాలానే ఇవ్వాలి మీమీద ఈ కోపమంతాను. వంటఏర్పాటు ఏమీ చెయ్యలేదా ఏమిటి ?” అన్నది.

ఏర్పాట్లేమున్నాయి అమ్మా. అన్నీ అమర్చి వున్నాయి. కాని చేసేది ఎవరు ? వంటపంతులు ఎప్పటికీ వస్తాడో తెలియదు” అని బిహారి వెళ్ళిపోయాడు.

“ఎంతటి దొరసానియైనా బ్రాహ్మణులపడుచేగా. ఆమెచేతి వంట తింటే ఎవరి కులగోత్రాలైనా పోతాయా ?” అన్నది సరోజిని.

ఈ మాటకు సతీశుడు నవ్వి “కులగోత్రాలు ! కులగోత్రాలు పోతాయో లేదో చెప్పలేనుగాని-దొరసానుల చేతివంట దిగుతుందా లేదా అనేదే ప్రశ్న” అన్నాడు.

“అలాంటిదేమీ వుండదు. దొరసాని చేతివంట మీరు జన్మపర్యంతము మర్చిపోలేరు” అని సరోజిని తన నవ్వుతోనూ, ఎవెన్న వాసనతోనూ వసారా అంతా సుగంధమయంచేసి చివ్వునలేచి లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. అయిదారు నిమిషాలతర్వాత ఆమె బైటకువచ్చింది. ఆమెకేసి చూచి సతీశుడు నిమిష మాత్రం ముగ్ధుడైపోయాడు.

కాళ్ళకు చెప్పులూ, మేజోళ్ళూలేవు. వంటిని సిల్క్-చీర లేదు. సతీశుని ఎర్రంచు పంచెవుంది. చూడగానే సతీశుని కళ్ళు ఒక్కసారి చల్లబడి పోయినాయి. “ఎంతబాగున్నది. సాక్షాత్తు లక్ష్మీలాగున్నావు!” అనేశాడు.

ఈ మాటవిని సోదరిని శరీరమంతా ఆనందపూరితమైపోయింది. చెవుల ద్వారా ఇంత ఆనందం వ్యాధియంతా ప్రవేశించటం జీవితంలో ఆమె ఎప్పుడూ ఎరుగదు. కాని స్నిగ్ధతో తల వంచుకొని “అయ్యో!” అన్నది.

రెండు అక్షరాల శబ్దమేకాని తన నోటినుండి వచ్చిన ఈ రెండక్షరాలు ఆమె చెవులలో అనుభవం కలిగించాయి. సత్యమేమిటో? తన కంఠ స్వరంతో ఇంత మాధుర్యం ముంటుందని మొదటిసారిగా ఇవాళే ఆమె గ్రహించింది.

కాని స్నిగ్ధను ఆమె ఘడియలోనే ఏదోవిధంగా అణచివేసింది. ఇదువు కన్నపీల్చి కొత్తివాళ్ళలో నిస్సంకోచంగా మళ్ళాడే అలవాటు ఆమెకు బాగావుంది. స్నిగ్ధను రానిస్తే నెత్తనెక్కి గొంతుకుంటుంది ఆమెకు తెలుసు. అందుకేనే బలవంతానీ తలెత్తినప్పుడూ “సరే, పోయ్తేమిటి దేవునిగాని కొంచెంవచ్చి పాపాల బాటా ఎక్కడవుందో చూపించండి” అని ఆమె లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

భోజనాలైన పిమ్మట ఇద్దరూ వసారాలో కుప్పలమీద ఎదురు బదురుగా కూర్చున్నారు. ఈమధ్యలో ‘సువ్వు’, ‘మీరు’ సంగ్రామం ముగిసి ‘సువ్వు’ నీ హాసన మధిష్ఠించింది.

“మనిషిలో ఎవరికీ ఒక సంగతి తోచలేదు. మా ఇల్లు కనుక్కోలేకపోతే ఒక బండి తీసుకురమ్మని పుతులుతో చెప్పటం మర్చిపోయాం. బండి రాకపోతే ఏమిచేద్దాం సతీశ్ బాబూ?” అన్నది సరోజిని.

“ఇంత పొద్దుపోయినతర్వాత ఇంతదూరం ఏ బండివాడు వస్తాడు. ఈ రాత్రికి సువ్వు ఇక్కడైనా వుండాలి, లేకపోతే నడచే నాపోవాలి. అంతకు తప్ప మరోమార్గంలేదు” అన్నాడు సతీశుడు.

“నడిచి వెళ్ళగలను, కాని నీ వెంటిపై యింకెవరివెంటా వెళ్ళు.”

“అంటే నా వెంటిపై ఏ విపస్తు రాదనేనా?”

“ఎందుకురాదు? కాని దాని భారమంతా నీమీదే వుంటుంది. దానికి తగిన సుజాయిషీ చెప్పవలసింది నువ్వే. నేను కాదు.”

సతీశుడు ఒకితుడై “నేను సుజాయిషీ చెప్పవలసివస్తుందా? నాకేం అవసరం?” అన్నాడు.

“ఇంకెవరిముందూ చెప్పకపోయినా నా ముందు చెప్పవలసి వస్తుంది” అని సరోజిని ఒక్కసారి మానం వహించింది.

సతీశుడు మళ్ళా దానికి ప్రతివాదన చెయ్యలేదు. కాని ఈ క్షణికమానం లోంచి ఒక లజ్జాపవనం విసిరిందని గట్టిగా గ్రహించాడు. ఆ విషయం అకస్మాత్తుగా సరోజినిని తల్లక్రిందులు చేసింది.

“వచ్చేది ఎవరు?” అని ఆమె కుప్పలమీదనుంచి లేచి నుంచున్నది. కొంచెం సేపటివరకు వసారాస్తంభా న్నామకొని చీకట్లో తోటకేసి చూస్తూ నుంచున్నది.

కొంచెంసేపుండి ఆమె తనలో తానే మృదుకంతంతో “ఎవరూ లేరు” అని మళ్ళావచ్చి స్దుకు కూర్చుంది. అప్పుడుకూడా సతీశుడు ఏమీ మాట్లాడలేదు.

తగ్నాత యిద్దరూ సెదలకుండా కూర్చున్నారు. గానీ తగ్గింది. కాని వర్షం తగ్గలేదు. ఆకాశమతా కానిమబ్బులతో నిండి అంభకారంగావుంది. సులూ మామిడి, పవన చెట్లనీడల అంభకారం మరితే దట్టమైంది. ఆ గాథాంభకారంలో మినుకు మినుకునుంటున్న నీపం వెలుగులో ఏకాంతాన మామంగా కూర్చునియున్న యువతీయువకులను చూచి ఒక అంభద్భవము చాటునుండి నివ్వకోసాగింది. ఆ సురువున్న సునిపు కానిమేపూలుగాడి పనుగులెత్తసాగింది.

బాహ్యప్రకృతి తన ఆకాశవాచనం కాశ నీ తో పూనవుని కృపణ ప్రవృత్తులను ఎలా ఆనందపరుచునో - సతీకునికి కొంతకాలం క్రితం ఒక నాటి గాత్ర తెలిసింది. ఆ గోడైన విహరిద్వారా సాక్షాత్ కనిపించెంటు ఇల్లు వదిలి పోయినదన్న కిమిగుకని - సతీకుడు తన భవిష్యత్ సుఖశానులన్నీ దుఖ సాగరంలో మునిగిపోగా మునుకొని వెలివాడింగా ఎక్కడికో నిర్జన ప్రదేశానికి వెళ్ళి సెదలకుండా పండుకున్నాడు. అప్పుడుకూడా ఇంట్లో నీలా కాశమే, ఇంట్లో అంభకారమే, తన శీతలకరస్పృశతో అని విశ్లేషణలు సంతటిసి చల్లార్చి, అతనికి వుపదేశ మివ్వటానికి సావిత్రినిపంపి ది. నేటి ఈ అవ్యయంబలప్రకృతి సతీకుని నైరాశ్యనీడితనాన్ని మనోమంధ్రం పెట్టసాగింది.

“నీ యీ వచనాసంయోక్త వుద్దేశ ?” అడిగింది సగోజిని.

“ఏదో ఒక వుద్దేశం తప్పకుండా వుంటుంది” అన్నాడు సతీకుడు.

“అదిసరేగాని, ఎవరితోనూ చెప్పిచెయ్యకుండా పొరపోయి వచ్చింది ఎందుకు ?

“పారిపోయిన సంగతి నే కెవరు చెప్పారు ?”

సగోజిని కొంచెం నివ్వ “ఆ సంగతి నేను స్వయంగానే సాధించాను. నీవు వచ్చిననాటి వుదయాన నేను స్వయంగా మీ ఇంటికి వెళ్ళాను” అన్నది. సతీకుడు విస్మయంతో “అదేమైంది. వుండేద్రబాబు నన్ను వెలితటానికి వెళ్ళాడు. నువ్వకూడా అతని వెంట వున్నావు. అతను వెలితాడని నాకు తెలుసు. అయితే, నేను లేకపోవటం చూచి వారేమన్నారు?” అన్నాడు.

“ఏదో అన్నారుగాని నేను వినలేదు. స్వయంగా వారు రాలేదు. నాచేత ఒక వుత్తరం పంపించారు” అన్నది సరోజిని.

“తర్వాత?” సతీశు డడిగాడు.

“నేను వెళితే నువ్వు లేవనీ వుదయంబండికే వెళ్ళావనీ చెప్పారు. ఇక తర్వాత మంటపంతుల్ని తలుపుతీయించి ఇల్లంతా కలతిరిగి చూచాను. బైట వసారాలో ఒక చీర ఎండబెట్టి వుంది. అడిగితే ఎవరో అమ్మయినదనీ, ఆమెకు జబ్బుచేస్తే నువ్వు తీసుకొని పడమటకు వెళ్ళావనీ చెప్పాడు. ఆమె ఎవరు? ఇక్కడ కనపడటంలేదే?” అన్నది సరోజిని.

సతీశుని మొహం వుదాసీనమైపోయింది. కొంచెంసేపు మెదలకుండా వుండి “నేను ఆమెను తీసుకొని పడమటికి వెళ్ళావనీ చెప్పాడు ఆ వంట వాడు? అబద్ధాలకోరు వెధవ. వుపేంద్రబాబు దీనిని నమ్మాడా?” అన్నాడు.

సతీశుని మొహం చూచి కంఠస్వరం విని సరోజిని ఆశ్చర్యపడింది. “వుపేంద్రబాబు అప్పుడులేదు. వుంటే ఎందుకు నమ్మడు? అయితే, సతీశ్ బాబూ! ఆమె నీ కేమాతుని?” అన్నది.

“నాకేమాతుంది? ఏమీకాదు. మా పాత మెస్సులో పనిచేసే మనిషి. వెధవముండ గోగంతో చిస్తూ యాచనకు వచ్చింది. దాన్ని తీసుకొని నేను పడమటికి వచ్చానా? గాడిద, ఆ మాట నా ముందన్నట్టయితే.....” అన్నాడు సతీశుడు కోపంగా.

సరోజిని ఆశ్చర్యానికి అంతులేదు. కొంచెంసేపు మెదలకుండా వుండి సతీశుని మొహంకేసీచూచి వినయంగా “పనిమనిషా! అయితే తమరు ఇలా మండిపడతా రెండుకు?” అన్నది. ఆమె అన్న ‘తమరు’ సంబోధన సతీశుని చెవులకు కటువుగా తోచింది. కాని దానివల్ల అతని కోప మేమీ తగ్గలేదు. “లేనిపోని అపవాడుకలుచేస్తే ఎవడికి కోపంరాదు?” అన్నాడు.

“ఆంధ్ర ఆమె మూర్ఖవచ్చి పడిపోయిందా?”

“పడిపోయింది. దానికేముంది? ఆమె మూర్ఖిల్లి పడిపోవటంలో నా అపరాధ మేమున్నది?” అన్నాడు సతీశుడు.

సరోజిని మెదలకుండా కూర్చుంది. ఆమె హృదయంలో వుదయిస్తున్న ఆనందచంద్రుని కారుమేఘాలు ఎక్కడనుంచి వచ్చి కమ్మయో తెలియదు.

ఆరాత్రి వుండ్రుడు భార్యతో అతని యింటికివచ్చి వెంటనే ఎదుకు తిరిగి వెళ్ళిపోయాడో అడగాలనుకున్నది. కాని అడగలేకపోయింది. దీనిలో ఏదో రహస్యముందని మాత్రం మనసులో అనుకున్నది. కాని దానిని వుండ్రుడూ బైటపెట్టలేదు, సతీశుడూ చెప్పడు.

కాని మానం ఇద్దరినీ పీడించసాగింది. మెదలకు దా వుండలేక “సరే, తమరిని ఒకసంగతి అడగవచ్చునా?” అన్నది.

సతీశుడు కొంచెం కోపంతో “మళ్ళీ ఏమిటి?” అన్నాడు.

“మీరు ఇన్నిరోజులను డీ ద్వార వుంటూరాడా మాయింటికి ఎందుకు రాలేదు?”

సతీశునివద్ద దీనికి తగిన సమాధానం లేదు. “అసలే కాగజాలవ్వ రాలేకపోయాను” అన్నాడు.

“కారణం మేమిటి? చెబువా?”

“కాదు, చెబుచున్నప్పుడు నాకు నానహుత్రాదు. అది వెన్నెప్పుడూ ఎక్కడికి వెళ్ళటానికి అడ్డుపెట్టలేదు.”

“మరి ఇంకేమిటి?”

సతీశుడు కొంచెం నవ్వుటానికి ప్రయత్నించే “సతీతో నిజం చెబుతున్నాను. మీ సంగతి ఎప్పుడూ జ్ఞాపకం రాలేకపోయింది. మా సమాజం, మేము పొందిన శిక్షా - దీక్షలనుబట్టి మీలోనికి రావడం స్వాభావికంగా కెరవుగానే కనిపిస్తుంది. బహుశా అందుకేనే రాలేక పోయివుంటాను” అన్నాడు.

“మీ శిక్షా, దీక్షలేమిటో నేను తెలుసుకోవచ్చునా? వుండ్రుబాబు సమాజంతో ఆసమాజానికి పొత్తులేదనుకుంటాను ఎందుకేననినది వారికి మాతో కలసిసెలసి వుంటానికి ఏ అటంకమానేదు?” అని సహోజిని కొంచెం నవ్వింది. ఆ మెస్సెస్ట్రీ ప్రసంగం ఎత్తవత్సావలెనుండీ ఆమె హృదయంలో ఒకజ్వాల రగులుతూవుంది ఆ అనవసర ప్రసంగము విన్నతిగ్వాత ఆ ఈజ్జార్జి మరింత ఎక్కువైంది. సతీశునియందు ఆమెకు అంతియ్యలో ప్రేమ లేకపోతే ఈ గుట్టుమట్టులన్నీ బహుశా కిప్పిపుచ్చివుంచేలేమా? అంతరింగిక ప్రణయ దృష్టిని అంత తేలికగా మోసపుప్పలేకపోయింది. వివరంగా తెలుసుకోలేక పోయినా ఆమె హృదయం ఏదోవిధంగా అసలుసంగతిమాత్రం గ్రహించింది.

సతీశుడు వ్యసపడి, ఆశ్చర్యంతో సరోజినీకేసి చూచాడు. ఆమెగొంతులో అణగియున్న కలహాధ్వని సతీశుని చెవులలో ప్రవేశించి సావిత్రిని జ్ఞాపకం చేసింది. కాని ఈ మధ్యలో సరోజినీకి తనమీద ప్రేమ కలుగుతుందని సతీశుడు కలలోకూడా అనుకోలేదు. అందుకనే ఈ ప్రశ్న పరంపరకు యధార్థ కారణం తెలుసుకోలేకపోయాడు. ఇది ఉన్నత శిక్షణయొక్క స్పృహపూర్ణ వ్యవహార మనుకొని అతనుకూడ లోలోన మండిపడి “వువే ద్రబాబు సమాజం బాగా చెడువున్నది. సంస్కారం గలది. అందుకనే మీతో కలిసి నెలసి వుండ గలుగుతున్నారు. గాని అసమర్థుడనై కలిసి నెలసి వుండలేకపోయినంత మాత్రాన కారణం చెప్పకలసినంత బాధ్యుడనేమీ కాదు. ఏది ఏలానైనా వుండనీయండి. ఈ ఆలోచనవల్ల ఏమీ లాభం లేదు” అన్నాడు.

అతని మాటలని సరోజిని నెదలకుండా అతనికేసి చూస్తూ వుండి పోయింది. ఆమె అభిమానాన్ని సతీశుడు కటువుగా కాలరాచాడు. ఆమె హృదయంలో భావాలను అతను ఇలా ఆనమాన పర్యుతాడని ఆమె కలలో కూడా ఊహించలేదు. ఆమె వుదాసీపడనంతో నెదలకుండా చూస్తూ వుండిపోయింది. నోటినుండి ఒక్క మాటకూడా రాలేదు. సతీశుడుకూడా నెదలకుండా మొహం నేలవేసుకొని కూర్చున్నాడు.

ఈ దుస్సహనీరవతను భిన్న పరుస్తూ దూరాన్నుండి బండి చప్పుడు వినిపింది. సరోజినీలేచి మళ్ళీ స్తంభంద్గర కళ్ళి నుంచుని మృదువుగా “అన్నయ్య వస్తున్నట్టు వుంది” అన్నది.

పది నిమిషాలలో బండివచ్చి వాకిట్లో నుంచుంది. జ్యోతిష్ బాబు సతీశుని బిగ్గరగా పిలుస్తూ లాంతరుతో, మనుష్యులను వెంబడి తీసుకొని లోటలో ప్రవేశించాడు. రెండు నిమిషాలలో వసారాలాకి వచ్చి చాల ప్రేమతో చెల్లెల్ని కాగిలించుకున్నాడు.

జ్యోతిష్ బాబు ఆచారప్రకారంగా సతీశుని యోగక్షేమా లడిగి తెలుసు కొని, అతనికి అనేక ధన్యవాదాలిచ్చి, కృతజ్ఞత చూపించి చెల్లెల్ని తీసు కొని వెళ్ళటానికి బైలుదేశాడు. “నేను మిమ్మల్ని ఒక్కసారి అడగటం మర్చిపోయాను. వువేద్రబాబుకు హరన్ బాబు అనే స్నేహితు డున్నాడు. అతనికి ఎలావుందో తెలుసా?” అన్నాడు సతీశుడు సరోజినీతో.

జ్యోతిష్ ఆశ్చర్యంతో “మిత్రు తెలియగా ఏమిటి? వాని నేను చాలించారు” అని సమాధానం చెప్పాడు.

ఈ సంగతి విన్న తర్వాత సతీశుడు కొంచెం సేపు మెదిలించుకొని “అతని తల్లి భార్య ఎక్కడవున్నానో తెలుసా” అన్నాడు.

“వారింటివద్దనే వుంటున్నారు. దివాలకబాటు వాగిస్తే చుట్టి కాలేజీలో చదువుకూ వారిని కనిపెట్టుకుని వుంటున్నావని తెలిసింది” అన్నది సహోదిన.

“హరన్ బాబు భార్య ఒకనోడన మన ఇంటికి వచ్చి నికరం?” అని వని తలపుగా జ్యోతిష్ చెల్లెల్ని అడిగాడు.

“అవును, చాలసేపువుంది. చాంతియిల్లచెప్పి నికరండా” అన్నది సహోదిన.

కిరణ్ణయి తనను గురించి ఏమి చెప్పిందీ. భర్త - చృశ్యుకో కాన్సి ఎలా స్వీకరించింది - మొదలైన సంగతులు తెలుసుకోవాలని సతీశుడు సహోదిన మొహంకని చూచాడు. తన్ను గురించి ఎన్ని అంశాలు వున్నాయో అతను వుండడు. ఆమెను తెలుసుకో సహోదిన అతని మొహంలోని భావ గ్రహించలేకో, గ్రహించినాడా సతీశుని కుతూహలం తీర్చలేకనే భావన కున్నదో, సాగమని, అన్న నీవు తల్లి “ఇక ఆలస్యం చెయ్యక పద అన్నయ్యా” అన్నది వ్యవస్థరతో. “పద, అమ్మా!” అని సతీశునికి మర్యాద వున్నాడని చెప్పి “మనోక వందనతము సతీశ్ బాబూ! రేపు ఎప్పుడైనా చూడకో” అని పవిత్రం చెయ్యండి” అన్నాడు జ్యోతిష్.

సతీశుడు ప్రతిసమస్యకంటేనే చీటి అవ్యక్తస్వరంతో ఏమన్నాడో ఎవరికీ అర్థంకాలేదు. సహోదిన సతీశుని కీసి చాలి సాధారణమైనాడని చెప్పి వెళ్ళిపోయింది.

అక్కడ నుంచునే సతీశుడు కన్నులు కాగ్నసాగాడు. వీనికి సరైన కారణం అతను తెలుసుకోలేకపోయినా తన సావిత్రి, తన వదిసా, తన వుపేంద్రబాబూ అందరూ ఒక్కసారి బహుకాలంగా తన్ను కూర్చగా వుంచారని ఏదో అనిర్దిష్ట అనుభూతి అతనికి చెప్పసాగింది. ఈ నిర్దానంధ కార కుటీర తప్ప అతను వెళ్ళటానికిగాని నిలబడటానికిగాని ప్రపంచంగా మరో స్థానంలేదు.

రైల్వేక్రితం, హరన్ మృత్యుసమయములో దివాకరుడు కలకత్తా వచ్చి రెండుమూడు రోజులుండి వెళ్ళిపోయాడు. ఈ సారి కిరణ్ణయి అజమా యిష్టిలో వుండి కలకత్తాలో బి. ఏ. చదవటం నిశ్చయమైన తర్వాత అతను తనకిని కొత్తగా కొన్న పెట్టెలో పుస్తకాలు, బట్టలు, ఇంకా అవసరమైన తదితర వస్తువులు పెట్టుకొని ఒక రోజు సాయంత్రం పథరియాఘట్టాకు హరన్ బాబు ఇంటికివచ్చి చేరాడు.

కిరణ్ణయి అతని తన చిన్న తమ్మునిలాగా ఆదరించి దగ్గరకుతీసింది.

వువేంద్రుని ఇంటివద్ద సురబాలతప్ప దివాకరుని ప్రేమించేవా రింకెవరూ లేరు. ఆ ప్రేమవలన దివాకరునికి ప్రాప్తించిన సుఖశాంతులవడ్డీ అసలు ఫాయదాలతో సహా వనూలుచేసేది మహేశ్వరి తీవ్రదృష్టి. శనిలాగ ఎప్పుడూ అతని మొహాన నెత్తురు పీచుతూ వుండేది. కాని ఇక్కడ అటువంటి వేరూ లేవు. అలాంటి అనుమానంలేదు.

రాతిగుట్టమీద ఎదుతూ వాడుతూ వున్న మొక్కకు విశాల భూ పరిధి దొరికినట్లు - దివాకరునికి కిరణ్ణయి ఆశ్రయం దొరికింది.

విశాల కలకత్తా మహాపట్నంయొక్క విచిత్రవాతావరణాలలోపడి చూస్తూ చూస్తూవుండగానే-దివాకరుని సంకుచిత ఆశా సుకీర్ణ భవిష్యత్తు విశాల మైపోయింది. అతని మనసులో గొప్పతనం వచ్చింది. బి. ఏ. తప్పివతర్వాత అతని తెగిపోయిన విద్యాభ్యాసపు పాతతీగతో కొత్తతీగను అతుకుపెట్టటానికి ఇంకా ఆలస్యముంది. ఈ సదవకాశంలో అతను నిరంతరం సర్వత్ర గాలించి రసపరిచయం చేయసాగాడు.

1. థియేటరుచూస్తే అతనికి స్వప్నం చూచినట్లునిపించింది. పక్షుల చూచిచూచి ఆశ్చర్యంతో అతను నోరు మెదల్చులేకపోయాడు. ఎమూజి మెంటు పార్కుచూచి మౌనంగా వుండిపోయాడు. శివపురి వ్యవసాయ శాఖను చూచి వ్యాసం రాశాడు. పెద్దపెద్ద భవంతులకేసి వెరిగా చూస్తూ వుండి పోయేవాడు. ఒకరోజున అలా చూస్తూ బండికింద పడబోయి పరిగెత్తి కాలు మెలగబడి ఇంటికి వచ్చాడు. చాల స్వల్పమైనదే దెబ్బ. కిరణ్ణయి మెంటునే

పసుపు సున్నం వుడక బెట్టి కాలుకు కడుగూ, నవ్వునూ, దేనికి దపడ్డావు? గుడ్డపుబుండా, ఎవ్వబుండా?" అన్నది.

గ్రుపడి "గుడ్డపుబుండా" అన్నాడు.

"ఇంకా బద్దన్న! ఎడ్లబండికిందగాని, దన్నపోతుబండికిందగానీ, పడనే కుంటుకుంటూ కుంటుకుంటూ పోయి చాచ్చి యివ్వాలన్నప్పుడే" అన్నది కోట్లయ్య.

దివాకరుడు పిగ్గుమొహంతో "అలా చెప్పు తగలలేదు. శేషప్రాద్ధానికి యహూతు ది" అన్నాడు.

"చదువువునుండి గాని, ఇక ఎక్కువమారు వెళ్ళను. కలకత్తాకు పిల్లలను ఎత్తుకుపోయే దుడు వచ్చిందని పిన్నాను" అన్నది కిర్రయ్య.

ఈ విధంగా కాలం గడుస్తూవుంది. అహూగారుయి తీర్థయాత్రలకు తిరిగి తిరిగి ఒకనోడన ఇంటికివచ్చింది. ఇతరుముందు ఆమె ఒకటి రెండునాల్గు దివాకరుని చూచింది. కాని అప్పుడు ఆమె మృదము పుత్రకోకుతో నిండి వుండటంతో అతని మొహంకేసి చూడలేకపోయింది. ఇవ్వాలే ఇంకా గడ్డ, మీసాలురాని సుందరి యువకునికేసి చూడగానే ఆమె మృదము ప్రేమతో కిరిగిపోయింది. "వరసకు నేను నీకు పిన్నినౌతాను. నన్న పిన్ని అని పిలుపు చివ" అన్నది.

అతనికికూడా తరిదండ్రులు లేరని విని వృద్ధ కళ్ళనిండా నీళ్ళువచ్చాయి. పహుట చెగుతో తుడుచుకొని "భాగవతుడు జూరుని తీసికెళ్ళి ఈ నిర్భాగ్యురాలిని ఇంకా ఈ లోకంలోనే వుంచాడు. నేను బడికివంతికాలం నువ్వు నన్ను వదలి ఇంకెక్కడకి వెళ్ళవద్దు బాబూ!" అని అతని తల నిమిరుతూ వృద్ధ తండ్రేమ కనుపర్చింది.

మెత్తిని ఆమె మాటులు విని, ఆమె కళ్ళల్లో నీళ్ళుమాచి దివాకరుని కళ్ళల్లోకూడా నీళ్ళు తిరిగాయి. కాని వాటిని కప్పిపెట్టుకోడానికి అతను అక్కడనుండి మొహం చాటు చేశాడు. కొద్దిరోజులలోనే దివాకరునియందు ఆమె వాత్సల్యమూ, ప్రేమూ, గారడీవాని వృక్షంలాగ ఆములు కొమ్మలూ వేసి వెళ్ళసాగింది. ప్రవాసంలోనున్న ఆ పుత్రహీనుడని హృదయపూర్వకంగా కొడుకులేని కొరత ఈ విధంగా తీర్చుకోనాగింది. కొంతకాలంక్రితం ఆమె

కడుపున పుట్టిన బిడ్డ పోయినప్పుడు ఈ మాతృకోకమే ఆమె మాతృత్వాన్ని రక్షించి కొంతవరకు బతికించింది. ఇప్పుడు ఆ కోకం కావలసినదానికంటే ఎక్కువగా శాంతించింది. దీనివలన ఆమె మాతృహృదయం సింహాసనంమీద ఆమె దివాకరుని పెద్దసమరహోహణతో అభిషిక్తుని చేసింది.

బిడ్డకు మొహంవాచిపోయిన ఈ వృద్ధతో కిరణ్ణయిలాంటి తెలివిగల కర్తవ్యపరాయణయైన వదిన చెత్ర వుంటున్నది. దివాకరుని ఈ ఇంట్లో ఆదర సత్కారాలకు లోబులేదు.

ఇక్కడ దివాకరునికి — ఆకలికాకపోతే కారణం చెప్పవలసివస్తుంది. అస్వస్థతగావుంటే సమాధాన మివ్వవలసి వుంటుంది. ఈ నిగూఢప్రేమ సార స్యాన్ని తన ఇరవై ఏళ్ళ జీవితంలో అత నితవరకు చవిచూడలేదు. జీవితంలో ఇంత మార్పు వచ్చిన మొదటి రోజులలో కొన్నికొన్ని విషయాలు ప్రతిబంధ కంగా కనబడుతూవుండేవి. చిన్నతనంనుండి అలవాటైన బానిసత్వం ఒక పట్టున వదలిపోలేదు. అయినా అతని సంకుచితహృదయం యీ ఇద్దరి అపరిచిత ప్రేమతో కొంచెం విశాలమైంది. ముఖాన్ని సహించే అలవాటు చెట్టు బెరడులాగా అతనిలోనుంచి ఎప్పుడు పోయిందోకూడా తెలుసుకోలేక పోయాడు.

దివాకరుడు ఇక్కడ నేర్చుకొనవలసిన సభ్యత లన్నీ నేర్చుకొన్నాడు. అతనికి బండ్లకింద పడతానన్న భయం పోయిచిత్రార్వాత సభలకూ సమావేశాలకు కూడా వెళ్ళటం మొదలుపెట్టాడు. కొద్దిరోజులలోనే ఒక మాసపత్రికకు ప్రముఖరచయిత యైనాడు. చిన్నతనమునుండి అతనికి సంగీత సాహిత్యాల యందు ప్రేమానురాగా లుండేవి. చిన్నచిన్న గేయాలుకూడా రాస్తూ వుండేవాడు. ఇప్పుడు దివాకర్ 'చంద్రోపాధ్యాయ' అనే పేరుతో కథలు వ్రాస్తున్నాడు. కాలేజీ కుర్రవాళ్ళు కొందరు కలసి 'చంద్రోదయ' అను మాస పత్రిక పెట్టారు. దానికోసం దివాకరుడు కెర్రెవాడిలాగ తిరుగుతూవుంటాడు.

ఇప్పుడతను ఇంట్లోంచి బైటకు ఎక్కువగా కదలటంలేదు. ఇతనికి చాలా పని వుంటోంది. కాగితం పెన్నలు తీసుకొని ఆ కిథిలగ్రహంలా వైకెళ్ళి కూర్చుంటే ఆకలి దప్పలుకూడా జ్ఞాపకమొచ్చేవికాదు. పెద్దగా కేకలు పెట్టిన తర్వాత కిందకు దిగవచ్చేవాడు. అతని మనోరాజ్యంలో కలిగిన ఈ కొత్త పుపద్రవాలనుచూచి అధికారమయి భయంతో "తప్పు ఇంటిదిగాని

అతనిదికాదు. హరన్ కూడా ఈ చదువుతోనే ప్రాణాలు తీసుకున్నాడు. ఇతన్ని కూడా ఆ గో. మే పట్టుకున్నట్లువుంది. ఇది మంచిదికాదు. పరాయి బిడ్డ. ఏమి తెలుసు....." అనేది.

కిరణ్ణయి అత్తమాటలు విని నవ్వుతూ “భయపడకు అత్తా! చదువు సంస్కృత లో మున్నె యేండ్లు చదువు అతని ఆయుస్సు త్వచు. ఇంకా వృద్ధి అవుతుంది” అన్నది.

తర్వాత కొంతకాలానికి చంద్రోదయపత్రాలో ‘విశ్వాత్మము’ కథ వెలువడింది. చంద్రోదయ పత్రాకు దానిని పరిచయ చేస్తూ, ముఖ్యాధ్యక్షులకు గౌరవస్వరూపమైన దివాకరమహోద్యోగానుగ్రహించు వ్రాసిన ఈ కవితలో యథార్థమైన ఒక ప్రేమగుప్తు అ. కితమై యున్నది అని వ్రాసింది.

తర్వాత యథార్థమైన ఆ గుప్తులో ఏమేమివుందో, విమర్శకమహాశయుడు చదువుతూ చదువుతూ ఎలా కన్నీరు కార్చాడో, వ్రాస్తూ చివరికి ఇటువంటి కథలు ఇంకా చదవాలని కుతూహలంగా వుందని వ్రాశాడు.

ఈ ప్రశంస యథార్థమని చమ్మటానికి దివాకరునికి ఎక్కువ ఆలోచించనవసరంలే పోయింది. ఏ స్త్రీలోనూకూడా మానవ కీపతాశను, గగన కుసుమ కల్పనలను వదిలి మానవుడు ప్రత్యేకంగా వుండలేనట్లు - ఇప్పుడు అతను ఆ స్థితిలోనే వున్నాడు. ఈ మధ్య అతను ఇద్దరు ముగ్గురి ప్రశంసతోనూ, మిత్ర బాంధవుల సాయంతోనూ సాహిత్యకిరీటాన్ని శిరసున ధరించి కూర్చున్నాడు. చంద్రోదయ సంపాదకుడు అతనికి పుస్తకాల బొమ్మలను పంపాడు.

ఈ అపూర్వసాహిత్యకిరీటు శిరస్సున ధరించు దివాకరుడు ఒకగోజు ప్రాస్తమై శిరోజ్వల వదనతో మంటింట్లోకి కిరణ్ణయి దగ్గరకు వచ్చి-అతని చేతిలో ఆ చంద్రోదయ పత్రికే వున్నది-“పనిలో మునిగివున్నావా వదినా?” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి మంటింట్లోవున్నది. “ఆ లేదు. మంటి అయిపోవచ్చింది నీ చేతిలో ఆ పత్రికేమిటి?” అన్నది.

“ఒక మాసపత్రాకు, చంద్రోదయ, కొత్తగా వచ్చింది. కాని చాలా బాగా వుంది”.

కిరణ్మయికి చంద్రోదయ పత్రిక వున్నట్లే తెలియదు. “నిజంగానా? ఏదీ చూస్తాను?” అన్నది ఆతురతతో.

“ఇప్పుడే చూస్తావా?”

“లేదు. నా మంచమీదపెట్టి వెళ్ళు. పన్నెపోయినతర్వాత వచ్చి చూస్తాను”

పనిసాటులైనతర్వాత చంద్రోదయ తెలిచి పుటులు తిరగవేసేటప్పటికి ఆమె దృష్టి అసలుచోటే పడింది. దివాకరుడు ముందుదిలో వున్నాడు. అతనిదగ్గరకువెళ్ళి, “నీ విమృశ్యం ఎక్కడవుందిబాబూ? విమర్శచూచాను. అసలు వస్తువు కనిపించదే” అన్నది.

దివాకరుడు సిగ్గుపడుతూ “ఓ ఆ కథా? దానిలో ఏమీలేదు. ఏమి చూస్తావు కదినా?” అన్నాడు.

కిరణ్మయి నవ్వి “నువ్వు ముందు చూపించు” అని తర్వాత తనే స్వయంగా ఆ చంద్రోదయ సంచిక వెతికి తీసికొని అక్కడే బల్లమీద కూర్చుని మెదలకుండా చదువసాగింది. దివాకరుడు ఆకానిరాశల వృత్తేశాన్ని అణచుకొని పుస్తకం ము దరపెట్టుకొని పుటులు తిరగవేస్తున్నాడు. అతని ‘విమృశ్య’నికి నాయక పాత్రకి, ఆసమానమందరి. ఘనక జమీందారు కూతురైనప్పటికీ దైవసంకల్పంవల్ల ఒక దరిద్రయువకునికి హృదయ మర్పించింది. జమీందారుకు ఈ సంగతి తెలిసేప్పటికి అతన్ని తనరాజ్యంనుండి వెళ్ళి పోమ్యని శాసించాడు. కాని ఈ సంగతి అతని కుమార్తె నగేంద్రనందినికి తెలియదు. ఒకనాటి వసంతసంధ్యలో మాలతీకుజుంకింద కూర్చుని చాలప్రేమతో మాల గ్రుచ్చుతూవుంది. ఒకవైపున రూపమగుడ్డైన చంద్రుడు చెట్లచాటు నుండి తొంగిచూస్తూన్నాడు. కాని ఆకాశంమీదికి రావటానికి సాహసించలేక పోతున్నాడు. ప్రభాతకాల మనుకొని మధ్య మధ్య కోయిలకూస్తోంది. లోభి భ్రమర రుంకారంజేస్తూ నిద్రాలసతతోనున్న మాలతీని నిద్రలేపుతూ వున్నది. ఆ సమయాన అక్కడికి మెల్లగా వచ్చింది. ఎవరు! విజయోద్రుడు కాదుగదా? అవును, అతనే. కాని ఈ వేషమేమిటి? కాషాయవస్త్రాలు, మొహం విభూతిరేఖలు, మెడలో రుద్రాక్షమాల! నగేంద్రనందిని చేతిలో మాల క్రిందపడిపోయింది. విజయోద్రుడు దగ్గరకువచ్చి దుగ్ధకంతతో “సలవు నదా! వెళ్ళిపోతున్నాను” అన్నాడు.

నగేంద్రనందిని నెత్తుమీద ఒక్కసారి పిడుగుపడినట్లు అయింది. హృదయంలో అగ్ని జ్వాలలు చెలరేగినట్లు అయింది. హృదయం ముక్కుల చెక్కలై పోయినట్లు అయింది. ఆమె కళ్ళకు వెన్నెల చీకటిగా కనపడింది. చెవులకు కోయిలపలుకులు గుడ్లగొబ్బకూతలుగా కనిపించాయి. చివరకి ఇది నిలబడలేక మార్పిలి క్రిందపడిపోయింది!

ఇంతవరకు చదివి కిరణ్ణయి చెప్పిన తల్లెట్టి “నిజంగా ఇంతవరకు నువ్వెవరికైనా హృదయ మిచ్చావా బాబూ?” అన్నది.

దివాకరుడు ఆశ్చర్య తో “నేనా?” అన్నాడు.

“అవును. నువ్వే. నువ్వెవరినైనా రహస్యంగా నైనా ప్రేమిస్తున్నావా?”

ఈ ఆకస్మిక అపవాదుకు అతను కించపడి మోగిపోలేదు. కొంచెం సేపటికి తెప్పరిల్లి “నేనా? చా! నైవసాక్షిగా ఎప్పుడూ లేను” అన్నాడు.

“లేదూ? నిజం చెప్పుబాబూ? ఎప్పుడూ నీ హృదయం నా అన్న జ్వాలలు చెలరేగలేదా?”

“ఎప్పుడూ లేదు”.

“చాలా ఆశ్చర్యమే! ఎవరైనా గొప్పలతో బాధపడుతూ వుంటున్న నా చూడలేదా?” అన్నది కిరణ్ణయి.

“చూడను కూడాలేదు”.

కిరణ్ణయి మరింత ఆశ్చర్యపడి “నీ హృదయం ఏనాడూ మందుక్కలై నట్లు అనుకోలేదు? ఎవరని ఏనాడూ ప్రేమించలేదు? ఎన్నడూ నీకు కూడా కంటితో చూచి ఎరుగవు? వజ్రాఘాతపు బాధ ఎలా వుంటుందో కూడా నీకు తెలియదు? అయితే విరహం ఇంత భయంకరంగా వుంటుందని నీ వెలా గ్రహించావు?” అన్నది.

కిరణ్ణయి తన్ను కన్నడికో నింపుకుపోతోందని దివాకరుడు గ్రహించాడు. కళ్ళెర్రతేసి “లేకపోలే గ్రహించలేమా?” అన్నాడు.

“ఎలా గ్రహించగలరో నాకు తెలియదు, కానీ మనో, ఇంద్రుల పుస్తకాలలోంచి దొంగిలిచో వ్రాయవచ్చునంటే నేను వప్పుకుంటా” అన్నది కిరణ్ణయి.

దివాకరునికి ఆవేశం కలిగింది. “అంటే, నేను దొంగతనం చేశానేగా నీవు ద్వేషం?” అన్నాడు. కిరణ్ణయి నవ్వి “వుద్దేశం అదే. దొంగిలిచటంలో”

సంజేహంలేదు. అధికాక నీవు నీదొంగతనం తెలుసుకోనంత అంధుడవు. కోప గించుకోక బాబూ? అయితే నీకు ఈ జ్ఞాపకాలు క్రాంతాలు తప్ప ఇంకే సంపత్తి దొరకలేదూ? ఈ సంపత్తితోనే నువ్వు జీవితం గడపగలవా? నవలలు రాయటం అంత తేలికకాదు. నాయనా! సముద్రాన్ని లంఘించటానికి కూడా దేవతల ఆశీర్వాదం అవసరం. పూరికే రాదు” అని ఆమె నవ్వసాగింది.

ఈ మాట విని దివాకరుడు స్తంభించిపోయాడు. ఇంతకాలం నుండి తియ్యతియ్యని మాటలు, వృదువైన నవ్వు ప్రాప్తించినవి. కాని ఇప్పుడు ఆమె ఈ ఎత్తిపాడుపులకూ, పరిహాసానికి ఏమి సమాధానం చెప్పాలో అతనికి అర్థంకాలేదు. కొంచెంసేపు మెదలకుండా పూరుకొని నిమృళంగా “ఈ కథలు వ్రాసేవారంతా ప్రేమపిపాసులేనా? అదరూ వియోగదుఃఖాన్ని అనుభవించిన వారేనా? అలా అనుభవించాలనే ఆశతో కూర్చోటమంటే సాహిత్యచర్చ వదిలిపెట్టటమన్నమాట” అన్నాడు.

అతను ఇలా ఆవేశపడుతూచి కిరణ్ణయి నవ్వి “దీనిని సాహిత్యచర్చ అంటారా? కాదు, ఇది అనధికారచర్చ” అంటూనే ఆమె నవ్వు ఆపుకోలేక పోయింది. తర్వాత గంభీరురాలై “ఇప్పుడు నా మాట తెలుసుకోలేవు. ఏనాడూ తెలుసుకోనే అవకాశం రావద్దనికూడా ఆశీర్వదిస్తున్నాను ఇదిగో చూడు. వయసుకు నీకంటే నేను పెద్దదాన్ని. నా ఈ ఒక్కమాటమాత్రం విను. నీకు తెలియని సంగతులు యితరులకు చెప్పాలని వ్యర్థప్రయత్నాలు చెయ్యక!” అన్నది.

దివాకరుడు ఏమీ మాట్లాడలేదు.

కిరణ్ణయి కొంచెంసేపు మెదలకుండా పూరుకొని, మళ్ళీ గొంతు సరి చేసుకొని “ఇది కోపంతోగాని, అభిమానంతోగానీ, అన్న మాటకాదు బాబూ! ఇది చాల నిగూఢమైన విషయం. ఈ గూఢరహస్యాన్ని తెలుసుకోగల అధికారం ప్రపంచంలో ఏ కొద్దిమందికో వుంటుంది. ఈ గురుతరభారం వారిచేతులలోనే పెట్టి మనస్సును మరోపనిలో లగ్నంచేస్తే మంచి చెరువూ ఏమీ వుండదు. మేడమీద మొహం వేలాడ వేసుకు కూర్చుని కల్పనలు చేసుకున్నందువల్ల లాభంలేదు. నీకు ఇదే స్పష్టంగా చెబుతున్నాను. నువ్వు రాగి రేకుమీద బంగారు పూతవేసి నీలాంటి వాజమృదు మరపించగలవుగాని, పుటం

పెట్టిన బంగారపురంగును గుర్తించిన వానిని, ఈ ముఖభాషలతో జీవితముడి పినవానిని, ఎలా మరపించగలవు బాబూ?" అన్నది!

దివాకరుడు మెత్తపడి "అయితే కల్పన ఏమీకాదా?" అన్నాడు.

"కల్పన ఏమీకాదని నే ననుకుంటున్నాను. కాని వట్టి కల్పనకంటే ఏమీకాదని నే నంటున్నాను. అది రూపాన్ని సృష్టించగలదు. కాని ప్రాణం పోయినట్లు. బరువు మోయ గలుగుతుంది. కాని దారిచూడలేదు. నువ్వు ఆ మాన్యదర్శక జ్యోతిని కనుక్కోలేనంతవరకు, నీ జ్వాల నిన్నే మాడ్చుతుంది." అన్నది కిరణ్ణయి.

ఆమె చివరమాటకు దివాకరుడు మళ్ళీ నుండిపడ్డాడు. అతని కోప మొహంవంటి చూచి కిరణ్ణయి మళ్ళీ చిరునవ్వునవ్వి "కాగిని మీయూ డింక్ర దయ సంపాదకునికి కన్నీరు ఆగిపోవటానికి కారణమేమిటా అని అలోచిస్తున్నాను. చివరికి నేనేంద్రనందినికూడా విషం తాగి చనిపోలేదుగా?" అన్నది.

కోపంతో దివాకరుడు ఏమీ సమాధానం చెప్పలేదు.

కిరణ్ణయి కథ చివరిభాగం చూచి "ఎవరి శవాన్ని ఆశ్చర్యానానికి తీసుకు వెళ్ళింది? ఎవరికోసం వేలకొలలా ప్రజ గుండె లాల ఏడుస్తున్నది? ఏ దుఃఖంతో మహాప్రతాపి జరిగిందా? వున్నట్టునిలగా విలపిస్తున్నాడు? ఆహా! ఇది ఎంత హృదయ విచారకద్యోగం! విజయేంద్రుడు మెల్లగా ఆ వైపునే సాగివెళ్ళాడు. కిరణ్ణయి తిక్కాతే పదవలేకపోయింది. నవ్వి పత్రిక దివాకరునిమీద విసరిచేసి "నేలేయిపోయింది. పద, అన్నం వడ్డిస్తాను" అని నవ్వుతూ కటింట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

దివాకరుడు కొంచెం గ్రహంలాగ అలానే కూర్చుని వుండిపోయాడు.

అయిదారు రోజులకు ఒకనాటి మధ్యాహ్నం దివాకరుడు కిరణ్మయి గదిలోకి వెళ్ళి చూచాడు. ఆమె చాపమీద కూర్చుని చాలా ధ్యానంలో వ్రాణిమాల స స్మృతి రామాయణము చదువుతూవుంది. ఇదిమాచి అతినికి చాలా ఆశ్చర్యకరమిది. కిరణ్మయి మామూలు సుసార స్త్రీలకుంటే ఎక్కువ చదువుకున్నదని, బెంగాలీయేగాక హిందీ, ఇంగ్లీషుభాషలుకూడా వచ్చునని దివాకరునికి తెలుసు. కాని చేవ్రాతతో నున్న సంస్కృత పుస్తకంకూడా ధారాళంగా చదువగలదని అతను కలలోకూడా అనుకోలేదు. ఆశ్చర్యంతో కూడుకొన్న శ్రద్ధతో అతను ఆక్కడే కూర్చోబడ్డాడు.

కిరణ్మయి చేతిలో పేజీ సరిగా పెట్టి తలెత్తి “ఇన్వార్త సమయం కాని సమయంలో వచ్చావేంబాబూ?” అన్నది.

దివాకరుడు కొంచెం ఆగి “మీరు ఈపాటప్పుడు చదువుతూవుంటారని నాకు తెలియదు. నేననుకొన్నాను.....” అన్నాడు.

“నేను నిద్రపోతూవుంటాను. ఒంటరిగామాచి లేపుదా మనుకొని వచ్చావా?”

దివాకరుడు సిగ్గుతో క్రుంగిపోయి “నీవు ఇలాంటి పరిహాసా లాడా మంటే ఇక్కడనుంచి పారిపోతాను తెలుసా?” అన్నాడు.

కిరణ్మయి నవ్వి “పారిపోవటం నోటితో అన్నంత తేలికకాదుబాబు!- పారిపోయి ఎక్కడికి వెళతావు? దారి నీకు తెలియదు. సరే కూర్చో. నిజంగా కోపంతోనే వెళ్ళుతావా? మా చిట్టిబాబు ఇంట్లో కూర్చుని, ‘విషఖడ్గమో మరే పెద్ద ఖడ్గమో తయారుచేస్తున్నాడో’ అనుకొని పిలవలేదు. లేకపోతే ఈ రెండు ఝాములవేళ రామాయణం చదవటం నాకుమాత్రం ఇష్టమా?” అన్నది.

రామాయణాన్ని నువ్వు యధార్థమని ఒప్పుకుంటావా వదినా? అన్నాడు దివాకరుడు.

“ఒప్పుకుంటాను?”

దివాకరుడు చాలా ఆశ్చర్యంతో “కాని చాలమంది ఒప్పుకోరు. యథార్థంగా దానిలో ఎన్ని పల్లెలి విషయాలున్నా యథార్థమని ఒప్పుకోటానికి.....” అన్నాడు !

కీర్తయి చిరువ్వునవ్వి పుట్టకం చేరినట్లుకొనికి “ఇదేగా మూల గ్రంథం. పల్లెలి విషయాలు దీనిగా ఎన్ని వున్నా సోగా చూపించు” అన్నది.

దివాకరుడు తెల్లబోయి “నే నెలా చూపించగలను? నాకు సంస్కృతిం రాదుగా” అన్నాడు.

రాకపోబట్టెనా నీ వీ మాట ఇతర తోచుకొని అనుకుంది. పద్య లేకపోలేనే అవిద్య వృద్ధులగా పునేకిస్తుంది. దానిని క్షివర్తే ముందుకు స్వయంగా తెలుసుకోని విషయాన్ని కొంతా వెళ్లి కోప్పించి ఇదియలకు చెప్పాలని ప్రయత్నించేస్తాడు. ముఖ్యంగా తెలియని విషయాన్ని గురించే వ్యాఖ్యానం చెందటంపెడతాడు. సువర్ణ అటువంటి చెడు అలవాటు వదిలి పెట్టా.”

దివాకరుడు నోరెత్తి ముట్టుచలేకపోయాడు. అతను ఆ మాటలు అనటంలో విశేషాద్దేశ మేమీలేదు. ధర్మ గ్రంథాలయంకు అక్రెడ్టా, అవిశ్వాస మాచూపిస్తే వదిల సంతోషిస్తుందనుకున్నాడు.

కీర్తయి నవ్వి “ప్రస్తుతం ఏం రాస్తున్నావు బాబూ?” అన్నది.

“ఏమీ రాయటంలేదు ?”

కీర్తయి చాల ఆశ్చర్యపడి “ఏమీ వ్రాయటంలేదు? ఎందుకిది? వ్రాసింది వృథాపోలేదుగా? ఎందుకిది వ్రాయటం వదిలిపెట్టావు?” అన్నది.

“నన్ను అలా చిన్న పుచ్చునా పెండ్లకు వదిలా? త్యాగి నేను చాలా ఆలోచించుచాను. సువర్ణ దే నిజం నా ఆ కథ దొంగిలించుచేయకాదు గాని, అనుసరణ అన్నిదిమాత్రం యథార్థం. నిజంగా నాకు ప్రేమరహస్యమేమి తెలుసు? ఇంత గాఢ రాసి పోలేకాను. అందుకిది ఇప్పుడేమీ రాయటంలేదు. పూరికే ఆలోచిస్తున్నాను” అన్నాడు దివాకరుడు.

“ఆలోచిస్తున్నావా? రాత్రింబవళ్ళు ఏమి ఆలోచిస్తున్నావో చెప్పు?”

దివాకరుడు దీనియందు ధ్యాన ముంచకుండానే “నవల వ్రాయాలన్న ప్రబలాత్మాసోన్నీ కూడా ఆపుకోలేకుండా వున్నాను. ఇవ్వాలే అది ఆలోచించుకొనే, నేను నీదగ్గర ఏమైనా నేర్చుకొందామని వచ్చాను” అన్నాడు.

“నావద్ద ఏమి నేర్చుకుంటావుబాబూ? ప్రేమా?” అన్నది కిరణ్ణయి.

దివాకరుడు సిగ్గును ఏదోవిధంగా కప్పిపుచ్చి గంభీరత తెచ్చుకోటానికి ప్రయత్నిస్తూ “అవసరమైతే అదికూడా నేర్చుకుంటాను” అన్నాడు.

కిరణ్ణయికూడా మొహంమీదికి గంభీరత తెచ్చిపెట్టుకొని “కాని దానిలో ఒక చిక్కు వుంది. ప్రేమను గురించి నా వద్ద నేర్చుకుంటే లోకులేమంటారు?” అన్నది.

దివాకరుడు చివ్వునలేచి నుంచుని “అయితే నేను పెళ్ళిపోతున్నాను. నీకు ప్రతిమాటా పరిహాసంగానే వుంటుంది” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి ఏషున అగిని చేయిపట్టుకొని చిరునవ్వుతో “అయితే నీకు అలా పారిపోవోలే పరిహాసం పనికిరాదని, యథార్థం కావాలనీ సరిగా చెప్పరాదా?” అన్నది.

దివాకరుడు చెయ్యి విడిచించి విడిపించుకొని గంభీరతా ఇంట్లోంచి బయటికి వెళ్ళిపోయాడు.

కిరణ్ణయి మనసులో నవ్వుకొని పుస్తకం దీప్తరంతాకట్టి బల్లమీద పెట్టింది. తర్వాత సెల్లగా దివాకరుని గదిలోకి వెళ్ళింది.

దివాకరుడు మొహం గంపెడు చేసుకొని నెదలకుండా కిటికీలోంచి చూస్తూ కూర్చున్నాడు. కిరణ్ణయి “కోపగించుకొని పారిపోయి వచ్చింది ఎందుకోచెప్ప?” అన్నది.

దివాకరుడు ఆమె వంక చూడకుండానే “ఈ నవ్వులు, పరిహాసాలూ నాకు బాగుండవు వదినా!” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి కొంచెంసేపు మెదలకుండా వుండి మృదుస్వరంతో “నువ్వు మరదివి కాబట్టి వరుసకి పరిహాసమాడతాను. అదికూడా లేకపోతే నా మనస్సుకు కాంతి ఎలా కలుగుతుందో నువ్వే చెప్ప?” అన్నది.

ఈ ప్రేమపూరితస్వరంతో దివాకరుని కోపం జల్లారుతూవుంది. ఆమె నన్ను చిన్న పుచ్చటానికి అనే మాటలుకావు, వరస కాబట్టి అంటుంది, అని ఇవ్వాలే మొదటిసారిగా గ్రహించాడు.

ఆ మాట అబద్ధంకూడా కాదు. భారత దేశంలో వదినా, మరదలు మధ్య-
జక్కిని సరస- పరిహాసాలాడటం అలవాటు. దీని హస్తా ఎంత వనకోని
తెలుసుకునే వాళ్ళు చాల అరుదు. తెలుసుకోనే అవసరంకూడా కనబడదు
వారికి. ఈ హాసపరిహాసాల అతివల్ల అంకురించిన విషాదం చిలవలు పెలవలు
వేసి ఒక్కొక్కప్పుడు కుటుంబాలనే కూలుస్తూ ఉన్నవంటి ఎంతమంది
ధ్యానమం దుంచుకుంటున్నారు?

దివాకరుడు మొహం తిప్పుకొని శుష్కస్వరంతో “నేను నేర్చుకో-
టానికి వస్తే నువ్వు పరిహాసాలాడి నన్ను సారకోలేవకు కదిలిపెట్టలేదు”
అన్నాడు.

కిరణ్మయి ముంచుమీద ఒక ప్రక్కను గూర్చి “ఏమి నేర్చుకోటానికి
వచ్చావు?” అన్నది.

“నవల రాయాలని నాకు కుతూహలంగా వుందని నీతో చెప్పలేమా?
నువ్వు నవల రాయటం నేర్పుతా వుకోని వచ్చావు. నువ్వు చెబుతూవుండు,
నేను వ్రాస్తాను” అన్నాడు దివాకరుడు.

కిరణ్మయి నవ్వి “అయితే అది నా నవల అవుతుందిగా” అన్నది.

“అయితే ఏం? నాకుకూడా అలవాటు అవుతుందిగా! కేవలం తెలిసి
నంతమాత్రాన చాలదు. వ్రాయగల శక్తికూడా వుండాలా?”

“తప్పకుండా వుండాలి. కాని నువ్వు వ్రాసే దేమిటి చెప్ప?”

“అదే, నువ్వు చెప్పేది”

కిరణ్మయి మళ్ళీ నవ్వి “దీనికోసం నువ్వు మనోమనిషిని చూచుకో.
నావల్లకాదు. నీటిలో వుండే చేపను మరు భూమిలో వుండే మానవుడు పిపా-
సతో ఎలా అలమటిస్తాడో చెప్పమంటే ఎలా చెబుతుందో నాకర్థం కావటం
లేదు. అది నావిద్యాబుద్ధులకు అతీతమైనది. దానికి ఇంకెవరినైనా వెతుక్కో”
అన్నది.

దివాకరుడు కొంతసేపు మెదలకుండా వుండి “మరుభూమి పిపాసతో నాకూ అనుభవాలేనిమాట నిజం. కాని నేను చేపనుకూడా కాదుగా! నీలాగానే నేనుకూడా ఎండుగడ్డుమీదనున్న జీవినే, కాబట్టి పిపాస అంటే ఏమిటో బాగా తెలుసు. నువ్వు ఒక్కసారి కొంచెం చెప్పిచూడు, నేను గ్రహిస్తానో లేదో” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి ఏమీ మాట్లాడలేదు. చిరునవ్వునవ్వి చూస్తూ వూరుకుంది. దివాకరుడు కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి “సరే, నువ్వు ఇంతసేపటినుండి చదువుకున్న రామానుజుల సంగతే అడుగుతున్నాను. నీతి రూపజ్వాలలో రావణుడు ససరివారుగా నాశనమయ్యాడు. ఆ స్త్రీరూప మేమిటి? ఒక్క రావణుడేకాదు, అటువంటిరావణుల చరిత్రలు అనేకం కనపడతాయి. కవులు రూపపిపాస అంటూ వుంటారు. నువ్వుకూడా అలాంటి దృష్టుతిమేయిచ్చావు. నేను నీతో తిర్క్కించుతున్నా ననుకోవద్దు వదినా. నేను నీవద్ద నేర్చుకోవలసిన విషయాలు ఇంకెన్నో వున్నాయి. వాటిని చూస్తే మానవునికి పిపాస కలగంది చూపించాస్తే ఎలాకలుగుతుంది?” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి తలెత్తి నవ్వుతూ “పిపాస కలుగుతుందా ఏమిటి బాబూ?” అన్నది.

ఈ పరిహాసానికి, ప్రశ్నకు యథార్థ ఆశయం గ్రహించలేక దివాకరుడు కొంచెంసేపు చాతబుద్ధుడైపోయాడు. కాని మళ్ళీ సుబాళించుకొని వెంటనే “తిప్పకుండా కలుగుతుంది” అన్నాడు బ్విరగా.

అంత్యంలో అరిగియున్న తన సాహసం రహస్యంగా బోపలినుండి మెల్లగా తలెత్తి బైటకు ఎప్పుడు వచ్చిందో అతనే తెలుసుకోలేకపోయాడు. “కలుగకపోతే ప్రపంచంలో పెద్దపెద్ద కవులు శకుంతలనాటకం వ్రాయగలిగేవారేకాదు, రోమియోజూలియట్ వెలువడిలేకాదు. అందుకేనే అసలు స్త్రీరూపం ఎలాంటివస్తువో తెలుసుకోవా లనుకుంటున్నాను. ప్రేమ దానిని ఇంత ఘనియంగా ఎందుకు అట్టిపెట్టుకు వుంటుందో?” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి గంభీరంగా “నువ్వు అంత అధోగతిలో లేవు” అన్నది.

దివాకరుడు వువాసీనతతో “ప్రతి విషయమూ పరిహాసంకింద కట్టే నేకావంటే నేను ఇంకేమీ అడగను” అన్నాడు.

అతని మొహంమీది వునాసీతనుచూచి కిరణ్ణయి వినారు. కనుకను
“నేను అజ్ఞానురాలను. అలాంటి పెద్దపెద్ద నగలు లన్న నాటం తెలుసు
చెప్ప? అన్నది.

దివారానికి — కిరణ్ణయి వేదాలు అసవ్యాలను విని చెరుకు మూసు
కున్న గోజు జ్ఞాపకమొచ్చింది. “నీ నా జిణ్ణి సుత నాకు తెలుసు వదినా?
నీకు యిప్పుడే ప్రతి పిమ్మయమూ నాకు చెప్పాలను” అన్నాడు.

“చెప్పాలనా? శ్రీరూపం వస్తే కానవు..... అనుకు
అదేమీ కాదు. ఎండమావిలాగా మిథ్య అంటే అప్పుడు కావా?” అన్నది
కిరణ్ణయి.

“కాదు. దానికి కారణమున్నది. అది ఏమైనా కానీ ఎండమావి మిథ్య
కాదు. అద్దంకోపడిన మనుష్యుని ప్రతిబింబం, మనిషి కాదని చెప్ప వలసందేవు.
ప్రతిబింబాన్ని మనిషి అనుకుని పట్టుకొనటానికే ప్రయత్నించుట ద్రవ్యం. కాని
రూపం అవిభక్తంగా ఏకస్థువుయ్యును. ప్రతిబింబమూ కాదు. సూర్యున్ని రక్షి అను
కొని పట్టుకొనటానికి ప్రయత్నించుట. ద్రవ్యం. ఎండమావిని నీళ్ళుకొని పడు
కొట్టుకుంటాడా ద్రవ్యం. కాని రూపం. అలాంటి శ్రమతో కాదునున్న వస్తువు
కాదు. మానవుడు రూపంకోసం, కేవలం రూపస్వరూపం కోసం పరుగులెత్తుతాడు”
అన్నాడు.

“మన్వశిచ్చిం అద్దంలో ప్రతిబింబం కలగలేదునాహాహాహా
వుంది. రూపం మనుష్యుని ప్రతిబింబం, మనిషి కాదు, అని తెలుసుకున్న
గోజునే వాస్తవికతను గుర్తిస్తావు, సరే, ఇప్పుడు దానిని అలావుంచనీ!
అయితే మానవుడు రూపంవెంట వెట్టివాడిలాగా పరుగులెత్తాడు. జరుగునీ?”

“అది నాకు తెలుసుదు. శుక్లరూపం గుండల పత్నిని వదలిపెట్టి
గోవిందలాల్ గోపిణివెంట పడ్డాడెందునీ! అది నాకు చాలా అశ్చర్యమని
పిస్తూంది.”

“దాని పర్యవసాన మేమైంది?”

“ఏమైనా కానీ, దానిని యోచించే జాగ్రత్త మనుష్యుని చేతులో లేదు.
గోపిణి రూపవతేకాని, గుణవతికాదు. రూప తోపాటు గుణంవుంటే
గోవిందలాల్ స్థితి ఎలావుండేదో చెప్పలేవు”

కిరణ్ణయి మెదలకుండా వూరుకుంది. బి. ఏ. షేలైన ఈయువకుని తెలివిఘేటల గుండు ఆమెకు నమ్మకంలేదు. కేవలం షేలైన కారణంవల్లే కాదు. ప్యాసయినాకూడా పీరు పుస్తకాలువల్లించి ప్యాసవుతారు. ఇంకేం చెయ్యలేరని ఆమెవిశ్వాసం. అవసరమైనప్పుడు వాదించగలరన్న నమ్మకంకూడా లేదు. “రూపం ప్రతిబింబం కాదన్న నీ నిశ్చివాభిప్రాయాన్ని దృఢంగావుంచడం మంచిది కాదు. అయితే ఈ సంగతులన్నీ సువ్యవస్థయంగా ఆలోచించావా, ఇంకేవరైనా ఆలోచించుకున్నవి వినివచ్చి చెబుతున్నావా చెప్ప?” అన్నది.

దివాకరుడు కొంచెంనవ్వి “ఇవి నేను స్వయంగా ఆలోచించిన సంగతులే చెబుతున్నది. వదినా! భగవంతుడు నాకు చిన్నప్పటినుండి అనేక సంగతులు ఆలోచించుకునే అవకాశ మిచ్చాడు” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి కొంచెంసేపు మెదలకుండా వూరుకొని “అయినాకూడా నువ్వు ఈ అవకాశంతో రూపతత్వాన్ని తెలుసుకునే లాభం పొందలేక పోయావా? అన్నిటికన్న ఆత్మగృహేమిటంటే సతీతబాబుకూడా ఒక రోజున నన్నీ విచక్షణమే అడిగాడు. మరోవ్యక్తిగూడా అడిగాడు. ఇవ్వాలే మళ్లా నువ్వు అడుగుతున్నావు. నా రూపంచూచే మీ మనస్సుగో ఈ ప్రశ్న చెలరేగటం లేదుగదా?” అన్నది.

దివాకరుడు ఒక్కసారి త్రుళ్ళిపడ్డాడు. సిగ్గుతో తల వ గిపోయింది. అతను తలొంచుకునే “నన్ను క్షమించు వదినా. నాకా సంగతులేవీ తెలియవు” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి నవ్వుతూ “ఒక్కసారి, రెండుసార్లుకాదు బాబూ! నిన్ను వెయ్యిసార్లు క్షమించాను” అని ఆమె మరికొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి మనసులో సందిగ్ధాన్ని తోసిపుచ్చి మృదుస్వరముతో “ఇవ్వాలేనువ్వు అడిగి మాటలన్నిటికీ సరైన సమాధానా లిస్తూ పోలే నామాటలన్నీ దంభాలని పిస్తాయి. నామాటలన్నీ తేలికయై పోతాయి. తెలిసిందా?” అన్నది.

దివాకరుడు తలవూగించి “ఆఁ” అన్నాడు.

“నా ఈ రూపం మగవారికల్లకే కాదు. నాకల్లకే ఆత్మగృహం కలిగిస్తూ వుంటుంది. అందుకని నేను దానినిగురించి చాలా ఆలోచించాను. నేను గ్రహించినది యథార్థమైనా కాకపోయినా, ఏమైనా నా యీ వుద్దేశాన్ని

నీలాంటి మరిదిలో చెప్పటానికి సిగ్గుందా? నా స్వగృహాన్ని మామకొని నేనేమనుకుంటానో తెలుసా? సంతానోత్పత్తికోసం విశేషోపయోగమైన లక్షణాలన్నిటి సమష్టి వికాసమే శ్రీగృహ అనుకుంటాను! కావ్యాల్లో నవలలో విశ్వసాహిత్య మంతటిలో ఈవర్ణనే కనిపిస్తూ వుంటుంది” అన్నది మల్లాది కిరణ్ణయి.

దివాకిరుడు మెదలకుండా కిరణ్ణయిని చూస్తున్నాడు. కిరణ్ణయి అతని సంభీరవదనంమీద నూత్న యౌవనపు పొగులుచూచి సంతోషంతో ఒక్కసారి ఆగిపోయింది. కాని మల్లాది వెంటనే తిమింగి దాకొని “నిజం చెబుతున్నాను విను బాబూ! అక్కడకు చేరుకున్న తర్వాతే గుంపనాగారికి ఒడ్డు కనబడుతుంది. అందుకేనే పడమల బాల్యగృహము మహమ్మదీ ముఘని చేయగలిగాకూడా వుచ్చుతుంది చేరులేదు. సూనానం కిలో తిమింగి దాటి పోయినతర్వాత మల్లాది అదేపరిస్థితి ఏర్పడుతుంది. బాగా ఆలోచించుచూడు. శ్రీ కొక్కగానికేకాను, పురుషునికూడా అదేస్థితి. సంతానోత్పత్తి కలిగించే శక్తి యున్నంతవరకే అతనిలో రూప ముంటుంది. ఈ సంతానోత్పత్తియోగ్యతే అతని రూపమూ, యౌవనమూను. అసలు బిడ్డల్ని కనాలన్న కోర్కె అతని ప్రేమ” అన్నది.

దివాకిరుడు మెల్లగా “కాని.....” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి అతన్ని ఆపి “దీనిలో సందేహించవలసిందేమీలేదు. ఈ చరాచర జగత్తుకేసి కన్నెత్త ఎటుచూచినా ఈ విషయమే గోచరిస్తుంది. సృష్టితత్వంయొక్క మూలగాఢమైన సత్య నీస్వచ్ఛికిర్రకే వదిలేయ్యెయ్యి. అతని కార్యం కేసి ఒక్కసారి కన్నెత్తచూడు. ప్రహరమాణఃప్రహ నిత్యా తనోక కొత్తిరూపంలోనికి మారటానికి తహతహలాడుతున్నట్టు కనపడుతుంది. ఏవిధంగా తనకు వికాసం కలుగుతుందా, ఎవరితో కలిస్తే, ఏమే చేస్తే మరిత శక్తివంత చూతానా, వున్నతి చూతానా అనే ఆరాటమే దాని అవిరామ పుణ్యమానికి మూలం. బాహ్యప్రకృతిగాని ఆంతరప్రకృతిగాని లోపలో బైటో నిత్యం పరివర్తన జేచుతూ వుంటుంది. అందుకని పురుషుడు శ్రీలో అలాంటి దేవో చూచినప్పుడు - ఆమెను పొందాలన్న లాలసను అణచుకోలేదు. తెలిసో తెలియకో అతను మరిత అదగాట్టనిపించు కుంటున్నప్పుడు ఆ లాలసను అసలే అణచుకో లేదు” అన్నది.

“అందుకనేగా ప్రతివోటా హత్యలూ, ఖానీలు జరిగేది” అన్నాడు దివాకరుడు మెల్లగా.

“అవును. అప్పుడప్పుడు అటువంటి దృశ్యాలుకూడా కనబడుతూ వుంటాయి. మానవునిలో లాలస నణచుకునే శక్తి, స్వాభావాన్ని త్యజించే శక్తి, సమాజాన్ని శాసించే శక్తి, అది గాగలవి. ఎన్ని విరోధ శక్తులున్నా నలుకైపులా ఒక్కసారి నిష్ప ముక్తించడు. ఈ సాంఘిక మానవుడే - ఏ శాసనాన్నీ లెక్క చెయ్యకుండా గూఢాకర్షణ తన ప్రబలప్రవృత్తిగా వ్యవహరించిన గోజులున్నాయి. అతని ప్రేమ.....దీనినే మంచిదుస్తులతో - తీర్చి దిద్దితే కథలలోని నిర్మలప్రేమయైపోతుంది” అన్నది కిరణ్ణయి.

దివాకరుడు కొంచెం ఆగి “పాశవిక ప్రవృత్తి ఎక్కడ, స్వర్గీయ ప్రేమా కర్షణ ఎక్కడ? పాశవిక ప్రవృత్తిలో వుండేవారికి నిర్మలపవిత్రప్రేమ మర్యాద లేదు తెలుసు? దేనితో దేనిని పోలుస్తున్నావు వదిలా?” అన్నాడు.

“పోల్చుటలేదు బాబూ! రెండూ ఒక్కటేనని చెప్పబోతున్నాను. రైలుకు ముందుకు లాక్కు వెళ్లగలిగిన యంత్రమే వెక్కిరిస్తూ తీసుకు రాగలదు. కాని మరొకటి చేయలేదు. అది మంచిగాని చెడ్డగాని ప్రేమించగలి గివాడే ప్రేమించగలదు గాని మరొకడు ప్రేమించలేడు. నువ్వు గోవింద లాల్ విషయం చెప్పావు కదూ? భ్రమరాన్ని అపేక్షించి అతని హృద యమే అతన్ని గోహిణివైపుకు వెట్టిగా అక్కర్చించింది. ఇలాంటి వెట్టి ప్రేమ హరలాల్ లాంటివ్యక్తికి కలగటం అసంభవం. అతను లోకమర్యాదలకు తన హృద యాన్ని కట్టివుంచాడు. కాని గోవిందలాల్ అలా కట్టుబడలేకపోయాడు. హర లాల్ గోవిందలాల్ కంటే మంచివాడు కాకపోయినప్పటికి అతను ఏకగింపుతో పరిత్యజించినదానినే మరొకరు కళ్ళకద్దుకొని స్వీకరించారు. దానిని స్వీకరించటం కొందరికి అనేక కారణాలవల్ల వ్యర్థము నిష్ఫల మనిపిస్తుంది. కాని దుఃఖం, చింత, లజ్జలే గాకుండా మహా పులాకాంక్ష ఒక వ్యక్తిని మరొక వ్యక్తివద్దకు లాక్కు పోలేదనికూడా ఎవరూ గట్టిగా చెప్పలేరు.”

దివాకరుడు లోలోని కుమిలి “నీమాటలన్నీ నేను సరిగా అర్థంచేసు కోలేకపోయినా, పవిత్రప్రేమ స్వర్గీయం కాదన్న సంగతి నే నేవిధంగానూ ఒప్పుకోలేదు వదిలా” అన్నాడు విషయంగా.

“నువ్వు వప్పుకోటం వప్పుకోకపోవటం మీద ఏమీ ఆధారపడిలేదు. మనుష్యదేహమే నశ్వరమైపోవు. ఇంకా దుఃఖమెందుకు? మానవుడు పుట్టిన తర్వాత అతని దేహంలో సృష్టిసంపదముశక్తి లోపించినంతవరకూ అతనిముందు ప్రేమ ద్వారము తెరచేవుంటుంది. ఆ ద్వారం ప్రవృత్తితోడనే కదలుతుంది. అంతకుముందు అతను తల్లి తండ్రులను, అక్క చెల్లెండ్రను, బంధుమిత్రులను ప్రేమిస్తాడు. అతని శరీరం వికాసం జేచినంతవరకు ఆ స్వర్గీయ జ్ఞానాధికారం కలుగనంతవరకూ నీయీ స్వర్గీయ ఆకర్షణ అతన్ని కించిస్తుకూడా కదల్చలేదు. భూమికి ఆకర్షణ ఎప్పుడూ వుంటుంది. కాని ఆ ఆకర్షణవల్ల చెట్టుయొక్క పక్షమైనవల్లే ఆత్మార్పణ చేసుకుంటాయిగాని సచ్చికాయలు చేసుకోవు. దాని గింజా గుఱ్ఱ భూసారం వల్లే పక్షమౌతుందిగాని స్వర్గీయసారంతో కాదు. సాంప్రదించిన పువ్వులరూపం తన మనుషుగూఢాలతో తుమ్మెదల నాకర్షించి పండ్లుగా పరిణతిజెడయాయి. అవే ఋతువు వచ్చేప్పటికి భూమిమీదపడి మొలకలేస్తుతాయి. ఇదే వాటి ప్రవృత్తి, ప్రకృతి, స్వర్గీయప్రేమాను! జాతు నంతటా అవిచ్ఛిన్నమైన సృష్టి నాటకమే ఈ రూపనాటకము. గానిని స్వర్గీయ మని అంగీకరించినందువల్ల కలిగే దుఃఖంగానీ, చింతగానీ ఏమీ లేదు బాబూ!” అన్నది కిరణ్మయి.

కిరణ్మయి కొంచెం ఆగి “చీకట్లో నువ్వ దయ్యాలభయంవల్ల కళ్ళు మూసుకొని కాంతిపొందుతూ వున్నావే నేనేమీ కాదనను. కాని స్వర్గీయ ప్రేమను అనుభవించదలచినవాడు, “నేను ప్రకృత్యలకు అతీతుడనని అనలేనని గట్టిగా చెప్పగలను. ప్రేమ అంత తేలికైనవస్తువుకాదు బాబూ!” అన్నది.

“అయితే ప్రపంచంలో పవిత్రప్రేమ, కపటప్రేమ అని రెండు ఎందుకు వున్నాయి?” అన్నాడు దివాకరుడు.

కిరణ్మయి చిరువత్సనవ్వి “నీవాదం సరేగా సతీకుని వాదంలాగా వున్నది. ప్రపంచంలో ఈ రెండూ వుండటం తప్పనిసరి. మనుష్యప్రవృత్తిలో ఏదీ వాదంగానీ యుక్తిగానీకాదు. అందుచేత రెండూ వుండటం సుభవమే. ఘృణితయనేది అసలు సుబుద్ధి అభావమే. అంటే ప్రేమించ తగని దానిని ప్రేమించితేనే చెడు అంటారు. తన అజాగ్రత్తవల్ల చెట్టుమీదపండి కిందపడి కాళ్ళుచేతులు విరగగొట్టుకొని భూఆకర్షణవల్లే తన పడ్డానని దానిమీదనేరం

మోపితే ఎంత మూర్ఖత్వంగా వుంటుందో - ప్రేమను కఠినమన్నా, ఘృణీ భూతమన్నా అంతే మూర్ఖంగా వుంటుంది. ఈ విధంగా ప్రపంచంలో ఒకరినేరం ఒకరిమీద మోపటం అలవాటైపోయింది" అని కిరణ్ణయి మొదల కుండా తనహృదయంలో ఏముందోనని పరికించుకోసాగింది తిరిగి వెంటనే "నీకు నేను మొదటే చెప్పాను — జీవంయొక్క ప్రతి అణువు, పరమాణువు, ప్రతిరక్తకణమూ వీలైనంత వుత్కృష్ట పరిమాణంలో అభివృద్ధి చెందాలన్న లాలసను అణచుకోలేవని అది జన్మించిన దేహంలో దానివికాసం ఒక నిశ్చితనీమ కొచ్చిన తర్వాత యావనమంటారు. అప్పుడు అది రెండవదేహ సంస్కర్షణతో సార్థకత చెందటానికి అణు, అణువులోను, సర సరములోనూ రేకెత్తించే విప్లవ తాండవ నృత్యాన్నే పండితులు నీతిశాస్త్రంలో పాశవికమనీ, ఘృణితమనీ అన్నారు. దాన్ని అర్థంచేసుకోలేక పండితులు దానిని ఘృణితమని సంతృప్తిపడ్డారు. బీభత్సమని సంతోషించారు. వారు చెప్పినట్లు ఇంత మహాకర్షణ ఎప్పుటికీ నిండనీయంగానీ, ఘృణితంగానీ కానేరదని నేను గట్టిగా చెప్పగలను. ఇది సత్యం, యథార్థత్వం! ఏ ప్రేమా ఎప్పుడూకూడా ఘృణిత వస్తువు కానేరదు" అన్నది.

ఇది విన్న దివాకరుడు పూర్తిగా వ్యాకులపడ్డాడు. అతనిగుండె కొట్టుకోసాగింది. అలాంటి వుత్తప్త తీవ్ర కంఠస్వరం ఎప్పుడూ వినలేదు. అలాంటి వుత్కట తీవ్ర దృష్టి ఎప్పుడూ చూడలేదు! జడుస్తూ జడుస్తూ "వదినా!" అన్నాడు.

"ఏమిటి బాబూ?"

"నాబోటి నిర్బోధకులకు బోధించటానికి బహుశా నువ్వు అధైర్య పడుతున్నట్టు వుంది!"

"ఏమిటి అంటావు బాబూ! ఆ సంగతి నాకు బాగా తెలుసు."

దివాకరుడు కొంచెం చిరునవ్వు నవ్వటానికి ప్రయత్నించి "తెలిస్తే నోటినుంచి అలాంటి మాట రెండుకువస్తాయి? ఇప్పుడే నువ్వు ప్రేమించ తగని దానిని ప్రేమించితే కుటిలప్రేమ అంటారు అన్నావు. మళ్ళీ దానిని అర్థంచేసుకోలేక పండితులు దాన్ని చెడు అని అన్నారంటున్నావు. దీనిలో నిజమేమిది?" అన్నాడు.

“రెండూ నిజమే” చప్పున అన్నది కిరణ్యుని.

“గోవిందలారా విధవ రోహిణిని ప్రేమించటం చెడుపనికాదా?”

“ప్రేమ ఏదై నా పనా ఏమిటి? దానికి న్యాయాన్వయాలు వుండటానికి? భార్యని వదిలివెళ్ళటం తప్పుకుండా చెడ్డపని అని చెప్పవచ్చు.”

దివాకరుడు మళ్ళీ ఒకసారి వుత్తేజితుడై “వదిలివెళ్ళటం నిజంగా చెడుపనే; కాని భార్య వుండగానే లోలోని మరో స్త్రీని ప్రేమించటం ఘోరాన్యాయంకాదా?” అన్నాడు.

అతని వుత్తేజనకు కిరణ్యుని నవ్వి “తన్ను అంత శక్తివంతుడ నవుతో గూడదు. అహంకారాన్ని కొంచెం తగ్గించుకొంటే మంచిది. మనిషి యిష్టమైతే ఏదిపడతే అది చేయగల డనుకుంటున్నావా? గోవిందలారా యిష్టమైతే రోహిణిని ప్రేమించగూడవచ్చును, ప్రేమించుకోవూడవచ్చును. ఇదేగా నీ ధోరణి?” అన్నది.

“కాదు, నా వుద్దేశం అదికాదు. కాని ఇష్టంతోపాటు ప్రయత్నం కూడా వుండాలి.”

“అయితే, దానితోపాటు యోగ్యత అయోగ్యత అన్న సమస్యకూడా వుండాలిగా! కేవలం ప్రయత్నంతో పని జరుగదు. ఈ మిద్దెమీద కూర్చున్న పాటునే నీ తలమీద చెట్టు మొలుచుకువచ్చినా కూడా కాలిదాసులాగ “మేఘగూత” వ్రాయలేవు; మేఘాన్ని చూడగానే వర్షం వస్తుందన్న భావం కలుగుతుంది. చలివేస్తుందనే భయంతో వ్యాకులపడతావుగాని, విరహ దుఃఖాన్ని గురించి ఆలోచించలేవు. ఎంత ప్రయత్నించినా ఆలోచించలేవు. ఈ భావం నీ నర నరములోనూ జీర్ణించుకుపోతుంది. దానినుండి విముక్తి జెందలేవు” అని కిరణ్యుని మెదలకుండా వూరుకుంది.

దివాకరుడుగూడా ఏమీ మాట్లాడలేదు. తలవంచుకు మెదలకుండా కూర్చున్నాడు. చాలాసేపటివరకు ఏ ప్రసంగమూ రాలేదు. నిర్లక్ష్యహంలా పాత గడియారపు “టిక్కుటిక్కు” ధ్వనిమాత్రం విసపడుతూవుంది.

చాలాసేపటివరకు మెదలకుండా వూరుకోని కిరణ్యుని ఒక్కసారి మృదువుగా నీతో ఇంకొకటి రెండు సంగతులు చెప్పదలచాను. ఆ రోజున నీ విషఖడ్గం చూచి ఏమనుకున్నానో నిజం చెపుతున్నాను. నీ హృదయంలో

ఏదో వుంది. నిజమైన ప్రేమికుడే కవి అనికూడా గ్రహించాను. ఈ వస్తువును నష్టపరచదలచకపోతే ఇతరులను అపరాధులను చెయ్యక, సంతృప్తితో తనని తనే మంచ చేసుకోవలసివస్తుంది. కవి విమర్శకుడు కాదన్న సంగతి ఎప్పుడూ మర్చిపోకోకు. నీతిశాస్త్రంలో నీ యశ్శిప్రాయం అప్రకరణ కలవకపోయినందు వల్ల సిగ్గుపడవలసిన అవసరమేమీలేదు. మానవుడు ఇతరుల అశక్తతను, అపరాధాలను ఒక త్రాసుతోనే తూచి దుండీస్తాడు. కాని అది ఎరువు త్రాసైతే లాభంలేదని నాకు తెలుసు. నువ్వు ప్రతిమాటకీ గోవిందలాల్ సంగతిత్తు తున్నావు. ఆ గోవిందలాల్ ఎన్నో మహత్తరశక్తులతో పరాజయించి తన సర్వస్వము త్యజించి వెళ్ళిపోయాడు. ఇది ప్రపంచంలో మంచి చెడ్డలు ఆలోచించేవారి దొక్కరిదేకాదు, నీది. హత్యానేరానికి ఏ అభాగ్యుడికైనా పురికిత్త విధించిన జడ్జి విమర్శకుడు. కాని నేరస్తుని హృదయదౌర్బల్యాన్ని గ్రహించి తేలికశిక్ష విధించితే అప్పుడతను కవియైపోతాడు. ఈవిధంగానే ప్రపంచములో సమంజసరక్షణ జరుగుతూవుంది. ఈ విధంగా ప్రపంచంలో విభ్రాంతులు, అపరాధాలు, అసహ్యకరం కానేరవు. కవి సృష్టించగలడేగాని రక్షించలేడు. స్వాభావికంగా అందమైనదానిని మరింత సాగసుగా చూపించటము అతని పని. అందంగా లేనిదానిని అందపీనుని చేతనుండి కాపాడటం కూడా అతని పనే" అన్నది.

దివాకరుడు కొంచెం ఆలోచించి "అంటే అన్యాయాన్ని క్షమించ గూడదా?" అన్నాడు.

"సరిగా తెలియదు. విధించుకూ వుండవచ్చు. చెడునందు ఘృణిత భావం కలిగించటంకూడా కవిపని అని విన్నాను. కాని మంచియుదు అత్యంత లాలస కలుగజేయటం దానికంటే మంచిదికాదా? ఈ ప్రపంచంలో పాపం పరిహారం కానంతవరకు, మనుష్యహృదయం రాయికానంతవరకు, ఈభూమి మీద అన్యాయాలు, అక్రమాలు జరుగుతున్నంతవరకూ, దాన్ని క్షమించవలసే వస్తుంది. పాపాన్ని తొలగించే సామర్థ్యమూ, లేక క్షమించే యోగ్యతా లేకపోతే ఏమి సౌఖ్యము?" అన్నది కిరణ్యుని.

"సౌఖ్యమే సర్వస్వముకాదు. అసౌఖ్యంతోకూడా న్యాయాన్ని పాటించవలసి వస్తుంది. కుభమైనదే నిర్మలమైనది. నూర్యకాంతిలాగ స్వచ్ఛమైన దానికే వున్నతస్థాన మివ్వలేగింది" అన్నాడు దివాకరుడు.

“పాప మనుష్యురక్షంతోనే మిలితమైయుంటే నువ్వన్నది నిజమే అవుతుంది. న్యాయం ఎక్కడా ప్రపంచంలో మరొకటి వుండలేదు. దయా మాయ, ఊమ మొదలైన చిత్తప్రవృత్తులు నామమాత్రానికేకూడా ఎక్కడీ తెలిసేవి కాదు. నువ్వు సూర్యకాంతిలోని తెల్లరంగుతో న్యాయాన్ని పోల్చు తున్నావు. కాని అన్నిరంగుల కలయికలే తెల్లరంగు ఏర్పడుతుందని తెలుసా? ఈ ఉజ్వలకాంతి వక్రదర్పణంలో పడగానే రంగు రంగులుగా కనపడినట్లు, అన్యాయ, అధర్మ, పాపరాపాల వక్రమార్గంలో దయా, మాయ, ఊమ అన్నీ కూడా విచిత్రంగా వికృతరూపంతో కనిపిస్తాయి. అన్యాయాన్ని ఊమిస్తేనే అగ్రశ్రావణి సంగు దొనుకుతూ వుందని వప్పుకుంటాను. కాని అధిశ్రవణం ఊమ రూపంకాదని వప్పుకోకుండా వుండలేదు. కబుర్లతో నా సంగతి నీకు నచ్చ జెప్పలేదు. కాని ఊమ ఏ క్రేమలోంచి పుడుతుందో గ్రహించి ఎప్పుడైనా ప్రేమమర్యాన్ని గుర్తించినాడే అన్యాయాన్నీ, అగ్రశ్రావణాన్నీ, అక్షమతేనూ ఊమించి పూనుకోవటమే ధర్మమకాసన మని తెలుసుకుంటాను. చాలా సేపైంది. ఇవ్వాలే నీకు ఆకలి దప్పులు వచ్చినట్టుంది” అని ఆమెగతతో ఆమె గదిలోంచి బైటకు వెళ్ళిపోయింది.

సాయంత్రం దివాకరుడు భోంచేస్తూ మెల్లగా “ఇవ్వాలే మధ్యాహ్నం చాల చక్కగా గడచింది. నేను ఎన్నో సంగతులు నేర్చుకున్నాను” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి చిరునవ్వుతో “అన్ని సంగతులు నేర్చుకుంటే నువ్వు నన్ను గురువుగా భావించాలి” అన్నది.

దివాకరుడు వుత్తేజిత స్వరంతో “తప్పుకుండా! తప్పుకుండా! నువ్వు గురువని తప్పుకుండా వప్పుకుంటాను. నిజం చెబుతున్నాను వదినా. ఈవిధంగా ఎప్పుడూ నీవర్గరవుంటే నా కింకే అవసరం వుండదు” అన్నాడు.

“ఏమిటి అంటావు? ఇంతలోనే ఇంత అకర్షణా?”

దివాకరుణి ఊమస్సు ఆమె వాగ్ధోరణిలో మగ్నమైపోయింది. మెత్తని మనస్సుతో “నిన్ను ఇంతటి ఒక్కరోజుకూడా ఎక్కడా వుండలేను వదినా!” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి చిరునవ్వుతో “అంతటితో పూరుకో. ఎవరైనా వింటే సమాధానాలు చెప్పలేం” అన్నది.

దివాకరుడు ఈ మాటకు త్రుళ్ళిపడి సిగ్గుతో తల మంచుకున్నాడు.

30

ప్రక్క వేస్తూవేస్తూ కిరణ్ణయి అకస్మాత్తుగా ఒకపక్క చతికిలపడి దయాపూరిత స్వరంతో మమతగా “ఇది నీ నాకగీయా, వ్యాపారమా? దీని సఫలతాసఫలతలు యజమాని దయాదాక్షిణ్యాలమీదగానీ, దుకాణం అమ్మకంమీదగానీ ఆధారపడి వుండటానికి? ఇది హృదయసంపత్తి. దీనిని విఫలంచేసే శక్తి మరెవరిలోనూ లేదు” అని కొంచెం సేపటివరకు కళ్ళుమూసుకు కూర్చుంది.

దివాకరుడు భక్తిపూరిత హృదయంతో ఆమె మొహంకేసి చూచి “అయితే వదిలా, కళ్ళుమూసుకున్నప్పుడు ఆంతర్యంలో నీ భర్త మొహాన్ని చూడగలుగుతున్నావా?” అన్నాడు మెల్లగా.

కిరణ్ణయి కన్ను తెరిచి కొంచెం చకితయై, “ఆఁ చూస్తాను. నిజమైన నా పతి పర్యదా నా యీ హృదయంలో వుంటాడు” అని ఆమె కళ్ళతో తన హృదయాన్ని చూపెట్టింది.

దివాకరుడు విషయాన్ని సహజంగానే గ్రహించి విషయంగా “నాని చూచినందువల్ల కలిగే లాభం? నువ్వు భగవంతుణ్ణి తప్పకొవు. లోక పరలోకాలను అంగీకరించవు. మరి చనిపోయినతర్వాత వారివద్దకు ఎలా వెళతావు?” అన్నాడు.

“చనిపోయినతర్వాత నే వెలివెత్తకూ వెళ్ళవలమకోలేదు” అన్నది కిరణ్ణయి.

“ఎక్కడకీ ఎవరివద్దకూ వెళ్ళనూ? ఎప్పుడూ ఒంటరిగానే వుంటావా?” అని దివాకరుడు ఆమె మొహంపై చూచాడు. అతని ప్రశ్న విని కిరణ్ణయికూడా కొంచెంసేపు నోరు మెదల్చలేకపోయింది. కాని వెంటనే పకపక నవ్వి “నువ్వు తరచు మా సంగతులు అడుగుతూవుంటావు ఎందుకు బాబూ?” అన్నది.

“తెలుసుకోవాలని నాకు కుశూహలాంగా వుంటుంది వదినా!”

కిరణ్ణయి ప్రక్క సరిచేద్దా మనే మాటతో శేచియందుని “నేను ఒక వ్యక్తివద్ద వెళ్ళాలని కోర్కెవుంది కాని, చనిపోయినతర్వాతమాత్రం కాదు, చనిపోకముందే” అన్నది.

“కాని వారు చనిపోయారాగా! నువ్వు బ్రతికివుండగా వారిని యికా ఎలా కలుసుకుంటావు?”

కిరణ్ణయి చిరునవ్వువల్ల “వారు నా కింకా జీవించువున్నారు. ఇప్పుటికే వెళ్ళిపోయివుండేదాన్ని, కాని.....” అన్నది.

“కాని.....ఏమిటి వదినా?”

“వారు నన్ను కోరుతున్నారని ఒకసారైనా తెలిస్తే వెళ్ళి వుండును.”

దివాకరుడు మళ్ళా ఆశ్చర్యంతో “జీవించువున్నది యెవరు? ఎటు సంగతి చెబుతున్నావు? వారు నిన్ను కోరుతున్నారో లేదో చెప్పేది ఎవరు? ఏమిటి సంగతి వదినా, చెప్పు!” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి మొహామీద ఒక సన్నని మబ్బు కనుపించింది. కాని వెంటనే విడిపోయి వుజ్వలమైంది. కల్పిత క్రోధంతో “నువ్వు చాల యుక్తి పరుడవు. నీ నోటిమీదుగా ఏమీ చెప్పవు. నాతో సంగతులన్నీ చెప్పించు కుంటావు. పో, నేను వారిసంగలేమీ చెప్పను” అని మొహం తిప్పుకొని నవ్వుకోసాగింది. దివాకరునికి ఈ చిరునవ్వు కనబడింది. ఒక అడ్డూతావేగంతో

అతనిగుండె కొట్టుకోసాగింది. అతను కొంచెం తమాయించుకొని “నా సుగతు లేమున్నాయి, నీకు బైటపెట్టి చెప్పడానికి?” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి అతనికేసి చూస్తూ నుంచుని “ఇంతసేపటినుండీ బోధించి దంతా గాలికిపోయిందా? ఒక్కసారి నీ గుండెమీద చెయ్యివేసుకు చూచుకో. అక్కడ డిశ్ భీకరవిషయం కలవరం పుట్టిస్తూ వుందో లేదో! నిజం చెప్పు” అని అడిగింది.

దివాకరుడు మంత్రముగ్ధునిలాగ “ఏవిషయం వదినా? నాకేం బోధించావు?” అన్నాడు.

“నువ్వు నన్ను ఆశ్చర్యచకితురాలను చేశావు. ఇంతపెద్దవాడ నయ్యే వరకు కేవలం మోసమే నేర్చుకున్నావా? హృదయము విప్పి నువ్వు నేనూ చెప్పుకోపోయినంత మాత్రాన ఎవరిహృదయాలూ బ్రద్దులుకావు” అనివంగి దివాకరుని గడ్డంపట్టుకు వూగించి గదిలోంచి బైటికి వెళ్ళిపోయింది. దివాకరుడు కొయ్యలాగ కూర్చుని వుండిపోయాడు. కిరణ్ణయి ఎన్ని సార్లు ఎన్ని విధాల అతనితో పరిహాసమాడింది; అనేక మంత్రాలో, అనేకసార్లు అతన్ని స్పర్శ చేసింది. కాని నేటి ఈ పరిహాసము, ఈ స్పర్శ అతని నరాలన్నిటినీ జీవులు మనిపించింది. తన రక్తప్రవాహానికి ఇంతనేడి, వేగమూ వున్నట్లు అతని నింతవరకు ఎప్పుడూ గుర్తించలేదు.

చాలా కాలానికి ఇవ్వార ప్రాద్దున్న అభూతమయి పోయిన మన
లన్నులతో కలసి కాగివచ్చినానికి వెళ్లింది. వెళ్ళేప్పుడు అమ్మనానికి హఠ
యిచ్చి వచ్చేటప్పుటికి కొంచెం ప్రాద్దుపోతుందనికూడా చెప్పింది.

ఎనిమిదింటులొతుంది. దివాకరుడు పక్కమీద మెడలకుండా పడి
వున్నాడు. అతని తలవైపున పుట్టి ప్రమిద ఒకటి మినుకు మినుకుమంటూ
వుంది. కొంత కాలంనుండి ఈ మనుక కాంతిలోనే అతను 'దుర్రేపందిని' అను నవల
చదువుతున్నాడు. పుస్తకం మొహంమీద పెట్టుకొని అతను ఏదో అలోచిస్తు
వుండేప్పుటికి కిరణ్యయివచ్చి "నిద్రపోతున్నావా ఏమిటి చినబాబూ?"
అన్నది.

దివాకరుడు మొహంమీద పుస్తకం తీయకుండానే "లేదు, తల
నొప్పిగా వుంది" అన్నాడు.

"అయితే మంచి వైద్యంచేస్తున్నావు! తలవైపున వీపంలేపోలే
తలనొప్పి పోవా ఏమిటి?" అన్నది కిరణ్యయి.

"ఈ పుస్తకం పూర్తిచేస్తున్నాను" అన్నాడు దివాకరుడు.

"కళ్ళు మూసుకొని అలోచిస్తుంటే పూర్తికాదుబాబూ, కళ్ళుతెరిచి
చదవాలి. భోంచేసిన తర్వాత పూర్తిచేస్తున్నావనిలే. ఇకపద, అన్నంచల్లారి
పోతూవుంది" అన్నది కిరణ్యయి.

దివాకరునికి లేవటానికి ఇష్టంలేదు. అతను వినయంగా "పిన్ని వచ్చిన
తర్వాత భోంచేస్తారే వదినా!" అన్నాడు.

"ఆమె ఎప్పుడు వస్తుందో ఏమిఅంతా? ఇవ్వార నా వంట్లోకూడా
బాగుండలేదు. ఆమెకు భోజనం గదిలోపెట్టి తల వాల్చుదామనుకుంటున్నాను.
పద, నీకు వడ్డించి పని తీర్చుకొంటాను" అని ఆమె దివాకరుని చేతిలో పుస్త
కము తీసుకొని దగ్గరగా దివాకరుని పెట్టెమీద కూర్చుని "లే!" అన్నది.

"నేను లేవడలచుకోలేదు వదినా! అంతుకంటే ఏమైనా కబుర్లు చెప్పు
చెప్పు వింటాను"

"కబుర్లతో కడుపునిండదు. వేళకు తిండితినాలి. లేస్తావా లేదా?
చెప్పు."

దివాకరుడు క్షణసేపు మెదలకుండా వుండి “నా స్నానానికీ, తుడికీ, పండుకుంటానికీ నీకింత శ్రద్ధ ఎందుకు వదిలా?” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి నవ్వి “ఎందుకో నీకు తెలియదూ?” అన్నది.

“చెప్పకపోతే ఎలా తెలుస్తుంది?”

“నువ్వు అబద్ధమాడుతున్నావు. చెప్పకుండాకూడా తెలుసుకోవచ్చు. నీకోసం నేనింత శ్రమపడే దెందుకో నీకు తెప్పకుండా తెలుసు”

దివాకరుని మొహం సిగ్గుతో ఎర్రబడిపోయింది. అతను కొంచెంసేపు మెదలకుండా వూరుకొని కరుణస్వరంతో “నిన్ను ఒక్కసంగతి అడగ నా వదిలా?” అన్నాడు.

“తర్వాత ఒకటిగాదు, వంద అడుగుదువుగాని, ముందు భోంచేసి నాకు సెలవు యిప్పించు. తర్వాత తెల్లవారూ నీ మాటలకు సమాధానమిస్తూ కూర్చుంటాను. ఏమిటి? ఇష్టమేనా?” అని అమె చిరునవ్వు నవ్వసాగింది. దివాకరుడు ఈ పరిహాసానికి సమాధానమివ్వదలచి కృత్రిమ సానుభూతితో రాత్రి తెల్లవారూ “నువ్వు ఈ ఇనపవెట్టెమీద కూర్చునేనా నా మాటలకు సమాధానమిచ్చేది వదిలా?” అన్నాడు. కిరణ్ణయి మొహంతిప్పి నవ్వుకొని “నేను దీనిమీద కూర్చున్నందువల్ల నీ మనసుకి కష్టంగావుంటే మెత్తని నీ పరుపుమీదకే వచ్చి కూర్చుంటాను. అప్పుడు నీకేం కష్టముండదుగా?” అన్నది.

దివాకరుని మొహం మళ్ళీ కండగడ్డయిపోయింది. సిగ్గుతో వత్తిగిలాడు. కిరణ్ణయి దగ్గరకువచ్చి “లేచి పడ. నాకు పనికానీ. ఇలా సోమరితనాన్ని ఎందుకు పెంచుకుంటావు పండుకొని” అన్నది.

వంటిట్లోంచి పనికై పిలుపు వినిపించింది. “నాకు ఇక్కడికి విన పడుతూవుంది మీకు వినపడటలేదు అయ్యుగానూ? కింద అత్తగారు కేక పెడుతూన్నారు.

కిరణ్ణయి మళ్ళీ ఆ వెట్టెమీదకు వెళ్ళి కూర్చుని పనిమనిషిమీద మండిపడుతూ “నువ్వు నెత్తిన ఎక్కుతున్నావు. నేను వెళి తియ్యనా తలుపు? నువ్వు తియ్యలేనా?” అన్నది.

“నా చేతులో పనిచూడని అన్నాను అమ్మగారూ!” అని పనిగత్తె ఖంగారుగా గబగబా కొంతకు దిగిపోయింది. తలుపు తియ్యగానే అఘోరమయి మండిపడి “జానునేపటినుండి కిందపడి అరుస్తూన్నాను, వివరపటలేమా? మీ యిద్దరిచెవులు పూడిపోయాయా ఏమిటి?” అన్నది.

ఈ సారి పనిచూని మండిపడి “గుడ్డిదాన్ని, చెవిటిదాన్ని కాకపోలే మీయి టికి చాకిరీ చేసుకోవడానికి వచ్చానా అమ్మా! ఇంకవరిచైనా కన్ను, చెవి వున్నదాన్ని చూచుకోండి, నేను వెళ్లిపోతాను. నాకు వివరమే” అన్నది.

అఘోరమయి చెప్పింది “అమ్మగారు ఎక్కడవున్నారు?” అన్నది.

పనిగత్తె యీసటి పతో ‘ఎక్కడవుంటారు! పగ లస్తమానమా మరదితో సరసాండునూ కూర్చుంటారు. నా చేతులో పనివుంది అమ్మగారూ తలుపు తియ్యమని ఆనేప్పటికి నా మీద మండిపడి నువ్వు నెత్తినెక్కి కూర్చుంటున్నావు.” వెక్కిరించి చూచి “నెడబాటుగారు.....” అని సిగ్గుతో ఒకడక్క కల్చి నుంచున్నది.

అఘోరమయి వెక్కిరించి చూచి “రా నాయనా వువ్వేండ్! వైకిరా” అన్నది.

“వస్తున్నాను సద పిన్నీ” అని వువ్వేండ్రుకు అఘోరమయి వెనుకనే. మెట్లు ఎక్కి వెళ్ళాడు. పనిగత్తె మాటలన్నీ ఆతడు విన్నాడు.

పైకివచ్చి అఘోరమయి కలుస్తూంటో “ఎక్కడ వున్నావు అమ్మాయి! కొంచెం బైటికిరా, వువ్వేండ్రుకు వచ్చాడు. ఆతనికి.....” అన్నది.

చీకటిగదిలో కూర్చునియున్న కిరణ్ణయి గుండె అదిరిపోయింది పక్కమీద పడుకొనియున్న దివాకరుని వళ్ళు చల్లబడిపోయింది.

“ఎక్కడికి వెళ్ళావే? వువ్వేండ్రుని నుంచోబడతావా ఏమిటి? ఒక చాప తీసుకొచ్చి వెయ్యి” అఘోరమయి మళ్ళా కేక పెట్టింది.

కిరణ్ణయి బైటకువచ్చి వసారాలో ఒక చాపవేసింది. ఆమె నోటి మెట చప్పున మాటారాడేడు. వువ్వేండ్రుకు ఆమె దగ్గరకువచ్చి సమస్కరించి “బాగున్నావా పదివా?” అన్నాడు.

కిరణ్మయి సంభాళించుకొని తల పంకించి “అఁ నువ్వెలా వున్నావు? అక్కబాగుందిగా? తలవనితలంపుగా వచ్చారే?” అన్నది. కిరణ్మయి కంఠస్వరం విని వుపేంద్రుడు ఆశ్చర్యపడ్డాడు. స్వరంలో మాధుర్యం లేకమాత్రమై లేకుండా శుష్కంగా నీరసంగా వుంది!

“క్షయింటులడబ్బు నన్నిక్కడికి లాక్కొచ్చింది వదినా! మళ్ళా రేపు ప్రాద్దున్నే తిరిగివెళ్ళాలి. దివాకరుని సంగతులేమిటి? వుత్తరం పత్రంకూడా రాయటంలేదు. ఇంట్లో లేడా ఏమిటి?” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

“తల నొప్పిగా వున్నదని పండుకున్నాడు. నిద్రపోయాడేమో” అన్నది కిరణ్మయి.

అఘోరమయి మనస్సు ఇవ్వారే బాగుండలేదు. కాస్త సందు దొరికితే చాలు. కోడలిమీద నేరాలు ఆరోపించటానికి ఆమె ఏమీ వేస కాడను. ఇవ్వారే దివాకరునియందుకూడా ఆమె మనస్సు సంతృప్తిగలేదు. ఇవ్వారే ప్రాద్దున అతన్ని తనవెంట కాళీఘాట్ కు రమ్మన్నది. కాని పని వున్నదనే వంకతో అతను వెళ్ళలేదు. కటువుగా “ఇప్పుడేగా అతని గది లోంచి వస్తున్నది. నిద్రపోతున్నాడో, మేలుకొనివున్నాడోకూడా తెలియదా?” అన్నది.

“తెలియదు” అని కిరణ్మయి అత్తవంక అస్వాభావికదృష్టితో చూచింది. ఉపేంద్రుడు “దివాకర్!” అని బిగ్గరగా పిలిచాడు.

చడీ చప్పుడూ లేదు.

“నిద్రపోతున్నావా దివాకర్” మళ్ళా పిలిచాడు.

అతను లేస్తున్నాడు. ఈ పిలుపును నిర్లక్ష్యం చెయ్యలేక ‘వస్తున్నాను’ అని మెల్లగా బైటికివెళ్ళి నుంచున్నాడు. నమస్కరించి అస్పష్టస్వరంతో “ఎప్పుడు వచ్చావు అన్నయ్యా?” అన్నాడు.

“ప్రాద్దున. తలనొప్పిగా వుందా?”

“కొద్దిగా.”

అఘోరమయి “తలనొప్పిలేదు, ఏమీలేదుబాబూ! మొదట్లో కొంచెం అటూఇటూ తిరిగి వస్తువుండేవాడు. ఇప్పుడు బొత్తిగా ఇంట్లోంచి కదలనే

కదలటంలేదు. ప్రాద్దున నావెంట కాలిఘాటుకు రారా బాబూ! అంటే నాకు పనివుంది మీస్ట్రీ! రాను అన్నాడు. ఏమిపనో కొంచెం చెబుదా?” అన్నది.

దివాకరుడు మెదలకుండా నుంచున్నాడు.

“పుత్తరం పత్రంకూడా రానుటలేదు! ఏ కాలేజీలో చేరావు?” అన్నాడు ఉప్పేంద్రుడు.

దివాకరుడు కోమలస్వరంతో “కాలేజీలు తెలవగానే చేరతాను.” అన్నాడు.

“ఇంకా చేరలేదు? కాలేజీలు తెలవగానే చేరుతావా?” క్రోధంతో వుప్పేంద్రుని కళ్ళు చిలనిప్పులుగా ఎర్రబడ్డాయి. కాలేజీలు తెలచి పదిహేను రోజులై నా నీకు అందులేదా?”

దివాకరుని మొహం వెలవెలపోయింది. రాశివిగ్రహంలాగ నిలబడ్డాడు. సదుదారితోపట్టికి అభగారమయికూడా మొహం చిట్టించుకొని “ఎలా తెలుస్తుంది వుప్పేంద్ర? రాత్రింబగళ్లు ఇద్దరూ నవ్వులూ, పరిహాసాలతో ఏమేమి చెప్పుకుంటాలో ఎవరికి తెలుసు. నేను అనేకసార్లు చెప్పిచూచాను. పూయిబిడ్డ అమ్మ, చదువుకోవడానికి వచ్చాడు. పగలప్రమానము అతినివద్ద కూర్చుని ఏమిచేస్తావని. మరది అయితేమట్టుకు మయాకుకురాడికి కొంచెం వెనక్కి తగ్గుతూవుండాలి. కాని నామటు విసేదిఎవరూ?” వుప్పేంద్రుని కేసిచూచి “నువ్వు వుండబట్టిగాని లేకపోతే ఈపాటికి నాగొంతు నలిగి పోలేదే. దైవసాక్షిగా చెబుతున్నాను ఉప్పేంద్ర. తప్పంతా ఈ నిర్భాగ్యురాలిదే” అన్నది.

కిరణ్ణయి దగ్గరే నుంచునివుంది. ఒక్కమాటకూడా ఆమె సమాధాన మివ్వలేదు. మెల్లగా వంటిటివైపుకు వెళ్ళింది.

అభగారమయి క్రోధస్వరంతో అలాగే “ఒకీ కాలిపోయినదానా! నేను పగలల్లా వుపవాసమున్నాను. భోజన ఏర్పాట్లు ఏమైనా చేస్తావారేదా? ఎక్కడికి ఆ పోయేది?” అన్నది.

కిరణ్ణయి వెనక్కి తిరిగి నుంచుని స్వాభావికంగా “అందుకేగా వెళుతూవున్నది!” వుప్పేంద్రునితో “పారిపోబోకుదాబూ! పూరీలు చేయటానికి పది నిమిషాలకంటే ఎక్కువ పట్టదు” అన్నది.

స్వబుడైయున్న దివాకరినితో “నీకుగూడా అన్నం వడ్డించుతాను. పద చినబాబూ! పనిమనిషిని కొంచెం బజారుకు పంపు అత్తా! బాబుగారికి కొంచెం మిఠాయి తీసుకొస్తుంది!” అన్నది.

అఘోరమయి, వుపేంద్రుడు ఇద్దరిలో ఎవరూ ఆమెమాటలకు సమాధానం చెప్పలేకపోయారు.

గంట సేపైనతర్వాత అఘోరమయి సంధ్యాపూజ చెయ్యటానికి వెళ్ళింది. కిరణ్ణయి వుపేంద్రుని దగ్గరకువచ్చి “నా గదిలో నీకు ఫలహారం పెట్టి వచ్చాను. పదబాబూ!” అన్నది.

వుపేంద్రుడు మెదలకుండా లేచివచ్చి పీటమీద కూర్చున్నాడు. కిరణ్ణయి దగ్గిరగా చాపమీదకూర్చుని “ఇవ్వాలిటికి ఇంతటితోనే సరిపెట్టుకో మరదీ! ఇప్పుడు వంట పెట్టుకుకూర్చుంటే పొద్దుపోతుంది” అన్నది.

ఉపేంద్రుడు తలెత్తిచూచాడు. మినుకు మినుకు మంటున్న దీపపు వెలుగులో ఆమె వదనం కఠినంగా వున్నట్లుగపడింది. అన్నపు పళ్ళెం ఒక వైపుకు నెట్టి “ఇది సరిపోతుందిగాని వదినా! నేను ఇవ్వాలి భోజనానికి రాలేదు. మిమ్ము ఏకాంతంగా రెండు మాట లడిగిపోదా మని వచ్చాను” అన్నాడు.

“నాకు పరమభాగ్యం! కాని భోజన మెందుకు చెయ్యవు?” అన్నది కిరణ్ణయి.

ఉపేంద్రుడు ఒక్కక్షణంసేపు ఆమె మొహంకేసి చూచాడు. కాని ఆమె మొహంలోని కఠినత మరీత పెరిగింది. “నీ చేతికూడు తినటానికి ఇవ్వాలి నాకు వెగటునిపిస్తూవుంది” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి మెదలకుండా తలవంచుకు కూర్చుంది. కొంచెంసేపైనతర్వాత మెల్లగా మళ్ళీ తలవైకెత్తి చిరునవ్వుతో “వెగటునుమీచే విషయమే! కాని నీ నోటివెంట ఇలాంటి మాట వస్తుందని నే నెప్పుడూ అనుకోలేదు. ఈ విధంగా వెగటుతో పళ్ళెం నెట్టివెయ్యగలవ్వకీ ఒక్కడే వున్నాడు. సతీకుడు. నువ్వుకాదుబాబూ” అన్నది.

ఉపేంద్రుడు క్రోధవిస్మయాలతో స్వబుడైపోయాడు. కిరణ్ణయిఅలాగే కాంతంగా కఠోరభావంతో “నామీద నీకీ కోపమూ వెగటూ అన్నీ దివా

కిరణి కోసమేకమా? నాలాటి విధవకు మళ్ళెలాంటి వాడనో అతనూ అలాంటివాడే. అతనితో నా సంబంధం ఎంతవరకో ఎలాటిదో నా ఆత్మకు తెలుసు. ఇది మీ అనుమానం మాత్రమే. కాని నా నోటిమీదుగా నీయండు ప్రేమయున్నదని చెప్పికోజూన నా చేతిలో పెట్టిన అన్నపువళ్ళెం ఈ విధంగా త్రోసివెయ్యలేకపోయావు. తనవారికంటే పంయిస్త్రీ పెట్టిన మితాయిలో ప్రేమమాధుర్యం అంత అధికంగా వుంటుందేమిటి?" అన్నది.

ఉషేంద్రుడు లోపలి కోసాన్ని చాల కష్టమీద ఆపుకుని "నీముందు ఆమె పేరెత్తటంకూడా ఆమెకు అనుమానం చేసినట్లే. అయినా ఇంకా మా సురబాల బతికేవున్నదని మళ్ళా ఒకసారి జ్ఞాపకం చేస్తున్నాను! ఒకసారి ఒకరిని ప్రేమించినవారు మరొకరిని ప్రేమించే అధికారం లేదంటుంది ఆమె. ఈ సమ్యక్తంతోనే దివాకరుని నీ చేతికిప్పించారు. ఈ విషయంగా సురబాల వల్ల ఏమీ పొరపాటుమీ జరగదని అనుకున్నాను. కాని....." అన్నాడు.

మాట వూర్తికాకముందే కిరణ్ణయి ఒక్కసారి రెండుచేతులు ఎత్తి "అగుబాబూ. ఆమె పొరపడింది, నువ్వు పొరపడలేదని గట్టిగా ఎలా సమ్యక్తం?" అన్నది.

ఉషేంద్రుడు దిగ్గులలేచి కూర్చుని "ప్రాప్తపోతూవుంది, వాదించటానికి నాకు తీరికలేదు వదిలూ! నేను నిన్ను బాగా ఎరుగున్నాను. నువ్వు ఎవరినీ ప్రేమించలేదనటం నీ సామర్థ్యానికి మించినదని గట్టిగా తెలుసుకో. నువ్వు ఎవరినైనా సర్వనాశనం చేస్తావు, చీ! చీ! ఆఖరికి దివాకరునికూడా....." అన్నాడు.

అతనిగొంతు పొడారిపోయింది. కిరణ్ణయి కేసి చూచాడు. ఎవరో ఆమె గుండె చీల్చినట్లు మొహం వికల్పమైపోయింది.

"భోజనమైనవా ఉషేంద్ర?" అడిగింది అఘోరమయి బైటనుండి

"లేదు పిన్నీ. తినలేదు. వంట బాగుండలేదు"

"వంట బాగుండలేదా? అయితే వెళ్ళవద్దు ఇవ్వార్లకి ఇక్కడే వుండు నాయనా!"

"లేదు పిన్నీ, నేను వెళ్ళాలి" అని ఉషేంద్రుడు బైటికి వచ్చాడు. దివాకరుని గది వాకిటివద్దకు వచ్చి "దివం" అని పిలిచాడు.

దివాకరుడు దీపం తగ్గికచి పండుకోబోతున్నాడు. అతని హృదయా వస్థ అంతర్యామికతప్ప ఇంకెవరికీ తెలియదు. అస్పష్టస్వరతో “అ” అని వణికిపోతూ బైటికి వచ్చాడు.

“నీ సామాను సర్దుకో, నావెంటినుకళ్ళతాను” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

అఘోరమయి త్రుళ్ళిపడి గాబరాతో “ఇదేమిటి వుపేంద్ర? ఈ రాత్రి కాడ పిల్లవాడు ఎక్కడికి వెళ్తాడు?” అన్నది.

“నా వెంట వస్తాడు పిన్నీ. చింతేమున్నది? సామానంతా త్వరగా సర్దుకో. నేను బండి తీసుకువస్తాను.”

అఘోరమయి వుపేంద్రుని చేయిపట్టుకొని “ఈ అమావాస్యరోజున వాణ్ణి ఎక్కడికి తీసుకుపోవద్దుబాబూ! పిల్లవాడు, ఏదైనా చెయ్యరాని పనే చేశాడనుకో! ఇక్కడ వుంచకపోతే రేపో యెల్లుండో తీసుకు వెళుదువుగాని. ఈ రాత్రి నే నెక్కడికీ కదలనివ్వను” అన్నది.

ఇలా అడ్డుతగలటం చూచి వుపేంద్రుడు హతాశుడై “వాణ్ణి ఇక ఇక్కడ ఒక్కనిమిషంకూడా వుంచటానికి ఇష్టంలేదు పిన్నీ! అయితే ఇవ్వాలే, ఈ అమావాస్యరాత్రి గడచిపోనీ, కాని రేపుప్రాద్ధున మట్టుకు ఆపవద్దు “అని అఘోరమయికి నమస్కరించి త్వరత్వరగా కిందికి దిగిపోయాడు. తలవాకిలి వద్ద వెనకనుండి వైపంచ లాగినట్లుండి వెక్కిరిసిపోతూ చూచేప్పటికి కిరణ్మయి వంగి అతని పాదాలుపట్టుకుంది. “నా గుండె పగిలిపోతుందిబాబూ! నీ స్థానం లో నే నెప్పుడైనా దివాకరుని.....” అన్నది.

“నోరెత్తకు” అని వుపేంద్రుడు ఏవగింపుతో ఆమెతలను ఒక నెట్టు నెట్టి త్వరత్వరగా బైటికి వెళ్ళిపోయాడు.

కిరణ్మయి మెరపులాగ దిగ్గునరేచి కూర్చుంది. అరుస్తూ ఏదో అనాలను కున్నదిగాని గొంతు పెగిలిరారేదు. వాకిలికేసిచూస్తూ మాత్రం వూరుకుంది. కళ్ళవెంట నిప్పుకణాలు రాలినై.

కొంతకాలాంకితం వుపేంద్రుడు సతీశుని వెంటబెట్టుకు వచ్చినరోజున ఈ చీకటిప్రదేశంలోనే ఆమెకళ్ళల్లా ఇలాంటి వున్నత్తదృష్టి, ఇలాంటి పుజ్వలజ్యోతులే కనబడ్డాయి. ఇవ్వాలే కడసారి నెలవురోజున మళ్ళా అతని యందు ఆ కళ్ళే అలాగే అగ్ని కురిపించసాగినై.

“ఇక్కడ కూర్చున్నా వెనుక అమ్మగారూ?”

“నన్ను ఇంకేకి వెనుక న్నావా ముత్తా?” అని కిరణ్ణయి దిగునలేచి పోగొచ్చు పట్టుకొని “కొంచె నా ఇలాకి పది, నీతో రుడు మాటలు చెప్పాను” అని పాపా గానీని అలనందిగా గతలాకి రామ్మవచ్చి దీపము వెల్లి వెల్లి పది, పట్టె తీసి రుడు వెడిడిగాలు ఆమె నీళ్ళలోపెడుకూ “రుడు అమ్మాయికి వెల్లికోటానికి యిస్తున్నాను. నీటిని తీసుకోకపోతే అది మరణిస్తుంది” అని ఆమె ఏడ్వసాగింది. కళ్లవెంట

“నీ మాటలు అమ్మగారూ?” వానీ ఆశురచ్చిలో ఆమె ముహూర్తం పసి చూస్తూ ఉండింది.

కిరణ్ణయి కిక్కిరిస్తూ ముందుకుంటూ “నీకంటే నాకు ఆక్కి ముడవరూలేదు, నన్ను క్షీణించు న్నా కొనాడు. నన్ను ఇక్కడనుంచి పంపించు. ఇక్కడ వుంటే నా చూపుదాం పెరిగిపోతుంది” అన్నది.

వానీది మెరులకుండా కిరణ్ణయిని వెనాచి క్రిందికి చూచింది. ఒక నిట్టూర్పు విడచి “అంతా తెలుసు అమ్మగారూ! నేనూ ఆడగాన్నేగా! మా వారు చెరువు బ్రిన్ ఏడుస్తూ ‘వెనుకున్నాను ముత్తా! మళ్ళీ ఇంకెప్పుడూ కలియనేమో!’ అన్నప్పుడు నేనుకూడా ఆయన పాగాలనిగొప్పడి విలపిస్తూ ‘నన్నుకూడా వెంట తీసుకోకొక్క. ఒంటరిగా వదిలిపెట్టి వెళితే నాగుండె పగిలి పోతుంది’ అన్నాను. అయితే రేపుప్రాద్దున చివరబాబుగారు ఇక్కడనుంచి వెళ్ళిపోతారా ఏమిటి?” అన్నది.

“ఆవును ముత్తా! కాని ఇక మేము కలకత్తాలో వుండలేము. ఎక్కడికి వెళ్లి వుండాలో చెప్పు” అన్నది కిరణ్ణయి.

వానీది ఏమీ ఆలోచించకుండానే “అరకాన్ వెళ్లు అమ్మగారూ, సుఖంగా వుంటారు. అక్కడ మా చెల్లెలుకూడా వుంది. నా పేరు చెబితే అక్కడ నన్ను నెత్తిన పెట్టుకుంటుంది. ఇవ్వాలి మంగళవారం. రేపు ప్రాద్దున జైలుదేరుతుంది బోటు అమ్మగారూ!” అన్నది.

కిరణ్మయి ముక్తను కాగిలించుకొన్నది. ఆమె కిరణ్మయి కన్నీళ్ళు తుడిచి ధైర్యం చెబుతూ “అయితే మీరు ప్రయాణమై వుండండి. నేను తెల్లవారు ఝామున బండి తీసుకువచ్చి మీ ఇద్దరినీ తీసుకువెళ్తాను. మీ రెక్కడికి వెళ్ళాలో పురుగుకుకూడా తెలియదు. వెళ్ళు అమ్మగారూ, వెళ్ళు! చిన్న బాబుగారు లేనిదే మీరు బతకలేరు” అని కంట తడి పెట్టింది.

♦ ♦ ♦ ♦

“మరదీ!”

బహుళా తెల్లవారివుంటుంది. దివాకరుడు త్రుళ్లిపడిలేచి కూర్చున్నాడు. ఎదురుగా కిరణ్మయి నుంచునివుంది. నల్లంచు సిల్కుచీర కట్టుకొంది. దీపపు వెలుతురులో వంటిమీద నగలు మెరుస్తూ ఉన్నాయి.

దివాకరుడు చకితుడై “సావ్యా వదినా?” అన్నాడు.

“అవునుబాబూ! నేనే” అని కిరణ్మయి వ్యాకులపాటుతో నిద్ర మత్తులోనున్న దివాకరుని వక్షంమీదికి ఒరిగి “నన్ను వదలి వెళ్ళిపోతావా బాబూ! ఎక్కడికి వెళ్తావు?” అన్నది.

సమాధానంగా దివాకరుడు ఒక్కమాటకూడా మట్టాడలేక పోయాడు. అతని కళ్ళవెంట అశ్రుధారలు ప్రవహించసాగినై.

కిరణ్మయి లేచికూర్చుని పయిటచెంగుతో అతని కన్నీళ్ళు తుడిచి “మగవాడవైయుండి ఏడుస్తున్నావా?” అన్నది.

“నా స్వాధీనంలో ఏమీలేదువదినా. చిన్న అన్నయ్య ఇవ్వాలే! ప్రాప్తన నన్ను తీసుకెళ్తానని చెప్పాడు.”

ఉపేంద్రుని పేరు తలవగానే కిరణ్మయి తల వేడెక్కిపోయింది. తీవ్ర స్వరంతో “వారవరు? నీకు వారు నాకంటే ఎక్కువ ఆత్మీయులా? నిన్ను చూడకపోతే వారిగుండెకూడా పగిలిపోతుందా? లేదుబాబూ! ప్రపంచంలో మన్నిద్దరినీ వేరుచేసే అధికారం ఎవరికీలేదు. జైటు బండి నుంచునివుంది, పద. మన మిద్దరం వెళ్లిపోదాం?” అన్నది.

“ఎక్కడికి వదినా!”

“నేను తీసుకువెళ్లిన చోటికి.”

“సరే” అని దివాకరుడు భేదాడు. ఇంకా నిద్రమక్తు వదలలేదు. కల
లుంటున్నా నేనూ ననిపించింది. కిరణ్ణయికంట గదిలోంచి బైటికివచ్చి
నుంచున్నాడు.

33

కిరణ్ణయి ఏదో మంత్రశక్తితో అర్థచేతనాబ్రాంతిచిత్తుడైన
దివాకరుని ఓడరేవుద్వారకు తీసుకువచ్చి టిక్కెట్టుకొని అరకాసు వెళ్లే ఓడ
మీదకెళ్లి కూర్చుంది. ఓడలో జరిగే ఎక్కువగా లేకపోవటంవల్ల దివాకర
కిరణ్ణయిలను దంపతు లనుకొని వారికి ప్రత్యేకంగా ఒక కేబిన్ యిచ్చారు.
దివాకరుడు కిరణ్ణయిని కేబిన్ లో కూర్చోబెట్టి తను డెక్ లో ఏకాంతంగా
లేలింగుపట్టుకొని మెదలకుండా నుంచున్నాడు. మాస్తామాస్తా వుండగానే
డెక్ మీద యాత్రికుల గుంపు శాంతించింది. కూలీల గల్లరీలు తగ్గింది. లంగరు
మోతతో దివాకరుని హృదయం కదిలిపోయింది. నిమిషంతో ఓడ గంగ మధ్యకు
వచ్చి అపార సాగరంలో ప్రవేశించడానికి గ తని చేకూర్చుకోసాగింది. ఓడ కదిలిం
తర్వాత దివాకరుని కళ్ళనిండా నీళ్లు తిరిగినై. అతను రెండు చేతులతో
మొహం కప్పకొని దుఃఖావేగాన్ని ఆపుకున్నాడు. కూర్చున్న బాలనూర్ను
అరుణ కిరణాలు ఆకాశాన్ని రక్తమయం చేస్తున్నాయి. తన రాకకై కించిత్తు
కూడా సందేహపడని వుపేంద్ర అన్న జ్యోతిషబాబుగారి యింట్లో ప్రాతః
కాలపు సుఖనిద్ర సమభివంతా వుంటాడు. ఇంటినుండి కదిలేవరకు కనపడని
భయంకరదుఃఖం దివాకరుని హృదయంలో అతనికి తెలికుండానే పేరుకో
సాగింది. దాని అంతిమ ఫలితం ఎంతోభిన్నంగా వుంటుందో ఇప్పుడు అతని

కళ్ళకు తట్టినట్లు కనపడసాగింది. కులమగ్నాదుల కుటుంబంలోని విభవను తను ఈ విధంగా దేశాలమీద తీసుకుపోతానని కలలోకూడా అనుకోలేదు. ఓడ కదిలినకొద్దీ అతను తన శిక్షాసంస్కారానికి, చరిత్ర - జాగ్రఫీలకూ, మిత్ర-బాంధవులకూ, అన్నిటికన్న మిన్నయైన వుపేంద్రబాబుకూ నిష్టాక్షిణ్యంగా, దూరమై పోతున్నానని గ్రహించాడు. వుపేంద్రబాబుమూడు తన ఇవ్వాలేకూడా చిన్నపిల్లవాడే. ఈ కబురు విని అతని మనసులో భావం ఎలావుంటుందోనని ఆలోచించుకొనేప్పటికి అతని గుండె ఆగిపోయినట్లయింది. అక్కడే మోకాళ్ళుసండున తల యిరికించుకు కూర్చుని కన్నీరు కార్చసాగాడు. కిరణ్ణయి ఎదుటకు వచ్చి నుంచుని అతని తల నిమిరుతూ “పదబాబూ! గదిలో కూర్చుండువుగాని” అన్నది ప్రేమగా.

ఎంతో ప్రయత్నముతో దివాకరుడు కన్నీళ్ళు తుడుచుకులేచి తల వంచుకునుంచుని మెల్లగా కిరణ్ణయివెంట కేబిన్‌లోకి వచ్చాడు. కిరణ్ణయి కేబిన్ తలుపువేసినచి్చి దివాకరుని చెంత కూర్చోబ్రాల్తున్న అతనిచేతులుచి డగా తన చేతిలోనికి తీసుకొని అతని మొహంలోకిచూస్తూ అతిస్థిత కరుణాస్వరంతో “ఏడుస్తున్నావా?” అన్నది. దివాకరుని కళ్ళలో మల్ల నీళ్ళు తిరిగివై.

కిరణ్ణయి తన మైటచెంతుతో అతని కన్నీళ్ళు తుడిచి “నిజం చెప్పు బాబూ! నువ్వు నన్ను ప్రేమిస్తున్నావా?” అన్నది.

దివాకరుడు సమాధానం చెప్పలేక పోయాడు. చిన్న పిల్లవాడిలాగ అత్తైర్వపడి కుమిలి ఏడ్వసాగాడు.

కిరణ్ణయి కన్నీళ్ళతో తిడిసిన అతని మొహాన్ని తన హృదయమీదికి లాక్కుని చేత్తో తలనిమిరుతూ ఓదార్చసాగింది. కిరణ్ణయి మొహంమీద ఒక వింతైన పరిహాసం, వినోదం లాస్యంచేస్తూవున్నాయి. ఆమె వాటిని కప్పి పెట్టుకోటానికి ప్రయత్నిస్తూవుంది. ఇది దివాకరుడు చూడలేదు.

ఈ విధంగా చాలసేపు గడచిపోయింది. కన్నీటిధారలు వాటంతటవే ఆగిపోయినయి. మొదటికంటే అతని మనస్సుకూడా కొంచెం శాంతించింది. మెదలకుండా తలుపుతీసుకొని గదిలోంచి బైటికిపోయాడు. ఓడ మందగమంతో వడ్డువెంట సముద్రంకేసి పోతూవుంది. చిన్న నావలు ఓడ విసురికి ఆగలేక దూరదూరంగా పోతున్నాయి.

• దివాకరుడు లేచి గురువరకు దిసి కుప్పూర్తు. కూర్చుని అర్చితి వేననాపూరిత హృదయంతో బోగోని భూమిపూజ, సోమిద సేవపటి పోలి వస్త దీర్ఘ సేలవు తీసుకోసాగాడు. అంతర్య బాని సత్తవ ముఖాన్ని అంత రాజ్మీకు చెప్పకోసాగాడు.

కొంచెంసేపటికి కేబిన్ లోంచి మల్లా పీచులు వచ్చాయి.

“అలవ్యమాతూవుంది. స్నానం చేసిగా! ఇంకా చేయవల్సి వస్తోంది” అని కిరణ్ణయి తడివెండ్రుకలను వీచుచూద సోపానముకొని “చేయిదా మాది తీసి ఏమేమో ఆ గోనిపూవు ది. గాత్రీ నాని కునామూ బోగోవు చిదిగి.

“సవ్వతగు. నాకే అకలిగాలేదు మానా!” అన్నాడు దివాకరుడు.

కిరణ్ణయి కొలవైకెత్త మూచింది. ఆమెకళ్లులే చూచే ప్రతింగా మెరిసి నాయి. “అలా నీయకాదు. నువ్వతచెప్పావే నేకాటాదు. ఇప్పుడు నువ్వ నాగురువువు. పశితుల్యడవు. అడుకినీ నీ చచ్చిపోయిపోవో తని ఇంకాత నా నారే జన్మాన్ని సార్థకమవుతు. ఆయ” అని నవ్వు బిహారోవల్ని చెడ్డకపో పయతుచెంగుతో మొహం కప్పివెల్లికొని నవ్వుచెప్పసాగింది. కునామూ దివాకరుని హృదయంలో జూలంక గుచ్చుకుంది. అతని లజ్జాభీమనాలతో క్రుంగిపోయి ఏమీ మూగడలే: చప్పుని బైటికి వెళ్లిపోవోగూడు. కాని కిరణ్ణయి వెంటనే చెయిజాపి దివాకరుని పంచెచ గు పట్టుకొని నవ్వుకగా “ఇది పద్మవ్రాహం. ఎక్కడికి సోగోతావు బాబూ? బోగోల ప్రదేశిని టూనికి దారివుంది కాని బైటికి వెళ్లేదారి చాల తక్కువగునికి నోసు. ఈ వుద్దేశం నువ్వుట్టుంటే నిన్న మీ వుండ్రఅచ్చివద్ద ఎదుకునేదప్పకోలేదు?” అన్నది. మరుక్షణమే పంచె కట్టివెళ్లి ఖచ్చిరుగా “వెంటాళికాదు బాబూ! నేను చెప్పినట్లు విని స్నానంచేసి కొంచెం భోజించెయ్యి. తర్వాత బైట లేచి:గ పట్టుకొని ఇస్త్రమొచ్చివంతసేపు ఏడుపుచుగాని. నేనేమీ కాదనను. కాని ముంద కన్నీళ్లతో చాలా ఆనంద ముంటుంది. వాటిని అనవసరంగా ఖర్చుచెయ్యకు. తర్వాత పశ్చాత్తాపపడవలసి వస్తుంది” అన్నది. దివాకరుడు మూగడలేదు. హృదయాన్ని గాయపర్చే ఈ పరిహాసాన్ని తలచుచుకొని సహించి స్నానానికి బైటకు వెళ్ళాడు. కిరణ్ణయికూడా కొయ్యబొమ్మలొక విస్తృతమూర్ఖ్య వుండిపోయింది. కారణం ఆమె ఈ కఠోరపరిహాసం దివాకరుణ్ణికాదు గాయ పర్చింది, కారణంలేని కిరణ్ణయి నవ్వుకెంటాలను కూడా వెంటనే నిలిపివేసింది.

చాల సేపటివరకు ఈ విధంగా నిశ్చలభావంతో వున్న తర్వాత అసెకు దివాకరుడు ఇంతవరకు తిరిగి రాలేదేమో నని జ్ఞప్తికివచ్చింది. బైటకు వెళ్ళి చూచింది. దివాకరుడు ఎక్కడా కనిపించలేదు. తర్వాత తిరిగివచ్చితలుపువేసి చాపమీద చతికిలపడి “నోసటయిదికూడా వ్రాసివుందా?” అని అప్రయత్నంగా నేఆనెనోటివెంట వచ్చింది. కళ్ళవెంట అశ్రుధారలు ప్రవహించ సాగినై.

బైటకువచ్చి దివాకరుడు స్తిమితంగా వుండలేకపోయాడు. అటూఇటూ తిరుగుతూ మూడవతరగతి ప్రయాణీకులు కిక్కిరిసి కూర్చుని వున్న చోటికి వెళ్ళి చూచాడు. పలు ప్రాంతాలనుంచి వచ్చిన పలురకాలైన మనుష్యుల మధ్యకూర్చుని కాలం గడపవచ్చు ననుకున్నాడు. ఈ భారత దేశంలో ఎన్ని రకాలైన జాతులవారున్నారు! ఎన్నిరకాలైన వేష భాషలు ఆచరణలో వున్నాయి! ఈ సంగతులన్నీ దివాకరునికి బొట్టగా కొత్త. అతను ఆశ్చర్యంతో నోరు మెదల్చులేకపోయాడు. ఈ నానాభాషల సమ్మిశ్రణవల్ల వచ్చిన అభివ శబ్దజాలము చాల విచిత్రంగావుంది! దివాకరుడు మెట్లుదిగి ఆజనసముహంలోకి వెళ్ళి ఆశ్చర్యంతో స్తబ్ధుడై నిలబడిపోయాడు.

ఇంతకుముందు కాస్తవోటులో కూర్చునేందుకు ప్రయాణీకులలో కలవరం చెలరేగింది. కాని ఇప్పుడు వారు తమతమ ఆక్రమితిస్థానాలయందు పక్కలు పరచుకొని, సామానుసద్దకొని కూర్చున్న తర్వాత పక్కయాత్రికుల వైపుకు ధ్యానం తిప్పటానికి సావకాశం దొరికింది. ప్రతివాడూ తనప్రక్క వారిని పరిచయం చేసుకోటానికీ, వారితో కూసాగా కబుర్లుచెప్పకోటానికీ కుతూహలపడుతున్నాడు. ఈ అద్భుత శబ్దరాశి వుత్సుకకంఠాలతో అడిగే - చెప్పే ఆ ప్రశ్నోత్తరాల కూడికేనని తెలుసు న్నాడు దివాకరుడు.

ఇంతలో ఒక బెంగాలీ నిలబడి “ఇటురా బాబూ, ఇటురా” అని దిగ్గరగా పిలుస్తూవుండటం కనబడింది దివాకరునికి. అతనిచెంత ఒక ప్రౌఢ స్త్రీ కూర్చునివుంది. ఆమె కూడా భర్త ఆహ్వానాన్ని సమర్థిస్తున్నట్లు దివాకరునికేసి వుత్సుకనేత్రాలతో చూస్తూవుంది. దివాకరుడు ఎంతో యాతనతో ప్రయాణీకుల విడిలింపులు ఈసడింపులు సహించి గుంపు మధ్య జాగ్రత్తగా అడుగులు వేసుకొంటూ అతనివద్దకు చేరుకున్నాడు. దగ్గరకురాగానే అతను దగ్గరవున్న పెట్టె చూపిస్తూ “దానిమీద కూర్చోండి. మీరెవరు?” అన్నాడు.

మెంటునే అతడు దివాకరునికి నమస్కరించి “ఈ నాలుగుకోట్లు ఎలా గడుస్తుందా అనుకున్నాను. మీరు దొరికారు అప్పుడవకాదు. అయినే మీరెక్కడ కూర్చున్నారు?” అన్నాడు.

దివాకరుడు నైకి చూపించి “బీచ్ లో” అన్నాడు.

“ఎక్కడైనా వుండండి. సాయంత్రం వచ్చి ఒకసారి దర్శనమాత్రం యిచ్చి వెళ్ళండి. రంగూన్ వెళ్తారా ఏమిటి?” అన్నాడు. దివాకరుడు తల కాయతిప్పి “లేదు, ఆరకాన్” అన్నాడు.

“నేను కూడా ఆరకాన్ లోనే వుంటున్నాను. అక్కడ నివాస మేర్పరచుకొని ఇంకా సుదీర్ఘంగా ఉంది. ఇంకను ముడతలు కూడా మిమ్మల్ని అక్కడ చూడలేదు. ఇదే మొదటిసారి వెళ్ళటమా? అక్కడ మీ బంధువు లెవరైనా వున్నారా? లేకపోలేమా? అవును! ఏమీ చిత్రపథ వ్రాసరులేదు. మీ దయవల్ల నేనెక్కడ ఒక యిల్లు కట్టించుకున్నాను. చాలా గుండు కోట్లగా పడివున్నాయి. ఆ మామెంటు వ్యవహారాలే” అని అన్న శ్రీనివాసాచారి “మా ఇంటావిడ” అన్నాడు..

ఇంత నేపథ్యమండే రెప్పవచ్చుకుంటూ దివాకరుని చూస్తూన్న ఆ శ్రీ “మీ ఆవిడనుడా వుదామెంటు?” అన్నది.

దివాకరుడు సిగ్గుతో తలవంచుకుని “ఆ చెప్పండి” అన్నాడు. మాటలనుబట్టి ఆమె బుగారీలాగ లేదు. మొహం బొట్టుపన్నది. పాపల్లో సింహారచిహ్నమున్నది. ముక్కున పువక, రెండు చెవులనిండా కుట్టు పోగులూ వున్నాయి. “మా మెంటు లాగుట చాల మంచిదైంది. ఆరకాన్ చాల చెడ్డ ప్రదేశం. రౌడీలకు పట్టివున్నది. కాని మా ఇంటిపైనే కన్ను వాల్చటానికికూడా ఎవడికీ ధైర్యముండదు. నేను అలాంటి ఇల్లానిని కూడా కాదు. కామినీదాసి పేరు చెప్పగానే గడగడగాడని వాడెవరుంటాడు! మీరు మా ఇంట్లోనే వుండండి. భయమేమీవుండదు. అద్దె అయినరూపాయలు, కాని మీరు నాలుగు రూపాయలే ఇవ్వండి. మళ్ళీ ధర్తరేసిచూచి “ఏమయ్యా ఇంటాయనా! మీ కార్ఖానాలో వీరికేమైనా వుక్కోగం దొరుకుతుందా?” అన్నది.

ఇంటాయన కొంచెం ఆలోచించి “ఆ దొరకవచ్చు” అన్నాడు.

“ఏమి చేరు?” దివాకరుడు అడిగాడు.

“హాశీశభక్తాచార్యులు. కాని నేను బ్రాహ్మణ్యముకోవద్దు, కై వర్ణశ్రీ. అందుకే ఆచార్యులు అంటారు. చేస్తు, మాంసం తినవని మెల్లో గుర్రాక్షమాల నేసుకున్నాను. వెయ్యి వెయ్యిన్నర గూపాయలు ఖర్చుపెట్టి శేషమంతా తిరిగివచ్చాను. ఇంట్లో దేవీ ప్రతిష్ఠించి నాలుగు సంవత్సరాలైంది. నీవలసింది ఇంకేమీ లేదు. అందుకని ‘అకాన్హోవున్న కాస్తా అమ్మకుని ఏతీరసలలోనో వుండునని’ అటూవుంటాను దీనితో” అని నుదాసితో న్నెక్కిచూస్తూ మెలకుంటూ పూరుకున్నాడు. ఇంట్లో స్వాభావికమైన తండ్రి పెద్దగా తుతో “నేనా అదే అటూవుంటాను” అని మొర్రుకుప్పకుంది. దివాకరుని బుద్ధి ఇకా సక్ష్మం చేదలేదు. నువ్వుకుండలాంటివాడు. అందుచేత ఈ మాటలన్నిటి గొప్పత్వం అలను తెలుసుకోలేక మెలకుకొన్నాడు.

“అయితే, ఇక అటుకులు నానప్పెనా?” అన్నది ఇంట్లో.

ఇంటాయన ధ్యాయం మొంది. “నానెట్లా” అన్నాడు మెల్లగా.

ప్రపంచానుభవమీనుడైన దివాకరుడు ఈ సంజ్ఞతో తాత్పర్యం గ్రహించి లేచినుంచని “ఇక నేను వెళ్ళి మళ్ళీ వస్తాను” అన్నాడు.

దివాకరుడు హాసమివ్వ నెలవుతీసుకుని వచ్చాడు కాని ఇంతవరకు న్నానం చెయ్యలేదు. భోంచెయ్యలేదు. ఇక్కడనుంచి వెళ్ళి అతను డెక్ మీదకు పడకకుర్చీలో కూర్చున్నాడు. అలెనిది ఓడ నుంచినీటి నదిలోంచి వుప్పునీటి సముద్రంలో ఎప్పుడు ప్రవేశించిందోకూడా తెలియదు-ఏదో కొలాలతో మెలకువవచ్చి చూచేప్పటికి పడమటికొండ ఎర్రబడుతూవుంది! చాలమంది తిర్కవితర్కాలు చేసుకుంటూ ఇదే చూస్తున్నారు. సూర్యాస్తమయమిన్ని గురించిన వర్ణన అతను ఇంగ్లీషు, బెంగాలీ పుస్తకాల్లో చూడేచోట్ల చదివాడు. ఇదేనా సూర్యాస్తమయం? ఇదేనా సముద్రం? నలునైపుల వ్యాపించియున్న అసంత జలరాశికేసి పరికించి చూచాడు. అస్తాచల సూర్యుని నమస్కరించి లేచగానే అతని కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగినై. సూర్యాస్తమయమైన తర్వాతకూడా అతను ఆకూన్యంలోకి చూడసాగాడు. ఆకాశం ధూమిల

మైంది. సాయంత్రానికి వ్యాపించిపోయింది. ఆకాశం, సముద్రం అంధకారంగా ఏకమైనా కూడా దివాలకు అంతా లేచిన పట్టుకొని స్వర్గంలో నిలబడ్డాడు.

శీతగాలి పోయింది. మైదానమీద ఒక్క పూగుకూడా లేదు. నెట్టమీద పట్టుకున్న నీలకాశం కింద అంతా పడి అంధకారమయింది, ఆ రేట్లోకి దిగిపోతున్న తన చూడకూడకూడా నీ వదిలి చుకొని కొంచెంసేపు కాంతి వెలుగించుకుంటున్నాడు. ఇంతలో ఎవరికో కోమలకరస్పర్శ లిగిలి గ్రుక్కపడి వెనక్కి తిరిగి చూశాడు. కిరణ్ణయి.

“ఏమి చేస్తున్నావు బాబూ? అన్న నా నామలవల్ల నావటానికి పంపించి పట్టుకున్నావా ఏమిటి?” అన్నది కిరణ్ణయి. దివాలకు మళ్లీ పడిపోయింది. ఆ వెళ్ళే పుడుడి వెలుగులూత్రం తిప్పుకున్నాడు. కిరణ్ణయి కొంచెం సేపు సహధానికోసం ఎదురుచూచి “బిల్వీలోకి పడ.....” అని పుచ్చుకున్న పట్టుకొని అక్కడ చూపగలిగిన వేసిన పక్కనిగా కాళ్ళపై “ఏమీ తెలియకపోయినా, ఎంతోపట్టినా ఈ ఒక ఇంటికి తప్పి నీ సుకృతమయిత్రం వెలుగుగా! అదే తిన్నగా ఈ కళకాన్ని చూపించినా, సముద్రంలో కూకినా నువ్వు అక్కాన్ వెళ్ళక పోవు. ఇంకా అవసరంగా నువ్వు కడుపు కొట్టుకుని నన్ను పట్టుకుంటావా? వెళ్ళింది తనకొని తనగలిగినంత తను. ఒక ఆరకాన్ చేరినతర్వాత నీ ఇష్టమేలేవు, లేపోనే అని వెళ్ళిపో. నే నేమీ కాదనను” అంటూవుండగానే కిరణ్ణయి గొంతులో వ్యగ్రత వచ్చింది. ఆ కలిదస్వలతో వ్యాకులపడటంవల్ల కళ్ళు నిప్పులాగా మండిపోయాయి. దివాలకు తలెత్తి చికిత్సవ్వీతో చూడసాగాడు. ఇన్ని కోమలకు ఇవాళ అతనికి తెరచాటు గురుతా కళ్ళకట్టవలసింది. నాననాపూరితమైన కిరణ్ణయి నేత్రద్వయంగా ఏమన్నా లేకపోయినా, అక్కడ అనినియందుమయిత్రం కిచ్చిపోకూడా ప్రేమలేదు. అతను కాళ్ళందరూ తలయికించుకుని పెదలకుండా కూర్చున్నాడు.

కొంచెంసేపైనతర్వాత కిరణ్ణయిలేచి ఒక కుండలోంచి కొంచెం మిఠాయి అతని వెళ్ళుకువచ్చి దివాలకునిముందుపెట్టి ఎదురుగా కూర్చుని తినిపించసాగింది. ఈవిధంగా అంతా ముగిసినతర్వాత కిరణ్ణయి మనసులో

ఏమనుకున్నదో తెలియదుగాని, చప్పునవంగి దివాకరుని పెదవులమీద ఒక్క ముద్దు పెట్టుకొని పకపకనవ్వుసాగింది.

ఈ విషాదపూరిత చుంబనాన్ని, ఈ నిష్ఠూర పరిహాసాన్ని దివాకరుడు తనకత్తిసంతటిసీ ఏకత్రుంచేసి సహించగలిగాడు. కాని రాత్రి ఒక్కపక్కమీదే పండుకొనే ఏర్పాట్లు జరుగుతూవుండేటప్పటికి అతను సహించలేక పోయాడు. లేచి నుంచుని “అలా వీలుగాదు వదినా! నేను అలా చెయ్యలేను. నన్ను వదిలిపెట్టు. నేను బైట ఎక్కడైనా పడివుంటాను, కాని నీ ఈ ఆజ్ఞను శిరసా వహించి నేనీగదిలో రాత్రంతా గడపలేను. ఏవిధంగానూ గడపలేను, గడప లేను” అన్నాడు.

కిరణ్మయి పక్క వేస్తూవుంది. త్రుళ్ళిపడి తిరిగి నుంచుంది. దివాకరుడు మళ్ళా దృఢస్వరంతో “అది ఏవిధంగానూ వీలుగాదు” అన్నాడు.

కిరణ్మయి మొదట నవ్వుటానికి ప్రయత్నించింది. కాని నవ్వురాలేదు. “ఏమిటి? ఇక్కడ పండుకోటానికి వీలుగాదా?” ఈసారి ఆమెకళ్ళు దెబ్బ తిన్న ఆడసింహంకళ్ళలాగ మెరికాయి. పళ్ళు పటపటకొరికి “నువ్వేమనుకుంటున్నావు? కుల మర్యాదలు గల కుటుంబంలో పడుచును లేవతీసుకు రావటం ఇంత తేలికమవున్నావా? ఏపనిచేస్తే ఏం ఫలితం కలుగుతుందోనని తెలుసుకోలేక పోవటానికి నువ్వేమీ పాలుతాగే పసిపిల్లవాడివి కాదుగా! నేరమంతా నా నెత్తిన రుద్ది యింటికికెళ్ళి బుద్ధిమంతుడిలాగ వుండేద్ర అన్న కాళ్ళుపట్టుకొని ‘నాకేం తెలియదని’ వట్టువేసుకు చెబుదా మనుకుంటున్నావు కామాను! మీ వుండేద్రబాబు తలెత్తుకు తిరుగుతాడనేమీకాదు. నా సంగతు లన్నీ తెలుసుకోడు. తెలుసుకోవలసిన అవసరంకూడా లేదు. నువ్వు బుద్ధి మంతుడవైనా, కాకపోయినా నాకేమీ చింతలేదు. అవమానభారంతో నా తల వంగిపోయినప్పుడు మీ వుండేద్రబాబు తలఎత్తుకు తిరగగలగటానికి ఏ సంగతి దాచను. ఇదిమాత్రం నిశ్చయమని తెలుసుకో” అని ఆమె మళ్ళా పక్క వెళ్ళిపోగింది. దగ్గర బెంచీమీద దివాకరుడు భిన్నుడై తల వంచుకు కూర్చున్నాడు.

రాత్రి ఇద్దరూ ఒక్కపక్కమీదే పండుకున్నారు. అదృష్టం వెనక్కి మరలేప్పటికి సర్వస్వం దానంచేసి హరిశ్చంద్రుడు చండాలునిచేత పడినట్టు

దివాకరుడు ఈ ఘోరసావీష్టపక్షన పంచుకొని అత్తి సమర్పణ చేసుకున్నాడు. కాని అతని హృదయంలో కలిగిన అపరిమిత ఏవ్యాము, ఈవ్యా, కిరణ్యునికి కూడా తెలియక పోలేదు.

రాత్రంతా తంద్రావస్థలో అతని చెవులలో ఎక్కిడనుండో నోదవల ప్రవాహంలాగ రాసాగింది. మధ్యయధ్య ఎవరితో క్రోధనిశ్వాసాలు వుండి వుండి భీకరశబ్దాలలాగ వినిపించు సాగినై. తెల్లవారేముందు వల్లు బాగా కదలటం వల్ల అతను నిద్రలేచి చూచాడు. గాలి విసురికి ఓడ కదులుతూవుందని గ్రహించాడు. అతని గుండెవీధ కిరణ్యుని కుడిచేయ్యి నిద్రపోతున్న కాల సర్వములాగ పడివుండటం కళ్ళారాచూచాడు. లేచి కంటువేస్తుండేమోనన్న భయముతో తీయటానికి ధైర్యంలేక మళ్ళీ కళ్ళుమూసుకు పడుకున్నాడు. గాలివిసురు క్రమంగా ఎక్కువకాసాగింది. ఓడ పూపుకూడా క్రమంగా అధికమౌతూవుంది. కిరణ్యుని కళ్ళుతేరచి దివాకరుని గుండెవీధ వున్న చేతుని కొంచెం అదివి “బైట మోత ఏమిటి? తుపానువచ్చిందా?” అన్నది.

“అవును” అన్నాడు దివాకరుడు.

“అయితే వుచాయా?”

దివాకరుడు మూటాడలేదు.

కిరణ్యుని లోలోప నవ్వుకొని “ఓడ మునిగిపోనే చాలా బాగుంటుంది కదూ? భగవంతుణ్ణి ప్రార్థించేది ఇదేనా?” అన్నది.

“కాదు” అన్నాడు దివాకరుడు.

“కాదు అని ఒక్కమాటఅంటేచాలా? చువ్వుచున్నదికదా? కలవా?”

అని ఆమె బలవంతుగా దివాకరుని దృఢమలాక్కుని కొమ్ముకి అదిమిపెట్టుకొని “ఓడ మునిగిపోయినా మనమిద్దరం ఇలాగే మరణించి మనిద్దరినీ అలలు ఈ రూపంతోనే ఈ విధంగానే ఒడ్డుకు చేర్చితే, లోకులుచూచి పట్టకంలేస్తే, మీ వుపేంద్రబాబుచూచి చదివితే బాగుంటుందికదూ?” అన్నది.

సరిహాసంగా కిరణ్యుని అన్నమాటలో ఏ అశమకూడా దివాకరునికి వచ్చలేదు. అతను లోలోప భయంతో ఆశంకతో కలకలంపెట్టే సెల్లగా బాహు బుగ్గిని సాశంకుండి విముక్తుడై లేచి కూర్చున్నాడు. కూలుకూ, పూగుకూ బైటికి వచ్చాడు.

బైటకు రాగానే రాత్రంతా పేరుకున్న దుఃఖాన్ని అంతా 'తూ మంత్ర' మైపోయింది. తుపాను ఇంకా తీవ్రరూపం ధరించింది. సాగరజలం వికట విరాటరూపంతో వుంది. నలువైపులా జలమయం. ఎక్కడా దాచి దాపూ కనపడటంలేదు. అతను ఒక కుప్పిలో కూర్చుని తడవధ్యానంతో ఆ జలరాశికిపీ చూస్తున్నాడు. హృదయంలో చెలరేగిన కలహరాన్ని స్పష్టంగా ఆలోచించటమేగాక, విచారించి హృదయం చుము చేసుకోలేకపోయాడు. పెద్దపెద్ద నురుగుకిరీటాలు ధరించివచ్చిన కెరటాలు ఓడకు కొలుకుని ముక్కలుముక్కల్లాల్లా వీస మైపోతున్నాయి. మళ్ళీ ఎదుర్కొని మళ్ళీ వీస మై పోతున్నాయి. ఈ విధమైన ఘోర ప్రతీఘాతపుటాటను దివాకరుడు ఆత్మ విస్మృతుడై ముక్కు నేత్రాలలో చూస్తున్నాడు. తూర్పున ఆకాశంలో మేఘ మాలలు పిల్లవీనుగుగున్న లలాగ పయనించుతున్నాయి. వాటిమూలాన సూర్యో దయమైందో లేదోకూడా తెలియటంలేదు. సరంగు ఆతురంతో అటూఇటూ సరుగు లిడుతున్నాడు. వైన కిస్తాను మాటమాటకీ గంట వాయిస్తున్నాడు. తుపాను విసురు క్రిమంగా ఎక్కువకాసాగింది. ఆకాశంమీది మేఘాలను బట్టి, సముద్రతరంగాలనుబట్టి కిస్తాను ద్వారనుండి కామినీదాసీవరకూ తుపాను ఇంకా తీవ్రమయ్యే స్థాయినకు కనపడుతున్నాయని గ్రహించారు. ఇంతలో ఒక సరంగు వచ్చి "తుపాను రాబోతూవుందిబాబూ! కేబిన్ లోకి వెళ్ళి ఏమిజరుగుతూ వుందో చూడండి" అన్నాడు.

దివాకరుడు వుద్విగ్నుడై "ఏమిజరుగుతూవుంది?" అన్నాడు.

సరంగు చిటగాంగు సాయిబు. చిరునవ్వుతో "ఏమీలేదు. ఓడ బాగా కదులుతూవుంది. లోపలికెళ్లి ఆడంగులు ఏమిచేస్తున్నారో చూడండి. స్త్రీలు ఇంత కదుల్లాట సహించలేరు!" అన్నాడు.

సరంగు చెప్పినది నిజమేనని, దివాకరుడు లేచి నుంచున్నాడు. సరంగు అతన్ని పట్టుకొని "పదబాబూ, మిమ్మల్ని పంపించి వస్తాను" అని దివాకరుని కేబిన్ వాకిటివరకు పంపించాడు. దివాకరుడు కేబిన్ తలుపులు తీసి చూచే ప్పటికి కిరణ్ణయి. పక్కమీదనుంచి లేచిపోయి ద్వారనున్న ఇసుప బెంచిన

గట్టిగా పట్టుకు పడివుంది. దివాకరుడు మెల్లగా ఆమె తలపై పుకు వెళ్ళి కూర్చుని “భయంగావురా వదిలా?” అన్నాడు.

కిరణ్మయి మళ్ళాడమాలేదు, తలెత్తినూలేదు. దివాకరుని పీపుమీద మెల్లగా చెయ్యిపూర్తిం చేసింది. ఒడ తల్లకించు భాగానింది. గాలి మోత లెస్తుతూవుంది. పెద్దపెద్ద కెరటాల తాడవస్వర్యం అతియి ఇప్పుడిప్పుడే చూచువచ్చాను. తుపాను చినుకులు కిటికీ అల్లాలమీదికి చిరుగున్నాయి.

గదిలో ఇంకా నీటి వనలలేదు. కింద నిన్న సాయంత్రం చేసిన పక్క ఇంకా జలాం పడినది. నిమిషంలో అతనికి రాత్రిసగతులన్నీ జ్ఞాపక మొచ్చాయి. తల గ్రేస తీసుంది. ఆయిగుకు బెంచీమీద కిరణ్మయి తలదాచి తలవెట్టి పడుకున్నాడు.

కిరణ్మయి చేత్తో తలనిమిది వ్రుచుస్వరంతో “పండుకుంటావా? నిల తిరుగుతూవురా ఏమిటి?” అన్నది.

“అవును”

కిరణ్మయి కొంచెంసేపు మాంపవహించి “అయితే బాబూ! నిసాను క్రమంగా ఎక్కువౌతూంది. ఒడ మునిగిపోతుంగా ఏమిటి?” అన్నది.

“అవును, లేదు”

“మళ్ళీ ఆ అవును, లేదేనా? కోర్టులో సాక్ష్యమేమైనా చెబు తున్నావా ఏమిటి?” అని కొంచెం సేపు మెదలకుండా వూగుకుని తర్వాత మెల్లగా “ఒకవేళ మునక్కపోయినా ఈ విధంగా ఎంతకాలం నడుస్తుంది?” అన్నది. దివాకరుడు మళ్ళాడకపోవటంచూచి కిరణ్మయి దివాకరుని తల పట్టుకు వూగించి “వింటున్నావా?” అన్నది.

“వింటున్నాను, నడచినంతవరకు!”

“ఆతర్వాత?”

“ఆతర్వాత సముద్రపునీరు వుండనేవుంది. లేకపోతే గొంతుకు వురి వేసుకోటానికి కాస్త తాడుముక్క దొరక్కపోతుందా! ఈ రెంటిలో ఏదో ఒకదాన్ని ఆశ్రయించకతప్పదు.”

ఇంతసేపటికి దివాకరుని నోటిపెంట ఒక కట్టువైన మాటవిని కిరణ్ణయి కొంతసేపు మెదలకుండా పూరుకొని “అలా చెయ్యక ఇంటికి తిరిగిపో. నువ్వు మగాడివి. ప్రాభేయపడితే చిక్కు పదిలిపోతుంది. అదికూడా అవసరములేదేమో. మీ చుట్టూ-పక్కాలు ఈ విషయాన్ని తుక్కు గండరగోళం చేస్తారని లెచటంటే నేను” అన్నది స్వాభావికంగా.

దివాకరుడు మాట్లాడలేదు. అది ఎలాంటి లోభపూరిత నిశ్చయమైనా అతను దాన్ని గ్రహించలేకపోయాడు. చాలసేపు మానంగావుండి “మరి నువ్వు?” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి సహజ కొంతస్వరంతో “నేనా? నేను వెళ్ళుతున్నచోటే వుండవలసివస్తుంది” అన్నది.

దివాకరునికి సుదేహం కలిగింది. “ఎలా వుంటావు వదినా? అక్కడ ఎవరు వున్నారు?” అన్నాడు.

“ఎవరూ లేరు”

“అయితే ఎలా?”

“అయినా వుండాలి”

దివాకరుడు వుత్కంఠతోలేచి కూర్చుని “నిజంచెప్పు వదినా! ఎవరూ లేరంటున్నావు? అక్కడ వంటిగానే వుంటావా?” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి చిరునవ్వువచ్చింది. ఈ చిరునవ్వు దివాకరుడు చూడలేదు. చూస్తే చకితుడయ్యేవాడే. కొంచెంసేపు మెదలకుండా వుండి మెల్లగా “లేదు, వంటిగా వుండను. నాది అలాంటి వయసుకూడాకాదు, వంటిగా వుండటానికి. కాని ఈ సంగతులన్నీ విని ఏమిచేస్తావు బాబూ?” అని దివాకరుని చెయ్యి తన చేతిలోకి తీసుకొని మరింత వ్యధిత కృతంతో “నేను నిన్ను చాల కష్టపెట్టాను. దానికి ప్రమాదం కోరుకుంటున్నాను” అన్నది.

దివాకరుడు మళ్ళీ మెదలకుండా పండుకున్నాడు. సంగతులన్నీ అతనికి సరిగా అర్థం కాలేదు. ఇంటికి మరలిపోయే అధికార మార్గంలో ఆశాదీపం అర్పితేనే సమయ మొచ్చిందనిమాత్రం అనుకున్నాడు. దీపం అరిపోయింది. కాని అది అరిపోగానే గాలిలో నిండిన దుర్గంధంతో అతని గుండె

బద్దలై పోసాగింది. వేదనాపూరిత నిశ్వాసంతో లేచి కూర్చుని “అయితే తదినా, ఇంతసేపటివరకూ నాతో ఇలా పరిహాస మాడేది ఎందుకు?” అన్నాడు ద్విగరగా.

స్వాభావికంగా పిగ్గు, వివరాలున్న దివాకరునితోని ఈ కౌత్యం చూచి కిరణ్ణయి చెకికురాలైపోయింది. “పరిహాస మేముందిటాబూ?” అన్నది.

“నేను ఇంటికి తిరిగి పోతానన్న సూతి తీసుకొచ్చి పరిహాసమాడే అవసర మేమున్నది?”

“పరిహాస మేముంది?”

“అయితే ఇది నిజమేనా?”

“నిజమే అనుకో.”

“నువ్వు ఒంటరిగా వుండిపోవటం కూడా నిజమేనా?”

“అవీ నిజమే?”

“ఒకటో! అందుకేనేనా ఆరకాన్ వెళ్ళేది! అయితే ఎవరి దగ్గర వుంటావు? ఏరూపంతో వుంటావు?”

సమాధానంగా కిరణ్ణయి ఒక నిట్టూర్పు విడచింది. ఈ విధంగా దివాకరుడు పారిపోవటం మరల అస్వాభావికమే, దానికై పిగ్గుతో ఎంతక్రంగి పోవలసి వస్తుందో ఇదంతా కిరణ్ణయికి తెలుసు. ఈ మహాసంకటంలోపడి అతని మనస్సు ఎంత ఆగ్రాటపడుతూ వుందోకూడా ఆమెకు తెలుసు. ఆమె దివాకరుని ప్రేమించినా, ప్రేమించక పోయినా అతని విచారం చూచి కిరణ్ణయి లోలోన వ్యభిచరమే ఆశ్చర్యం!

కాని దివాకరుడు కటుస్వరంతో అడిగిన కటుప్రశ్నలలో దాగియున్న ఈర్ష్యాజ్వాలను గుర్తించి వెంటనే కిరణ్ణయి ఆంతర్యంలో అణగియున్న వేదన సంతోషంగా మరిపోయింది. ఈ భావ పరివర్తనకు ఒక పెద్ద కారణమున్నది. బుద్ధివికాసహీనుడైన ఈ సవయవకుడు ఈ ఆశ్చర్యమనునారీరూపంపై ప్రకుటికర్షింపబడుతూవుంటే కిరణ్ణయి చూచికూడా చూడనట్టు వూరుకుంది. లోలోన నవ్వుకొని “ఏరూపంతో వుంటానో, ఎవరివద్ద వుంటానో తెలుసుకుంటే

నీకుకలిగే లాభమేముంది? తిరిగి వెళ్ళిపోయేప్పుడు అవసరమైన ఈ కుశూహలానికి సార్థకత ఏమున్నది?" అన్నది.

దివాకరుడు కొంచెంసేపు స్తిమితంగావుండి “తిరిగి వెళ్ళితానని నేను ఒక్కసారిగూడా అనలేదు. ఇది నీ నోటిమాట. నాది కాదు” అన్నాడు.

“అది నిజమే. నానోటివెంట వచ్చిందే నా నీ మనసులో మాటేగా” అని ఆమె తీవ్రవిమర్శకోసం ఎదురుమాటావుంది. కాని ప్రతివిమర్శ జరిగలేదు. కిరణ్ణయి ఆతనికి ఆలోచించటానికి అవకాశమిచ్చి, ధైర్యం చూపించి మెదలకుండా పూరుకుంది. ఇలా కొంతసేపు గడిచిపోయింది. గాలివిచిసుకుంటుండే కంపించసాగింది. మధ్యమధ్య గుండెలవరజేసే సరంగుల కోలాహలం స్పష్టంగా కనబడుతూవుంది. కిరణ్ణయి ధైర్యం సన్నగిల సాగింది. కాని ఈ చిన్నగదిలోని నిస్తబ్ధతమాత్రం అలాగే స్థిరంగా వుండిపోయింది.

దివాకరుడు ప్రతివిమర్శ చెయ్యడని సమ్మతం కలిగినతర్వాత కిరణ్ణయి ఒక నిట్టూర్పు విడిచి వెల్లగా “అయితే నువ్వు తిరిగి వెళ్ళిపోవటమే నిశ్చయమైందా?” అన్నది.

“లేదు”

కిరణ్ణయి మళ్ళీ ఏమీ మాట్లాడలేదు.

అర్జున కుపాను తగ్గిపోయింది. ఉన్నత సాగరం పగలంతా హోదా పెట్టి రాత్రికి సామ్యసిల్లిపోయినట్లు ప్రాద్దు పోవటంతోనే నిమ్మళించింది. కాని ఆకాశం ఇంకా నిర్మలం కాలేదు. మలినవదనంతోనే వుంది.

నూర్యుడు ప్రాద్దున మొహంచూపించి సగం చెచ్చిన ప్రయాణీకులకు ధైర్యంచెప్పి పోయాడో, కళ్ళెర్రకేసి అంతర్గత మయ్యాడో అర్థం కావటం లేదు.

దివాకరుడు బైటికి వచ్చి ఒక కేన్వాసు కుర్చీమీద కూర్చున్నాడు. దుఃఖాన్ని ఇదివరకులాగ ఇవ్వాలి ఎందుకు వ్యధపెట్టటం లేదో అర్థం కావటంలేదు. లజ్జాసముద్రంకూడా ఇవ్వాలి అతనికి అంత దుస్తర మని పించటంలేదు. పచ్చ వైరులతో నిండిన వడ్డ అతనికి కనుమాపు మేరలో కన పడినట్లుంది. ఈ విధంగా హృదయభారం కొంత తగ్గిన తర్వాత అతడు స్త్రీమితంగా కిరణ్ణయి వాదనను సానుభూతితో ఆలోచించి సాగాడు. “ఎవరైనా న్యాయబద్ధమైన అధికారంనుండి మన్ని కంచించి నప్పుడే మనం ఆన్యాయం చేస్తాం. అందుచేత దేనిలోనైనా చెయిశేసుకోబోయేముందు-మనం ఎవరి అధికారాపై నా భగ్నం చేస్తున్నామా లేదా అని చూడాలి. ఈ అధికారం లోపల ఎంత వుంటుందో బైటా అంతే వుంటుంది. తనవాడైనంత మాత్రాన ఎవరికంటేనూ న్యాయంకాదు, కుచ్చంకాదు. ఆ అధికారాన్ని క్రమించి దేనిలోనైనా చెయిచేసుకోటం తనను తాను ఆన్యాయం చేసుకోవటమే” అని కిరణ్ణయి నిన్నరాత్రి వాదించింది.

కొంచెంసేపు మెదలకుండా వూరుకుని ఆమె ఇంకా “ఇతరుల అధికారంలో చెయి శేసుకోవటం తాగుబోతుకు డబ్బుయ్యవ్వటంలాంటిది. దబ్బిచ్చి మనం మరింత అధోగతిపాలు చేస్తున్నాం. సంఘాన్నుండి దూరం చేస్తున్నాం” అన్నది.

దివాకరుడు మెదలకుండా వింటూవుండటంచూచి కిరణ్ణయి, “సంఘం వ్యక్తుల ఈ అధికారం అత్యంత విశాలమైనదైనా దానికి అంచా హద్దాలంటూ వుంటుంది. అక్కడ అడుగు పెట్టినంతమాత్రాన అనధికారప్రవేశంకాదని

అనేక వాదనలు వున్నాయి. అనేక అభిప్రాయము లున్నాయి. అసలు హద్దు అంటూ ఏదోవుంది. దానిలో సందేహమేమీ లేదు” అన్నది మళ్లా. “ఈ హద్దు దాటేశా క్తి ఎవరిలోనూలేదు. సుఖానికికూడాలేదు. సంఘం ఈ హద్దు దాటి యితరులను నష్టపర్చటమే కాకుండా తన్నుతానే బలహీన పర్చు కుంటుంది. నువ్వు ఈ విధంగా మనసులో విచారం పెట్టుకువుండకపోతే, ఈ విషయాన్ని గురించి ఆలోచించి చూచేవాడివి. నేను ఎవరిఅధికారంలోనైనా చేయిజేసుకున్నా నా లేదా!” అని “నేను విధవను. నామీద న్యాయబద్ధమైన అధికారం ఎవరికీ లేదు. నువ్వు అవివాహితుడవు. నీ హృదయంమీదకూడా ఎవరికీ అధికారం లేదు. నన్ను ప్రేమించి నువ్వేమీ ఎవ్వరికీ అన్యాయంగానీ, అపకారంగానీ చెయ్యలేదు.

దివాకరుడు ఆశ్చర్యపడి “ఇదేమిటి ఐదినా? వైధవ్య ప్రేమకూడా అన్యాయం కాకపోతే ప్రపంచంలో ఇంకా అన్యాయ మనేది ఏముంటుంది?” అన్నాడు.

దానిమీదట కిరణ్యుని “వైధవ్యమని ఎందుకనుకోవాలి? అలా ఆను కొనే నీ సంస్కారం ఉన్నతమైనదికాదు. అయితే ఈ సంగతిచెప్పు-నువ్వు దానిని వైధవ్యమని ఎందుకనుకుంటున్నావు?” అన్నది.

దివాకరుడు వుత్తేజితుడై “వివాహంతో పవిత్రం కానిదీ, సంఘం ఆద రించినదీ, ఆత్మీయులు మిత్రబాంధవులు ఘృణితదృష్టితో చూచేదీ వైధవ్యం. తిన్నని విషయమేగా” అన్నాడు.

కిరణ్యుని నవ్వి “తిన్నని విషయ మెలాఅవుతుంది ? కొంచెం ఆలో చించుకుచూడు - తిన్నని విషయాలుకూడా అప్పుడప్పుడు వక్రంగా కనిపి స్తాయి. ప్రపంచంలో అనేక వక్రవిషయాలే వాటిమందు తల ఒగ్గవలసి వస్తుంది. నీయీ పవిత్రతాపవిత్రతాజ్ఞానం సంపూర్ణముగా పరిమార్చితము కాదని నీకనేకసార్లు చెప్పాను. ఈ దృష్టికోణంతో పవిత్రమనిపించుకొని శ్రీ పురుషులు ప్రపంచంలో అనేకమంది వున్నారు. నేను వుదాహరణలతో ప్రసంగం పెంచదలచలేదు. నీయిష్టమైతే చరిత్రలు పురాణాలు చదివిచూడు. ఆ సాహచర్యా లన్నింటినీ సంఘం ఆమోదించింది. వివాహ మంత్రాలతో పవిత్రం చేసింది. మా పధరిమాఘట్టాలోనే కణ్యమహాముషి ఆశ్రమముంటే

శకుంతల చేసిన రహస్యప్రణయసంబంధానికి కేవలం మునిపుంగవులలో తన బంధుబాంధవులలోనే గాదు, పథరియాఘట్టాప్రజలంతా జాతిమృతులవ్వ వలసినచ్చేది. ఆ ప్రేమకథ చదివితే ఏ సాధ్యమొహం సిగ్గుతో ఎర్రబడదు?”

“ఆకుర పడవోకు బాబూ, నేను సతీమత్యులను పరిహాసమాడటం లేదు. ఈ కాలంతో ఆకాలాన్ని పోల్చుటమూలేదు. ఈ కాలాన్ని ఇలాగే వుండనీ, వారిని అక్కడే గుఱంగా వుండనీ. నా కేమీచింతలేదు. ఆనాటి శకుంతలయందు నేటి ప్రజలకు ఏచ్యుభావం ఎందుకికలలేదో అదే విచిత్రం.”

కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి “వారెందుకని ఏవగించుకోవటంలేదో తెలుసా? దానికి కారణం - వారి సాంగత్యం ఎలావున్నా, సాంగత్యాదగ్గాన్ని వారు ఆవిష్కృతకూపంలో వుంచారు. క్షణంలో అంకురించిన ప్రేమబంధాన్ని బలపర్చటంలో ఏవిధమైన సందేహమూ సుకోచమూ వుంచుకోలేదు. వారు సుకోచపడి సత్యాన్ని ముగిసు పరిచివున్నట్లయితే కాళిదాసు ఎంత రసమతంగా ఎంత మాధుర్యంగా రాసినా శకుంతలనాటకం ఎవరిహృదయాన్నీ ఆకర్షించ గలిగేదిగాదు. అసలువిషయాన్ని బాగా ఆలోచించిచూడు” అన్నది.

దివాళరునికి ఒక్కమాటకూడా వచ్చలేదు. అయిదంతోనే “ఆదర్శం ఎలావున్నా, ఇప్పటి సమాజం దానిని సంపూర్ణంగా వర్ణుకోదు. సంఘంలో వుండి సంఘానికి అపకారం చెయ్యటం, అన్యరూత్యచెయ్యటం, రెండూ ఒకటే” అన్నాడు.

“సంఘానికి అపకారం చెయ్యటం, సంఘముయొక్క అహంకారానికి అపకారంచెయ్యటం, రెండూ ఒక్కటికాదు బాబూ! ప్రతివస్తువుకీ ఒకనిజమైన జన్మహక్కు వుంటుందని మొదటే చెప్పాను. సంఘం అహంకారంతో సత్యాన్ని అతిక్రమించిపోయేటప్పుడు దెబ్బ తినవలసినవస్తుంది. ఆ దెబ్బగల్గ సమాజం నాశనమవుదు. ఇంకా బాగుపడుతుంది. కాని దానియందు వ్యామోహం తగ్గుతుంది. విద్య నిర్భయించటానికిగానీ, దేశానికొసంగానీ, విదేశాలకు చెల్లటం సంఘం వర్ణుకోదు. ఈ విషయంలో అది అనేకసార్లు దెబ్బతిన వలసినచ్చింది. కాని నేటివరకు దాని మొండి ప్రాణం అలాగేవుంది. ఏదిఏలా వున్నా, అయితేబాబూ! సంఘముయొక్క వివేచనాబుద్ధిని నీవు ప్రశంసిస్తావా?

నువ్వు దాని అభిప్రాయాలు తిన్నని వసుకుంటున్నావా?" అని అడిగింది కిరణ్ణయి.

"లేదు, అనుకోవటం లేదు. తిన్ననివి అనుకోటానికి ఏమీ కారణం లేదు," అన్నాడు దివాకరుడు.

"కారణంలేదు. అయితే సుదేహరహితమైన ఈ సమాధానం ఎక్కడ సుపాదించావు? నీ వివేచనాబుద్ధితోనేనా?" అన్నది కిరణ్ణయి

దివాకరుడు వుత్తేజితుడై "ప్రతివాడూ, ప్రతిపనికీ ఆలోచించటం మొదలెడితే సమాజ మెక్కడ నిలుస్తుంది?" అన్నాడు.

"ఇంత సేపటినుంచీ నేను నీకు ఈ సంగతి చెప్పటానికే ప్రయత్నిస్తున్నాను. ప్రతిపనికీ ప్రతివాడూ తనబుద్ధిని వినియోగిస్తూ వుంటే సంఘమెలా నిలువలేదో, సమాజంకూడా ఎల్లప్పుడూ ప్రతిపనికీ తనఅభిప్రాయాలనే చలాయించదలచుకొంటే మనిషి కూడా అలాగే నిలువలేడు. అన్యాయాలు చేయటంగానీ, పొరపాట్లు పడటంగానీ మనిషి కేగాని సంఘానికి తెలియదా? రెంటికీ నిర్దిష్టమైన ఒకహద్దంటావుంది. మూర్ఖత్వం చిత్త చాంచల్యంతోగానీ. అనవసరమైన పట్టుదలతోగాని ఆ హద్దును దాటితే అనిష్టం. చేకూరుతుంది" అన్నది కిరణ్ణయి.

దివాకరుడు దీనికి సమాధానంగా ఏమీ చెప్పలేదు. కిరణ్ణయి కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి "ఆ హద్దు ఏ సంఘంలోనూ ఎప్పుడూ ఒక్కచోట నిలిచివుండదు. అవసరాన్ని బట్టి జరిగిపోతూ వుంటుంది" అన్నది మళ్ళా.

"అయితే దాన్ని జరిపేది ఎవరు?" దివాకరుడు అడిగాడు.

"ఈ బ్రహ్మాండమంతా నడిచేనియమం ప్రకారమే ఈ హద్దుకూడా దానంతటదే జరుగుతూవుంటుంది. కాని అది జరుగుతూవుందో లేదో దెబ్బ తగిలినప్పుడుగాని తెలియదు" అన్నది కిరణ్ణయి.

ఇంతసేపటినుండి దివాకరుడు కిరణ్ణయి వాదనలన్నింటినీ తన వూహకు అనుకూలంగా చేయటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు. కాని మనసులో బాధగానే వుంది. ఈ పనిలోని నిశ్శస్త్రతనుగురించి అతనికి సందేహమేమీ లేదు. నేరాల నన్నిటినీ వినయంగా వప్పుకోటానికి అతను సిద్ధంగానే వున్నాడు. కాని

ఈ గర్భితనారి ఇంత మహాపరాధాన్ని కూడా అపరాధంగా ఎంచక, సంఘాన్నే దోషిగా నిరూపిస్తూందని స్పష్టంగా తెలుసుకున్న తర్వాత అతనికి ఆమె మాటలయందు అనన్యం కలిగింది. కిటువుగా మూగ్గాడటంకూడా అతనికి చాలా కఠినమైనపని. అందుకని అతడు సాపేక్షకంగా “మంచిదే, కాని సంఘానికి మనవల్ల తగలిన దెబ్బమూలకంగా సంఘముమనందు అసక్తి, ఆదరం ఎంతో తగ్గుతుంది” అన్నాడు.

ఈ మాటలని కిరణ్ణయి కొంచెంసేపు మానంపించింది. కాని మళ్ళీ వెంటనే గొంతు మార్చుకొని దివాకరుని ముహూర్తేపిచూస్తూ “మనం దెబ్బ కొట్టింది ఎక్కడబాబూ? భయంతో పరుగుమాపటం, పరుగుమాపి దెబ్బ కొట్టటం-రెండూ ఒకటేనా-సంఘవర్సూ భగ్గీం కావించటానికి? కాని నువ్వు బి. ఎ. వరకు చదివినావు” అని ఆమె చప్పన పడుకొని నిండా ముసుగు పెట్టుకుంది.

కాని ఈ విధంగా వాగ్వాహిని అగు. అది అడ్డుతగిలి ప్రవాహం లాగ లోలోన పొగి మరింత వేగాన్ని చేకూర్చుకుని ఒక్కసారి అడ్డుకట్టలు తెంపుకొస్తుంది. అలాగే జరిగిందికూడా. ఈ వాగ్వివాదము వుండేకే పరచింది. వినయస్వభావంల దివాకరుని మనసులోకూడా కలకలం రేకెత్తించింది. నువ్వు బి. ఎ. వరకు చదివావుకదా? అన్న కిరణ్ణయి చివరిమాట అతని అంత రాళ్లలో మూర్ఖమైంది.

చదువుకున్నానని అతనెప్పుడూ అభిమాన పడలేదు. కాని ఈ యువకు అన్న ఈ కటు వాక్యము అతని హృదయాన్ని వాగ్యుధానికి అనుత్తపజేట్లు చేపింది. కాని ఏవిధంగా యుద్ధప్రకటన చెయ్యాలి? ఈ సీరకతిమ ఎలా భగ్గించెయ్యాలి? దివాకరుడు నిశ్చయి. చలేక పోయాడు.

మందగించిన గాలివానలోంచి - ఓడగంట పన్నెండుసార్లుమోగింది. కిరణ్ణయి అణచుకొన్న గొంతుతో “బాబూ?” అని పిలిచేప్పటికి దివాకరుడు త్రుళ్ళిపడ్డాడు. హృదయంలో ఆశ-భయము ఒక్కసారి కల్లోలపర్చసాగివై. “ఏమిటి వదినా?” చప్పన సమాధానం ఇచ్చాడు.

“నువ్వు తిరిగి వెళ్ళిపో” అన్నది కిరణ్ణయి.

“అలా ఎప్పటికీ జరగదు” అన్నాడు దివాకరుడు గట్టిగా.

“ఎందుకని జరగదు? తెలిసో తెలియకో ఒకసారి కాలుజారి బాడిలో పడినంతమాత్రాన జీవితపర్యంతం దానినే పులుముకు తిరుగుతావా? అంత అవసరమేమొచ్చింది?”

“అవసరం నీకు కనపడదు. నాకు కనపడుతుంది. తిరిగి వెళ్లినంత మాత్రాన బాడి వదులుతుందా?”

“ఇవ్వాళే వదులుతుందని చెప్పలేను. కాని రెండురోజులుంటే వదలకుండామాత్రం వుండదు.”

“అయితే వెళ్ళేది ఎక్కడికి?” దివాకరుడు వినయంగా అడిగాడు.

“మీ యింటికి, మీ ఆత్మీయులవద్దకు, మీ వుపేంద్రఅన్నదగ్గరకు, అంతా నీవారేగా!” అన్నది కిరణ్ణయి.

దివాకరుడు కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి “నావారనుకుంటున్నవారెవరూ, నావారు కాదని నీకూతెలుసు. వుపేంద్రబాబు మాత్రంవున్నాడు. అతని దగ్గరకే నువ్వు తిరిగి వెళ్ళమంటున్నావా?” ఈ మాటలు నోటివెంట రాగానే అతను లోలోన కంపించిపోయాడు. కిరణ్ణయికూడా ఇది గ్రహించి లోలోన నవ్వుకొంటూ “అవును. అతని దగ్గరకే వెళ్ళు” అన్నది.

దివాకరుడు కొంచెంసేపు మెదలకుండా పూరుకున్నాడు. తర్వాత మెల్లగా “నువ్వు అతన్ని బాగా అర్థం చేసుకోలేదు. నేనుకూడా అర్థంచేసుకోలేదు. బహుశా అతన్ని ఈ లోకంలో ఎవరూ అర్థం చేసుకోలేరనుకుంటాను. కాని చిన్నప్పటినుంచి అతనివద్ద వుంటూ అతని ఆదర అభిమానాలతో పెరగటంవల్ల కొంత అర్థంచేసుకున్నాను. అతను ఎదుటకువెళ్ళి నుంచునేకన్న అగ్నిగుండములో పడటం మంచిది” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి ఒక్కసారి చకితురాలైపోయింది. వెనక్కితిరిగి దివాకరుని మొహంవంకదూచి “ఎందుకని? అత నంత నిర్దయుడా ఏమిటి? దీనిలో నీ తప్పేమీ లేదని వేడుకున్నాకూడా దండిస్తాడా? అది ఎప్పటికీ జరగదు!” అన్నది.

దివాకరుని ధ్యానం కిరణ్మయి ఈ ఆకస్మికపుత్సాహంవైపు పోలేను. గోడమీద వెలుగుతూవున్న చిమ్మి కేసి పరిధ్యానంలో చూస్తూ “అనిక వివిషయమూ నచ్చచెప్ప నవసరంలేదు. ఎట్లాగో-వార. తా గ్రహిస్తారు. నేను చేసినదానిలో తప్పేమీలేదని నీలాగనే నేననుకోలేను. కాని అనుకుంటే నిజంగానే నిర్దోషివై అతని ఎదుటకు వెళ్లినరోజున అంతా గ్రహిస్తాడు. ఆ రోజునే నా విషయంలో నిజమైన నిర్ణయంకలుగునుంది నీవు దండున్నావు. అతను ఇంకా ఎలాంటి దండన విధిస్తాడని అనుకోకు! కదినా? అతను నన్నెప్పుడూ దండించలేదు. ఇవ్వాలి.....” ఇకముందు అతని నేమీ మాట్లాడలేక రెండుచేతులతో మొహం కప్పకున్నాడు.

కిరణ్మయి ఏమీ మాట్లాడలేదు. కిల్లప్పలించుకొని అతని మొహంకేసి చూడ సాగింది. ఆమె హృదయంలో చెలరేగిన కిల్లాలం ఆ అంతర్గమిక తప్పు ఇంకెవ్వరికీ తెలియదు.

కొంచెంసేపున్న తర్వాత దివాకరుడు మరింత వ్యధితకలకంలో “ఎప్పుడూ నేను సరిగాచెప్పలేదు. ఇవ్వాలికూడా నా మనసులోనిమాట నీతో చెప్పలేను. కాని అతని విషయం వదలిపెట్టమని నిన్ను ప్రార్థించుకొంటున్నాను. నా విషయం నేను సహించగలను. కాని అతన్ని గురించినమాటలను ఎలా సహించగలను?” కొంచెంసేపు అగి “రెండు రోజులనుంచి కేవలం నేను అతన్ని గురించే ఆలోచిస్తున్నాను. మేము కలకత్తా వచ్చినరోజున అతను నాగిదిబైట నుంచుని, పుస్తకాలన్నీ ఇద్దకున్నావటరా? అని కేకవేశాడు. నేను ‘స్వగమ’ అన్నాను. దానిమీదట అతను ‘జాగ్రత్తగా వుండు. ఏమైనా అవసరమైతే నాకురాస్తూవుండు, తెలిసిందా!’ అని నాముందు ఒక నోట్ల బొత్తి పారేసి వెళ్లిపోయాడు.

కొంచెంఅగి అతను మళ్లా ‘అందుకే నేను చింతపడేది. నేను వారికి విధించిన దండనకు నన్నెంత దండిచినా, ఎలాంటి దండన విధించినా తక్కువే ననిపిస్తుంది’ అన్నాడు.

దివాకరుని చెక్కిళ్ళవెంటకారిన కన్నీటి చుక్కలు దీపపువెలుగున మిల మిల మెరవసాగినై. కిరణ్మయి మెదలకుండా కిలావిగ్రహంలాగ వాటికేసి

చూస్తూ కూర్చున్నది. అతను కొంచెంసేపున్నతర్వాత లాల్చీచెంగుతో కన్నీళ్లు తుడుచుకొని గంభీరస్వరంతో “పువేంద్రబాబును తలవంపులు చేస్తానన్నావు నిన్న. ఆ రాత్రి మీలో ఏమిసంభాషణ జరిగితే ఇలాంటిమాటన్నావో నాకింత వరకు అర్థకావటంలేదు. నీ వుద్దేశం ఏమైనా, తలవంపులు చేసినందువల్లకలిగిన దుఃఖం ఎంత బాధకరంగా వుంటుందో నీకు తెలిసినట్లయితే నీనోటిమెంటు అలాంటి మాటలు ఎన్నటికీ నచ్చేవికాదు. అవీగాక వారికితలవంపులై నందువల్ల మనం మాత్ర తల్లెత్తుకు తిరగగలమా? నీకా ప్రయత్నంమట్టుకు వద్దు. వారు మనవైపు తలెత్తి చూడనంతవరకు, వారిని తలవంపులు చేయగలశక్తి విధాతకు కూడా లేదని ఇవ్వాలే నీకు గట్టిగా చెబుతున్నాను” అన్నాడు.

అంతటితో ఆప్రసంగము ముగిసింది. సంఘము సంసారము, మంచీ చెడ్డా, వ్యష్టి సమిష్టి, అధికారము అసధికారము, తనది పరాయిది, కుఱుము దుఃఖము మొదలైన విషయాలమీద వాగ్వివాదము ఆ ఒక్క మాటతో ఆగి పోయింది.

ఈ నిరీధమధ్యంలో ఈ ప్రతికూల శక్తులు రెండు అకస్మాత్తుగా, ఏదో అజ్ఞాత ఆకర్షణతో అడ్డులేనిచోట, మాట్లాడటంకంటే మాట్లాడించుకోవాలనీ చెప్పటంకంటే చెప్పించుకోవాలనీ ప్రబలాకాంక్ష చెలరేగిచోట, బుద్ధి మాంద్యమువచ్చి మాట్లాడకుండా మానం వహించి మననం చేసుకోవలసిన చోటవచ్చి కలిసినాయి. అక్కడికి వచ్చి రెండునిండు హృదయాలు బలబలపొంగి పోయాయి. తలంచుకొని లోలోన దుఃఖపడుతున్న దివాకరునిలోనికి ఇంతకు పూర్వపు భగ్నాశ సపరివారంగా ఏ అజ్ఞాతపథంమీదుగా, ఎప్పుడు వచ్చిందో ఎవరికి అంతుపట్టలేదు.

ఉదయం మెలకువవచ్చి లేచిచూచేప్పటికి నిద్రిస్తున్న కిరణ్ణయి చెయ్యి నిన్నటిలాగ ఇవ్వాలేకూడా అతని గుండెమీద పడివుంది. అది పారి జాతమాలనిగానీ, విషపర్మమనిగానీ అతను భ్రమించలేదు. లేచి వచ్చేప్పుడు అతను ప్రసన్న చిత్తంతో, మమతతో ఆచేతని మెల్లగా పక్కమీదపెట్టి వచ్చాడు.

దివాకరుడు ఉదయం పక్కమీదనుంచి ఎప్పుడు లేచిపోయాడో కిరణ్ణయి చూడ లేదు. అందుచేత నిద్ర లేపగానే ఆమె దివాకరునికోసం

ఆశురతపద సాగింది. నిన్నటిరాత్రి సంభాషణముచేటి కిరణ్ణయి అతనినిగురించి అనేకస గతులు తెలుసుకొంది. దివాకరుడు నిజంగా ఎంత నిస్సహాయుడో, వుశేంద్రబాయిను త్యజించిగావటు అతనికి ఎంతయుభిమా తెలుసుకున్న తర్వాత ఆమెకు ఏకాంతంలో కూడా శాంతి లేకపోయింది. పాప మీ అమా యకపు యువకుని జీవిత ప్రాచీనంగానే బ్రాహ్మచర్య ప్రస్థానిచేసి క్షోమం ఆమెను నిద్రలోవుండగానే బాధించి సాగింది. అందుచేత మెలకువరాగానే నూత్నప్రేమతో, వ్యధితవృత్తంతో ఆ నివహాధుని కోసం కన్నెత్తి చూచింది కాని పక్కమీద లేడు. పైటచూచింది. ఓడనడగును పిలచి వెతికమని చెప్పింది. కాని అతనికి కూడా కనిపించలేదు.

కిరణ్ణయి అతనిరాకకు ఆశురతతో ఎదురయ్యా వుంది, కాని ఈ వుత్కంఠలో కలిగిన బహుమారాన్నిండి వచ్చిన సుగంధంలాంటి అలౌకికా సందంతో ఆమె హృదయం పొంగిపోయింది.

ఆమె ఓడమీద అడుగు పెట్టినప్పటినుంచి ఏనాడూ తన్ను హృదయ పూర్వకంగా ప్రేమించలేని తుచ్ఛగివాకరునితో సంసారంచెయ్యాలా? ప్రేమభి నయంచెయ్యాలా? అని ఆమెహృదయ తంతువులను ఈడుభిమాలులతో మోగించింది. కాని ఆనాడము ఆమె అంత్యామికి తప్ప ఇంకవ్వరికీ విచపడలేదు.

కాని ఆయుభం అంతటితోనే అంతంకాలేదు. ఈ కల్పితప్రేమ నూత్రం ఒకనాడు కాకపోతే మరొకనాడైనా తెగక తప్పదు! ఇది ఒకనాడు రహస్యంగా వివరాలిత మవుతుంది. డాక్టరు అనగమోహనుడు దీనికి తగిన పాతం చెప్పిపోయాడు, ఆ దుర్దినాన, ఆ చెడులగ్నాన మెడపపడేత్రాడు ఈనడింపు వరి, ఏకస్మంతో తెగతుందా అనే దుశ్చింత ఆమెను రాత్రింబగళ్లు వ్యధపెట్టసాగింది. కాని నిన్నటి చీకటిరాత్రిలో వుశేంద్రుని రాకనిహాసనం ముందు కూర్చుని ఇద్దరూ సంధిపత్రంమీద సంతకం చేసినతర్వాత ఆమెకు మెలకువ వచ్చినట్లయింది. పాప మీ అమావకపు యువకునికోసం ఆమె వ్యధ పడినట్లుగానే అటు ఘృణితవిధిషికనండి ముక్తి కెంది అతను ఒక నిట్టూర్పు విడచి శాంతి నందాడు.

ఏకాంతంగా కూర్చుని నిట్టూర్పులు విడుస్తూ “ఇప్పుడు నాకేం భయం లేదు. ప్రేమించలేకపోయినా ప్రేమతో అతని హృదయమాలిన్యమైనా

వదిలివగలనుగా!" అని మాటిమాటికీ అనకొసాగింది. కాని దివాకరుడు అగ్ని మీద మమతను అణచుకోలేని పతంగంలాగ అనుతి కావటానికి ప్రయత్నిస్తే ఏమిచెయ్యాలి? తన రూపంలో ఎంతమహత్తర ఆకర్షణ శక్తివుందో ఆమెకు తెలుసు!

ఆమెకు తన పతిని గతి భావక మొచ్చింది. ఆ నీరస, కళోరవిద్యా మూర్తి విజ్ఞానదుర్లో పడి అత్యంతా రూకతతో రాత్రింబగళ్లు తన స్వాభావికతను దక్షిణమకుటూ వుండేవాడు. అకవిద్యగ్రహ తన ఒక్క నాడుకూడా వెళ్ళలేక పోయినా, కాల గడచిపోయింది, రాయటం వదవటం, మటచెయ్యటం, అత్తవిదిలింపులు సహించటం. పగలంతా గడిచిపోయేది. రాత్రి ప్రకృతికి విరుద్ధంగా, ఆమెకు కృత్రిమంగా పోరాడి దుఃఖాన్ని రగిల్చి గదిగోడలను తట్టి చియింతో ని పి అలసిపోయిన తర్వాత ఏదో విధంగా నిద్ర పోయేది. మళ్లా పొద్దు పొడిచేసి, ప్రొద్దుగుండేది. ఈ విధంగా నెలలమీద నెలలు, సంవత్సరాలతెగిడి సంవత్సరాలు గడచిపోయినాయి. ఏముష్టివాడూ వాకిట్లోకి ముప్పికి వచ్చేవాడు కాదు. ఏహాగింటి ఇంజులూకూడా ఎప్పుడూ ఎలావున్నానని అడిగిదికాదు. ఆ ఇంట్లో సూర్యకిరణాలు ఏనాడూ వెలుగు నిచ్చే ఎరగవు. ఆకాశ పవనాలు ఒక్కనిమిషంసేపు దారి తప్పియైనా ఆ ఇంట్లో ప్రవేశించ లేదు. ఏదోవిధంగా పదిసంవత్సరాలు గడచిపోయినాయి. తల్లిదండ్రుల సంగతే భావకం లేదు. చిన్నతనంలో కాలనాగ్రామంలో మామగారి ఇంటివద్ద ఎదిగాననీ, కోడల్నినై అక్కడనుండి ఈ ఇంట్లో ప్రవేశించాననీ మాత్రం భావకం! పతి పనివిద్యానిలూ ఆమెకు స్వీకరించాడు. అప్పటినుంచి మరణించేయ వగరు వార్తగిరువ్య గురు శిష్యుల ఆకళోర సంబంధం అలాగే వుండిపోయింది. పతి ఒక్కనాడుకూడా అదరించి యెరుగడు. ప్రేమించేవాడో లేదో కూడా తెలియదు.

తెలుగు, సంస్కృతం, ఇంగ్లీషు చెబుతూ వుండేవాడు. పాఠాలు అప్పు జెప్పకపోతే కోప్పడుతూ వుండేవాడు, కొట్టేవాడుకూడా. తనకు కోపంవచ్చి అలిగినాకూడా పూరుకునేవాడుకాదు. ఏడ్చి ఏడ్చి నిద్రపోయేది. ఒక్కొక్క రోజున తిండికూడా వుండేదికాదు. ఇదే ఆమె పత్తి కేవలచరిత్ర!

అత్తమీద మరల కఠినంగా వుండేది! ఆమెవద్ద మామూలు చిన్న తప్పుకుకూడా డుమాపణంటూ వుండేదికాదు. వంటింటి తెడ్డు గంట దగ్గర

సంఘి నిష్పకొనివడకూ చిహ్నులన్న ఆహ్వాన కోడలి బంటి విధి అంకితమై యున్నాయి. ఒక కోడలిని ఒక సేనానికి తీక్షణ అసెనా వల్లం కట్టబడింది. దుఃఖాశ్రమానాలతో కోడలు వంటి భార్య వంటి భర్తా వివాహం చేప్పడే కాలిపుష్పేమి తెచ్చి వీపువీధి వేస్తోంది. వీపువీధి న. ల పుష్పా నయ మయ్యేప్పడేకే నెల పోతోంది.

ಇಂತಿವೇಶನಿಗೆ ಇವಾಸ್ತು ? ೨೩. ನಾಶವಾಗುವ . ಸ್ವಾ ? ಕೆಳಗೆ ಬಂದಿವೆ . ಮಿಂಚು.

బాల్యోన్మయదాటి యౌవనావస్థలో ఎప్పుడు మృతుడు వెళ్ళినాడు
కూడా ఆమెకు హృదయం లేదు. దానిని హృదయం చేసుకోవడానికి ఇంకా
శేషస్మృతులులేవు.

అప్పుడు యావంతులో కలసి వచ్చి పరిపూర్ణహాసా శుభేచ్ఛలు ఆమె భర్తతో నూత్నాంగోపనలలో మునిగిపోయింది. ఆమె శైశవావస్థ ముగిసి, ఎదురు గృహిణి అయినా ఆ పులి విలకూర్చి అగోచర అపరం ఆమె కన్నడూ రాలేదు. “సుఖవీరికి పుట్టినది నీవితే బిడ్డ, నిశ్చింతనన్నీ పుపలబ్ధాయి మాత్రమే. నునూ, పిల్లలూ ఇవన్నీ పుపలబ్ధాయి! లోకింటాగానీ, పరలోకింటాగానీ, భయంగానీ, ఇబ్బందులుగానీ స్వదేశంలో గానీ, విదేశంలో గానీ ఏమిటాగా సుఖసంతోషం కలిగిస్తే చచ్చామా అనేదే జీవిత కర్తవ్యం. తెలిసి తెలియని కష్టములలోనే జీవించి మాకుంది. మంచి చెడ్డలన్నీ జరిగిన నూరుగంట త్రాసు ఇంకొక్కటే. దీనివల్ల సుఖపరిమాణం అధికవృద్ధి చెందుతుందో లేదో తెలుసుకోవడానికి ప్రయత్నించి చూడు” అన్నాడు భర్త.

“సరే, అలాగే చేస్తాను. నా పనులవల్ల మీరుల సుఖశాంతిల అభివృద్ధి జెందుతాయని మీరే తెలుస్తుంది? అందుకే సుఖస్వస్థుడైన ఒక విధంగా వుంటుందా?” అన్నది కిరణ్ణయి.

హరన్ తన జ్యోతిష్ సద్గుప్తితో కుట్రపేతు నైకప్పుకేసి చూచి
 “ముక్కలుగా చేసి చూస్తే ఒకటిగా కనపడదు, గాని సమగ్రంగా ఆలోచిస్తే
 ఒక్కటే. దీనినిగురించి మనస్ ఆలోచించిచూడాలి” అన్నాడు.

కిరణ్మయివద్ద సుఖమాప మేవీ సుస్పృహగాలేదు. ఆమె అనిచా
పూర్వకంగా “ముక్కలు ముక్కలు చెయ్యి, ‘సమగ్రంగా’ మొదలైనవి

చెప్పేమాటలు. మనుష్యుడు తరచుగా తన కెలా సుఖం చేకూరుతుందనే తెలుసుకో గలుగుతాడు. అదికూడా అన్ని సమయాలలోనూ, అన్ని పరిస్థితులలోనూ కాదు. తన్ను గురించే పోతూన్న మనుష్యునికి లోకంలోని బాధ్యతలన్నీ నిర్వహించాలని ధైర్యమున్నా నాకుమాత్రం వుండదు. ఆ జనపనారమిల్లువారు వీలైతే కాకీదేవాలయాల నన్నిటిని పడగొట్టించి జనపనారమిల్లులకు కట్టించితే మానవసుఖం అభివృద్ధివుతుందని అనుకుంటూ వుండవచ్చు, కాని అందరూ అలాగే అనుకోగలరా? సుఖమంటే ఏమివస్తువో నువ్వు నాకు చెప్పలేనంతవరకు నేనేమాట వినను?" అని కిరణ్ణయి లేవటంచూచి హరన్ చెయ్యిపట్టుకొని "కూర్చో కొంచెం. ఇంత చదువుకున్నాకూడా నీ కింత కోపమైతే ఎలా? ఇటుచూడు కిరన్, నేను నీతో నిజుచెబుతున్నాను. సుఖమంటే ఏమివస్తువో నాకు తెలియదు. ప్రపంచంలో ఎవరికైనా తెలుసని కూడా నాకు నమ్మకంలేదు. బహుశా అది తెలుసుకోలేనంత అగాధ విషయం. చాల కాలక్రిందట మన దేశంలో మూడురకాలైన దుఃఖనివృత్తిమార్గా లుండేవి. ఆ మూడింటినీ వేరుపరచిన తర్వాత మిగిలేదే సుఖ మంటే కూడా లాభంలేదు" అంటూ వుండేవాడు.

కిరణ్ణయి ఈ మాటలకు ధైర్యంగా వినగలిగేదికూడా కాదు. ఆ ధైర్యంతో "ఏమన్నా లాభంలేనప్పుడు ఇతరుల సుఖకల్పనలను పరిహసించటం ఎంత అసంగతమో మామూలుగా ప్రపంచసుఖపరిమాణాన్ని అభివృద్ధి చెయ్యాలనటంకూడా అలాంటి పిచ్చితనమే. మంచిచెడ్డలను తూచేముందు నీత్రాసు సరిగా వుండోలేదో చూడటం అవసరం. నువ్వు దాన్ని ఏ ఆదర్శంతో సరిచేస్తావో నాకు అర్థం కావటంలేదు" అనేది.

హరన్ ఊణంసేపు హాసంగా వుండి "నీ మనోగతి ఎటు మొగ్గిందో నాకు తెలుసు కిరణ్. కాని కాలము, ఆత్మ, భగవంతుడు అదిగా గల కల్పనలను మనసునుండి తొలగించ నంతవరకు నీ కీ సంశయం వుండనే వుంటుంది. సుఖమే జీవితానికి చరమలక్ష్యం అని తెలుసుకోనుకూడా తెలుసుకోలేవు. బహుశా మరికొంత మిగిలి వుంటుంది. ఆ మరికొంతను వెతికినా లాభం లేదన్న భావం మనసులోమాత్రం కలుగుతుంది. అది నిన్ను ఆవరించి వుంటుంది. ముందుకు సాగనియ్యదు. నీలో ఆశలను రేకెత్తిస్తుంది. కాని సంతృప్తి నివ్వదు. పాటను గురించి చెబుతుంది గాని, పాట చూపించలేదు" అనేవాడు.

కిరణ్మయి ఈ విధంగా విద్యాసంసారలలోపడి పసిపిల్ల, తెలివిగల ఆడదై తేలింది. ఇవ్వాళ ఆమెకు ఒక్కొక్కటిగా సంగతులన్నీ జ్ఞప్తికి రా సాగినై. ఆమె విచారవాహిని వర్తమానదుఃఖాన్ని దాటి చాలదూరం పోయి పూర్వ జీవితపు అగాధ దుఃఖసాగరంలో దిగబడి పోసాగింది. ఆమె తన వదనాన్ని ప్రేమరుజితమైన చిరువవ్వుతో రంజింపజేసి “ఏమిటి చి తనో తిరుగుతున్నావు? ఏమిటిబాబూ? అండి తప్పలూకూడా అవసరలేనా ఏమిటి? ఆఁ మంచి పిల్లడివే!” అన్నది.

ఆమె కంఠస్వరం విని దివాకరుడు ఒక్కసారి త్రుళ్ళిపడ్డాడు. ఎప్పుడూ వదినె అలాంటి కంఠస్వరం వివపడలేదు.

కిరణ్మయి మళ్ళా చిరువవ్వుతో “పొద్దుటిమంచి ఎక్కడ వున్నావు బాబూ?” అన్నది.

“కింద” అన్నాడు దివాకరుడు మెల్లిగా.

“కిందా? ఇంత సేపటిమంచి క్రింద ఏమిచేస్తున్నావు? ఒకసారి పైకి వచ్చి నాలుగుమెతుకులు నోట్లోవేసుకోటానికికూడా తీరిక లేకపోయిందా?”

సమాధానంగా దివాకరుడు రెప్పవేయకుండా ఆమె మొహావంకి చూడసాగాడు. నోటివెంట ఒక్కమాటకూడా రాలేదు.

“అయితే క్రింద ఏమిచేస్తున్నావు?” కిరణ్మయి మళ్ళా అడిగింది.

దివాకరుడు కలకత్తా వచ్చినప్పుడు మొట్టమొదటగా విని కృతార్థుడైన నిర్మల ప్రేమపూరిత పరిహాసం, గొంతులో అదే మాధుర్యం కనపడింది. ఆనందంతో అతని కళ్ళల్లో నీరు తిరిగినాయి. కాని ఎలాగో కన్నీళ్ళ నాపుకొని “కింద ఒకబెంగాలీ పత్నీ సహితంగా అరకాన్ వెళుతున్నాడు. అక్కడ అతనికి ఇల్లుకూడా వుందట వదినా” అన్నాడు.

“కిరణ్మయి వుత్సుకతతో “ఏమిటి అంటావు?” అన్నది.

“నిజంగా వారు నాకు చాల మంచివారుగా కనబడ్డారు” అన్నాడు దివాకరుడు.

కిరణ్మయి మధ్యలోనే “అలా అయితే మనిద్దరంకూడా వారింటివద్దే దిగవచ్చు. అయితే నేను వారితో మాట్లాడటానికి వీలంటుందా?” అన్నది.

దివాకరుడు స తోష తో “ఎగురువుండదు? ఇంటావిడకూడా నిన్ను కలుసుకోవాలని కుతూహల పడుకూవు ది” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి ఆశ్చర్యంతో “ఇంటావిడ ఎవరు?” అని అడిగింది.

దివాకరుడు క్లుప్తంగా కొమినీదాసిని పరిచయంచేసి “హరీశబాబు భార్యను ఈ పేరుతోనే పిలుస్తాడు. అక్కడ వారికి ఒకయిల్లుకూడా వుందట” అన్నాడు.

ఇదివిని కిరణ్ణయి మాట్లాడలేదు. ఇప్పుడు అద్దెకుఇవ్వడంవల్ల ఇంటావిడ అని పిలువబడే ఆడగాన్ని నుంచివారిలో లెక్క చేయరు. అందుచేత దివాకరుడు ఆమెను పిలుచుకు రావటానికి సునికపడేటప్పటికి కిరణ్ణయి చిరునవ్వువల్ల బద్ధంగా “అవిడ మంచిదేనా బాబూ?” అన్నది.

దివాకరుడు తలకాయతీప్తి వుత్సాహంగా “కాకేం! మంచిదే. అయినా ఒకసారి మాట్లాడిమాడు...” అన్నాడు.

“ఇవ్వారే వద్దులే, ఇంకెప్పుడైనా.....” అన్నది కిరణ్ణయి.

“కాదునదినా! నీతోడు, ఆమె ఇక్కడికి వస్తానంది. వాళ్ల ఇంటివద్ద నిగదలచినప్పుడు ఆమెకు ఒకసారి...” అని దివాకరుడు ధైర్యంతో రేచి నుంచున్నాడు. అతని పంచేంద్రియాలలోని స్నేహపూరితమైన హతం కిరణ్ణయి తప్పును తప్పుకూలంగా ఛేదించింది. ప్రబలవేదనాతరంగాలు వరసరంలోనూ వ్యాపించాయి. కిరణ్ణయి కళ్లలో నిండిన అశ్రువులను కప్పి పుచ్చాల్సినే తలుపుతో మెహంతిప్పకొని అణచుకొన్న గొంతుతో “అయితే వెళ్లు” అన్నది.

అది నిజమే. కొత్తచోటుకు ఎక్కడికైనా వెళ్లేప్పుడు స్నేహితు లేవ రేనా దొరకటం చాల ఆనందమైన విషయం. చివరికి ఈ సంగతి ఆలోచించు కొనే ఆమె దివాకరుని కుతూహలానికి తలబిగింది. కాని అతను నిజంగా ఆమెను పిలుచుకు రావటానికి త్వరత్వరగా వెళ్లుతుండేప్పటికి తనసంబంధాన్ని గురించిన సమస్య కిరణ్ణయి మృదయంలో చెలరేగింది ఆమె ఇప్పుడువస్తుంది. ఆంధ్ర శ్రీ, ప్రౌఢావస్థ. ఆమెకళ్లను కట్టలేం! దివాకరునివయసుకీ తనవయసుకీ ఎంత వ్యత్యాస ముంటుందో అంత వ్యత్యాసం ఆంధ్రదేశపుభార్యాభర్తలలో

ఉండను. ఈ విషయం ఆమెకళ్లకు కనపడుతుందా? వుంటుందా? ఈ విషయాన్ని గురించి ఆలోచించుకొని కిరణ్మయి చరిత్రను చదివినట్లు పోయింది.

తెలుగు దివానయని తెలుగు అంటున్నది. ఆమెను కన్నెత్తిన చూడగానే కిరణ్మయి ఈమె పుట్టిన స్త్రీ అనిని గ్రహించింది. కిరణ్మయి పనిచేయు సమయం కూడా తరచు బాట స్త్రీలలోనిది. కిరణ్మయి పువ్వులలోని ఒక బొర్రు తగ్గినట్లయింది. ఆమె చివరకప్పుకో “కన్నె చూడండి” అన్నది.

కిరణ్మయి సౌందర్య చూచి ఇలాంటిదే ఉండేట్లున్నట్లు నిలబడింది నిలబడినట్లే చదివేయించి. కిరణ్మయి వదిలినప్పుడు తన తండ్రిగారికి చూపుచి. “బాబుగారు మాకు ఇలాంటిదే ఇలాంటిదే పోయి ఉన్నట్లు గాఢకి దర్శనమే” అన్నాడు. వచ్చి పోయినాను కేలానికి వచ్చున్నాను. కాని కామిగారిని ఇలాంటి కన్నెత్తిన చూడడానికి ఎప్పుడూ గుండెలు తుగ్గుతో తలెత్తలే చూడమేమి నామగారి పాపాలు పెడతాను” అని ఆమె చీపురుకు నిమిషం తన పరిశ్రమ పూరి చి చూచి ఉంది.

కిరణ్మయి సంతోషం కనపర్చుతూ “ఇది నిశ్చయం. కన్నెత్తినానికి కళ్ళకు మంపే నిజం నా భయం నా భయం. మేము మామం నిన్నును చీ ముగా అని ఆలోచిస్తున్నాను” అన్నది.

“భయం పోయింది? కామిగారిని ఇలాంటి తెలివైనానే చూడమగారిండా ఆదారం నాడు. అక్కడే చదివే మోక్షం చూడడం. అది అయిన నూపా యలు కాని మీరు నాలుగు నూపామలే బ్రతుకాని. కిరణ్మయి బాబుగారికి వద్యోగ దొరికిన చివరకూడవచ్చు. దీనికోసం ఆమె పనిచేసి ఉన్న అమ్మ! మాయంటాయన ఎవరిద్దరకు వెళ్లినా సరే కాదనలేదు. మా దయవల్ల మేము ఇలాంటివవుతున్నా” అన్నది, కామిగారిని చి చూచి ఉన్నాడు.

కిరణ్మయి ఒక నిట్టూర్పువలన “భగవంతుడు మీకు మేలు లిగించు నాకి!” అన్నది.

ఇలాంటిదనూత్తున్నది ఆమె మొహంపూడ పడింది, “ఇదేమిటి అమ్మ! మొహం బొట్టలేదే. తలంటుకున్నావా ఏమిటి? కుంకుభిజే ఇటులే, బొట్టు పెడతాను. అయినవలన మున్నవార్లు ఎక్కడైనా ఇట్లావుంటారా? అన్నది.

కిరణ్మయి వీనికై పొద్దుటినుండి సిద్ధంగానేవుంది. “తలంటుకుంటే పోలేదు బాబ్టో. బాబుగారికి జబ్బుచేసింది. బ్రతుకుతారని ఎవరికీ ఆశలేక పోయేప్పటికీ పనుపు కుంకం కాలికియిస్తానని మొక్కుకున్నాను. కుంకాన్ని యిచ్చి యీ గాజుల్ని నిలబెట్టుకున్నాను” అని ఆమె ఒక నిట్టూర్పు విడచి దివాకరునికేసి క్రీగంటితో చూచింది. అతని మొహం సిగ్గుతో పూర్తిగా వివర్ణ మైపోయింది.

“ఒహో! అదా సంగతి” అని ఇంటావిడ సానుభూతి చూపించింది. “అయితే మా అరకాన్ లోకూడా కాళీ ఆలయముంది. వెళ్ళగానే పూజచేసి మొక్కుతీర్చుకో. లేకపోతే పలుగురూ పలువిధాల అనుకుంటారు. అరకాన్ గాంటి ముదనప్పైపు పూరుమాడులోకాల్లో ఎక్కడా లేదు! కాని నాభయంతో కాడీమాకంతా గడగడలాడతారు. లేకపోతే.....” అన్నది.

కిరణ్మయి చిరునవ్వుతో “ఈ రెండు కోజులనుండి బాబుగారితో మాట్లాడేది ఈ సంగతులేనా? మీరుచేసిన వుపకారాన్ని గురించి మీ ముందేమి చెప్పను? ఓడమీద అడుగుపెట్టింది లగాయతూ భయంతో ప్రాణాలు కుష్కించి పోతున్నాయి” అన్నది.

మాట పూర్తికాకముందే “భయమేముంది అమ్మా?” అని అభయమిచ్చి ఇంటావిడ ఆత్మస్తుతి సాగించింది.

దివాకరుడువచ్చి దగ్గరగా కుప్పేలో కూర్చున్నాడు. కిరణ్మయి వెర పనేది కేకుండా ధీమాతో ఎలాంటి అబద్ధాలు చెప్పగలదో చూచి దివాకరుడు కొయ్యలాగ అయిపోయినాడు. కొంతసేపటికి తెలివినచ్చి బైటకు బైదేరాడు. ఇది చూచి కిరణ్మయి “తిండి తిప్పలూ తినకుండా ప్రొద్దుటినుంచీ వున్నావు. ఇంకా అటుపోతా వెక్కడికి?” అన్నది. సమాధానంగా దివాకరుడు ఏమన్నాడో ఆమె వివశపోయినా గ్రహించింది. కిరణ్మయి వ్యక్తురాలై “వద్దు వద్దు. నువ్వు బైటికి వెళితే త్వరగా రావని నాకు బాగా తెలుసు” అని ఇంటావిడ మొహంకేసి చూచి చిరునవ్వుతో “మా అత్తమామ లెవరూ లేరు. తిండితిప్పలనుగురించి నేనే అజ తీసుకోవలసి వస్తుంది” అని కొంచెంనేపు అగి నుళ్ళా చిరునవ్వుతో “నేనుకాబట్టి ఇలా బలవంతంగా ఇంత తినిపించ గలుగు తున్నానుగాని ఇంకొక ఆడదైతే వుపవాసాలుచేసి చచ్చేది” అన్నది.

దివాకరుని తల సిగ్గుతో ఒక్కసారి వంగిపోయింది.

ఇంటావిడ నవ్వి “పరాయివోట్ల మీరిద్దరూ ఇలాగే కాపురం చేస్తారా బాబూ? మా ఇంట్లోవుంటే అలాసాగదు. నువ్వు అమ్మాయిని అలా యాతన పెట్టటానికి వీలుండదు” అని కిరణ్ణయి మొహంవంకిచూచి “బాబుగారు వయస్సులో నీకంటే చిన్నవారిలాగ వుంటారు. అయినా ఇద్దరివీ ఒకే వయస్సు వుంటుంది.” కిరణ్ణయి తలకాయతిప్పి చిరునవ్వుతో “కుటిన కుటుంబమైపోయింది. నేను వయస్సులో పెద్దనాన్ని కాకపోవటం నాఅహోభాగ్యం! ఇద్దరివీ ఒకేప్రాయము. వారు వైశాఖమాసంలో పుట్టారు. నేను ఆషాఢమాసంలో పుట్టాను. ఈ రెండైతే వ్యత్యాసం. చాలమంది వయసులో నేనే పెద్దనాన్నంటారు. ఎంత సిగ్గుమాలినమాట!” అని కిరణ్ణయి మొహం చాటుపెట్టుకొని నవ్వుసాగింది.

కాని ఇంటావిడ ఆనవ్వులో స్వాగ్ధానకుండానే గంభీరంగా “కుటిన కుటుంబాలలో సిగ్గుమాలిన విషయమేమీ వుండదని విన్నాను. పదేళ్ళ పిల్లాడికి ఏదైఏళ్ళ ముసలిదాన్ని కట్టినా సరవావేదు. అరకాన్ వెళ్ళినతర్వాత మొక్కుతీర్చుకొని తప్పకుండా బొట్టుపెట్టుకో. లేకపోతే ఎవరూ సభవ అనుకోరు. సరే వెళ్ళుతున్నాను. మీరు భోజనాలు చెయ్యండి. తీరిగ్గావుంటే సాయంత్రం మళ్ళీ ఒకసారివస్తాను” అని ఇంటావిడ కిరణ్ణయికి నమస్కరించి వెళ్లిపోయింది.

సతీశుని వనవాస్థితి ఈ నాటికీ అలాగేవున్నా, అతని వైరాగ్య సాధనాధారమంత్రం దారినుండి దూరంగా తొలగిపోయింది. రెణ్ణెల్లక్రిందట అతన్ని చూచినవారందరికీ ఈ విషయం చులకనగానే బోధపడుతుంది.

ఆత్మబంధులనూ, ప్రాణస్నేహితులనూ విడచి బుద్ధిపూర్వకముగా ప్రవాసు స్వీకరించి ఏకాంత జీవితము వదులుదాసునకున్న వ్యక్తిహృదయంలో అకస్మాత్తుగా ఈ మార్పు కలటానికి కారణమేమిటి? పక్షుల కలకూజన ముల స్థానే ప్రయత్న పూర్వకంగా పెట్టెలోపెట్టి బంధించిన సంగీతపుస్తకాలను మళ్ళా బయటకుతీయటానికి కారణమేమిటి? సారంగి, సితారు, ఆదిగా గల సంగీత సాధనాలు నిర్లక్ష్యతీతనాలు వదలి మళ్ళా మొదటిలాగ పరిశుభ్రమైన బల్లమీదకు ఏలావచ్చాయి? అతని మొహంలోని మలిసచ్చాయలు ఒక్కసారి ఎలా వదలిపోయినాయి? ఇవన్నీ ఆలోచించవలసిన విషయాలు.

నిజంగా రెండుమూడు నెల్లలోపల సతీశునిలో చాలామార్పు వచ్చింది. అతన్ని గుర్తించటమే కష్టమైపోయింది. ఈ విపరీత పరివర్తనకు కారణం తెలుసుకోకపోయినా జరిగిపోతుంది. పెట్టెవిషయాలు స్పష్టం గాకపోయినా చెప్పకపోయినా ఆత్మబంధువులకు సతీత సహోదిన ఆంతర్యాల విషయాలు స్పష్టంగా తెలిసాయి.

సోదిన తల్లి జగత్ తారిణి ప్రయత్నమే ఈ విషయంలో అన్నిటి కన్న ప్రబలంగా వుండన్న సంగతి సువత్సరంక్రిందట కలకత్తాలో తెలిసింది. కాని వ్యగ్రతా, వ్యాకులతలు ఎక్కువగా వుండటంవల్లే శిక్షాభిమానంగల తనకుమార్తెకు ప్రాచీనసమాజమూ, సంస్కారము వచ్చదనీ, సతీశుని చేసుకోటాని కష్టపడదనీ సందేహం కలిగింది. ప్రస్తుతం జగత్ తారిణి తనకన్న వారింటికి శాంతిపురం వెళ్లింది. తిరిగివచ్చినతర్వాత ఏసంగతి నిశ్చయంగా చెబుతా నన్నని.

ఇవ్వారే ప్రార్థన సతీశుడు సారంగిమీద కొత్తగేయం ఆలాపిస్తున్నాడు. ఇంతలో బినోరివెంట ఎవరో 2.౩ వ్యక్తిలోపలికి వచ్చాడు. అతను జ్యోతిష్ బాబుగారి గుమాస్తా. జగత్ తారిణివెంట శాంతిపురం వెళ్లి వచ్చాడు.

గుమాస్తా నమస్కారు చేసి “ఇవ్వాలి అమ్మగారు మీకు విందు చేస్తారు. అక్కడికి భోజనానికి పిలుచుకు రమ్మన్నారు” అన్నాడు.

ఈ మాటవిని సతీశుడు చికిచుడై “అసె ఎప్పుడు తిరిగివచ్చింది?” అన్నాడు.

“మూడు నాలుగు రోజులైంది” అన్నాడు గుమాస్తా.

ఈ వారంరోజులనుంచి సతీశుడు అటువెళ్లట లేదు. తన సుబుధం విషయం బాగా తెలిసిన తర్వాత బోర్డు బాబుగారి టికి వెళ్లటం అరినికి సిగ్గుగా వుంది. “సరే, పది పనకొండు గంటలకు వస్తానని చెప్పుడి” అన్నాడు.

గుమాస్తా నమస్కరించి వెళ్లపోయాడు.

సతీశునికి విందు చెప్పికూడా జగత్ తారిణి భోజనం ఏర్పాట్ల మీ చెయ్య లేదు. సతీశుడు సాయంత్రంగాని రాడని ఆమెకు తెలుసు. కాని గుమాస్తా నోటిపేట ఈ కబురువిని ఆమె చాల వ్యాకులపడింది. కొంచెం కోపంకూడా వచ్చింది.

ఇవ్వాలి ఏకాదశి. అందుచేత ఆమెకు భోజన ఏర్పాట్లు చెయ్య వసరం లేదు. ఆమెకు మటచేసిపెట్టే విభవబ్రాహ్మణికూడా రెండుమూడురోజుల నుండి మలేరియా జ్వరంతో బాధపడుతూవుంది.

ఆమె చాలా విసుక్కుని గుమాస్తాతో “ఈపూట విందు చెప్పటానికి ఎందుకువెళ్ళావు? కొంచెం ఇంట్లో ఆలోచించి వెళ్లకూడదా?” అన్నది.

గుమాస్తా భయపడుతూ “నేను ఈపూట రమ్మనునలేదు. వారే స్వయంగా వస్తానన్నారు. ఇంకా సేసేంచేస్తాను?” అన్నాడు.

ఈమాట విని జగత్ తారిణి క్రోధస్వరంతో “అయితే మీరే వెళ్ళి మంచిచేప లెక్కడైనా దొరుకుతాయేమో తీసుకురండి” అన్నది.

ఇవ్వాలి ప్రాద్దున్నే ఆమెకోపంగా వుండటానికి కారణముంది. సతీ శునికి విందు పిలుపు పంపినతర్వాత శశాంకమోహనుడు నిన్నటిరాత్రి మల్లా వచ్చాడని కబురు తెలిసింది. అతను వేషభాషలుచూచి, సరోజినిని చేసు కోటానికి కుతూహల పడుతున్నాడని వినిపప్పటినుంచి ఆమెకంట్లో నలుసు లాగ కనపడుతున్నాడు. ఇరవైరోజులక్రితం ఏదోవంకతో అతను కలకత్తా

నుండి వచ్చినప్పుడు తన కుమార్తెను ఇవ్వటం అసంభవమని ఒక విధంగా స్పష్టంగానే చెప్పింది. అయినా అతను పిలవకుండానే మల్లావచ్చి కూర్చున్నాడని వినగానే ఆమె మనసుకి కంపరసెత్తి పోయింది. అదీగాక ఈ కబురు ఆమెకు కొంచెం ముందు తెలిసినట్లయితే ఇవ్వాలి సతీకునికి విందు చేశేది కాదు. ఈ కబురు ఆమెకు ముందుగా ఎందుకుచెప్పలేదా అని ఆమె జ్యోతిష్ దగ్గరనుండి ఇంట్లో నాకరుమీద వరకు మండిపడుతూవుంది. సరోజిని బైట గదిలోంచి ఏదోవిధంగా తల్లికంట పడకుండా పైకిపోతూవుంది. శకాంశ మోహనుడు వచ్చినసంగతి ఆమెకు ఇంతవరకు తెలియను. జగత్ తారిణి ఆమెను ఆపాదమస్తకం ఒక్కసారి చూచి క్రోధాన్ని మనసులో అణచిపెట్టుకొని శతరుగుడు అయిపోయిందా? కొంచెంసేపు చెప్పిస్తూ మేజోక్లు విప్పి తల్లి! సతీకుడు ఇవ్వాలి యిక్కడే భరించేస్తాడు. నేను స్వయంగా వంటచెయ్యక పోతే ఈ కిరస్తానీవారే ఇంట్లో అతను పచ్చినీళ్లుకూడా మింగడు. తెల్ల గొను విప్పి కొంచెం వంటింట్లోకి రా. ముసలి తల్లికి కొంచెంసాయుచేస్తే నీ ఏసుకి కోప మేమీ రాదులే అమ్మా!” అన్నది.

జగత్ తారిణి కోపమొచ్చినప్పుడు ఎలా మండిపడేదీ, పెనకా ముందూ ఆలోచించకుండా ఏమాటబడితే ఆమాటఅనేదీ అందరికీ తెలిసినవిషయమే, సరోజిని అగి “ఇప్పుడే వస్తానుఅమ్మా!” అన్నది.

కాని తల్లికోపము తగ్గలేదు. “వచ్చిమాత్రం ఏంటేస్తావు? పదిహేడు, పదేనిమిది ఏళ్ల వయసు వచ్చినా ఇంతవరకు అన్నం వండటం తెలియదు. నేనూ కలవాళ్లయింట్లోనే పుట్టినా నీవయస్సునుండి సంసారంచేస్తున్నాను. ఇవ్వాలి వంటబ్రాహ్మణివెల్లి పోతే పస్త్రు లుండాల్సి వచ్చింది. ఆచారాలు ధర్మాలు లేనియింట్లో బిడ్డలు ఎందుకు?” అని మొహం చిట్టించుకొని జగత్ తారిణి స్వయంగా వంటింట్లోకి వెళ్ళింది. కాని తనకొడుకు కూతుళ్లయందు, తన ఇంట్లో ఆచార వ్యవహారాలయందు ఆమెకు ఇంత కోపమెందుకో ఆమె పూర్వచరిత్రవల్ల చాలవరకు విదిశమౌతుంది.

జగత్ తారిణి భర్త కీ. శే. పరేశనాథుడు క్లిడరిచేసి చాలా డబ్బు గణించాడు. కాని ఇంకా ఎక్కువ సంపాదించాలనే ఆశతో వయసు మల్లినా కూడా బారిష్టరు చదువుదా మనుకొనేప్పటికి భార్య ఏడ్చి, విలపించి,

పువవాసాలుచేసి - అనేక విధాలైన అడ్డంకులతో అతన్ని వెళ్ళకుండా చెయ్యటానికి ప్రయత్నించింది. కాని సఫల కాలేకపోయింది. పరేశనాథుడు ఆమెమాట ఒక్కటికూడా చెవిని పెట్టలేదు. పన్నెండేళ్ల కొడుకు జ్యోతిష్ని, ఆరేళ్ళ కూతురు సరోజిని వదిలిపెట్టి విదేశాలకు వెళ్లాడు. మొదట కొన్ని రోజులవరకు జుత్తారిణి పూర్తిగా నిరాశ జేసింది. కాని తర్వాత ధైర్యం చేసుకొని గుమాస్తాలు - నౌకర్లసాయంతో పనిపాటలు చేసుకో సాగింది. కాని భర్తయందు ఆమెకు పూర్తిగా విరక్తి కలిగింది. కొంతకాలానికి పరేశనాథుడు అనుకోన్నదానికంటే ఎక్కువదబ్బు గడింప సాగాడు. కలకత్తాలో ఒక పెద్ద భవంతి కట్టించాడు. నూతనపద్ధతులలో ఇంటిని అలంకరించాడు. కాని జుత్తారిణి భర్తపనులకు ఏమీ సాయం చెయ్యకుండా మెదలకుండా వూరుకుంది. ఈ విధంగా భార్యభర్తల ఆంతర్యాలు రోజురోజుకీ దూరంకాసాగినై. మాట్లాడుకోటూ మానేశారు, పరస్పర యోగక్షేమాలు తెలుసుకోకుండా బహుశా అగిపోయే వుంటాయి.

ఒకరోజు జ్యోతిష్ ఆమెవద్దకు వచ్చి “నాన్నగారు నన్ను విదేశాలకు పంపా లనుకుంటున్నారు అమ్మ” అన్నాడు.

తల్లికి మొదటనుంచీ ఈ సంశయముంది. ఆమె మరింత కఠినంగా “ఎప్పుడు?” అన్నది.

“ఒకటి రెండు నెలలలో” అన్నాడు జ్యోతిష్.

తల్లి ‘సరే’ అని గంపెడు ముహంతో తనపనిమీద వెళ్లిపోయింది. జ్యోతిష్ విదేశానికి ప్రయాణమైన రోజున ఆమె తన గదికి తాళంవేసుకు లోపల కూర్చుంది. అతను గదికైతే నుంచునే తల్లికి నమస్కరించి వెళ్లి పోయాడు. పరేశనాథుడు సరోజిని పెంటతీసుకొని కొడుకును పంటిరావ టానికి బొంబాయివరకు వెళ్లాడు. తిరిగి వచ్చేటప్పటికి జుత్తారిణి కన్న వారింటికి కాంతిపురం వెళ్లిపోయిందని చెప్పారు. ఎందుకు వెళ్లిపోయిందో ఆచోకే తెలిసిన మీదట - ఈ మధ్య ఆమె అన్నగారు గోవిందబాబు వచ్చి నట్టూ, ఈ ఇంట్లో భోజనం చెయ్యకుండా వెళ్లిపోయినట్టూ తెలిసింది. దానినిబట్టి అతనికి భార్య కన్నవారింటికి వెళ్లిపోయిన కారణం తెలిగ్గానే అర్థమైంది.

రమ్మని నునిషిని పంపాడు, కాని జగత్ తారిణి రాలేదు. పరేశ నాధుడు సరోజినిని ఒక బోర్డింగు హౌసులో చేర్పించి ఇంతకుముందు అలవాటులేని పనులన్నీ చేసుకోసాగాడు. జగత్ తారిణి కన్నవారింటివద్ద వుంటూవుండగానే భర్తకష్టాలన్నీ వినికూడా రావటానికి సంసిద్ధ పడలేదు. తనసంఘాన్నుండి బైటకు గెంటిన భర్తమీద ఆమె కోపము లేకమాత్రము కూడా తగ్గలేదు.

ఈ విధంగా ఆరుదీర్ఘవత్సరాలు గడచినాయి. జ్యోతిష్ తిరిగి వచ్చాడు. తల్లిని తీసుకురావటానికి వెళ్ళాడు. కాని తల్లి పంతంపట్టుకు కూర్చుని వాలేదు. ఏడుస్తూ “అంతా విన్నాను జ్యోతిష్, మీరు సుఖంగా బతుకండి. కాని నన్ను మాత్రం ఆ నరకకూపంలోకి తోయ్యకండి. నేను సహించలేను” అన్నది.

“మేము వేరేవుంటాము అమ్మా! నువ్వు ఆ ఇంటిభాయకుకూడా రావద్దు. నా సంపాదనతో మా పొట్టపోసుకుంటాము. నువ్వుపద” అన్నాడు జ్యోతిష్.

జగత్ తారిణి కొడుకును కలకత్తాలో వేరే ఇల్లుకోసం ప్రయత్నం చెయ్యమని రావటానికి ఆతికష్టమీద అంగీకరించింది. జ్యోతిష్ ఒక వారం రోజులలోపల యిల్లు మాట్లాడి వచ్చి తీసుకెళ్తానని తల్లిదగ్గర నెలవు తీసుకున్నాడు. కాని తిరిగిరావటానికి అన్ని రోజులకూడా పట్టలేదు. అయిదవ నాడే మళ్ళావచ్చాడు. అతని మొహంకేసి చూచి జగత్ తారిణి గావురు మంది. జ్యోతిష్ కలకత్తానుండి వెళ్ళిన మూడవరోజునే పరేశనాధుడు అకస్మాత్తుగా ఏదో హృద్రోగంతో చనిపోయాడు.

అత్యంత దుఃఖంతో జగత్ తారిణి ఐదేళ్ల క్రితం వదిలిపెట్టి వెళ్ళినయింటికి ఇవ్వారల్ మళ్ళా తిరిగవచ్చింది - కాని పతినిమాత్రం చూడలేకపోయింది.

కూతుర్ని బడిమాన్పించి ఇంటికి తీసుకువచ్చింది. ఆమె వేషభాషలలోనూ, ఆచార్య వ్యవహారములలోనూ ఇదివరకటికీ ఇప్పటికీ కలిగిన మార్పును చూచి భయవిస్మయాలతో స్తంభించిపోయింది. జ్యోతిష్ని చాటుకు పిలచి “ఇప్పుడు చెల్లెలి పెళ్ళి ఎట్లాచేస్తావో చెప్పు?” అన్నది.

జ్యోతిష్ తల్లి మనసులోని భావాన్ని గ్రహించి చిరునవ్వుతో “ఇంత కంటే ఎక్కువ మయస్సు పిల్లలకు కూడా పెళ్లి శ్లఘతున్నాయి. అమ్మా! నీకందుకు? నువ్వు నిశ్చింతగా వుండు” అన్నాడు. జగత్తారిణి ఆశ్చర్యంతో కళ్ళప్పగించుకొని చూస్తూ “నిశ్చింతగా వుండనా? నీ తండ్రి చేసిపోయిన దానికి ఇప్పు డేవుపాయమా లేదు. కాని నేను నాగొంతులో ప్రాణముండగా పెళ్లిగాకపోయినా మాబాగేగాని బ్రాహ్మణపిల్లను ఏ తురకాడికో ఏ కిరస్తాని వాడికో అంటగట్టలేను. నీ కేచితాలేదు, ప్రాయశ్చిత్తంచేసుకుంటే సరిపోతుంది. దానికి వుపాయం మాపినతండ్రిచెప్పాడు. కాని వెయ్యి ప్రాయశ్చిత్తాలుచేసినా పిల్లకాయ మయసు తగ్గించలేము. దాని కేం వుపాయ ముంటుంది?” అన్నది.

“నువ్వు మయసుతగ్గించే అవుసరమేమీ లేదమ్మా! కొన్ని కోటలపాటు ఓర్పుకోవలసివుంటుంది. నేను కులీనబ్రాహ్మణకుర్రవాణ్ణి తీసుకువస్తాను. నువ్వేమీ కిరస్తానీ ముసల్మానీల ఇళ్లపూజ వసరంలేదు” అన్నాడు జ్యోతిష్.

జగత్తారిణి కోపగించుకొని “నువ్వు ఇంకా ఓర్పుకోమంటున్నావా జ్యోతిష్?” అన్నది.

“ఓర్పుకో మన్నానన్న నేరం నామీద వెళ్ళటానికి దానిలో నా తప్పేమీ లేదమ్మా! తప్పు నీది, నాన్నదీని. నేను విదేశంలో వున్నా” అన్నాడు జ్యోతిష్.

అతను అన్నది యథార్థమని జగత్తారిణి గ్రహించింది, కాని మంచి బ్రాహ్మణకుర్రాడు ఎక్కడ దొరుకుతాడా అన్నవిషయంవిగాదే ఆమె ధ్యానం పోయింది. “నీ మనసాచ్చినట్టు చెయ్యి నాయనా, నేనే విషయంలోనూ చెయ్యజేసుకోనని మొదటే చెప్పాను” అని హృదయభారంతో తడవనిమీద వెళ్లిపోయింది.

జ్యోతిష్ ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకొని తండ్రి శ్రాద్ధంచేశాడు. కొంత కాలానికి మంచిమరుదు దొరికాడనుకున్నారు. అతను విదేశాలనుండి తిరిగి వచ్చిన బెంగాలీ యువకుడు. బారిష్టరు పాసయివచ్చి రెండుసంవత్సరాలైంది.

శకాంకమాహనుని రూపం దేశీయమైనా స్వభావంమాత్రం పూర్తిగా విదేశీయం. అతను బెంగాలీ స్వచ్ఛంగా మాట్లాడతాడు, గానీ ఇంగ్లీషులో

తప్పులు పడుతూ వుంటాయి. కొద్దిరోజులనుండి అతను ఇక్కడికి రావటం అధికమైంది. సరోజినీయుండు అతని మనసులోని భావంకూడా అస్పష్టంగానే స్పష్టమై పోయింది.

జగత్ తారిణి తలుపుచాటునుండి కాబోయే అల్లుణ్ణిచూచి క్రోధంతో మండిపడింది. కాని ఆకోపం కూతురిమీద చూపించింది. కూతుర్ని వంటరిగా పిలిచి గర్జించుకూ “ఎవరిముందుబడిలే వారిముందు హద్దువిడిచి తిరుగుతావు, సిగ్గులేదు?” అన్నది.

సరోజిని సిగ్గుతో క్రుంగిపోయి మెదలకుండా వచ్చి నుంచున్నది. క్రుద్ధ తల్లికూడా ఏమీమాట్లాడకుండా మరోవైపుకుపోయింది. శశాంకమోహనుడు తర్వాత ఎన్ని సార్లువచ్చినా తనకుకావలసినవ్యక్తి కనపడటంలేదు. తల్లి ఆమెజ్ఞ ననుసరించి సరోజిని బైటికి రావటంలేదు. జ్యోతిష్కి ఇది కటువుగా తోచింది. ఒకరోజున అతను చెల్లిలితో “నువ్వుఇప్పుడు అలా పొంచిపొంచి టిరుగుతున్నా మెదుకు సరోజా?” అని అడిగాడు.

సరోజిని తలవంచుకొని స్పష్టంగా “అమ్మ.....” అని చెప్పి ఇంకేం చెప్పలేకపోయింది. జ్యోతిష్ మెదలకుండా వెళ్ళిపోయాడు.

మమారు రెణ్ణెల్లతర్వాత, జ్యోతిష్ తల్లిదగ్గర శశాంకమోహనుని సంబంధం విషయం ఎత్తి చివాట్లు తిన్నాడు.

కొడుకు మెదలకుండా వుండటంచూచి తల్లి కొంచెం మెత్తబడి “నువ్వు విదేశాలకు వెళ్ళావుగాని అలా అయిపోయావా నాయనా?” అన్నది.

“అందరూ ఒకవిధంగా వుంటారా అమ్మా? అంతమాత్రంచేత ఆ సంబంధం పోగొట్టుకోటం మంచిదా? శశాంకుడు బారిష్టరు పాసయి వచ్చాడు. ఈ మధ్య అతను మంచి పేరుకూడా సంపాదించాడు. అతనికిచ్చి చెయ్యటంవల్ల సరోజిని గుఖపడుతుంది. అభిప్రాయాల్లో ఏదో కొద్ది భేద ముంటే తర్వాత సర్దుకుపోకూడదూ” అన్నాడు జ్యోతిష్ మెల్లగా.

“అతనెప్పటికీ బాగుపడడని నాకు తెలుసునాయనా! అదీగాక పరదేశానికి వెళ్ళి పరదేశమై వచ్చినవాణ్ణి ఎప్పటికీ నమ్మకూడదు. విహారవెళ్ళి

లిహోదై, కాబూత్ వెర్రి కాబూత్ దై, కటక్ వెర్రి పురియాదై ఘోయోకాణ్ణి
ఎలా నమ్ముతార? టిలులేను, జ్యోతిష్! అలాన్ని స ప్రియ్యో. కాను మనిషి
కాదు. కోతి. కోతికి నాడీడ్డను అట్లగుటదలమకోలేను" అన్నది తల్లి.

ఏ అపరాధంకోసమైతే జుర్రతారిణి శర్తమకూడా త్యజించిందో
అలాంటి అపరాధాన్ని ఎంతచెప్పినా ఊమించదని నిశ్చయపూర్వకంగా తెలుసు
కొని జ్యోతిష్ మెదలకుండా వెళ్ళిపోయాడు. కాని కొంచెంసేపటికి మళ్ళీను
తిరిగివచ్చి "మహామాట వుందమ్మా, దాన్ని గురించి నువ్వు బాగా ఆలోచించి
చూడు" అన్నాడు మళ్ళీ.

"ఏం మాట నాయనా?" తల్లి అడిగింది.

"సరోజినికి మీరు చెప్పించిన చదువునుబట్టిచూస్తే ఆమె అక్షిప్తాశయం
తెలుసుకోకుండా ఏది చేయుటమూ మంచిది కాదనిపిస్తూవుంది. నీన్న తనంనుండి
ఆమె మీ అడుపుకో పెళ్ళగలేదు. ఇంగ్లీషు దొరసానుల చేతుల్లో పెట్టారు.
ఇప్పుడు ఈడ్చిచ్చింది. ఆమె మనసులో అక్షిప్తాశయ మెలావుందో తెలుసు
కొనటం కష్టమేమీకాదు" అన్నాడు జ్యోతిష్.

ఈ మాటను ఆమె మనసులో కాదనలేక పోయింది, పైకి అవు ననా
లేకపోయింది.

కొంచెంసేపు తూతంగావుండి "సరే జ్యోతిష్! మీను కిరస్తూరి
దొరలూ దొరసానులూ కాదలచుకుంటే కాండి. కాని ముందు నన్ను కాశీకి
జూత్రం పంపు! నేను ఇంతవరకు సహిష్టూ భచ్చాను, కాని ఇక సహించ
లేను" అన్నది.

జ్యోతిష్ తల్లికి సమస్యైతింది "నేను కూడా కాశీ భచ్చివుంటాను.
తల్లిని పదిలిపెట్టి నేనెక్కడవుంటాను? ఈ విషయం నేను విదేశంనుండి తిరిగి
వచ్చినప్పుడే నిశ్చయించుకొన్నాను" అన్నాడు చిరునవ్వుతో.

జుర్రతారిణి అతని మొహంవంక చూచింది. ఆమె శూన్యంలోని
క్రొధాగ్ని అంతా క్షణంలో చల్లబడిపోయింది. కొంచెంసేపటివరకు స్నేహ
దృష్టితో కొడుకు మొహంకేసి చూచి నిట్టూర్పుతో "వస్తా, కాశీలో ఇట్లు
(42)

కాశీచేయ్యమని వృత్తరంగయ నాయనా! ఎప్పుడూ నేను మీమెంటువుంటూ-
నా భర్తాచారాలతో మిమ్మల్ని కళ్ళపెట్ట దలచుకోలేదు" అన్నది.

శోభితో చిరువర్షం వర్షి "అయితే పద, అదరము కాశీలోనే వెళ్ళి
వుందా" అన్నాడు.

జగత్ తారణి సతీశునిచూచింది. అతని మెళ్ళో లావాటిజుందె వుంది.
సూర్యావదనం చేస్తాడు, నిర్మలవాడు. అతని లిండ్రీవద్ద చాలా డబ్బు
కూడా వుంది. జగత్ తారణి ఒక్కసారి ముగ్ధులైపోయింది.

సతీశుడు విదేశాలకు వెళ్ళి ఏమీ చదువుకురాకపోయినా సగోజినికి
అతనిని గౌరవ మర్యాదలతో చూస్తున్నాడని గ్రహించింది. బహుశా ఆమె
మనసులో...అప్పటినుంచి జగత్ తారణి మనసులోనున్న సందేహంకాస్తా
తోలగిపోయింది. ఇంతకాలంనుండి కూడబెట్టుకున్న మనశ్శాంతి దూరమై
పోవటానికికూడా దారి దొరికింది. సతీశునినోటితో అత్తా! అని పిలిపించు
కునే సౌభాగ్యం కూడా కలిగి వచ్చుతుంది.

కాని తర్వాత చాలకాలంకు సతీశుడు కనపడలేదు. అప్పటినుండి
ఆమె హృదయంలో కొంచెం బాధపడసాగింది. అయినా ఆమె స్వయంగా
ఈ పనికి మనోదారి చూచుకోవటానికి ప్రయత్నించలేదు. ప్రయత్నించినా
చివరికి మొడిచేయ్యి పైటపడుతుందేమోనని ఆమెకు చాలభయంగా వుంది.

వెళ్ళి కలవోవటం పిల్ల ఇష్టానిష్టాలమీద ఆధారపడి వుంటుందని
ఆమెకు బాగా తెలుసు. కాని ఈ విషయంలో వువ్వేం చేస్తాడేమో కాదనలేదు.
కాని అతని ముసలితండ్రులు వున్నాడు. అదీ కాక సతీశుడు విదేశాలకు
వెళ్ళినప్పుడు వ్యక్తి కుమార్తెను చేసుకోవటానికి సందేహిస్తాడనటానికి కూడా
ఏమీ నిశ్చయం లేదు.

ఈ విధంగా చాలానెలలు చాలా దుశ్చింతలలో గడపింది. ఆమె
వైద్యనాథలో - సతీశుడు సగోజిని ఎదురుగా కూర్చుని మాట్లాడుతూ
వుండటం చూచేప్పటికి ఆమె కళ్ళలో ఆనందాశ్రువులు నిండాయి సతీశుడు
దగ్గరకువచ్చి నమస్కరించాడు.

అతను కలకత్తానుండి ఇక్కడికివచ్చి అగ్లాదివాసం చేస్తూ వుండగా సరోజిని ఒకరోజున అకస్మాత్తుగా అతిన్ని వెళ్ళి పట్టుకున్న సంగతి జ్యోతిషుల తల్లికిచెప్పాడు. తనకూతురిని అపవనుండి కాపాడిన సంగతి విని సతీకుని ఆశ్చర్యమిస్తూ “నువ్వు మాకుచేసిన వుపకారాన్ని నీవితో లో ఎప్పుడూ మర్చిపో లేము నాయనా! కాని ఈ అడవిలో ఒకటిగా పడివున్న వెనుకబాబూ? నువ్వు నావాడివి. మేము ఇక్కడ వున్న చాలా మందికికచ్చి ఎదుకు వుండకూడదు?” అన్నది.

సతీకుడు చిరువ్యవస్మితూ “నాకు ఇక్కడ కష్టమేమిలేదు అగ్లా! చాల హాయిగా వుంటున్నాను” అన్నాడు.

“కష్టంసంగతి కాదు నేననేది - కాని ఒకటిగావుంటే అపవను ఎన్ని వస్తాయి నాయనా! మా ఇంటివద్ద చాలా కాళ్ళిదులు వున్నాయి. వచ్చి ఒక గదిలో వుండరాదా?” అన్నది జగత్తారిని.

“వస్తే కులభ్రష్టు డొతాడు అమ్మా” అన్నది సరోజిని.

జగత్తారినికి ఇంతవరకు ఆమె ఆశ్చర్యంలోని సంగతులు తెలియవు. మనసులోవిసుక్కురి “అలా ముట్లాడతా వేమే! మన సెవకమేమిటి? మన యింటివద్దవుంటే కులభ్రష్టుడు కావటానికి? దీనిమాటలు ఎప్పుడోకు నాయనా! అలాఅయితే వుపేంద్రబాబు భార్యతో అన్నిరోజులు మా ఇంట్లో ఎదుకు వుంటాడు? అతను కులభ్రష్టుడయ్యాడా ఏమిటి?” అటువంటి వాగుడు ఎప్పుడూ వాగకు సరోజా!” అన్నది.

సరోజిని మొహం తిప్పకొని నవ్వుసాగింది. “కులభ్రష్టుత ఎదుకువు తుంది అత్తా! నేను ప్రతిరోజూ ఇక్కడికి వస్తూనే వుంటాను. అప్పుడప్పుడూ భోంచేస్తూ వుంటానుకూడా” అన్నాడు సతీకుడు.

ఈ సంగతివి జగత్తారినికి సంతోషంతో “అలాగే వస్తూవుండు నాయనా! నేను ఇక్కడ ఉన్నంతకాలము ఇక్కడికేవచ్చి భోంచేస్తూవుండు” అని ఆమె భోజన సామగ్రికొసం వెంటనే వెళ్ళిపోయింది. “నువ్వు నాకు సంగీతం నేర్పుతా నన్నావుకాదా!” అన్నది సరోజిని సతీకునితో.

“నేను ఇక్కడికి రోజూ వస్తూవుంటానుగా, నేర్చుకోవే?”

“నువ్వు రాగానే నీ పాటవినటానికి నటగురూ వచ్చి ముగ్ధుడారు. నేను నేర్చుకొనేది ఇలాకలా?”

సతీశుడు చిరునవ్వునవ్వి “అయితే ఎవరినీ రావద్దని వాకిటివద్ద మనిషిని కావలెపెట్టరాదు?” అన్నాడు.

“దానికన్న అమ్మమాట విని ఇక్కడవుంటేనే బాగుంటుంది. ఆ అడవిలో నడిచుంటే అవసరమేమిటి?”

“అవసరమేమిటో—ఈ సన్నిధి ఇంకవరిగోనై నా చెప్పవచ్చును గాని సరోజినితో చెప్పలేను” అని సతీశుడు మెదలకుండా పూరుకున్నాడు.

“అన్నయ్య అయిదారు రోజులూగో కలకత్తా వెళ్ళేవాంటున్నాడు. అప్పుడు మాయంటిలేదై ఎవరువు టారు?” అన్నది సరోజిని మళ్ళీ.

“అక్కడే ఎన్ని రోజులు వుంటాడు?” సతీశుడు అడిగాడు.

“బహుశా పది పదిహేను రోజు లండవలసి వస్తుంది” అన్నది సరోజిని.

“నిజంగా వారు వెళ్ళేటేనన్నే ఈ ఏర్పాటుకూడా అతనే చేసి పోతాడు” అన్నాడు సతీశుడు.

సరోజిని తిరునవ్వునవ్వి “ఏర్పాటుచేసేపోతే సరే! లేకపోతే నువ్వే వుండవలసి వస్తుంది” అన్నది.

“కాని ఇంత భయం దేనికి? మీరు మా ఇంటి అడవాళ్ళలాగ భూమి క్రీలుకాదుగా—మగవారులేపోతే ఇబ్బందిపడటానికి? మీరు ఎంతవుంది మగ వాళ్ళకి...” అన్నాడు.

సరోజిని ముహూం ఒక్కసారి ఎర్రబడింది. “అం అవును. అగా తెందుకు? మేమే చేస్తున్నాం? మగవాళ్ళ చెవులు పట్టుకు లాగుతున్నామా? నేను హిందువులూరుబాలలో పిల్లలమాయామా?” అన్నది.

సతీశుడు నీళ్ళపడి ఆ మాట తోనే బయటటానికి ఏటో అందుకో బోయే పుటికి జ్యోతిషు శకాంశమోహనుని తెంటుబెట్టుకొని రావటమే కనపడింది.

గదిలోకిరాగానే శకాంశమోహనుడు త్వరత్వరగా ముందుకువచ్చి సరోజినికి “షేకోతీరదురుచ్చి యోగక్షేమా లదేగినతేర్పాత్ “నేను కల

కత్తెలో వుండలేకపోయాను. ఏదో తలవణితలంపుగా స్త్రీమయమవుచ్చి దేవఘర్కు వస్తుకాను టిక్కెట్టు తీసుకొన్నాను. దీనికి కారణం-ఇంతవరకు నేనుకూడా తెలుసుకోలేక పోయాను" అని ఒకకుప్పే దగ్గరకు లాక్కుని తెప్పగ దించ సాగాడు. కానీ సరోజినీ మెదలకుండా కూర్చుంది.

తర్వాత కొంచెం సేపటికి సతీశుడు మెదలకుండా వెళ్ళిపోవటంచూచి శశాంక మోహనుడు గొంతు సరిచేసుకొని "వీరి నెక్కడో చూచినట్టుగా వుంది. కాని జ్ఞాపకం గావీరులేన" అన్నాడు.

"ఎక్కడ చూచారో తెలియదు?"

కొంచెం సేపైత తర్వాత ఐగ్నాథానికి శతీశుని భోజనానికి రమ్మని పిలిపించినట్లుడు అతను చెప్పా చెప్పకుండా వెళ్ళిపోయాడని తెలిసింది.

తర్వాత కందుకూరులో శోభలవరకు సతీశుడు కనబడకపోయేట్లుటికి ఐగ్నాథానికి క్రమశిక్షిత పోయింది. కొడుకుకు చూటుకుపెట్టి "శశాంకకు ఇక్కడే ఇంకెన్ని శోభలని వ్రోలూడు? ఇక్కడికి రావద్దని గట్టిగా చెప్పు రాదు!" అన్నది.

జ్యోతిషు తల్లిగూళ్ళకు ఎలా పోలిపోయో చెప్పలేముకాని వెళ్ళిపోయే ముందు శశాంక మోహనుడు తను ఆశేపట్టుకు కడున్న వస్త్రపు చేతిక్కదనీ, సతీశుడే అదృష్టవంతుడని తెలుసుకున్నాడు.

బాబుగారి మొహం తెల్లబడిపోయింది. కాని ఈ దెబ్బను అతను లాంఛనగా తట్టుకున్నాడు. ఇకలేక వెళ్ళిపోయి సరోజినీతోకూడా చెప్పు లేకు.

బండి కదలబోయేముందు అతను తలవని తలపుగా "సతీశ్ బాబు దాక్టరు చదువుతాన్నాడా? చదివాడా జ్యోతిషుబాబూ?" అని అడిగాడు.

జ్యోతిషు తలకాను తిప్పి "పూర్తికానట్టుంది. కొంతకాలం ఏదో హోమియోపతి పాఠశాలలో చదివాడనుకూడా" అన్నాడు.

"ఒహో! హోమియోపథీ పాఠశాలలోనా?" అని మరో ప్రశ్నగం ఎత్తాడు.

త్రముడికి జబ్బుగా వున్న దన్న తంతి మాచుకొని జుత్ తారణికి తలవని తలపుగా శాలతిపురం ప్రయాణం కట్టవలసివచ్చింది. అందుచేత సతీశుని ముందు ఈ ప్రస్తావన తీసుకొచ్చే అవకాశం కలుగలేదు. ఇవాళ్ళ అంకి పుష్టిగా భోంచెయ్యబెట్టి ఈ ప్రసంగం తీసుకొచ్చామనే సంకల్పముతో వుద యము లేవగానే ఆమె సతీశునికి విందుచెప్పిరమ్మని గుమాస్తాను పంపింది. ఈ మధ్యలో ఎవరూ పూహించనటువంటి ఈ ఘటన జరిగింది. జుత్ తారణి పేరు చెబితేనే మండిపడే శశాంశమోహనుడు ప్రొద్దున బండికి వచ్చాడని విని ఆమె క్రోధానికి అంతు లేకపోయింది. మానవుని అత్యంత ఈప్తిత వస్తువు ప్రాప్తిచటంలో ఏదైనా అడ్డంకు వస్తేసరి సందేహాలకు అంతువుండదు. అందుచేత బైటనుంచి సరోజిని రావడంచూచి ఆమె శరీరమంతటా విష జ్వాలలు చెలరేగాయి. శశాంశమోహనుని తలవనితలపురాక ఈహతభాగిని పిలుపువల్లేమోనని ఆమె సందేహపడింది. అసలు అతనిదికూడా తప్పుటానికి వీలులేదు. తన బారిష్టరు కొడుకుని ఆమె పూర్తిగా ఎప్పుడూ నమ్మదు. ఆచార్యస్థులైన తన కొడుకూ కూతురు సతీశుని ఆచారనిష్ఠను ప్రేమదృష్టితో చూస్తారన్న నమ్మకం ఆమెకు పూర్తిగాలేదు.

కూతుర్ని నానాతిట్టూ తిట్టి, వంటింట్లోకి వెళ్లి దానికి వంటసామగ్రి తియ్యమని చెప్పి స్నానానికి వెళ్ళింది. కాని గంటసేవైనతర్వాత వచ్చి కూతురు వంక చూచి తల్లి ఆశ్చర్యపడిపోయింది. సరోజిని ఇంతలో స్నానంచేసి పట్టు బట్టి కట్టుకొని అలవాటులేని చేతులతో కూరగాయలు తీరుగుతూవుంది. దానిది పక్కనకూర్చుని చెబుతూవుంది.

జుత్ తారణి క్షణంసేపు మెదలకుండావుండి “బ్రాహ్మణపిల్లకు ఇంత కంటే ఏచీరలు కోళ్ళిస్తాయి? నిన్ను చూచినతర్వాత ఇప్పుడు కలిగినంత సంతోషం నాకు ఎప్పుడూ కలుగలేదు అమ్మా!” అన్నది.

సరోజిని సిగ్గుతో తలవంచుకొని పనిచెయ్యసాగింది. తల్లి అతన్ని వుద్దేశించి వ్యంగ్యంగా “నాకు అంతా తెలుసు. అతను ఎంతపరీక్షలు సాసయినా వాడే నేను కోతి అంటాను. ఆ సిగ్గుమాలినవాడు ఎవరి పిలుపునుబట్టి మళ్ళా

వచ్చినా నేను బ్రతికివుండగా అలా ఎప్పటికీ జరుగనియ్యను. ఇదే ప్రతిజ్ఞపట్టి చెబుతున్నాను” అన్నది.

కొంచుసేపు మెదుకుండా వుండి “బాల్యమునుండి ఎటువంటి నిద్ర అలవాటునుందో వారినను అటువైపుకే మొక్కుకుందంటాడు న్యోకోషు. కాని నేను అలా ఆనుకోను. కోటూ బూటూ చేసుకొనివాడు రికడని ఏ శాస్త్రంలో రాసివుంది?” అన్నది మళ్ళా.

హేటు, కోటుసూతి ఏ శాస్త్రంలోనైనా రాసివుందో లేదో సగోజిని తెలియను. అసె తలవంచుకొని కూర్చుంది.

సామానతా స్ఫుకొని జగత్తారిణి మంటవ్యరకూర్చుని “భగవంతుడు నామనోభిష్టాన్ని పూర్తిచేస్తే - నువ్వుమాస్తావుగా తల్లి - ఎంత కంటే - ఆనందముంటుందా?” అన్నది.

సగోజిని తలవంచుకొని తల్లి మనోకాయనను స్పష్టంగా వినాలనే కుశలాహులతో కూర్చుంది. కాని జగత్తారిణి జైట్రువెట్టక మంటలోపన్నియ్యి పోయింది. దాదాపు పదిగంటలకు గుమాస్తా ఎక్కడో వెళికి వేసారి ఒక చాలాచేప తీసుకొచ్చాడు. జగత్తారిణి వట్టిట్లోంచి చేపను తొంగిదూచి సంతోషంతో “ఎంత మంచిచేప! కాని.....” అన్నది.

“సతీశబాబు కావటానికి ఇంకా ఆలస్యముందమ్మా! ఇప్పుడు ఇంకా పదిగంటలుకూడా కాలేను” అన్నది సగోజిని.

జగత్తారిణి చిరునవ్వునవ్వి “కావటం కాకపోవటం సంగతికాదు. ఇవ్వాలే ఏకాదశి. నేను చేపను ముట్టుకోను. మీమంటమనిసి మడుతాడేమోనని ఆలోచిస్తున్నాను. సరే, మాచిరా నుకేళి, ఆఇంట్లో మంట ఎంతవరకు అయిందో?” అన్నది.

దాసీది జైట్రుకువెళ్ళిపోగానే సగోజిని సిగ్గుపడుతూ మెల్లగా “నువ్వు ముతూవుంటే నేను వండలేనా అమ్మా?” అన్నది.

జగత్తారిణి ఆశ్చర్యంలో “నువ్వు వండగలవా?” అన్నది.

“వండగలనమ్మా, నువ్వు చెబుతూవుంటే.”

అంత మంచిచేపు కాని వారిచేతిలో పడి చెడిపోతుందనే భయంతో దాసిది అక్కడేనుంచుని “కుదురుతుందా? ఒకవేళ చెడిపోతే?” అన్నది.

జగత్తొారికి ఏదో ఆటోచిస్తూ మళ్ళా అన్నది, “పతికుడు పరాయి మనిషికాదు, నువ ఇంటివిడ్డోగా! గుక్కే! నువ్వు ముహూర్త ఆటాయి బాగా అలికి చేస కొమ్ము, నువ్వు పలుకుచెగు నోపుకోఅమ్మా!” చిరునవ్వు నవ్వి “ఇవ్వాల నీకు పాకవిద్యాభ్యాసము. ప్రతిన నవ్వురమ్మా ఈతోజున నువ్వు చేపలు వండుతావని ఆకీర్షిస్తున్నాను” అన్నది.

ఈ ఆకీర్షాదంతో సరోజిని తల మగే వంగిపోయింది. కొంచెంసేపటికి ఏదోపనిమీద జ్యోతిషు తల్లిదగ్గరకు వంటింటివాకిట్లోకి వచ్చి ఆశ్చర్యంతో చూడసాగాడు. కళ్ళారాచూచి “వంటచేసేది ఎవరు అమ్మా! సరోజినా ఏమిటి?” అన్నాడు.

తల్లి కొంచెం నవ్వి “చాడు గుర్తిస్తావో లేదో” అన్నది.

“నిజంగా ఆమె వంటచేస్తూవుందా, బలవంతుగా నువ్వుపట్టుకు కూర్చో చిట్టవా?”

“వంట చెయ్యటం హిందూకుటుంబాలలో పిల్లలకు నేర్పాలా ఏమిటి? పుట్టుకతోనే మేము నేర్చుకుంటాము-కాని...” అన్నది తల్లి.

“సందేహ మేమిటి?”

జగత్తొారికి కొడుకును కొంచెం చాటుకు తీసుకెళ్ళి “అయితే సతీ కుడు ఆమె వంటచేసిందని వింటే భోంచేస్తాడో లేదోనని చింతగావుంది” అన్నది.

జ్యోతిషు నవ్వుకాన సరోజిని తలెత్తి చూచింది. “సతీకుణ్ణి నువ్వు కునుకనికానీ, పరాశరాక్షునిగానీ అనుకుంటున్నావా అమ్మా!” అన్నాడు జ్యోతిషు.

“కాని అతను విశ్వకర్మే దివ్యులవాడేగా!” అన్నది తల్లి.

“ఏమినిస్తో, అనివశ్యంకూడా చెబుతాను. ఆ రాత్రి సరోజినే వంటచేసి వచ్చింది, తేజస్తోనే ఉన్న కొయ్య పట్టు పండుకోవటం వచ్చేది-తెలుసా?” అన్నాడు జ్యోతిషు.

తల్లి ఆశ్చర్యంతో “ఎప్పుడు? ఎప్పుడు?” అన్నది.

జ్యోతిషు ఆరాత్రి ఘటమంతా వివరంగా చెప్పాడు. విని ఆమె ఆనందోత్సాహంతో “ధన్యురాలవు తల్లీ! నేను ఎప్పటినుండో అనుకుంటున్నాను. నువ్వు మాటాడకుండా కూర్చున్నావా?” అన్నది కుమార్తెతో.

జ్యోతిషు చిరువత్సవద్వి “ఆమె కేమి తెలుసు నువ్వు మనసులో అనుకునేది? కాని ఆరోజున నేను ఉండేను. ఇవ్వాలి తినిచూస్తాను. అభ్యాసము లేకుండానే పాకవిద్య ఆమె ఎలా నేర్చుకొందో?” అని జ్యోతిషు మరోవైపుకు వెళ్ళిపోయాడు.

జగత్ తారికి సిగ్గుతో మంచుకొన్న కుమార్తె మొహంకేసి చూచి ఆస్థాయంగా “సిగ్గుపడతావేమన్నా! ఆత్మ బంధువులకు మటుచేసి పెడుతున్నావు. స్త్రీబాటికి అంతకన్న సాభ్యమైన విషయ మేముందమ్మా! ఇంతలో నేను పూజచేసివస్తాను” అని వెళ్ళిపోయింది.

రెండు ఝాముల ప్రాదైక్కినా సతీకుడు అందులేను. రాని కారణం కూడా ఎవరూ వచ్చి చెప్పలేదు. జగత్ తారికి పగలంతా అతనికోసం వేచి యుంది. సాయంత్రం కొడుకును పిలిచి “అని చంట్లో బాగుండలేదేనా! ఎవరినైనా కతుక్కురమ్మచకపోయావా జ్యోతిషు?” అన్నది.

జ్యోతిషు నిర్లక్ష్యంగా “అతనిదూరం ఎవరినిపంపనమ్మా!” అన్నాడు.

జగత్ తారికి ఆశ్చర్యంతో “నాకర్ని ఒకసారి పంపకూడమా!” అన్నది. “అవసర మేముంది?”

“నువ్వు అనేది ఏమిటి జ్యోతిషు? అతనిచంట్లో బాగున్నావో లేదో తెలుసుకోవాలిగా.”

“అంత అవసరమేముంది? మనకు ఆత్మబంధువా కాదు. ప్రాణస్నేహితుడుకూడా కాదు. అతనికోసం ఇంత చింతతో చివలసిన అవసరమేమీ లేదనుకుంటాను నేను” అని జ్యోతిషు బైటకు వెళ్ళిపోయాడు.

సతీకుని విషయంలో కొడుకు నోటివెంట అలాంటి సమాధానం విని జగత్ తారికి చాతాకురాలై పోయింది.

మెల్లగా పైకివెళ్ళి మంచంమీద పండుకొని సరోజినిని పిలిచి ఆమె మొహంతుంచూచి టురీ భయపడిపోయింది. కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి “సతీకుడు ఎందుకని రాలేదో నీకు తెలుసా సరోజి?” అన్నది.

“తెలియదు.”

కుమార్తె సమాధానం విని జగత్తారిణి లేచి కూర్చుని “తెలియకపోతే మనిషిని సంపించకూడదా? అది కూడా నేనే చెప్పాలా?” అన్నది.

సరోజిని మెల్లగా “మనిషిని సంపదవసరంలేదన్నాడు అన్నయ్య” అన్నది.

“ఎందుకు అవసరంలేదో? అదే నేను తెలుసుకోవాలనుకునేది. వెళ్ళి పెంటనే నాకర్చి ప.పి అతనికబురు కనుక్కురమ్మను.”

“అతిసు లేడమ్మా! అన్నయ్య వుపేంద్రబాబుకు తంఱియివ్వటానికి సంపాడు.”

“వుపేంద్రబాబుకా? ఇంత తొందరగా అతనికి తంఱినిచ్చే అవసర మేముంది?”

“నాకా సంగతులన్నీ తెలియవు అమ్మా! నువ్వు అన్నయ్యనడుగు” సరోజిని తెల్లని ఒకవిధంగా ఉపేక్షించి మరోవైపుకు వెళ్ళిపోయింది. తప్పు కుండా సతీకుని రావద్దని రాసి వుంటారని మనసులో అనుకుంది జగత్తారిణి. దీనికి కారణమేమిటో ఎవరూ చెప్పకపోయినా ఏదోవిశేష కారణం తప్పు కుండా వుండివుంటుంది. ఈ మహారిష్టానికి కారణం శకాంశమోహనుడు, వీడు ఆ దుష్టాన్ని పెంటబెట్టుకొని వచ్చాడు. దానిలో సందేహమేమీలేదు. కారణం ఎంత భయంకరమైనదైనా ఆమెవుండగా కొడుకూ-కూతురూ సతీకుని రావద్దన్నా లేమోనని తలంపుకురాగానే ఆమె హృదయం క్రోధంతో నిండిపోయింది.

పెంటనే సుకేశిన్వారా జ్యోతిషుని పిలిపించి “నువ్వు సతీకుని రావద్దన్నావా?” అన్నది.

జ్యోతిషు ఆశ్చర్యచకితుడై “నీ కీ సంగతి చెప్పింది ఎవరు? అన్నాడు.

“సతీకుని విషయంలో నువ్వు వుపేంద్రునికి తంఱి నిచ్చావా?”

“అవును”

“ఎందుకు? సతీకుడు ఏమిచేశాడు?”

జ్యోతిషు కొంచెం ఆగి “చేసింది నిజమైతే ఇక అతనితో మన మెంటు వంటి సంబంధమూ వుంచుకోము” అన్నాడు.

“నీ కీసంగతి ఎవరుచెప్పారు. శశాంగమోహముడా? వాడు చుట్టడు, దుర్మార్గుడు, వాడి మాటలు నేను వీసంగకూడా నమ్మను”

“నేను నమ్ముతాను. అతనిమాటలలో సగమైనా నిజమైతే, ఇప్పుడే చెబుతున్నాను అమ్మో, సతీశుని ఈ ఇంటి నీడనుకూడా తొక్కినివ్వను” అన్నాడు కోటేశు.

కొడుకు కాక మాచి జగ్గె తాగి నెల్లొడి “అయితే సరిగా చెప్ప రాదు నాయనా! ఏజరిగించేమిటి? సతీశుడు ఏమైనా చేశాడా అన్నీ ఇంటి నీడకూడా తొక్కినీపోవటానికి? యువకుల్ని పొరపాటుగల్గి ఏమైనా తప్పు చేసి వుండవచ్చు. కాని తిక్కాలి సరిచేసుకొనేవాళ్ళు లోకంలో ఎంత మంది లేరు?” అన్నది.

కోటేశు తలకాయ పూగించి “లేకమ్మా! ఆ తిప్పులు ఊమి చెరిగింది కావు. ఇంకెక్కడైనా ఊమించుగిరినా సగోజనిమాత్రం ఊమి చెలేదని నిజంగా చెప్పగలను” అన్నాడు.

జగ్గె తాగి కొంచెం ఆగోజించి “ఆ తప్పేమిటో కొంచెం చెప్పు, వింటాను” అన్నది.

“లేవు విడువుగానిలే అమ్మా! వున్నద్రని కద్దనుండి సమాధానం రానంతవరకు ఈ విషయమే వస్తు” అని సతీశుడు నిద్రపోయి పైటకు వెళ్ళి పోయాడు.

ఇంతసేపటినుండి ఆవేశంతో జగ్గె తాగి ముంచుకొని కూర్చునివుంది. కొడుకు వెళ్ళిపోయినతర్వాత నిర్దేశలాగ ఒక్కసారి ముంచుకొని వడ్డీగిలి నిట్టూర్పుతో “భగవంతుడా! ఈకలికాలంలో నువ్వు ఎవరినీ నమ్మటానికి యోగ్యునిగా చేయలేదుగదా!” అన్నది.

రాత్రి కూతుర్ని పిలువనవ్వది. కాని సుకేశి సగోజని అలికిడి నొగలక పోయేప్పటికి తిరిగివచ్చి “నిద్రపోతూవుంది” అన్నది.

ఆమె రెండుచేతులతో తల బాదుకొని-అలాంటి చెడువార్త వినికూడా నిశ్చింతగా నిద్రపోతూవుందా? - సతీశునికంటే ఆ కోరికమీద ఆమెకు ఎక్కువ అవేక్షవుంది. దీనిలో సందేహమేమీలేదు-అనుకున్నది. మనసులో కూతురి మీద క్రోధం మరీ పెరిగిపోయింది.

మర్నాడు మూడుగంటలప్పుడు సతీశుడు నైకిలు వాకిట్లో నిలబెట్టి బైట కంచీ సావిట్లొకి వచ్చాడు.

“మీ వంట్లో బాగుండలేదా సతీశబాబూ!” అన్నాడు జ్యోతిషు.

సతీశుడు మొహమీదికి నవ్వు తెచ్చిపెట్టుకోటానికి ప్రయత్నించి, “లేదు” అన్నాడు.

అంతా మెదలకుండా వూరుకున్నారు. ఎవరూ మాట్లాడకుండా వుండటం చూచి సతీశుడు చాల ఆశ్చర్య పడ్డాడు. ఇవ్వారో పెళ్లగానే రకరకాలైన నిదలు ఆరోపించ బడతాయని అనుకుంటూ వస్తున్నాడు! అందుచేత అతను ఇంట్లోకి అడుగుపెడుతూ ‘ముందుగా నిన్నటి అపరాధానికి అత్తని క్షమాపణకోరి వస్తాను, తర్వాత మాట్లాడుకోవచ్చు’ అన్నాడు.

శకాంతుడు ఇంతసేపటివరకు సతీశునివంక తీవ్రదృష్టితో చూస్తున్నాడు. “అత్తగారు నిద్రపోతూవుంది, ఆమెనులేపి క్షమాపణ కోరవలసినంత తొందరేమీ లేదు. కొంచెం కూర్చోండి, మీతో మాట్లాడాలి” అన్నాడు.

అతను మాట్లాడేపద్ధతిచూచి సతీశుడు చాల ఆశ్చర్యంతో “నాతోనా? ఏమిమాటలు?” అన్నాడు.

“ఇస్తుంలేకపోయినా చెప్పక తప్పదు” జ్యోతిషుకేసి వేరెట్టి చూపించి సతీశునితో “నేను వీరికి పరమబంధువునని మీకు తప్పకుండా తెలుసు. మీరు లేచారందుకు జ్యోతిషుబాబూ? మీరు ఇల్లిపోలే పనెలా సాగుతుంది? నా విన్నపము మీముందు పెట్టదలచాను. మీ యిద్దరూ కూర్చోండి” అని సరోజినీకే క్రిగంటితో చూచాడు. కాని సరోజిని అతన్ని చూడనట్లు తలవంచుకు కూర్చుంది.

శకాంతుమోహనుడు ఎదురుగానున్న బల్లమీద గుడ్డుతూ “ప్రేమించిన వారినిగురించి కళ్లుమూసుకొని వుదాసీనగా వుండటం నా స్వభావంకాదు. అందుచేత ఇతని రహస్యవృత్తాంతం విని- అది మంచిదికాదని మనసులో అనుకున్నాను, సతీశబాబుగారి ఏకాంతవాసాన్ని గురించి తెలుసుకోవాలి. మీకు బహుళా కోపంవస్తుండేమో సతీశబాబూ! కాని నేను నా స్వభావానికి విరుద్ధంగా నడువలేను. ఏమంటావు జ్యోతిషబాబు?” అన్నాడు.

జ్యోతిష్ తలవంచుకొని మెదలకుండా కూర్చున్నాడు. సతీశుడుకూడా మెదలకుండా మాన్తావుడిపోయాడు.

శ్రీలంబరి మానంలో శకాంశమోహనుని వుల్లేజనకూడా దానంతటదే తగ్గిపోయింది. అతను మరింత సుశయశీలంతో “జ్యోతిష్ నాకు పరమ బంధువు. అందుచేత నేను మిమ్ములను ఏమైనా అడగటానికి అధికారముంది. మీకు తెలుసుగా.....?” అన్నాడు.

మధ్యలోనే సతీశుడు తల పంకించి “నాకు చుట్టరికంసంగతి తెలియదు. కాని మీ ప్రశ్న ఏమిటో అడగండి” అన్నాడు.

శకాంశమోహనుడు గొంతు సరిజేసుకొని “ముందు మీరు ఇక్కడికి వచ్చినకారణం నేను తెలుసుకోదలచాను” అన్నాడు.

“తమరు ఇంకేమైనా అడగదలచారా?” అన్నాడు సతీశుడు.

కొంచెం కుంగితుండై జ్యోతిష్ మొహంకేసి చూచి “కలకత్తాలో సతీశ బాబు మకాం తెలుసుకోటానికి నేనెంతో కష్టపడవలసి వచ్చింది రాఘవ బాబును మీరెరుగున్నారా? అతను చెప్పాడు.....” అని ఏదో చెప్ప సాగాడు. సతీశుని కళ్ళురెండూ నిప్పుముద్ద లైనాయి. “రాఘవబాబు వల్ల కాదుగాను మీరు మీ సంగతి చెప్పండి” అన్నాడు.

ఈసారి జ్యోతిష్ తలెత్తి “నా బలవంతువల్ల శకాంశమోహనుడు మిమ్ముల నీ విషయా అనుగుతున్నాడు సతీశబాబూ! మీకు ఇష్టంలేకపోలే సమాధానం ఇవ్వకుండా వుండుదుగాని, అతన్ని అవమానంమాత్రం చెయ్యకండి. మీ పూర్వ చరిత్రనుబట్టి చూస్తే మిమ్ములను ఇంకేమి అడగవలసిక అవసరం లేదు. కాని మా అమృత మూలకంగా మీ నోటివెంట ఒకసారి చెప్పించుకొన వలసిన అవసరమున్నది. సరే, నేనే అడుగుతాను. సావిత్రి ఎవరు? ఆమెతో మీకున్న సంబంధం ఎలాటిది?” అన్నాడు.

సతీశుడు కొంచెంసేపు మెదలకుండా వూరుకొని శర్వాత్ “సావిత్రి ఎవరో నాకు తెలియదు. ఆమెతో నా సంబంధం ఎలాటిదో, దీనికి సమాధానం ఇచ్చే అవసరంకూడా తేదనుకుంటున్నాను” అన్నాడు.

“ఎందుకని?”

“చెప్పినా మీరు అర్థం చేసుకోలేరు కాబట్టి.”

“కాని మేము తెలుసుకోవటం చాల అవసరం. సరే, ఆమెను ఎక్కడ తీసుకుచ్చి వుంచావో చెబితే బహుశా మేము అర్థం చేసుకుంటామేమో”

సతీశుడు జ్యోతిష్ కేసి కల్లెరలేసి చూచి శాంతంగా “జ్యోతిష్ బాబూ! ఏనాడు నేను మీ దయాదాక్షిణ్యంతో సంమితో సంబంధం పెట్టుకోటానికి ప్రయత్నించలేదు. అవసరమైన ప్రసంగాన్ని పెంచే అవసరంకూడా కనిపించలేదు. కాని మీరు అడిగిన వుద్దేశం నేను గ్రహించాను. అందుచేత మీరు తెలుసుకోదలచుకున్న విషయమంతా నేనే స్వయంగా చెబుతాను. సావిత్రి ఎక్కడికి వెళ్ళిందో ఆ సంగతి నాకు తెలియదు. ఆ సంగతి మీకెందుకు? ఆ సంగతులన్నీ అవసరం. సావిత్రి ఎవరైనా, తనబుద్ధిపూర్వకంగా నన్ను విడచి వెళ్ళిపోక పోయినట్లయితే, ఆమె బ్రతికివున్న తనకు నెత్తిమీద పెట్టుకోనే వాణ్ణి! ఈ సంగతి మీ ముందేకాదు, సమస్త ప్రపంచమునూ అంగీకరించటానికికూడా నేనేమీ సిద్ధపడను. మీ గడోది ఇంకేమీ లేదనుకుంటున్నాను. వున్నా నేను జవాబు చెప్పలేను” అన్నాడు.

కుండ బద్దలుగొట్టినట్లు చెప్పిన సతీశుని సమాధానం చూచి అదమూని శ్రేష్టులై రాతిబామ్మలూ కూర్చుని వుండిపోయారు. జ్యోతిష్ చాలసేపటి వరకు స్తబ్ధుడై కూర్చున్న వుండే ప్రయత్నంతో సంభాషించుకొని తలకాయతప్పి “మేము మిమ్మల నడిగేది ఇంకేమీలేదు. వున్నదికాస్తా వున్నద్రుని సమాధానంతో వూర్ణవుతుంది” అని అతను కవరులాంచి తిరిగి సతీశునిముందుకు విసిరివేశాడు.

“వుప్పేద్రబాబుతెంతా? ఏది చూస్తాను?” అని సతీశుడు ఆతురతతో కాగితం తీసుకున్నాడు. అంతా చదివి, కాగితం తిప్పి యిచ్చేసి కొంచెంసేపు నెదులకుండా వూరుకున్నాడు. తర్వాత ఒకవీర్లు నిశ్వాసం విడిచి “అంతా యథార్థమే. మా ఉప్పేద్రబాబు ఎప్పుడూ అబద్ధమాడడు. నిజంగానే నేను నుంచివాణ్ణికాదు. నిజంగానే నాతో ఎవరికీ ఎలాంటి సంబంధం వుండటం మంచిదికాదు. నేనుకూడా స్వయంగా ఈ విషయమే ఆలోచించాను” అంటూ వుండగానే ఏదో మంత్రబలంతో అతని గొంతు నిండుకొచ్చింది. కాని ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడలేదు. సతీశుడుకూడా స్తబ్ధుడై కూర్చున్నాడు. కాని మళ్ళా వెంటనే అతని ఫిరవృద్ధయంతోని ఒక వీర్లు నిశ్వాసంతోపాటు

ఒక జటిలసమస్య వచ్చిపడింది. నిన్న ప్రార్థన జగత్తారిణి విందుకు పిలిచి నప్పుడు ఎన్నో ఆలోచనలు అతని మనసులో కొచ్చాయి. సరోజినిని పొందాలన్న ఆకాంక్ష మొట్టమొదటగా అతని హృదయంలో ఎప్పుడు కలిగిందో అతనికిప్పుడు జ్ఞాపకంలేదు. కాని ఆంధ్రంలో ఆమెయందు ఆకాంక్ష గుప్తంగా వుంటూవచ్చింది. కాని అలా ఎందుకు జరిగింది? ఏ సముద్రమథనంతో ఈ అమృతం పుట్టింది? ఈ వ్యతీరేక సమాజ శాసనంలో నేను ఈ అమృతం తెచ్చుకుని ఏమి చెయ్యను? ఎక్కడవుంచను? ఎలా గ్రహించను? మృతే సముద్రాన్ని ఎలా శాంతిపర్చను? చాల గోజులనుండి ఈ చింత లోలోన నన్నెందుకు పీడిస్తూవుంది? సాక్షిని పోగొట్టుకున్నప్పుడు యవతి మనసును పొందటం ఒక ఎత్తు, దానిని వ్యవహరించటం మరొక ఎత్తు-అని తెలుసుకున్నాను. ప్రాప్తిదే పని శ్రీ-పుణ్యాల హృదయాలలో రహస్యంగా పూర్తవుతున్నప్పుడు ప్రతివారికి అతు వుండదు. పొందేవాడు సర్వాధీనమైపోయినప్పుడు-ఆమెకు చెప్పకుండా ఒక్క అడుగుకూడా ముందుకు నేయలేనిరోజు చాల దుఃఖ ప్రదంగా వుంటుంది అలాంటి వస్తువును పొందటం ఎంతెక్కువో ఈ విషయాన్ని గురించి జైలువారు ఆలోచించు. కేసులు శాస్త్రాని, సంఘము, లోకాచారాలను పట్టుకొని గల్లంతుచేస్తూ తిరుగుతారు, బాధిస్తారు. అలా చేయటం వారికి వసరమన్నట్లు. సరోజినిని పొందాలన్న కోర్కె సతీకుని హృదయంలో కలకపోలే ఈ చింత వారి హృదయంలో కూలాలలాగ వచ్చి గుచ్చుకునేది”.

నాకు కృతీరేకమైన సమాజమూ, నన్ను కోరని సమాజము నాకు ఏ ఆశతో నూడి మొకంతమోటు యివ్వగానికి అగీకరించుతుంది?

నిన్నకూడా వృద్ధతండ్రీ వినారవదనం జ్ఞాపకం మొచ్చింది. ఉపేంద్ర బాబు గారింటి భట్టాచార్యులు తీవ్రస్వరముతో అనేక సార్లు నా చెవులకు చిల్లు లాడిచాడు. మిత్రులు-శత్రువులు తల పూగించటం నా హృదయానికి చాల బాధ కలిగింది. అప్పుడుకూడా ఈ శత్రుపక్షపు సమిష్టి వ్యతీరేకం, అవమానకరమైన వ్యవహారమధ్యకూడా సరోజినీ హాసవదనమే నన్ను బలవంతుణ్ణి, శక్తివంతుణ్ణి చేసింది. కాని ఇప్పుడు, ఇవ్వాలి నాకేం భయం లేదు. ఒక్కరోజులోనే అనాలాచింతగానే ముడులన్నీ విడిపోయాయి. విపత్తి తొలగిపోయింది!

ఈ విషయాలు ఆలోచిస్తూ వుండగానే అతను త్రుళ్ళిపడి కళ్ళువైకెత్తి చూచాడు. అంతా తలలొంచుకొని మెదలకుండా అలాగే కూర్చున్నారు. సరోజిని మొహంకేసి ఆకావూరిత నేత్రాలతో చూశాడు. కాని అక్కడ కూడా ఏ భావమూ కనపడలేదు! అప్పుడు ఆమెను సంబోధించి “నువ్వు ఆ రోజున కలకత్తాలో మా యింటివద్ద ఆరేసివుండగా చూచిన చీర సాన్నిధ్యే. ఆ రోజుసంగతులన్నీ చెబుదా మనుకున్నాను. కాని, అలాంటి సదవకాశం ఎప్పుడూ కలకలేదు, ధైర్యంకూడా లేకపోయింది” అన్నాడు.

అతను లేచి నుంచుని “తప్ప నాడేనని-నాకు తెలుసు, జ్యోతిష్ బాబూ! అందుచేత నా మనసు అకాంతగావున్నది.” మళ్లా కొంచెంసేపు ఆగి “నేను ఏ విషయంగాను ఎవరినీ మోసం చెయ్యలేదు. మోసం చెయ్యాలన్న సంకల్పం కూడాలేదు అంతే, ఇక నేనుచెప్పేది ఏమీలేదు” అన్నాడు.

జ్యోతిష్ తల వైకెత్తి ఏదో చెప్పబోయాడు కాని నోట మాట రాలేదు.

సతీశుడుకూడా ఒక దీర్ఘ నిట్టూర్పు విడచి “నేను వెళుతున్నాను. నన్ను గురించి ఆలోచిస్తూ మీ బుర్రలు పాడుచేసుకో వద్దని నా ప్రార్థన. నేనే వంకటోకూడా మళ్ళా మీ ఎదుటకు రాను. మీరు నన్ను మర్చిపోండి” అని అతను మెల్లగా బైటికి వెళ్ళిపోయాడు.

జ్యోతిష్ తిలెత్త చూచాడు. సరోజిని తలవంచుకు కూర్చుంది. “సరోజిని! సరోజిని” అని అతను పిలవగానే సరోజిని మూర్ఛిలీ కుర్చీమీదనుంచి కింద పడిపోయింది.

అభిమానావమానక్రోధాలతో జ్యోతిష్ ని బుద్ధి ఆ సంగతికూడా తెలుసుకోసంత మందగించింది. చాలసేపు కుశ్రూప చేసినతర్వాత సరోజినికి తెలివి వచ్చి తడబడుతూ తన గదిలోనికి వెళ్ళిపోయి నప్పుడు జ్యోతిష్ నెత్తి మీద ఒక వజ్రాఘాతం పడినట్లయింది.

“చెల్లెల్ని జ్యోతిష్ ప్రాణపదంగా ప్రేమిస్తాడు. పర్వాంగకుండర లావణ్యవతి, సుశక్తితురాలైన చెల్లెలి ఆత్మమర్యాదా జ్ఞానమునందుకూడా అతనికి పూర్తి నమ్మకముంది. కాని లోలోన ఇంత ప్రేమించ గలుగుతుండని గానీ, తన గుణగౌరవాలను మరచి అలాంటి హీనచరిత్రునికి సర్వస్వం అర్పించి

ఇలా మూర్ఖిని పడిపోతుందనిగానీ అతను స్వప్నంలోకూడా అనుకోలేదు. ఆమె మొహంమీద జీర్ణించిపోయిన వ్యధ ఎంత గాఢమైందో నిరూపించే శక్తికూడా అతనిలో లేకపోయింది. అతను చాలసేపటివరకు శిలబాగ కూర్చుని వుండిపోయాడు. తర్వాత శకాంకమోహనునికని చూచి “మీరు ఈ రాత్రి బండికే వెళితారా కలకత్తా?” అన్నాడు.

“లేదు, అక్కడ అంత అవసరమైన పనేమీలేదు” అన్నాడు శకాంకుడు.

జ్యోతిష్ ఇంకే ప్రశ్న వెయ్యకుండా లేచి తన గదిలోకి వెళ్ళి తలుపు వేసుకొని పండుకున్నాడు. ఆ రాత్రి శకాంకమోహనుడు ఒక్కడే కూర్చుని భోజనం చెయ్యవలసి వచ్చింది.

జగత్తారిణి కొడుకు నోటివెంట సంగతులన్నీ విని నిట్టూర్పు విడచి చాలసేపటివరకు స్తబ్ధురాలై కూర్చుంది. తర్వాత “ఇదంతా నా రాత!” అని పోయినభర్తను తలచుకొని “వారుండగనే నేను మాడి చచ్చాను. ఇప్పుడు ఇంకా అనేది ఏముంది? మీ మూలకంగా మాడకపోతే ఇంకా సాపానికి ప్రాయశ్చిత్త మెక్కడ! సరేనాయనా! నీకు నచ్చినచోటే చెయ్యి చెల్లెలి పెళ్ళి. నేనేమీ మాట్లాడను” అని ఆమె ఒక నిట్టూర్పువిడచి “అందుకనే తలవని తలంపుగా అతని రాకచూచి నా గుండె కొట్టుకుంది” అన్నది.

కాని జ్యోతిష్ ఏమీ సమాధానమివ్వలేదు. ఈ పని అంత తేలికకాదు. అయిదేనో అయిపోయిందని వుపేక్షించి వూరుకుంటే కుదరదని అతను బాగా గ్రహించాడు. ఏనాడైనా ఈ హీనచరిత్రునివద్దకు స్వయంగా తాను వెళ్ళి బతిమాలి తిప్పి తీసుకురావలసి వస్తుంది.

నిన్న పగలంతా సోజిని ఇంట్లోంచి బైటికి రాలేదు. ఇవ్వారో సాయత్రం కాఫీత్రాగటానికి బైటగదిలోకి వచ్చేప్పటికి ఆమె శకాంకమోహనునితో మాట్లాడుతూండటం కనపడింది. చెల్లెలి మొహం చూచి అతని హృదయంలోంచి ఒకవిధమైన భారం తగ్గినట్లయింది.

కాఫీ త్రాగిన తర్వాతకూడా కొంచెంసేపు సంభాషణ జరిగింది. కాని ఎవరూ ఆనాటి ప్రసంగం తీసుకురాలేదు. సాయంత్రం చెల్లెలు కొంచెం నిశ్చింతగా వుండటం చూచి ఆరోజు ఘటననుబట్టి కథ అనుకున్నంతదూరం

పోలేదనీ కొద్దిరోజులలోనే మళ్ళా అంతా కుదట పడుతుందనీ అనుకున్నాడు జ్యోతిష్.

ఆ రాత్రి చాలా ప్రాస్తాపోయేవరకు స్నేహితు లిద్దరూ మాట్లాడు కుంటూ కూర్చున్నారు. జ్యోతిష్ తన ఆశావిషయం నూచించడానికికూడా ఏమీ వెనుకాడలేదు.

సరోజిని తన ఆంతరంగిక ప్రేమకు తగిలిన ప్రథమాఘాతాన్ని తట్టు కున్న తర్వాత సతీశుని దుష్టాచరణతో శకాంకుని గుణజీలాలు తప్పకుండా సరిపోల్చుకుంటుందన్న విషయంలో ఇద్దరూ ఏకాభిప్రాయానికి వచ్చారు.

మర్నాడు రెండు రూములకు భోజనవైసతర్వాత సరోజిని పై గదిలో కిటికీవద్ద ఒక కుప్పీ వేసుకుని బజారుకేసి చూస్తూ కూర్చుంది. ఒక సామానుబండి వెనుక యిద్దరు మనుష్యులు రొమ్ములు చాచుకు నడచి వస్తు న్నట్టు కనపడ్డారు. వారిలో ఒకడు బిహారి. సరోజిని లేచి కిటికీ చువ్వలు పట్టుకు నుంచుని జాగ్రత్తగా చూచింది. బండి క్రమంగా కిటికీ తిన్నగా వచ్చింది. ఒక మనిషి తల పైకెత్తి కిటికీకేసి చూచాడు. చూడగానే అతను బిహారీయని స్పష్టంగా తెలిసి చేతితో పైగచేసి అతన్ని పిలచింది. బిహారి తన వెంట వస్తున్న వానిని సాగి పదమని గొడుగుమూసి కిటికీకిందకు వచ్చి నుంచు న్నాడు. “వాకిటివద్దనే మెట్లున్నాయి, పైకిరా బిహారి” అన్నది సరోజిని. అప్పుడు ఇంట్లోవారంతా నిద్రపోతున్నారు. బిహారి వెంటనే మెట్లెక్కి గది లోకి వెళ్ళి సరోజినికి నమస్కరించాడు.

సరోజిని మనసులో అతన్ని ఆకీర్షించి “మీకు రాత్రి పదకొండు గంటలకుగాని బండిదొరకదు. ఇంకా చాలా సమయముంది. వంటమనిషికూడా వెంటవున్నాడు. సామాను అతను దింపిస్తాడులే, నువ్వు కొంచెంసేపు కూర్చో” అన్నది. సతీశుడు ఇక్కడనుండి ఎక్కడికో వెళ్ళిపోతున్నాడని సరోజిని అడగకుండానే తెలుసుకొంది.

బిహారి వైపించ చెంగుతో మొహాన పోసిన చెమట తుడుచుకొని చాప మీద కూర్చున్నాడు.

సరోజిని కొంచెంసేపటివరకు మెదలకుండా పూరుకొని “బిహారీ, నువ్వు బ్రాహ్మణస్త్రీముందు ఎప్పుడూ అబద్ధమాడవుగా!” అన్నది.

బిహారీ నాలుక కొరుక్కొని “అలాచేస్తే నా బ్రతుకెందుకు? ఏడు జన్మాలు కాశీలో వున్నా పాపంపోదు” అన్నాడు.

సరోజిని స్నిగ్ధవృద్ధితో ఆ పల్లెటూరి ధర్మభీరువైన వృద్ధ మొహం కేసి చిరునవ్వుతో చూచి “నువ్వు ఎప్పుడూ అబద్ధమాడవని తెలిసే అడిగాను బిహారీ! నువ్వు ఎవరితోనూ చెప్పవుగదా?” అన్నది.

“నాకు ఎవరితోనో చెప్పే అవసరమేమిటి అమ్మా!” అన్నాడు బిహారీ.

సరోజిని గొంతు తడిచేసుకొని “అయితే, సావిత్రి ఎవరు బిహారీ? అన్నది.

బిహారీ సరోజిని మొహంకేసి చూచి “సావిత్రి, మా సావిత్రి! ఆమెను నేను నా బిడ్డలాగ భావించి తల్లిలాగ ఆదరించాను. నువ్వు ఆమె సంగతిగా అడిగేది తల్లీ! ఆమె ఏ కాపంవల్ల భూమిమీద జన్మించి ఇంత దుఃఖపడుతూ వుందో తెలియదు. ఆహ! ఆమె సాక్షాత్ లక్ష్మీస్వరూపము” అన్నాడు.

చాలాకాలమైంది. ఈ మధ్య బిహారీకి సావిత్రిపేరు తలచే అవసరం కూడా లేకపోయింది. ఆమెపేరు జ్ఞప్తికి రాగానే బిహారీ కళ్ళలో నీరు తిరిగాయి.

బిహారీ చేత్తో కళ్ళు తుడుచుకొని “మా తల్లి సావిత్రి, రాఘవబాబు గారి మెస్సులో పనికత్తెగా వచ్చింది. ఆమె ముందు అందరినోళ్ళూ కట్టుబడి పోయినాయి. ఒక స్వగ్రియానందం ఆమె మొహంమీద ఎప్పుడూ నాట్యం చేస్తూ వుండేది. రాఘవబాబు మేనేజరు, నేను నాకర్నీ. కాని సావిత్రికి అందరూ సమాచులే. అందర్నీ సమానభావంతోనే చూస్తూ వుండేది. ఏకాదశి రోజున ఉపవాస ముండేది. కాని ఆమె మొహం ఎప్పుడూ వాడిపోయినట్టు కనపడేదికాదు” అన్నాడు.

నిట్టూర్పుతో మాట్లాడుతున్న మాటలనుబట్టి వృద్ధకు ఆమెయందువున్న భక్తి అనురాగాలనుచూచి సరోజిని ముగ్ధురాలైపోయింది. ఆమె ఈర్ష్యాజ్వాల ఒక్కసారి కరిగి సగం చల్లబడిపోయింది. “ఏదో అపరాధానికి విష్ణుఅనుజ్ఞ ప్రకారం లక్ష్మీదేవి నేటికావృత్తి చేయవలసివచ్చిందని పురాణంలో రాసివుంది. మా సావిత్రికూడా ఏదో పాపంచేసుకొని ఆ నాకర్నీ చేసుకోడానికి వచ్చింది.

అనేకవిధాలైన దుఃఖాలు సహించి చివరికి పెళ్ళిపోయిందికూడా-పెళ్ళిపోయిన కోజున నాకు ఇవ్వాలి కూడా తలుపుకువస్తావుంటుంది" అన్నాడు బిహారి.

సరోజిని మెల్లగా "ఇప్పుడు-ఎక్కడవుంది బిహారి?" అన్నది.

బిహారి ఈ ప్రశ్నకు ఒక్కసారి సమాధాన మివ్వలేక ఆమె మొహం కేసి చూస్తూ వూరుకున్నాడు.

"తెలియదా ఏమిటి బిహారి?" సరోజిని మళ్ళా అడిగింది.

బిహారి ఈసారి తలకాయవూగించి "సరిగా తెలియదు గాని కొంత వరకు ఎరుగున్నాను. ఆమెసంగతి ఎవరికీ చెప్పవద్దని వట్టువేయించుకు పోయింది."

"ఎందుకని చెప్పవద్దన్నది?" అడిగింది సరోజిని.

ఎందుకు చెప్పవద్దన్నదో ఆ విషయం బిహారికికూడా ఒక సమస్య యైపోయింది. ఈ విషయంలో అతను చాలా ఆలోచించాడుకాని, ఏనిశ్చయానికి రాలేకపోయాడు. అయినా ఎప్పుడూ ఈ నిషేధాన్ని పాలించి నడవాలి. సావిత్రి ఎలాంటిదో, జీవితం ఎలా గడుపుతూవుందో, ఏ అంతూ తెలియకపోవటం, ఆమెమళ్ళా కంటికి కనపడకపోవటం, ఇవన్నీ బిహారికి ఎంత దుస్సహంగా వున్నాయో స్వయంగా అతనికే తెలుసు. సతీకుడు సావిత్రి మీద నీలాపనిందలు వేస్తున్నప్పుడు ఆవేగంతో చెప్పా లనిపిస్తూవుండేది. కాని, ఇంతవరకు సావిత్రికి యిచ్చిన మాటను దాటలేదు. ఆమె యథార్థవిషయం సతీకునికి చెప్పలేదు. ఏరోజునైనా అసహ్యత తోచినప్పుడు-సావిత్రి నిరపరాధియైకూడా ఇంత కలంకాన్ని మెదలకుండా సహించినప్పుడు-తనకు తెలియకుండా దాని ఆంతర్యంలో ఏదో వుంటుందని అనుకుంటూ వుండేవాడు. సావిత్రియందు అతనికి అమితమైన భక్తివిశ్వాసాలున్నాయి. కాని ప్రేమ పాత్రురాలైన ఒక బాలిక ఈ సంగతులన్నీ తెలుసుకోవాలని కుతూహల పడుతున్నప్పుడు - అతనుకూడా చెప్పటానికి ఆతురతపడ్డాడు. కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి "నువ్వు మా బాబుగారికి చెప్పకుండావుంటే చెబుతాను అమ్మ!" అన్నాడు.

సరోజిని మనసులో చాల ఆశ్చర్యపడింది. విహారికి తెలిసింది సతీకునికి తెలియదు. అతనికే చెప్పవద్దని సావిత్రి నిషేధం. దీనికి కారణ మేమిటో ఆమె తెలుసుకోలేకపోయింది.

“నేను ఎవరితోనూ చెప్పరు. చెప్పబహిరీ!” అన్నది.

విహారి కొంచెంసేపు మెదలకుండా వుండి దానివల్ల ఆడితప్పిన పాపం కలుగుతుందనే సందేహంతో మెల్లగా చెప్పసాగాడు. డాక్టరీచదవటానికివచ్చి మొట్టమొదట సతీకుని రాఘవబాబు మెస్సులో చేరినదగ్గరనుంచి ఈ నిర్జన ప్రదేశం వచ్చివుండేవరకు జరిగిన కథంతా చెప్పాడు.

సావిత్రి సతీకుని ప్రాణంతో సమానంగా ప్రేమిస్తుంది. ఆ కారణంవల్లే రాఘవుడు మండిపడి పోట్లాట పెట్టుకున్నాడు. అతనే సతీకుడు మెస్సు వదలి వెళ్ళిపోటానికి బాధ్యుడయ్యాడు. సతీకుడు అప్పుడు సారాయి త్రాగుతూ వుండేవాడు - ఆదిగాగల విషయాలలో విహారి సరోజినిముందు ఏమీ దాచలేదు.

సరోజిని మంత్రముగ్ధురాలులాగ అంతా వింటూ కూర్చుంది. బహుశా అలాంటి ఏకాగ్రచిత్తంతో అలా ధ్యానంతో ఎవరూ ఎప్పుడూ ఎవరిమాటలూ విని వుండరు. సతీకుని గురించి శకంకమోహనునికి చెప్పిన రాఘవుని చరిత్ర కూడా ఇవ్యాళ్ళ సరోజినికి తలవని తలంపుగా తెలిసింది.

సావిత్రి ఇల్లు ఎక్కడో ఆమె కన్నవారి, అత్తవారి పరిచయమేమిటో సతీకునికి తెలియక పోయినా “ఆమె బ్రాహ్మణ యువతి, విభవ, అద మైది, బాగా చదువుతుంది. దురదృష్టంకొద్దీ నాకగి చేసుకోటానికి వచ్చింది” అని బాబుగారు ఆమెను అంత ప్రేమించినా పులిముందు మేకలాగ భయ పడుతూ వుండేవాడు. త్రాగి మెస్సులోకి రావటానికి అతనికి ధైర్యముండేది కాదు. వివీన్ అనేవారి స్నేహనపడి తిరుగుదలచేసేట తిరుగుతూ, పోగూడని వోటుకు పోతూ వుండే వాడు. ఈజులు సావిత్రికి తెలియగానే అతను అక్కడికి రావటం బందై పోయింది. సావిత్రిమాట దాటి అక్కడికి వెళ్ళటానికి ధైర్యం లేకపోయింది” అని విహారి సగర్వంగా సరోజిని ముహంకేసి చూచాడు.

సతీకునిమీద ఒక స్త్రీకి అంత అధికారం వుండన్న విషయం సరోజిని హృదయంలో కూలులూగ గుచ్చుకొంది. ఆమె మెల్లగా “అయితే బిహారీ, సతీశబాబు ఆమెఅంటే అత భయపడటానికి కారణం?” అన్నది. దానికి సమాధానంగా “ఆమె చాలయరుకైంది. బాబుగారేకాదు, మెస్సువారంతా ఆమెకు భయపడేవారు. ఆమె మెస్సులో నుంచి వెళ్ళిపోయే గోజున సతీకుడు తప్పు తాగి తూలుతూ లేస్తూ మెస్సులో అడుగు పెట్టగానే సావిత్రి లోపలవుందని విని భయంతో చేతిలో సీసా బైట పారేశాడు” అన్నాడు బిహారీ.

సరోజిని కొంచెంసేపు ఆగి “సతీశబాబు ఇప్పుడుకూడా తాగుతున్నాడా బిహారీ?” అన్నది.

బిహారీ తలకాయతిప్పి “లేదుకాని, మళ్లా మొదలెట్టటం ఎంతసేపు? రెండురోజులనుండీ నేను ఇదే ఆలోచిస్తూవున్నాను - ఈ దుస్సమయంలో సావిత్రి ఒకసారివస్తే చాలాబాగుండేది అని” అన్నాడు.

సరోజిని వుత్సుకురాలై “ఎందుకు అలా అనుకుంటున్నావు బిహారీ?” అన్నది.

“నేనుచాలాకాలంనుండి చూస్తున్నాను. మనకు ఖరాబై లేనే త్రాగుడు మొదలెడతాడు. సతీశబాబు వుండేదబాబుకి భయపడుతూ వుండేవాడు. అతనితోకూడా ఏమైందో తెలియదు. ఆరోజురాత్రి ఇంట్లో అడుగుపెట్టగానే సావిత్రి కంటపడింది. వారుమెటనే తిరిగి వెళ్ళిపోయారు. తర్వాత ఒకరి కొకరు తలవటంలేదు. ఆమెతప్పు బాబును అడుపులో పెట్టగలవారిహో నవ్వే చెప్పమ్మా?” అన్నాడు బిహారీ.

కొంచెం ఆగి బిహారీమళ్లా “జబ్బుసంగతి విని బాబుగారు ఈ అయిదారు రోజులు ఎలా గడపాడో నాకళ్ళతో స్వయంగా చూచాను. మొన్న నిద్ర మొహానేవచ్చిన తంతిమాడగానే ముసుకుపెట్టి పడుకున్నాడు. పండుకున్నట్టే వుండిపోయాడు. తర్వాత నన్ను వెనకసామాను వేసుకురమ్మని రాత్రిబండికి ఇంటికి వెళ్ళిపోయాడు” అన్నాడు.

సరోజిని వ్యాకులపడి “ఎవరికిజబ్బు చేసింది బిహారీ?” అన్నది.

బిహారీ ఆశ్చర్యంతో “ఇక్కడినుంచి వెళ్ళేప్పుడు బాబుగారు మీతో ఏమీ చెప్పిపోలేమా?” అన్నాడు.

సరోజిని తలకాయ తిప్పి “లేదు, జబ్బు ఎవరికి?” అన్నది.

బిహారి వీర్లుమైన నిట్టూర్పు విడచి “పొరపాటున తిన్నగా వెళ్ళి పోయివుంటాడు, ఈ ఇంటికి రాకుండా. ఇక్కడనుండి విడు చెప్పిరమ్మని గుమాస్తాని పంపివ రోజునే తుండికి జబ్బుగావుందని ఇంటి దగ్గర నుంచి వుత్తరం వచ్చింది. అందుచేత భోజనానికి రాలేక పోయాడు. తండ్రి యిచ్చి సమాధానంకోసం పగలల్లా పోస్టాఫీసు దగ్గర కూర్చున్నాడు. కాని ఏకబురూ రాలేదు. అటుపిమ్మట మొన్ననే చివరికబురు వచ్చింది. రాత్రిబండికి ఇంటికి వెళ్ళిపోయారు” అన్నాడు.

సరోజిని ప్రశ్నిపడి “సతీశబాబు తుండి చనిపోయాడా?” అన్నది.

“అవునమ్మా”

“ఏం జబ్బు?”

“జబ్బేముంది? పెద్దతనం” అని బిహారి కళ్ళుతుడుచుకొని “మరెందుకూ చింతలేదు గాని తల్లీ! తుండి పోయిన తర్వాత సతీశబాబుకు - తనవారసుకొనేవారు ఎవరూ లేరనే చింత, ఇకనుండి ఏమి తలపెడతాడో నని రెండు రోజులనుండి ఆలోచిస్తున్నాను” అని వృద్ధు వైపుచెచ్చుకుతో మళ్ళా కన్నీటికళ్ళను తుడుచుచున్నాడు. సరోజిని కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగినాయి. “ఇక నుండి సతీశుడు బాగుపడవచ్చు నేమో! చెడుదారి తొక్కుతాడని నీకు భయమెందుకు బిహారీ?” అన్నది ఆమె.

బిహారి పరధ్యానంగా “ఏమో నమ్మా” అని తర్వాత తలెత్తి “నీ వాక్కు చలనము బాబుగారు మరే చెడుదారి తొక్కకుండా - బాగుపడనీ” అన్నాడు. వెళ్ళేప్పుడు “పోనీ ఒకవిధంగా మంచే జరిగింది. లోకంలో ఇంకెవరికోసమూ చింతపడ నవసరంలేదు. నీతో నిజం చెబుతున్నాను తల్లీ! ఆ కబురు విన్నదగ్గరనుండి గుండెల్లో పీకరగా వుంది. ఇక చేతిలోకి అతులేని డబ్బు వస్తుంది. బాబుగారి స్నేహితులుకూడా సుస్వభావులు కాదు. చెడుదారిని పోనీకుండా ఇక ఆపేదిఎవరు? ఆమె ఒక్కతే వుంది!” అని బిహారి మళ్ళా ఒకసారి సరోజిని హృదయాన్ని గాయపర్చాడు.

సరోజిని బాధను సహించి మృదుస్వరంతో “అయితే ఆమెను రమ్మని వుత్తరం రాయకూడదు. బిహారీ?” అన్నది.

“బాడతెలియదు. ఒక్కసారి కాశీ వెళ్ళగలిగితే ఏదోవిధంగా అంతు కనుక్కువస్తాను. కాని నాకు అంత తీరిక ఎక్కడ? బాబుగారిని ఒంటరిగా వదిలి వెళ్ళటానికి మనసాప్పటలేదు. అవీగాక ఎప్పుడూ కాశీ వెళ్ళలేదు. పట్టణంసంగతి నాకేమీ తెలియదు” అని నిరుపాయునిలాగ సరోజిని మొహం కేసి చూచాడు. కాని సరోజిని ఏమీ మాట్లాడలేదు.

“సరే, ఇక వెళతాను” అని బిహారి సరోజినికి నమస్కరించి గదిలోంచి బైటకువచ్చాడు-కాని మళ్ళా పెటనే వెనక్కితిరిగివచ్చి చేతులుజోడించి సరోజిని ఎదుటకువచ్చి నుంచున్నాడు.

“ఏమిటి బిహారి?” అన్నది సరోజిని.

“ఒక మనవి.”

బిహారి అలాగే చేతులు జోడించి వినయంగా “నేను పల్లెటూరి వెట్టిగొల్లను. అయినా పెద్దవాణ్ణి! ఇంతసేపటినుండి మాట్లాడిన దానిలో పొర పాట్లుగానీ, కటుత్వంగానీ వుంటే వ్షమించండి” అన్నాడు.

సరోజిని కళ్ళెల్లో నీళ్లు తిరిగాయి. కాని ప్రయత్న పూర్వకంగా, ఆపు కొని “సరే” అన్నది.

ఆమె నోటివెంట “సరే” అన్న శబ్దము విని బిహారి భయం పోయింది. అతను పల్లెటూరి వెట్టిగొల్ల మొదలుగా గల శబ్దాలతో తన బుద్ధిహీనతను పరిచయం చేసినప్పటికీ అతను నిర్దోషి. సరోజిని సాక్షిత్రి సంగతు లడగటానికి బజారులోంచి ఎందుకు పిలిచిందో, ఆమె సంగతులన్నీ ఇంత ధ్యోనపూర్వకంగా ఎందుకు విన్నదో-వీటి అంతర్యం ఒక్కసారి ఇప్పుడు అతనికి స్పష్టంగా తెలిసి-ది. ఆమె మనసులో సంగతి తెలుసుకోలేక ఇంతసేపటినుండి ఆ యువతిని వ్యవహరించుచున్న చాల పశ్చాత్తాపపడ్డాడు. ఈసారి బిహారి చాల కరుణాస్వరంతో “బాబుగారు మీ మాటలు ఎప్పుడూ వుపేక్షించడని నాకు తెలుసు. ఇప్పుడైతే బాబుగార్ని మీరుకూడా-చెడుతోన తొక్కకుండా రక్షించవచ్చుతల్లీ! కాని నువ్వు వారిని త్యజించావని నా అంతరాత్మ చెబుతూవుంది” అన్నాడు.

బిహారి సరోజినిని ‘తల్లీ!’ అని సుతోధించింది ఇదే మొదటిసారి. తల్లీ అని పబ్బం గడుపుకునే పద్దతి వృద్ధుకు బాగా తెలుసు. సరోజిని ఈ సారి

కన్నీటి ప్రవాహాన్ని ఆపుకోలేక పోయింది. చెండుకళ్లనిండా నీళ్లునిండి బలబల కారసాగినై. కాని వెంటనే తుడుచుకొని “లేదు బిహారీ! నావల్లేమో కాదు. నేనిప్పుడు వారి విషయంలో చెయి చేసుకోలేను” అన్నది.

బిహారీ తలకాయ తిప్పి “నేను నీ సేవకుణ్ణి. ఏమైనా అపూర్ణం జరిగి వుంటే అది నా పొరపాటుని వప్పుకుంటాను” అని మళ్ళీ సరోజిని సాదాలకు నమస్కరించి “నువ్వు మా బాబుగారిని ఎరుగున్నావు. ఈ ఆపడ సమయంలో క్రోధంతో రోషంతో నువ్వు వారిని చంపుతావా? నేను దాన్ని కళ్ళారా చూస్తూ వుంటానా? అది నా పల్లకాదు” అన్నాడు.

సరోజిని హృదయం బిక్కిసారి మ్రోనులూగ కరిగిపోయింది. సతీశుని ఊమించటానికి సంసిద్ధపడింది. కాని వెంటనే వృద్ధుని నోటికెంటు విన్న సావిత్రిని గురించిన సంగతులు జ్ఞప్తికి వచ్చాయి. ఆమె ద్రవిత హృదయం ఊణంలో శుష్కించి కఠినమైపోయింది. ఆమె తలకాయ తిప్పి భైర్యం తెచ్చుకొని కఠిన స్వరంతో “నువ్వు భయపడ నవసరం లేదు బిహారీ, సావిత్రి రాగానే అంతా తుడట పడుతుంది. నావల్ల మీకు కలిగే వుపకార మేమిలేదు” అన్నది.

ఆమె అంత కఠినంగా సమాధాన మిస్తుందనుకోలేదు బిహారీ. తన వినయ విధేయతలముందు, అంత కఠినమైన సమాధానం వచ్చేప్పుటికి బిహారీ ఏమీ మాట్లాడలేదు. మెదలకుండా సరోజినికి మళ్ళీ నమస్కారం చేసి బైటికి వెళ్ళిపోయాడు.

3౮

ఐంటికి వెళ్లిన తరువాత సతీశుడు ‘తండ్రిగారు పోయారు, ఈ సమయంలో మనసులో అభిమానాలు పెట్టుకుకూర్చుంటే బాగుండవలసి వుపేంద్ర బాబుగారి టిక్కెట్ల “వుపేంద్రబాబూ! వుపేంద్రబాబూ!” అని కేక పెట్టాడు.

మహేశ్వరి సామానుగదిలో వుంది. సతీశునికేక విని బైటికి వచ్చి అతని తండ్రిని తలచుకొని ఏడ్వసాగింది. సతీశుడుకూడా మొహం తిప్పుకుని కళ్ళు తుడుచుకో సాగాడు.

చాఁ సేపటివరకు కన్నీరుకార్చి గతించిన సతీశుని తండ్రి కీర్తినిగూరించి స్తుతించింది. కొంచెం కాంతించిన తర్వాత “వుపేంద్రబాబు ఎక్కడ వున్నాడు?” అన్నాడు సతీశుడు.

మహేశ్వరి దుఃఖస్వరంతో “ఎక్కడ లేడు” అన్నది.

“ఎక్కడికి వెళ్లాడు? ఎప్పుడు వస్తాడు?” అన్నాడు సతీశుడు.

మహేశ్వరి కొంచెం ఆశ్చర్యంతో “నువ్వు వినలేదా ఏమిటి? సురబాల జబ్బు ఎక్కువైంది. క్షయన్నాడు వైద్యుడు. ఇవ్వారకి మూడురోజులక్రిందట ఆమెను తీసుకొని కొండకు వెళ్లాడు. కొండ వాతావరణానికి తగ్గితే తగ్గినట్టు. కాని ఆ ఆకా కనపడటం లేదు” అన్నది.

ఈకబురు విని సతీశుడు స్తంభించి పోయాడు. చిన్న వదెనకు క్షయ వచ్చింది-జీవించే ఆశలేదు. అతని మనసులో ఒక తుపానులాగ చెలరేగింది.

సురబాల జీవించకపోతే వుపేంద్రబాబు భవిష్యత్తీవితం ఎలావుంటుందో - వాటి దృక్పథాన్ని బయస్కోపులో బొమ్మలా అతని కళ్లముందు కనపడ సాగినై.

“కన్నవా రింటికెళ్లి పదిహేనురోజు లుంది. అక్కడ నుంచి ఏమి రోగం తెచ్చివెట్టుకుందో తెలియదు. సంసారాన్ని ఒక్కసారి ముంచింది. ఆ దురదృష్టపుది మొదట చెప్పినట్టయితే ఏమైనా ఆశవుండేదేమో! నెల, నెలా పదిహేను రోజులవరకు రోగాన్ని కప్పివెట్టుకొని చివరికి బుటిక్కిన ముంచింది” అన్నది మహేశ్వరి

సతీశుడు ఆశ్చర్యపడి “వుపేంద్రబాబుకు కూడా తెలియదా ఏమిటి?” అన్నాడు.

“తెలియదు. జ్వరం సంగతి ఆమె పూర్తిగా దాచేవుంచింది. పది రోజుల కిందట ఆమె దొంగతనం టైటుపడింది” అని ఆమె మళ్ళా కన్నీరు కార్చసాగింది.

“వారి వెంట దివాకరుడు కూడా వెళ్లాడా?” అన్నాడు సతీశుడు.

మహేశ్వరి తలకాయ తిప్పి “లేదు. ఎవరూ వెళ్ళలేదు. దివాకరుడు కలకత్తాలో చదువుతున్నాడు. బహుశా అతనికి జబ్బుసంగతి కూడా తెలియదేమో? వుపేంద్రుడి వీచ్చి పట్టు నీకూ తెలుసుగా సతీశ్. అంటురోగ

మని నన్ను కూడా వెంట రానియ్యలేదు. నేను విధవరాలను. చస్తే-
బ్రతికితే? నా ప్రాణాలకు విలువేముంది? అయినా నన్ను దగ్గరకు రావద్దని
శుక్రావలన్నీ అతనే చేసేవాడు. అయిందేంటో అయిపోయింది. ఇప్పుడు
పుషేంద్రుని దిగులుతో నాకు అన్నంకూడా సహించటంలేదు. వాడిక్కూడా
జబ్బు చేస్తుందేమో నని ఘడియఘడియకూ ఆలోచిస్తూ వుంటాను" అన్నది.

పుషేంద్రుని ఇంటివద్దనుండి బైటకు వచ్చిన తర్వాత సతీశుని మనస్సు
చాల కలవర పడింది. చిన్నతనం నుండి అతను పుషేంద్రులన్నకు ఏ విపత్తు
వచ్చినా తన బలిష్ఠ భుజస్కుంధాలతో సుభారం వహించడానికి ఎప్పుడూ
వెనకాడలేదు. ఇవ్వాలే కూడా మహేశ్వరి ద్వారా ఈ ఘోరవిపత్తు సంగతి
విని అలవాటుచూపున పుషేంద్ర అచ్చదగ్గరకు వెళ్ళి నేవచేద్దా మనుకున్నాడు.
కాని అది అసంభవమని అతనికి మల్లా వెంటనే జ్ఞాపక మొచ్చింది. మహామహా
విపత్తుల్లో కూడా పుషేంద్రబాబు న్యాయదండం ఎటూ మొగ్గకుండా సరి
సమానంగానే వుంటుంది. నా సహవాసం చెడ్డదని ఒకసారి అతను నన్ను
వదిలిపెట్టిన తర్వాత ఎటువంటి సేవాశుక్రావలు చేస్తానన్నా మళ్ళా స్వీక
రించడు.

అదేగాక క్షయరోగం వస్తే అతను దివాకరునికి కూడా కబురుచెయ్య
లేదు. మహేశ్వరినికూడా వెంట తీసుకెళ్ళటం మంచిది కాదనుకున్నాడు. కష్ట
భారమంతా స్వయంగా వహించటానికి సిద్ధంగా వుంటే సతీశుని విషయంలో
తన సంకల్పం మార్చుకుంటాడా? ఈ సంగతి సతీశునికంటే మరొకరికి ఎవరికి
తెలుసు? అతనికి పుషేంద్రుని వద్దకు వెళ్ళి మార్గ మేమీ కనపడటం లేదు.
కాని అతని పితృకోపహృదయం జబ్బులోనున్న వదిన అనిష్టాన్ని తలచుకొని
లోలోన వ్యాకులపడి విలపించ సాగింది. ఆరాటపడ సాగింది.

దారివెంట నడుస్తూవుంటే అతనికి ఏదో మహాపాపకారణంగా తన
దేహాన్ని కలి ఆవహించిందనిపించింది. అతను జాగ్రూకతతో వుండా లను
కుంటాడు. కాని ఎక్కడికి వెళ్ళినా అతనికి సుఖభాంతులు దొరకటం లేదు.
సావిత్రి తన హృదయాన్ని గాయపర్చి, సంబంధమంతా వదులుకొని
కలకత్తాలో మొదటి మెస్సు వదలి మరో ఇంట్లో వుంటావుంది. చాల రోజుల
వరకు ఏకబురూ లేదు. సావిత్రి తను ప్రేమించిన వానితో సుఖంగా జీవిస్తూ
వుందనుకొని అతను తన ఆశలను, ఆకాంక్షలను అణచుకొని - ఒకవిధంగా

త్యజించి శాంతంగా జీవిస్తున్నాడు. అలాంటి సమయంలో సావిత్రి శనిగ్రహం లాగ మళ్ళా ఎక్కడనుంచో ఒకరోజున అకస్మాత్తుగా వచ్చింది. అది అతని దురదృష్టదినం! పువేంద్రనాథునిలాంటి ప్రాణమిత్రుడూ, హితుడూ అతన్ని వదిలిపోయాడు. అక్కడనుండి సుధాల పరగణాలో ఏకాంతజీవితం గడుపు తున్నాడు. ఈ ఏకాంతజీవితంలో శరోజిని ఎక్కడినుంచి వచ్చి అతని నెత్తిన పడిందో తెలియదు! అక్కడ ఆ నిర్జనవాతావరణంలో కూడా అతన్ని ఆ శనిగ్రహం వదిలిపెట్టలేదు. సావిత్రి చేసిపోయిన గాయం మరొకవ్యక్తి కరుణ స్పృహతో మానుతూ వుంటే శకాంకమోహనుడు ఆ చేతినికూడా వజ్రాయుధంతో ముక్కలు చేశాడు.

ఇంటికి వెళ్ళి చూచాడు. ఇల్లంతా తండ్రి శ్రాద్ధానికి వచ్చినమిత్రబాంధవులతో నిండివుంది. ఈ వ్యధితహృదయంతో అతిథులు అభ్యాగతులతో నిండియున్న ఇంట్లో అడుగు పెట్టటానికి అతనికి ధైర్యం లేకపోయింది. గంగానది వడ్డునుండి స్కూలు మైదానంవరకు వచ్చిన కాలిబాటను పడ్డాడు. తన అదృష్టాన్ని ఒకసారి సింహావలోకనం చేసుకోవాలని బుద్ధిపుట్టింది.

ఒకరోజున దివాకరుడు - పోయిపోయి చొక్కా చెప్పలు విడచి నారాయణ పూజ చేసిపోయిన పాతరేవువద్దకు చేరుకున్నాడు. ఆ రాళ్ళకుప్పు మీదే సతీకుడుకూడా మెదలకుండా కూర్చున్నాడు. సందె వెన్నెలలో గంగ పువ్వులరూపం ధరించింది. అటువైపుమాచి అతను తనలో తాను 'నేను ఎవరి ఎదుట ఏమితప్పు చేసాను-వారి అభిశాపంవల్ల-నా ప్రియవస్తువుల నన్నిటి నుంచి వంచితు నవటానికి?' అనుకున్నాడు.

అతనికి సావిత్రి క్షాపకమొచ్చింది. అశేషార్థ, అశేషవిధాల ఆలోచించినా ఏ నిర్ణయమూ కాకపోయిన విషయాన్ని గురించే మళ్ళా ఒకసారి ఆలోచించాలని కూర్చున్నాడు. ఎన్ని సార్లు ఆలోచించినా అన్ని విషయాలలో నేను సావిత్రికన్న గొప్పవాడననీ, సావిత్రి చిన్నదనీ అనుకోటం అలవాటైపోయింది. మనం సతీకుణ్ణికూడా దోషి అని నిరూపించలేము. మానవుల వ్యధితహృదయాన్ని బహుశా ఈ సనాతననియమాన్నే అనుసరిస్తూ వుంటాయి.

రాత్రింబగళ్ళు ఆలోచించి కళ్ళు నలుపుకున్నా చీకట్లో కనపడనిదారి ఏదో ఒకనాడు తలవనితలంపుగా దానంతటదే కనపడుతూ వుంటుంది. సతీకు

నికికూడా ఇవ్వాలే అలాగే జరిగింది. మనకేవల కలుగులో ఆ దరి పైకత
 స్థలికేసి చూస్తూచూస్తూ అతని వ్యధ ఒక్కసారి మరో అలోచనా మార్గంలోకి
 దారితీసింది. అతను మహేశ్వరివద్ద సెలవు తీసుకొని బజారులోనికి వచ్చేప్పుటికి
 అతనికి శ్రీవాత్సవ వంటపంతులు దుఃఖితగాథ జ్ఞప్తికి వచ్చింది. దాని ప్రభావం
 మెల్లగా అతని హృదయంలో వ్యాపిస్తున్నట్లు అతనికి తెలియలేదు. నోటితో
 అతను ఎలా మాట్లాడినా దేవతలను, భూతప్రేతలను, గ్రహాలను, వుపగ్రహ
 లనూ ఎప్పుడూ నమ్ముతూవచ్చాడు. వాటికి భయపడతాడు. శ్రీవాత్సవ వంట
 పంతులు దౌర్భాగ్యంవల్ల కోసి వండిన చేపకూడా బ్రహ్మకి సారిపోయిందన్న
 సంగతి అతనికి అకస్మాత్తుగా జ్ఞప్తికి వచ్చింది. అది చేపస్వభావమా? కాదు,
 అది దాహాన్నా లేదో నీటి నేరమూ కాదు. దాని పెదవులకు తగిలికూడా ఎప్పుడూ
 దూరంగానే తొలిగిపోతూ వుంటుందా?

ఈ కొత్తదారి తొక్కిన తర్వాత ఇంతకాలంవరకు తన అసమాన దుఃఖాలకు
 ఇతరులు కారణమనుకోటం వ్యర్థమనిపించింది. అసలు సాక్షి తప్పేమీ
 లేదు; సోజినదీ తప్పులేదు. శకానికి మోహనునదీ పారపాటుకాదు. కారణం
 లేకుండా తన్ను పరిత్యజించిన వుపేంద్రునికికూడా బాధ్యతలేదు. అఖిరికి
 అతని కళ్ళకు పగమనీచుడు, కృతఘ్నుడైన విపినునితప్పుకూడా ఏమీ
 కనపడలేదు.

“ఆహా! ప్రాణాలు కుదుటపడ్డాయి” అని అతను పొంగిపోయాడు. అతని
 కెవరూ అపకారం చెయ్యలేదు. అతనుకూడా అసలు ఎవరికీ అపకారి
 కాదు. ఇది కేవలం ఏదో ఒక ప్రుద్ధదేవీ ప్రకోపం. దానిములకంగా అతను
 పారపాటున తప్పులు చేశాడు. కాని దేవీప్రకోపం శాశ్వతంకాదు. ఒక
 రోజున అది ప్రసన్నమౌతుంది. ఆ రోజున అందరూ అపరాధాలన్నీటిని
 మర్చిపోయి తిరిగివస్తారు. అతను ఆవేశంతో గమ్మున నీళ్ళలోదులి చాల
 సేపటివరకు ఈడుతూ, కొట్టుకుంటూ అలసిపోయిన తర్వాత కొంతసేపటికి
 వడ్డకు చేరుకున్నాడు.

ఇంటికి తిరిగి వెళ్ళేప్పుటికి బిహారి వచ్చాడు. చిరునవ్వుతో “భోం
 చేశావా? దారిలో ఏమీ ఇబ్బంది పడలేదు గదా? వంటపంతులు ఏడి?”
 అన్నాడు సతీకుడు.

బిహారి యజమాని హావభావాలు చూచి ఆశ్చర్యపోయాడు. రెండు రోజుల క్రితం తెండ్రి మరణవార్త విన్న దుఃఖంతో పరుగెత్తుకు వచ్చినవాడు ఇంత తొందరగా - మనసులాంచి వాటినన్నిటినీ మరచిపోతాడన్న నమ్మకం లేదు అతనికి.

ధనవంతుల బిడ్డ! తాళంచేతులు చేతికొచ్చిన కులాసా అనుకున్నాడు బిహారి కొంచెంసేపు. కాని పెంటనే వ్యధపడి నాలుక కొరుక్కుంటూ “రామ! రామ! అలాంటి యజమానిని గురించి ఇలాభావిస్తే నరకంలో కూడా చోటు దొరక” దనుకున్నాడు. కాని దానికి కారణం మాత్రం తెలుసుకోలేక పోయాడు.

“వచ్చేప్పుడు ఒకసారి వారింటికి వెళ్ళిరాకపోయావు బిహారి?” అన్నాడు సతీశుడు.

“ఎవరింటికి బాబూ?” అడిగాడు బిహారి.

“జ్యోతిష్ బాబుగారి యింటికి. వచ్చేప్పుడు తొందరలో వారికి నే నీ కబురుకూడా చెప్పిరాలేకపోయాను. కొంచెం బుద్ధి వినియోగించి ఈ కబురు వారిచెవిని పడవేసినస్తే కొంత బాగుండేది!” అన్నాడు సతీశుడు.

“కబురు చెప్పివచ్చానుబాబూ!” అన్నాడు బిహారి మెల్లగా.

“చెప్పి వచ్చావా? కాని ఆప్పుడు ఎవరెవరు వున్నారు? విని ఏమన్నారు? అమ్మగారు చాల విచారపడి వుంటారుకాదు బిహారి?” అన్నాడు. బిహారి లోలోన వుద్విగ్నమై “అవును బాబూ! విచారపడవలసినవిషయమే!” అన్నాడు.

సతీశునికి సరిగా అర్థంకాలేదు. సంతోషంతో తలకాయపూగించి “అలాంటి కబురువిని విచారపడకుండా ఎవరు వుండగలరు? అయితే అక్కడ ఎవరెవరు వున్నారు? ఎవరికి చెప్పావు?” అన్నాడు.

“రెండుజాములప్పుడు వెళ్ళాను. ఎవరూ లేరు. సరోజినీఅమ్మగా రొక్కతే వుంది” అని చెప్పాడు బిహారి.

సతీశుడు మరింత కుతూహలంతో “సరోజిని ఏమంది?” అన్నాడు.

“విని చాల విచారపడింది” అన్నాడు బిహారి క్లుప్తంగా.

“కేవలం విచారపడటమేనా? నాతో ఏమీ చెప్పమని చెప్పలేదు?” బిహారి తలకాయ తిప్పి “లేదు” అన్నాడు.

సతీశుని మొహం పుదానీనమై పోయింది. కొంచెంసేపు మెదలకుండా వుండి “అమ్మగారినికూడా కలుసుకొని చెప్పివస్తే బాగుండేది బిహారీ! చెప్పకుండా బుర్ర వుపయోగించి నువ్వేపనిచేస్తావు! అందుకేనే లోకులు మీజాతినీ పెర్రిగొల్లలనిపేరుపెట్టి సాధకపరిచారు. బాబుగారు తొందరలో చెప్పిపోయాకో లేదో! ఒకసారి అమ్మగారిని కలుసుకుని చెప్పిపోదామన్న తెలివితేటపోయిందా దున్నపోతా!” అని సతీశుడు వెళ్ళిపోయాడు.

బిహారీకి ఇలాంటి ఆదరశత్రులను పొందటం అలవాటై పోయింది. అతను తొణకుండా బొడ్డోంచి చుట్టతీసుకొని నిప్పుకోసం లోపలికి వెళ్ళాడు. శ్రాద్ధకర్మలన్నీ సమాప్తమైన తర్వాత సతీశుడు అన్నతో “మన వూళ్ళో ఇల్లు పాడయిపోతూ వుంది. నేను అక్కడికి వెళ్ళి వుంటాను అన్నా!” అన్నాడు.

సతీశుని అన్న తన భార్య బిడ్డలతో ప్లీడరీ వృత్తిలోనే రాత్రింబగళ్లు మునిగి వుంటాడు. సతీశుని మాటను గురించే కాదు-ఇంకా దేన్ని గురించి ఆలోచించటానికైనా అతనికి తీరిక వుండదు. అతను తలవ్రాగించి “మంచిదే, నువ్వు వెళ్ళితే గుమాస్తాలూ, నౌకర్లయినా భయంగా వుంటారు” అన్నాడు.

సతీశుడు గ్రామంలో ఇంటికి వెళ్లేందుకు ఏర్పాట్లు చేస్తున్నాడు. “అక్కడ మరేరియూ ఎక్కువగా వుందని విన్నానుబాబూ. కలకత్తాలోగాని మరొక్కడైనా పడమటకు వెళ్ళి వుండకూడదూ?” అన్నాడు బిహారీ.

దీనిమీదట సతీశుడు పక పకనవ్వి “మరేరియూ! అయితేనేం బిహారీ! కలరా, స్ఫిటికం, ప్లేగు - ఇవన్నీ ఎక్కడ వుండవు?” అన్నాడు.

బిహారీ భయపడుతూ “వుంటే?” అన్నాడు.

“అందుకేనేగా వెళ్ళేది నేను జమిందారీ చూచుకోటానికి వెళుతున్నా ననుకున్నావా? నాకు అంత అనసరమేముంది? ఇంత కష్టపడి నేను డాక్టరీ చదివింది వృథాపోతుందనుకోకు” అతనికి సావిత్రిసంగతి క్షణికమొచ్చింది. చాలాకాలక్రితం సతీశుడు తన యీ సంకల్పాన్ని సావిత్రిముందు పెట్టేప్పటికీ ఆమె అంగీకరించి ఈ శుభకార్యం సఫలంకావటానికి ఎన్నో ప్రయత్నాలు చేసింది. కాని ఇవ్వాలే సతీశుడు నిజంగా దాన్ని కార్యరూపంలో పెట్టబోతున్న సమయంలో సావిత్రి ఎక్కడవున్నది?

సతీశుడు ఏదో ఆలోచించటంచూచి బిహారీ సాహసించి “అందుకనే చెబుతున్నాను, అలాంటివోటికి బుద్ధిపూర్వకంగా ఎవరు వెళ్తారు బాబూ? అంతకన్న.....” అన్నాడు.

సతీశుడు మధ్యలోనే అడ్డగించి “నేనుకూడా కోరేదిఅదేగా బిహారీ? అక్కడ మనకు రెండు ఇళ్ళు వున్నాయి. వాటిల్లో డిప్యూటీ పేడతాను గర్భం! ఎవరిద్దరూ కానీ తీసుకోను. నేనే చికిత్సచేస్తాను. మంచి అనుభవమున్న ఒక డాక్టర్ని కూడా తీసుకవస్తాను. పేదలకు వుపయోగపడని ఈ ధనం వృథా బిహారీ! అవసరమైతే కిందగదుల్లో కొంతమంది రోగులకూడా వుండవచ్చు” అన్నాడు.

సతీశుని మాటలనుబట్టి బిహారీ సందేహం ఎక్కువైంది. రెలనొప్పి మూలకంగా నిద్రరావటంలేదు. ఇప్పుడు అతను అక్కడ వుండాలి? ఆ చోటు ఎటువంటిదో ఏమి తెలుసు? యమలోకపు ద్వారం అక్కడికి ఎంత దూరమందో? అదిగాక అనేకరకాలైన రోగులను తన చేతులతో లేపటం కూర్చోబెట్టడంకూడా ఒక యాతనేగా!

దీనదుఃఖితులయందు బిహారీకి స్వాభావికంగానే ప్రేమవుంది. కాని యజమాని కేదైనా విషయ కలుగుతుందనే సంశయం ముందు అతను ఎవరినీ లెక్కచెయ్యడు. అక్కడ అతను కళ్లుమూసుకుని బొత్తిగా అంధుడైపోతాడు. సతీశుని సమాధానానికి అతను కొంచెం క్రుద్ధుడై “అలా వీలుకాదు బాబూ! డబ్బువుంటే నాకర్లను పెట్టుకొని ఎన్ని ఆస్పత్రులైనా పెట్టించుకోండి, కాని రోగులమధ్యకుమాత్రం మిమ్ము వెళ్ళనివ్వను” అన్నాడు.

సతీశుడు ఆశ్చర్యపడి “ఎందుకని? చెప్పు? నేనులేకపోతే వారి మంచి చెడ్డలు ఎవరుచూస్తారు? కేవలం నాకర్లతో.....” అన్నాడు.

“కాకపోతే కాకపోయిందిలే. పేదలు మందులు-మాకులు లేకుండా ఎప్పుడూ చస్తూనేవుంటారు. వారు నా తాతలు-తండ్రులు కాదు; జీవితమంతా వారినేవాకుత్రూచులకే అర్పించటానికి?” అన్నాడు బిహారీ.

అతని ఆవేశంచూచి సతీశుడు నవ్వుకున్నాడు. బిహారీ స్వామిభక్తి అతనికి తెలియకపోలేదు. అయినా మొహంమీదికి గాంభీర్యత తెచ్చిపెట్టుకొని “నువ్వంత కాకపడతావు దేనికి బిహారీ? అక్కడికి వెళ్ళితే మనుష్యులు చస్తారా? మనుష్యులు అక్కడమాత్రం వుండటంలేదా? వెర్రవాడివై

పోయావా ఏమిటి?” అన్నాడు. బిహారి ఏమీ సంకోచించకుండానే “చస్తున్నానో లేదో అంతు తెలుసుకోవలసినంత అవసరం నాకేముంది? మనము అక్కడికి వెళ్ళటానికి వీలుండదు అంటే-” అన్నాడు.

సతీకుడు కొంచెంసేపు మెదలకుండా పూకున్నాడు. తర్వాత గంభీరుడై “నిజమే బిహారీ, మనస్సుకు బతుకుతాడు చస్తాడన్న విషయం చెప్పలేం. కాని నాకు ఎవరున్నారు? ఎవరికోసం ప్రాణాలమీద మమత వుంచుకోను? ఒకనేరే చనిపోతానే అయితో-ఎవరికోసం ప్రాణం లర్పిస్తున్నానో వారు నా అంత్యకర్మలు చెయ్యరూ? నాకు దానికి విచారమేమీలేదు అందుకేనే అంటున్నాను-చువ్వు నా వెంట రావవసరంలేదని. నీకు పెద్దసొనకూడా వచ్చింది. నీకు కొంతడబ్బు యిచ్చిపోతాను. ఇంటికి వెళ్ళి పిల్లజాబ్లతో హాయిగా బతుకు” అన్నాడు.

బిహారి కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి తర్వాత అతని మొహంవంక చూచి “నేను నాకరును-ఇష్టమొచ్చినట్లు మాట్లాడండి. మిమ్ముని యమ లోకంలోకి పంపి నాయీ అరవైయేళ్ళ కట్టెను కాపాడుకోటానికి డబ్బు తీసుకుని ఇంటికి వెళ్ళనా? సరే ఈవుపాయమే బాగుందా?” అతను కన్నీటిని ఆపుకుంటూ త్వరత్వరగా బైటికి వెళ్ళిపోయాడు.

3౯

అయిదారు నెలలు పై నిటాలులోవుండి వుపేంద్రుడు భార్య అంతిమ కోర్కెప్రకారం బక్సర్ తీసుకువచ్చాడు. ఆరోజున సురభాల కొంచెంసేపటి వరకు దీపపుకాంతికేసి ధ్యానంతో చూచి మెల్లగా భర్తచేతిమీద తన కుడి చెయ్యివేసి “నీమాటయిదు నా కప్పుడూ సందేహంలేదు. ఇవ్వాలే నాకు ఒక్కసంగతి నిజం చెబుతావు?” అన్నది.

వుపేంద్రుడు మరణశయ్యనున్న భార్య మొహందగ్గరకు వంగి “ఏం సంగతి పశూ?” అన్నాడు.

సురబాల క్షణంసేపు మెదలకుండావుండీ “నేను నిన్ను తిరిగి కలుసుకుంటానా?” అన్నది.

పువేంద్రుడు భార్య మొహంమీది ముంగురులను సర్దుతూ కాంతంగా, దృఢంగా “ఎందుకు కలుసుకోవు?” అన్నాడు.

“ఎప్పుడు కలుసుకుంటాను? నేను కొద్దిరోజులలోనే మిమ్ముల్ని విడిచిపోతున్నాను. కాని ఇన్నిరోజులు నీకోసం ఎదురుచూస్తూ ఎక్కడ కూర్చోను?”

“స్వర్గంలో వుంటావు. అక్కడ నన్ను ఎప్పుడూ చూస్తూనేవుంటావు.”

“కాని ఒంటరిగా నేనెట్లావుండగలను? డాక్టర్లంతా ఇక లాభంలేదని చెప్పారా? నన్ను బతికించే మండేమీ లేదా? నేను పోయినతర్వాత మీరు ఎన్ని ఇబ్బందులు పడతారో?”

పువేంద్రుని కన్నీటిబిందు వొకటి సురబాలమొహంమీద పడింది. అది ఆమె హృదయన్నంతా మణించి “భర్తహృదయంలో ఇంత ప్రేమ నిచ్చావు గాని భగవంతుడా! కాస్త ఓర్పు నివ్వలేకపోయావే?” అని గొణుక్కున్నది.

సురబాల తన దుర్బలమైన చేతితో పతికన్నీరు తుడిచి “నీ కన్నీరు నే చూడలేను. నామాటాకటి నెరవేర్చుతావా?” అన్నది.

పువేంద్రుడు తలకాయతిప్పి “అఁ నెరవేర్చుతాను” అన్నాడు.

“అయితే మాచెల్లెలు కళిని మన దివాకరుడి కిచ్చి పెండ్లిచెయ్యి. నేను అతన్ని చూచి చాలరోజులైంది. రెండుమూడు రోజులకే అతనిచదువేమి పాడవుతుంది? కలకత్తానుంచి ఒకసారి వచ్చిబొమ్మని కంటియివ్వ” అన్నది.

పువేంద్రుని హృదయంలో మళ్ళా ఒకసారి కూలం గుచ్చుకొంది. దివాకరుని సురబాల ఎంతగా ప్రేమిస్తూవుండేదో అతనికి తెలుసు. కాని ఆమె చివరి కోర్కెతీర్చే వుపాయమేమీ కనపడటంలేదు. అతను ఇంతవరకు దివాకరుని కలుషితకృత్యాలను భార్యవద్ద దాస్తూవచ్చాడు. ఇవ్వాలేకూడ అతను వాటిని తైటపెట్టలేదు. తేలినిషయం తోసీపుచ్చి “కళిని అతని కివ్వటం మొదట నీకు ఇష్టంలేదు. నా బలవంతాన వప్పుకొన్నావు. ఇప్పుడు నావుద్దేశం మారిపోయింది. కళికి చాలా మంచిసంబంధం మరొకటి వదుర్చుతాను. ఈ సంబంధంవద్దు పకూ?” అన్నాడు.

“అలా వీలుకాదు. శరీని దివాకరుని కిచ్చే వివాహం చెయ్యాలి” అన్నది సురబాల.

వుప్పేద్రుడు ఆశ్చర్యంతో “ఇవ్వాలి అతపట్టుపడుతున్నా చెడుకు?” అన్నాడు.

“నువ్వు ఆమెను ఒకకంటితో కనిపెట్టుకున్నావే - మాకెప్పుడూ పరాయివాడివి కాలేవు. అవీగాక ఆమె ఇంట్లోవుంటే నీ సేవాశుక్రములు కూడా చేస్తూవుంటుంది” అన్నది సురబాల.

వుప్పేద్రుడు పరధ్యావంలో “సరే, వీలుగావుంటే అలాగే చేస్తాను” అన్నాడు.

తర్వాత మూడురోజులకు కలువలెలుసుకొని వుప్పేద్రుడు వద్దన్నా మహేశ్వరి అక్కడికివచ్చింది. సురబాల ఆమెవల్లో తలబెట్టి “నేనుపోయిన తర్వాత కనిపెట్టుకునివుండు. వారు వల్ల పెళ్ళిచేసుకోరని నాకు తెలుసు. కాని చాల ఇబ్బందిపడతారు” అంటూవుండగానే ఆమెకళ్ళలో నీరుతిరిగింది.

మహేశ్వరికూడా ఆమె వక్షంమీద తలపెట్టి ఏడ్వసాగింది. కాని నోటిపెట్ట ఒక్కమాటకూడా రాలేదు.

ఈవిధంగా మరి నాలుగురోజులు గడచిపోయింది. తర్వాత ఒక రోజు ప్రాస్తున భర్తవల్లో తలబెట్టి-ఆ వీధివారందరినీ డుఱిసాగరంలో ముంచి స్వర్గధామనికి పోయింది సురబాల

వుప్పేద్రుడు మనసు కుదటుపరచుకొని భార్య క్రాద్ధకర్మలన్నీ పూర్తి చేసి మహేశ్వరిని పెంటబెట్టుకొని వెళ్ళిపోయాడు. వుప్పేద్రుని తండ్రి శివ ప్రసాద్ బాబు కొడుకుకోసం చాల ఆతురతపడ్డాడు. కానికొడుకు తిరిగవచ్చిన తర్వాత అతనుకూడా నిశ్చితుగా వూరుకున్నాడు. అతను మనసులో భయపడ వలసిందిదేమీలేదు, అనుకొని వీలైనంత త్వరలో ఒకఅందమైన కొడల్ని తీసుకు రావాలన్న ఆశకూడా పెట్టుకున్నాడు హృదయంలో.

మర్నాడు ప్రాస్తున్న వుప్పేద్రుడు నెత్తికి గలగుడ్డ చుట్టుకొని యథా ప్రకారంగా కోర్టుకు వెళ్ళేటామంచి శివప్రసాద్ చాల సంతోషించాడు. ఆ ఆనందపట్టులేక కొడుకును దగ్గరకుపిలచి లోకంలోని అనిత్యాన్ని గురించి అనేక సంగతులుచెప్పి చివరికి “నీకు తెలియని దేముంది బాబూ! లోకంలో ఏమి కాళ్ళతం! ఇవ్వాలి వున్నది. శ్రేపుండడు. ఎవరికి ఏమీవుండదు, అంతామిథ్య,

అంతా మాయ, అని ఎప్పుడూ జ్ఞాపకంపెట్టుకో. నాయనా! పరలోకాన్ని పాడుచేసుకోకు. ఎవరెవరికాతారు? 'చలాచలమిదం సర్వం కీర్తి ర్యస్య సజీవతీ' అని రాసివుంది కాస్త్రాల్లో. మానాభిమానాలన్నీ కేవలం ధనంవల్లే కలుగుతాయి. ఇదంతా రూపాయలు, డబ్బుమీదే అంతా ఆధారపడివుంది. చూడు, సతీకుని తండ్రి ఎలాధనం సంపాదించిపోయాడో? అని అతనుగంభీరంగా తలకాయ తిప్పసాగాడు. వుపేంద్రుడు తలవంచుకొని అంతా విని కోర్టుకు వెళ్లిపోయాడు.

కోర్టులో సతీకునిఅన్న కనపడి-ఈ దుర్గుటననుగురించి చాల విచారపడి ఆఖరికి సతీకునిసంగతి తీసుకొచ్చాడు. తండ్రి చనిపోయింతర్వాత సతీకుడు ఇంటివద్దే వుంటున్నాడనుకున్నాడు వుపేంద్రుడు. కాని అతను దేశంలో వుంటున్నాడని యిప్పుడు తెలిసింది. టూనాబాబు నవ్వి "యీ కోర్టిరోజులలోనే మున్నె నలభైవేల రూపాయలు ఖర్చుపెట్టి రెండు పెద్దపెద్ద డిస్సెన్సరీలు పెట్టాడు. నెలకువందరూపాయలు జీతమిచ్చి ఒకడాక్టర్ని తీసుకొచ్చాడు. అదీగాక ఇంటినే ఆస్పత్రిగా తయారు చేశాడు" అన్నాడు.

వుపేంద్రుడు సహజంగా "అలాచెయ్యాలని అతను చాలారోజులనుంచి అనుకుంటూవున్నాడు. కాని చేతిలో డబ్బులేకపోవటంవల్ల ఇన్నిరోజులనుంచి ఏమీ చెయ్యలేకపోయాడు" అన్నాడు,

టూనాబాబు వ్యంగ్యంగా చిరునవ్వుతో "అది నాకూ తెలుసు వుపేంద్ర, నీకు కేవలం డిస్సెన్సరీ తెగచినసంగతే తెలుసా. యోగసాధనాలను గురించికూడానా? అన్నాడు.

వుపేంద్రుడు ఆశ్చర్యపడి "యోగసాధనా లేమిటి? అన్నాడు.

"సతీకుడు ఇప్పుడు ఒక పెద్ద యోగసాధకుడైపోయాడు. కామయ వస్త్రాలు, పెద్దగడ్డము, మెచ్చినజుట్టూ, మెళ్ళో రుద్రాక్షమాల, మొహాన విభూతి వున్నాయి. కళ్ళు ఎప్పుడూ తిరుగుతూవుంటాయి. అతని అంతు తెలుసుకోమని రాసి బిహారిని పంపాను. కాని అతను భయంతో రెండు రోజులవరకు ఆలసివద్దరకు వెళ్ళటానికికూడా సాహసించలేకపోయాడు. ఈ వుత్తరం చదివిచూడు. నా పేర బిహారీవాశాడు—ఇంతవరకు సమాధానం రాయలేకపోయాను-ఇంకా జేబులోనే పడివుంది" అని అతను వుత్తరము ఒకటితీసి వుపేంద్రుని చేతికిచ్చాడు.

ఈన్నగా ఇంటికి వచ్చును. నీ జీతం నేను ప్రతి నెలా మీయింటికి పంపుతూ వుంటాను" అన్నాడు.

బిహారి నిలవందుకొని "తమ ఇష్టము" అన్నాడు.

అతను వినారపడచూలేదు. క్షమాపణ కోరుకోనూ లేదు. రోడువలదల కూడా నాలుగు పంచెచెంగుని మూటట్లుకొని బెబునారికి నమస్కరించి ప్రాద్దు గూకకను దే వ్రాసు వెళ్ళిపోయాడు.

బిహారి కంటికి కెప్పడెంతవరకు సతీశుడు నై ఆ నిష్ఠులొంది మాన్తూ నుంచున్నాడు. అతను విమనాల్ దుకొలుగాటుకు పోయిన తర్వాత సతీశుడు దీర్ఘనిట్టూర్పు విడుచి "వెళ్ళిపోయాడు, ఇంటికొనికి బిహారికూడా వెళ్ళి పోయాడు!" అన్నాడు.

ఈసారి ఆస్తిజమానపు మొదటివారంలోనే దేవీపూజ. ఇంకా చాలా కాలమున్నా సతీశుని బంధుకోటి ఈసారి పూజలో ఏమిచెయ్యాలా అని ఆలోచించుకూపుంది. మహాష్టమికి ఇప్పటినుంచీ సిద్ధంగా వుండాలి. కాని భూవ్రహ్మగ్రంథ మధ్యలో మరేరి కూ మహా తీవ్రంగా వుంది.

కొంతకాలముంచి సతీశునికట్లో బాగుండటంలేదు. ఏకాదశిమూలన అలావుండమకొని జ్వగాన్ని తోసిపుచ్చుకు శిరగాలనుకున్నాడు. కాని అది ఒకపెట్టు వదిలిపెట్టి జ్వరంగాదు. చివరికి అతను తన శరీరంలో స్వస్థంగా లేదని వప్పుకోవలసినచ్చింది.

తర్వాత మాడురోజులకు, పశుక్షయశ్రీ, పూజా ప్రయత్నాలు మహా డెంబరంగా జరుగుతున్నాయి. కాని సతీశుడు ఈసారి తను పాల్గొన దలచుకోలేదు. మధ్యాహ్నం గురువుగారు సతీశుని శిరస్సున మంత్రజలం చల్ల టానికి కిమండలం చూపించి చిరునవ్వుతో "దానిమీద నీ అధికారమేమీలేదు నాయనా! అదీగాక నువ్వు మూలాధారుడవు. సర్వస్వము నేవేనువ్వు లేక పోతే అంతా వ్యర్థం" అన్నాడు.

సతీశుడు గురువుగారిమాటను దాటిపోలేదు. అందుచేత ఇష్టంలేక పోయినా అంగీకరించక తప్పలేదు. బిహారి వెళ్ళిపోయినతర్వాత అతను తన వర్తమానస్థితిని గురించి ఆలోచించవలసినవచ్చింది. అప్పటినుంచి ఇవేనీ అతనికి ఇష్టముండటం లేదు. బిహారి వెళ్ళిపోయాడు. అతను మళ్ళీ తిరిగి వస్తాడని అతనికి నమ్మకం లేకుండావుంది. అతన్ని వీలైనంత త్వరలో తీసుకురావాలని

అతని మనసు వ్యాకులపడ సాగింది. అవగాక మనో చింతకాడా అతన్ని లోలోపల దుఃఖపెడుతూ వుంది. బిహారీ ఇంటికి వెళ్ళిపోయాడో లేక తన పడమటి యింటికి వెళ్ళాడో? అక్కడ ఈ సంగతులన్నీ బైటపెట్టి గల్లంతు చేయడుగదా! ఏమైనా అతన్ని ఒక్కసారి మళ్ళా కంటితో చూడకుండా సతీశుడు వుండలేపోయాడు.

సాయంత్రం వైఅంతస్తు గదిలో సతీశుడు అందరితోపాటు తనూ రెండు కప్పులు సారాయి పుచ్చుకున్నాడు. దానితో అతని తెలివికాస్తా కొంతవరకు దూరమైపోయింది. కాని హృదయంలోని పీడ, దుఃఖమూ అతన్ని లోలోన వ్యధపెడుతూ వున్నాయి. సరిగ్గా ఆసమయంలోనే పక్కనుండి బిహారీమాట విని సతీశుడు పులకితుడైపోయాడు. ఆశ్చర్యంతో “ఎవరు? బిహారీ ఏమిటి?” అని అరిచాడు బిగ్గరగా.

బిహారీ వాకిటివద్దకువచ్చి నుంచుని “అవునుబాబూ? ఏమిటి?” అన్నాడు. గురువుగారి మొహం తెల్లబోయింది. “ఈ గాడిద మళ్ళా వచ్చాడు. ఈ గదిలో ఎందుకు అడుగుపెట్టావురా, వెధవా?” అన్నాడు.

ఈ గదిలోనే అతని నిశీధప్రయత్నచక్రాలన్నీ జరుగుతూవుంటాయి. సతీశుడు వీటియం దేమీ ధ్యానముంక “నువ్వు ఇంటికి పోలేదా బిహారీ?” అన్నాడు.

“శేడు, కాశీ వెళ్ళాను” అన్నాడు బిహారీ.

“కాశీయా? కాశీ ఎందుకు వెళ్ళావు?”

“అమ్మగారిని తీసుకురావటానికి వెళ్ళాను.”

సతీశుడు త్రుళ్ళిపడ్డాడు. బిహారీ అమ్మగారని ఎవరి ననేది సతీశునికి తెలుసు. “అమ్మ కాశీలో వుంటోందా ఏమిటి? అన్నాడు.

“అవును.”

“నీకు ఆమెజాడ తెలుసా ఏమిటి?”

“తెలియదు. కాని అమ్మగారు అక్కడ వుంటే ఒకనాడై నా విశ్వనాథ మందిరంలో కనపడుతుందని నాకు తెలుసు” అన్నాడు బిహారీ.

“కనపడిందా?”

“అవును.”

సతీశుని హృదయంలో ఒక తుపాను చెలరేగింది. అతను కొంచెంసేపు మానంగా వుండి తిమయి చుకొని నాతో చెప్పకుండా నువ్వు అక్కడికి ఎందుకువెళ్ళావు? మరచిపనిగాను-అలాంటి ఆదవాల్లోకి మానవ్యాయోగిని నీగు అభీమానాలుగానీ వుండవు. నువ్వు కనడేప్పటికీ ఆమె నీవెంటపడి వస్తే ఇవ్వాలే నువ్వు ఎంతెక్కున పెట్టేవాడవో చెప్పు?” అన్నాడు.

బిహారి మెదలకుండా నుంచున్నాడు.

“ఇంట్లో అడుగుకూడా పెట్టనిచ్చేవాణ్ణికాదు. వాకిట్లోంచే నొక్కినతో గొట్టిచేవాణ్ణి. ఆమెను తీసుకొస్తే ఈరాత్రి కలసి ఇబ్బందిపడేవాడేవో ఆలోచించుకో! లోకులు నిన్ను ఈ విషయం తెలిసే వెర్రిగొల్లు అటారు. కాలీచరణ్! ఒక హాసు యిప్పు బాబూ” అన్నాడు.

అనుభూతిగాగానే కాలీచరణాడు దొంగసాగకుని చేతికి ఒక గ్లాసు ఇచ్చాడు.

బిహారి మృగస్వర తో “అమ్మగారు మిమ్ముల్ని పీలుస్తావుంది” అన్నాడు. సతీశుడు గ్లాసునోటిద్వారా పెట్టుకోబోతూ త్రుళ్ళిపడ్డాడు. ఎవరు పిలచేది?” అన్నాడు.

“అమ్మగారు?” అన్నాడు ఓహో.

సతీశుడు గాబగాపడి గ్లాసు కిదపారేసి “నీవెంట వచ్చిందా? మిటి? అయితే ముందుగా చెప్పలేదే?” అన్నాడు.

బిహారి దానికేమీ సమాధాన మివ్వకుండానే “ఆమె మిమ్ముల్ని వెంటనే రమ్మంటూవుంది” అన్నాడు మళ్ళా.

“బాబుగారికి జ్వరంవచ్చింది, చాట్టానికి స్నేహితు లొచ్చారు. అరగంట ఆగి వస్తానని వెళ్ళి చెప్పు!” అన్నాడు.

బిహారికటితో వాకిటికేసి పైగనేసి “ఆమె అక్కడే నుంచనివుంది. రండి” అన్నాడు.

సతీశుడు చకితుడై “గదిలోనా” అన్నాడు.

బిహారి తలకాయ తిప్పి “బొను, ఈ గదిలోనే” సమాధాన మిచ్చాడు.

సతీశుడు చప్పున రెండు లవంగాలు నోట్లో వేసుకొని మెల్లగా టైటికి వచ్చి చూచాడు. తలుపుచాటునుండి సాచిత్రి వైటచెగు కనపడుతూవుంది. ఆమె ఇప్పుడు తన చెత్రంతో అంతా వింది. దానిలో అనుమాన మేమీలేదు.

బిహారీని రెండు చెంపదెబ్బలు కొడదా నుచుకుంటూ వుండేప్పటికి సావిత్రి తొంగిచూచి “లోపలికి రా” అన్నది.

ఈ కంఠస్వరంతో సతీసుని హృదయ తుతువులన్నీ ఒక్కసారి తెగిపో సాగినాయి. గదిలో అడుగు పెట్టగానే “జ్వరం వచ్చిందా?” అన్నది.

సతీసుడు తలకాయవూగించి “అవును, జ్వరం వచ్చింది” అన్నాడు.

“ఏదీ, చూస్తాను?” అని సావిత్రి ద్వరకువచ్చి చెయ్యి సతీసుని మొహం మీద పెట్టింది. అతని వంటికి చెయ్యి తగలగానే జ్వరతీవ్రత వున్నదని ప్రకృష్టపడింది. “నిజంగా జ్వరం వచ్చింది. తాప తో వప్పు మండిపోతూవుంది. పద, గదిలో పక్కనేస్తాను, పడుకో” అని సావిత్రి మూడవ అతడు మెట్ల కేసి వెళ్ళింది. ఆమె ఇంటికి రాగానే బాబుగారి పడకగది బిహారీని అడిగి తెలుసుకుంది.

మంచంమీద పక్కనే ఉన్నది. సావిత్రి దానిని పరుగుచెంగుతో గులపగానే సతీసుడు బుద్ధిమంతుడిలా కిక్కిరముసుకు పడుతున్నాడు. ఆమె తలవైపు కిటికీతలుపులు వేసి “సాదుబాబా ఏగదిలో వుంటున్నాడు?” అని అడిగింది బిహారీని.

బిహారీ పక్కగది చూపించాడు. “అశని సామావంతా కిందకు దింపు; కింద చాలా గదులు కాళీగా వున్నాయిగా. దానిలో ఏదో ఒక దానిలో విశ్రాంతిగా వుంటాడు” అన్నది సావిత్రి.

బిహారీ వెళ్ళబోతూ వుండేప్పటికి సావిత్రి పిలచి “బాబుగారిని ఎవ రైనా చూట్టానికి వస్తే పిలువేదని చెప్పు బిహారీ! బాబుగారికి జ్వరం తీవ్రంగా వుంది, కిందకు దిగిరాలేదు” అన్నది.

సతీసుడు మొహం నిండా ముసుగు పెట్టుకు పండుకున్నాడు.

బిహారీ సగర్వంగా ఆజ్ఞతీసుకొని వెళ్ళిపోయాడు. బిహారీ వెళ్ళి పోయిన తర్వాత సావిత్రి “ఇక లేవబోకు. నేను వంటవ్వాట్లు చేసివస్తాను” అని తలుపువేసి మెల్లగా వెళ్ళిపోయింది.

బహుశా గురువుగారు కిందకు దిగటానికి ఇష్టపడడని ఆమె సందేహం. అందుచే ఆమె తలుపుచాటుకువచ్చి నుంచున్నది.

ఆ సమయంలోనే బిహారీ మరోవాకిటిగుండా బైటికివచ్చి “మీరంతా ఇంటికి వెళ్ళిపోమన్నట్టుంది అమ్మగారు. బాబుగారికి జ్వరం తీవ్రంగా వుంది.

ఏమీ తోచక బిహారి సతీసుని అన్నకు ఒక వుత్తరం రాశాడు. ఈ సిద్ధిలో ఏమి చెయ్యాలి?

బాధ్యుడేమిటాడు, నీవే కుడిభుజము, సతీసుడు, ఇవాళ ఇంత అసహనముతో బిహారిని చూడడు! వూళ్ళో బహిరంగంగా ఆ కులటనాసీని వెంట వుంచుకొని ఆలాంటి కుత్సిత సహాయ చేయటానికి అగినేమి సిగ్గుపడలేదు. కాని శక్తిసాధన అనేక కత్తోడు ఆత్మకనోడు చేస్తున్నాడు. అనేక విహారి - మల - వూళ్ళో అనేకమంది నిరుద్యోగులు కూడా చుట్టూ చేరారని తెలుస్తూవుంది.

పర్యాయంలో వున్నప్పుడు వూళ్ళో జేబులో పెట్టుకుని కోర్టుకుండి వెళ్ళిపోయాడు. టూనాబానిస్ వుత్తరం తీసి యివ్వటం మర్చిపోయాడు.

బిహారి వుత్తరం పోస్టులోవేసి మొదట కొన్ని గోళాలనడుపు టూనాబానిస్ సమాధానంకోసం ఎదురుచూస్తూ వూరుకున్నాడు. కాని తర్వాత నిరాశకేంది కాలం గడపసాగాడు. గోళం వెంటికి గోళం గడుస్తూవుంది. పెదబాబుగామీ రాలేదు. అతని వుత్తరమూ రాలేదు.

ఖాకీబాబా ఆదారాలకూ సాదావిడులకూ చూచి బిహారి మరీ గాబరా పడిపోయాడు. అతని తాత్రీక సన్యాసి. సిద్ధపురుషుడనిపించుకుంటూ వుండేవాడు. సతీసునికి ప్రపదేశమిచ్చిన గురువు. అతని స్వభావము ఎనిమిది ఝాములూ సారాయి గంజాయి ప్రభావంతో దుర్వాస్థిపోయిపోయాడు ఎక్కువ కాకగా వుంటుంది. నోరు ముంచికాదు.

బహుశా తాత్రీక గురువులు ఇలాగే వుంటారేమో ననుకొని బిహారి మొదలకుండా అంతా వింటూ, సహిస్తూ వుండేవాడు. అనేక ఆదర్శ సతీసుని గురువుకూడానూ. అతనికుండు బిహారికికూడా భక్తిశ్రద్ధలు తక్కువేమీకాదు. సతీసునికి వీడైనా అపకారం జరుగుతూవున్నది అసహనం కలిగితే బిహారికి మర్యాదామర్యాదలు తెలియనని మొదటే చెప్పాము.

గురుదేవుడు బోధించినట్లు సతీసుడు, అతని సహచరులతో అధరారిత్రీ వేళ ఏకాంతంగా చక్రసాధన, అంతకంటెకూడా రహస్యమైన అనుష్ఠానాలతో చేస్తూవున్నంత ఆలా బిహారి వాటిన్నీటిని ఏదోవిధంగా సహిస్తూ వచ్చాడుకాని, బాబుగారు గురువుగారి ప్రసాదమనుకొని గంజాయి, సారాయి సేవనం మొదలుపెట్టటం చూచి సహించలేకపోయాడు. సతీసుడు లేనప్పుడు

అతను గురువుగారి గదిలోకి వెళ్ళి చేతులు జోడించి భక్తిపూరితస్వరంతో “తమరు పగటిపూటెప్పుడూ బాబుగారిని సారాయి, గంజాయి తాగటం మాన మనాడే! అన్నాడు.

అగ్ని గుండంలో ఆజ్యం పడినట్లయింది. గురువుగారు వెంటనే శ్రోధ స్వరంతో “సారాయిరా వెళ్ళవా?” అన్నాడు.

బిహారి విషయంగా “నాకేం తెలుసు బాబూ! మా ఇంటివద్ద సారాయే అంటాము” అన్నాడు.

“మళ్ళీ సారా అంటాడు? నీదేముదిరా గాడిదా? మాట్లాడటానికి నువ్వెవరవు?” అన్నాడు గురువు.

బిహారికికూడా గురువుగారిమాటలు అసహ్యం కలిగినాయి. అతను కూడా దృఢస్వరంతో “నేను బాబుగారి నౌకరను” అన్నాడు.

“నాకరికి యింత పొగరా!” అని గురువుగారు పండ్లు పటపట కొరుకుతూ “నేను నీ యజమానికికూడా యజమానిని. తెలుసా?” అన్నాడు.

బిహారి కూర్చున్న వాడల్లా చివాలునలేచినుంచుని “అంతటితో కట్టిపెట్టు. నా యెదుట అలాంటివాగుడు వాగమాకు. ఇదే చెబుతున్నాను” అన్నాడు బిగ్గరగా.

గురువుగారి స్వభావమే ఎప్పుడూ చిటపటలాడినట్లుంటుంది. బిహారి అదురుపాటుచూచి ఒక్కసారి మండిపడ్డాడు. “ఏమిటిరా అంటావు వెళ్ళవా? నువ్వు నన్నేమిచేస్తావు?” అని కాలి కొయ్యచెప్పు తీసి బిహారి మొహం మీదకు విసిరికొట్టాడు. బిహారి ముక్కువెంట రక్తం ఒక్కసారి పొంగులెత్తింది. చివ్వున మూలనున్న త్రిశూలం చేతపట్టుకొని గురువుగారిమీదకు పోయాడు. గురువుగారు భయంతో ఒక్క వెర్రికేకపెట్టాడు. అతను త్రిశూలం అక్కడేనేనీ ముక్కుల్లోంచి వచ్చే రక్తం తుడుచుకుంటూ బైటికివెళ్ళి సంగతుతా సతీశునికి చెప్పాడు.

“నిజమా?” సతీశుడు అడిగాడు.

“అవును” అన్నాడు బిహారీ. కాని తన దెబ్బ తలుచుకోనేలేదు.

సతీశుడు క్షణంసేపు మెదలకుండా వుండి “నిన్ను ఇక ఈ యింట్లో వుంచను. నిన్ను నాకిరిలో వుంచను. రెండువందల రూపాయలు తీసుకుని

ఇవ్వాలి కిందకు రాలేదు" అన్నాడు బీరగా.

త్వాత గురువుగారితోసి మంచి "మీసామానంతా కింద నివారించి ముందు వెళ్ళవచ్చును. మీకు ఏమైనా కావలెనే అదిన్నే అతా చెబుతాడు" అన్నాడు.

ఈ మాటలు వినికూడా గురువుగారు ఆశురత కనపర్చలేదు కావునగా "అసే ఎవరు బిహారీ?" అన్నాడు.

బిహారీ మడిపడి "ఎక్కడేనే? మీకు అవసరం? గుచ్చిగుచ్చి అడగటానికి మాకేమని? నేను చెప్పానున్నది పని మెదలకుండా కిందకు దూకుచున్నాండి" అన్నాడు.

బిహారీ బాబునుపని అతా ఒకరి మొహము? కను చూచుకొని అక్కడి నుంచి వెళ్ళిపోయాడు. ఎక్కడో ఏమీ అర్థంకాలేదు.

బిహారీ వట్టి ప్లాగ్ కి వెళ్ళి చూచాడు. సావిత్రి వట్టి పంతులుతో పాలు కాయగూరలు ఉన్నాయి. "చాలా ప్రోద్బలం ఉంది. నువ్వు ఇంతవరకు స్నాన సర్వ లేమీ చెయ్యలేదు. పొలంతా బండిలోవున్నావు. ఒక గుక్క మంటినిగిసి గూడా తాగలేదు. పద, స్నానం చేసి వస్తావుగాని. ఇంతలో బాబుగారి పాలు కాగుతాయి" అని బిహారీ ఒకవిధంగా బలవంతంగానే సావిత్రిని అక్కడ నుంచి తీసుకెళ్ళాడు.

త్వాత బిహారీ సతీశునికి సిగరెట్టు తీసుకొని మెదలకుండా తలుపుతీసి లోపలికి వెళ్ళాడు. సతీశుడు మెదలకుండా మంచునిచ్చన్నాడు. కళ్ళు నలుపుకొని "ఎవరు? బిహారీ!" అన్నాడు.

"సిగరెట్టు తీసుకొచ్చాను బాబూ"

"ఇటులే, ఆమె ఎక్కడవుందిరా?"

"ప్రొద్బలమంది ఆమె గుక్కెడు నీళ్ళిక్కూడా మించలేదు. ఇప్పుడే స్నానానికి పంటి వచ్చాను" అన్నాడు బిహారీ.

"మంచిపని చేశావు. నేను నిన్ను వెతుకుతూ మనుకున్నాను బిహారీ!" అన్నాడు సతీశుడు.

"లేదు బిహారీ! అందుకేనే నిన్ను వెతుకుతూ మనుకుంటున్నది. తలుపు గొట్టెంపెట్టి కొంచెం నాదగ్గరకు వచ్చి కూర్చో" అన్నాడు సతీశుడు తల కాయ తిప్పి.

బిహారీ తలుపు నొక్కేసేసి అనుమన తో యజమాని పాదాల దగ్గరకు వచ్చి కూర్చున్నాడు.

“గ్రహాంతరమొక సీతు సమృద్ధముందా బిహారీ?” అన్నాడు సతీశుడు.

బిహారీ అతురతతో “ప్రహాంతరమొక సమృద్ధం లేకే బాబూ! పానాంగులలో వ్రాసివుంది అంద మౌతుందా?” అన్నాడు.

సతీశుడు కొంచెం నేపు నేదలకు డా వుండి “ఈసారి నా గ్రహం ఒకటి బాగుండలేదు బిహారీ!” అన్నాడు.

బిహారీ కంపించి “అలా జనకాడి బాబుగానూ!” అన్నాడు. సతీశుడు కొంచెం మాడుస్తానని చెప్పి కొంచెంపి “యిది నా నుది జ్వర నునుకుంటాను బిహారీ! ఈసారి నేను బతికను” అన్నాడు.

బిహారీ యజమాని కాళ్ళురెండు పట్టుకొని “అంటి మంటలు నోటి వెంట వాని ద్వారాబాబూ! మీలో గాలు తీసుకొని నేను ఉన్నాను. నా ఆయువు పోకుకొని మీరు శరణిగా వుండండి. లేకపోతే మనమంతా ఒక్క సారి చచ్చాంబాబూ! ఒక్క ప్రాణంకూడా వుండదు” అని బిహారీ వెక్కి వెక్కి ఏడ్వ సాగాడు.

సతీశుడు గంభీరంగా “నా పూ బతుకూ మనదీతిలోని ననికాదు బిహారీ! బహుశా నేను బతిక నేమో! అందువల్ల నిన్ను ఒకసంగతి అడుగుతాను. నిజం చెబుతావు?” అన్నాడు.

బిహారీ ఏడుస్తూ “మీ పాదలంటి చెబుతున్నానుబాబూ! ఏమి అడుగు తారో అడగండి. చెబుతాను” అన్నాడు.

“ఏమీ దానవుగా?”

“లేను, ఒక్క మంటకూడా దానను.”

“అయితే కూర్చో.”

బిహారీ కంపించుచుకుని కూర్చున్న తర్వాత “పావిత్రినీ శుభ్రు ఎక్కడ నుంచి తీసుకొచ్చావో చెప్పు.” అన్నాడు.

“చెప్పారుగా బాబూ-కాశీనుంచి.”

“అయితే అక్కడ విషంబాబును కలుసుకోలేదా?”

బిహారీ నాలుక కొడుక్కొని ఏవగింపుతో “అలా నా కవయితి కలుసు కోదానికి?” అన్నాడు.

“కాని నువ్వు కళ్ళార సావిత్రిపక్కమీద...” అన్నాడు సతీకుడు.

సతీకుని మాట వూర్తిగాకముందే బిహారి కడుచేతులూ యెత్తి మరి ర ఆనేళ్లతో రెండుచెంపలూ వాయించుకొని “దానికి క్షమించే! యిదే! యిదే! తెలిసీ తెలియకుండా చెప్పాను. అందుకనే నలుగురికీ మొహం చూపించ గలుగు నున్నాను. లేకపోలేనా నాలుక వూడిపోయేదే” అన్నాడు.

సతీకుడు ఆశ్చర్యంతో లేచి కూర్చుని “ఎవరీ వాగుతావు?” అన్నాడు.

అప్పుడు బిహారి సిగ్గుపడి లేచి కూర్చుని, ఒక్కొక్కటిగా సంగతుల్ని చెప్పసాగాడు అతను ఏమీ మెచ్చలేదు, దానూలేదు. అతను స్వయంగా ఎరు గున్నదీ, మోక్షదా-పక్రివర్తులద్వారా విన్నదీ, సావిత్రీ మాటలవల్ల తెలిసింది అతా చెప్పాడు.

సతీకుడు రాత్రే చూలూగ నిశ్చలంగా కూర్చున్నాడు. బిహారికూడా మెదలకుండా కూర్చున్నాడు.

చూలానేవైతిర్యాల సతీకుడు ఒక దీర్ఘ నిట్టూర్పు పడచి “అయితే ఇంకెవరకు ఈ సంగతులన్నీ నువ్వు నా కెదురుకు చెప్పలేదు బిహారీ?” అన్నాడు.

“చెప్పాలని ఎప్పుటినుండి నాకిడుపు వుబ్బుకూ వుండకున్నార బాబూ! కాని నోరు విప్పి చెప్పలేక పోయాను” అన్నాడు బిహారి.

“ఎందుకని?”

“ఆమె నన్ను చెప్పకదని వట్టు నేయించుకు ది.”

సతీకుడు మళ్ళా కొంచెంసేపు మెదలకుండావుండి “సరే, పోనీ బిహారీ, ఆరాత్రి-సావిత్రి తమ విషయవర్తకు తప్ప ఇంకెక్కడికీ వెళ్ళనలమకా లేదని స్వయంగా చెప్పింది. ఆమె అతనివద్దకే వెళ్ళడానికి వుద్దేశ మేమిటి? ఏమైన చెప్పగలవా?” అన్నాడు.

“దానివుద్దేశమేమిటో నాకు తెలియదుబాబూ, కాని అదంతా బట్టి అబద్ధమని గట్టిగా చెప్పగలను! అది అబద్ధం కాకపోలే నా బిడ్డలంతా పోతాయి బాబూ! అమ్మగారు వెళ్ళేప్పుడు నేను ఏడ్చి ‘లేనిపోని అపవాదుక నెట్టిన రుద్దుకుంటావెందుకు?’ అన్నాను. అయినా ఆమె బైటపెట్టటానికి అనుజ్ఞ యివ్వలేదు. ఆమె ఏడుస్తూ ‘బాబుగారితో ఈ మాటలన్నీ చెప్పకద్దు. వారు నన్ను ఏకగిించుకొని, ఎప్పుడు నా మొహం చూడకుండావుంటేనే బాగు

ఓంది. నా కాళ్ళమీద నేనే గొడ్డలివేసుకొని వెళ్ళిపోయానని చెప్పవద్దు బిహారి “అన్నది.” ఆరాత్రి సంగతులన్నీ బిహారికి జ్ఞాపకమొచ్చేప్పటికి చాలబాధ కలిగింది. కళ్ళపెంటు బొటబొట నీళ్ళు కారివై.

కాని యజమాని కళ్ళపెంటు ధారలుగా పడుతున్న కన్నీటికేసి బిహారి ధ్యానంలోడు.

చాలాసేపటికి సతీశుడు మెదలకుండా కన్నీరు తుడుచుకొని “నీకు తెలియను బిహారి! ఆమె తన కాళ్ళమీద తనే ఎదుకు గొడ్డలిపెట్టు వేసుకుందో నేను తెలుసుకున్నాను. కాని అబద్ధానికి న్యాయంవుండదు బిహారి...” అన్నాడు.

బైటనుంచి తలుపుకొట్టిన చప్పుడైంది. “ఇదేమిటి? తలుపు గొల్కేం వేసుకొని నిద్రపోయావా ఏమిటి? కొంచెం గొల్లేం తియ్యి.”

బిహారి యజమాని మొహంకేసి చూచాడు. అతను మెదలకుండా కళ్ళు మూసుకొని చిప్పుర పండుకున్నాడు.

బైటనుండి మళ్ళీ పిలుపువచ్చింది. “చెయి కాలుతూవుంది. తలుపు తియ్యి!”

బిహారి లేచి తలుపుతీసి మెదలకుండా బైటికి వెళ్ళిపోయాడు.

౪౦

సావిత్రి వేడిపాలగిన్నె చేతపట్టుకొని గదిలోకి వచ్చి ముక్కూరి పీటమీద పెట్టింది. తెల్ల సిల్కుచీర ఆమెవంటిమీద చక్కగావుంది. తడి వెండ్రుకలు వీపుమీదకు వేలాడుతున్నాయి. కొన్ని మొహంమీదా చెక్కిళ్ళ మీదా చిందులేస్తున్నాయి. సతీశుడు కనుకొలకుల్లోంచి చూచాడు, అతనికి ఇవ్వారే సావిత్రిని మొదటిసారిగా చూచా ననిపించింది.

కాని సావిత్రి దీపపు వెలుగులో సతీశుని సజలనీతాలను చూడలేక పోయింది. దగ్గరకువచ్చి చిరునవ్వువది “తలుపువేసుకొని యజమాని నాకు

ఏమిటి మాట్లాడు కుంటున్నారు? ఈ చిల్లగొండిదాన్ని ఎలా వెళ్లగొట్టాలా అనే కాదు?" అన్నది

సతీశుడు ఏమీ మాట్లాడలేదు. మాట్లాడితే తనకొంతుద్వారా స్వయంలాని బలహీనత ప్రతి పడుతుందేమో నని భయంతో అతను మెదలకుండా వూరుకున్నాడు.

"చిన్నప్పుడు నువ్వు పిక్లీ మెడలోగంటు... కథ చెదివే వుంటావు. ఇక్కడ గంట కట్టటానికి ఎవరు ముందు వస్తారా అని చూడవలచుకున్నాను. నువ్వు స్వయంగానా, మీ గురువుగారా!" అన్నది.

ఈసారి కూడా సతీశుడు ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఎట్లా కూర్చున్నవాడు అట్లాగే కూర్చుని వుండిపోయాడు.

సావిత్రి ఒక కుర్చీ ఎక్కుని కూర్చుంది. కాని ఈసారి ఆమె పరిహాసము - చురుల కలతస్వరం గంభీరమైపోయింది. "పరిహాసం పోనీ, అసలు విషయమేమిటో నాకు చెప్పగలవా? ఉపేంద్రబాబుతో పోట్లాడి వచ్చావు. చివరికి సరోజినితో కూడా పోట్లాడి వచ్చావుకదా! పోట్లాటలు ఏదో ఒక దోహదన సర్దుకుపోతాయి. కాని ఇంతలా ఏమిటి? నా చేతిలో చెయ్యివేసి - సారాయి తాగనని ఒట్టు వేసుకున్నావు గాదు. సాగాయే గాక గంజాయి కూడా ప్రారంభించావు. అవీ చాటుమాటుగా కూడా కాదు. ఈమైరా గుల్మీ తీసుకొచ్చి కాసాయవస్త్రాలు ఫరి చి త ద్రోమ త్రాలతో నగారా మోగించి మనీ తాగుతున్నావు కదూ!" అన్నది.

సావిత్రి నోటికెంటు సరోజిని పేరునిని సతీశుడు చూడబడ్డాడు. బిహారి అంతా చెప్పాడని తెలుసుకున్నాడు. - నీమూలానే నా సర్వనాశవ మైంది. నువ్వే నాకు శనిద్రుడు - అనాలని పెదవులమీదకు వచ్చింది కాని, అమాటును అణచిపెట్టుకొని గంభీరంగా సారాయిగానీ, గంజాయిగానీ తాగితే తప్పేముందీ?" అన్నాడు.

"తప్పేమిటో నీకు తెలియదా?"

"తెలియదు."

"సతీ. తెలియకపోతే - ఇంతమాత్రం తెలుసుగా - నాచేతిలో చెయ్యి వేసి ఇక ఎప్పుడూ తాగనని ఒట్టు వేసుకున్నావు."

“నువ్వు నా కవరివేమిటి? బలవంతుగా ఒట్టువేయించుకొని మాన్పించటానికి?”

సావిత్రి ఏదోవిధంగా నవ్వు నాపుకొని తలకాయతిప్పి “నేను నీ కవరివీకాదూ? నిజంగానే అంటున్నావా?”

సతీశుడు కూడా తలకాయతిప్పి “ఎవరివీ కాదు.”

“అయితే, సారాయి గ్లాసు క్రిందపారేసి లవంగం చప్పరిస్తూ వచ్చామెందుకు?”

“కేవలం నువ్వు గల్లంతు చేస్తావనే భయంతో!”

సావిత్రి నవ్వి “అయినా సావిత్రి ఏమీకాదు? సరే, ఇక కొంచెం పాలుతాగి పండుకో” అని ఆమె సొలగిన్నే చేతిపట్టుకొని సతీశుని ఎదుటకు వచ్చి నుంచుంది. సతీశుడు మెలలకుండా లేచి కూర్చుని పాలన్నీ త్రాగి నిద్రపోయాడు.

సావిత్రి గిన్నె తీసుకొని వెళ్లబోతూవుండేప్పటికి సతీశుడు పిలచి “నువ్వు స్నానం చేసావా?” అన్నాడు.

సావిత్రి వెనక్కుతిరిగి “ఆ” అన్నది.

“ఏమి తిన్నావు?”

“ఇంకా భోజనం చేయలేదు ఇప్పుడు వెళ్ళి భోంచేస్తాను”

“ఎక్కడ పండుకుంటావు?”

“వాకిటిముందు ఏమైనా ఖాళీవుందో లేదో చూస్తాను. లేకపోతే చెట్టుకింద పండుకుంటాను” అని ఆమె తనలో తాను నవ్వుకొని “ఈమాటంటే నీకు కష్టంగా వుంటుందా! ధన్యవదు!” అని ఆమె ప్రేమతో సతీశుని మొహామీద పడివున్న జుట్టు చేత్తో సరిచేస్తూ అతని నొసటితాపం చూచి త్రుళ్ళిపడింది. బిహారి గదిలో అడుగుపెడుతూ “అమ్మగారూ మీ పక్క...” అన్నాడు.

సావిత్రి పక్క గదికేసి చూపించి “ఈ గదిలో, బాబుగారికి జ్వరం మండిపోతూవుంది. నేను ఈ ప్రక్కగదిలోనే పండుకుంటాను. మధ్య వాకిలి తీసివుంటుంది. నువ్వుకూడా ఇవ్వోళ్ ఇక్కడే పండుకుందువుగాని” అన్నది.

“ఇక ఎక్కువ మేల్కొని వుండక పోయి పండుకో” అన్నాడు సతీశుడు. తర్వాత ఆమె మెల్లగా తలుపునేసి కిందకు వెళ్లిపోయింది.

సావిత్రి భోంచేసివచ్చి పక్కగదిలో ఒక చాపమేసుకు పండుకుంది. అలసిపోయిన ఆమె కళ్ళు రెండు గాఢనిద్రలో మునిగిపోయాయి.

సావిత్రి తెల్లవారుజ్ఞామున మెలకువవచ్చి - ఆ గదిలోకి వెళ్లి చూస్తే పుట్టికె సతీశుడు ఆగాటపడుకున్నాడు. తలమీద చెయ్యేసిచూచింది. జ్వరం మండిపోతూంది. ఆమెచల్లనిచెయ్యి తగలగానే సతీశుడు కళ్ళు తెరిచాడు. రెండుకళ్ళు నిష్పల్లగా ఎర్రగావున్నాయి. జ్వరతీవ్రతచూచి సావిత్రి ఆ పక్కమీదే కూర్చోసడిపోయింది. కాని ఏమీ మార్చడానికి శక్తిలేకపోయింది.

సతీశుడు ఆమె చేతిని తన నోటిమీద పెట్టి “యిది నా కడసారి జ్వరం. ఈసారి నేను బతకనని నిశ్చయం చెప్పాను చిహారికి” అన్నాడు.

సావిత్రికి-అతనికి ధైర్యం చెప్పడానికికూడా శక్తిలేకపోయింది. దుఃఖంతో ఆమె నోటివెంట మాటాడలేదు. రాత్రంతా నిశ్చలంగా ఎదురుపడుకున్నా నా అనే దుశ్చింతతో వ్యధపడసాగింది.

“సువ్రస నాదగ్గరవున్నావు, ఇదే నా ఆశ” అని సతీశుడు వత్తిలి పండుకున్నాడు.

నిన్నరాత్రి అతను-అభిమాన నిర్వంతో సువ్రస నా కెవరవుగావు అన్న వ్యక్త-ఆత్మీయుగాలైంది.

క్షణంసేపు సావిత్రికి బహిష్కరించబడిన దాష్టర్మి పీయమకురమ్మని చెప్పటానికికూడా శక్తి లేకపోయింది. సతీశుని భుజంమీద చెయ్యివేసి రాయిలాగ కూర్చుని వుండిపోయింది.

కొంచెంసేపటికి సతీశుడు మరోవైపుకు వత్తిలి పండుకున్నాడు. మళ్ళీ సావిత్రి చెయ్యి తన నోటిమీదకు తెచ్చుకొని “నేనుకూడా కొంత కాలం దాక్టరీ చదివాను. సాయంకాలానికి నాకు ఈ తెలివికూడా వుండదు. ఇప్పుడు నేను మంచి తెలివితోనే వున్నాను. నాకు మళ్ళీ ఈ తెలివి రాక పోతే ఆ పెట్టెలో నా వీలునామా వుందని వుండేదబాబుతో చెప్పు. నేను బ్రతికివుండగా వారు నా మొహం చూడరని నాకు తెలుసు. నేను చనిపోయిన తర్వాత నా తుది కోర్కెను అవమానం కలిగించ దనికూడా తెలుసు.

నీతర్వాత ప్రపంచంలో అతనులేవు నాకు ఆత్మీయు లు! కమల లేదు సావిత్రి!” అన్నాడు.

వీలునామా చర్చ సావిత్రిని ఆత్మవిస్మృతురాలుగా చేసింది. ఇత కాలంనుండి కాపాడుకొంటూ వస్తున్న సంయమశక్తి ఇవ్వాలే తప్పకావేళంలా విచ్చిన్న పైపోయింది. సతీకుని వక్షంమీద కిరస్సుపెట్టి పసిపిల్లలాగ ఏడ్వ సాగింది.

బిహారి రాత్రంతా మేలుకొనివుండి తెల్లవారికేతర్వాత నిద్రపోయాడు. శ్రుద్ధిపడిలేచి కూర్చుని వెర్రిగా చూడసాగాడు

సతీకుడు రెండుచేతులతో సావిత్రి మొహం పైకెత్తి-క్షణంసేపు గాఢంగా చూచి మళ్ళా మెదలకుండా పండుకున్నాడు. అతని మొహము-అతా సావిత్రి కన్నీటిధారలతో తడిసిపోయింది. ఈ దృశ్యానికి బిహారి ముగ్ధ వుత్సలనేత్రాలుతప్ప-మరొకటి సాక్ష్యంలేదు.

బైట శరత్ ప్రభాతము ఆరంభమైంది. సావిత్రి తమాయించుకులేచి కూర్చుని పయటించెను. తల్లి తుడుచుకుని - సతీకుని మొహంమీద కన్నీటి నారికల్నీ తుడిచి - గదికిబోలు - తలుపులూ అన్నీ తీసింది. తలుపులు - కిటికీలు తయ్యగానే నూర్చుని సువర్ణ కిరణాలతో గది నిండి పోయింది.

అప్పుడు బిహారీ కళ్ళలో నీరు తిరిగాయి. సావిత్రి తన నాలుకను ఎంతో ప్రయత్నంతో స్వాధీనం చేసుకొని సహజకాంతస్వరంతో “భయపడవలసిన విషయమేమీలేదు బిహారీ! నేనుండగా వీరి కేమీ ప్రమాదం జరుగదు. బాబు గారికి నయమాతుంది. నేను బాబుగారిపక్క దులిపివేస్తావుంటాను. ఇంతలో నువ్వు డాక్టర్ని పిలుచుకురా” అని ఆమెమళ్ళా సతీకుని మంచంమీద కొచ్చి కూర్చుంది.

డిస్పెన్సరీ డాక్టరువచ్చి - సతీకుని బాగా పరీక్షించి చప్పరిస్తూ “నిమోనియా లక్షణాలు కనపడుతున్నాయి. కాని భయపడ నవసరములేదు. గోగం యింకా ముదిరిపోలేదు” అన్నాడు.

డాక్టరు అభయమిచ్చి మందు చేసుకురావటానికి కిందకు వెళ్ళి పోయాడు. సతీకుడు నవ్వుటానికి ప్రయత్నిస్తూ సావిత్రి మొహంకేసి చూచి “నేను మృత్యువుకి ఏమీ భయపడటంలేదు.” అని దుడుకి దమంచి తాళపు

గుత్తి ఒకటి పైటికితీసి చూపిస్తూ “వీటిని చూచావా సావిత్రి? అవి ఇదివరకే నీ పనుటచెంగున వుండేవి. ఇవ్వారే మళ్ళా నేను స్వయంగా నీ పనుటచెంగుకు కడుతున్నాను” అని సతీగుతు కన్నీటితో తడిసిన సావిత్రి పనుటచెంగుతీసి మెల్లగా తాళపుచెవులగుత్తిని ముడచి - ఏనో పెద్దభారం పెట్టుకొనిదమండి దిగిపోయింట్టు దీర్ఘమైన నిద్రారూపు వివచి వట్టిగొడుగు.

సావిత్రియందు బిహారికి పూర్తి నమ్మకముంది ఆమె దిగిసాచాచి అతను మొదట సంతోషించాడు, కాని అతను పిల్లవాడు కాదు. కాని కొన్నాళ్ళకు సావిత్రి మొహంమీద వుదాసీదె చూచి అతను బాగా భయపడ్డాడు. ఈ అపూర్వకర్మిని శాంతపదమీద తెలిమబ్బుభారాలు క్రమంగా దగ్గర వవటు అతను స్పష్టంగా చూచాడు.

ఏనిమిది పదిరోజుల వరకూ అతను సావిత్రిని వటుగా పిలచి రుగ్ధ కంఠముతో “ఈ వృద్ధునిముందు దాచివెడతా వెండుకమ్మా! నీకోమలగూర్చుకు సహించగలిగిందీ, ఈ వృద్ధుని ఎముకలగుడు సహించలేదా? సుంతులన్నీ నువ్వు నాకు పైటపెట్ట చెప్ప. నా చేతనైన పనుట మేదైనా వుంటే చూస్తాను” అన్నాడు.

సావిత్రి కొంచెం స్తిమితపడి “నీకు ఇంతవరకు చెప్పలేదు బిహారీ! నీ పేరుతో ఇవ్వారే ప్రాస్తన ఉపేంద్రబాబుగారికి ఒక ఉత్తరం రాశాను. చెందురోజులవరకు ఎదురుచూస్తావుటాను. అతను రాకపోతే స్వయంగా నువ్వే ఒకసారి వెళ్ళి రావలసివస్తుంది” అన్నది.

బిహారి వుత్కంఠితుడై “నన్ను అడుగుకుండా యీ పని ఎందుకు చేశావు?” అన్నాడు.

“ఏమిటి బిహారీ! అతను రాడా ఏమిటి?”

బిహారి తలకాయతప్పి “వస్తాడేమో, ఒకసారి నన్ను అడిగితే యే?” అన్నాడు.

“ఎందుకు బిహారీ?”

బిహారి సంకోచంతో మొదలకుండావూరుకున్నాడు. చెప్పటం అవసరమే కాని మహా హానికరమైనమాట ఒక్కసారిగా అతని నోటినుండి రాలేను.

“ఈ సమయంలో అతను రావటం చాలా అవసరం బిహారీ!” అన్నది సావిత్రి.

బిహారి అతి కష్టమిద సంగోచం వదలి "ఆసంగతి తెలుసుకాని, నువ్వు కూర లేకపోతే దేశమిదవాళ్ళు తావచ్చి బాబుగారి మంచంచుట్టా చేరే వారు. వారు దక్కట చురీ కష్టం. ఈ విషయం ఎందుకు ఆలోచించవు?" అన్నాడు.

"అలా ఆలోచించాను బిహారి! నేను వారికి కనపడకుండా ఇంట్లో పనిసాటలు చేసుకుంటూవుంటాను. వుచ్చేద్రబాబు రానిదే పని జరుగదు. అది గాక నేను అడదాన్ని - ఈ ఆపదసమయంలో మంచిచెడ్డలను గురించి ఎవరు ఆలోచిస్తారు? కాదులే బిహారీ, అతను వస్తేనే మంచిది" అన్నది సావిత్రి.

"నాకు వుచ్చేద్రబాబుగారి సంగతి తెలియదుగాని, మా బాబుగారి సంగతి తెలుసు. నేను మూర్ఖుణ్ణి అలా అరవై ఏళ్ళనుంచి లోకాన్ని చూచాను. నీకన్న మంచిచెడ్డలు ఎంతమంది మగవాళ్ళకు తెలుసు? అవన్నీ వదలి పెట్టు. నువ్వు వెళ్ళిపోతే బాబుగారికి ఈసారి నయం కావటం కష్టం. నీ పాదాలంటి నేడుకొంటున్నాను - అలాంటి పనిచెయ్యకు. బాబుగారిని వదిలి ఎక్కడికీ వెళ్ళబోకు" అన్నాడు బిహారి.

ఈవిషయం సావిత్రికన్న బిహారికి ఎక్కువ తెలుసుననేమో కాదు. అయినా ఆమె నెదలకుండా వూరుకుంది. ఆమె లేకపోతే తన వ్యాకులత ఎంత ఎక్కువోనందో సతీకునికే తెలుసు. కాని అలాంటి ప్రమాదకరమైన జబ్బు నితలో సావిత్రి సతీకుని వదిలి ఎలావుండాలను? తన పేనూ-సతీకుడు పేనూ-వుచ్చేద్రునికి ఏవగోపని ఆమెకు తెలుసు. అతనువస్తే ఆమె తప్పుకు తిరగాలి. ఈ సంగతులన్నీ సావిత్రి బాగా ఆలోచించి చూచింది. ఇన్ని దుఃఖాలు సహించిన వ్యక్తికోసమే ఈ దుఃఖంకూడా సహిస్తానని స్థిరపరచుకొని అతని కోగం సంగతులన్నీ వుచ్చేద్రునికి రాసి పంపించింది. అతన్ని రమ్మనికూడా బలవంతం చేసింది. సావిత్రి దృఢంగా "లేచు బిహారి, అలా జరుగనియ్యను. అతను ఎప్పుడెవరకు రాకపోతే నువ్వు స్వయంగా వెళ్ళి పిలుచుకురావాలి" అన్నది.

బిహారి వుదాసీనభావంతో "అలా అంటావెందుకు అమ్మా! నేను నీ నాకరువా ఏమిటి, నువ్వు చెప్పినవన్నీ చెయ్యటానికి? కాని నేనుకూడా మనిషి నే. నువ్వు వుండలేకపోతే, చాటుమాటుగా నన్ను తీటుమాత్రం తిట్ట

లోకు, ముందుగానే చెబుతున్నాను" అని అతడు వుదాసీనవదనంతో వెళ్ళి పోయాడు.

కాని సావిత్రి వుద్ధిరం వుపేంద్రునికి అందలేదు. తండ్రి, మహేశ్వరి మాటిమాటికీ బలవంతు పెట్టడంవల్ల తన ఇష్టంలేకపోయినా-గాలి మార్పుకి ఇంటిదగ్గరనుండి వూరవచ్చి ఒక నెలనోహిల్లైంది.

అక్కడ ఎవరోనూ పరిచయం లేకపోవటంవల్ల మొరటిసావిత్రి అతడు ఒక చిన్న హోటల్ లో ఆగవలసివచ్చింది. మున్నడు వుదయాన మంచివోటి కింకెక్కడికైనా వెళ్దామనుకున్నాడు. కాని హోటల్ యజమాని భువన ముఖోపాధ్యాయులు అన్నీ బాగా ఆగరి చాడు. అతనికి ఏమియందులోను ఇబ్బందికలుగుకుండా ప్రదర్శించాడు. ప్రత్యేకంగా ఒక గదిలో బస ఏర్పాటు చేసి ఎంతకాలమున్నా మీ సేవానుశ్రూషలలో ఏమీ లోటు కానివ్యవస్థని మాటా యిచ్చాడు.

ఉదయం ఒక క్రొత్త స్త్రీ పాచించుకొంటూనికి వచ్చి వుపేంద్రబాబు మొహంలేసి ధ్యానంలో చూచిచూచి, చీపురు అవతలి పాకేసి అతని కాళ్ళ మీద పడింది. "వంట్లో ఏమైనా బబ్బు ఏర్పడిందా బాబు, చాల చిక్కిపోయి నట్లున్నారు. మొహంలో ఇదివరకంత తేజస్సూలేదు, వంట్లో పుష్టి కనబడటం లేదు" అన్నది.

ఉపేంద్రుడు ఆశ్చర్యంతో "నువ్వు నన్ను ఎరుగున్నావా?" అన్నాడు.

"నేను మీ దాసీ మోక్షదాను. మిమ్ముల్ని ఎరగనా?" అన్నది ఆమె.

కొంచెంసేపటికి వుపేంద్రునికి మోక్షదానంతి భూషణమొచ్చింది. చాల కాలంక్రితం ఆమె వుపేంద్రుని ఇంట్లో పనికత్తెగా వుంటూ వుండేది. "నువ్వు ఇక్కడ నాకరిచేస్తున్నావా ఏమిటి?" అన్నాడు.

మోక్షదా కొంచెం సిగ్గుపడి "కాదు. అవునుబాబూ! ఒకవిధంగా నాకరియే చేస్తున్నాను. కలకత్తాలో ఏమిపడివుంటావు, ఏ పుణ్యస్థానానికో వెళ్ళి వుండు - లేకపోతే - ఒకహోటలు పెట్టుకొని..... అన్నాడు ముఖోపాధ్యాయులుగారు....." అన్నది.

వుపేంద్రుడు మధ్యలోనే "హోటల్ బాగా సాగుతూ వుందా?" ఆమె మాటలు వినటానికి వుపేంద్రునికి ఇష్టంలేదని మోక్షదా అతని మొహాన్ని బట్టి

తెలుసుకుంది. “ఏదో సాగుతూవుంది. ఈ వయస్సులో నేను నాకరీ చెయ్యలేను. ముఖోపాధ్యాయులుగారి ఆశ్రయమా వదిలిపెట్టలేను. దాన్ని ఒక విధంగా నేనే పెంచి పెద్దదాన్ని చేశాను. నన్ను పిన్నీ అంటూవుండేది. నాబిడ్డ లాగ చూడయానికి హత్తుకువుంచాను. ఆమె ఎవరో తెలియదు? అవేవీ నావల్ల కాదు పిన్నీ అనేది సావిత్రి. నేను బాబుగారి మెస్సులో శాకరీ కుదిర్చాను. బాబులు ఆమెను శాకరీ అనుకునేవారుకాదు. ఇంటి యజమానురాలనుకునేవారు. ఆమె వెళ్ళిపోకపోతే నేను ఇవ్వాలి ఇదంతా చెయ్యవలసివచ్చేదికాదు. మఱలా మాట-చిన్న బాబుగారిమూలానే మేము ఇవ్వాలి ఈ కష్టాలన్నీ పడవలసి వచ్చిందిబాబూ!” అన్నది.

పువ్వేంద్రుడు పుత్రుకలతో “చిన్న బాబుగారు ఎవరు? సతీశుడా?” అన్నాడు.

“అవును. ఆపిల్ల చిన్న బాబును ఏ కళ్ళతో చూచిందోకాని-అతను ఆమె కోసం సర్వస్వం అర్పించాడు. ఇంతిచేసినా ఆమె చిన్న బాబును వంటిమీద చెయ్యకూడా వెయ్యినిచ్చిందనుకున్నావా? ఎప్పుడూలేదు. విషినబాబులాంటి లక్షాధికారికూడా నా వాకిటిముందుకు వచ్చి నీలకు పదివేల రూపాయలిస్తానన్నాడు. కాని పిల్ల అతనికేసి కన్నెత్తికూడా చూడలేదు. ఆమె మొహంలో ఒక అపూర్వతేజస్సు వుంది! పది-పదిహేనువేల రూపాయల కానుకలనుకూడా ఈసడింపుతో కాలదన్ని అన్నీ వదిలిపెట్టి కట్టుబట్టుతో వెళ్ళిపోయింది. చేత లాలో ఎవరో బ్రాహ్మలవద్ద ఆరునెలలపాటు నాకించేసింది. పని చేస్తూచేస్తూ పాప మా చిన్న కొయ్యకు బొమికలు బైటపడ్డాయి. అక్కడనుంచి ఎక్కడికి వెళ్ళిందో ఆకాశతెల్లకి తెలుసు! పాపం, బతికేపుండ్, చనిపోయిందోకూడా అంతులేదు.....” అటా వుండగానే మోక్షదా కళ్ళలో నీరు తిరిగివై.

పువ్వేంద్రుడు వెనలకుండా ఆమెమఱ మాస్తూ వుండిపోయాడు.

మోక్షదా కళ్ళు తుడుచుకొని రుద్దకంతంతో “ఇప్పుడు చిన్న బాబు ఎక్కడ వున్నాడుబాబూ! ఒకసారి కనిబడితే అడుగుతాను-ఆమె అంతు ఏమైనా కనుక్కున్నాడో లేదో?” అన్నది.

పువ్వేంద్రుడు చిరునవ్వుతో “ప్రస్తుతం సతీశు డెక్కిడున్నాడో నాకూ సరిగా తెలియదు. తనవూరికి వెళ్ళిపోయాడనిమాత్రం విన్నాను. ఆ సావిత్రి ఎవరు, మోక్షదా?” అన్నాడు.

మోక్షదా క్రోధంతో మండిపడి “ఎవరా? ఒక కులీన బ్రాహ్మణ బిడ్డ! తొమ్మిదేళ్ళ వయసులోనే విధవమైనది. పాడుమొహమాడు - పెళ్ళి చేసుకుంటాను - రాణిని చేస్తానని మోసగించి లేవనీకున్నాడు. తర్వాత నచ్చేట్లో వదిలిపెట్టి పారిపోయివచ్చాడు. ఇతనితో వేగుతూవుంది నేనొక్కదాన్నే - వీడు బ్రాహ్మణుడు కాదు, మాదిగాడు. మాదిగవాడిచేతి నీళ్లయినా తాగవచ్చుగాని వీడి చేతనీళ్ళు తాగితే పంచసాహులు చుట్టుకుంటై” అన్నది.

పుష్యేంద్రుడు ఈ సంగతులన్నీ సరిగా తెలుసుకోలేక పోయాడు. “ఎవరిసంగతి చెబుతున్నావు మోక్షదా?” అన్నాడు.

మోక్షదా మొహం చిల్లించుకొని “ఇదే, ఈ పాడు మొహమాడు భువన ముఖోపాధ్యాయులు - అలాంటి నీచుడు మూడులోకాలలో ఎవరున్నాడు? ఇతనే ఆమె అక్కమొగుడు, ఆతనిపనే ఇది” అన్నది.

పుష్యేంద్రుడు ఆశ్చర్యంతో “ఈ హోటలు యజమానా?” అన్నాడు.

“నురే బాబు! ఈ పాడుమొహమాడే. వీడు ఆమెను ఏమి చేయ గలిగాడు? అగాధసముద్రములో ముంచాడు. అతడు తప్ప ఆమె చుట్టూరద చెయ్యకూడా వెయ్యగలిగా డనుకున్నావా? తీసుకొచ్చిన తర్వాతి వీడు- ఇవ్వారోకాదు, రేపు అని నెలరోజులుదాటేసి ఆఖరికి పెళ్ళిచేసుకో వున్నాడు. అప్పుడు ఆమె వీడి మొహంమీద తన్ని వచ్చింది. చిన్నతనం, లోకానుభవము లేదు. అయినా తర్వాత ఆమె గడపకూడా తొక్కిలిగాదా? ఆమె మోక్షదాకాదు-రెండు తియ్యని మాటలు చెప్పగానే నీరైపోయానికి! ఆమె సావిత్రి. పదివేల రూపాయల నగలనుకూడా కాలదన్నిన సావిత్రి!” అన్నది మోక్షదా.

పుష్యేంద్రుడు కొంచెంసేపు మెదలకుండా వుండి “మీ ముఖోపాధ్యాయుని కొంచెం పిలుస్తావు? అతన్ని రెండు మాటలు అడగాలి” అన్నాడు.

“బజారుకు వెళ్లాడు.” కొంచెం ఆగి “ఈ మధ్య ఒకరోజున దారిలో చక్రవర్తి కనపడ్డాడు. అతనువీడున్నా ఆమెను అంతాక్రమించుతారు. రూపానికి తగినగుణం. అలాంటివే దయాదాక్షిణ్యాలుకూడా వున్నాయి ఆమెలో” అన్నాడు

“చక్రవర్తి ఎవరు?” పుష్యేంద్రుడు అడిగాడు.

“బాబుగారి మెస్సేజ్ వంటచేస్తూ ఉండేవాడు: అతనికి అంతా తెలుసు. బిహారినోటినుండి వినిచేతలాలో ఎవరో బ్రాహ్మణుల ఇంటి వద్ద నాకించేసుకుంటూ వుండగా జబ్బుపడి పాప నూపసిది నెలవు అడిగింది. అప్పుడు ఆ నిర్దయుడు ‘నీమండుమాకులకు ఏడురూపాయ లైనాయి. ఇచ్చి కదలమన్నాడు’ అని విన్నాను. బ్రాహ్మణులు అంతకుముందు లుంటారా? డబ్బుకని బాబుగారి వద్దకు నడిచివచ్చింది. ఇటు బాబుగారి స్వభావముకూడా కొంచెం విశాలమైంది. డబ్బు దస్కం ఎవరడిగినా లేదనటలేదు! కాని దాని దురదృష్టం-ఆరాత్రే - బాబుగారి తెలివితక్కువ స్నేహితుడొకడు సపరివార గా అక్కడికి వచ్చాడు. చిన్నకొయ్య స్నానంచేసి ఇంట్లోకి - వస్తావుంది. ఇది వారు చూచారు. - ఆ రాత్రి వుండమ్మనా! ఆమెను చూడగానే క్రోధంతో భార్యను తీసుకొని తిరిగి వెళ్లిపోయాడు. చిన్న బాబుగారు విభ్రాంతులైపోయారు. కాని మా సావిత్రి చాల అభిమానం కలది. ఈ అవసరం సహించుకొని దనుకున్నావా? ఇక్కడ అక్కడ పచ్చినీర్లుకూడా మింగుకుండా వెంటనే వెళ్లిపోయింది. అప్పటినుండి ఆమె అంతేమీ తెలియటలేదు” అన్నది మోక్షగా.

వుపేంద్రుడు స్తబ్ధుడై కూర్చోబడిపోయాడు. ఆరాత్రి ... నిష్ఠూర చరిత్రంతా అతని కళ్ళలో మెలగసాగింది. మోక్షదా మాటల్లో సంగమైనా నిజ ముంటే- నేను ఇంతకాలముండి ఈసడిస్తూన్న సావిత్రి ఎంత విచిత్రమైన వ్యక్తి అన్నప్రశ్న చెలరేగింది.

మోక్షదా తన పనిమీద వెళ్లిపోయింది. కాని వుపేంద్రుడు అక్కడే ఆలోచిస్తూ కూర్చుని వుండిపోయాడు. ఆరు నెలలకు పూర్వం ఈ సంగతులన్నీ అతను వినమకూడా లేదు. అన్యాయ, మిస్య, కలంకాలలో కలుషితమైనదానిని విమంశగా పరిత్యజించటం లేవనినది. అందుకే అతను సతీమణిలాంటి బాల్య స్నేహితునికూడా పరిత్యజించాడు. కాని ఇవ్వోళ్ళ మోక్షదామాటలలో అతని రెప్పలు బరుకెక్కినాయి. స్ఫటికమణిలాంటి స్వచ్ఛమైన అతని కఠినహృదయం ఇవ్వోళ్ళ ఒక అజ్ఞాతనారియొక్క కలంకిత ప్రణయవేదనాగాధ చెవిని పడగానే ఆ స్వచ్ఛతమీద కొంచెం మచ్చపడింది. దీనిని గురించి అతను ఆలోచించినట్లయితే ఈ బలహీనం ఇంతవరకు ఆ స్ఫటికపురాతికిందే వుందని గ్రహించేవాడు. మరబాల అతని సంగతాన్ని హరించిపోయినతర్వాత - ఈ అవకాశం చూచుకొని ఇవన్నీ ఒక పెద్దప్రవాహాలాగా అతని రాతిగుండెను భేదించుకొని బైటికి

వచ్చాయి. సురబాల అతన్ని ఎంత శక్తిహీనుణ్ణి చేసిందో తెలుసుకున్న నిర్వాసి వుచేంద్రుడు భయపడిపోయాడు.

కాని అతని ధాన్యం అటుపోలేదు. కేవలం అతను శూన్య దృష్టితో చూస్తూ కూర్చున్నాడు. ఏదో అపరిచితసావిత్రి ప్రేమగాధ సురబాల గుడి చూపులాగ అతని నుంచునులో నాటుకుపోయింది.

భువనముఖోపాధ్యాయుని పిలుపుతో అతని ధ్యానం భంగమైంది. అతను దగ్గుతూ గదిలో అడుగుపెట్టి “మీరు నన్ను పిలిచారా?” అన్నాడు.

“కూర్చో. నువ్వు సావిత్రిని ఎరుగున్నావా?” అన్నాడు వుచేంద్రుడు.

ముఖోపాధ్యాయుడు తలవంచుకొని “ఆఁ ఎరుగున్నాను” అన్నాడు.

“ఆమెను గురించి నీకు తెలిసిన సవకతు నాతో చెప్పగలవా?”

“ఎదురు చెప్పను?” అతను గంభీరంగా తన అపరాధగాధవంతా చెప్పి వినిపించాడు. చివరికి “నేనూ నున్నంత కుటుంబములో నిష్టనే బాబూ! కాని మొదట నేను ఈ విషయం ప్రహించినట్లయితే ఈ బాటకొక్క వాళ్ళేకాదు! ఇవ్వాళ నేను పరాయి దేశంలో ఈ హోటలుపైల్ల వాయిద్య దగ్గర కూర్చుని పాల్గొనుకొనే అవసరము వుండేది కాదు. ఆమె బ్రతికి వండగా ఆమె నెవను చెరచలేరని నా నమ్మకం” అన్నాడు.

“ఇప్పుడు చెప్పేస్తాం నీ యీ నమ్మకాన్ని వెట్టుకొని?”

“అయినా ఆమె ఏమీ చెడిపోలేదని పరలోకంలో సమాధాన మివ్వ గలను” అన్నాడు ముఖోపాధ్యాయుడు.

అతను వెళ్ళిపోయిన తర్వాత వుచేంద్రుడు శుభావిధిగా మూర్ఖునిగా కూర్చుని వుండిపోయాడు. ‘నీవు చేసింది మంచిది కాదు! వుచేంద్ర! మూర్ఖునిగా మహాప్రళాభాలనుకూడా తృణప్రాయంగా జయించి కేవల నిష్కారం. త్రిని అవమానపడచే అధికారం నీకేమీలేదు’ అని అతని మనసు మాటమీటికి అతడు శలతో పొడవకాగింది.

ఆ సాయంత్రమే వుచేంద్రుడు భువనముఖోపాధ్యాయుని హోటలు వదిలి బుగోహోటికి వెళ్ళిపోయాడు.

కాని సముద్ర వాతావరణం అతనికి స్వస్థత చిక్కించ లేదు. ప్రాణైక్కినకొద్దే అతనికి జ్వరం ఎక్కువ కాసాగింది. గోమగోహాడీ అతన్ని పరలోక

వాసిని-పతి వియోగ సురబాల దాపుకు చేర్చుతూవుందని అతను లోలోన గ్రహిస్తూవున్నాడు.

ఈ విధంగా సముద్రతీరపు ఈ నిర్జన ప్రదేశంలో ఈలోకపు జీవితావధి నిత్యా తగ్గిపోతూవుండగా ఒకనాడు బిహారి వుత్తరం ఇంటివద్దనుండి తిరిగి అతినిద్ర పడి-ది.

తలుపుకురాగానే అతని హృదయంలో నూదిలాగ బాధకలిగేవ్యక్తిని అనవసరంగా అనాలోచితంగా త్యజించిన వ్యథ నిత్యా వృద్ధికాసాగింది. ఇది అతని అంతర్యామికే తెలుసు. కాని ఇవ్వార బాల్యమిత్రుని భయంకర రోగాన్ని గురించి చికిత్స, పథ్యసానాదులు సరిగా లేకపోవటం ఆదిగాగల విషయాలు బిహారి ఉత్తరంద్వారా తెలుసుకొని-ఎంతోకాలానికి ఇవార వుపేంద్రుని కుష్మాధరాలమీద సన్నని చిరునవ్వురేఖలు పరుగెత్తాయి. ఇక అతని రోజులుకూడా దగ్గరకు వస్తున్నవని పాప మాతనికి తెలియనే తెలియదు. అతని చేతికి మరొకవ్యక్తి సేవాశుశ్రూషల గురుతరభారం అప్పగించ దలచు కున్నాడు. ఏమైనా ఆరోజునే వుపేంద్రుడు తన సామాన సర్దుకుని ప్రయాణ మయ్యాడు.

౪౦

జ్యోతిష్ హైకోర్టునుంచి తిరిగివచ్చి ఇంట్లో అడుగుపెట్టగానే ఎదు రుగా సరోజినీ, శకాంతుడు ఈజీచైర్లమీద కూర్చుని మాట్లాడుతూ వుండటం చూచాడు.

శకాంకమోహనుడు లేచి నుంచుని చిరునవ్వుతో “ఇవ్వార పనులు త్వరగా అయిపోయినయి. ఇక్కడే కాఫీత్రాగి కలిసి క్లబ్బుకు వెళ్ళవచ్చు నను కుని వచ్చాను” అన్నాడు.

“మంచిదే! మంచిదే!” అని జ్యోతిష్ నవ్వు ఆపుకొని ఇంట్లోకి వెళ్ళి పోయాడు.

సరోజిని అన్న పెంట లోపలికి వెళ్ళుతూ వుండేప్పుటికి జ్యోతిష్ చూచి వెనక్కితిరిగి నుంచుని గదమాయిస్తూ “అతిథిని వంటరిగా వదిలిపెట్టి నువ్వు... నీ తెలివి ఏమైంది సరోజిని!” అన్నాడు.

సరోజిని మళ్ళా కుప్పేసిగావకు వెళ్ళి కూర్చుంది. ఆమె మొహం ఎర్రబడింది.

జ్యోతిష్ అబ్బానుసారంగా కోర్టునుండి వచ్చినవిగ్వాత కోటు హేటులేసి కాళ్ళుచేతులు కడుక్కుని కాఫీ తీసుకొనకలసినట్టుంది. తల్లదర్శనంవెల్లి “శకాంశమోహముడు వచ్చాడు. కాఫీ టైటికి పుపించుఅమ్మ!” అన్నాడు జ్యోతిష్.

“సరే, సరోజిని టైటువుందా?” అన్నది తల్లి.

“జ్యోతిష్ తెలకాయ వూగించి “వున్నది” అన్నాడు. తర్వాత మళ్ళా కొంచెంసేపు మెదలకుండా వూసుకొని “అయితే, ఏదోమూలైనీ మనిషి ప్రపంచంలో ఎక్కడైనా వున్నాడా అమ్మ!” అన్నాడు.

జ్యోతిష్ తారికికి ఈ ప్రశ్న వచ్చలేదు. “మాటిమాటికి మచ్చ నన్ను అలాంటి ప్రశ్న వేస్తామెందుకు జ్యోతిష్? ఇక నాదేమీ లేదని నీకేనేనాల్లు చెప్పాను. నీకు వచ్చినవాడికే యిచ్చిచెయ్యి సరోజినిని” అన్నది.

“కలకంలేనిమనిషి ఎవరమ్మ? నేను అనేకవిధాల ఆలోచించి చూచాను. ఈ సంబంధం చేసినందుకల్ల సరోజిని ఏమీ కన్నపడదు. ఇవీగాక ఇప్పుడామె పెద్దదికూడా అయింది-ఆమె అభిప్రాయం తెలుసుకోకుండా ఏపని చేయటమైనా మంచికాదు” అన్నాడు జ్యోతిష్. ఇంకెలా సరోజిని అన్నదగ్గరకువచ్చి చుంచున్నది.

తల్లి సామానుగదిలోంచి మాట్లాడుతూవుంది. అందుచేత కూసుకుని చూడలేదు. జ్యోతిష్ మాటకు ఆమె విసుక్కుని “ఆమె అభిప్రాయం తెలుసుకోకుండా పెళ్లిచెయ్యమని నే నెప్పుడూ అనలేను నాయనా! నా మనోవాంఛ మీ అన్నా చెల్లెలూ ఇద్దరుకలసి తీర్చకపోవటం-ఆమె మనసులో భావాన్ని తెలుసుకోవటంవల్లనేనా? నాకు అంతా తెలుసు నాయనా! తెలిసే నోరుమూసుకు కూర్చున్నాను. ఇప్పుడునాకు.....” అని ఆమె కాఫీ సామాను టైటికి తీసికొచ్చింది. సరోజిని సిగ్గుతో కుంగిపోతూవుంది. కాని

తక్కి ఏమీ తెలియదు. జ్యోతిషు సమాధానం చెప్పకముందే తన మాటల భోజనానికి “ఆమెకు ఎవరిని చేసుకోవాలని కుతూహలంగా వుంటే అతనికే యిచ్చి చెయ్యి నాయనా! మాటిమాటికి నా అభిప్రాయం తెలుసుకునేంత అవసరమేమిటి! నా వుద్దేశం స్పష్టంగానే చెప్పేశానుగా” అన్నది.

చెల్లెలి సిగ్గుచాచి జ్యోతిషుకూడా చాలసిగ్గుపడ్డాడు. కాని తన మనసులో వుండేకాన్ని ఆపుకొని చిరునవ్వుతో “ఆ వుద్దేశమే సంతోషపూర్వకంగా యివ్వాలి అమ్మా!” అన్నాడు.

“సంతోషపూర్వకంగానే యిస్తున్నాను నాయనా! ఇకమీరు నన్ను యాతన పెట్టకండి” అన్నది జ్యోతిషుని.

జ్యోతిషు కొంచెంసేపు మెదలకుండా వూరకొని-ప్రసంగం ఇంతవరకు వచ్చినప్పుడు ఇవ్వాలే ఏదోవిధంగా తేల్చుకోవాలని నిశ్చయించు కొన్నాడు. కారణం క్లబ్బులోను తైబ్రీలోనూ - అంతటా ఈ విషయాన్ని గురించే ఆలోచన జరుగుతూవుంది. కాని ఎవరికి ఏమికానున్నదో అర్థంకావటంలేదు. ఇంట్లో ఈ ప్రసంగం రాగానే వెంటనే ముగిసిపోయేది. ముందుకు సాగి పోయేదికాదు. శకాంతుణ్ణికూడా ఈ పీకులాటతో ఇంకెక్కువకాలం యాతన పెట్టటం మంచిదికాదు. “అయితే మనవారి నలుగురివ్యక్త వచ్చే ఆదివారంనాడు ఖాయపర్చకుండామా? ఏమంటావు అమ్మా?” అన్నాడు.

“మంచిదే!” అన్నది లిల్లి.

సరోజిని మెల్లగా తన పదిలోకి వెళ్ళిపోయింది.

ఆదివారం ఉదయం జ్యోతిషుకడేరి బంధు మిత్రులతో నిండి వుంది. సంబంధం ఖాయమై వివాహం నిశ్చయమైన తర్వాత - భోజనా లవీ కూడా ఇక్కడే జరుగుతాయి. ఇవ్వాలే శకాంతుని నేషవిన్యాసాలలోనేకాదు-విశేషం కనపడేది - అతని వదనంమీదకూడా చిరునవ్వు నాట్య మాడుతూవుంది. కొంతమంది స్త్రీలుకూడా వచ్చారు. కాని ఆశ్చర్య మేమిటంటే సరోజినిమాత్రం రాలేదు. మనిషి పంపిన తర్వాతి ఎంతసేపటికీ రాకపోయేప్పటికి జ్యోతిషు స్వయంగా వెళ్ళి రమ్మని పిల్చాడు. మరొకనాడు ఆమె ఇలాంటిపనిచేస్తే నేర స్తురాలుగా పరిగణించబడేది. కాని ఇవ్వాలే ఆమె క్షమాార్థురాలు.

తర్వాత పిలుపులమీద పిలుపులువెళ్ళిన తర్వాత తొమ్మిదింటలకు సరోజిని వచ్చింది. ఆమె మొహమాచి అందరూ ఆశ్చర్యపోయారు. మొహం నల్ల

బడింది, కళ్ళు ఎర్రబడ్డాయి-రాత్రంతా నిద్రలేనట్లు. జ్యోతిష్ స్థిరవృద్ధితో ఆమె మొహం కేసిమాచి చూడబుద్ధుడై పోయాడు. కాని కొంచెంసేపు వున్న తర్వాత అంతకుంటే ఎక్కువ ఆశ్చర్యం కలిగేది అలాగే తెలియదు. ఆ మహాశ్చర్యం వుండేదని ఛాయలో ని ఎదురుగానున్న పరగా తొలగించి ఇంట్లోకివచ్చింది. జ్యోతిష్ త్రుళ్ళిడి “ఏరకం? వుండేదా?” అన్నాడు.

“వుండేదా?” అన్నది సోజిని.

పూటివేళ కాకపోయినప్పటికీ అప్పుడూ మీద వుండే ద్రునిగుర్తించేవారే కాకపోయినా ముందుగా ఇంకా ముందుగా అని వారికళ్ళకే నమృతం కలగటంలేదు. వుండేదాడు ఒక రుచ్చిమిడికూర్చిని “పండ్ల బాగుండ లేదు. పూరించుచున్నాను. ఇవ్వాలి ఇదంతా ఏమిటి?” అన్నాడు.

సోజిని దగ్గరకువచ్చి అతనిచెయ్యి తన చేతిలోకి లాక్కుని మొహం కేసిమాస్తూ “జబ్బుపడ్డావా ఏమిటి వుండేదా?” అంటూ వుండగానే ఆమె కళ్ళనిండా నీళ్లు తిరిగినాయి. వుండేదాడు తన సమస్యవదనంమీదికి చిరునవ్వు తెచ్చిపెట్టుకొని “జబ్బేమీ లేదమ్మా!” అన్నాడు.

వుండేదాడు ఆమెను ఇన్వైశే మొదటిసారిగా ‘అమ్మా’ అని సుఖో ధనతో పిలవటం. సోజిని వెంటనే కన్నీళ్లుతుడుచుకొని “పద, అగదిలోకళ్ళి కూర్చుండా” అని అతనిచెయ్యిపట్టుకొని మెల్లగా ఆ గదిలోంచి బైటికివెళ్ళి పోయింది. దానితోపాటు అగదిలో నున్న ఆనందోత్సవంకూడా ఒక్కసారి అణగిపోయింది. జ్యోతిష్వచ్చి “వుండేదాడు కొంచెంసేపు విశ్రాంతి తీసుకుంటాడు, నువ్వు ఒక్కసారి అగదిలోకి పద” అనేప్పటికి సోజిని తలకాయ తిప్పి క్లుప్తంగా “ఇవ్వాలిటికి ఆగు” అన్నది.

జ్యోతిష్ ఆశ్చర్యంతో “అగది ఎలాగి?” అన్నాడు.

సోజిని మళ్లీ అలాగే తలకాయ తిప్పి “కాదు అచ్చయ్యా, ఇవ్వాలిటికి ఆగు” అన్నది.

జుల్ తారినీ కబురుతెలిసి ఏడుస్తూవచ్చి “ఇదేంజబ్బు నాయనా! నువ్వు ఇంకొక్కడకీ తెళ్ళవద్దు వుండేదా! ఇక్కడేవుండి దాక్కిరువద్ద మందుతీసుకో, లేకపోతే రోగం నయంగాను” అన్నది.

సోజిని దాన్ని బలపరుస్తూ “అవును వుండేదా! నువ్వు మావద్దే వుండాలి” అన్నది. ఆమెకూడా ఇన్వైశే మొదటిసారిగా వుండేదాని ‘అమ్మా’

అని పిలిచింది. వుపేంద్రుడు పై దానికని పూరునుండి బయలుదేరి వచ్చాడు. ఈ సంగతి అడగకుండానే అంతా గ్రహించారు.

వుపేంద్రుడు చిరువపు నవ్వి “సరే. వుంటానుగాని, ఇవ్వాలే నన్ను వదిలి పెట్టండి” అన్నాడు.

జగత్ తారిణి ఆశ్చర్యంతో “ఇవ్వాలా? ఎందుకు?” అన్నది.

వుపేంద్రుడు సతీకుని కఠినరోగంసంగతీ, అతని ధర్మపై దానిబయ్యాన్ని గురించి - తెలిసినంతవరకు చెప్పి జేబులోంచి బిహారి వుత్తరంతిని సరోజిని చేతికిచ్చి “పదకొండున్నరకు బండివున్నది. భోజనం చేసినతర్వాత అతనిదగ్గరకి వెళ్ళాలి. తిరిగి రాగలిగితే మీ ఆశ్రయంలోనే వుంటాను” అన్నాడు.

జగత్ తారిణి హృదయం కదిలిపోయింది. ఆమె కళ్ళిల్లా మళ్ళానీళ్ళు తిరిగాయి. ఆమె సతీకుని మనసులో గాఢంగా ప్రేమిస్తుంది. ఆ సతీకుడు ఇవ్వాలే జబ్బుగావున్నాడు. రోగంతో కృశించిపోయిన వుపేంద్రుడు అతని సేవచెయ్యటానికి తెలుతున్నాడని విని ఆమె హృదయం క్రుంగిపోయింది. ఆమె కళ్ళు తుడుచుకుంటూ వుపేంద్రుని భోజనవీక్షింపు చెయ్యటానికి అక్కడనుంచి లేచి వెళ్ళిపోయింది.

సరోజిని వుత్తరం మొదటినుంచి చివరివరకు రెండుమూడుసార్లు చదివి మళ్ళా తిప్పించి కొంచెంసేపు స్తబ్ధురాలై కూర్చుంది. తర్వాత “నీమెంటు నేనుకూడా వస్తానుబాబూ!” అన్నది.

“ఇప్పుడు అనవసరంగా స్తేషనుకువచ్చి ఏమిచేస్తావు అమ్మాయి?” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

“స్తేషనుకుకాదు, సతీకబాబుగారింటికి. నన్ను కూడా మెంటు తీసుకెళ్ళు ఉపేంద్రబాబూ!” అన్నది సరోజిని.

“వైరిదాన కయ్యాలా ఏమిటి? నువ్వెలా వస్తావు?” అన్నాడు ఉపేంద్రుడు.

“నీ మెంటు వస్తాను.”

“చా! అదెలా నీవుతుంది? నీరు నిన్నెలా రానిస్తారు? నువ్వెలా వస్తావు?” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

సరోజిని తల వూగించి “లేదు, నేను తప్పకుండా వస్తాను” అని వెళ్ళి పోయింది.

జ్యోతిషు గదిలో కూర్చుని ఏకాంతంగా శకాంకునితో మాట్లాడు తున్నాడు బబ్బుకా సరోజిని సంగతులై వుంటాయి. ఆ సమయంలో సరో జిని మెల్లగా అన్న వెనుకకు వెళ్ళి నుంచుని వీపుమీద చెయ్యి వేసింది. జ్యోతిషు త్రుళ్ళిపడి వెనక్కితిరిగిచూచి “ఏమిటి సరోజా?” అన్నాడు.

సరోజిని మొహం అచ్చ చెవివర్కరకు తీసుకెళ్ళి న్యుదుస్వరంతో “సతీశ బాబుకు చాల జబ్బుగావుంటుంది” అన్నది.

జ్యోతిషు బాబు చాలచింతపడుతూ “అవును, నేనుకూడా ఇప్పుడే వింటున్నాను. అయితే వుపేంద్రబాబు ఈ సలహా దుగంటిని బండికేనా వెళ్ళేది?” అన్నాడు.

“అవును, వారివెంట నేనుకూడా వెళుతున్నాను” అన్నది సరోజిని.

“నువ్వకూడా వెళతావా? ఎక్కడికి వెళతావు?” అన్నాడు జ్యోతిషు ఆశ్చర్యంతో.

“అక్కడికే!” అన్నది సరోజిని.

జ్యోతిషు సరోజినికీసే తిరిగి “అక్కడికి అంటే? సతీశుని ఇంటికా?” అన్నాడు.

“అవును” అన్నది సరోజిని.

శకాంకుడు విస్మయశీలతలతో ఆమెకేసి చూస్తూ వుండిపోయాడు. జ్యోతిషు వుత్తేజితస్వరంతో “నీకు పిచ్చెత్తినదా ఏమిటి? అతను జబ్బుపడితే నీకేం? నువ్వు వెళ్ళటం మొదలుకు?” అన్నాడు.

సరోజిని శాంతంగా దృఢస్వరంతో “నేను వెళ్ళకపోతే ఎవరు వెళ తారు? నిజంగా వారు జబ్బుగావున్నారు అన్నయ్యా! నేను వెళ్ళక.....” ఆ తర్వాత ఆమె మాట్లాడలేకపోయింది. గొంతు నిండుటచే అన్న భుజంమీద మొహంపెట్టి వెక్కి వెక్కి ఏడ్వసాగింది.

జ్యోతిషుని కళ్ళముందునుండి ఒక మబ్బుతెర తొలగిపోయినట్లయింది. హఠాబ్దునిలాగ కొంచెంసేపు మెదలకుండా కూర్చుని మళ్ళా చేత్తో మెల్లగా చెల్లెలి తల నిమరుతూ “సరే వెళ్ళు. ఒకమనిషినికూడా వెంట తీసుకువెళ్ళు. వెళ్ళగానే ఎలావుందో తంతియిస్తే దాక్టరు రమణీరమణుడు తీసుకొని నేను కూడా వస్తాను” అని అతను ఆమెను తల ఎత్తించాలని చూచాడు. కాని

సరోజిని సిగ్గుపడి రెండుచేతులతో మొహం కప్పకొని గదిలోంచి తుర్రున పోయింది.

శకాంతమోహనుడు వెర్రివాడిలాగ చూస్తూ మళ్ళా అదే ప్రశ్న వేశాడు. “సతీశబాబుకి జబ్బుగావుంటే ఈమె వెళ్ళటమెందుకు? ఇదంతా ఏమిటో నాకేం అర్థంకావటంలేదు, జ్యోతిషుబాబూ!”

ఈ మాట జ్యోతిషు చెవులవరకూ పోయిందో లేదో చెప్పలేం. స్వప్న ములో త్రుళ్ళిపడి లేచిన మనిషిలాగ “అతనికోసం ఈమె ఇంత వ్యాకుల పడుతుందని నేను కలలోకూడా అనుకోలేదు! ఆమె చెప్పేది ఒకటి, చేసేది మరొకటి. ఇదంతా ఏమిటో నాకేం అర్థంకావటంలేదు” అంటూ బైటికి వెళ్ళిపోయాడు.

స్తేషనులోదిగి ఉపేంద్రుడు సతీశుని పూరిదారి అడిగివ్యక్తి అవ్వప్ర యితో ఆ డిస్పెన్సరీ కాంపౌండ్ రైపోయాడు. ఏదో పనిమీద స్తేషనుకు వచ్చాడు. తనయజమాని యింటికే వెళతారన్న సంగతి విని అటూఇటూ పరుగు లెత్తి సరోజినికి తునా కుదిర్చాడు. తర్వాత వుపేంద్రునితో “అకనపడేదే మహేశపురము. కబుర్లు చెప్పకుంటూ వెళుతుంటే అరగంటకంటే ఎక్కువ పట్టదు. ఎద్దులబండితప్ప ఇంకేబండి దొరకదు. కాని దానిమీద వెళితే చాల ఆలస్యం వాతుంది” అన్నాడు.

ఉపేంద్రుడు నడవగల స్థితిలో లేకపోయినా ఎద్దుబండనేప్పటికీ- అతను నడచి వెళ్ళటానికే వప్పకున్నాడు.

సరోజినిని మేనాలో కూర్చోబెట్టి ఉపేంద్రుడు ఆ యువకుని వెంట నడుస్తున్నాడు. వయసు పదిహేడు - పద్దెనిమిదికన్న ఎక్కువలేవు. మంచి చురుకైనవాడు. పేరు రామదీన్. ఇంకా రెండుమూడేళ్లు ఏదోవిధంగా తన డాక్టరుబాబువెంట వుంటావుంటే-తిర్వాత ప్రత్యేకంగా ప్రాక్టీసు పెట్టుకో వచ్చునని అతని ఆశ. వైద్యం ఏమీలేదు. చచ్చేవారు చస్తారు. బ్రతికేవారు బ్రతుకుతారు రని అతని వుద్దేశం.

వుపేంద్రుడు కొంచెం సేపుడి “మీ బాబుగారికి ఎలావుంది?” అన్నాడు.

“బాబుగారా? ఇరవై రెండు లంకణాలు. ఇప్పుడు కొంచెం స్వస్థత చిక్కింది. మంచి నేనే యిస్తున్నాను మహాశయా!” అని అతను అనేకసార్లు

తన తొమ్మిదివయసున్నాడు.

వువేంద్రుడు కొంచెం స్త్రీమితపడి “రోగం అంత ఎక్కువైందా ఏమిటి రామదీన్?” అన్నాడు.

“చాలా ఎక్కువైంది! ఒకవిధంగా ఆశలే దమకున్నాం. సుమయానికి అమ్మగారు రాకపోయినట్లయితే స్వస్థత చిక్కటమే కష్టమైపోయేది. రోగం ఎలావున్నా-మీరే చెప్పండి- ఆస్త్ర రాగిలో కలసి రాత్రియగళ్లు గంజాయి తాగుతూవుంటే-ఇంకేం నయమాకుంది! అమ్మగారు రాగానే గురువుగారి పెత్తనం వూడగొట్టింది. బోలీ, కంఠూ, త్రికూలం అన్నీ దూరంగా పారేసింది. ఆ ధూర్జమానవుడు తక్కువ పెత్తనం సాగించాడా? లేనే బాబుగారిని ప్రవర్తించాడు. ఒకరోజున వీడ్చికొట్టా, ఒకరోజున వాణ్ణికొట్టా. ఒకరోజున నామీదకూడా విరుచుకు పడ్డాడు. నాకు తగూలు పోట్లాటలు అంటే గిట్టదు. మరొక డెవడైనా అయితే ఆరోజున ఆ గాడిద దొక్కి చీల్చేవాడు” అన్నాడు రామదీన్.

“ఆ అమ్మగారు ఎవరేమిటి?” అడిగాడు వువేంద్రుడు.

“అది తెలియదు. అంతా ఆమెను అమ్మగారు అంటారు. నేనూ అంటాను” అన్నాడు రామదీన్.

“నువ్వు ఆమెను చూచావా?”

“ఆఁ చూచాను.”

“ఆమె వయస్సు ఎంతవుంటుందో చెప్పగలవా?”

రామదీన్ కొంచెం ఆలోచించి “బహుశా నలభై-ఏభై సంవత్సరాలుంటాయి. ఆమె రాకపోయినట్లయితే బాబుగారిని ఎవరు అదుపులో పెట్టగలిగేవారు? ఆమె రాకపోలే బాబుగారు బ్రతికేవారు కాదని అన్నాడు డాక్టరు” అన్నాడు రామదీన్.

ఉపేంద్రుడు రామదీన్ కంటే సతీశుని ఇంటికి వచ్చేప్పటికి నూర్కాస్త్ర మరు మవుతూవుంది. సరోజిని మేనా ముందుగానే చీరకుంది. బోయీలూ వాకిటిబైట రానిచెట్టుకింద మేనా దివి ఉపేంద్రునికోసం ఎదురు చూస్తున్నారు. ఎదురుగా ఆస్పత్రిచుట్టూ జనం మూగివున్నారు.

రామదీన్ అందరినీ తీసుకొని వెళ్ళి వరండాలో కూర్చోబెట్టి విహరింపింపమకురావటానికి లోపలికి వెళ్ళాడు. కాని అతను లేడు. డాక్టరుగారు

రోగులను చూట్టానికి వెళ్ళాడు.

ఉపేంద్రునికి అమృతగారిని గురించి అనుమానంగా వుంది. అందుకని సరోజిని అక్కడే కూర్చోమని చెప్పి పైకి వెళ్ళాడు.

సతీశుడు మంచమీద నిద్రపోతున్నాడు. సావిత్రి అతని తలపై పున కూర్చుని ధ్యానంతో చూస్తూవుంది. కిటికీలోంచి సంద్యకిరణాలు గోడమీద పడుతున్నాయి.

ఆ సమయంలో వాకిటిపరదా తొలగించిన శబ్దం విని సావిత్రి తలెత్తి చూచేప్పటికి పరిచితవ్యక్తి కనపడ్డాడు.

ఆమె చప్పున పయిటచెంగు సర్దుకుని లేచి నుంచోబోతూ వుండటం చూచి ఆగంతుకుడు ద్వారకు వచ్చి “లేవవలసిన అవసరమేమీ లేదు. నేను వుపేంద్రుణ్ణి. నువ్వేనా సావిత్రివి!” అన్నాడు.

సావిత్రి తలకాయ వూగించి “అవును” అన్నది. లజ్జతో ఆమె ఒక్కసారి భూమిలో కలిసిపోవా లనిపించింది.

“సతీశుడు నిద్రపోతున్నాడా? అతని వంట్లో ఎలా వుంది?” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

సావిత్రి తలకాయ వూగించి “కులాసాగానే వుంది” అన్నది.

వుపేంద్రుడు మెల్లగావచ్చి మంచంమీద ఒకమూల కూర్చున్నాడు. తన కర్తవ్యాన్ని అతను మొదటే నిశ్చయించుకున్నాడు. “ఆ వుత్తరం నాకు మీరు వ్రాశారా? నన్ను రమ్మని వ్రాయకపోతే తమ సుఖదుఃఖాలను తుచ్ఛంగా తలుస్తాననిగానీ, ఆ సంగతులు నాకు తెలియమనిగానీ అనుకోవద్దు. మంచిపని చేశారు. ఇదే ఆత్మీయతాపరిచయం” అన్నాడు.

సావిత్రికి స్వప్నంచూస్తున్నానా, వీరు మరో వుపేంద్రుడేమో నని పించింది. వీరు బహుశా సతీశుని వుపేంద్ర అన్న గారేమో!

వుపేంద్రుడు కొంచెంసేపు మెదలకుండా వూరుకొని “నీకింటే వయస్సులో నేను పెద్దవాణ్ణి. నేను నిన్ను సావిత్రి అంటాను. నువ్వు నన్ను అన్నా అని పిలువు. ఇవ్వాలేనుంచి నువ్వు నాకు చెల్లెలివి” అన్నాడు.

సావిత్రి మెదలకుండా లేచి వుపేంద్రుని పాదాలకు నమస్కరించి తల వంచుకునే “మీరు ఇంత ఆలస్యంగా వచ్చారేం? వుత్తరం సకాలానికి అంద లేదా?” అన్నది.

“మొన్న పూసోలో వుండగా అందింది. అక్కడినుంచే బైలుదేరి వస్తున్నాను. కాని నువ్వు మరో కఠినమైనపని చెయ్యవలసివుండవచ్చు!” అన్నాడు సహజభావంతో.

తర్వాత ఉపేంద్రుని నోరాడలేదు.

సావిత్రి ఉపేంద్రునిబూట్లు ఒకమూల ఉంచి “ఏమిపని?” అన్నది.

ఈసారికూడా ఉపేంద్రుడు నోరు మెదల్పలేదు. తర్వాత ఎంతో బలవంతాన సుకోచాస్త్రణమకొని “నీవుతప్ప అలాంటి పని చెయ్యాలవారు ఇంకెవ్వరూలేరు. చెయ్యాలి క్రితం ఉన్నది-మరొకరికి-కాని ఇప్పుడామెలేదు” అన్నాడు.

సావిత్రి నుంచుని మెదలకుండా అలనిమాటలు వింటోంది. ఇది చూచి వుపేంద్రుడు “సరేజిని కేసు విన్నావా?” అన్నాడు.

“విన్నాను” అన్నది సావిత్రి.

“బహుశా ఇప్పుడే విన్నావేమో!”

ఆమెకు అంతా తెలుసుకొన్నట్టు తలకాయతిప్పింది. అప్పుడు ఉపేంద్రుడు “నావెంటపడి వచ్చింది. కిందదిలో కూర్చునివుంది. ఆమె కేదైనా వుపాయం చూడవచ్చు!” అన్నాడు.

సావిత్రి కొంచెం ఆశురతతో “ఆమె వచ్చిందా? నేను ఇప్పుడే వెళ్ళి.....అయితే నేను ఆమెదగ్గరకు వెళ్ళవచ్చునా?” అన్నది.

ఈ సైగను ఉపేంద్రుడు తేల్చిగా గ్రహించి ముక్తికంఠంతో “ఎందుకు వెళ్ళకూడదు? మా చెల్లెలు లోకంలో ఏ స్త్రీకంటే హేయ-తలెత్తుకు తిరగలేకపోవటానికీ, సంకోచపడటానికీ? మా చెల్లెలవటమంటే భూమిమీద మామూలు పరిచయమా?” అన్నాడు.

సావిత్రి సహించలేక ఒక్కసారి వుపేంద్రుని రెండు కాళ్ళమీద పడింది. ఆమె కళ్ళవెంట అశ్రుధారలు ప్రవహిస్తున్నాయి. వుపేంద్రుడు కన్నీటితో తడిసిన ముఖమండలంమీద నారీచరిత్రలోని మహామహిమను ధ్యానంతో చూడసాగాడు.

సావిత్రి కళ్ళు తుడుచుకొని ఇంట్లోంచి బైటికి వెళ్ళిన తర్వాత వుపేంద్రుడు కేసుకనుంచి వెళ్ళి “అక్కా! తన పరిచయం చేసినయామెకు మా అక్క తమ్ముళ్ళం నేటివరకు ప్రపంచంలో చేయరాని పని ఏమీచేయలేదని

జెప్ప" అన్నాడు.

సావిత్రి వెళ్లిపోయింది. వువ్వేద్రుడు నిద్రపోతూవున్న సతీకునికేసి చూచి "సతీక్! సతీక్!" అని పిలిచాడు.

సతీకునికి మెలకువ వచ్చింది. అతను చివ్వున లేచి కళ్లు నలుపుకొని చూడసాగాడు.

"నీ వువ్వేద్ర అన్నను గుర్తించలేదా ఏమిటి?"

"వువ్వేద్ర అన్న వా!" సతీకుడు వ్యాకులిత సేత్రాలతో చూడసాగాడు.

"ఇంకా నన్ను గుర్తించలేదా?"

సతీకుని నిద్రమత్తు ఇంకా వదలలేదు. అలసట సేత్రాలతో చూచి "అఁ గుర్తించాను. నువ్వా? వువ్వేద్ర అన్నా!" అన్నాడు.

"అవును తముడ్మా, సేనే."

"అయితే ఒకసారి కాళ్ళిట్లా పెట్టు, నీ పాదాలంటి చాలాకాలమైంది"

వువ్వేద్రుడు చేతులు రెండూ జూపి ప్రాణబంధువును హృదయానికి హత్తుకున్నాడు కొంచెం సేపటివరకూ ఇద్దరూ అచేతనమూర్తులులా ఒకరి కాగిలిలో ఒకరు వుండిపోయారు. తర్వాత వువ్వేద్రుడు మెల్లగా "ఇక ఆలస్యం చెయ్యకు సతీక్, నీతో చాలా పనులున్నాయి" అన్నాడు.

"ఏమి పని? వువ్వేద్ర!" అని సతీకుడు వెనక ఏదో అడుగుల చప్పుడయ్యేప్పటికీ వెనక్కి తిరిగి చూచి ఒక్కసారి స్తంభించి పోయాడు. సావిత్రి చెయ్యి పట్టుకొని సరోజిని నడచి వస్తావుంది.

అతను ఒకసారి వువ్వేద్రునికేసి చూచి-మర్లా కళ్లు నలుపుకొని ఆ రమణులిద్దరి మొహాలకేసి మెదలకుండా చూస్తూ వుండిపోయాడు.

సరోజిని కొంచెంసేపు సతీకుని జీర్ణవదనంకేసి చూచి చివ్వున ముందుకు వచ్చి సతీకుని కాళ్లదగ్గర మొహంపెట్టి దుఃఖావేగాన్ని అణచుకోవడానికి ప్రయత్నించింది. ఎవరూ ఊహించలేదు. కాని ఈ రోదనంలో ఎంతకృధ అణగివుండోమృతం అంతా గ్రహించారు. సతీకుడు మెదలకుండా కొయ్యబొమ్మలాగ కూర్చుని వుండిపోయాడు. అతని హృదయాంతర్భాగం ఏదో ఒక విధమైన అక్యక్త ఆనందతరంగాలలో పొంగిపోసాగింది. మరోవైపున ఒక కఠినసమస్యపూతప్రతిఘాతంలో భీతిపోసాగాడు. చాల సేపటివరకు ఎవరినోటివెంటా మాటరాలేదు. గోగూళివేళ ఆ నిశ్శబ్దగృహంలో సరోజిని

దుఃఖావేగాన్ని బలవంతుగా ఆపుకున్నా నిట్టూర్పుల శిష్యుడుమాత్రం వస్తూనే వుండి. వుపేంద్రుని కంఠస్వరం ఆ కాంతాన్ని కన్నపరచింది. అతను చేతతో మెల్లగా సరోజినితల నిమురుతూ “నేనూ ఎవరిదై నా, ఇప్పుడుదాన్ని మనసులో పెట్టుకోకు సతీత్. నా చెల్లెల్ని నువ్వు ఇవ్వాలే తప్పించాలి. చాలకాలంకుడి ఈ మెచ్చాదయంలో సంచితు చేసుకున్న నాఖం ఇవ్వాలే నీ నేనకోసం నావెంట పంపింది. నిజం సావిత్రి! నన్నొక ముఠా వేలవేసుకుంటే పని సాగదు. నువ్వు ఈ మరణోన్ముఖసోదరుని కిష్టాలను, వాళ్ళతన ఇవ్వాలే నుండి నువ్వు భుజాన ఎత్తుకోవాలి. రా అమ్మ! నావల్లనకు వచ్చిపోయి” అన్నాడు.

సావిత్రి కేరునిని సరోజిని సిగ్గు - క్షోభా ముచి తలపైకెత్తుకొని నుంచున్నది. ఇంకానేపట్టిసుంటే సరోజిని సావిత్రి వుపేంద్రునికి ఏదో అత్యుబంధు వనుకుంటూవుంది.

సావిత్రి మెదలకుండా వుపేంద్రుని పాదాలవద్దకు వచ్చి కూర్చున్నది. వుపేంద్రుడు ఆమె తలమీద చెయ్యివేసి “నేను నిన్ను త్రిమాపూ కోరుకొని, నిన్నవమానపర్చుకున్నా నవకోవద్దు సావిత్రి! కాని నన్ను నువ్వమాత్రం త్రిమిచాలి. సతీత్. నే నిదివరకు నిన్ను చేసిన అవమానాలూ, అనిష్టాలూ అన్నీ వర్చిపో” అన్నాడు.

సతీశు డేమంటాడు? అతనికేమీ అర్థంకాలేదు. అతను నోటిమాట లేకుండా కళ్ళప్పళించుకొని చూస్తూ వుండిపోయాడు.

వుపేంద్రుడు వుదాసీనంగా నవ్వి “మీ రేమనుకుంటున్నారో నాకు తెలుసు సతీత్! గంభీరంగావుండే మీ వుపేంద్రులన్న పిల్లవాడిలాగ ఇలా వాగుతా డేమా అనుకుంటున్నారు. కాని నీ వుపేంద్ర అన్న నాలుక ఎప్పటి నుండి కట్టుబడిపోయిందో నీకు తెలియదు. అందుకని మనసులో కూడకెట్టు కున్న విషయాలన్నీ ఇవ్వాలే పెరిగిపైటికివస్తున్నాయి. ఎలా అణచను?” అన్నాడు.

వుపేంద్రునిమాటల ధోరణిచూచి సతీశుని గుండె ఏదో అజ్ఞాత ఆశం తో కొట్టుకోసాగింది. అతను 2.3విషయం తెలుసుకోదలచుకున్నాడు. కాని అతని నోరావలేదు. అలా కళ్ళప్పళించుకొని చూస్తూ వుండిపోయాడు

ఉపేంద్రుడు సరోజిని ముహంకేసిచూచి సతీశునితో “నీకు నవమా కుంది. సుఖంగా వుండమని ఆకీర్షిస్తున్నాను. నేను మా చెల్లెల్ని తీసుకు

వెళ్ళిపోతాను” అని వుపేంద్రుడు మెల్లగా వేళ్ళతో సావిత్రితల నిమిరుతూ “నా భారం వహించేవారు నువ్వు మినహా ఇంకెవరూ లేరు సావిత్రి! మహాచెడ్డ గోగం. ఎవరిని దగ్గరకు పిలవటానికి ధైర్యం చాలటంలేదు. మంచిదీకాదు. పరోపకారంకోసం జీవిస్తూండే నీబోటి సోదరికి నాభారమంతా అప్పగించ దల చాను. వస్తావా నావెంట? సతీశుని వదలి వెట్టటంవల్ల కష్టంకలిగితే కలగనీ! ఇంతకింటే ఎన్ని కష్టాలనో దుఃఖాలనో సహించితేగాని భగవంతుడు మను ష్యుని హినిగా తయారు చేయలేడు” అన్నాడు.

అదేసత్త సతీశుని మనసులో మెల్లమెల్లగా వచ్చింది. “మావదిన బాగుండా వుపేంద్రబాబూ! ఆమె జబ్బులో వుండగానే నేను ఇక్కడికి వచ్చేశాను” అన్నాడు తలవని తెలంపుగా.

వుపేంద్రుడు కొంచెంసేపు పళ్ళతో పెదవులను కిరచి పట్టుకున్నాడు. తర్వాత తన అలవాటుచొప్పున ఒకసారి వైకిచూచి “ఈ లోకంలోలేదు సతీశ్! న న్నొదిలిపోయింది” అన్నాడు.

“సురబాల వదిన చెనిపోయిందా?” సరోజిని ఒక్కసారి అరచింది.

“పోయింది” అన్నాడు వుపేంద్రుడు. సతీశుడు దిండుమీద మూర్ఛా పాటునలాగ ఆనుకొని కూనర్థంలోకి చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

“సురబాలలేదు, చెనిపోయింది” ఈమాట వుపేంద్రుని నోటివెంట చాల చులకనగానే వచ్చింది. కాని యీ వుండకపోవటమేమిటో సతీశునికంటే ఎవరికి ఎక్కువ తెలుసు? సరోజినికంటే ఎవరు ఎక్కువ చూచారు? సావిత్రికంటే ఎవ రెక్కువ విన్నారు?

అయినా సురబాలలేదు. చెనిపోయింది. సతీశుని మొహంకేసిచూచి వుపేంద్రుడు కొంచెం చిరునవ్వునవ్వి “భగవంతుడు చెంత చేర్చుకున్న దానికి ఇంకా విచారించి లాభమేమిటి! కాని ఆ అంతిమసమయంలో దివాలకుడు దగ్గర వున్నట్టుంటే బాగుండేది. నాడికి తల్లిదండ్రులు లేరు. చిన్నతనంనుండి పెంచి-పోషించి ఇంతవాణ్ణి చేశాను. ఎక్కడికి పోయాడో అంతులేదు. చెనిపోకముందు అతన్ని చూడాలనో లేదో తెలియదు” అన్నాడు.

సతీశుడు అదేవిధంగా మూర్ఛితునిలాగ వుండి “దివాలకుడు ఏమ య్యాడు వుపేంద్రబాబూ!” అన్నాడు.

“ఏమయ్యాడో ఎవరికి తెలుసు? కలకత్తాలో హరన్ బాబుగారింటివద్దవుండి చదవమని చెప్పాను. ఈ సిగ్గుమాలినమాట ఎవరితోనూ చెప్పలేగిందికూడా కాదు-చెప్పటానికి ఇష్టంకూడలేదు. ఇంటిదగ్గరవారు ఇష్టపడుకూడా వాడు కలకత్తాలోనే చదువుతున్నాడనుకుంటున్నాను. సుగబాల వాణ్ణి ఎంతగానో ప్రేమిస్తావు చేది; పాపం, పనిపాపాన్ని ముందు వాడిని చూడాలన్నది కూడాను. కాని ఆమె కోర్కె తీర్చలేకపోయాను. వాడు హరన్ బాబు భార్యను తీసుకుని ఎక్కడికి లేచిపోయాడో అతనితోను” అన్నాడు పుషేంద్రుడు.

త్రివ్యంతు ముగ్ధురూ మెలకుండా పూవుతున్నాడు. గదిలో జనశూన్య స్వభావంలాగ నీరవత వ్యాపించింది.

ఎవరూ పుషేంద్రుని మొహానికి మాడలేకపోయారు.

సావిత్రి సతీసునిద్వారా సంతోషాన్ని పొన్నది. ఈమనిషి ఇలాంటి శూన్యతను ఏమిస్తున్నాలో నిమిషంచూడాలి? ఈ వ్యక్తి అతని తన నిత్య జీవితంగాత్రీ ఎలా సాగిస్తున్నాడా? హృదయంలోపల ఇంకా చోచకారం వున్నా ప్రతి ఏమీ లేదేమో? అతను ఎవరినూ ఏమీ పొందాడా? అతను సుఖదుఃఖాలను ఇంకా తేలిక చేశాడేమో? అని ఆలోచించసాగింది.

ఆమె పుషేంద్రుని పాదాలు వస్తుతూ “ఇలాంటి బుద్ధిగా మీకు గాలి, మార్పు అవసరం” అన్నది.

పుషేంద్రుడు ఆమెతలమీద చెయ్యిపెట్టి “అవునమ్మా! అదే దాక్షిణ్య కూడా చెబుతున్నాడు. కాని భగవంతుడి పిలుపు దగ్గరకు వస్తున్నవాడికి ఏమిలాభం?” అన్నాడు.

“లేకపోనీయండి. కాని మనం కొండమీదికి వెళ్ళివుంటాం” అన్నది సావిత్రి.

పుషేంద్రుడు నవ్వి “సరే, అలాగే వెళదాం” అన్నాడు.

దుర్గాపూజ దగ్గరకువచ్చింది. సతీసుని స్వస్థత పూర్తిగా చిక్కరి ముందే బెంగాలీల సర్వశ్రేష్ఠ ఆవంత్ శివదినాలు సుఖస్వప్నాలాగ గడిచిపోయినాయి. మరి కొన్నిరోజులు ఇక్కడ పుడాలనివున్నా పుషేంద్రుని శరీరావస్థమాలి సావిత్రి త్రయోదశిరోజునే ప్రమాణం నిశ్చయించింది. పుషేంద్రుడు అడ్డుపెట్టిగా “అలా పిలుగాయబాబూ! సతీశ బాబుకి ఇష్టపడు స్వస్థత చిక్కింది. శరీరంలో పుష్టివచ్చేవరకు నేను

ఇక్కడవుంటే-రోజురోజుకీ కృశిస్తున్న నీ యీ శరీరుకూడా దక్కదు. నువ్వు అడ్డుపెట్టుకుబాబూ” అన్నది సావిత్రి.

వుచేంద్రుడు చిరునవ్వునవ్వి “సరే వస్తాను. కాని అక్కడికి వెళితే మాత్రం దక్కుతుందా?” అన్నాడు.

సావిత్రి ఇంకేం వాదించకుండా తనపనిమీద వెళ్ళిపోయింది. వుచేంద్రుని జీవితం ఇక్కడ శాంతంగా గడుస్తూవుంది. అందుచేత అతనికి వెళ్ళవలసిన తొందరేమీ లేదు. ప్రయాణం ఇంత దాపుకు వస్తుందని అతనికి నమ్మకం కూడా లేదు. కాని సతీశుని మొహం వాడిపోయింది. సావిత్రి హఠాత్ అతనికి బాగా పరిచయ ముంది. ఆమె ఎవరిమాటా వినదు. ఆమె పంచకు వచ్చినవారు - చివరివరకు అణగి వుండవలసిన సంగతి అతనికి బాగా తెలుసు. అందుచేత త్రయోదశి తథి ఏవిధంగానూ వెళ్ళనివ్వదు. దీనిలో అతనికేమీ సందేహంలేదు. కాని అతి నేమీ మాట్లాడలేదు. మర్నాడుకూడా అతని విషయమై ఏమీ మాట్లాడలేదు. అతని ఎదుటే బిహారీ సజలనేత్రాలతో “మళ్ళీ ఎప్పుడు కనపడతావమ్మా” అన్నాడు. సతీశుడు మెదలకుండా వూరుకున్నాడు.

సావిత్రి సతీశుని మొహంకేసి కనుకొలకులాగించి చూచి గంభీరంగా “మీబాబుగారి వివాహానికి నుళ్ళీవస్తాను. బిహారీ! మీబాబుగారు జ్ఞాపకముందు కొని పిలవనంపితే.....” అన్నది.

పదిరోజులక్రితం సరోజినిని తీసుకువెళ్ళడానికి జ్యోతిష వచ్చిన రోజునే వుచేంద్రుని మధ్యవర్తిత్వాన సరోజినీసతీశుల వివాహం నిశ్చయమైంది.

సతీశుడేమీ అడ్డుపెట్టలేదు. సావిత్రికూడా మాననంహించింది.

వెళ్ళటానికి వుచేంద్రుడు కొంచెం విచారపడి “నీ శరీరం అలా అస్వస్థంగా వున్నట్టు కనపడుతుండే సతీశ్? రేపటినుంచి నువ్వు చాల విచారంగా వుంటావా!” అన్నాడు.

సతీశుడు వుదాసినస్వరంతో “స్వస్థంగానే వుంది. విశేషమేమీ లేదు” అన్నాడు.

వుచేంద్రుడు బైటికి వెళ్ళిపోయిన తర్వాత సావిత్రి లోపలికివచ్చింది. అతని కళ్ళు రెండు ఎర్రబడి వున్నాయి. రెప్పలు-కన్నీటితో తడిసి బరువెక్కి

నాయి. ఈ సంగతి అతనికి పి చాస్తూంటేనే కనపడుతూవుంది. సావిత్రి పట్టువేయించుకొని “మాట లెప్పుగుగా?” అన్నది.

“తప్పను.”

“సారాయి, గంజాయి ఎప్పుడు ముట్టివుగా?”

“ముట్టిను”

“నన్నడగకుండా మంత్రతంత్రాల వైపుకుకూడా మొగ్గువుగా?”

“మొగ్గును.”

“స్వస్థత సరిగా చిక్కేరరకు రెజ్జాల్స కొకిసారి వుత్తరం రాస్తూ ఉంటావుగదూ?”

“రాస్తాను”

“దానిలో ఏమీ దాచవుగదా?”

“అయితే వెళ్లివస్తాను” అని సావిత్రి చప్పున చేసుకునిపోయింది. తల వంచుకు బైటికి వెళ్ళిపోయింది.

సతీశుడు మంచంమీద కూర్చుని వున్నవాడు పండుకున్నాడు. పండు రావటానికి కిందకుదిగి వెళ్ళే ప్రయత్నంకూడా చెయ్యలేదు.

పట్టు రెండు మేనాలు సిద్ధంగావున్నాయి. సావిత్రి దప్పటి కప్పుకుని మెల్లగా బైటికివచ్చి మరోగదిలోకి వెళుతూవుండేప్పటికి బిహారి పరుగెత్తుకు వచ్చి “ఒకసారి వచ్చి వెళ్ళు అమ్మగారూ? బాబుగారు ఏదో అవసరమైన పని వుందని పిలుచుకురమ్మన్నారు” అన్నాడు.

సావిత్రి తిరిగివచ్చింది. వుపేంద్రుడు మాట్లాడుతూ వున్నా అతని ధ్యానమంతా ఇటే వున్నది. చివరికి సతీశుడు ఏమైనా అడ్డుపెడతా చేమానని సావిత్రికి మొదటినుంచీ భయంగానే వు ది-సతీశుని దిలోకి వెళ్ళి చూచింది- సతీశుడు మరోవైపు మొహంపెట్టి పండుకొనివున్నాడు. మంచందగ్గరకు వెళ్ళి సావిత్రి నవ్వుతూ “ఏమిటిబాబూ! మమ్మల్ని ఈ క్రైమకు వెళ్ళనివ్వకా ఏమిటి?” అన్నది. సతీశుడు చప్పున సావిత్రి పి తిరిగి చెయిజాపి ఆమె దుప్పటి గట్టిగా పట్టుకొని, “కూర్చో! నిన్ను వెళ్ళనివ్వను. ఇది నాపూరు, నా యిల్లు, నా యిష్టంలేకుండా నిన్ను పదిమంది వుపేంద్రులువచ్చినా తీసుకువెళ్ళలేరు.” అన్నాడు.

సావిత్రి స్తబ్ధురాలైపోయింది. సతీశుని కళ్ళు హింసాపూరితమైపోయి నాయి. అతని ఈదృష్టి అతని స్వభావానికి వూర్తిగా వ్యతిరేకం.

అదిలింపులు బలవంతాలవల్ల పనిజరగదని సావిత్రి గ్రహించింది. ఆమె మంచంమీద ఒక పక్కగా కూర్చుని ఆప్యాయంగా స్నేహపూరితస్వరంతో “చా! ఎలాంటిమాటలు మాట్లాడతావు? వారు నన్ను బలవంతంగా తీసి కెళ్ళటంలేదు. వారికి భార్యలేదు. తమ్ముడు లేడు. నువ్వు లేవు - అలాంటి కథనగోగంలో శుక్రహుచేసేవారు ఎవరూలేరు. అందుకేనే వారు నిన్నడిగి నన్ను తీసుకెళ్ళుతున్నారు? దీనిని బలవంతంగా తీసికెళ్ళటమంటారా?” అన్నది.

సతీశుడు తల గట్టిగా తిప్పి “ఇది అబద్ధం, మోసపుచ్చటం. వారు జ్యోతిష్ బాబు మొహంచూచి నిన్ను నావద్దనుంచి తొలగించదలచారు. రెండు రోజులనుండీ ఎడతెరిపిలేకుండా ఆలోచించి ఆలోచించి - నేను ఈ నిశ్చయానికే వచ్చాను. మెదలకుండా సహిస్తున్నవాడిమీదే-అందరూ అన్ని అత్యాచారాలు చెయ్యాలనుకుంటారు. దీనికి కారణం ఏమైనాకానీ, నిన్ను మాత్రం వెళ్ళనియ్యను. పోనీ, యీవిషయాన్ని తర్కంలోకి దింపి బుర్రలు చెడగొట్టుకోటం నాకు ఇష్టంలేదు. బిహారీ! కిందికి వెళ్ళి చెప్ప.....”

సావిత్రి చప్పన చేత్తో అతనినోరు మూసి “నువ్వు పిచ్చివాడివై పోయావా ఏమిటి? అతని వుద్దేశం బాగుండలేదనే అనుకుందాం. కాని నన్ను వుంచుకొని నువ్వు ఏమిచేస్తావు చెప్ప?” అన్నది.

సతీశుడు క్షణసేపు మెదలకుండా వూరుకొని “నేను నిన్ను వెళ్ళిచేసుకుంటానని చెబితే?” అన్నాడు.

“దీనికి నాకు ఇష్టంలేదని అంటే?” అన్నది సావిత్రి.

“నీ యిష్టానిష్టాలతో వచ్చేదీ పోయేదీ ఏమీలేదు” అన్నాడు సతీశుడు.

సావిత్రి భయపడుతూ చిరునవ్వు నవ్వి “అయితే నన్ను బలవంతంగా వెళ్ళిచేసుకుంటావా?” అని చిరునవ్వును గంభీరంగా మార్చి సతీశుని మొహం మీదవెండ్రుకలను ప్రేమతో చేత్తో మెల్లగా తొలిగిస్తూ “చా! అలాంటి మాట పొరపాటునకూడా ఎప్పుడూ మనసులోకి రానియ్యకు. నేను విధవను. కులభ్రష్టురాలను. సంఘంలో వంచితురాలను. నన్ను వివాహం చేసుకున్నందు వల్ల ఎంత దుఃఖపడవలసివస్తుందో నీకు తెలియదు! జన్మతోనే పవిత్రమైనవారు, శోకాగ్ని కాల్చి కరగించి ముత్యంలాగ స్వచ్ఛంచేసినవారు - తెలిసే బుద్ధిపూర్వ

కంగా ఈ దురదృష్టపు దానికి ఆశ్రయమివ్వటానికి తనవెంట తీసుకెళుతున్నాడు. అత్యంత ఆనందంతో వుండటంవల్ల వారి శుభాకాంక్ష ఇవ్వాలనే నీమనసులోకి రాదు. అందుకని వారిమీద దోషానోపదేశం చేసి నిన్ను హీనపర్చుకోకు” అంటూ వుండగానే ఆమె కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగినాయి.

ఈ కన్నీళ్ళు ఇవ్వాలనే తీసుకుని శాంతిపర్చలేకపోయినాయి. అతను అత్యంత వుత్తేజితో “అంతా అబద్ధం. నువ్వు అలాగే నానుండి ప్రత్యేకంగా వుండి నాసర్వనాశనచేశావు. నువ్వు ప్రపంచంలో ఎవరికంటెనూ హీనురాలవుకావని ఉపేంద్రబాబే చెప్పాడు. నిజం” అన్నాడు.

“అది నిజంకాదు. ఉపేంద్రబాబు ఇప్పుడు సమాజంనుండి, ఈలోకం నుండి బాహ్యంగా వున్నాడు. అందుచేత అతని నిజంకూడా ఇతరులకు, నిజంకాదు. నిజమే, అబద్ధమే, నాకు సమాజంతో పని లేదంటావు నువ్వు. కాని నేను అలా అనలేను. సమాజం నన్ను కోరదు, నన్ను వప్పుకోదు. ఈసంగతి నాకు తెలుసు. కాని సమాజాన్ని నేను కోరతాను. నేను వప్పుకుంటాను. ఆదరంముందు ప్రేమ ఆగలేదని నాకు తెలుసు. సమాజం సన్మానస్థానం ఇవ్వనిస్త్రీకి-బలవంతంగా స్థానమివ్వటం యే భర్తనీ నవ్వలాటకాదు. ఇటు చూడు-ఇలాంటి అసాధ్యమైన పనికి ప్రయత్నించకు” అన్నది సావిత్రి.

సతీశుడు తన చేతులతో సావిత్రి చేతులు రెండూ గట్టిగా పట్టుకొని “ఇవ్వాలనే నాకు ఈమాటలన్నీ వింటానీ - అర్థంచేసుకోవటానికి ధైర్యంలేదు సావిత్రి! ఇవ్వాలనే నన్నంటి ఈ యథార్థాన్ని సరిగా చెప్ప. నన్ను ప్రేమిస్తున్నావో లేదో?” అని అతను సమాధానంకోసం సావిత్రి మొహంకేసి చూడసాగాడు.

అతని కృతజ్ఞత వ్యక్తత్రాలకేసి చూచి సావిత్రికళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగినాయి. “ప్రేమించకపోతే దీనికోసం నాకింత యాతన ఎందుకు? చూడు, ఇందుకే నేను చాలకాలంనుండి నిన్నింత దుఃఖపెడుతూ వచ్చాను, గాని నా యీ శరీరాన్ని నీకప్పగించకలేక పోయాను” అని పయటించెనుగతో కన్నీళ్ళు తుడుచుకొని “ఇవ్వాలనే నీలో నేనేవిషయమూ దాచను. నాయాశరీరం ఇంతవరకు మలినంకాలేదు. కాని దీన్ని నీపాదాలముందు అప్పించే సామర్థ్యంకూడా నాలో లేదు. ఈ దేహంతో నేను బుద్ధిపూర్వకంగా చాలమంది మనసుల మోహింపజేశాను. ఈవిషయాన్ని నేనెన్నటికీ మర్చిపోలేను. దానివల్ల ఎవరికి మేలు

కలిగినా నీకుమాత్రం ఏవిధంగానూ కాదు. నిజంగా నిన్నువదలి వెళ్ళగలిగే దాన్నే కాదు" అన్నది మళ్ళా.

సతీకుడు స్తబ్ధభావంతో కొంచెంసేపు పడిఉండి అకస్మాత్తుగా "అయితే, నాకు నీ కరీరం అవసరంలేదు. నేను కోరేది-నీ మనస్సును మాత్రమే-దానితో నువ్వెవరినీ మోపింప జేయలేదుగా! అదినాదే" అన్నాడు.

సావిత్రి తక్షణమే "అది ఏనాడూ, ఎవరినీ మోసపుచ్చలేదు- అది నీదే. దానిమీద చాలకాలునుండి నీ అధికారమే ఉంది." ఆమె రొమ్ముమీద చెయ్యి పెట్టుకొని "నేను బతికినంతకాలం, ఏ భావంతోనైనా నీ దాసిని ఉంటాను. ఇది ఈ అంతర్యామికే తెలుసు" అన్నది.

సతీకుడు చప్పున ఆమె చేతిని తన ఎడమచేతిలోకి తీసుకొని "నేటి నీ స్వీకారానికి నాకుచాలు. ఇంతకంటే నాకు కావలసిందేమీ లేదు" అన్నాడు.

అతనిమాటల్లో భావంచూచి సావిత్రి లోలోన కంకించింది.

ఆ సమయంలోనే చివరికి వాకిటిబైటనుండి "బాబుగారు ఇక సమయం లేదంటున్నారు అమ్మగారూ!" అన్నాడు.

"పద, వస్తాను" అని సావిత్రి లేవబోయింది. సతీకుడు ఆమెకు గట్టిగా పట్టుకొని "నిన్ను ఏమీ కోరటంలేదు. ఇవ్వాలే వెళ్ళేప్పుడు నాకు ఒక భిక్ష పెట్టి పోతావు?" అన్నాడు.

"నా వద్దఏముంది, నీ కియ్యటానికి? కాని ఆ కోరే దేమిటో కొంచెం చెప్పుదా?"

"ఎవరైనా ఎప్పుడైనా మనిద్దరి సంబంధాన్ని గురించి అడిగితే నా స్వామిత్వాన్ని అంగీకరిస్తావుకదా? చెప్పు, ఇదే నే నడిగే భిక్ష" అన్నాడు సతీకుడు.

సావిత్రికికూడా సరిగా ఇదే సందేహం కలిగింది. కాని ఈ అద్భుతావరోధంచూచి ఆమెకు నవ్వువచ్చింది. "అలాంటి ప్రతిజ్ఞ చేయించదలచేది ఎందుకు? సాక్ష్యబలంతో చివరికి బలవంతంగా నన్ను మీ ఇంట్లోనే పడేసి ఉంచవుగదా?" అన్నది.

"నీలో ఉన్న అంతర్యామే మనిద్దరికీ సాక్ష్యం. ఇతర సాక్ష్యాలు నా కవసరంలేదు. బైటి సాక్ష్యాల బలంవల్ల చివరికి నిన్ను ఇంట్లో ఉంచుతాననే

గాన-నీకు భయం? ఒకవేళ అడిగినా అడ్డగించే చెవరు?" అన్నాడు సతీశుడు.

సావిత్రి మెనలకుండా వూరుకొంది. “నువ్వు ఎక్కడబడితే అక్కడ నీ ఇష్ట మొచ్చినట్లు ఉండటం నా కిష్టంలేదు. కానివల్ల నా న్యాయపోతుంది” అన్నాడు సతీశుడు.

సావిత్రి మొహం ప్రమేళా నల్లుడుగానే ఉంది. కాని ఈ స్థితిలో సతీ శుడు ఉన్నట్టివని డాక్టరునే భయంతో ఆమె మెనలకుండా వూరుకొంది. “ఉపే ద్రబాగు సావణిదేవత. గర్భిణీ సా వున్న స్వర్గదేవతైతే నేను వెంట పుడేవాణ్ణి కాదు. సరే, ఇన్స్ట్రక్ట్ చేయి. కాని ఎక్కువకోజాలు నువ్వు అక్కడ ఉన్నావని నాకు బాగుండదు” అన్నాడు సతీశుడు.

“నీ ఇష్టం” అని సావిత్రి లెలవంచుకొని బైటికి వెళ్ళిపోయింది.

౪౨

సాహిత్రం విమర్శకులకు కర్రలకాగ్ధానా వదిలిపెట్టిన తర్వాత దివాకరుడు ఆరకాన్ లో ఒకరిగారవెంట పోతున్నాడు. దుమ్మ-ఘోర-రంపపు బూరతో అతనివల్లంతా నిడివుంది. వంటిపొది ఒక చిరుగుల చొక్కావుంది. పుచ్చెకూడా గాదాపు అలాంటిదే. ఎడమకాలి బూటు మొన చిరిగిపోవటంవల్ల వేళ్లు బైటికి తొంగిమాస్తున్నాయి. ఇప్పుడు దివాకరుడు ఆ దివాకరుడు కాదు. త్వరగా గుర్తించటంకూడా కష్టం. పగలంతా అన్నంలేదు- ఈ స్థితిలోనే అతను రోప్పుతూ రోజుతూ కామినీదాసీ ఇంటికివచ్చి చేరాడు. కిందలతెస్తులో నాలుగురూపాయల బాడిగకు ఒకగదిలిసుకొని వుంటున్నాడు. చిన్నపసారాలో ఒకపక్కని వంటచేసుకుంటారు. మరొకపక్కని కట్టెలు, కుండా చట్టి ఒకదానిమీద ఒకటి పెట్టివుంటాయి.

దివాకరుని అడుగులచప్పుడు విని పక్కగదిలోంచి ఇంటిముజమానురాలు బైటికివచ్చి గొంతుకొంచెం పెద్దదిచేసి “వచ్చారా? మీరు ఈ చేసేదంతా

ఏమిటిబాబూ?—రాత్రింబగళ్ళు ఎప్పుడూ జగడాలు, కీచులాటలు. ఇదంతా మమ్ములను పెరివాళ్ళను చెయ్యటానికి పన్నుగడా ఏమిటి?” అన్నది. దివంకరుడు వుదాసీనతతో తలవంచుకున్నాడు. అతను పొద్దున రెండుజాములకు భోజనానికివచ్చి కిరణ్ణయితో కీచులాడి తిండితినకుండానే పనిలోకి వెళ్ళి ఇప్పుడు కాగ్గానా వదలిపెట్టినతర్వాత వచ్చాడు. కాని అతని స్థితిచూచి ఇంటావిడకోపం తగ్గలేదు. “ఆవిడ నువ్వు పెళ్ళాడిన ఇల్లాలుగాదు బాబూ, ఇలా అధికారం చలాయించటానికి. లేవదీసుకువచ్చినా ఆమెకూడా ధర్మం, నీతి కాపాడింది. ఈనాలుగైదు నెలలూ నగలూ—నాణ్యాలూ అమ్ముకొని ఏదోవిధంగా నీకు టిండిబెట్టింది. ఇంటిఅద్దెఇచ్చింది. ఇప్పుడునీకు నాకీరీతుదిరింది. నువ్వు ఆమెతో వేగలేకపోలే వేరే వెళ్ళి వుండుగాని అవసరంగా ఆమెను యాతనపెట్టకు. అంత చక్కని పిల్ల తిండి తిప్పలూ లేక ఎండి పుల్లయిపోయింది.”

కొంచెంఆగి— “నువ్వు లేకపోయినా, నువ్వు ఆమెను ఇలా బంధించి వుంచకపోయినా—ఆమెకు చింతేమీలేదు. ఆగొండిలోవుండే పెట్టిగారు నాదగ్గరకు రోజూ మనిషిని పంపుతున్నాడు. వళ్ళుతా బంగారంతో కప్పేస్తూ నంటున్నాడు. అడదానికి చింతేమిటిబాబూ! బియ్యం చిమ్మేవారికి కాకుల కేమి కొరవ? నానూటవిని పో, ఇక వెళ్ళిపో! ఎన్ని రోజులనుండి చెబుతున్నాను? ఇంతవరకు జరిగిపోయిందేదో జరిగిపోయింది. ఇక మీయిద్దరికీ పొత్తుకుదరదు” అన్నది.

దివాకరుడు ఆమెను వెంటనేఆపి “చాలు, సరిపెట్టు. ఇంతకంటే నువ్వు చెప్పవలసిన అవసర మేమీలేదు. కాని ఆమెమనస్సు ఏమిటో అదికూడా కొంచెం తెలుసుకో. నువ్వు ఆమెకు సలహా చెప్పవచ్చావా?” అన్నాడు.

సరిగా ఆసమయంలోనే కిరణ్ణయి గదిలోంచి బైటికివచ్చింది. స్థితి మారేప్పటికి మనుష్యుని దైహిక, మానసిక—పరివర్తనలు ఎంత తొందరగా జరుగుతాయో, ఎంత విచిత్రంగా జరుగుతాయో చూచి ఆశ్చర్యచకితులవ్వవలసి వస్తుంది.

ఇవ్వాళ ఆమెనుచూచి - ఆసాందర్యరాశి కిరణ్ణయేనని ఎవరన గలుగుతారు?

అరు నెలలకిందట ఈమె సంఘాన్ని, ధర్మాన్నీ తిరస్కరించి మానవ త్యాన్ని కాళ్ళకింద నలిపి, అమాయక - యువకుని, రూపమా, ప్రేమా అనే

మిథ్యామోహంలో ముంచి - అన్ని విధాలా వంచుతుంచేసి ఇక్కడికి తీసుకొచ్చింది. ఆ మోసపు పురిత్రాటిని కిరణ్ణయి ఇవ్వాలి స్వయంగా తనగొంతుకు తగిలించుకుంటూ వుంది.

పోసంతోపాటు చేసిన నిష్ఫలప్రయత్న ఫలస్వరూపంగా దివాకరుని హృదయంలోంచి బైటవుచ్చిన వాసనారాక్షసి—మండి ఆశ్చర్యక్షణ చేసుకోటానికి దానితో పోరిపోరి కిరణ్ణయి నేటికి జ్వరతయై పోయింది.

ఆమె తల వెండ్రుకలు నూనెలేక రేగివున్నాయి. బట్టలు మురికితో చిరుగులతో జీరాడుతూవున్నాయి. మొహంమీద ఒకవిధమైన శుష్క-క్షుభ అద్వైతపురుషావస్థను చూపిస్తుంది. శరీరంలోని సామర్థ్యహీనత చూచి కళ్ళకు చింత కలుగుతూవుంది. మూర్తిస్వరూపమైన పేదలక్ష్మిలాగ ఆమె మెల్లగా వచ్చి స్తంభాన్ని నుకొని నుంచుని నెదలకుండా రెండువైపులా చూస్తూవుంది.

ఆమెను చూడగానే దివాకరుడు దెబ్బతిన్న తోడేలలాగ నోరెత్తాడు.

సిగ్గుమాలినతనం హద్దుమీరిపోయింది. ఆ కూడిదివాకరుడు ఇవ్వాలి ఇంతనుండేముందు అలాంటిమాటలు నోరెత్తి అనగలుగుతాడని ఎవరనుకోగలరు? కాని యధార్థంగా అతను “ఏమివదినా, ఇదేనా సంగతి? ఇప్పుడు నీకు మార్వాడీలు, తురకలు, మద్రాసీలు—ఎవర మయ్యారా? అందుకేనా రాత్రి బగల్ల ఈ పోట్లాటలు! అందుకేనా నేను నీకు కంటకమైపోయింది?” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి ఏమీ తెలుసుకోలేక మెదలకుండా అతని మొహంకేసి చూస్తూ వుండిపోయింది. కాని ఇంటావిడ అతనికి సమాధాన మిచ్చింది. ఆమె ఒక అడుగు ముందుకువేసి చెయ్యి ఆడిస్తూ కళ్ళు మిటకరిస్తూ “ఎందు కవసరం లేదు? మేము గృహస్థులమేమీ కాము-జీవితస్థులండా ఒకడినే పట్టుకు వెలాడడానికి. స్వేచ్ఛగా విహరించే పక్షులము. ఎవరిదగ్గర సుఖంగావుంటే, ఎక్కడ సువర్ణధ్యానం వుంటే వారిదగ్గరకు వెళ్ళి వాలతాం. దానిలో సిగ్గుపడవలసిందేముంది?” అన్నది.

దివాకరుడు త్రోధంతో మండిపడి—“నోరు ముయ్యి వెధవముండా! నేను అడిగినదాన్ని సమాధానం చెప్పనియ్యి. నువ్వు అరుస్తా వెండుకు?” అన్నాడు.

ఈసారి ఇంటావిడకూడా ఫిరంగిగుండులాగ భగ్గుమని కొట్టవచ్చి నట్లు-“ఏమిటిరా? నా ఇంట్లోవుంటూ నన్ను వెధవముండ అంటావా? నో వెధవా! నా ఇంట్లోనుంచి, ఇప్పుడే?” అన్నది.

దివాకరునికికూడా కోపంవచ్చింది. ఒక నీచస్త్రీ నోటివెంట ఇంత అవమానకరమైన మాటలు వినినూడా నడుచుకుంటూ ఆసెతో ఇంత వాద వివాదాలు చేస్తానని అతను దుస్వప్నంలాగకూడా తలచలేదు. కాని ఇప్పుడు అతను వుపేంద్రబాబు సురబాల ప్రేమానురాగాలతో వెంచబడిన దివాకరుడుకాదు. అందుచేత అతనుకూడా కల్లెగ్రజేసి “నే నెందుకుపోతాను! నువ్వు అద్దె పుచ్చు కోటుంలేదా ఏమిటి?” అన్నాడు.

ఇంటావిడకూడా ఏమీ తోణక-బెణకకుండా “నువ్వు అద్దె ఇచ్చే వాడు బైలుదేరాడు. నీ బతుకూ నువ్వు పాడుగాను. అడదాని సుపాదిన మీద బతుకుతూ ఇంత అదిరిపోతా? ముక్కుమూసుకు మునిగి నావటానికి కాసిని నీళ్ళెక్కడా దొరుకలేదా? పో ఇక్కడనుంచి. లేకపోతే చీపురుతో దిగదుడుపులు పెట్టి ఇంటినుంచి గెంటిస్తాను” అన్నది.

“అయితే పోతాను” అని అతను పట్ల నూరుతూ కైరివాడిలాగ పరుగెత్తుకువచ్చి కిరణ్ణయి గొంతుమీద చెయ్యివేసి ఒక్కతోపు తోశాడు. పగలంతా తిండి తిప్పలారేక నిర్జీవిలాగ అలసివున్న కిరణ్ణయి తోపుకు తట్టుకోలేక బాల్చీమీదకెళ్ళి వెల్లికిలపడింది.

పుస్త్రాత్త దివాకరుడు ఆమె. వీపుమీద ఒక్క తన్ను తన్ని “పద-నడుపు, నీ మార్వాడీ ఎవరో చూస్తాను” అని ఇంట్లో చొరబడ్డాడు.

ఇంటావిడ వికటాట్టహాసంతో అరచింది. అప్పుడే కార్టనానుండి వచ్చి పంపువద్ద మొరూము-చేతులూ కడుక్కొనేవాళ్ళిల్లా చేతిలో సబ్బు అవతల పోలేనీ పరుగెత్తుకువచ్చారు. ఇంటావిడ గుండె కొట్టుకుంటూ “పాప మా పిల్లను చంపాడు ఈ దొంగముండాకొడుకు. వీళ్ళి ఇక మాయంటికేసి తిరిగిచూడకుండా తన్నండి!” అన్నది.

ఇంటావిడ ఫిర్యాదు విని వాకిట్లో కూడినగుంపు ఇంట్లో దూర భోతూండేప్పటికీ కిరణ్ణయి లేచి నుంచుని పయట సద్దుకుంటూ కిస స్వరముతో “పోట్లాటలూ-కిచులాటలూ ఎవరింట్లో లేవు? నన్ను కొడితే మీ

కేమైనా బాధ కలిగిందా? పోండి, మీ మీ ఇళ్లకి పోండి” అని ఆమెదప్పన ఇంట్లోకి వెళ్ళి తలుపువేసుకుంది.

పొరుషులు చూపెట్టడానికి వచ్చినవారంతా అలాంటి సవకాశం పోయినందుకు విచారపడుతూ వెళ్ళిపోయారు. బైట నుంచునిప్పు ఇంటావిన బుగ్గను వేల్చుతున్న తిమ్మోతాను “ఎ తి వి-స్మితీల!” అనుకుంది.

తలుపువేసి కిరణ్ణయి నిప్పులప్పు గీచి వేపం వెలిగించింది. విశాలమైన గది కాకపోయినా—పొడుగ్గా వుంటుంది. ఒకపైపున చొక్కనారతాడు మంచమీద దివారునికి పక్కవుంది—రెడవపైపున చుల్లమీద కిరణ్ణయి పక్క చుట్టివుంది. కాళ్ళపైపున ముద్దపండు బిగానిమీద ఒకటి దొంగల్లు పెట్టెవున్నాయి. ఆ మూలనకసే బూర్లమూడు, సీసా లవ్ తగిలించి వున్నాయి. ఇదే వీరి గుంపారము. ఇవే వీరిద్దరి స్వహాస్యపరిరా లన్నీ.

దీపం వెలిగించి కిరణ్ణయి వాకిటిద్వారకు వచ్చి స్థిమితంగా కూర్చుంది. ఎవరూ నోరువిప్పి మాట్లాడలేదు. మంచమీద దివాకరుడు తలవంచుకు మెదలకుండా కూర్చున్నాడు. ఈ విధంగా చాలసేపటివరకు ఇద్దరూ మెదలకుండా కూర్చున్న తర్వాత కిరణ్ణయి లేచి మెల్లగా ఎదుటకువచ్చి సమాజభావంతో “కుండలో అన్నం వుంది. వడ్డిస్తాను” అన్నది.

దివాకరుడు రుద్దకంఠంతో “వద్దు” అన్నాడు.

అతని కంఠస్వరాన్ని బట్టి ఇప్పటివరకు అతను ఏడుస్తున్నట్లు తెలుస్తూ వుంది.

“ఎందుకని వద్దు? పగలల్లా ఏమీ తినలేదు. ఇవ్వాలే తినకపోయినా రేపు తినక తప్పదు. అన్నవస్త్రాలమీద అలిగితే లాభంలేదు. పేతులూ-మొహం కడుక్కుని వచ్చి భోంచెయ్యి-వడ్డిస్తాను” అన్నది.

దీనికి సమాధానంగా దివాకరుడు-ఊరి ఆరి అనికూడా ఆకలేదు. అతను మరింత ఆత్మగ్లానితో వ్యసపడుతున్నాడు. అతను నిజంగా కిరణ్ణయిని హృదయపూర్వకంగా ప్రేమిస్తాడు.

ఇక్కడికి వచ్చినతర్వాత చాలాకాలంవరకు-బైట ఎవరికీ ఏమీ తెలియకపోయినా నిత్యం ఆ యిద్దరిలో జరుగుతూవుండే-ఆసక్తి-విరక్తుల-అవినయసంగ్రామ విసురులకు దివాకరుడు మెదలకుండా సహిస్తూ వచ్చాడు.

కొంతకాలంనుండి ఈ సంఘస్థాన బహిరంగము - మరింత క్లిష్టమూ అయింది. ఇలాంటి వృక్షజనాన్ని అనేకసార్లు రగిలించి. కాని ఇంతకుముందు ఎప్పుడూ అతను ఇలా వశ్యమరచి ఇలాంటి పాశవికచర్య చెయ్యలేదు. ఏకాగ్రణంవల్ల, ఏ అత్యాచార ఫలితంగా కిరణ్ణయిమీద అతను చెయ్యెత్తగలుగు తాడో-ఇవ్వాలే మొదటిసారిగా ఎత్తాడో-వస్తుతః ఈ సంగతులేవీ అతనికి తెలియదు.

మొదట అతను-ఆత్మవిస్మృతునిలా ఇంట్లోదూరి నుంచమీదకువచ్చి కూర్చున్నాడు. కాని కిరణ్ణయి స్వయంగా తన్ను తన్నటానికి పరుగెత్తుకు వచ్చిన వారినుండి కాపాడి లోపల గొళ్ళెంపెట్టిన తర్వాత అతనికి తెలివవచ్చి తను చేసినదానికి పశ్చాత్తాప పడసాగాడు. అతను అకి స్సాత్తుగా కిరణ్ణయి పాదాలమీద ఒక్కసారిపడి వెక్కివెక్కి ఏడ్వసాగాడు. ఏడుస్తూనే “నేను పశువును. క్షమించు వదినా!” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి స్థిమితంగా నిర్వికారభావంతో క్షణంసేపు మెదలకుండా వుండి స్వాభావికంగా “నీ తిప్పేచీలేదు. క్షణికావేశాలు మానవునికూడా పశువుని చేస్తాయి. నన్ను పశువుని చెయ్యటానికి కాస్తకూడా లోటు వుంచలేదు” అన్నది.

దివాకరుడు తలకాయతిప్పి “లేదు, లేదు. నా కింకెవరితోనూ పనిలేదు వదినా! కాని ఇవ్వాలే నా ఆపరాధానికి ప్రాయశ్చిత్తమేమిటో చెప్పు. ప్రాణ మిచ్చి అయినాసరే నేను దానికి ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకుంటాను” అన్నాడు.

“నువ్వు అలాంటి ఆపరాధ మేమిచేశావు? క్రోధంలా? మనుష్యుని మనిషి హత్యచేస్తాడని వినలేదా? నువ్వుమాత్రం ఏంచేశావు? ఒక్క తన్ను తన్నావు. నెనుమాత్రం ఏమీ తప్పు చేయలేదా బాబూ! అంతా నీ తప్పేనా? అదంతా పోనీ. అభియోగ అనుయోగాలన్నీ నేటితో అంతమైనాయి-దానితో భవిష్యత్తులో నీకూ ఆవసరంలేదు. ఇకవెళ్ళి కాళ్ళుచేతులు కడుక్కుని భోంచెయ్యి. నేనిక నుంచోలేను” అన్నది కిరణ్ణయి.

దివాకరుడు మెల్లగా లేచి కూర్చున్నాడు. ఆమె ఇంకెక్కువ మూల్యాడ దలచుకోలేదని ఆమె గొంతునుబట్టి తెలుసుకున్నాడు.

పగలంతా పస్తున్నతర్వాత దివాకరుడు కడుపునిండా తిని మూతి కడుక్కోటానికి బైటికివెళ్లాడు. బహుశా అతని మనశ్శేషంకూడా వదిలి

పోయింది. మాత్రం కడుక్కొని ఇంట్లోకివచ్చి చూచి దివాకరుడు కొంచెం ఆశ్చర్యపడితేపోయాడు. కిరణ్ణయి అతని పక్కమట్టి మంచంకింద పెట్టింది.

“నా పక్క కిందపెట్టావెందుకు?” అడిగాడు.

కిరణ్ణయి స్థిరంగా “మెదటచెబితే బహుశా నువ్వు భోంచేసేవాడివి కాదు. ఇవ్వాలనుండి మన సంబంధం తెగతెప్పలైంది. ఇంకొక్కవ పొద్దు పోలేను. ఇవ్వాలేక కాళీమందిరానికి వెళ్ళి పండుకో. రేపు నీకు వీలున్నచోట ఇల్లు కుదుర్చుకుందువుగాని. ఒకవేళ ఈ దేశంలో వుండటానికి ఇష్టం లేకపోతే ఎల్లండి స్త్రీ ముసలైలుదేరుతుంది. డబ్బు యిస్తాను. ఇంటికి వెళ్ళిపో. నీకు ఎలా వీలుగావుంటే అలా చెయ్యి. ఇక నాతో నీకు కించితే కూడా సంబంధంలేదు” అన్నది.

దివాకరుడు హతబుద్ధునిలాగ ఈ మాటలన్నీ వింటున్నాడు. ప్రేమరహితమైన కిరణ్ణయి కటువాక్యాలు కొండరాళ్లలాగ వారిద్దరిమధ్యా అభేద్యమైన ఒక పెద్దగోడ నిలపెడుతున్నాయా అనిపించింది అతనికి.

ఆమెమాటలు ముగిసినతర్వాత అతను స్వప్నంలోంచి లేచినట్టు “మరి నువ్వు?” అన్నాడు.

“నా సంగతి తెలుసుకున్నందువల్ల నీకు కలిగేలాభమేమీ లేదు, అయినా ఈ దేశంలోవుంటే రేపూ ఎల్లండిలో విననే వింటావు!” అన్నది కిరణ్ణయి.

“అయితే ఇంటావిడమాటే నిజమా? ఆ సభ్యతలేని శెట్టి .....” అన్నాడు దివాకరుడు.

కిరణ్ణయి శాంతంగా, కాని కటుస్వరంతో “అహింసభవమే. ఏమైనా నీభుజస్కంధాలమీదుగా నీచమార్గంలోకి దిగివచ్చినప్పుడు - చివరివరకు నిన్నాశ్రయించుకునే నడవాలా ఏమిటి? అది అర్థంలేనిమాట. నామట్లో బాగుండలేదు. వెళ్ళి పడుకుంటాను. ఇంకొక్కవ ఆలస్యంచేయక వెళ్లు. రేపు పొద్దున - నీ సామానంతా నీకు పంపుతాను” అన్నది.

“ఇంత తొందరా! ఈ రాత్రికికూడా నన్ను ఇక్కడ వుండనియ్యవా?” అన్నాడు దివాకరుడు.

“ఉండనియ్యను.”

దివాకరుడు కొంచెంసేపునిమ్మలించి “అయితే కేవలం నన్ను సర్వనాశనం చెయ్యటానికే ఈదారిసలాక్కొచ్చావా? ఎన్నడూ ప్రేమించలేదా?” అన్నాడు.

“లేదు. నిన్ను కాదు, మరొకమరుష్యుని సర్వనాశనం చెయ్యాలనుకొని సర్వనాశనం చేశాను. మరి నేను? నానంగతి వదిలిపెట్టు - నేను మొదటనుంచి చివరివరకు అన్నీ పొరపాట్లే చేశాను. ఆ తప్పుల కోసమే ఇవ్వాలి నీ కాళ్ళట్టుకొని ప్రమాదం కోరుకుంటున్నాను” అన్నది కిరణ్ణయి.

ఆనిర్వికారమూర్తి మొహంలేని చూచి దివ్యులను ఒకపేర్లుమైన నిట్టూర్పు విడుస్తూ - “నా సర్వనాశనాన్ని గురించి నువ్వు పూహించను కూడా లేదు - అందుకే నువ్వెంత చురుకైనగా ప్రమాదం కోరుకుంటావు. కాని ఈ సర్వనాశనాన్ని నా ప్రేమ అడ్డుమించి పోయింది. అందుకే ఇంతవరకు జీవించి వుండితిగాను. లేకపోతే ఒడమిదే నా హృదయం బద్దలైపోయేది. నేను చనిపోయేవాణ్ణి. ఎవరికీ ఏమీ తెలిసేదికాదు. ఇవ్వాలి నువ్వు వెళ్ళినోయేవానియట కూడా ప్రేమలేదు. ఇంకా నన్ను వదిలిపెట్టి అతనివద్దకు వెళ్ళేది ఎందుకు? నేనెప్పుడూ నీకే ఆపకారమూ చెయ్యలేదు! నిజంగా నువ్వు ఇంకవ్వరివద్దకే నా వెళుతున్నావా?” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి తలకాయతిప్పి “అవును, వెళుతున్నాను” అన్నది. తర్వాత చాలసేపటివరకు నేలకేసి మాన్తూ పూరుకొని - పుళ్ళూ తలెత్త - “లేదు, ఇవ్వాలేమీ దాయను. నేను భగవంతుణ్ణివన్నీ, ఆశ్చర్యమన్నీ. పునర్జన్మలను - స్వర్గసరకాలనూ నీటేటిసీ నమ్మను. ఇవన్నీ నాకు నిస్సారం, అంతా మిథ్య. నేను నమ్మేది - ఈ దేహాన్ని, ఈ లోకాన్ని. ఈజీవితంలో నేను ఒకవ్యక్తి దగ్గరమాత్రం ఒక గోజున తలవంచుకోవలసి వచ్చింది. ఆమె సురబాల. పోనీ ఆవిషయాల్నీ. నేను ఈలోకాన్నీ, ఈదేహాన్నీ మాత్రం వప్పుకుంటాను. ఈ జీవితంలో ఈ పాడుశరీరం ఏమీ అపేక్షించలేదు. కేవలం ప్రేమను మాత్రం అపేక్షించింది! దాని కా భిక్ష ఎవరూ పెట్టలేకపోయారు, ఇక పెట్టలేరుకూడా. కాని నేను నా అహంకారానికి ప్రతీకారం చెయ్యలేను. అందుచేత డాక్టరు అనంగునికూడా ఒకరోజున నేను వలలోనేనుకోవాలని చూచాను. కాని నా అదృష్టం ఎదురైంది” అని ఒక చిన్న నిట్టూర్పువిడచి, కిరణ్ణయి మెదలకుండా పూరుకుంది. తర్వాత కొంచెంసేపటికి ఒక్కసారి సాహసమొచ్చినట్టు “ఆతర్వాత ఒకరోజున - నిజంగా నేను ప్రేమించినరోజున - నా శరీర మంతా ఇంతకాలంనుండి దేనికోసం తీవ్రోత్కంఠతో తహతహలాడుతూ వుందో గ్రహించాను” అన్నది.

దివాకరుడు ఆతురతతో “దేనికోసం?” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి చిరునవ్వునవ్వి - “నా యీ ప్రేమతో సమానమైంది స్వర్గంలోకూడా లేదనుకున్నాను. కాని నాగర్వం ఎంతోకాలం నిలవలేదు. ఆరోజున పరలోకాన్ని గురించి వాదవివాదాలుచేసి ఓడించినదాన్ని మళ్లా ఓడిపోవలసివచ్చింది. ఈలోకం ప్రేమద్వంద్వంలోకూడా ఆసె ముందు తలవంచి తిరిగి రావలసివచ్చింది! మోహతేలు పటాపంచ లైపోయినాయి. నీలాంటి కోట్లకోలది రూపవంతులుకూడా ఆసెను మోసపుచ్చలేదని స్పష్టంగా తెలుసుకున్నాను” అన్నది.

దివాకరునికి కళ్ళముందునుండి ఒక నల్లనితెర తొలగి పోతూవుందని పించింది.

“ఆవివదద్ద నాకోక్కవిషయము నేర్చుకోవలెనని చాల కుతూహలంగా వుండేది. పతిని ప్రేమించటం బహుశా నేర్చుకోగలిగేదాన్నికూడా. కాని నా దురదృష్టంకల్ల ఆదాకికూడా రెండురోజులలోనే కట్టుబడి పోయింది. అయితే, నువ్వుఅడిగింది ఏమిటి? నువ్వు ఎందుకు ప్రేమించలేదనే కదూ? ప్రేమించలేదని ఎవరంటారు? తప్పకుండా ప్రేమించాను. కాని వయసులో నేను నీకంటే పెద్దదాన్ని. మీపువేంద్ర అన్న నిన్ను నావేలి కప్పగించిన దగ్గరనుంచి నేను నిన్ను తమ్మునిలాగ ప్రేమించాను. అందుకేనేగా ఈ ఆరు నెలలనుండి ఒక ఇంట్లో వుంటున్నాకూడా నీ కీ దేహాన్ని అర్పించలేదు. అందుచేత నీ నోటివెంట ప్రేమప్రార్థనలు వింటూనే నా శరీరమంతా సిగ్గు-భిడియాలతో కంపించిపోయింది. అందుకేనే నీ తమ్ము తిని ఇవ్వాలి నామనస్సు ఈ విధంగా విరక్తి జెందింది- పో దివాకర్! వెళ్లిపో! నాకు పాపపుణ్యాలు-స్వర్గసరకాలు ఏమీలేవు. కాని ఈ శరీరంమీద నీల్లబద్ధులు నాటుకు పోయాయి. అవి నిన్ను సరకాంధకూపంలో జన్మజన్మాంతరాల వరకు ముంచివుంచుతాయి. అది నాకు ఇవ్వాలి తెలిసివచ్చింది” అంటూవుండగానే ఆమె నేత్రాలు రెండూ ఏదో తీవ్రజ్వాలతో అకస్మాత్తుగా ప్రజ్వలించినాయి. దివాకరుడు దెబ్బతిన్న కుక్కలాగ భయంతో వాకిటివద్దకు జరిగివెళ్లాడు.

కిరణ్ణయి పక్కచుట్టయైత్తి దివాకరుని ముందుకువిసిరివేసి “ఇక నీమీద నాకేమీ నమ్మకంలేదు. నాతమ్ము దొంగడుమాత్రం ఇంకా జీవించే వున్నాడు.

ఆసతీశుని మొహం చూచుకొని నేను సదా నీనుండి ఆత్మరక్షణ చేసుకోవలసి వచ్చింది. నువ్వు వెళ్లిపో” అన్నది.

దివాకరుడు ఇంకేం మాట్లాడకుండా పక్కచుట్ట చేతపట్టుకొని చీకట్లోకి వెళ్లిపోయాడు.

౪౩

ప్రాద్దున్నే కిరణ్మయి అలసటతో. ఆయాసంగా పనిపాటలు చేసుకుంటూ వుంది. కామినీదాసి వచ్చి వాకిట్లోనుంచుని చిరునవ్వుతో “మోడు వెళ్లి పోయాడా! నిన్న నామీదపడి కొట్టబోయాడు. లేకపోతే ఆడదాన్ని వుంచుకోటం సామాన్యమా? వ్యవసాయానికి మేకలు పనికివస్తే ఎడ్లను కొనటం మొందుకు?” అన్నది.

కిరణ్మయి తలపైకెత్తి “అతను వెళ్లిపోయాడని ఎవరన్నారు?” అన్నది.

ఇంటావిడ చిరునవ్వునవ్వి “ఓహో, ఇప్పుడు నా కన్నే కప్పవచ్చావా? ఎవరన్నారు! నేను - ఇంటికామందును - రెండో వాళ్లు చెప్పటానికి ఎవ రొస్తారు! నేను నాచెవులార అంతా విన్నాను. ఇంతమాత్రంకూడా తెలుసుకో కుండా వున్నట్టయితే - ఈ పాటికి-ఈ ఇల్లు ఎవరి చేతుల్లో పడిపోయేదో! నా చేతుల్లోంచి లాక్కుని పంచభూతాలు స్వాధీనం చేసుకొనేవి” అన్నది.

కిరణ్మయి మొదలకుండా తన పనిపాటలు చేసుకుంటూవుంది. సమాధానం రాకపోయేప్పటికి కామిని, స్వయంగా “ఆ ఆపదను తొలగించమని నేను నీకెన్నడో చెప్పాను. ఎక్కడికో వెళ్లాడని చింతపడితే లోకంలో నిర్వహించటం కష్టం. తిను, కట్టుకో, అత్తర్లు - సెంటురాసుకో. బంగారు నగలు పెట్టుకో - ఇక వంటినిండా బంగారం - చేతినిండా డబ్బు - ఇదొక ప్రేమా తల్లీ!” అన్నది.

కిరణ్మయి ఒకసారి తలవైకెత్తి మళ్ళా వంచుకుంది. తన పుష్పదేశం పనిచేస్తూ వుందనుకొని ఇంటావిడ, మళ్ళా పుట్టేజంతో “మరి ఇదేంటమ్మా? ప్రేమించే సమయ మిదేనా? ఇంకా నువ్వు వయస్సులో వున్నావు. రెండు చేతులతో దోచుకుంటావు. నాలుగు డబ్బులు చేతబడినతర్వాత కాలుమీద కాలుపేసు కొని తింటూ - ప్రేమించుదుగాని-నిన్నెవరు కాదంటారు? చేతిలో డబ్బు వుంటే - నువ్వు ఏమి చెయ్యాలన్నా చెయ్యగలవు” అన్నది.

కిరణ్మయి పరధ్యానంతో “అతను అంతా విన్నాడో లేదో, ఏసమాధానము చెప్పలేదు” అన్నది.

ఇంటావిడ పనిపాటలు ఇంకా కాలేదు. అందుకని మళ్ళా రెండురూపములకు వస్త్రాసని చక్కాపోయింది.

ఈఇంట్లో వుండేవారంతా దాదాపు కాగ్గానాలో పనిచేసేవారే. ప్రొద్దున పనికిపోతారు. పన్నెండుగంటలకు మళ్ళా ఇంటికివచ్చి స్నానం-భోజనంచేసి మళ్ళీ వెళతారు. మళ్ళా సాయంత్రానికి తిరిగి వస్తారు.

ఇవ్వోకగాడా అంతా పనులకు వెళ్లిపోయినతర్వాత రెండూరెండున్నర గంటలకు ఇంటావిడమళ్ళా కిరణ్మయి గదివాకిట్లోకివచ్చినుంచుని “భోంచేకావా అమ్మయి? ఏమికూరవండావు?” అన్నది స్పృశకంతముతో.

ఇవ్వోక కిరణ్మయి పొయ్యికూడా రాజేయ్యలేదు. అయినా తలకాయ పూగించి “అఁ భోంచేకాను. రా, కూర్చో” అన్నది.

ఇంటావిడ వాకిట్లోకూర్చుంది. ఆమె గదిలో అడుగు పెట్టగానే - ఇవ్వోక కిరణ్మయి మనస్సు సరిగాలేదని గ్రహించింది. అందుచేత సానుభూతి స్వరంతో “అలాగే వుంటుం దమ్మా! రెండుమూడురోజులవరకు మనసు సరిగా వుండదు. పెంచుతున్న పిట్ట ఎగిరిపోయినా మనసుకు విచారంగా వుంటుంది. ఇతను మానవుడు, ఆరేడునెల్లు అతనితోవున్నావు. అందుచేత దిగులుగా వుండటం స్వాభావికం. ఇంకా రెండు మూడురోజులుంటే అతనిపేరుకూడా తలవవు. ఇలా ఎంతమందిని చూచాను?” అన్నది.

కిరణ్మయి అనిచ్చాపూర్వకంగానే చిరునవ్వు నవ్వి “నువ్వుచెప్పేది నిజమే?” అన్నది.

కామినీదాసి విసుక్కుని “నిజంకాదా? నువ్వేచెప్పమ్మా! కాదా? అతను పోతే పోయాడులే. మరొక కొత్తవాణ్ణి తీసుకొచ్చి- సుఖంగావుండు.

మనసులో విచారమంతా గుప్పన ఎగిరిపోతుంది. ఏమంటావు నిజమేనా అమ్మ?” అన్నది.

కిరణ్మయి తలకాయవూగించి సానుభూతి తెలిపింది. కాని ఆమె మాటలను చూచి గుండె కొట్టుకోసాగింది.

కామినీదాసి కళ్లుమిటకరించి మెల్లగా “బాగా జ్ఞాపక మొచ్చిందమ్మా! ఆ మనిషికి నేను ప్రాద్దున్నే కబురంపాను. అతను నిన్ను కలుసుకోటానికి తహతహలాడుతున్నాడు. అంతా పనిలోకి వెళ్ళిపోయినతర్వాత రెండురూపాయలకు వస్తానని చెప్పి పంపాడు. బహుశా వస్తున్నాడేమో.....” అన్నది.

కిరణ్మయి భయపడుతూ “ఇక్కడికి ఎందుకువస్తాడు?” అన్నది.

కామినికి కిరణ్మయి మాటలని సవ్యవచ్చింది. అయినా ఆమె కల్పిత క్రోధంతో “చచ్చినదానా! అతను రాకపోతే నువ్వెక్కడికి వెళతావు! నామాట వింటే...” అని ఆమె లేనిపోని సవ్యతెచ్చి పెట్టుకొని కిరణ్మయిమీద పడింది.

కిరణ్మయి ఏమిమాట్లాడలేదు. కొంచెం జరిగి కూర్చుంది. కామినీదాసి ఆత్మయాచేశంతో ఇవ్వాలే మొట్టమొదటగా ‘సవ్య’ అని సుబోధించింది.

కాని ఆ ఆత్మయంతా సుబోధన ఆ సీచక్రీ నోటినుంచి వచ్చేప్పటికి కిరణ్మయిచెవులలో బాణంలాగ తిగిలింది. కాని తమాయించుకొని మెదలకుండా పూయకుంది.

కాని కామినీదాసీధ్యానం అటుపోలేదు. ఆమె తన ధోరణిలోనే “అలాచించకు తగ్గీ! ఆరునెలల్లో నీభాగ్యం పండకపోతే నన్ను కామినీదాసీ అని పిలవకు. నువ్వ నేను చెప్పినట్టుమాత్రం నడుస్తూవుండు, ఇంకేం అవసరం లేదు” అన్నది.

కిరణ్మయికి ఆమెమాటలు వినటానికి ఇవ్వంలేకపోయినా వినక తప్ప లేదు.

“వెద్దశక్తి. డబ్బుకేమీ కొదువలేదు. మోజులో పడ్డాడు. ఈ అవకాశంలోనే రెండుచేతులతో జుర్రు. తర్వాత తగులు. ఇంకెంతమంది వచ్చిపడతారో? నువ్వ ఇలా విచారంతో కుమిలి పోతున్నావుగాని లేకపోతే నీరూపం మామూలు రూపమా?” అన్నది కామినీదాసి.

తదేసమయంలో బైట వసారాలోంచి ఎవరో అణచుకున్న గొంతుతో “ఇంటావిడా!” అని పిలిచారు.

“నే పోతాను” అని కామినీదాసి వెళ్ళబోతూ వుండేటప్పటికి కిరణ్ణయి రెండుచేతులతో ఆమెపయట పట్టుకులాగి “పోవద్దు. నువ్వు ఇక్కడే వుండు-ఎవరినీ ఇంట్లోకి అడుగు పెట్టనివ్వకుండా” అన్నది.

కామినీ త్రుళ్ళిపడి ఆశ్చర్యంతో “ఎందుకు? ఇక్కడికి ఎవరైనా వచ్చారా ఏమిటి?” అన్నది.

కిరణ్ణయి దృఢస్వరంతో “వచ్చినా, రాకపోయినా, నువ్వు ఇక్కడే నుంచి కదలవద్దు” అన్నది.

పిలచినవ్యక్తి కాళ్ళపప్పుడు క్రమంగా దగ్గరకు రాసాగింది. కామినీదాసీ ముబ్బగాలై “నువ్వు వెళ్ళిచేసుకున్న ఇల్లాలివి కాదు. బాబులు నీయింటికి వస్తారు, కూర్చుంటారు. దీనికి భయమెందుకు? నువ్వు వేళ్ళవేగా?” అన్నది.

“నే నెవరినీ? వేళ్ళనా?” కిరణ్ణయి బిగ్గరగా అగచింది.

ఏదో ఒక సెరపు ఆమె నవలను చీల్చుకొని తల పగులగొట్టుకొని బైటకు వెళ్ళినట్టనిపించింది.

ఆమె ఎర్రనికళ్ళు, తీవ్రస్వరమూ చూచి కామినీ ఆశ్చర్యంతో మొహం చిల్లించుకొని “కాకేమిటి? నీ యీ రూపం చూచి నానక్క మండుకుపోతూ వుంది. ఇప్పుడు మేమేస్థితిలో వున్నా మే నువ్వు ఆనేస్థితిలోవున్నావు. మంచి వారెవరైనా వస్తే, రానీ, ఆదరించి ఇంట్లో కూర్చోబెట్టు” అన్నది.

ఈ మంచివాని దగ్గరనుంచి ఇంటావిడ డబ్బు గుంజింది. ఇంకా గుంజాలని ఆశ. అతను వాకిటదగ్గరకు వచ్చి నుంచుని ఇకిలిస్తూ “బాగున్నావా కామినీ?” అన్నాడు.

ఇంటావిడ కిరణ్ణయి చేతిలోంచి పయటచెగు లాక్కొని వినయంగా “మీదయవల్ల బాగానేవున్నాము బాబూ! లోపలికివచ్చి కూర్చోండి. తమల పాకులు తీసుకోచ్చి యిస్తాను” అనికొంచెం చిరునవ్వువచ్చి “ఈనాటినుంచి ఈయిల్లు వాకిలీ అంతా మీది బాబూ! - నేను ముందుగానే చెబుతున్నాను. దీన్ని బాగా - అలంకరించాలి” అన్నది.

“సరే! అంతా సిద్ధమైందా?” అని అతను సంకోచ మేమీ లేకుండా సరాసరినీ ఇంట్లోకివచ్చి మంచంమీద కూర్చోబోతున్నాడు.

కిరణ్ణయి ఎంతో బలవంతాన ఇంతవరకు సహిస్తూ వచ్చింది. కానీ ఇక

సహించలేక తన రూపయావనాలను కొనే ఈ అపరిచితవ్యక్తి లోపల అడుగు పెట్టగానే ఆమె వేయతెగిన చెట్టులాగ కిందపడిపోయింది.

అతను త్రుళ్ళిపడి ఈ ఆకస్మికవిపత్తికి చాతుబ్ధుడై పోయాడు. ఇంటా విడ గల్లంతుచూచి ఇంట్లోపాదీ నిద్రమంచాలమీదనుంచి లేచి పరుగెత్తుకు వచ్చారు. కొందరు నీళ్ళు తెచ్చి మొహం చల్లారు. కొందరు విసనకర్రతో విసిరారు. అంతా చాల పరిశ్రమతో పాప మువిడకు శుశ్రూష చేయసాగారు.

కామినీదాసీ బల్లమీద కూర్చుని బిగ్గరగా “ఈపనికే వళ్ళు చల్లబడింది. ఇంతవరకు అటువంటి ఓర్పు-నేర్పుకోలేదా? ఇంటికివచ్చిన హితుణ్ణి నవ్వుతూ పలకరించటమే తెలియదు!” అంటూవుంది.

అదే సమయంలో బైటనుండి మళ్ళా ఎవరిదో పిలుపు వచ్చింది. తల వాకిటవద్ద ఎవరో అపరిచితవ్యక్తి దివాకరుని-కిరణ్ణయిని పేరెత్తి పిలుస్తున్నాడు. నాకరువచ్చి లోపల ఈకబురు చెప్పాడు.

నాకరుని ఇంటావిడ వాకిట్లోనున్న బాబుగారినిగురించి అడుగుతూ వుంది. ఇంతలో ఒడ్డున-పాడుగూ గల ఒక యువకుడు చేతిలో తోలుసంచి పట్టుకొని తిన్నగా లోపలికివచ్చి “వదినా!” అని పిలిచాడు గంభీరంగా.

అతని ఎడమచేతి ఉంగరపు పువ్వురాగపు రాయి నూర్యకిరణాలకు మెరుస్తూవుంది. కామినీదాసి దిగ్గునలేచి నుంచుని “ఎవరికోసంబాబూ?” అన్నది.

“దివాకరుడు వుండేది ఇక్కడేనా?”

“అవును.”

“మావదిన కిరణ్ణయి ఏగదిలో వుంటోంది?”

కామినీదాసీతోపాటు మరి ఇద్దరుముగ్గురు స్త్రీలుకూడా ధ్యానంలో ఆ యువకునికేసి చూస్తూవున్నారు. ఒకరు “ఆమె మూర్ఖతో పడివుంది” అన్నది.

“మూర్ఖతో పడివుందా! ఎక్కడ? అని అతను గదిలోకి వచ్చాడు.

కిరణ్ణయి అప్పటికింకా మూర్ఖతోనే కిందపడివుంది. వళ్ళంతా చెమటతో తడిసివుంది. కళ్ళు మూతలుపడ్డాయి. మొహం నల్లబడింది. వెండ్రుకలు తడిసి చెల్లాచెదరై వున్నాయి. ఆ వచ్చినవ్యక్తి సతీశుడు. అతని దృష్టి శెట్టి మీద పడింది. అదేసమయంలో అతను దగ్గరకువచ్చి ధ్యానంతో కిరణ్ణయికేసి చూస్తున్నాడు. సతీశుడు విస్మయంతో-వుగ్రుడై “నువ్వెవ్వరవు?” అన్నాడు.

అతనితరపున ఇంటావిడ సమాధానమిచ్చింది. “మా శెట్టిగారు. వారు ఇక్కడ.....”

కాని పరిచయం తెలుసుకోకముందే సతీశుడు ఆవ్యక్తికి వాకిలి చూపిస్తూ “బైటికిపో!” అన్నాడు.

శెట్టిడబ్బుగలవాడు, కొత్తన్నేహితుడు. అవీగాక ఇంతమంది అడవాళ్లలో-అతను ఈ అవమానాన్ని సహించలేక పోయాడు. అందుచేత సాహసించి “ఎందుకని?” అన్నాడు.

సతీశుడు ఈవాదవివాదాలకు సిద్ధంగానేవున్నాడు ఇక సహించలేక కాలు నేలకేసికొట్టి బెదిరిపుతో “బైటికిపో గాడిదా!” అన్నాడు.

అందరితోపాటు ఇల్లుకూడా ఈకేకకు అదరపోయింది. శెట్టి మెదలకుండా బైటికి వెళ్లి పోయాడు.

సతీశుడు చెదరిపోయిన కిరణ్ణయి చీర సరిచేసి విసనకర్ర చేతపట్టుకొని బాగా విసరసాగాడు. వారిద్దరిచుట్టూ మూగిన అడవాళ్ళ తా కోలాహలం చెయ్యసాగారు. వారి గుసగుసలనుబట్టి కాసేపట్లోనే సతీశుడు చాలా సంగతులు తెలుసుకున్నాడు. కామినీదాసి మరింత ఆశ్చర్యంచూపెడుతూ “నా కింతవయసున్నవచ్చింది-ఇంత విచిత్రమైన అడదాన్ని ఎక్కడా చూడలేదు ఇదేమి సోభ్యమమ్మా! వేశ్యను వేశ్యంటే-కల్లుతిరిగి-వల్లుపెరిగి పడిపోయింది?” అన్నది.

షుమారు ఇరవై నిమిషాలకు కిరణ్ణయికి తెలివినచ్చి పయట సర్దుకొని లేచి కూర్చుంది. ఊణంసేపు ధ్యానంలో చూచి మెల్లగా “చిన్న బాబూ!” అన్నది.

సతీశుడు ఆమెపాదాలకు నమస్కరించి “అవును. నేనేవదినా! కాని అసలు విషయమేమిటో కొంచెంచెప్ప!” గుడ్డలుఎలావున్నాయో మొహమూ, వళ్ళూకూడా అలాగేవుంది. ఆమె సతీశుని వదెన అని ఎవరంటారు? ఎవరో దిక్కులేని పిచ్చిదానిలాగవుంది! “చిన్నతనంలో అనేకం చేశావు. ఇకరేపటి ఓడకు ఇంటికిపద” ఆ స్త్రీలకేసిచూచి “ఇకమీరు అవసరంలేదు. మీ ఇళ్ళకు పొండి” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి కిలాప్రతిమలాగ తలవంచుకు కూర్చుంది. ఆమెలోని వ్యధ అంతర్యామికే తెలుసు. కాని బైట ఎవరికీ తెలియదు. స్త్రీలు బైటకు వెళ్ళి

పోయిన తర్వాత “ఆ పంది ఎక్కడున్నాడు వదినా?” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి తలవంచుకొని “ఇంతవరకు ఈ ఇంటోనే వున్నాడు. నిన్న రాత్రి మరోచోటికి వెళ్లి పోయాడు” అన్నది.

“ఎందుకని?”

“నేనే వెళ్లి పొమ్మని చెప్పాను.”

“అయితే పిలవనంపితే వస్తాడా?”

“పిలవనంపి చూస్తాను” అని కిరణ్ణయి బైటకువెళ్ళి ఇంటినొకరుచు కాళీమందిరానికి పంపి మళ్ళా తిరిగివచ్చి “నువ్వు వస్తావని కలలోకూడా అనుకోలేదు” అన్నది.

“నాకొకకూడా నాకు స్వప్న బాహ్యమైన విషయంకాదా వదినా?” అన్నాడు సతీశుడు.

“అవీ నిజమే” అని కిరణ్ణయి మళ్ళా తలవంచుకుంది. సతీశుడు ఇంట్లో దాసీ నడిగి జాడతెలుసుకుని ఇక్కడికి వచ్చాడని తెలుసుకోటం కష్టమేమీ కాదు. కాని ఇంతకాలమైనతర్వాత ఇవాళ అకస్మాత్తుగా జాడతెలుసుకొని ఇంతదూరంవచ్చి తిరిగి తీసుకెళ్ళటానికి యథార్థకారణం వూహించటంమాత్రం కఠినమైనసంగతే.”

వచ్చినకారణం స్వయంగా సతీశుడే బైటపెట్టాడు. “రేపు ఓడవెళుతుంది. నేను మిమ్ముల్ని తీసుకెళ్ళటానికే వచ్చాను” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి తలవైకెత్తి “వుపేంద్రబాబు పంపాడా ఏమిటి? సరే, దివాకరుని తీసి కెళ్ళు. చెయ్యొత్తి నమస్కరిస్తాను-అతనిని తప్పకుండా తీసికెళ్ళు” అన్నది.

“కేవలం ఇతరుల ఆజ్ఞ సుపాటించి నేనింతదూరం రాలేదు వదినా! అంత కంటేకూడా నాకీవిషయంలో చాలచింతగావుంది. ఇంతకాలంగాడచిన తర్వాతెందుకని అంటావు నువ్వు? కాని ఎంతవెతకినా నువ్వు ఎక్కడవున్నావో అంతు తెలిస్తేగా! తండ్రిగారు చనిపోయారు. నేనుకూడా పోవటానికి సిద్ధంగావున్నాను. కలుసుకునేవార్లముకూడా కాదేమో” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి తలెత్తి చూచింది. ఆమె నేత్రద్వయంతో ప్రపంచంలో నున్న స్నేహాన్నంతటిని సతీశుని వంటిమీద అంతటా కురిపించింది, క్షణం

సేపుండి కరుణకంఠంతో “నేను ఎవరిద్వారకు వెళితాను బాబూ! ప్రపంచంలో నావారు ఎవరున్నారు?” అన్నది.

“నాద్వారకు రా వదినా-నే నున్నానుగా!”

“నాకు ఆశ్రయ మివ్వటం మంచిదా?”

“నీకు భావకం లేదా వదినా! చాలకాలం క్రిందనే నువ్వు వుంటి అని పిలచిన రోజునే - మంచిచెడ్డల నిశ్చయం జరిగిపోయింది. నువ్వేమైనా అన్యాయం చేస్తే దానికి సమాధానం నువ్వే చెప్పవలసివస్తుంది. కాని-నేను నీచిన్నచురదని. నిన్ను గురించి ఆలోచించే అధికారు నాకేమీలేదు” అన్నాడు సతీశుడు.

సతీశుని ఈమాటలు విని కిరణ్ణునికి ఎక్కడికై నాసారిపోయి-కడుపార ఏడవాలనిపించింది. కాని ఆ ఆవేగాన్ని అణచుకొని “కాని సమాజం.....?” అన్నది.

సతీశుడు మధ్యలోనే “చేతిలో డబ్బున్నవాడికి, శరీరంలో బలమున్న వాడికి వ్యతిరేకంగా సమాజంకూడా ఏమీచెప్పలేదు. చెయ్యలేదు. అవిరెండూ నావద్ద వున్నాయిన్నాయి వదినా!” అన్నాడు.

అలాచెప్పే భోరణి చూచి కిరణ్ణునికి నవ్వువచ్చింది. కొంచెంసేపు మెదలకుండా పూరుకొని “ఫసం, శరీరబలాలతో నువ్వు సమాజాన్ని ఆపితే ఆపవచ్చు, కాని ఈసాపిప్పిని ఎలారక్షిస్తావు?” అన్నది.

సతీశుడు అధైర్యంతో “నాకు చదువుసంధ్యలు రావు. నేను పల్లెటూరి మూర్ఖణి. అన్నిటికీ సమాధానంకూడా చెప్పలేను. ఇంతనూడ్కుంగా లోకుల మంచిచెడ్డలనుగురించి ఆలోచించటంకూడా నేను నేర్చుకోలేదు. ఇది సత్యయుగమా ఏమిటి-పువేంద్ర అన్నలాగ అందరూ యుధిష్ఠిరులై కూర్చోటానికి? ఇది కలియుగం. అన్యాయాలు-అనిష్టలూ చేస్తూనే వుంటారు? వాటి జమాఖర్చులు ఎవడు రాస్తూ కూర్చున్నాడు? నా వృద్దేశం మాత్రం దీనికి వ్యతిరేకం-లోకులు, ఎవరేపని చేస్తున్నారో నేనూ చూస్తున్నాను వదినా! హరన్ బాబు మృత్యుసమయంలో నీ పతనీవ నా కళ్ళారా చూచాను. నువ్వు కులటవైపోతావని నేను చనిపోయినాకూడా నమ్మను. ఏమైనాకానీ, నేను నిన్ను తప్పకుండా తీసుకెళతాను వదినా! రోగం నన్ను కొంత సుస్తీ

చేయించింది. నీకు సాయంచేసి నిన్ను నా చేతుల్లోంచి లాక్కెళ్ళటానికి ఈ శీధివారికి సాహసముందా? రేపు నిన్ను వీపుమీద వేసుకొని ఓడమీదకు తీసుకెళ్ళి పడేస్తాను-నువ్వెంతకాదన్నా!” అన్నాడు.

కిరణ్ణయి ఘక్కుమన్నది. అపరాధమలిన మంతా దూరమైంది. రల స్నిగ్ధహాసంతో ఆమెవదనం వికసించింది. క్షణంసేపు తనేమీ నిదనీయమైన పని చెయ్యలేదనుకున్నది. కోపంతో రెండురోజులపాటు అత్తవారింటివద్ద నుండి కన్న వారింటికి పోయింది. ప్రేమపాత్రుడైన మఱిది తిరిగి తీసుకెళ్ళటానికి వేడుకొంటున్నాడు.

అదేసమయంలో దివాకరుడు బైటనుంచి పిలచి గదిలోకి వచ్చాడు. అతని మొహంమీది వుదాసీనతంతా ఏదో మంత్రబలంతో ఒక్కరోజులోనే తొలగిపోయిందా—అని కిరణ్ణయి ఆశ్చర్యంతో చూచింది.

గదిలోనికి వచ్చి అలవాటు చొప్పున కిరణ్ణయికి నమస్కరించి “నువ్వు నన్ను పిలవనంపావా వదినా?” అంటూవుండగానే అతను మంచంకేసి చూచి ఏదో భూతమా అన్నట్టు త్రుళ్ళిపడ్డాడు.

అతను బైట ఎండలోంచి గదిలోకి వచ్చాడు. అందుడేత మొదట అతనికి సతీశుడు కనపడలేదు. చూచిన తర్వాత అతని మొహం వుదాసీనమై పోయింది.

సతీశుడు చిరునవ్వు నవ్వి “నేను వుపేంద్రబాబును కాదు, సతీశ బాబును. దుష్టపనులకు దిట్ట. నన్ను చూచి ఈవిధంగా నిలువున నీరై పోయేంత అవసరం లేదు. కూర్చో, కూర్చో. వుపేంద్రబాబుగారి అనుమతిపై వచ్చాను. రేపు ప్రొద్దున అరున్నరగంటలకే ఓడ బైలుదేరుతుంది. జ్ఞాపకం పెట్టుకో” అన్నాడు.

దివాకరుడు ఆక్కడే చతికిలబడి రెండుకాళ్ళసందున తల యిరికించి కొంచెంసేపున్న తర్వాత “నేను రాను సతీశ్ బాబూ!” అన్నాడు.

“నీ కిరణ్ణ తీసి తీసుకెళ్ళతాను. వుపేంద్రబాబుగారి అనుజ్ఞ-విద్రోహ దివాకరుని కిగను కావాలి-ప్రాణ మున్నా లేకపోయినాసరే! - అర్థమైందా?” అన్నాడు సతీశుడు.

“అయితే కిరణ్ణ తీసుకెళ్ళు సతీశ్ బాబూ! దాన్ని నీకు వుదయం ఆరుగంటలముందే ఇవ్వగలను” అన్నాడు దివాకరుడు.

సతీశుడు చకితుడై “అరే బాబు! కుర్రవాడికోసం చూడు! అయితే నువ్వు రాంది ఎంచుకని?” అన్నాడు.

“నీకు పిచ్చెత్తేదా ఏమిటి? ప్రపంచంలో నా కవరున్నారే? వెళ్లి తలెత్తుకు ఎదురుగా నిలబడ గలగటానికి?” అన్నాడు దివాకరుడు.

“సరే, తలెత్తుకోటానికి కష్టంగా వుంటే వచ్చుకే తీరుగుడు కాని; వెళ్ళటంమాత్రం తప్పదు అరే, నువ్వంత మహాపరాధం చేశావా-సిగ్గుతో చచ్చిపోవటానికి? ఈమధ్య నేను చేసిన దుష్కృత్యాలన్నిటినీ అక్కడికి వెళ్ళినతర్వాత విడుదలగాని. భూస్థి, బేతాళస్థి-ఈ పేర్లన్నీ ఎప్పుడై నా విన్నావా? లేదు, పదు. వుండేద్రబాబు కాదు- మే మైదుగురము కలసి ఒక విధంగా అసన్ని-ఓప్పించాము. సర్దుకోవలసిన నేవో సర్దుకో వదినా, నేను టిక్కెట్టు కొనుక్కు రావటానికి వెళతాను” అన్నాడు సతీశుడు.

అతని చివరిమాట కిరణ్ణయి చెవులకు కటువుగా తగిలింది. “ఓప్పించిన విషయమేమిటి బాబూ?” అన్నది.

సతీశుడు బిగ్గరా నవ్వి “అక్కడికి వెళ్ళిన తర్వాత అంతా వింటావు, చూస్తావుగా వదినా!” అన్నాడు.

“కాని నేను నీతో రానని చెప్పాను బాబూ!” అన్నది కిరణ్ణయి.

దివాకరుడు కూడా దృఢస్వరంతో “నేనుకూడా-ఎటూరాను సతీశ బాబూ, అనవసరంగా నాకోసం డబ్బు సప్తపర్చకు” అన్నాడు.

సతీశుడు లేచి వెళ్ళబోయి మాతాశుడై మళ్ళీ కూర్చోబడ్డాడు. వుండేద్రుని జబ్బుసంగతి అత నింతవరకు దాచివుంచాడు. కాని దాచివుంచితే లాభం లేదని చూచి “నేను వారిద్దరినీ గట్టిగా తీసుకువస్తానని-అతనితో గట్టిగా చెప్పివచ్చాను. మీరు నామాట నెగ్గించకపోయినా సరేగానీ- అతను మీకు అలాంటి మహాపరాధ మేమిచేశాడు - దానికి ప్రతీకారంగా - ఈ శిక్ష విధించటానికి? నేనొక్కణ్ణే తిరిగి వెళితే వారెంత ముఖపడతారో చెప్పలేను- అలాంటి అన్యాయం చెయ్యకు దివారే-నిన్ను చూడటానికే అతని ప్రాణాలు ఇంతవరకు నిలచివున్నాయి-లేకపోతే ఈపాటికి పోయి వుండేవి” అన్నాడు!

అతని మాటలు విని ఇద్దరూ ఒక్కసారి హాహాకారాలు సలిపారు.

“ఈ మాఘమాసాంతంలో పశువదిన క్షయరోగంతో ఈలోకాన్ని వదిలి పోయినప్పుడే-పుష్యేంద్రబాబు కూడా దక్కడని సందేహపడ్డాం. కాని అతనికి ఇంత తొందరగా కాలం దాపురిస్తుందని ఎవరూ అనుకోలేదు. చాల కాలంనుండి తక్కువగా మాట్లాడుతున్నాడు. స్వర్గరథం వాకిటిముందుకు వచ్చేవరకూ వాడు వెళ్ళటానికి సిద్ధంగా వున్నారని ఎవరికీ తెలియదు. నీటి భయంలేదు దివాకర్, నిర్భయంగా పడ. మన పుష్యేంద్రబాబు ఇప్పుడు పుష్యేంద్రబాబుకాదు. ఇప్పుడు వేయితప్పలనుకూడా తప్పలుగా భావించుట లేదు. చిరునవ్వు నవ్వి పూరుకుంటున్నాడు. చీ! ఈవిధంగా కింద పడుకోకు వదినా! సరే మేము బైటికి వెళుతున్నాము. వెళ్ళి మంచమీద పండుకో” అని సతీశుడు చప్పున లేచి ఆమె పాదాలంటేప్పటికీ-ఆమె స్పృహ తప్పి కింద పడిపోయింది. బుద్ధిపూర్వకంగా పండుకోలేదని గ్రహించాడు.

సతీశుడు దివాకరుడు ఒకరి మొహాలు ఒకరు చూచుకొని స్థూల పోయారు. కొంచెంసేపున్న తర్వాత సతీశుడు మెల్లగా “నాకు సుఖేయం కలిగింది దివాకర్. నాకు తెలుసు-ఈ కబురు వదిన విని సహించలేదని” అన్నాడు.

దివాకరుడు చకిత దృష్టితో సతీశుని మొహంకేసి చూడసాగాడు. సతీశుడు ఆశ్చర్యంతో “ఇంతకాలం ఒక్కచోటవున్నా నీకీ సంగతి తెలియదు దివాకర్! బహుశా వదినను నేను చంపటానికే తీసుకు వెళ్లుతున్నానని భయంగావుంది. కాని తీసుకెళ్ళక తప్పదు. ఈ ప్రపంచంలో యిద్దరే ఈ దుఃఖాన్ని ఏవిధంగానూ సహించలేరు. ఒకరు స్వర్గంలో, మరొకరు...కాని వెళ్ళి త్వరగా నీళ్ళుతీసుకురా దివాకర్! నేను విసురుతాను! అరే! మళ్ళా డపే” అన్నాడు.

దివాకరుడు ఒక్కసారి ఆపాదమస్తకం కంపించిపోయాడు. అతను తక్షణమే కిరణ్మయి పాదాలమీద పడి “నాకంతా తెలిసింది వదినా! నువ్వు నాకు పూజ్యురాలవు. అయినా యితవరకు ఈ సంగతి దాచి నన్నెందుకు నరకకూపంలో వుంచావు? నేను ఈ మహాపాపాన్నుండి ఎలా ముక్తి తెందుతాను?” అన్నాడు.

నా యీ అస్థికలను ఎప్పుడు గంగలో కలుపుతావు సావిత్రి? ఎన్ని జ్వాలలతోనో అలమటించి పోతున్నాను - కొంచెం చల్లబడనై నా చల్లబడుతుంది" అన్నాడు వుషేంద్రుడు.

సావిత్రిని ఇప్పుడు వుషేంద్రుడు 'సువర్ణ' అని పిలుస్తున్నాడు. సావిత్రి అతని శేషకోర్కెగా చికిత్సకోసు కొంతకాలంకిందట కలకత్తాలో ఒక చివరిశిక్షణ తీసుకుంది. ఇవ్వాలసాయత్ర కొంచెం మసుపు గానున్నది. కాని ఆకాశం ప్రశాంతంగానే వుంది. వుషేంద్రుడు కొంచెంసేపున్న తిర్వాత అలసిన కళ్లు నలుపుకొని మెల్లగా "కొంచెం ఆ కిటికీరలుపు తియ్యి అమ్మా - ఆ పెద్ద నక్షత్రాన్ని ఒకసారి చూస్తాను" అన్నాడు.

సావిత్రి అతని మొహాన పడివున్న వెండ్రుకలను మెల్లగా సరిచేస్తూ మృదుస్వరముతో "మరికి చల్లగాలి తగులుతుంది" అన్నది.

"ఐగలనీ రిల్లీ! ఇంకా దానికి జడిసి ఏమిచేస్తావు? ఇవ్వాలే ఎందుకు? నా శరీరముమీద జరిగే అత్యాచారాల బాధ్యత సురబాలతోనే పోయింది." అన్నాడు. కాని సావిత్రి భయంమాత్రం పోలేదు. శ్వాస వున్నంతవరకు ఆమెకు ఆశవున్నది. అందుకనే మృత్యుదేవని వచ్చి తలవైపున కూర్చున్నా - ఆమె చల్లని గాలిని లోపలికి రానియ్య నిచ్చుగించలేదు. ఆమె అయిష్టత కనపర్చుతూ "నక్షత్రాలు - చుక్కలు కనబడటం లేదు. ఆకాశంలో మేఘాలు కమ్మివున్నాయి" అన్నది.

వుషేంద్రుడు ఆసక్తితో కళ్ళు రెండు తెరుచు "మేఘాలు! బేసమయంలో మేఘాలు! కిటికీ రలుపు తెరుపు అమ్మా! - ఒకసారి చూస్తాను - మల్లావాటిని చూట్టానికి కనపడవేమో" అన్నాడు.

బైట చలిగాలి తీవ్రంగా వీస్తోంది. సావిత్రి నొసటిమీద, వక్షం మీద చెయివేసి చూసింది. జ్వరం బాగావుంది. అందుచేత ఆమె వినయంగా "నయనైతే, ఎన్నో మేఘాలు చూస్తావు బాబూ! బైట ఈడరగాలి వేస్తూ వుంది. కిటికీ తియ్యను" అన్నది.

ఆమె చేతిని తనచేతిలోనికి తీసుకొని వుషేంద్రుడు హఠాత్ "నా మేలుకోరితే - తియ్యి సావిత్రి! లేకపోతే వర్షంలో మేఘాలు కమ్మితే విల

పించి చస్తావు - ఈ సంగతి జ్ఞాపకం పెట్టుకో. నాకు మళ్ళా వాటినిచూచే అవకాశం దొరకదు" అన్నాడు.

సావిత్రి అతన్ని ఎదిరించలేక పోయింది. కన్నీళ్లు తుడుచుకొని లేచి వెళ్ళి కిటికీ తలుపు తీసింది.

ఆ కిటికీలోంచి దివాకరుడు తదేకధ్యానంతో చూస్తూవుండేపోయాడు. ఆకాశంలో - అదృశ్య ప్రాంతాలలో ఊణఊణానికీ మెరుపులు మెరుస్తున్నాయి. ఆ మెరుపులముందు కారు మేఘాలు కమ్ముకొస్తున్నాయి. వాటిని చూడాలన్న వుచేంద్రుని పిపాస ఎంతసేపున్నా తగ్గనట్టున్నది.

సావిత్రికూడా అటువైపు చూస్తూ మెదలకుండా కిటికీదగ్గర నుంచున్నది. ఆమెను చూడగానే వుచేంద్రుడు మనసులో నవ్వుకొని "సరే, ఇక కిటికీ తలుపు వేసి దగ్గరకువచ్చి కూర్చో. ఇంతమమత పనికిరాదు. కాస్తగాలి కూడా నా వంటివిద సోకినయ్యవుగదా! నేను చనిపోయినతర్వాత ఏమి చేస్తావు?" అన్నాడు.

కిరణ్ణయి కిటికీ వేసి దగ్గరకువచ్చి కూర్చుని "ఎందుకు? నువ్వే అన్నావుగా - నేను నీకు పని అప్పగించిపోతానని. నేను జీవితమంతా ఆపనే చేస్తూ వుంటాను. నువ్వు నా కళ్లముందు రాత్రి.బగళ్లు తిరుగుతూ వుంటావు!" అన్నది.

"చేయగలవా?"

సావిత్రి మెల్లగా "ఎందుకు చెయ్యలేను? నీ మాటంటే అత నెప్పుడూ కాదనడు" అన్నది.

వుచేంద్రుడు నవ్వుతూ "అత నెవరు? సతీశుడా—?" అన్నాడు.

సావిత్రి తలవంచుకుని మెదలకుండా వూరుకుంది.

వుచేంద్రుడు ఆమె లజ్జావదనంకేసి చూచి ఒక దీర్ఘ నిట్టూర్పు విడచి "సతీశుడు నా కేమాతాడో ఇతరులు తెలుసుకోటం కష్టం సావిత్రి. బైట కనబడేదాన్ని బట్టి - అతను నా స్నేహితుడనీ, నా జన్మసఖుడనీ తెలుస్తూ వుంది. కనపడని సంబంధాన్ని బట్టి - సతీశుడు నా తమ్ముడు, నా శిష్యుడు నా అనురాగ సేవకుడు. ఆరాత్రే నువ్వు - నీ పరిచయం తెల్పి మమ్మల్ని తిప్పి తీసుకెళ్ళినట్టయితే నా కేవలజీవితం ఇంతదుఃఖాలతో గడిచేదికాదు.

దివాకరుడుకూడా నన్నింత దుఃఖపెట్టే అవకాశం పొందేవాడుకాదు” అన్నాడు.

సావిత్రి కన్నీటి కళ్ళతో “నిన్ను తిప్పి తీసుకురావా లనుకున్నాను బాబూ! కాని అత సేవిధంగానూ కదలనియ్యలేదు. అతను వాకిటికి అడ్డంగా నుంచుని - నువ్వు వెళ్ళటం అతనికి అవమానం చెయ్యటమే అవుతుంది అన్నాడు” అన్నది.

“అతని యిచ్చం” అని వుపేంద్రుడు వైవంక చూచి ఒక దీర్ఘనిట్టూర్పు విడచి మెదలకుండా పూరుకున్నాడు.

ఇంటిదగ్గర వుపేంద్రుని లెండి శివప్రసాద్ వాతరోగంతో మంచం పట్టాడు. అతన్నీ-ఇల్లు, వాకిల్ని వదిలిపెట్టి మహేశ్వరి అతని వెంట రాలేక పోయింది. కాని రెండవవాడు వుపేంద్రుని సేవాశుక్రావలకోసం వెంట వచ్చాడు.

అతను తక్షణమే వైద్యుని వెంటబెట్టుకుని గదిలోకి వచ్చాడు. వైద్యుడు నాడీ చూచాడు. జ్వరపరీక్ష చేసి మందుమార్చాలని చెప్పాడు. ఈ మాట విని వుపేంద్రుడు చేతులు జోడించి “నన్ను క్షమించండి వైద్యులుగారు! ఈ అంత్య సమయంలో నన్నింకా బాధపెడతా రెండుకు?” అన్నాడు.

వృద్ధ వైద్యుని కళ్ళల్లో నీరుతిరిగాయి “మేము వైద్యులము. అంత్య సమయం వరకు నిరాశచెందము బాబూ! అదేగాక భగవంతుడు ఆశలన్నీ వదిలించినా వుపశాంతికి మందు యివ్వటమే మంచిది” అన్నాడు.

వుపేంద్రుడు ఇంకెక్కువ వాదించకుండా మెదలకుండా పూరు కున్నాడు.

అప్పుడు మందుమార్చి పథ్యం వగైరాలనుగురించి చెప్పి వైద్యుడు వెళ్ళి పోయాడు. అతనికి ఆశ కించిత్తుకూడా లేదు. వృత్తువు క్షణక్షణానికి దాపుకు వస్తూవుందని ఇవ్వాలే బాగా గుర్తించాడు.

మూడురోజుల తర్వాత సోమవారు ప్రాద్దున్నే సావిత్రి ఒక తంతి చేతపట్టుకుని గదిలోకి వచ్చింది. సావిత్రి చేతిలో తంతిమాచి వుపేంద్రుడు అతురతతో “సతీకు డిచ్చాడా? ఏమి రాశాడు?” అన్నాడు.

“నిన్న ప్రాద్దున వారు ఓడ ఎక్కారట” అన్నది సావిత్రి.

“సతీకుడు ఎవరిపేరూ రాయలేదూ? ఏది చూసాను?”

“శుభ లేదు” అని సావిత్రి వుపేంద్రుని చేతికి తంతికాగితం యిచ్చింది.

వుపేంద్రుడు కాగితాన్ని తిరగ బోర్లవేసి చూచి - మళ్ళా సావిత్రి చేతికిచ్చి ఒక నిట్టూర్పు విడిచాడు. అతని భావాన్ని సావిత్రి పూర్తిగా తెలుసుకుంది.

వెళ్ళేప్పుడు సతీశుడు ఏకాంతంగా-కిరణ్ణయి కనపడితే ఏదోవిధంగా తీసుకొస్తానని చెప్పాడు. అతను తన వదినా-మరదుల సంబంధాన్ని కూడా చెప్పి పోయాడు.

ఈ విచిత్రమణిని చూడటానికి సావిత్రి చాలాకాలంనుండి కుతూహల పడుతూవుంది. కాని సతీశుడు ఆమెను ఇంటికి తీసుకువస్తాడన్న సందేహం కూడా ఆమె మనస్సులో పూర్తిగావుంది. “అతను ఏపనీ అన్ని విధాలా ఆలోచించి చెయ్యడు. కిరణ్ణయిని ఇక్కడికి తీసుకొస్తాడని నాకు భయంగా వుంది”. అన్నది.

ఉపేంద్రుని శుష్కాధరాలమీద చిరునవ్వు రేఖ లగపడినాయి. “ఆమె ఈ ఇంటిముందుకి వస్తుందమ్మా? ఆమె దేవానికి తిరిగి రాకపోయినా దాని కేదై నా కారణముంటుందని తెలుసుకో. కాని ఆమె సావిత్రికాదు. చాల తెలివితక్కువది. నీలాగ ఆమె ఈ లోకాన్ని పరలోకాన్ని సమానంగా ఉంచి కూర్చోలేదు. ఆమె తెలిసిఉండే ఈ భయంకర అగాధంలో ఎందుకు అడుగు పెడుతుంది?” అంటూవుండగానే సావిత్రియందు పొంగిపొరలివచ్చే ప్రేమ, శ్రద్ధ, కరుణా వేదనలతో అతని కంఠస్వరం కంపించింది.

సావిత్రి కళ్లు కిందకు టిప్పుకుని ఎంతో బలవంతాన కన్నీళ్ళు ఆపుకుంది. కొంచెం తమాయించుకుని “మరొక ఆశ్చర్యకరమైన విషయముంది తెలుసా సావిత్రి? ఒకప్పుడు నిజంగా ఆమె నన్ను ప్రేమించినట్టు తెలుస్తూఉంది.”

ఈ మాట విని సావిత్రికి చాల ఆశ్చర్యం కలిగింది - కారణం-ఈమాట ఆమె సతీశునిద్వారా ఎప్పుడూ వినలేదు. “కాని నేను - ఆమె పతిసేవను గురించి విన్నాను - ఆ సంగతి నిజమేనా ?” అన్నది.

“ఆ సంగతికూడా నిజమే. కాని అది విచిత్రమైన విషయం. నువ్వు మురబాలతప్ప అలాంటి సేవ ఇంకే శ్రీ చెయ్యలేదనిపిస్తుంది. ఏ శ్రీ తనపతిని అంత ప్రేమించనుకూడా లేదేమో!” అన్నాడు ఉపేంద్రుడు.

“ఆ మాట ఎప్పుటికీ అర్థం కాదు” అన్నది సావిత్రి.

ఉపేంద్రుడు వెంటనే ఆమె మాటలలో చూపినది “అవును, ఎప్పుటికీ అర్థం కాదు. ఆమె ఎప్పుడూ ఎవరో చూపి ఉదలించుకోలేదు, ఉదలించుకోలేదు. ఆమె పతనము సాక్షి. పేదలకు భోజనమైతే ఇంకా సత్యమను- నేనుకూడా నున్నాను” అన్నాడు.

కొంతసేపటికి ఉపేంద్రునికి అమలమోక్షమని సంతక భావము వచ్చింది. “ఇవ్వాలే నా కెవరిమీనా రోగినిలేదు, దేవునిలేదు. ఏమీ లేదు - ఆమె నీవితడు. నా వ్యర్థంగా అటూ ఇటూ తిరుగుతూ నో సుఖం ఉంది. ఆమె చీతి కేగింది చిక్కలేదని నా మనసులో చాలా బాధగా ఉంది. ఆమె ఎప్పుడూ ప్రేమించలేదు. ఏ కొంచెం ప్రేమించినా నన్నింటి వ్యూహాన్ని చూసి? నివాళులు నా కేకాతాడో ఆమెకు తెలుసు. ఆమె చీతికీ అదన్ని అప్పగించి వచ్చాను. నా ప్రేమవస్తువును - ఆమెకూడా ప్రేమవస్తువులో చూస్తున్నదనుకున్నాను! కాని ఎంతవారూ చూడలేదు!” అన్నాడు.

కొంచెంసేపు మెదలమంటూ వుండి “ఆమెకు భర్త ఉన్నాడు సావిత్రి! అలాంటి స్త్రీలలో నన్ను ప్రేమించటం అన్యాయం కామా? అయినా ఆమె ఇప్పుడు వడిన పతివ్రతాసూరి అంటే కూచుంటే వడదికాదు!” అన్నాడు. సావిత్రి మెదలకుండా కూర్చుని వుండిపోయింది. భర్తకన్నానానికి, పతినిండా పతనం చేసే అవకాశం గలవానికి ఈ దుర్లభతా? అనలు ఆమె పనులన్నీ కలుపుకొనినవి. ఈ కృతజ్ఞతాచరిత్రను తలుచుకొని కిరణ్ముఖుడు ఆమె హృదయం రోగినితో నిండిపోయింది.

“అందుకనే నోటినుంచి వెనక ముందేమీ ఆలోచించకుండా అ నరిని తీసుకొని ఇక్కడికి వస్తాడేమోనని ఆలోచిస్తున్నాను” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

సావిత్రి నీటిగా తలకాచు తీసి “లేదు. అలా ఎప్పుడూ జరుగుతుంది. రస వదినె వుండటానికి ఏమీ అతనే చేసుకుంటాడు. ఇక్కడామె ఒక్క నిమిషం నిలవటానికికూడా నీలులేదు. జబ్బునుగతి పని ఆమె స్వయంగా ఇక్కడికి వస్తానంటుండేమో బాబూ!” అన్నది.

వుపేంద్రుడు ఏమో చెప్పాలనుకున్నాడు. కాని నోటిలోమాట నోటి లోనే వుండిపోయింది. అదేసమయంలో అభయమయి ఎలాగో జబ్బునుగతి

విని వుపేంద్రుని గుణాలను తలచుకుంటూ ఏడుస్తూ ఇంట్లోకి వచ్చింది.

వుపేంద్రుని గోగం ఎంతవరకో అఘోరమయికి తెలియకపోయినా “ఈ దౌర్భాగ్యురాలు ఎవరిదగ్గరకైనా వెళ్లి యాచించుకునే దారికూడా పోయింది. ఇక గుప్పెడు అన్నంకూడా దొరకదు. పస్తులుండి చావవలసి వస్తుంది. వుపేంద్రుని ఆపదల నన్నిటినీ నెత్తిన వేసుకొని నేనెందుకు చావ లేను?” అని విలపించసాగింది.

వుపేంద్రుడు అంత దుఃఖంలోకూడా నవ్వుతూ “మీకు జీవితం గడచే ఏర్పాట్లు ఎందుకు చేయలేదు పిన్నీ?” అని మళ్లా సావిత్రికేసి మొహంతిప్పి “నేను పోయినా మాయా చెల్లెల్ని వదిలి పోతున్నాను. మీకే కష్టమూ వుండదు” అన్నాడు.

అఘోరమయి సావిత్రిని ఇంతవరకు ముందెప్పుడూ చూడలేదు. అందు చేత కఠినపరిశ్రమ మానసిక దుఃఖంతో వడిలిపోయిన ఈ అపరిచితసోదరికేసి చూచి ఆమె ఆశ్చర్యానికి అతులేకపోయింది. తన ఆశ్చర్యం తీర్చుకోవటానికి ఆమె ఏదో అడగబోతూ వుండేప్పటికి సావిత్రి ఏదోవంకతో వప్పున అక్కడ నుండి వెళ్లిపోయింది.

బుధవారంనాడు మమారు పన్నెండు గంటలకు సతీశుడు ఓడదిగి రేవు దగ్గర దిగి బాడుగబండి మాట్లాడుతూ వుండేప్పటికి బిహారి కనపడ్డాడు. యజమానిని చూచి బిహారి దగ్గరకువచ్చి నమస్కరించాడు. కిరణ్ణయి చెంత నుంచుని వుంది. ఆ స్త్రీ ఈ మేసని అతనికి సంశయం కలిగింది. అతను ఇంతకు ముందెప్పుడూ ఆమెను చూడలేదు. ఆమె అసాధారణ రూపనతి అనిమాత్రం విన్నాడు. కాని రూపవిశేష లేమీ ఈ మలినవస్త్రాలలోగానీ ఈ మామూలు స్త్రీలోగానీ కనబడకపోయేప్పటికి ఈమె మరెవరో ననుకున్నాడు. అందుచేత మెల్లగా “అమ్మగారు వస్తే ఇంకెక్కడైనా వుంచి మీ యిద్దరినీ అక్కడికి రమ్మన్నది సావిత్రి. ఆమెను వెంటతీసుకురాకండి” - అన్నాడు.

సతీశుడు ఆకలిదప్పలతో అసలే అలసివున్నాడు. దానిమీదట బిహారి ఈ అవమానకర విషయము కిరణ్ణయిముందే చెప్పేప్పటికి ఒక్కసారి మండిపడి “ఎందుకని? వీరిని ఎక్కడ వుంచను? మే మెవరమూ అక్కడకు రాదలచుకో లేదని వెళ్ళిచెప్పు” అన్నాడు.

బిహారి మొహం తెల్లబడిపోయింది. కిరణ్ణయి దగ్గరకు వచ్చి ఒక

కుమ్మనవ్వ నవ్వి “అతను చెప్పేది బాగానేవుంది బాబూ! దీనిలో కోప గించుకోవలసిన విషయమేమీ లేదు. అయితే-ఇప్పుడు బాబుగారికి ఎలావుంది బిహారీ?” అన్నది.

బిహారీ సమాధానం రాకముందే సతీశుడు మరింత క్రుద్ధుడై “నిన్నీ మాట చెప్పమని పంపింది ఎవరు? సావిత్రా? ఆమె తల పొగచెక్కినట్టు కనపడుతూ వుంది” అన్నాడు.

సావిత్రిని అన్న అలాంటి కఠినమైనమాట విని బిహారీ చాల దుఃఖించి కిరణ్ణయి మొహంకేసి చూచి “నువ్వు అన్నది నిజమేనమ్మా. బాబుగారు తెలుసుకోకుండానే మండిపడతారు. అలాంటి పాడురోగంలా రోగియింటికి ఎవరు వెళ్ళి నిచ్చగిస్తారు? వుండ్రబాబు నిన్న సావిత్రి అమ్మగారిని పిలచి స్వయంగా ‘భయమేమీ లేదు. కిరణ్ వదిన నా రోగం సంగతి విని ఈ ఇంటికే కాదు. ఈ పందివలె కూడా రాదు, అమ్మగారిలాగ అందరూ జీవితం మీద...అన్నాడు” అన్నాడు.

పాలిపోయిన కిరణ్ణయి మొహం ఒక్కసారి వివర్ణమై పోయింది. “ఈ మాట బాబుగారు అన్నారా బిహారీ?” అన్నది ఆమె.

బిహారీ తలకాయతిప్పి ఏదో చెప్పబోతూ వుండేప్పటికీ సతీశుడు గదిమి “నోరుముయ్యి గాడిదా!” అన్నాడు.

బెదరింపుతో బిహారీ నెదలకుండా పూరుకున్నాడు. “ఈ వృద్ధునిమీద కోపగించకుంటే ఏమివస్తుంది బాబూ!” అన్నది కిరణ్ణయి. తర్వాత బిహారీ కేసి చూచి “భయపడవలసిన అవసరమేమీ లేదు. వారి అనుమతిలేకుండా నే నక్కడికి రానని మీ బాబుగారితో చెప్ప” అని సతీశునితో “ఇవ్వాల నన్ను ఏ హోటలులోనైనా వుంచబాబూ! ఒక చిన్నయిల్లు అద్దెకు దొరకదా?” అన్నది.

సతీశుడు వుత్తేజితుడై “కలకత్తాలాంటి పట్నంలో ఇంటి కేమి కరువు వదినా! నిమిషంలో నేనంతా సిద్ధంచేస్తాను. కొంచెం కాలుసాగించి నడుపు దివార్” అని అతను కిరణ్ణయిని పిలచి బండిమీద ఎక్కించి తను బండివాని దగ్గరకెళ్ళి కూర్చున్నాడు.

బండి సాగి వెళ్ళిపోయిన తర్వాత బిహారీ వుదాసీనవదనంతో ఇంటి కేసి వెళ్ళిపోయాడు.

అవకాశం చూచుకొని అప్పడప్పుడు సావిత్రి గంగాస్నానం చేస్తావుంది.

నాలుగైదు రోజుల తర్వాత ఒకరోజున సావిత్రి గంగలో స్నానంచేసి బైలుదేరబోతూ వుండేప్పుటికి ఒకవైపున ఏదో గల్లంతు వికపడింది. ఒక వృద్ధ బ్రాహ్మణుడు స్నానంచేసి మలత్రాలు చదువుతూ ఇంటికి పోతున్నాడు. ఎక్కడినుంచో ఒక పిచ్చిది వచ్చి అతన్ని అడ్డగించింది. ముట్టుకుని గంగా స్నానపు పుణ్యమంతా మళ్ళీ పాలు చేస్తుందనే భయంతో ఆ వృద్ధ బ్రాహ్మణుడు గాలిరాపడుతున్నాడు. పిచ్చిది ఎడతెరిపి లేకుండా “మీరు భగవంతుణ్ణి నమ్ముకారా బాబూ? అతన్ని పిలిస్తే వస్తాడా? మీరు అతన్ని ఎలా పిలుస్తారు? నే నెందుకు పిలవలేక పోతున్నాను? నాకు నమ్మక మెందుకు కలగటం లేదు?” అని ప్రశ్నలు గుప్పిస్తావుంది.

బ్రాహ్మణుడు ముట్టుకుంటుండనే భయంతో “తప్పక, లేక పోతే పోగీసులను పిలుస్తాను...” అంటున్నాడు.

నలుగురైదుగురు ప్రాథక్రీతుకూడా చుట్టూమాగి తమాషా చూస్తున్నారు. వారిలో ఒకావిడ “పిచ్చిది కాదు. రాత్రుతా తప్ప తాగినట్లు వుంది” అన్నది.

ఈ మాటలని పిచ్చిది ఏడుస్తూ “లేదు. లేదు. నేను శుశ్శుతకుటుంబంలో బిడ్డనే. తాగినాన్ని కాదు — ఇక్కడే వుంటున్నాను. నేను కేవలం చేతులు జోడించి - నిజంగా భగవంతు డున్నాడా లేదా అని అడుగుతున్నాను? మీరు వారినిగురించి చింతనచేస్తారా? పారాయణం చేస్తారా? నేను మొన్నటినుంచి వారిని ఎంతో పిలుస్తున్నాను” అంటూవుండగానే ఆమె కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగినాయి.

సావిత్రికూడా ఆమెను పిచ్చిది అనుకున్నది. కాని ఆ అపరిచిత ఏడుస్తూ విలపిస్తూ దుడ్డకంఠంలోంచి వచ్చిన వ్యాకులతాపూర్ణ అడ్డుతప్తార్థన ఆమె దుఃఖాలతో జర్జరమై హృదయానికి తగిలి-హాహాకారం చేసింది. అప్పుడే ఆమె కళ్ళనిండాకూడా నీళ్ళు తిరిగినాయి. పిచ్చిదానిదృష్టి ఇటుపడగానే పాప మామె వృద్ధబ్రాహ్మణుని వదలి సావిత్రి దగ్గరకు వచ్చి “నువ్వుకూడా పూజా పునస్కారాలు చేస్తావుగా! చెప్పగలవా?” అన్నది.

చుట్టూ జనం మూగారు. ఇదిమాచి సావిత్రి చప్పున ఆమె చెయ్యి పట్టు

కుంది. చెయ్యి పట్టుకోగానే ఆమె త్రుళ్ళిపడి “నన్ను చుట్టుకున్నావా?” అన్నది.

“నానిలో తప్పేమీలేదు. మీరు ఇంటికిపడుడి దారిలో మీ సుందేహాల కన్నీటితో సమాధానాలు చెబుతాను. ఇక్కడ చుట్టూ జనం మూగివున్నాడు” అని ఆమె ఆ పిచ్చిదాని చెయ్యిపట్టుకొని బాటకువచ్చింది.

రెండుమూడుమాటలలోనే ఆమె పిచ్చిదిగాదని సావిత్రి గ్రహించింది. మూగ్లాడుతూ మూగ్లాడుతూ వుండగానే పిచ్చిది మధ్యలో చప్పున “నేను రాత్రిబయట భగవంతుణ్ణి ప్రార్థిస్తున్నాను. వారిముందు నేననేక అపరాధాలు చేసాను, వారిజబ్బు నాకుయిచ్చి వారిని బ్రతికించమని. ఏం అక్కా! అలా జరుగుతుందా? వుపవాసాలు చేసి రాత్రిబయట ప్రార్థిస్తే నిజంగా ఆ కునకు దయచేయగలగుతుందా? నీకు తెలుసా?” అని ఆమె సావిత్రి మొహాకేసి రెప్ప వాల్చకుండా చూచింది.

ఆమె కేమి సమాధానం చెప్పాలో సావిత్రికి తోచలేదు. కాని ఎక్కువ సేపు ఆమె ఆలోచింప నవసరం లేకపోయింది. అదేసమయంలో ఆమె సావిత్రి చెయ్యి వదిలిపెట్టి “వెళ్తున్నాను. గంగలో స్నానం చేసివస్తాను. గంగలో స్నానంచేస్తే పాపాలన్నీ పరిహారమై పోతాయ్దా?” అని ఆమె సమాధానంకోసం ఎదురు చూడకుండానే వచ్చినదారిన గబగబా నడచిపోయింది.

౪౫

సావిత్రి ఏకధారగా కన్నీరుకార్చి అతని హృదయాన్ని తడుపుతూ వుంది. ఇవ్వాలే ఆమె వడిలో వుండ్రుడు మరణోద్యమ పరిచాడు. అతని మర్బలసాదాలమీద తలవెట్టి దివాకరుడు లోలోన కుమిలికుమిలి తన ఆంతరంగిక వ్యధను తెలుపుతున్నాడు. అతని పరితాపం, అతని వ్యధా అత్యాధునికీ తప్ప ఇంకెవరికీ తెలియదు! అటువైపు గదిలో మహేశ్వరి కిందపడి గొంతు చిందుకుని ఏడుస్తూవుంది. ఈ మహాకోకసమయంలో సతీకు దొక్కడే స్తిమితంగా కూర్చుని వున్నాడు.

ఇవ్వారో వుదయం నుండి వుపేంద్రుని నోటివెంట ప్రవహిస్తున్న రక్త ధార ఎంతప్రయత్నించినా ఆగలేదు. శ్వాస క్రమంగా అతిక్ష్మమై పోతూ వుంది. అదుస్సుహర్షేణాన్ని సహించి వుపేంద్రుడు కష్టమూసికొని మెదలకుండా పడివున్నాడు. ఒకసారి కన్నెత్తి సావిత్రి మొహంకేసి చూచి అస్సుట స్వరంతో మెల్లగా “ఇంకెంత ప్రాద్దున్నదమ్మా! ఈ రాత్రికూడా గడవదా ఏమిటి?” అన్నాడు.

సావిత్రి అతని పేదవులమీది రక్తాన్ని పయటచెంగుతో తుడిచి “ఇంక క్కువ ప్రాద్దులేదు. బాధ ఎక్కువగా వున్నదా ఏమిటి?” అన్నది.

“లేదు. అందరికీ ఎలావుంటుందో అలాగే వుంది. ఎక్కువగా ఎందుకు వుంటుంది?” అన్నాడు వుపేంద్రుడు.

కొంచెంసేపు మెదలకుండా వుండి అదే భావంతో “వదిలె అంతు తెలియలేదా ఏమిటి సతీక?” అన్నాడు.

ఇవ్వారితోకి నాలుగురోజుల నుంచి కిరణ్ణయి అంతు బొత్తిగా తెలియటం లేదు. కలకత్తావచ్చిన రోజునే సతీకుడు దగ్గరగా ఒకయిల్లు అద్దెసు తీసుకొని, ఒక పనిమనిషిని పెట్టి, అవసరమైన ఏర్పాట్లన్నీ చేసినట్లుచూడు. కాని వుపేంద్రుని రోగం ఎక్కువగా వుండటంవల్ల రెండుమూడు రోజుల వరకు అటు వెళ్లేలేదు. మూడవరోజున వెళ్లి చూచేప్పటికీ కిరణ్ణయి ఒక్క వస్తువుకూడా ముట్టలేదు. కొత్తపాత్రలన్నీ వుంచినచోటే కదిలించకుండా వున్నాయి. పొయిలో బూడిద నామమాత్రానికి కూడలేదు. పనిమనిషి వచ్చి “పని ఎవరికి చెయ్యను బాబూ! అమ్మగారు వచ్చినదగ్గరనుంచీ కిటికీ దగ్గర బజారుకేసి వూరికే చూస్తూ కూర్చుంటుంది. కదలదు. నెదలదు. స్నానం లేదు. సంతోషం లేదు. ఈమూడు రోజులనుంచీ గుక్కెడు నీళ్లుకూడా తాగలే దనుకుంటాను. పక్కవేసింది వేసినట్లే వుంది. కాస్త వడ్డిగిలిన పాపాన పోలేదు. నిన్న ప్రాద్దుటినుంచి ఆమె ఎక్కడికీ పోయిందో, ఎటు పోయిందో, కనపడటంకూడా లేదు. సామాను, బట్టలు ఏమి చేస్తావో చెయ్యి బాబూ! నేను ఇలాంటి కొంపకి కావలి వుండలేనుబాబూ!” అన్నది.

ఈ కబురు విని సతీకుడు నెత్తిమీద చెయ్యిపెట్టుకొని కొంచెంసేపు కూర్చున్నాడు. తర్వాత పనిమనిషిచేతికే విదురూపాయలిచ్చి వెళ్ళిపోయాడు. అప్పటినుండి అతను ఆమెను తెలికడంలో కొంచెంకూడా లోటు వుంచలేదు.

కొంచెం జరుగు అక్కా! నేనుకూడా మరదిదగ్గర కూర్చుంటాను" అన్నది.

సరోజిని ఆమె చేయిపట్టుకుని "నన్ను గుర్తించావా వదినా?" అన్నది.

కిరణ్మయి అత్యంత సహజభావంతో "ఎందుకు గుర్తించలేదు? నువ్వు సరోజినివి కాదా?" అన్నది.

"పద వదినా! మనం ఆగదిలోకి వెళ్ళి మాట్లాడుకుందాం" అని ఆమె ఒకవిధంగా బలవంతంగా ఆమెను పక్కగదిలోకి ఈడ్చుకెళ్ళింది.

ఆమె గదిలోంచి బైటకు వెళ్ళగానే వుపేంద్రుడు మగతతో కళ్ళు మూసాడు.

సావిత్రి అతని శిరస్సును వడిలో పెట్టుకుని కూర్చుంది. ఇవ్వారో నోట్లో ఒక బొట్టునీళ్ళు పొయ్యటానికికూడా తెరవలేదు.

రాత్రింతా మగతలోనే గడిచిపోయింది. కాని సాయంత్రం జ్వరం హెచ్చినకొద్దే వుపేంద్రునికి తెలివి వచ్చింది.

కన్ను తెరవగానే అతనిదృష్టి సావిత్రిమీద పడింది. అతను క్షీణ స్వరంతో "నువ్వు కూర్చుని వున్నావా అమ్మా! నిన్ను వదిలి వెళుతున్న సంగతి తమిళుడు రాగానే నాకళ్ళలో నీరు తిరుగుతున్నాయి. నావెంట వస్తావా సావిత్రి?" అన్నాడు.

"వస్తాను బాబూ! నన్ను కూడా తీసుకళ్ళు" అన్నది సావిత్రి.

వుపేంద్రుడు క్షణానీపు సెదలకుండా వుండి "నువ్వు నావెంటవస్తే యీ అభాగ్యుల అభాగ్యురాండ్ర మంచి చెడ్డలు ఎవరు చూస్తారు? వద్దు తల్లీ! సమయ మొచ్చినప్పుడు వద్దవుగాని. అక్కడ మేమిద్దరమూ నీరాక కోసము ఎదురుచూస్తూ వుంటాము సతీకు డెక్కడ?" అన్నాడు.

దివాకరుడు సెదలకు డా వుపేంద్రుని కాళ్ళదగ్గర కూర్చున్నాడు. కిందకు దిగివెళ్ళి సతీకుని పిలుచుకు వచ్చాడు.

"ఆపెట్టె-వైక ఒక కవరుపెట్టివుంది తీసుకురా సతీక్!" అన్నాడు ఉపేంద్రుడు. అతను పెట్టె తెరచి కవరు తీసుకొచ్చాడు. "దానిలో నా వీలు నామా వుంది. దివాకరుని పిలుపు. చదివి వినిపించుతాడు" అన్నాడు మళ్ళా.

వీలు చాలా క్లుప్తంగావుంది-గట్టిగా. ఉపేంద్రుడు తన 25 వేల రూపాయలు సావిత్రికి ఇచ్చాడు. దానిలో ఏమరతూలేదు. చదవటం వూర్తి అయిన తర్వాత అంతా స్తబ్ధులై కూర్చున్నారు.

ఉపేంద్రుడే మళ్ళా “వదిన ఎక్కడవుంది సతీక్?” అన్నాడు.

“కిందగదిలో నిద్రపోతూవుంది ఆమెను నేను దృష్టిలోనే వుంచాను” అన్నాడు సతీకుడు.

“నీచేతికి అప్పగించ దలకున్న పనిని ఇవ్వాలే అప్పగించనా సావిత్రి?” అన్నాడు.

వుపేంద్రునిసతి ఎవరికీ తెలియందికాదు. అందుచేత ఈమాట వినగానే ఆమె గావురు మన్నది. “ఇవ్వాలే యెందుకు బాబూ?” అన్నది.

“నీకు తెలియదు తల్లీ! ఇవ్వాలేరాత్రి గడిస్తే ఉదయంకూడా గడుస్తుందా? దగ్గరకు రా దివాకర్! ఈసోదరి చేతికి నిన్న అప్పగించిపోనా? నువ్వుకూడా రా సతీక్!” సావిత్రి మొహంకేసిచూచి కొంచెంసేపు మెదలకుండా వుండి “నీ కెక్కువ చెప్పవలసిందీలేదు ఈ నిర్భాగ్య సోదరులిద్దరినీ నీచేతి కప్పగించి పోతున్నాను. రెండవచేతిలో—నాయిద్దరు చెల్లులనూ అప్పగింతున్నాను. నీకు సాధ్యమైతే దివాకరుని మనిషినిచేసి శక్తి నిచ్చి వివాహం చెయ్యి. సురబాల అంతిమకోర్కె ఇదే. ఆ తర్వాత నీయిష్ట మొచ్చినట్టు చేసుకో” అన్నాడు.

తర్వాత సతీక్ దివాకరుల చేతులు సావిత్రి ఎడమచేతిలో వుంచి “మీరిద్దరూ నా యీ మాట జ్ఞాపకం పెట్టుకోండి. నేను యిక్కడినుండి పోయినా ఈసోదరిలో ఎప్పుడూ మూర్తీభవించే వుంటారు. ఈమెను మీరు పొరపాటునకూడా అనాదరం చెయ్యకండి” అన్నాడు.

సతీకుడు కళ్ళు తుడుచుకొని “దివాకరుని భారం నేను వహించాను ఉపేంద్రఅన్నా! అదీగాక ఇవ్వాలేనుండి నీ భారాలన్నీ నా నెత్తిమీద పడ్డాయి. నేను వాటికి యోగ్యుణ్ణయేటట్టు ఆశీర్వదించి పో” అని అతను ఉపేంద్రుని పాదాలంటాడు.

సావిత్రి వారిద్దరి పాదాలవద్దపడి విలపిస్తూ “నన్నీవిధంగా బంధించి వదలకుబాబూ! నన్ను విముక్తురాలను చేసిపో! నే నింతిబరువు ఎత్తలేను” అన్నది.

“నువ్వెత్తలేకపోతే ఎవరిత్తుతారు?” అని మృత్యుసమయపు మలి నాధరాలమీద చిఱునవ్వు తెచ్చి పెట్టుకొని “అదేసంగమైనా-ఇంతకాలం ప్రాణాలాడ్డి నా నేవ ఎందుకు చేశావు? ఇది కలికాలమని తెలియదు? దాని

నుండి విముక్తి జేందటం అంత చురుకైనగాదు. ఈ పెరివాళ్ళకుకూడా కొంత కాలం సేవచెయ్యి. అప్పుడే ఈ సేవకు ప్రతిఫలం దక్కుతుంది!” అని నవ్వుతూనికి ప్రయత్నించగా అతని నోటివెంట అతని గుండెపగిలి కిందపడిందా అన్నట్లు ఒక పెద్ద రక్తపుముద్ద పడింది.

అంతా గొల్లుమన్నారు. కిందనుండి రెండవవాడు పరుగెత్తుకువచ్చాడు. మహేశ్వరికూడా వచ్చింది. సావిత్రి పయటచెంగుతో గత్తాన్ని అదిమి పెట్టింది. కాని వుపేంద్రుడు మూసివేసిన మళ్ళా తెరవలేదు. మాట్లాడను కూడలేదు.

అంతా అతన్ని కిందకు దిప్పి తీసుకొచ్చారు. అరగంటలోనే నిమ్మలంకపైన వుపేంద్రుని ప్రాణం తన సురభాలకోసం పయనమై పోయింది.

అంతా గొంతులు చించుకు ఏడ్వసాగారు. ఆ కిరణురొదనాలతో ఇల్లంతా కింపించిపోయింది. కాని కిందగదిలో కిరణ్యుని వుద్వేగరహితంగా గుర్రపెడుతూ నిద్రపోతూవుంది.

సం పూ ర్తి

